

RIGSARKIVET

OG HJÆLPEMIDLERNE TIL
DETS BENYTTELSE

II

1848-1990

1. bind

Statsrådet. Domstole
Ministerier og departementer

REDIGERET AF

WILHELM von ROSEN

RIGSARKIVET 1991

I kommission hos
G·E·C GAD

Billedredaktion: *Bent Blüdnikow, Michael Hertz, Tyge Krogh,
Margit Mogensen, Sigurd Rambusch*
Foto: *Tage Ludvigsen og Alice Vestergaard*
Omslag: *Kristin Wiborg*

Forside: Langt størstedelen af arkivalierne i Rigsarkivet fra tiden indtil omkring 1. Verdenskrig er håndskrevne breve og protokoller. En smuk og læselig håndskrift var en vigtig kvalifikation ved ansættelse i centraladministrationen. Der var ansat skrivere, men også de yngre akademiske medarbejders tid gik til dels med afskrivning og kontrol af afskrivning mv. Megen arbejdskraft blev anvendt på at kopiere de udgående breve i kopibøgerne, og i Krigsministeriet, hvor arbejdskraften var rigelig, blev også den indgående post kopieret. Billedet på forsiden viser en skrivestue omkring 1900 i firmaet Edelstein, Olsen og Co. (fra Danske Byerhverv i Tekst og Billeder I, 1904 s. 134).

Bagside: Allerede i 1860'erne fik man en »maskine« i kontorerne. Det var kopipressen, som ses i det bageste hjørne af kontorinteriøret på omslagets bagside. Den anvendtes på følgende måde: Over det renskrevne brev blev lagt et ark tyndt fugtigt silkepapir, og ved hjælp af kopipressen blev der presset et spejlvendt aftryk i silkepapiret, som så kunne læses gennem det tynde papir. Derved sparede den arbejdskrævende afskrivning af den udgående post. Omkring århundredskiftet benyttede næsten alle større kontorer i centraladministrationen kopipresse.

Set fra et historisk synspunkt var pressekopierne meget uheldige; aftrykkene på silkepapiret bliver med tiden blegere og blegere for til sidst helt at forsvinde. Arkivinstitutionerne kæmper mod tiden for at få de store mængder pressekopier affotograferet, før de endeligt forsvinder. Anvendelsen af pressekopier ophørte omkring 1920. Billedet på bagsiden er fra et kontor i Det gjensidige Forsikringselskab »Danmark« (fra Danske Byerhverv i Tekst og Billeder II, 1904 s. 37).

© Rigsarkivet 1991

Sats og tryk: AiO Tryk as, Odense.

ISBN 87-7497-124-7

87-7497-125-5 (1. bind)

87-7497-126-3 (2. bind)

87-7497-127-1 (3. bind)

87-7497-129-8 (4. bind)

INDHOLD

Se også udførlige indholdsfortegnelser i bd. 2, 3 og 4 ved begyndelsen af hvert hovedafsnit vedr. direktorater m.m.

Forfatterfortegnelse	17
Forord	19
Indledning	21
Arkivøgning og arkivsystemer	33

MYNDIGHEDER UDEN FOR MINISTERIALSYSTEMET

Statsrådet. Kabinetssekretariatet	49
Domstole mv.	53

MINISTERIER OG DEPARTEMENTER

Stats-, Udenrigs- og Justitsministerierne

Statsministeriet 1918-	71
Premierministerens Sekretariat 1848-55	
Konseilspræsidiat 1855-1918	
Udenrigsministeriet 1848-	79
Justitsministeriet 1848-	107

Kirke. Undervisning. Kultur

Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet (Kultusmin.)	
1848-1916	135
Kirkeministeriet 1916-	150
Undervisningsministeriet 1916-87	154
Undervisnings- og Forskningsministeriet 1987-	

Min. for Kulturelle Anliggender 1961-87	181
Kultur- og Kommunikationsmin. 1987-88	
Kulturministeriet 1988-	

Indenrigsministeriet mv.

Departementet for Det Indre 1848	189
Indenrigsministeriet 1848-	189
Rigsrådssager 1854-55	224
Min. for Monarkiets Fælles Indre Anliggender 1855-58 ..	225

Offentlige arbejder, trafik og kommunikation

Offentlige Arbejder 1849-	227
Min. for Offentlige Arbejder 1894-96, 1900-87	
Trafikministeriet 1987-88, 1989-	
Trafik- og Kommunikationsministeriet 1988-89	
Trafikministeriet 1942-45	245
Kommunikationsministeren (1987-88)1989-	246
(Gen.dir. for Post- og Telegrafvæsen, se s.1071)	
(Gen.dir. for de Danske Statsbaner, se s.1005)	

Erhvervsministerier

Landbrugsministeriet 1896-	247
Landvæsenskøret 1848-. Domænekøret m.m. 1848-	
(Min. for Landbrug og Fiskeri 1935-47)	
Fiskeriministeriet 1947-	269
Handelsministeriet/Industriministeriet 1908-	271
Forsyningsministeriet 1947	283
Energiministeriet 1979-	285

Social- og arbejdsforhold. Bolig. Sundhed. Miljø

Socialministeriet (1919) 1924-	287
Min. for Særlige Anliggender 1945-47(66)	302

Min. for Familiens Anliggender 1966-68	303
Arbejdsministeriet 1940-	304
Beskæftigelsescentralen 1937-47	
Boligministeriet 1947-	313
Statens Bygningsdirektorat 1943-52	
(Bygnings- og havesager 1849-, Boligsager 1918-, Byg-	
gesager 1927-, Byplansager 1938-)	
Min. for Forureningsbekæmpelse 1971-73	323
Miljøministeriet 1973-	
Min. for Sundhedsvæsen 1926-29	325
Sundhedsministeriet 1987-	326

Finansvæsen. Skatter og afgifter

Finansministeriet 1848-	329
Embedsmandsarkiver. Udvalg og kommissioner ad hoc	
Assignationskontoret 1848-64	
Kontoret for Anvisningsvæsenet 1864-25	
Statsbogholderiet 1849-1980	
Finanshovedkassen 1849-1965	
Budgetdepartementet 1971-	347
Finansmin.s / Budgetdept.s Sekretariat 1849-1986	
Sekretariats- og International Afdeling 1986-	
Embedsmandsarkiver. Udvalg og kommissioner ad hoc	
Finansmin.s/Budgetdept.s Budgetkt. 1963-74. Budget-	
område I-V 1974-80. Budget- og Planlægningsaf-	
delingen 1980-	
Kontoret vedr. Stillingskontrol 1970-80	
Den Økon. Konsulent 1969-. Økonomigruppen 1974-	
Kontoret vedr. Budgetoverslag 1966-74.	
Edb-Sekretariatet 1970-79. Den Kommitterede i	
Rationaliseringsspørgsmål 1976-86	
Perspektivplan I og II 1970-73. Planlægningsgruppen	
1974-80	
Generaldirektoratet for Skattevæsenet 1865-1902. Skatte-	
departementet 1902-89	366
Kontorerne for Skattesager og Stempelsager 1848-65	
Generaltolddirektoratet (1848)1855-1919. Dept. for Told-	
og Forbrugsafgifter 1919-89	383

Min. for Skatter og Afgifter 1975-89	398
Skatteministeriet 1989-	399
Lønnings- og Pensionsvæsenet 1848-1987	400
Lønnings- og Pensionsdepartementet 1958-68, 1971-87	
Min. for Lønnings- og Pensionsvæsen 1968-71	
Administrationsdepartementet 1970-87	407
Forvaltningsnævnets Sekretariat 1947-65	
Administrationsrådets Sekretariat 1965-70	
Administrations- og Personaledepartementet 1988-	411
Det Økonomiske Sekretariat 1947- / Økonomiministeriet	
1953-	411
Min. for Økonomisk Samordning 1987-88	415

Forsvar

Krigsministeriet 1848-1950	417
Marineministeriet 1848-1950	436
Forsvarsministeriet 1950-	447

Særligt stillede landsdele

Min. for Hertugdømmet Slesvig 1851-64	459
Den Blandede Bestyrelseskommission for Hertugdømmet Slesvig 1849-50	
Den Overordentlige Regeringskommissær for Slesvig 1850-51	
Min. for Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg 1852-64	476
Den Danske Regeringskommissær for Holsten og Lauenborg 1851-52	
Det Midlertidige Min. for Sønderjyske Anliggender 1919-20	479
Islandske Departement / Min. for Island 1848-1904	482
Grønlandske sager 1849-1912. Grønlands Styrelse 1912-50	484
Grønlandsdepartementet 1950-88. Min. for Grønland 1955-87	
(Kolonierne Centralbestyrelse 1848-1917, se s.1895)	

DIREKTORATER, STYRELSER, NÆVN, KOMMISSIONER OG UDVALG M.M.

Bind 2

Forholdet til udlandet

Indholdsfortegnelse	495
Repræsentationer i udlandet	497
Bistand til udviklingslande	512
Andre udenrigsministerielle nævn og udvalg	517

Justitsvæsen

Indholdsfortegnelse	525
Civilretlige forhold	529
Dyreforsøg. Registertilsyn. Retsinformation	542
Færdsel og motorkøretøjer	546
Brandfare. Våben	554
Retspleje. Straffelov. Kriminalitet	562
Anklagemyndighed. Politi	570
Fængselsvæsen og kriminalforsorg	590
Udlændinge. Flygtninge	604
Krigsforhold og besættelse	607

Kirkelige forhold

Indholdsfortegnelse	615
Kirkelige forhold generelt	615
Bygninger og inventar	620

Undervisning og forskning

Indholdsfortegnelse	625
Bygeadministration og økonomisk forvaltning	636
Uddannelsesstøtte	645
Undervisningsmidler. Det Musiske Udvalg	648
Central uddannelsesplanlægning	651
Faginspektører under Undervisningsministeriet	662
Folkeskole. Mellemskole. Realskole	672
Gymnasieskole mv.	681
Efteruddannelse. Ungdoms- og voksenundervisning	687
Erhvervsuddannelser generelt	693
Erhvervsuddannelsesudvalg	698
Lærlinge- og efg-uddannelse	703
Handels- og kontoruddannelse	707
Social- og sundhedsuddannelser	711
Teknisk undervisning. Maskinmesteruddannelse	716
Videregående uddannelser generelt	727
Faglige landsudvalg vedr. videregående uddannelser	733
Københavns Universitet og Roskilde Universitetscenter ..	736
Handelshøjskole- og ingeniøruddannelser	762
Seminarier og læreres videreuddannelse	772
Andre videregående uddannelser	785
Forskningsstøtte og forskningsstyring	797
Internationalt forskningssamarbejde. Rejsestipendier mv.	806

Kulturelle anliggender

Indholdsfortegnelse	815
Museumsvæsen	820
Teatre	839
Musik	845
Film og biografer	850
Biblioteksvæsen	865
Kunstakademiet. Dansk Folkemindesamling. Stednavne ..	879
Dansk Sprognavn. Arkiver. Heraldik. Zoologiske haver	
Økonomisk støtte til kunst og kultur	887
Ophavsret	893
Internationale anliggender	896
Krigsforhold og besættelse	905

Kommunalvæsen og andre indenrigsministerielle anliggender

Indholdsfortegnelse	909
Kommunalvæsen	911
Valg og partier	918
Personregistrering	920
Udskrivning og civil værnepligt	922
Civilbeskyttelse	924
Krigsforhold og besættelse	933

Presse. Ligestilling. Den Tyske Folkegruppens Kontor

Indholdsfortegnelse	941
---------------------------	-----

Den Overordentlige Kommission med herunder hørende nævn og udvalg under og efter 1. Verdenskrig

Indledning og indholdsfortegnelse	945
Forsyning med korn og foderstoffer	951
Forsyning med brændselsmidler	956
Forsyning med diverse varer	960
Arbejdskraft. Husholdning	963
Eksportregulering	964

Offentlige arbejder: Trafik og vejrtjenester

Indholdsfortegnelse	969
Vejvæsen	971
Vejtransport	984
Jernbaner mv.	988
Havnevæsen. Vandbygningsvæsen. Broer	1043
Luftfart	1056
Vejrtjenester	1062

Bind 3

Offentlige arbejder: Kommunikation

Indholdsfortegnelse	1067
Telefontilsyn	1068
Post- og Telegrafvæsenets Centralbestyrelse	1071
Telegrafvæsenet 1852-1927	1090
Post- og telegrafvæsen. Telekommunikation	1093
Radio og fjernsyn	1103

Landbrug

Indholdsfortegnelse	1113
Matrikulering. Udstykning. Tiende	1120
Landvinding. Vandafledning. Grundforbedring	1141
Brændsel. Brunkul	1150
Jordbrugsteknik. Redskaber. Økonomi	1152
Konsulentvæsen. Tilskud. Undervisning mv.	1157
Tilsyn med gødning og foderstoffer	1162
Planteavl (forædling)	1166
Bekæmpelse af plantesygdomme og planteskadedyr	1171
Plantetilsyn	1174
Husdyr (forædling)	1179
Bekæmpelse af husdyrsygdomme. Veterinærvæsen	1191
Tilsyn med husdyr og husdyrprodukter mv.	1198
Afsætning af landbrugsvarer i almindelighed	1205
Afsætning af korn. Hjemmemarkedets forsyning med korn.	1215
Afsætning af planteprodukter, frø og frugt	1219
Afsætning af kvæg, kød og æg	1222
Internationalt samarbejde	1226

Fiskeri

Indholdsfortegnelse	1229
Konsulentvæsen. Kontrol. Tilsyn	1230
Afsætning af fisk. Fiskeindustri	1238
Fiskeriundersøgelser. Forskning. Forsøg mv.	1245

Industri, handel og næring

Indholdsfortegnelse	1253
Konkurrenceforhold og prisdannelse	1257
Forbrugerbeskyttelse. Markedsføring	1268
Valutaforhold, vareforsyning og handel med udlandet ...	1274
Teknologi og erhvervsfremme	1287
Patenter mv.	1308
Dispachører, revisorer, mæglere, translatører	1315
Erhvervsforhold. Registrering af selskaber	1321
Finans- og forsikringstilsyn mv.	1327
Krigsforhold og besættelse	1343

Søfart

Indholdsfortegnelse	1351
Skibsregister og skibstilsyn	1353
Søret	1363
Isbrydning	1364
Forhyring, sociale forhold	1366
Uddannelse	1372
Krigsforhold og besættelse	1379

Energi

Indholdsfortegnelse	1387
Energiforsyning	1388
Atomenergi	1394
Dansk olie og naturgas	1399
Havanlæg	1403

Sociale forhold

Indholdsfortegnelse	1407
Socialforsorg generelt	1411
Sygekasser. Sygesikring	1422
Ulykkesforsikring. Invalideforsikring. Revalidering	1430
Mødrehjælp. Børne- og ungdomsforsorg	1443
Handicapforsorg generelt	1454
Specialkonsulentordninger for personer med handicap ...	1456

Åndssvageforsorg	1460
Blindeforsorg. Døve- og tunghøreforsorg	1463
Skader fra besættelsestiden	1470
Flygtninge. Indvandrere	1475

Arbejdsmarkedsforhold

Indholdsfortegnelse	1489
Generelt. Forlig. Voldgift	1491
Beskæftigelsesforhold. Arbejdsløshed	1497
Arbejdsanvisning. Arbejdsmarkedsuddannelse	1522
Arbejderbeskyttelse. Arbejds miljø	1529
Udbytte. Ferie. Pension	1542

Bind 4

Byggeri og boligforhold

Indholdsfortegnelse	1549
Statens bygninger og haver	1551
Styring af bygge- og anlægsvirksomhed	1558
Byggetekniske forhold. Elektricitet. Gas. Materialekontrol.	1566
Autorisation af håndværksmestre mv.	1574
Boligforhold. Bygningsforsikring	1576

Fredning. Naturforvaltning.

Fysisk planlægning

Indholdsfortegnelse	1587
Bygningsfredning	1589
Naturfredning	1593
Skovbrug. Jagt. Klitvæsen. Naturforvaltning	1602
Fysisk planlægning	1621

Forurening. Miljø

Indholdsfortegnelse	1629
Forureningsbekæmpelse og miljøkontrol generelt	1630

Levnedsmidler. Rotter. Kemikalier	1635
Forurening af vand, luft og jord	1641

Sundhedsvæsen

Indholdsfortegnelse	1647
Sundhedsvæsen generelt	1650
Vaccination	1662
Sindssygehospitaler	1666
Sygehuse	1668
Lægers videreuddannelse	1681
Lægemidler	1683
Rusmidler	1693
Apoteker	1699

Finansforvaltning

Indholdsfortegnelse	1707
Information. Undervisning	1711
Databehandling. Regnskabsvæsen. Personale	1717
Økonomisk styring	1726
Lotterier	1729
Banker. Forsikring	1732
Direkte skatter	1742
Told og afgifter	1758
Statsaktiver	1770
Statsgæld	1794
Revisionsvæsen	1800
Statistik	1826

Forsvarets civile myndigheder. Kortlægning

Indholdsfortegnelse	1857
Forvaltning	1858
Fabriksvirksomhed	1859
Farvandsvæsen	1861
Kortlægning	1870

Særligt stillede landsdele

Indholdsfortegnelse	1877
Slesvig	1880
Sønderjylland. Sydslesvig	1886
Vestindien, Ostindien og Guinea	1895
Island	1901
Grønland: Erhverv og forvaltning	1903
Grønland: Uddannelse og kultur	1929
Færøerne	1935

Arkiver af fremmed proveniens	1939
Samling af kort og tegninger (2. Afd.)	1951
Samling af lydbånd	1959

Registre	1961
Proveniensnummerregister	
Register til udvalg og kommissioner ad hoc	
Register til institutioners navne	

Forfatterfortegnelse

Artiklernes forfattere er anført med flg. forkortelser:

AE	August Eriksen
BB	Bent Blüdnikow
BBJ	Birgit Bjerre Jensen
BNT	Birgit Nüchel Thomsen
BP	Bjørn Poulsen
EG	Erik Gøbel
FH	Frede Højgaard
HB	Henning Bro
HCW	Hans Chr. Wolter
HG	Henrik Gautier
HSJ	Henrik Stissing Jensen
HS-M	Hans Sode-Madsen
IJ	Inger Jensen
KH	Karen Hjorth
LN	Lisbeth Nielsen
MH	Michael Hertz
MM	Margit Mogensen
NGB	Nils G. Bartholdy
NP	Niels Petersen
OD	Ole Degn
PO	Poul Olsen
PSv	Poul Sverrild
SMO	Steen M. Ousager
SR	Sigurd Rambusch
TK	Tyge Krogh
TS	Tage Støvring
WR	Wilhelm von Rosen

FORORD

Til rækken af såkaldte »guider« føjes hermed del II i fire bind med introduktion til og oversigt over de arkiver, som hører under Rigsarkivets 2. Afdeling (før Rigsarkivets oprettelse i 1889: Kongerigets Arkiv, se I s.834). Dermed publiceres for første gang en samlet oversigt over de centrale statsinstitutioner i Danmark 1848-1990 med beskrivelse af de arkiver, institutionerne har afleveret til Rigsarkivet.

Udarbejdelsen af artikler påbegyndtes for mere end ti år siden med afdelingens tidligere chef, arkivar Niels Petersen, som den drivende kraft - både som inspirator og som den, der indtil sin afgang i 1989 forfattede et stort antal artikler. I slutningen af 1988 gav rigsarkivar Vagn Dybdahl færdiggørelsen af 2. Afdelings guide høj prioritet og tilførte samtidig afdelingen arbejdskraft, der herefter sattes ind på at udarbejde de endnu manglende ca. 400 artikler og at revidere og ajourføre manuskripterne til de foreliggende ca. 1000 artikler.

Enkelte artikler - det gælder navnlig de store artikler om jernbanearkiverne og om Danmarks Statistiks arkiv - er udarbejdet af arkivarer uden for afdelingen. Til dem og til de afdelingens medarbejdere, på hvem der under guidens udarbejdelse har hvilet et ekstra arbejdspress og ansvar, rettes en tak.

2. Afdeling, oktober 1991
Sigurd Rambusch

FORORD

Denne bog er en oversigt over den danske centraladministrations arkiver fra ministerialreformen i 1848 til nutiden. Arkiverne beskrives i artikler om de institutioner, der har skabt dem. I lighed med de oversigter - eller "guider" - der tidligere er udgivet af Rigsarkivet og landsarkiverne, har artiklerne karakter af introduktion og vejledning i, hvordan man kommer videre og finder de oplysninger, man søger. Til en vis grad kan oversigten tillige være en hjælp for den, som søger bestemte oplysninger uden at vide, i hvilket af centraladministrationens mange arkiver, de kan findes.

Udgivet af Rigsarkivet
København 1976

INDLEDNING

Rigsarkivet og Hjælpemidlerne til dets Benyttelse II er en oversigt over den danske centraladministrations arkiver fra ministerialreformen i 1848 til nutiden. Arkiverne beskrives i artikler om de institutioner, der har skabt dem.

I lighed med de oversigter - eller "guider" - der tidligere er udgivet af Rigsarkivet og landsarkiverne, har artiklerne karakter af introduktion og vejledning i, hvordan man kommer videre og finder de oplysninger, man søger. Til en vis grad kan oversigten tillige være en hjælp for den, som søger bestemte oplysninger uden at vide, i hvilket af centraladministrationens mange arkiver, de kan findes.

Emnemæssig afgrænsning

Ved udtrykket "centraladministrationens arkiver" forstås ikke blot *ministeriernes* arkiver, men også arkiverne fra en lang række institutioner, som er underordnet ministerierne. Det er dels "*melleminstitutioner*" (direktorater, styrelser, tilsyn osv.) mellem ministerierne og den lokale statslige og kommunale forvaltning; dels er det *underordnede institutioner med landsdækkende opgaver*, f.eks. visse kulturinstitutioner, eksamenskommissioner og en lang række såkaldt permanente råd og nævn. Hertil kommer danske *institutioner i udlandet*, først og fremmest arkiverne fra diplomatiske og konsulære repræsentationer. Arkiverne fra statsinstitutioner, som ikke er landsdækkende, afleveres til landsarkiverne og er følgelig ikke medtaget i nærværende oversigt. Arkiverne fra de lokale grønlandske og færøske institutioner, herunder rigsmyndighedernes arkiver, afleveres til landsarkiverne i Nuuk og Tórshavn og er følgelig heller ikke medtaget her.

Om Rigsarkivets myndighedsområde og beføjelser, se bek. 91 af 20.2.1976 om statsinstitutionernes arkiver og deres forhold til Rigsarkivet og landsarkiverne.

Tidsmæssig afgrænsning

Året 1848 markerer skiftet fra enevældens kollegier til det konstitutionelle monarkis ministerier og er tillige skellet mellem arkiver, som i Rigsarkivet hører under henholdsvis 1. og 2. Afdeling; nærværende oversigt omfatter arkiver under 2. Afd., mens arkiver under 1. Afd. er omtalt i "Rigsarkivet og Hjælpebidlerne til dets Benyttelse I", 1983. Der henvises i det følgende til denne guide med "I".

Der er en række *undtagelser* fra afgrænsningen ved 1848. De afspejler, at ministerialreformen i 1848 var uden betydning for arkivdannelsen i mange institutioner. Således er Kongehusets, Hofetaternes (herunder oprindelige hofinstitutioner som Det Kgl. Teater og Kunstakademiet) samt Højesterets, Københavns Universitets og Arkivvæsenets arkiver m.m. medtaget i I, også for store dele af perioden efter 1848. Artiklerne om disse institutioner og deres arkiver er i nærværende oversigt en ajourføring, der supplerer oplysningerne i I med omtale af eventuelle afleveringer siden 1983. Omvendt er arkiverne fra en række institutioner, som går tilbage til tiden *før 1848*, men som blev udeladt i I, medtaget i II og behandlet fra deres oprindelse (jf. I s.13).

Som hovedregel afleveres statsadministrationens arkiver til Rigsarkivet, når de er o. 30 år gamle. Uanset dette er beskrivelsen af institutionernes opgaver og arkivdannelse så vidt muligt ført op til nutiden, dvs. til ca. 1990. Også i de tilfælde, hvor Rigsarkivet endnu ikke har modtaget arkiver fra institutioner, som er oprettet i løbet af de seneste årtier, er der - for at gøre oversigten så fuldstændig som muligt - medtaget artikler herom. Beskrivelsen af disse institutioners opgaver, formelle sammenhæng med den øvrige statsadministration og arkivdannelse giver et indtryk af arkiver, som endnu befinder sig i de arkivskabende myndigheders varetægt, men som senere vil blive afleveret og gjort tilgængelige i Rigsarkivet.

Guidens opbygning

Artiklerne er fordelt på tre hovedafsnit, af hvilke anden og tredje del, "Ministerier og departementer" (i 1. bind) og "Direktorater, styrelser, nævn, kommissioner og udvalg m.m." (i 2.-4. bd.), er langt de største. *Stikordsregistret* giver mulighed for at finde artikler om i forvejen bekendte institutioner uden om den redaktionelle gruppering.

Første del omhandler nogle få arkiver fra institutioner, som står over eller er uden for centraladministrationen: Statsrådet og Kabinetssekretariatet samt domstole m.m., herunder Højesteret og kommissionsdomstole. Der er til dels tale om korte artikler, som supplerer oplysningerne i I. (Rigsdagens og Folketingets arkiver er i Folketingets Bibliotek og Arkiv og behandles ikke i det følgende.)

Anden del indeholder artikler om arkiverne fra *ministerier og departementer*. I nogle tilfælde er ministeriernes arkiver identiske med det pågældende ministeriums departements arkiv. I andre tilfælde - det gælder f.eks. Finansministeriet og Ministeriet for Offentlige Arbejder - afgrænses arkiverne og dermed artiklerne derom af disse ministeriers forskellige departementer og generaldirektorater, uanset disses skiftende ministerielle tilhørsforhold. I visse tilfælde kommer hertil særlige sagsrækker, som tidsmæssig går længere tilbage end det ministerium, til hvis arkiv de nu hører. Således begynder Boligministeriets række af bygnings- og havesager i 1849, uanset at Boligministeriet først oprettedes i 1947. Med undtagelse af Udenrigsministeriet, hvor inddelingen i departementer er uden betydning for arkivdannelsen, omhandler artiklerne om ministeriernes arkiver således departementerne snarere end ministerierne.

Indtil 1960'erne dannedes ministeriernes (departementernes) arkiver som hovedregel i de enkelte kontorer og sekretariater. Fra o. 1970 blev departementerne som sådan arkivdannende. Til ministeriernes (departementernes) arkiver hører endvidere arkiver fra udvalg og kommissioner ad hoc.

Tredje del omfatter de øvrige institutioner, dvs. institutioner *under* departementerne: Direktoratater, styrelser, nævn, kommissioner og udvalg m.m. Dog er visse institutioner, som har eller har haft status som departement eller er indgået i et departement, medtaget her af praktiske grunde. Det gælder Generaldirektoraterne for Statsbanerne og for Post- og Telegrafvæsenet, Statistisk Departement, Revisionsdepartementerne, Koloniernes Centralbestyrelse, Direktoratet for Fængselsvæsenet/Kriminalforsorgen og Sekretariatet/Afdelingen for Personregistrering.

Artiklerne om de mange hundrede arkiver fra statsinstitutioner under ministerierne er ordnet i emnemæssige grupper og undergrupper. Gruppeinddelingen afspejler i det store og hele den måde, man i dag vil finde det rimeligt at anskue centralad-

ministrationens sagområder på og svarer i det væsentlige til ministeriernes fordeling af sagområder i nutiden. I de enkelte artikler er der nærmere oplysning om disse institutioners ofte skiftende placering under ministerierne.

Mens arkiverne fra *Krigs-, Marine- og Forsvarsministerierne* i det følgende indgår på linje med de øvrige ministeriers arkiver, er *de herunder hørende militære institutioner* og Orlogsværftet ikke medtaget. Arkiverne herfra hører under Rigsarkivets 3. Afd. (Forsvarets Arkiver); oversigt over disse er i "Rigsarkivet og Hjælpemidlerne til dets Benyttelse III", hvoraf 1. bd. (Hæren 1660-1980) er udkommet 1984. Derimod er der i nærværende oversigt medtaget artikler om arkiverne fra de *civile* institutioner under Krigs-, Marine- og Forsvarsministerierne (f.eks. Den Militære Klædefabrik, Søkortarkivet, Fyr- og Vagervæsenet, Lodsvæsenet og Redningsvæsenet).

Til slut omtales arkiver af fremmed proveniens, hovedsageligt prøjsiske arkiver vedr. Sønderjylland afgivet efter Genforeningen i 1920, samt Rigsarkivets (2. Afd.s) Samling af Kort og Tegninger. Bemærk, at *Filmsamlingen* (I s.891ff.) indeholder et betydeligt materiale - bl.a. de såkaldte sikkerhedsfilm - vedr. perioden efter 1848. Mikrofilm, som ikke indgår i Rigsarkivets Filmsamling, og edb-arkivalier (magnetbånd), omtales i forbindelse med de institutioner, der har afleveret dem, og til hvis arkiv de hører.

Centraladministrationens struktur

I tiden efter 1848 er ikke blot institutionernes arkiver af betydeligt større omfang, end de var før. Også antallet af arkivdannede institutioner i centraladministrationen er voksende gennem hele perioden; en lang række nye sagområder er opstået, og 'gamle' sagområder er vokset og fordelt mellem et stigende antal ministerier efter skiftende politiske og administrative hensyn. Endvidere er flere og flere afgørelser og sagområder udlagt fra ministerierne til et stadigt voksende antal specialiserede institutioner på et lavere niveau - inspektioner, direktorater, styrelser, tilsyn, tjenester, administrerende (permanente) udvalg, kommissioner, råd og nævn mv. - og disse har i tidens løb været underlagt skiftende ministerier, er blevet delt, har forandret sagområde og fået nye navne. - For at finde og benytte kilder i Rigsarkivet er det nødvendigt at kunne orientere sig i denne komplicerede

udvikling. I de enkelte artikler gøres der derfor rede for institutionernes opgaver og i hovedtræk for det pågældende ressorts udvikling. Derved kan de administrative opgaver følges gennem de ofte skiftende institutioner, der har varetaget dem.

Beskrivelserne af administrative forhold, såvel som dispositionen og artiklernes opbygning har først og fremmest til formål at vejlede i fremfindning og brug af arkivalier. De grundlæggende enheder, der beskrives, er derfor de enkelte arkiver. Dette formål er styrende for beskrivelsen. I forhold hertil er redegørelsen for den forvaltningsmæssige struktur, der forbinder de arkivdannede institutioner i skiftende over- og underordningsforhold sekundær, og oplysningerne herom skal ofte søges i forskellige artikler.

En systematisk oversigt over centraladministrationens struktur til 1935 er i de ndf. anførte oversigter over den civile centraladministration (udgivet af Rigsarkivet). De suppleres i mange henseender af *Hof- og Statskalenderen* (årlig).

Henvisninger: G.N.Kringelbach: *Den civile Centraladministration 1848-1893*, 1894. L.Lauersen: *Den civile Centraladministration 1894-1913*, 1921. Harald Jørgensen: *Den civile Centraladministration 1914-35*, 1936. Niels Petersen: *Hof- og statskalenderen*, i: *Arkiv* 1968. Samme: *Oversigt over centraladministrationens udvikling siden 1848* (2. udg.), i: J. Nue Møller: *Den offentlige forvaltning i Danmark*, 1973.

Vejledning i brug af artiklerne

Artiklerne i "Rigsarkivet og Hjælpemidlerne til dets Benyttelse II" er en *introduktion* til benyttelsen af de enkelte institutioners arkiver. Der gives et overblik over sagområde og arkiv, men henvises i øvrigt til nærmere undersøgelse i arkivlitteraturen og i trykte og navnlig utrykte registraturer og afleveringsfortegnelser. I det følgende redegøres nærmere for artiklernes udformning.

Overskrift

I artiklernes overskrift angives institutionens navn med årstal for dens *formelle* eksistens; årstallene svarer ikke altid til arkivets yderår (ældste og yngste arkivalier).

I mange tilfælde anføres mere end ét navn. Det kan skyldes en

måske ret betydningsløs 'navneforandring', men oftest er der tillige sket en ændring af institutionens lovgrundlag og sagområde. Uanset den skiftende betegnelse er der arkivkontinuitet, dvs. at der er tale om ét arkiv, som uden arkivmæssigt brud er dannet af to institutioner efter hinanden. Under alle omstændigheder drejer det sig om institutioner, der har varetaget nært beslægtede opgaver.

Arkivnummer

I forbindelse med overskriften anføres arkivnummeret (proveniensnummer). Med dette nr. henvises først og fremmest til Rigsarkivets *afleveringsfortegnelser* (se nærmere ndf. ved "Indhold") og eventuelt andre hjælpemidler (visse registraturer mv.). Arkivnummeret anvendes endvidere i Rigsarkivets journalsystem for sager vedr. offentlige arkiver (arkivtilsyn, godkendelse af arkiv- og journalsystem, kassation, aflevering mv.).

Departementernes arkiver har tocifret arkivnummer; de øvrige arkiver har et firecifret arkivnummer.

Beskrivelse af institutionerne

I artiklernes indledende afsnit beskrives institutionens og arkivets historie. Herunder omtales navnlig sagområder og opgaver, organisatorisk opbygning, forgænger- og efterfølger-institutioner, ministerielt tilhørsforhold, arkivmæssig afgrænsning og arkivsystem. Der er først og fremmest medtaget sådanne oplysninger om en institutions historie, som har betydning for arkivdannelsen og dermed for arkivsøgningen.

Kassationer er kun i begrænset omfang nærmere omtalt. I publikationen, *Meddelelser fra Rigsarkivet og Landsarkiverne*, er der fortegnelser over Rigsarkivets kassationsbemyndigelser indtil 1975.

"Henvisninger"

Under rubrikken *Henvisninger* nævnes de vigtigste kilder til fremstillingen i det indledende afsnits beskrivelse af institutionen, og der henvises til litteratur og arkivalier (journalsager mv.), hvori yderligere administrationshistoriske og arkivhistoriske oplysninger kan findes. Endvidere nævnes her publikationer og skriftserier, som er udgivet af den pågældende institution. Det må understreges, at det på ingen måde er tilstræbt at gøre disse

henvisninger fuldstændige. Yderligere administrationshistoriske oplysninger, som ofte er af stor nytte ved søgning og brug af centraladministrationens arkivalier, kan i vidt omfang findes i de historiske afsnit i betænkninger fra ad hoc kommissioner og udvalg, i bemærkningerne til lovforslag (i Rigsdagstid. Tillæg A) og i Finansudvalgets Aktstykker. Om arkivlitteraturen i øvrigt, se Grethe Ilsøe: *Dansk Arkivbibliografi 1889-1981*, 1982.

Ved henvisning til betænkninger anføres betænkningens nummer, hvor et sådant findes, samt det såkaldte "Svennevig-nr.", f.eks. (686/Sv. 3112). Jf. Palle Svennevig: *Danske kommissionsbetænkninger 1850-1970*, 1972; samme 1971-75, 1976, samme 1976-80, 1981, samme 1981-85, 1986.

Oplysninger i institutionernes arkiver suppleres i visse tilfælde af de særlige *minister- og embedsmandsarkiver* (underhåndsskrivelser, notater mv.), som ministre og overordnede embedsmænd sommetider har produceret uden om den almindelige arkivdannelsen. Sådanne arkiver udgør enten en særlig gruppe i institutions arkiv, og de vil i givet fald være nævnt under "Indhold". De kan også være indgået i den pågældendes privatarkiv, evt. sammen med andre, egentlig private arkivalier, som kan belyse den pågældende institutions virksomhed (dagbøger, manuskripter til erindringer, korrespondance mv.). I de tilfælde, hvor sådanne privatarkiver er i Rigsarkivet, henvises hertil. Disse henvisninger er dog *ikke* udtømmende; navnlig må det understreges, at der ikke på nogen fuldstændig måde er medtaget henvisninger til Rigsarkivets ca. 150 privatarkiver fra *ministre*. En oversigt over ministerarkiver er i *Regeringer og ministre i Danmark 1848-1978 (dupl.)*, Rigsarkivets 2. Afdeling, 1978. Om privatarkiver i øvrigt, se I s.841ff. og "Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse IV", 1. bd. (Større private personarkiver), 1984 og 2. bd. (Små private personarkiver), 1989.

"Hjælpemidler"

I visse tilfælde er der medtaget en rubrik, *Hjælpemidler*, hvori oplyses om særlige trykte og utrykte registraturer. De sidstnævnte er navnlig delregistraturer eller særlige registre udarbejdet i Rigsarkivet. Sådanne hjælpemidler er imidlertid kun i mindre omfang udarbejdet for arkiverne efter 1848. Nærmere søgning i en institutions arkiv må næsten altid foretages med udgangspunkt i de *afleveringsfortegnelser*, som følger med hver

enkelt aflevering til Rigsarkivet. Som nævnt ovf. er der henvist til disse ved arkivnummeret. Hvor ikke andet er anført, gælder dette også registraturer opført under "Hjælpemidler".

"Indhold"

Under *Indhold* opsummeres arkivets bestanddele. Hovedbestanddelen af arkiverne efter 1848 udgøres af rækker af protokoller, herunder journaler, og sagerne hertil; disse ofte lange rækker af arkivalier nævnes ganske kort. Andre arkivgrupper som Diverse Sager, Gruppeordnede Sager o.l. optager forholdsmæssig langt større plads i rubrikken "Indhold", end de gør på hylderne i magasinerne. Opsummeringen af et arkivs indhold indebærer således et kvantitativt misforhold, som man bør være opmærksom på.

Når der kun i begrænset omfang foreligger registraturer i egentlig forstand for arkiverne efter 1848, skyldes det først og fremmest, at disse arkiver har en systematik (henlæggelse af sager efter et journalsystem), som i vidt omfang gør dem så at sige "selvregistrerende". Det betyder, at søgning i arkivet efter bestemte sager ikke skal foretages ved hjælp af registraturer udarbejdet af Rigsarkivet, men - alt efter hvilke oplysninger, man har som udgangspunkt - ved hjælp af protokollrækkerne, dvs. forestillingsprotokoller, registranter, kopibøger (brevbøger), journalregistre, journaler og - efter ca. 1970 - journalplaner (se Arkivøgning og arkivsystemer ndf.).

Som allerede nævnt må benyttelsen af et arkiv i princippet tage udgangspunkt i *afleveringsfortegnelserne*. Hvor der er tale om rekvisition til læsesalen af journaler for en bestemt årgang (eller af bind i andre protokollrækker) og herefter af bestemte journalsager, vil brug af afleveringsfortegnelserne dog som regel være overflødig. For andre arkivgruppers vedkommende skal afleveringsfortegnelserne gennemgås, førend en rekvisitionsseddel kan udfyldes.

Afleveringsfortegnelserne er udarbejdet af de afleverende myndigheder, fra 1974 (dvs. for arkiver efter ca. 1945) i skemaform og efter forskrifter fastlagt af Rigsarkivet. Før dette tidspunkt er afleveringsfortegnelserne ofte summariske og af meget forskellig kvalitet og brugbarhed, eller de mangler helt. *Ved arkivøgning er man under alle omstændigheder i vidt omfang henvist til at benytte de hjælpemidler (journaler, kopibøger mv.),*

som blev benyttet af det personale, der i sin tid skabte og selv brugte arkivet - de såkaldt interne hjælpemidler. Se nærmere ndf. i afsnittet Arkivøgning og arkivsystemer.

Udvalg og kommissioner ad hoc

I artiklerne om ministeriernes (departementernes) arkiver udgør fortegnelserne over arkiver fra udvalg og kommissioner ad hoc en særskilt gruppe. Udvalg og kommissioner ad hoc adskiller sig fra såkaldt "permanente" udvalg, kommissioner, nævn og råd ved at have en tidsbegrænset opgave, oftest den at undersøge et bestemt problem eller en bestemt administrativ virksomhed, at udarbejde udkast til ny lovgivning herom og at fremlægge resultatet i en *betænkning*. I visse tilfælde kan opgaven være at kontrollere og følge en midlertidig virksomhed, typisk en større anlægsvirksomhed. Arkiver fra egentlige *byggeudvalg* udgør en særskilt gruppe under hvert ministerium/departement.

Langt fra alle arkiver fra udvalg og kommissioner ad hoc er bevaret. Disse arkiver blev tidligere afleveret af udvalgets formand eller sekretær til det ministerium, der havde nedsat udvalget, og er herfra - ofte langt senere - afleveret til Rigsarkivet sammen med ministeriets eget arkiv. Denne fremgangsmåde indebærer i praksis en betydelig usikkerhed, og fra 1983 har Rigsarkivet løbende indsamlet sådanne arkiver straks efter afslutning af udvalgets/kommissionens arbejde. Uanset om et udvalgs arkiv er bevaret eller gået tabt, vil man i det nedsættende ministeriums eget arkiv kunne finde materiale (journalsager), der belyser baggrunden for nedsættelsen og indeholder korrespondance med udvalget og evt. utrykte betænkninger.

I mange tilfælde, særligt i de sidste tiår, indgår arkivalierne fra udvalg og kommissioner ad hoc på et journalnummer i det nedsættende ministeriums arkiv, og der dannes således ikke noget særskilt udvalgsarkiv. I fortegnelserne under "Indhold" henvises der i så fald til det pågældende journalnummer.

For en lang række mindre formelle, *interne arbejdsgrupper og udvalg ad hoc*, hvis medlemmer fortrinsvis udpeges blandt et ministeriums eller en institutions eget personale, gælder næsten altid, at eventuelle arkivalier (mødereferater, korrespondance, utrykt betænkning) indgår som en journalsag eller del af en journalsag om det pågældende emne i institutionens arkiv.

Arkivalier fra *Samarbejdsudvalg* (cirkulære 18 af 16.1.1972 og

199 af 21.11.1979) indgår ligeledes i institutionernes journalsager - som regel i journalplanernes hovedgruppe for sekretariatssager.

Parlamentariske kommissioners arkiver er i Folketingets Bibliotek og Arkiv.

Under "Indhold" er der ved hvert udvalg og kommission anført et *nummer i parentes*. Dette er arkivets *løbenummer* under arkivnummer og gruppenummeret for byggeudvalg (198) og gruppenummeret for andre udvalg og kommissioner ad hoc (199); f.eks. nævnes i artiklen om Socialministeriets arkiv "Ungdomskommissionen af 17.10.1945 (51)", hvor 51 = 19/199-51 (19 er Socialministeriets arkivnummer, 199 er gruppenummer for udvalg og kommissioner ad hoc, og 51 er løbenummeret herunder).

Hjælpemidler: Ved hjælp af de i det følgende omtalte hjælpemidler kan man danne sig et overblik over de i tidens løb nedsatte udvalg og kommissioner ad hoc.

På foranledning af Folketingets Finansudvalg har Statsministeriet hvert år fra 1919 til 1985 udarbejdet lister over ikke-permanente kommissioner, nævn og udvalg mv., som var i virksomhed pr. 1.1. det pågældende år: *Fortegnelse over de af de forskellige Ministerier nedsatte Kommissioner, Nævn og Udvalg af kommissionslignende Art, der endnu er i Virksomhed, samt disses Formænd, Medlemmer og Sekretærer* (maskinskrevet gennemslag vedr. 1922-49 i Rigsarkivet), *Kommissioner, Nævn og Udvalg* (duplikeret vedr. 1955-81, i Rigsarkivet), *Ministeriernes kommissioner og udvalg 1982-85* (trykt). Oplysninger om sådanne udvalg mv. indgår fra juni 1983 i *Status* (udg. af Statens Information, indlagt i Statstidende hver 14. dag).

I de tilfælde, hvor udvalg og kommissioner ad hoc har publiceret betænkninger, vil sådanne udvalgs og kommissioners eksistens fremgå af Palle Svennevig: *Danske kommissionsbetænkninger 1850-1970* og efterfølgende bind for hver femårs-periode (s.27). Der oplyses heri kort om kommissorium, sammensætning og nedsættende ministerium. Man bør være opmærksom på, at betænkninger (og dermed udvalg og kommissioner ad hoc), som er blevet overset ved udarbejdelsen af det bind, hvortil de kronologisk hører, kan være medtaget i et af de efterfølgende bind.

I Rigsarkivet er der udarbejdet lister - "*Udvalg og kommissio-*

ner ad hoc 1848ff." - med angivelse af afleverede udvalgsarkiver eller af det ministerielle journalnummer, hvorpå de er henlagt.

Der er udarbejdet et særskilt stikordsregister til navnene på de udvalg og kommissioner ad hoc, som er omtalt i det følgende.

(WR)

ARKIVSØGNING OG ARKIVSYSTEMER

Søgning i Rigsarkivet begynder med et spørgsmål. Man ønsker viden om noget, som arkiverne i Rigsarkivet formodes at kunne give svaret på. Før man går igang med at søge i Rigsarkivet, bør man imidlertid se efter, om søgningen tidligere er gjort og måske udmøntet i en trykt publikation, som evt. fremskaffes gennem biblioteksvæsenet.

Når man i Rigsarkivet ønsker at finde noget, kan man normalt ikke som på biblioteket søge efter undersøgelsens genstand. Man må vende spørgsmålet om, og spørge: Hvilken institution eller myndighed har haft med sagen eller emnet at gøre? Arkiverne i Rigsarkivet er nemlig ordnet efter det såkaldte *proveniensprincip*. Ifølge proveniensprincippet er arkivalierne ordnet efter arkivdannende institution og ligger på samme måde som hos den arkivdanner, der oprindeligt henlagde dem. Kun på denne vis kan man senere studere det begivenhedsforløb, som frembragte arkivalierne. Arkivalier er normalt aktstykker af papir, men kan også være kort, tegninger, fotografier, mikrofilm, grammofonplader, lydbånd, magnetbånd (edb-arkivalier) og i det hele taget alle former for informationsbærende medier. Disse arkivalier befinder sig på den oprindelige plads, i det oprindelige arkiv. Ønsker man viden om en sag, må man derfor søge til den institutions arkiv, som har haft med sagen at gøre.

Første trin i arkivsøgningen er at fastslå, i *hvilken institutions arkiver*, der skal søges. Ofte findes der oplysninger af interesse for arkivbenytteren i flere arkiver, men indledningvis er det en fordel at koncentrere sig om ét. For at nå til det rette arkiv må man skaffe sig indsigt i statsforvaltningens administrative opbygning. Efter identifikationen af arkivet er det nødvendigt at *orientere sig i arkivet*, dvs. skaffe sig en "indgang", der kan føre til de bestemte arkivalier, som man har brug for.

I almindelighed har man under søgeprocessen brug for *hjælpe-midler*, dvs. materiale, der kan bruges til afgrænse søgningen

Det var først og fremmest rigsarkivar V.A. Secher (1851-1918), der gennemførte det såkaldte proveniensprincip som ledetråd for ordningen af arkivalier i det danske arkivvæsen. Proveniensprincippet indebærer, at arkivalier fra forskellige myndigheder (institutioner) ikke sammenblandes, men opstilles myndighed for myndighed i henhold til den orden, man oprindeligt anvendte i den pågældende institution. På fotografiet fra 1912 ses Secher bøjet over sit arbejdsbord i det nyligt ombyggede Rigsarkiv. I baggrunden arkivbud C. Østergaard (Rigsarkivet).

kronologisk, geografisk og sagligt. Hjælpemidlerne til arkivøgning kan deles i tre grupper:

1. *Eksterne hjælpemidler* er oftest trykt materiale som officielle publikationer, håndbøger, trykte udgaver af arkivalier og aviser.
2. *Arkivskabte hjælpemidler* er som denne guide vejledninger i arkivbrug skabt af arkivvæsenet. Der kan være tale om trykte og utrykte registraturer, fortegnelser og personregistre.
3. *Interne hjælpemidler* er blevet til i den arkivskabende institution sammen med med det øvrige arkiv, som de er en del af. De gjorde det muligt for institutionen selv at orientere sig i sit eget arkiv. Eksempler er journaler, brevregistre og "visdomsbøger".

Under de artikler om de enkelte arkiver, som følger i denne guide, omtales hjælpemidlerne for det pågældende arkiv. Her skal en række mere generelle hjælpemidler omtales.

Generel litteratur: Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse I,1, 1983, s. 21. *Vejledning i arkivheuristik* (2. udg.),

Rigsarkivets 2. afd. (dupl.), 1979. *Ordliste til brug for medarbejderne ved Rigsarkivets 2. Afdeling.* (dupl.) 1977 (eks. i registraturværelse).

Eksterne hjælpemidler

Eksterne hjælpemidler er ikke skabt med henblik på arbejdet i arkiverne og giver kun undtagelsesvis direkte arkivhenvisninger. Nyttens ved dem i denne sammenhæng er, at de kan hjælpe til at fastslå, hvilke offentlige organer, der har beskæftiget sig med et bestemt emne. Når man skal vide, hvilket ministerium og kontor i ministeriet, der har beskæftiget sig med sagen må man være klar over, at sagsområder i tidens løb ofte er flyttet fra et ministerium til et andet eller fra et kontor til et andet inden for samme ministerium. For at fastslå, hvor et sagsområde hører hjemme, kan man benytte sig af forskellige hjælpemidler.

Fordelingen af forretninger og sagsområder mellem ministerierne, herunder oprettelse, nedlæggelse og sammenlægning af ministerier, bestemmes if. grundlovens §14 af regeringen og fremgår af kgl. resolutioner (i Statstid. og Lovtid.) udstedt i forbindelse med overførsel af sagsområder mellem ministerierne. I visse tilfælde fremgår et sagsområdes ministerielle tilhørsforhold af lovgivning eller udledes af, at lovgivning på området er forelagt for Rigsdagen/Folketinget af vedkommende minister. Ud-lægning af sagsområder (visse afgørelser) fra et ministeriums departement til underordnede styrelser offentliggøres ikke systematisk, men fremgår sommetider - særlig i nyere tid - af bekendtgørelser og cirkulærer (i Lov- eller Ministerialtid.) og er siden 1983 evt. omtalt i *Status*. I artiklerne om ministeriernes arkiver er der så vidt muligt redegjort for sagsområdets udvikling navnlig på grundlag af de i kgl. resolutioner bekendtgjorte ændringer.

Hof- og Statskalenderen anfører siden ministerialsystemets indførelse i 1848 ministeriernes organisatoriske opbygning og sagsområdernes fordeling på enkelte kontorer. Alle centrale og lokale statsinstitutioner findes i statskalenderen. Uden for ministerierne mangler dog ofte den organisatoriske beskrivelse, men der henvises hyppigt til lovgrundlaget.

Indtil 1935 har man et bedre hjælpemiddel i de såkaldte *embedsetater*, som Rigsarkivet har udgivet. Der er udkommet tre bind under titlen "*Den civile Centraladministration*", 1. bind for 1848-83, 2. bind for 1894-1913 og 3. bind for 1914-1935. Som det

fremgår af titlen, er de militære ministerier ikke medtaget. Egentlige administrationshistoriske redegørelser for ministerier med registratur over deres arkivalier er Niels Petersen: *Justitsministeriet. Organisation og arkiv*, 1982 og samme forfatters *Kultusministeriet. Organisation og arkiv*, 1984.

Fra 1848 til 1870 udkom *Departementstidende*, som er en vigtig kilde til ministeriernes love og bekendtgørelser og tidens administrative virksomhed. For at finde trykte udgaver af love før 1870 kan man benytte "Schous Forordninger" for årene 1670-1849 (*Chronologisk Register over de Kgl. Forordninger og Aabne Breve, som fra 1670 af ere udkomne*, 1795-1849, 25 bind), "Fogtmans Reskripter" for tiden 1660-1854 (*Kgl. Reskripter og resolutioner, reglementer, instruxer og Fundatser samt Kollegialbreve for Danmark (og Norge)*, 1786-1854, 50 bd., samt "Ussings Lovsamling" for 1850-1903 (*Love og Anordninger samt andre offentlige Kundgørelser Danmarks Lovgivning vedkommende*, 1851-1904, 48 bd). Love og bekendtgørelser fra tiden efter 1871 findes trykt i *Lovtidende*, mens cirkulærer, bestemmelser og instrukser rettet til myndighederne samt skrivelser med vigtigere administrative afgørelser ligeledes siden 1871 er publiceret i *Ministerialtidende*.

Siden 1960/61 er det lovforberedende ministeriums journalnr. på dets journalsag om loven - *lovsagen* - anført i *Lovtidende*.

Med hensyn til bestemmelser, der specielt vedrører kirke- og skolevæsenet, findes der en række, der fra 1857 hedder *Love og Ekspeditioner vedkommende Kirke- og Skolevæsen*, til og med 1888 redigeret af H.V. Skibsted. Fra 1937 blev den udgivet i særskilte afdelinger for kirke og skole. Fra 1963 udkommer den alene som *Love og ekspeditioner vedrørende kirkelige forhold*.

På det militære område fandtes indtil 1950 to rækker: *Kundgørelser for hæren* og *Kundgørelser for søværnet*, siden da en enkelt række *Kundgørelser for forsvaret*.

Et vigtigt hjælpemiddel til lovgivningen er tillæggene til *Rigsdagstidende / Folketingstidende*. Publikationens Tillæg A indeholder forelagte lovforslag, altså også lovforslag, der ikke er blevet gennemført. De ledsages af "Bemærkninger til lovforslaget", der giver en kortfattet redegørelse for forslaget baggrund. Tillæg B indeholder Rigsdags- /Folketingsudvalgenes betænkninger over de forelagte lovforslag. Som bilag til betænkningerne optrykkes ofte brevveksling med ministerierne og andre aktstykker, der kan vise vej til arkivalierne.

Rigsdags- / Folketingstidende har udførlige registre, men det vil ofte være nemmere at begynde med *Rigsdagens / Folketingets årbog*, der er udkommet siden 1890/91. Her får man en overskuelig fortegnelse over de lovforslag, der har været til behandling i en samling.

Hvis det ikke er bestemte år, der søges, kan de såkaldte *lovregistre* benyttes. Siden 1929 udkommer hvert år Topsøe-Jensen: *Dansk Lovregister*. Det er et register over de på udgivelsestidspunktet gældende love, bekendtgørelser, cirkulærer mv., der har været offentliggjort i Lovtidende og Ministerialtidende. For ældre tid findes C.P.N. Petersen: *Lovlexicon eller alfabetsk Repertorium over den danske Lovgivning og de dertil hørende offentlige Aktstykker*, bd. 1-5 og 6 supplementsbind 1837-70 samt E. Hammerich: *Dansk Lovleksikon*, bd 1-6 og 4 supplementsbind 1900-1925. *Karnov's Lovsamling* 1933ff. indeholder den ved tidspunktet for hver udgave (m. supplementsbd.) gældende lovgivning med henvisning i noterne til motiver, domme og juridisk litteratur m.m.

Af betydning i forbindelse med det lovforberedende arbejde er de *betænkninger*, som er afgivet af ministerielt nedsatte udvalg. Som led i forberedelsen af love nedsætter ministerierne ofte udvalg, der sammensættes af embedsmænd, sagkyndige, interesserepræsentanter og folkerepræsentanter. Udvalget skal overveje et lovgivningsspørgsmål, og som resultat af dets arbejde kommer en betænkning, der ofte indeholder korrespondance og andre konkrete oplysninger af interesse for søgning af arkivalier. I Palle Svennevig: *Danske kommissionsbetænkninger 1850-1970*, 1971-75, 1976-80 og 1981-85 er de trykte betænkninger registreret.

De afgørelser, der træffes i ministerierne, sætter sig som regel ikke spor i offentlige publikationer. Hvis de er af offentlig interesse, er det sandsynligt, at de vil kunne findes i andet trykt materiale. Visse afgørelser truffet af styrelser og nævn publiceres løbende i skrifter, f.eks. *Beretning fra Invalidforsikringsretten* 1921-58, *Meddelelser fra Landsskatteretten* 1939ff., *Ankenævnet for Arbejdsløshedsforsikringen* 1978ff. og *Årsberetning fra Registertilsynet* 1979ff. I øvrigt kan *aviser* have betydning for søgning efter administrative afgørelser.

Selv om aviser kan være vanskelige at søge i, gives der visse muligheder. Siden 1924 har *Avisårbogen* på grundlag af danske dagblade givet korte referater af begivenheder, anført efter dens

dato. Årbogen indeholder sagregister og personregister. Fra 1840 til 1881 bragte dagbladet *Fædrelandet* en udførlig emnedelt indholdsfortegnelse. Hvis man omtrent ved, hvornår en begivenhed har fundet sted, og hvis den var vigtig nok til at komme i bladet, vil man ofte få gode spor.

Mange private danske foreninger og organisationer har arkiver, der belyser det offentlige initiativer på deres interesseområde, og hvis arkiverne er afleveret til Rigsarkivet, kan de danne et godt udgangspunkt for søgning i de offentlige arkiver. De fleste organisationer udgiver *periodiske skrifter*, der holder medlemmerne underrettet om organisationens arbejde. Denne fagpresse vil ofte indeholde konkrete oplysninger, som viser vej til arkivalier i en offentlig institution.

Et overblik over den *administrative inddeling* får man bedst gennem *Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660*, 1-2, udgivet af Karl-Erik Frandsen, 1984, med litteraturhenvisninger. Oplysning om administrativ inddeling kan også findes i J.P. Trap: *Statistisk-Topografisk Beskrivelse af Danmark*, 1.-4. udg. Mange mindre kommuner sammensluttedes i forbindelse med kommunalreformen af 1970. En oversigt over sammenlægningerne giver Harry Christensen: *Danske landkommuner 1842-1970*, 1976 og mere udførligt *Trap Danmark 5. udg., Nøgle til orientering*. Iøvrigt henvises til *Danmarks administrative Inddeling, November 1930*, Statistiske Meddelelser 4. rk., bd 86, 1931 med historisk indledning. *Postadressebogen 1903* medtager oplysninger om landsbyers (ejerlavs) placering i sogne, herreder og amter.

Hertugdømmernes og specielt Nordslesvigs administrative udvikling er behandlet af Johan Hvidtfeldt i *Trap Danmark*, 5. udg. bd. X *Haderslev amt*, 1965 s. 35-56 m. litteraturhenvisninger. I øvrigt henvises til J. Nybo Rasmussen: *De slesvigske folketællinger* (registratur, RAs læsesal) m. bibliografi s. 254-61.

Arkivskabte hjælpemidler

De registraturer, som Rigsarkivet og andre arkiver har udarbejdet, kaldes *arkivskabte hjælpemidler*. Også andre end arkiverne kan selvfølgelig påtage sig fortegnelsen af arkivalier; det gælder særlig for de såkaldte specialregistraturer.

Her omtales kun de generelle hjælpemidler, da de specielle, der vedrører de enkelte arkiver, anføres i forbindelse med disse.

Det må dog nævnes, at der til de enkelte arkiver er knyttet *afleveringsfortegnelser*. De er udarbejdet i forbindelse med arkivaliernes aflevering til Rigsarkivet, som regel af den institution, der afleverer, og vil ofte kunne benyttes til at få en oversigt over et arkivs indhold.

For Justitsministeriet, Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet (Kultusministeriet), Kirkeministeriet, Undervisningsministeriet og Ministeriet for Kulturelle Anliggender samt institutioner under disse ministerier er der udgivet en nu forældet systematisk arkivoversigt i C. Rise Hansen: *Nyere arkiver i Rigsarkivet I*, 1972. Med hensyn til *Kultusministeriet* (1848-1916) og *Justitsministeriet* er de to ovennævnte fremstillinger med registraturer fra 1982 og 1984 ved Niels Petersen af grundlæggende betydning. Specielt for Inderigsministeriets arkiv foreligger *Materiale til en vejledning om Inderigsministeriets arkiv*, 1975 (dupl.) med detaljerede oversigter over kontorernes skiftende sagområder m.m.

Den mest dybtgående form for arkivregistrering repræsenteres af *specialregistraturer*, der giver en mere detaljeret registrering, end samtiden havde brug for. Der er kun udarbejdet få specialregistraturer for perioden efter 1848; nævnes kan bl.a. *Grønlands handel og styrelse. Registratur over skibsjournaler, maskindagbøger og logbøger fra skibe i Grønlandsfarten 1848-1951*, 1968. *Jernbaner. DSB's personalakter ca. 1880-1932. Foreløbig arkivregistratur*, 1963. Som sagt henvises der under de enkelte arkiver til specialregistraturer.

Specialregistrering kan også fortegne arkivalier om bestemte emner på tværs af de enkelte institutioners arkiver. Det er tilfældet for de såkaldte *tværgående registraturer*. Eksempler er F.A. ny serie nr. 19, Ebba Waaben: *Skolehistoriske arkivalier i Rigsarkivet*, 1978. Hakon Lund: *Centralregistrant for Arkitekturtegninger I-XX*, 1956-75 omfatter arkitekturtegninger i bl.a. Rigsarkivet (Bd. I-VI), Kunstakademiets bibliotek m.fl. steder (registraturværelset). Til de tværgående registranter følger der sig mere oversigtsagtige arbejder som f.eks. C. Rise Hansen: *Kilder i Rigsarkivet til besættelsestidens historie*, Fortid og Nutid, 1963, s. 1-76.

En oversigt over arkivskabte hjælpemidler samt visse afleveringsfortegnelser for centraladministrationens arkiver efter 1848 findes i *Fortegnelse over folioregistraturer på 2. afdeling*,

Rigsarkivet 1977 (*dupl.*) med alfabetisk stikordsregister. De heri omtalte registraturer er eller vil blive overført til rækken af afleveringsfortegnelser og således opstillet efter arkivernes proveniensnummer.

Interne hjælpemidler

Ved interne hjælpemidler forstås de hjælpemidler, som en arkivdannende institution selv udarbejder for at kunne benytte sit arkiv. De er de vigtigste orienteringsredskaber i arkivet. Arkiver, også ministeriernes arkiver, er forskellige, og de interne hjælpemidler afviger derfor fra institution til institution. Der er dog visse fælles træk, der med få undtagelser har gyldighed for alle ministerielle arkiver. Arkiverne består dels af bind (protokoller), dels af aktstykker, ordnet i læg, der igen er samlet i pakker. Kartoteker, løbsbladsystemer, edb-læsbare arkivalier osv. er ret nye fænomener. De er generelt organiseret med grundlag i den traditionelle arkivstruktur.

Protokollerne deler sig i to hovedgrupper: Korrespondanceprotokoller og regnskabsprotokoller. Korrespondanceprotokollerne falder igen i tre rækker: Forestillinger, journaler og kopibøger, og regnskabsprotokollerne deles i hovedbøger og bibøger. Til bibøgerne hører kassejournaler, memorialer og reskontri. I arkivmæssig sammenhæng har korrespondanceprotokollerne særlig interesse.

Forestillingsprotokoller, også kaldet "Relations-" eller "Resolutionsprotokoller", dannes ved indbinding af de indstillinger, der udfærdiges med ministerens underskrift i sager, hvis afgørelse kræver monarkens underskrift. Kongen påtegner forestillingerne med sin resolution, som siden 1848 altid går ud på, at "indstillingen bifaldes". Herefter returneres forestillingerne til vedkommende ministerium, hvor de, ordnet kronologisk efter resolutionens dato, danner forestillingsprotokollerne. Alle retsstiftende afgørelser, der forelægges kongen til underskrift, vil derfor kunne findes i vedkommende ministeriums forestillingsprotokol. Hvis den er forsynet med register, og hvis den enkelte forestilling bærer sagens journalnummer, kan forestillingen være et nyttigt søgemiddel. De afgørelser, der udgår i kongens navn (ad mandatum regis), kaldes *kongelige ekspeditioner*. De har i overvejende grad vedrørt rutinemæssige bevillinger ("kongebreve", meddelelse af indfødsret, navneforandring m.m.). Kopibøger for de

kongelige ekspeditioner anvendtes først og fremmest i Justitsministeriet, Indenrigsministeriets 1. Kontor og Kultusministeriet under betegnelsen *Registrant*.

Journalen var oprindeligt en registrering af indgående skrivelser. Her journaliseredes brevet, dvs. det fik et nummer i journalen, og heri indførtes en kort oplysning om, hvor brevet kom fra, og hvad det drejede sig om. *Journalnummeret* blev som regel skrevet nederst på brevet. Når der var taget beslutning (resolution) anførte man i ældre tid altid denne i protokollen; nu gøres dette sjældnere. Endelig anførtes i journalen dato og nummer på den eller de udgående skrivelser og ekspeditioner. Baseret på fortsat registrering af indgåede breve og de notater og svarskrivelser, som de har givet anledning til, udviklede journaliseringen sig efterhånden til en registrering af igangværende opgaver ("sager") og deres administrative forløb.

Der findes registre til næsten alle journaler, enten i selve journalbindet eller i et selvstændigt registerbind. *Journalregistret* er principelt et register over brevskriverne, og man må altså vide, hvem der har skrevet til ministeriet om sagen. Da et stort antal sager ekspederes til ministeriet gennem en underordnet myndighed, må man søge under vedkommende myndighed, undertiden under embedsmandens navn. Journalregistre kan dog også indeholde emneregistre med stikord.

I de fleste ministerier findes flere rækker af journaler, ført for enkelte ekspeditionskontorer eller for særlige sagområder. Ved indførelse af moderne journalsystemer i 1960'erne og senere planlægges journalen imidlertid som et integreret system for et helt departement. Denne udvikling er navnlig en forudsætning for rationaliseringsgevinst ved de edb-baserede journalsystemer, som fra 1980'erne i stigende grad har vundet indpas. Edb-journalerne har i øvrigt samme opbygning som de manuelle, og deres oplysninger bevares normalt både i maksimalkinlæsbar form og i udskrevet form.

Kopibogen (tidl. brevbog) indeholder genparten af alle udgåede breve. Sædvanligvis er en kopibog anlagt som svarende til en journals sagområde (sagligt eller kontormæssigt), men det forekommer også, at en kopibog er fælles for flere journaler, uden at det altid fremgår af kopibogens titel. Hvis man ikke kan finde kopibogen til en gruppe sager, kan det derfor lønne sig at efterse andre kopibøger fra samme institution. Til hvert års kopi-

bøger udarbejdedes et register over brevmottagere med oplysning om brevnumre, samt om journalnumre på de sager brevene tilhører.

I visse institutioner førtes *postbøger* over modtagne og/eller afsendte breve med oplysning om adressater og journalnumre samt en antydning af deres indhold.

Et særligt hjælpemiddel er den såkaldte "*visdomsbog*", der benyttes til at lokalisere sager af særlig ("principiel") interesse. Visdomsbogen er opstået på den måde, at sager, hvis afgørelse man regnede med senere at få brug for, indførtes i dette særlige register.

De forskellige bestanddele i institutionernes arkiver indgår i *journalssystemer*. Ved et journalsystem forstår man den fremgangsmåde, hvorefter administrative sager registreres i en journal og i overensstemmelse hermed henlægges. De to vigtigste traditionelle journalssystemer i den civile centralforvaltning er *kancellisystemet* og *rentekammersystemet*.

Nærmere redegørelse for søgning i arkiver med kancellisystemet og rentekammersystemet får man i de af Rigsarkivet udarbejdede generelle vejledninger: *Vejledning i Arkivheuristik*, 1979 s. 29-47, *Kancellisystemet*, 1982 og *Rentekammersystemet*, 1982. Udenrigsministeriet og de militære ministerier anvendte journaliseringsmetoder, der adskilte sig herfra. De er beskrevet i *Vejledning i Arkivheuristik*, 1979 s. 41-46. En elementær redegørelse for ministerielle arkivers struktur giver den ligeledes af Rigsarkivet udarbejdede *Ministerielle arkiver, grundtræk af deres opbygning*, 1982.

Kancellisystemets oprindelse kan føres tilbage til Danske Kancelli i tiden 1800-1848. Systemet har indtil for nyligt været fælles for de ministerielle kontorer, der "nedstammede" fra kancelliet, dvs. Justitsministeriet, Kultusministeriet og Indenrigsministeriets 1. Departement, og de ministerier, hvis område hentedes herfra, nemlig Handelsministeriet, Socialministeriet, Arbejdsministeriet, Boligministeriet, samt for Kirkeministeriet og Undervisningsministeriet. *Rentekammersystemet* blev overtaget af de ministerier, der arvede opgaverne fra enevældens Rentekammer, Generaltoldkammer og centrale finansstyrelse, dvs. Finansministeriet og de dele af Indenrigsministeriet, der senere blev til Landbrugsministeriet og Ministeriet for Offentlige Arbejder.

Kancellisystemet

Før 1848 og indtil begyndelsen af dette århundrede henlagdes sagerne under kancellisystemet efter ekspeditionsform på tre måder, nemlig som kgl. ekspeditioner (registrantsager), som kancelliskrivelse (brevsager) og endelig som henlagte (uekspederede) sager. Efterhånden gik man imidlertid over til at henlægge sagerne efter *journalnummer*. Herefter foretog Rigsarkivet en omlægning af de afleverede sager, sådan at alle sager fra ministeriernes oprettelse i 1848 ligger efter *journalnummer*. Systemet med henlæggelse efter *journalnummer* byggede på, at alle aktstykker, der vedrørte samme sag, journaliseredes under samme nummer. En indkommen skrivelse, der ikke vedrørte en allerede eksisterende sag, journaliseredes på første ledige nummer i det indeværende års journal. Vedrørte den derimod en allerede eksisterende sag, journaliseredes den på denne sags nummer, oprindeligt også hvis dette var en sag fra en tidligere årgang. I kancellijournalen skal en sag således søges i den årgang, hvori den er startet.

Systemet med henlæggelse på *journalnumre* åbnede mulighed for inden for systemet at holde visse kategorier af sager sammen i *grupper*. Dertil benyttedes dels faste numre, dels hovednumre. Ved *fast nummer* forstås, at der til bestemte årligt tilbagevendende sager i hver journalårgang reserveredes et bestemt nummer eller en bestemt fortløbende række af numre. Ved *hovednummer* forstås, at der til et *journalnummer* knyttedes en særlig række af undernumre, på hvilke sager af samme slags kunne journaliseres og behandles hver for sig, men således, at de holdtes samlet inden for systemet. Et hovednummer vil som regel være et fast nummer, dvs. årligt tilbagevendende. Der vil ofte foran i journalbindet være en fortegnelse over journalens faste numre.

Journalregistrene omfatter normalt ikke de sager, der var journaliseret på hovednumre, men kun dem der var journaliseret på løbende numre.

I journaler under kancellisystemet ser man ofte under et *journalnummer* noteret nummeret på andre ældre eller yngre sager, de såkaldte *renvoier*. Disse henvisninger betyder, at de pågældende sager på et eller andet tidspunkt har været benyttet sam-

men. Det kan anbefales, når man arbejder med en journalsag, at efterse de sager, der på denne vis er henvist til.

Journalsystemer, der benyttede *årgangsordnede journaler*, betegnede sagerne ved årstal og nummer. I centraladministrationen har man imidlertid også brugt den skik at litrere årstallet, således at et bestemt bogstav repræsenterede et bestemt årstal. Man gik naturligvis frem efter alfabetet og begyndte forfra efter 26 år (idet J, W og Å ikke benyttedes).

Når man søger en bestemt sag, vil man som regel vide omtrent, hvornår den har været behandlet og i hvilket kontor, men man ved ikke altid, hvornår sagen blev startet, hvad der i kancellisystemet har betydning for dens journalisering og dermed altså for dens henlæggelse. Ved søgning i kancellisystemet bør man derfor begynde med registrene til kontorets kopibøger over afsendte skrivelser og ad den vej, via kopibogens henvisninger til journalnummeret spore sig frem til sagen.

Rentekammersystemet.

Mens kancellisystemet bygger på, at alle akter, der hørte til samme sag, fik samme journalnummer, fulgte rentekammersystemet det princip, at hver ny indkommen skrivelse journaliseredes på første ledige nummer i journalen, uanset om den hørte til en allerede eksisterende sag. Forbindelse mellem skrivelser, der hørte til samme sag, etableredes ved såkaldt *samvisning*. Ved en ny skrivelser journalnummer noteredes en henvisning til nummeret på den sidst passerede ekspedition i sagen (*tilbagevisning*), og ved dennes nummer noteredes en henvisning til den ny skrivelser journalnummer (*fremvisning*). Derfor vil sager med flere ekspeditioner, i journalen fremtræde som en kæde af numre (*kædenummerering*). Sagsdannelsen foregik på tilsvarende måde. Når der til en sag indkom en ny skrivelse, der samvistes med sagens hidtil sidste nummer, udtoges de akter, der lå på dette nummer og lagdes inden i den nye skrivelse, på hvis nummer de herefter blev henlagt.

Følgen blev, at sager under rentekammersystemet, i hvilke der er foretaget mere end én ekspedition, indeholdt forskellige journalnumre. For at finde en sag skal man først finde frem til et af dens journalnumre. Fra dette journalnummer følger man fremvisningerne fra nummer til nummer, indtil man standser ved et nummer, der ikke har fremvisning. På dette nummer skal sagen være henlagt.

Journalregistret er ved rentekammersystemet et vigtigere hjælpemiddel end ved kancellisystemet, fordi enhver ekspedition i en sag sætter sig spor i registret på det tidspunkt, hvor den finder sted. Den nødvendige indgang består i en oplysning om, hvem der har rettet henvendelse til ministeriet om hvad og hvornår. Er man kun i besiddelse af oplysning om en skrivelse udgået fra ministeriet, kan man gå til kopibogen, i hvilken man ofte kan få journalnummeret oplyst eller i hvert fald datoen på den indkomne skrivelse, brevet er svar på.

Gruppeordnede sager

Foruden journalsager indeholder mange arkiver gruppeordnede sager, skabssager, henlagte sager, diverse sager o.l., som nærmere betegnes ved deres emne. Navnlig i institutioner, hvor rentekammersystemet er blevet brugt, indeholder de gruppeordnede sager journalsager, som ikke er blevet henlagt efter deres journalnummer (f.eks. i Finansministeriets Sekretariat og i Toldvæsenet). I andre institutioner vil der som regel være tale om sager, der ikke er blevet journaliseret.

Journalplansystemet

De moderne arkivsystemer, som har vundet frem siden 1960'erne, er kendetegnet ved sagernes fordeling på et integreret system af *saggrupper*. Et grundlæggende element i et sådant emneopdelt journalsystem er opdelingen i *journalperioder* oftest på 5 år. Ved hver journalperiodes afslutning skabes et skel, der gør såvel periodens arkiv som hjælpemidlerne til en afsluttet helhed. Principperne for journalsystemet inden for perioden er fastlagt i *journalplanen*, der fortegner saggrupperne. Journalplanen, der er en videreudvikling af den årlige liste over faste numre i journalen, danner i forening med *journalvejledningen*, som nærmere beskriver systemet, indgangen til arkivet. I så godt som alle nyere journalsystemer anvender man en logisk-hierarkisk opstilling, således at emner, der logisk hører sammen, placeres inden for samme overbegreb med inddeling på så mange niveauer, som der brug for. Normalt anvender man en opstilling af saggrupperne i indtil 10 grupper i det såkaldte *decimalklassifikationssystem*. Hver af disse grupper kan igen inddeles i indtil 10 grupper, idet der til gruppens ciffer føjes endnu et ciffer. Opdelingen kan med tilføjelse af et nyt ciffer for hvert trin teoretisk fortsætte i det uendelige. Selve *journalnummeret* kommer til at fremtræde tre-

leddet: Årstal, saggruppe og løbenummer inden for saggruppen, f.eks 1991-235-16.

Moderne arkivdannelse og statsinstitutionernes forhold til Rigsarkivet gennemgås i *Arkivdannelse og journalsystem. Bestemmelser og vejledning*, 1982 (dupl.) samt i ringbindet *Bestemmelser og vejledning. Rigsarkivet* (eksemplar i RAs registraturværelse). (BP)

Statsrådet, Kabinettssekretariatet

MYNDIGHEDER UDEN FOR MINISTERIALSYSTEMET

Statsrådet. Kabinetssekretariatet

Statsrådet 1848-

2575

Statsrådssekretariatet 1848-1913

Det konstitutionelle statsråd, som samledes første gang den 22.3. 1848, adskilte sig på flere måder fra enevældens Gehejmestatsråd, som dagen før var blevet afskediget (se I s.165-65). Vigtigt var forudsætningen om enighed mellem medlemmerne i alle vigtigere spørgsmål og handlefrihed for de enkelte medlemmer i spørgsmål af underordnet politisk betydning. Kongen tilkendegav straks, at han ville overvære møderne, når han blev indbudt dertil, og at han betragtede Statsrådets medlemmer som ansvarlige for regeringens førelse. Formelt ansås ansvaret for nøje knyttet til ministerkontrasignaturen. Oprettelsen af Statsrådet konfirmeredes ved grundloven af 5.6.1849 §21: "Ministrene i Forening udgjøre Statsraadet. Forsædet føres af den, som af Kongen er udnævnt til Premierminister. Alle Lovforslag og vigtigere Regjeringsforanstaltninger forelægges Statsraadet. Dets Ordning samt Ministeransvarligheden bestemmes ved Lov". Løftebestemmelsen om Statsrådets ordning blev aldrig indfriet.

Junigrundlovens ministerstatsråd eksisterede formelt indtil 1855, da grundlovens gyldighed blev indskrænket til kongeriget særlige anliggender. Men allerede ved genoprettelsen af Helstaten ved kundgørelsen af 28.1.1852 oprettedes et *Gehejmestatsråd* for det samlede monarki. Kongen førte forsædet, og dette råd 'opslugte' i realiteten grundlovens statsråd.

Forfatningslov for Det danske Monarkis Fællesanliggender af 2.10.1855 §15 åbnede mulighed for såkaldte *ministerkonferencer*, dvs. 'fællesministrenes' møder under konseilspræsidentens ledelse og uden kongens tilstedeværelse.

Ved grundloven af 1866 bortfaldt betegnelsen "Gehejme-", men kongens forsæde bibeholdtes. Herefter ændrede forhand-

lingerne karakter; møderne optoges nu af ministrenes rutinemæssige forelæggelse af sager til kgl. stadfæstelse, og det påvirkede forhandlingerne, at kongen kunne blive inddraget i meningsudvekslinger mellem ministrene. Endnu under de første ministerier efter 1866 forhandlede og afgjordes vigtige statsansælgninger i statsrådet, men efterhånden beskæftigede det sig næsten udelukkende med formaliteter, fortrinsvis kgl. bifald til fremsættelse af lovforslag og sanktion af vedtagne lovforslag. Ved forskellige lejligheder i Christian 10.s første regeringsår indførtes kongens dissens i statsrådsprotokollen.

Ved reskript af 29.3.1848 bestemtes det, at der skulle føres en protokol over forhandlingerne i Statsrådet af en dertil beskikket statssekretær, som fra 1883 betegnede statsrådssekretær. I *Stats- og Gehejmestatsrådssekretariatet* førtes en særskilt journal 1852-80. Før og efter denne periode indgår statsrådets sekretariatssager i henholdsvis Premierministerens og Konseilspræsidiets journal (Statsministeriet). Embedet som statsrådssekretær nedlagdes 1914, og dets funktioner varetoges herefter af Statsministeriets departementschef, jf. lov 291 af 19.12.1913. Statsrådsprotokollen er udgivet - til dels i uddrag - for perioden til 1912.

Ministeriets interne forhandlinger blev henlagt til uofficielle ministermøder, dvs. til private sammenkomster, hvor officiel protokollering ikke fandt sted. Enkelte medlemmer af ministerierne har taget referat af ministermøderne, og disse indgår nu i det pågældende partis arkiv eller i den pågældende politikers privatarkiv. En del af disse referater er udgivet. Fra 1965 udsendes korte beslutningsnotater, og fra 1971 er der i Statsmin. udarbejdet et halvofficielt referat af ministermøderne, som er blevet udsendt til ministre og departementschefer.

Henvisninger: Harald Jørgensen (udg.): *Statsrådets forhandlinger 1848-1912* (12 bd.), 1954-76. (jf. anm. af Niels Petersen, i: *Historisk Tidsskrift* 12. rk. II, 1956 s.489ff). Niels Petersen: *Oversigt over centraladministrationens udvikling siden 1848* (2.udg.), i: J. Nue Møller: *Den offentlige forvaltning i Danmark*, 1973 s.87ff. Kr. Hvidt: *Majestæten og statsministeren 1914-20*, i: *Statsministeriet i 75 år*, 1989 s.89ff. Søren-Ole Olsen: *Tilrettelæggelsen af regeringsarbejdet*, i: *Smstd.* s.145ff.

Indhold: Statsrådsprotokoller 28.1.1848-1912. Registre til stats-

rådsprotokoller 1848-66. Protokol for ministerkonferencer 1855-63.

Stats- og Gehejmestatssekretariatets journal 1852-80. Journalsager 1852-80. (WR)

Kabinetssekretariatet 1808-

1474

Udover de i I s. 120-127 omtalte arkivalier er der siden afleveret følgende:

Indhold: Sager vedr.: Protektion 1947-71. Nærværelse 1965-72. Rejser 1939-65. Taler 1949-71. Fortegnelser over sager til statsråd 1947-71. Audienslister 1961-70. Audiens for udlændinge 1947-71. Godkendelse af opråb 1913-61. Håndskrivelser 1911-71. Hilsen fra Kongen 1914-71. Lykønskninger 1972-82. Repræsentation 1910-72. Fyrstebesøg 1914-70. Wilhelminestiftelsen, nedlagt 1980. (MH)

Domstole mv.

Indhold:

- Højesteret s. 53
- Rigsretten s. 55
- Præsidentrådet 1916- s. 56
- Den Særlige Klageret 1939- s. 57
- Admiralitetetsretten i Nyborg for Fyn og Jylland 1848-49 s. 58
- Akkordretten 1906-77 s. 59
- Voldgiftsretten i Statstjenestemandssager 1926-81 s. 59
- Tjenestemandssretten 1981- s. 59
- Den Kommune Tjenestemandssret 1981- s. 61
- Voldgiftsretten i Søjlehussagen 1953-55 s. 61
- Ankenævnet iht. §8 i Lov 260 af 1.6.1945 (vedr. forræderi mv.)
1945-54 s. 62
- Den Ekstraordinære Tjenestemandssdomstol 1945-52 s. 62
- Den Ekstraordinære Undersøgelseskommission 1945-49 s. 63
- Ankedomstolen for Tjenestemandssager 1947-53 s. 64
- Ankenævnet for Tjenestemandssager 1947-53 s. 64
- Ekstraordinære retter (Kommissionsdomstole mv.) 1919- s. 65

Højesteret

1790

Højesterets arkiv 1661-1915 er omtalt I s.155-58. Som supplement hertil anføres ndf. arkivalier vedr. 1915-ca.1950 afleveret af Højesteret i 1985.

Højesterets domme er trykt i *Højesteretstidende* (til 1967). Inden for hver årgang er domssagerne henlagt efter domsnr., som fremgår af bl.a. Højesteretstidende. I kriminelle sager mangler domssagen i Højesterets arkiv, hvis den pågældende senere er retsfulgt, idet straffeakter henlægges i arkivet ved

Efter Christianborg Slots brand 1885 måtte Højesteret midlertidigt tage ophold i Bernstorffs Palæ i Bredgade, men kunne 1919 vende tilbage til Christiansborg. Fotografiet fra 1928 viser Højesterets sal med dommerne (fra venstre): V. Topsøe-Jensen, E. Trolle, Julius Møller, V.J. Nellemann, August Schou, Viggo Krarup, præsidenten R.S. Gram, V.H. Lunn, E. Olrik, C. Meyer, Chr. Riise, C.D.G. Rump og Troels G. Jørgensen (Det Kgl. Bibliotek).

den politikreds, i hvilken den pågældende *senest* er blevet retsfulgt, for Københavns vedkommende dog i arkivet ved Københavns Byrets afdelinger; dette gælder også i kriminelle sager afgjort ved landsretterne.

Henvisninger: Højesteretspræsident A. Drachmann Bentzon, Privatarkiv 6747. Højesteretsdommer Jep Lauesen Frost, Privatarkiv 6589. Højesteretspræsident Troels G. Jørgensen, Privatarkiv nr. 6619.

Indhold: Dombøger 1916-50. Domssager 1916-50. Journaler 1900-51. Journalsager 1916-51. Trykte ekstrakter 1916-50. Ordre 1916-19. Hævede sager 1919-50. Kæresager 1919-50. Kæresager, referater 1919-49. Skriftlige vota 1916-51. Andragender 1919-52. Benådninger 1917-60. Dødsdomme 1873-1920. Højesterets orden 1891-1922 (indgår fra 1923 forrest i saglisten). Dagliste 1919-51. Dokumentbog 1887-1956. Erklæringsprotokol 1874-

Rigsretten har kun ganske sjældent haft sager til behandling, så med hele to sager i 1877 blev dette år et usædvanligt aktivt år for retten. Kultusminister C.C. Hall (1812-88) sigtedes for at have ødet for mange penge på opførelsen af Det Kgl. Teater, og finansminister A.F. Krieger (1817-93) blev anklaget for at have solgt Marmorkirkens Ruin for billigt til finansmanden C.F. Tietgen. Denne sag brugtes af oppositionspartiet Venstre til en principdebat om parlamentarismen. Begge sager endte med frifindelse. Træsnittet, som samme år bragtes i *Illustreret Tidende*, viser Rigsretten med højesteretsjustitiarius, C.F.L. Mourier, i formandssædet, Rigsrettens landstingsvalgte medlemmer til venstre og dens 11 højesteretsassessorer til højre. Stående til højre i forgrunden ses anklageren, folketingsmand Viggo Hørup (1841-1902) (Det Kgl. Bibliotek).

1973. Div. gebyrprotokoller 1846-1953. Prøveprotokol 1876-1953. Retsbog 1919-68. Tingbog 1887-1919. Sagliste 1919-53. Div. protokoller 1846-1936. Fortroligt fra besættelsestiden 1955-45. Retsbog for Ankeudvalget 1920-51. Kontrolbog for Ankeudvalget 1919-28. (WR)

Rigsretten 1849-

2170

Før folkestyrets indførelse blev anklager mod ministre for deres embedsførelse behandlet af kommissionsdomstole. Ved kgl. res. af 24.3.1848 bestemtes, at sådanne sager skulle behandles af

Højesteret. Ved grundloven af 5.6.1849 §§20, 31, 72 og 73 oprettedes Rigsretten, jf. I s. 160. Den bestod af 16 medlemmer valgt for 4 år: 8 landstingsmedlemmer valgt af Landstinget og 8 højesteretsdommere valgt af Højesteret; den konstituerede sig selv. Sager mod ministre skulle rejses af Folketinget. Kongen kunne i øvrigt "lade også andre tiltale for forbrydelser, som han finder særdeles farlige for staten, når Folketinget dertil giver sit samtykke". Ved §14 i grundloven af 28.7.1866 fik han ret til at tiltale ministre for Rigsretten. Samtidig ændredes ved §69 antallet af Rigsrettens medlemmer til at omfatte alle højesteretsdommere og et lige så stort antal landstingsmedlemmer. Bestemmelserne i §§14, 26, 68 og 69 indgik uændret i grundloven af 5.6.1915 (§§14, 26, 66 og 67) og i grundloven af 5.6.1953 (§§16, 24, 59 og 60), dog ændredes i 1953 Rigsrettens sammensætning til at bestå af de 15 ældste højesteretsdommere og et lige så stort antal valgt af Folketinget for 6 år blandt ikke-medlemmer. For Rigsrettens organisation og arbejdsområde gjaldt lov af 3.3.1852, afløst af lov 100 af 31.3.1954, ændret ved lov 385 af 4.12.1963. Ved Rigsretten anvendtes fra begyndelsen offentlighed og mundtlighed.

For Rigsretten er ført 4 sager: Mod ministeriet Ørsted 1855-56, mod A.F. Krieger, L. Holstein-Holsteinborg og C.A. Fønnebech 1877, mod C.C. Hall og J.J.A. Worsaae 1877 og mod J.C. Christensen og Sigurd Berg 1910.

Henvisninger: *Rigsretstidende* (1. sag) 1855-56, (2. sag) 1877, (3. sag) 1877, (4. sag) 1910. Stig Iuul: *Rigsretten, i: Den danske Rigsdag 1849- 1949 V*, 1953 s. 553-596. Arkivalier vedr. Rigsretssagen 1910 er i Folketingets Arkiv (C.24. 1/1).

Højesteretsadvokat A. Klubien, Privatarkiv nr. 5773.

Indhold: Tingbog 1854-1953. Stemmeafgivningsbog 1855-1910. Dombog 1855-1910. Forhandlinger, akter, forhørsprotokoller, anklageskrift m.m. 1955-56. Medlemmer 1870-96. Akter, bilag m.m. 1909-10. (SR)

Præsidentrådet 1916-

2177

Forslag til lønningslov for forskellige af de i lov om rettens pleje omhandlede embeds- og bestillingsmænd, der behandlede i rigs-

dagssamlingen 1913/14, indeholdt i §20 følgende bestemmelse vedrørende indehavere af dommerembeder: "Til Overtagelse af anden indtægtsgivende, fast Virksomhed udenfor deres egentlige Embede kræves Tilladelse ved kongelig Resolution" (Rigsdagstid. 1913/14 A, sp. 3959f). Folketingets udvalg fremsatte ændringsforslag om, at sådanne tilladelser skulle gives af et af de 5 retsformænd dannet råd, som skulle give indberetning herom til Justitsministeriet. "Man opnaar herved, at Dommerne helt frigøres for Afhængighed af Administrationen" (Rigsdagstid. 1913/14 B, sp. 1928 og 1955f). De 5 retsformænd var formændene for Højesteret, de 2 landsretter, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret. Fra 1919 betegnedes de som præsidenter.

Den nævnte bestemmelse indgik som §20 stk. 2 i lov 91 af 11.4.1916 om lønninger for retsplejens embeds- og bestillingsmænd og optoges som §473 stk. 2 i lov 489 af 12.9.1919 om statens tjenestemænd. Bestemmelsen fandtes i alle følgende tjenestemandsløve til og med lov 5 af 7.6.1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger (§103). Ved tjenestemandsløven af 1969 forudsattes det, at bestemmelsen blev overført til retsplejeloven, hvilket skete ved lov 267 af 27.6.1975, ifølge hvilken den optoges i retsplejeloven som §47.

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990). (NP)

Den Særlige Klageret 1939-

1974

Ved lov 113 af 15.3.1939 om ændringer i og tilføjelser til lov om rettens pleje tilføjedes en §1a, ifølge hvilken begæringer om genoptagelse af en straffesag og sager om disciplinær forfølgning mod en dommer skulle behandles og påkendes af Den Særlige Klageret. Iht. lov 243 af 8.6.1978 om ændring af retsplejeloven skulle Den Særlige Klageret endvidere behandle og påkende kæremål vedrørende udelukkelse af en forsvarer.

Den Særlige Klageret bestod af 3 ordentlige medlemmer, nemlig en højesteretsdommer, en landsdommer og en underrettsdommer (dommer i en byret). De beskikkedes efter indstilling fra henholdsvis Højesteret, landsretterne og Den Danske Dommerforening. I sager om genoptagelse af en straffesag og i kæremål vedr. udelukkelse af en forsvarer skulle retten desuden tiltrædes af 2 personer, hvoraf den ene skulle være i virksomhed

som sagfører (advokat) og udpeges blandt 4 personer bragt i forslag af Sagførerrådet (Advokatrådet). Den anden skulle være en beskikket universitetslærer i retsvidenskab eller en anden jurist med særlig videnskabelig uddannelse.

Klageretten kunne ikke ændre eller omstøde afsagte domme, men afsagde kendelse om, hvorvidt en sag skulle genoptages eller afvises. Klagerettens kendelser kunne ikke ankes.

Indhold: Kendelsesprotokoller 1939-48. Journalsager 1939-50.
(NP)

Admiralitätsretten i Nyborg for Fyn og Jylland 1848-49 2487

Med henvisning til folkeretten erklærede den danske regering ved åbent brev af 29.4.1848 blokade af fjendtlige havne og varselede opbringelse af fjendtlige og mistænkelige skibe. De nærmere regler herom udstedtes i Reglement af 1.5.1848. Efter opbringelse skulle der straks efter anløb af dansk havn optages forhør af stedets dommer (i Kbh. af Søretten). Forhørsakter mv. indsendtes herefter til påkendelse ved to samtidig oprettede admiralitätsretter i Kbh. (for Sjælland, Lolland, Falster, Møn, Bornholm m.fl. øer) og i Nyborg (for resten af riget). Sagerne kunne påkendes i anden instans af Overadmiralitätsretten. Blokaden ophævedes ved våbenstilstanden af 26.8.1848, genoptoges 27.3.1849 og ophævedes igen i løbet af august s.å.

Arkivet fra Admiralitätsretten i Nyborg indgår i Justitsmin.s 1. Kt., Diverse sager og består af justitsprotokol, forhandlingsprotokol, dokumenter mv. 1848-49 (1 pk.). Der afsagdes kun ganske få domme.

Henvisninger: Departementstid. 1848 s.36ff., 57ff. Smst. 1849 s.217, 321, 441, 681, 750. *Den dansk-tydske Krig i Aarene 1848-50, udg. af Generalstaben I*, 1867-71 s.547-49, *II*, 1873-78 s.345-48, 607-12, 1108-17.
(WR)

Akkordretten 1906-77

1973

Iht. §35 i lov 225 af 14.4.1906 om tvangsakkord uden for konkurs og om udvidelse af adgangen til tvangsakkord under konkurs (tvangsakkordloven) oprettedes en domstol, Akkordretten, til hvilken skifteretternes beslutninger kunne indankes til endelig afgørelse. Retten bestod af en retskyndig formand og 4 forretningskyndige medlemmer. Formanden skulle være eller have været medlem af Højesteret eller en af overretterne. Ved behandlingen af hver enkelt sag medvirkede formanden og to forretningskyndige medlemmer. Akkordretten bortfaldt i medfør af lov 298 af 8.6.1977 om konkurs.

Retten ældre arkiv er afleveret til Rigsarkivet; sagsmaterialet fra den senere tid er formentlig tilsendt skifteretterne.

Indhold: Forhandlingsprotokol 1906-78. Voteringsprotokol 1908-30. Journalsager 1906-41. Love og bekendtgørelser. (NP)

Voldgiftsretten i Statstjenestemandssager 1926-81 1210

Tjenestemandssagen 1981-

Ved bek. 236 af 24.9.1926 oprettedes en voldgiftsret til afgørelse af tvistigheder mellem staten og Statstjenestemændenes Centralorganisationer I og II om forståelse af administrative bestemmelser af den i tjenestemandssagens §24 nævnte art, for så vidt de ikke hørte under de almindelige domstole. Bekendtgørelsen indeholdt i §5 regler for udpegelse af medlemmer til Voldgiftsretten, men denne kom ikke i virksomhed.

De samme principper dannede grundlaget, da der ved §25 i lov 98 af 31.3.1981 om statens tjenestemænd indførtes en *Voldgiftsret i Statstjenestemandssager* til afgørelse af tvistigheder om forståelse af bestemmelser af den i lovens §22 nævnte art, nemlig forslag til ændringer i love, regulativer og instrukser, som ville medføre ændringer i lønnsregler, arbejdstid, stilling i etaten mv., for så vidt sagerne ikke kunne indbringes for domstolene. Voldgiftsretten bestod af en af Højesterets præsident blandt retens dommere udpeget formand, 2 af Østre Landsrets præsident

blandt rettens dommere udpegede medlemmer samt 2 af finansministeren udpegede medlemmer, af hvilke den ene skulle repræsentere styrelsen og den anden tjenestemændenes centralorganisationer. Den sidste skulle udpeges efter indstilling fra organisationerne. For hver enkelt sag skulle Voldgiftsretten tiltrædes af et medlem udpeget af vedkommende styrelse og et udpeget af vedkommende centralorganisation.

Disse bestemmelser blev med mindre ændringer gentaget i lov 301 af 6.6.1946 om statens tjenestemænd (§25), lov 154 af 7.6.1958 om lønninger og pensioner mv. til statens tjenestemænd (§25) og lov 291 af 18.6.1969 om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

På baggrund af de problemer, der opstod mht. at sikre en ensartet behandling af de tjenestemænd, der deltog i arbejdsnætlæggelser 15.3.1979, afløstes Voldgiftsretten i Statstjenestemandssager ved lov 278 af 10.6. 1981 af *Tjenestemandssagen*, der består af en formand og 6 andre medlemmer. Højesterets og Østre Landsrets præsidenter udpeger som hidtil henholdsvis formand og 2 medlemmer. Finansministeren og tjenestemændenes centralorganisationer udpeger hver 2 medlemmer. Tjenestemandssagen behandler dels overtrædelse eller fortolkning af indgåede aftaler, dels kollektive overtrædelse af tjenestemandssagens §10 stk. 1 (pligt til at overholde de regler, der gælder for stillingen).

Voldgiftsrettens sager var oprindeligt spredt på diverse journalnumre i Lønnings- og Pensionsdept.s Sekretariat og 1. kontor. I 1979 blev Voldgiftsretten selvstændigt arkivdannende, og retsbog 1931ff. med tilhørende sager blev udskilt til Voldgiftsrettens arkiv.

Henvisninger: 1. Bet. afgivet af Lønningskommissionen af 1929, 1930 (Sv. 836) s.38-42. - Løn- og pensionsdept. 1. Kt., j.nr. 1980/1468.

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990). (NP)

Den Kommunale Tjenestemandssret 2022 1981-

Som opfølgning af loven om nedsættelse af den statslige Tjenestemandssret (se ovf.) nedsattes Den Kommunale Tjenestemandssret ved lov 280 af 10.6.1981. Formanden og de to af Østre Landsrets præsident udpegede medlemmer samt rettens sekretær skulle være fælles for både Den Statslige og Den Kommunale Tjenestemandssret. De kommunale organisationer og de forhandlingsberettigede faglige organisationer udpegede i øvrigt hver to medlemmer af retten. Denne skulle behandle sager om kollektiv overtrædelse af de bestemmelser i de kommunale tjenestemandssretsregulativer og -vedtægter, der svarede til tjenestemandssretslovens §10 stk.1.

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990). (WR)

Voldgiftsretten i Søjlehussagen 1953-55 2109

"Søjlehussagen" var betegnelsen for en langvarig konflikt mellem Statsbanerne og en privat person vedrørende en grund ved Østerport Station i København, på hvilken der i 1920'erne opførtes en bygning kaldet "Søjlehuset".

Der blev senere fremsat klager over fejl, der skulle være begået af Statsbanerne, og hvorom der førtes retssag, men uden at sagen dermed blev bragt ud af verden. Den blev med mellemrum genstand for offentlig omtale, indtil ministeren for offentlige arbejder i 1953 fik nedsat en voldgiftsret, hvis afgørelse parterne på forhånd bandt sig til at betragte som sagens definitive afslutning.

Voldgiftsrettens forhandlinger fandt sted fra 17.6.1953 til 28.1.1955.

Indhold: Voldgiftsrettens forhandlingsprotokol m. bilag. De under sagen fremlagte processkrifter m. bilag. Bilag fremlagt efter skriftvekslingens afslutning. Dokumenter fremlagt i retten. Voldgiftsrettens afsagte kendelse. Bilagsfortegnelser, tidstavler og de ved rettens votering af retsformanden stillede spørgsmål. Refera-

ter af domsforhandlingen. Korrespondance om rettens nedsættelse mv. (NP)

Ankenævnet iht. §8 i Lov 260 af 1.6. 1945 (vedr. forræderi mv.) 1945-54 1377

Ifølge lov 260 af 1.6.1945 om tillæg til lov om rettens pleje kunne domme i første instans i sager, hvor der var rejst tiltale iht. lov om tillæg til borgerlig straffelov ang. forræderi og anden landskadelig virksomhed, kun ankes af tiltalte, hvis der var idømt livsstraf eller fængsel i 10 år eller mere, eller hvis det i ovennævnte lovs §8 omhandlede ankenævn fandt, at særlige omstændigheder talte for det. Ankenævnet kunne endvidere bestemme, om en sag, der var pådømt ved landsret eller Højesteret, kunne genoptages. Senere fik ankenævnet tillige til opgave at afgive erklæringer om benådning (lov 356 af 29.6.1946 §2, stk.2).

Ankenævnet bestod af en formand og 6 medlemmer, der alle skulle opfylde betingelserne for udnævnelse til dommer.

Ved lov 223 af 27.5.1950 indskrænkedes nævnets medlemstal til en formand og to andre medlemmer. Ved lov 204 af 11.6.1954 ophævedes nævnet.

Indhold: Brevbog 1946-54. Journal for ankesager (A). Journal for benådningssager (B). Journal for landsretsbenådning (LB). Sager til journal for ankesager (A-sager). Sager til journal for benådningssager (B-sager). Sager til journal for landsretsbenådning (LB-sager). Gruppeordnede sager.

Bog over benådningssager 1946-50. Votering. Stikordsregister. Kassejournal 1945-55. Kartotek. (NP/WR)

Den Ekstraordinære Tjenestemandsdømstol 1945-52 1206

I efteråret 1943 etableredes i tilknytning til modstandsorganisationen Frit Danmark en tjenstemandsgruppe, som forberedte udrensning af "unationale" tjenstemænd efter besættelsen;

gruppens leder var statstjenestemanden, senere statsminister Viggo Kampmann. Ved lov 322 af 7.7.1945 oprettedes Den Ekstraordinære Tjenestemandsdømstol bestående af en dommer som formand, et medlem udpeget af finansministeren i samråd med justitsministeren samt et medlem udpeget af den pågældende tjenstemands organisation. Ved lov 450 af 1.10.1945 blev T. delt i to afdelinger.

Tjenstemænd i staten, folkeskolen, folkekirken og kommunerne, som - uden at falde under straffelovstillægget - under besættelsen havde været medlem af et nazistisk parti el.lign., havde samkvem med besættelsesmagten, kunne idømmes disciplinære straffe evt. med hel eller delvis fortabelse af pension. Domme kunne indankes for den ved lov 256 af 4.6.1947 oprettede Ankedømstol for Tjenestemandssager, se ndf.

Henvisninger: Ditlev Tamm: *Retsopgøret efter besættelsen*, 1984 s. 503-576 og 579-585. - Finansmin. alm. journal nr. 228/45. Danske tjenstemænd (illegalt, nov. 1943 - maj 1945).

Indhold: Dombøger 1945-49 (1952). Voteringsprotokol 1. afdeling 1945-46. Voteringsprotokol 2. afdeling 1945-46. Retsbøger 1945-49 (1952). Journal m. navnerregister 1945-48. Journalsager nr. 1-610. Korrespondance 1945-48. Kassejournaler 1945-49.

I arkivet efter *Auditøren ved Den Ekstraordinære Tjenestemandsdømstol* (s. 612) er et alfabetisk kartotek over de ved dømstolen behandlede tjenstemænd. (SR)

Den Ekstraordinære Undersøgelseskommission 1945-49 1205

Den Ekstraordinære Undersøgelseskommission blev oprettet ved Finansmin.s skrivelser af 7. og 12.7.1945 til samtlige ministerier og styrelser i medfør af lov 322 af 7.7.1945 om en ekstraordinær Tjenestemandsdømstol og ministermødebeslutning. U. undersøgte ikke-tjenstemandsansatte i staten, kommunerne og koncessionerede selskaber for samme slags forseelser, som Tjenestemandsdømstolen bedømte for tjenstemænds vedkommende, og afgav indstilling til tjenestestederne. De tre dommere var udpeget på samme måde som tjenestemandsdømstolens.

Indstillinger kunne indankes for den ved lov 256 af 4.6.1947 oprettede Ankedomstol for Tjenestemandssager, se ndf.

Henvisninger: Ditlev Tamm: *Retsopgøret efter besættelsen*, 1984, s. 585-590. - Finansmin.s Lønningsktr., j.nr. L. 3005/45 og L. 3399/45.

Indhold: Journal m. navnerregister 1945. Journalsager. Mødeprotokoller 1945-48. Diverse. (SR)

Ankedomstolen for Tjenestemandssager 1203
1947-53

Ankenævnet for Tjenestemandssager 1204
1947-53

Under indtryk af kritik af Den Ekstraordinære Tjenestemandsdomsstols virke oprettedes ved §1 i lov 256 af 4.6.1947 en *ankedomstol*, hvortil Tjenestemandsdomsstolens kendelser om afskedigelse fra tjenestemandsstilling kunne indankes. Spørgsmålet om adgang til anke blev afgjort af det ved §2 nedsatte *Ankenævn*. Ankedomstolen stadfæstede i det store og hele Tjenestemandsdomsstolens kendelser. For Ankedomstolen indankedes tillige indstillinger afgivet af Den Ekstraordinære Undersøgelseskommission.

Ankedomstolen bestod af en højesteretsdommer som formand, et medlem udpeget af finansministeren i samråd med justitsministeren samt et medlem udpeget af den pågældende tjenestemandss organisation. Auditøren ved Tjenestemandsdomsstolen fungerede tillige som auditor ved Ankedomstolen.

Henvisninger: Ditlev Tamm: *Retsopgøret efter besættelsen*, 1984, s. 576-579.

Indhold: *Ankedomstolen:* Dombog 1947-53. Retsbøger 1947-53. Voteringsprotokol 1947-53. Protokol over prøvelse af Den ekstraordinære Undersøgelseskommissionens indstillinger 1947-49. Journal m. navnerregister 1947-53. Journalsager. Korrespondance 1947-49.

Ankenævnet: Journal m. navnerregister 1947-53. Journalsager. (SR)

Ekstraordinære retter (Kommissionsdomstole mv.) 1919-

Før retsreformens ikrafttræden i 1919 nedsattes der ret jævnligt kommissionsdomstole både i civile sager og - oftere - med henblik på afsigelse af straffedom i større sagskomplekser og i sager om misligheder i embedsforhold. Arkiverne fra disse kommissionsdomstole er i landsarkiverne.

Kommissionsdomstolenes funktion efter 1919 er udelukkende af undersøgende og forberedende karakter (retsplejeloven §21, grundloven 1953 §61). De er nedsat ved kgl. resolution (ad mandatum regis) gennem Justitsministeriet eller - sjældnere - ved lov. I 1990 lovfæstede de særlige *undersøgelsesretter (dommerundersøgelser)* (retsplejeloven §21a, jf. lov 307 af 13.6.1990), som adskilte sig fra egentlige kommissionsdomstole ved, at undersøgelsen kunne iværksættes af justitsministeren uden en formel regeringsbeslutning, ved adgang til at udpege sagkyndige som meddommere og ved at overlade spørgsmålet om offentlighed til justitsministerens afgørelse. - I næsten alle tilfælde var der tale om sager, som medførte betydelig offentlig debat.

En del af kommissionsdomstolenes arkiver, navnlig fra tiden før 2. Verdenskrig, er i landsarkiverne, mens kommissionsdomstolsarkiver herefter er i Rigsarkivet, hvor de dels indgår som selvstændige arkiver (se ndf.), dels er indordnet i ministeriernes grupper af arkiver fra udvalg og kommissioner ad hoc, eller i Justitsministeriets journalsager.

Arkiver fra *undersøgelseskommissioner* nedsat 1966ff. af handels-/industriministeren iht. sølovens §311 indgår i Handels-/Industrimin.s gruppe af arkiver fra udvalg og kommissioner ad hoc (s.281), og arkiver fra *undersøgelseskommissioner* nedsat 1960-78 af ministeren for offentlige arbejder iht. lov om luftfart §138 indgår i Min. for Offentlige Arbejders gruppe af arkiver fra udvalg og kommissioner ad hoc (s.243), jf. Havarikommissionen for Civil Luftfart 1979- (s.1060).

Arkiver fra ministerielle undersøgelsesudvalg, som ikke ned-sættes iht. retsplejelovens §21, indgår i det pågældende ministeriums journalsager eller i ministeriets gruppe af arkiver fra udvalg og kommissioner ad hoc; det gælder f.eks. Undersøgelsesudvalget vedr. grønlandsskibet Hans Hedtofts forlis 30.1.1959 (Min. for Grønland, j.nr. 0877-03-12-div. undernumre).

Arkiver fra parlamentariske kommissioner (grundloven 1915 §45, 1953 §51) og parlamentariske undersøgelsesudvalg er i Folketingets Bibliotek og Arkiv.

Henvisninger: Vibeke Nielsen: Kommissionsdomstole under den gamle retspleje, i: *Arkiv 1*, 1966. *Landstings- og kommissionsdomstolsarkiver. Foreløbige arkivregistraturer udgivet af Landsarkivet for Sjælland m.m.*, 1976 s.39ff. Bent Christensen: Kommissionsdomstolene og forvaltningen, i: *Nordisk Administrativ Tidsskrift*, 1986.

Justitsmin. j.nr. 1980-512-11 (notat 14.7.1980 om kommissionsdomstole mv). Rigsarkivets 2. Afd., P.j.nr. 1985-11.

Arkiver i *Landsarkivet for Sjælland m.m.* fra kommissionsdomstole 1919ff. udskilt fra Københavns Byrets arkiv:

"Harald Plum-sagen" (kgl.res. 26.10.1929), Undersøgelse mod kreditforeningsdirektør J.C.Jacobsen m.fl. for bedrageri (kgl.res. 31.7.1934), Undersøgelse mod folketingsmand Valdemar Thomsen for ærekrænkende udtalelser om Landsbrugsmin.s Kød- og Kvægekspertudvalg (kgl.res. 17.11.1934), "Tarm-sagen" (kgl.res. 2.12.1936), Undersøgelse i anledning af sønderjyske nazisters demonstration i Folketinget (kgl.res. 14.4.1938), "Elith Jensen-sagen"; vedr. dennes anklager mod Forenede Danske Motorejere (kgl.res. 21.4.1938).

Arkiver i *Rigsarkivet* fra kommissionsdomstole mv., der indgår i ministeriernes arkiver:

"*Landmandsbanksagen*": Kommissionsdomstol vedr. Den danske Landmandsbank, Hypotek- og Vekselsbanks forhold m.m. (lov 412 af 2.9.1922): Justitsmin. 3. Kt., j.nr. 1922/802 m. bilag i særskilt gruppe (s.120).

"*Leifer-sagen*": Kommissionsdomstol vedr. de af politifuldmægtig Vilh. Leifer fremsatte beskyldninger mod forskellige polititjenestemænd for deres holdning under besættelsen (kgl.res. 6.8. og 10.9.1948): Justitsmin. 6. Kt., j.nr. 1948/980.

"*Lorenzen-sagen*": Kommissionsdomstol vedr. undersøgelse af verserende rygter om dansk-tysk samarbejde på forskellige punkter i besættelsens slutfase mv. (kgl.res. 23.9.1948): Justitsmin. 6. Kt., j.nr. 1948/1170.

"*Klaksvig-sagen*": Undersøgelse af begivenhederne i forbindelse med lægesagen i Klaksvig (kgl. res. 12.5.1955): Justitsmin. 6.Kt, j.nr. 1955/432.

"*Vagn Jensen-sagen*": Kommissionsdomstol vedr. undersøgelse af omstændighederne ved de forhold, som lå til grund for undervisningsministerens kritik af en kontorchefts tjenstlige forhold (kgl.res. 18.7.1966): Undervisningsmin., Udvalg og kommissioner ad hoc, 17/199-1331 (s.180).

"*Vagn Jensen/Mogensen-sagen*": Kommissionsdomstol vedr. undersøgelse af, om der i forbindelse med en tjenestemandundersøgelse rejst i 1964 mod en kontorchef i Undervisningsmin. var fremsat forslag om, at denne skulle søge afsked med pension pga. sygdom, samt af udtalelser herom fremsat i forbindelse med kommissionsdomstolen af 18.7.1966's undersøgelser (kgl. res. 4. 10.1967): Undervisningsmin., Udvalg og kommissioner ad hoc, 17/199-1331 (s.180).

"*RF 2-sagen*": Undersøgelseskommissioner iht. sølovens §311 vedr. redningsskibet RF 2's forlis ud for Hirtshals Havn 1.12. 1981 (nedsat af Industrimin. 3.12.1981, 20.5.1982 og 3.9.1985): Industrimin., Udvalg og kommissioner ad hoc, 15/199-735, -745 og -770 (s.283).

Arkiverne fra nedenstående kommissionsdomstole indgår i Rigsarkivet som særskilte arkiver. (WR)

Kommissionsdomstolen af 14.12.1962 2237 ("Wamberg-sagen")

Efter anmodning fra rektor for Veterinær- og Landbohøjskolen til Landbrugsmin. om at indlede tjenstlig undersøgelse mod en af højskolens lærere, docent dr.med.vet. Kjeld Wamberg, for manglende vilje og evne til samarbejde, nedsattes en kommissionsdomstol (kgl.res. 14.12.1962) på opfordring fra dr. Wamberg's advokat og faglige organisation.

Henvisninger: Landbrugsmin., Landvæsensjournal (LJ) 1963/631. Justitsmin. 6. Kt., j.nr. 1962/601.

Indhold: Protokol. Bisidderens bemærkninger til sagen 1962-63. Beretning og bilag 1959-63. (NP/WR)

Kommissionsdomstolen af 17.5.1968 2408
ang. jernbaneulykken ved Odense den
10.8.1967

Efter jernbaneulykken ved Odense 10.8.1967 nedsattes en kommissionsdomstol for at klarlægge de nærmere omstændigheder ved årsagen til ulykken, herunder om de gældende sikkerhedsregler var forsvarlige og blevet overholdt, og om nogen ansat i De Danske Statsbaner havde gjort sig skyldig i fejl eller forsømmelser, der havde betydning for ulykken (kgl. res. af 17.5.1968).

Henvisninger: Justitsmin., j.nr. 1968-2039-3.

Indhold: Retsbog, bilag, korrespondance, beretning 1968-69. (WR)

MINISTERIER OG DEPARTEMENTER

PREMIERMINISTERENS SEKRETARIAT 1848-55

01

KONSEILSPRÆSIDIET 1855-1918

STATSMINISTERIET 1918-

Dannelsen af marts-ministeriet i 1848 fuldendtes med konstitutionen af Statsrådet den 22.3.1848 (s. 49), hvor A.W. Moltke overtog præsidiet i Statsrådet som "Conseilpræsident". I de nærmest følgende år anvendtes betegnelserne konseilspræsident, Statsrådets præsident og premierminister i flæng, selvom embedet i grundloven af 5.6.1849 §21 betegnedes premierminister. Ved fællesforfatningen af 2.10.1855 §15 ændredes titlen til konseilspræsident.

Til at assistere konseilspræsidenten udnævntes 29.3.1848 en ekspeditionssekretær, som indtil 1853 tillige virkede som medhjælp for statssekretæren. Efter 1859 udnævntes ingen sekretær i K. Sekretariatsforretningerne udførtes istedet mod honorar af en embedsmand fra et ministerium. Da konseilspræsidenten næsten altid tillige var fagminister, blev betydeligere arbejder udført af det pågældende fagministerium.

I det 19. årh. var Konseilspræsidiets forretningsområde forholdsvis stabilt. Fra oprettelsen varetog det følgende forretninger: Forfatningsforholdenes ordning, kgl. proklamationer og udtalelser af politisk indhold, foranstaltninger, når kongen ikke selv kunne føre regeringen og forretningernes fordeling mellem ministerierne. I forbindelse med oprettelsen af Indenrigsministeriet og omdannelsen af Justitsministeriet den 24.11.1848 overførtes fra Justitsmin. til Konseilspræsidiets udfærdigelse af love om statens ydelser til kongen og om årpenge til medlemmer af kongehuset samt sager om ministrenes udnævnelse, afskedigelse, orlov mv. Hertil kom, indtil Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig oprettedes 5.3.1851, behandlingen af forskellige spørgsmål, som Den Overordentlige Regeringskommissær for Slesvig indstillede til regeringens afgørelse, se s. 466. Ved kgl. res. af 25.7.1851 henlagdes sager vedr. overtilsynet med Herlufholms Skole og Gods til Konseilspræsidiets.

Ved kgl. res. af 6.3.1865 henlagdes fra 1.4. s.å. fra Finansmin. til K. almindelige anliggender vedrørende Rigsrådet, navnlig val-

Et møde i Statsministeriets lokaler i Lerches Gård fotograferet 1926 af Peter Elfelt. Foran døren sidder Finansministeriets departementschef, K.H. Kofoed (1879-1951), og yderst til højre Statsministeriets departementschef, Frederik V. Petersen (1868-1950). Det store fotografi på væggen over herrerne i sofaen forestiller Statsrådet ved underskrivelsen af Grundloven af 6. juni 1915. Mens Statsministeriets to første departementschefer, Erik Arup og Frantz Dahl, forlod ministeriet efter kun få års forløb for at tiltræde akademiske løbebaner som professorer i henholdsvis historie og statsvidenskab, blev Fr. V. Petersen på posten fra 1919 til 1938. Som departementschef og som medlem af Administrationskommissionen af 1923 søgte han at udvide sit departements sagområde og fik bl.a. flagsager, grønlandske og færøske sager og sager vedr. Danmarks undergrund henlagt under sig. Statsministeriet var dog stadig et ministerium med et lille sagområde og en fåtallig bemanding, da han faldt for aldersgrænsen (Det Kgl. Bibliotek).

gene hertil, samt fra Indenrigsmin. tilsvarende sager vedrørende Rigsdagen, når denne ved forfatningsforholdenes ordning var blevet landets eneste repræsentative forsamling, hvilket skete ved stadfæstelsen af den gennemsete grundlov den 28.7.1866. Ved kgl. res. af 28.2.1868 overførtes sager vedrørende valgene til Rigsdagen atter fra Konseilspræsidiets til Indenrigsmin., mens de

øvrige almindelige anliggender vedrørende Rigsdagen, herunder kongevalgte landstingsmænd, forblev under Konseilspræsidiets.

Ved lov af 26.3.1870 henførtes behandlingen af alle sager ang. rang for statens embeds- og bestillingsmænd til Konseilspræsidiets. Ved lov 74 af 31.3.1915 overlodes det konseilspræsidenten at nedlægge forestilling om, hvilken minister der skulle være kgl. bankkommissær. Sager vedr. forfatningen, kongehuset (for så vidt som de ikke hørte under Udenrigsministeriet), ministrene og Rigsdagen var indtil 1. Verdenskrig de centrale forretningsområder i Konseilspræsidiets.

I 1914 organiseredes Konseilspræsidiets som et ministerium, idet et departementschefsembede oprettedes ved lov 291 af 19.12.1913. I forbindelse hermed nedlagdes statsrådssekretærembedet, og dets forretninger varetoges herefter af Konseilspræsidiets departementschef.

Ved 1915-grundlovens ikrafttræden den 21.4.1918 ændredes efter svensk og norsk forbillede Konseilspræsidiets navn til *Statsministeriet*, og titlen statsminister indførtes.

I det følgende halve århundrede arbejdede departementet for at udvide forretningsområdet, der efterhånden fik et kalaidoskopisk præg. Efter vedtagelsen af den dansk-islandske forbundslov den 30.11.1918 henførtes sager vedr. forholdet til Island bortset fra udenrigske sager fra Ministeriet for Island til Statsmin., hvor de forblev indtil 1950. Ved kgl. res. af 9.4.1920 henlagdes til Statsmin. de sager, som havde sorteret under Det Midlertidige Ministerium for Sønderjyske Anliggender under minister H.P. Hanssen. Bestemmelsen ophævedes ved kgl. res. af 24.11.1920, idet dog Statsmin. fortsat varetog alle sager vedr. de sønderjyske landsdele og disses beboere, når de ikke ifølge sagens natur henhørte under et andet ministerium. Ved kgl. res. af 16.9.1925 overførtes alle almindelige spørgsmål vedr. statstjenestemændenes retlige stilling, deres organisationsret, adgang til ferie og orlov fra Statsmin. til Finansmin. Til gengæld modtog Statsmin. ved samme lejlighed fra Indenrigsmin. sager vedr. udgivelse af Hof- og Statskalenderen, udgivelse af Statstidende og statens forhold til pressen i det hele, samt fra Justitsmin., Marinemin. og Ministeriet for Industri, Handel og Søfart sager vedr. flag, flagning og flagføring til lands og til søs.

Efter vedtagelsen af lov 27 af 19.2.1932 henlagdes sager ang. efterforskning og indvinding af råstoffer i Danmarks undergrund

til Statsmin., og ved kgl. res. af 29.5.1933 overførtes Grønlands Styrelse hertil fra Ministeriet for Søfart og Fiskeri. I forbindelse med regeringsdannelsen den 4.11.1935 henlagdes fra Kirkemin. til Statsmin. grønlandske kirke- og skolesager, fra Justitsmin. sager vedr. naturfredning samt færøske sager, der efter deres beskaffenhed enten vedrørte flere forskellige ministerier eller ikke kunne henføres til noget bestemt fagministerium.

Ved samme lejlighed undlod statsminister Th. Stauning at tage et fagministerium ved siden af Statsministeriet. Der var hermed indledt en tradition, som siden kun undtagelsesvis er blevet brudt.

Efter vedtagelsen af lov 94 af 7.4.1936 henlagdes til Statsmin. videnskabelige reservater m.m. 30.7.1938 henlagdes sager vedr. turistvæsen, herunder internationalt turistsamarbejde fra Ministeriet for Offentlige Arbejder til Statsmin., og 1.8.1940 overførtes det hidtil til Valutacentralen knyttede Pressesekretariat til Statsmin., hvor det forblev indtil 1.4.1946 under betegnelsen Ministeriernes Pressesekretariat, se s. 942. 2.6.1938 nedsatte Statsmin. Udvalget til Gennemførelse af Planer vedr. Københavnsegnens Grønne Områder, se s. 1600. I tilslutning til en af Overfredningsnævnet vedtaget fredningsplan for Københavnsegnen tilførtes Statsmin. ved lov 595 af 13.1.1940 sager vedr. projektering og anlæg af veje og stier i Københavnsegnens grønne områder. Ved kgl. res. af 2.12.1942 overførtes sagerne vedr. Danmarks undergrund og sagerne vedr. veje og stier i Københavnsegnens grønne områder til Ministeriet for Offentlige Arbejder.

I 1949 henlagdes sager vedr. Danmarks Hus i Paris til Statsmin. og i 1954 sager vedr. Nordisk Råd samt udgivelsen af Lov- og Ministerialtidende. I lov om tillæg til normeringsloven for 1950-51 omdannedes Grønlands Styrelse til Statsministeriets 2. Departement. Dette departement indgik ved kgl. res. af 7.9.1955 i det samtidigt oprettede Ministerium for Grønland, se s. 484. I 1959 henlagdes det ved lov 342 af 23.12.1959 oprettede Sekretariat for Civilt Beredskab (s. 931) til Statsmin., og ved kgl. res. af 26.3.1960 henlagdes Atomenergikommissionen (s. 1394) til Statsministeriet.

Statsministeriets forretningsområde var indtil 1960 søgt udvidet, når lejlighed forelå. Efter 1960 afvikledes store dele af

forretningsområdet. Ved regeringsomdannelsen den 7.9.1961 afgaves fredningssagerne til det nyoprettede Kulturmin. Ved kgl. res. af 3.9.1962 afgaves Sekretariatet for Civilt Beredskab til Indenrigsmin. og Atomenergikommissionen til Undervisningsmin., og i forbindelse med regeringsdannelsen i slutningen af september 1964 afgaves ved kgl. res. af 8.10.1964 yderligere betydelige dele af forretningsområdet. Statsmin. bibeholdt sager vedr. kongehuset, forfatningen, Folketinget og ministrene, hvortil kom sager vedr. Færøerne og pressen samt sager, der omfattede flere ministerier, eller som efter deres beskaffenhed ikke henhørte under et andet fagministerium.

Som led i omlægningen af Statsministeriets arbejdsopgaver oprettedes i januar 1965 et særligt sekretariat for statsministeren. Dette sekretariat anlagde et eget fra det øvrige departement adskilt journalplansystem. I 1983 anlagdes et enhedsjournalssystem for hele departementet.

Ved lov 161 af 12.4.1978 om ligebehandling af mænd og kvinder mht. beskæftigelse mv. lovfæstedes Ligestillingsrådet; sager vedrørende Ligestillingsrådet (s. 943) henlagdes under Statsmin.

Grønlands Styrelse havde departemental status; dettes arkiv og arkivet fra Statmin.s Grønlandsdepartement er omtalt i forbindelse med Min. for Grønland (s. 484). Med undtagelse af sager vedr. forholdet til Grønlands Hjemmestyre og koordinationen af rigsmyndighedernes opgaver mv., som forblev i Statsmin., fordeltes Grønlandsdepartementets sagsområde mellem fagministerierne og Grønlands Hjemmestyre, da Grønlandsdept. ophævedes 1.1.1989.

Statsmin.s Arbejdsudvalg 1940 se s. 1502.

Henvisninger: Niels Petersen: Oversigt over centraladministrationens udvikling siden 1848 (2. udg.), i: J. Nue Møller: *Den offentlige forvaltning i Danmark*, 1973 s.87ff. August Wiemann Eriksen: Træk af Statsministeriets historie, i: *Statsministeriet i 75 år*, 1989 s.29ff.

Niels Arup, Privatarxiv nr. 8095. Hilmar Baunsgaard, Privatarxiv nr. 8064. Carl Theodor Jørgensen, Privatarxiv nr. 8015. Knud Erik Poul Korst, Privatarxiv nr. 6653. Hans Egede Schack, Privatarxiv nr. 6979.

Hjælpemidler: Register over rigsdagsjournalsager 1848-1920, Rigsarkivet 2. Afd., 1977. Fremvisningsnøgle til Konseilspræsidiets/Statsministeriets journalsager 1848 - 1926, Rigsarkivet 2. Afd.

Konseilspræsidiets/Statsministeriets Departement 1848-

I Konseilspræsidiets anvendtes fremlægning og fremvisning af sager, dvs. at forakter og tilakterede sager ved sagsbehandlingen af en ny sag indlagdes i denne og henlagdes (fremlagdes) på dennes plads. Ved forakter og tilakterede sagers journalindførsler indførtes henvisninger (fremvisninger) til den nye placering. Fremlægning og fremvisning foretoges inden for følgende perioder: Fra 1848 til 1883, hvor Konseilspræsidiets sekretærstilling blev nybesat, fra 1884 til 1900 og fra 1900 til 1913. Ved oprettelsen af departementet indførtes et emnehenlæggelsessystem. Hertil var knyttet fortegnelser over indkommen og udgået post. Efter nybesættelse af departementschefembedet i 1916 indførtes atter journalisering. Sager fra emnehenlæggelsessystemet kan være fremlagt hertil. Som hidtil anvendtes fremlæggelse og fremvisning indtil 1949, hvor periodeopdelte journalplanssystemer indførtes. Sager fra tiden før 1949 kan være fremlagt blandt journalsager indtil 1967.

Indhold: Forestillinger 1848-1900. Journaler, journalsager 1848-1913. Register til journal 1907-13. Kopibøger 1867-68, 1884-1913.

Indgåede sager (postbog), udgåede sager (postbog). Emnesager 1914-16.

Kopibøger, journaler m. registre, journalsager 1917-49. Brevregistre 1921-49.

Journalplanssystemer m. kopibøger, journaler, journalsager 1950-61. Edb-journal 1984-88 (edb 01:1).

Fredningssager 1936-61. Færøsager m. kopibøger, brevregistre 1935-49, samt journaler, journalsager 1935-49, 1955-59. Sager vedr. Danmarks Hus i Paris 1949-64. Div. adresser til kongen og regeringen. Herlufsholm Skoles regnskaber 1850-95. Faldne og sårede soldater og værnepligtige 29.8.1943. Udenrigspolitiske indberetninger 1945-55. Rapporter fra Arbejdsdirektoratet vedr. arbejdsløshed 1946-47. Sager vedr. den Tyske Folkegruppes Kon-

Andreas C. Møller (1882-1954) blev i 1931 chef for Det Kgl. Teater og fik genoprettet teatret, som havde været i dyb krise. Som medlem af Teaterkommissionen af 1933 fik han betydelig indflydelse på loven af 1935 om Det Kgl. Teater og Kulturfonden, og det var nærmest som en påskønnelse af denne virksomhed, at regeringen i 1938 udnævnte ham til departementschef i Statsministeriet, som dengang ansås for en fredelig post. Inden sin afgang i 1952 kom Møller til at forestå ministeriet under departementschefstyret 1943-45 og blev stærkt involveret i de forhandlinger, der ledte frem til loven om Færøernes hjemmestyre i 1948 (Det Kgl. Bibliotek).

tor 1943-45. Sager vedr. Sydslesvig 1945-46. Hovedbøger 1925/26-1959/60. Kassejournaler 1919/20-1962/63. Kassekladder 1918/19-1920/21. Kassebøger 1910-23.

Statsministeriets Sekretariat (1948-64) 1965-82

Indtil 1964 varetoges sekretariatsbetjeningen af ministeren som statsminister og som partiformand af *Statsministerens Forkontor*. Det i 1965 oprettede sekretariat havde til opgave at være rådgivende for statsministeren og at bistå i koordineringshensende ved behandlingen af konkrete sager og ved belysningen af større problemkomplekser. I tiden 1965 til 1982 havde sekretariatet egen arkivdannelse.

Indhold: Sagjournal m. sager 1956-64. A-journaler 1948, 1953-56. A-journalsager 1947-50, 1953-57. N-journaler m. registre. N-journalsager 1947-50, 1953-64. Div. avisudklip. Politiske indberetninger om Sydslesvig 1947-50. Protester 1949, 1954.

Minister- og embedsmandsarkiver

Indhold: Thorvald Stauning, Vilhelm Buhl, Knud Kristensen, Hans Hedtoft, H.C. Hansen, Viggo Kampmann. Andreas Møller (Færøsager 1948). Departementschefens brevkopier 1954-62. Ministersekretærkorrespondance 1953-65.

Regeringsudvalg

Henvisninger: Jørgen Grønnegård Christensen: *Centraladministrationen. Organisation og politisk placering*, 1980 kap. 4. Søren Ole Olesen: Tilrettelæggelse af regeringsarbejdet, i: *Statsministeriet i 75 år*, 1989 s. 145ff.

Indhold: Regeringens økonomiske udvalg af marts 1947. Regeringsudvalget vedr. forsvarets organisation 1957.

Udvalg og kommissioner ad hoc

Indhold: Incorporationskommissionen af 17.12.1864 (2). Forsvarskommissionen af 2.2.1866 (2a). Forsvarskommissionen af 1902 (3). Den Dansk-Islandske kommission af 30.7.1907 (4). Kommissionen af 17.11.1909 vedr. tjenstemænds indtægtsgivende bivrksomhed (5). Rigsdagskommissionen af 30.9.1916 vedr. De Vestindiske Øer (8). Administrationskommissionen af 30.6.1923 (35). Flaglovskommissionen af 19.7.1927 (40). Det sønderjyske erhvervsudvalg af 3.5.1928 (45). Lockoutudvalget af 7.4.1933 (57). Forfatningskommissionen af 3.2.1937 (60). Kommissionen af 1937 ang. H.P. Hanssen-mindemærket 1938 (61). Udvalget vedr. varetilførsler under vanskelige tilførselsforhold 1937 (62). Husholdningskommissionen af 30.4.1938 (75). Forfatningskommissionen af 9.2.1946 (100). Grønlandskommissionen af 29.11.1948 (112). Udvalget af 31.7.1950 ang. anvendelse

af det store og lille Rigsvåben (120; se også s. 886). Det Sønderjyske Udvalg af 8.9.1950, se s. 1891. Kommissionen af 25.2.1956 ang. offentlighed i forvaltningen (138). Teknikerkommissionen af 28.9.1956 (140). Administrationsudvalget af 24.5.1960 (160). Udvalget af 5.4.1963 til sikring af forbindelser til Færøerne under arbejdsconflikter (185). Udvalget af 18.5.1963 vedr. ubevilgede statsudgifter (190). Kommissionen af 3.2.1965 vedr. kvinders stilling i samfundet (200). Udvalget af 20.1.1967 vedr. udbygning af journalistuddannelsen i Danmark (205). Mediekommissionen af 17.6.1980 (270). (AE)

UDENRIGSMINISTERIET 1848-

02

En særlig og selvstændig styrelse af de udenrigske anliggender eksisterede siden 1770, hvor de udenrigske sager blev udskilt fra Tyske Kancellis forretningsområde og videreført som Departementet for de Udenrigske Sager under ledelse af en "chef", som tillige var medlem af Gehejmestatsrådet, se I s.301ff.

Udenrigsmin. oprettedes ved kgl.res. 8.8.1848, hvori det hedder, at "det hidtilværende Departement for de udenlandske Sager herefter benævnes Udenrigsministeriet". Ved kgl.res. 24.11. og 11.12.1848 overgik konsulatssagerne og sagerne vedr. udenrigshandel fra Generaltoldkammer- og Kommercekollegiet til Udenrigsmin. Som følge heraf oprettedes i Udenrigsmin. 1.1. 1849 et særligt Departement for Handels- og Konsulatssager, som bestod til 1.4.1866, og som havde selvstændig arkivdannelse.

Foruden sager vedr. udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder forholdet til den tyske besættelsesmagt 1940-45, og internationale organisationer, hører udenrigshandel og -økonomi, konsultatsvæsen, bistand til udviklingslandene og andre sager vedr. udlandet, herunder kongehusets sager og danske i udlandet under Udenrigsmin.

Udenrigsmin.s organisation er blevet ændret adskillige gange (se ndf. samt lov 123 af 27.5.1908 om Diplomat- og Konsultatsvæ-

senet, lov 394 af 30.6.1919 om Oprettelse af et Pressebureau under Udenrigsmin., lov 257 af 6.5.1921, 478 af 1.10.1945, 109 af 26.4.1961 om udenrigstjenesten med senere ændringer, jf. lov-bek. 397 af 23.7.1974 samt lov 150 af 13.4.1983). Ændringerne har dog kun i meget ringe grad haft betydning for arkivdannelsen, som er sket i et for hele Udenrigsmin. fælles arkiv- og journalsystem. Det har således ikke haft konsekvenser for Udenrigsmin.s arkivsystem, at ministeriet foruden Departementet for Handels- og Konsulatssager var delt i 2 departementer 1856-62, 1908-21 og 1974-86. Med omdannelsen i 1986 af Afdelingen for Internationalt Udviklingssamarbejde (DANIDA) til et departement bestod U. af 3 departementer samt Administrationsafdelingen, Protokollen og Arkivet. Det har heller ikke haft nogen betydning for arkivdannelsen, at Udenrigsmin. i 1960erne og 1970erne på det politiske plan var underlagt 2 eller 3 ministre, som på forskellig måde delte dets forretninger mellem sig.

Udenrigsmin.s arkiv er delt i tre tidsmæssigt adskilte afsnit, som afspejler indførelsen af nye arkivsystemer: 1848-56, 1856-1909 og 1909-. Hertil kommer *Departementet for Handels- og Konsulatssager 1849-66* og *Oplysningsbureauet for Erhvervene*, som havde selvstændig arkivdannelse. Uden for ministeriets arkiv- og journalsystem udgør originale *traktater og depecher* særlige rækker.

I modsætning til perioden før 1848 indgår de diplomatiske repræsentationers hjemsendte arkiver ikke i U.s arkiv, men udgør selvstændige arkiver ligesom arkiverne fra missioner ved internationale organisationer, bistandsmissioner, militærmissioner og konsulære repræsentationer. Se Repræsentationer i udlandet s.497.

Et karakteristisk træk ved Udenrigsmin.s arkiv- og journalsystemer er, at sagerne i meget vidt omfang er henlagt efter deres emne og kun i mindre omfang efter et nummer i en journal. Denne praksis går tilbage til Tyske Kancelli. Tyske Kancellis udenrigske sager (TKUA) er således for størstedelens vedkommende ordnet efter det land, de vedrører, i en geografisk ordnet Speciel Del af arkivet. Denne ordning af arkivet fortsattes i Departementet for de Udenrigske Sager og i Udenrigsmin. (til 1856), hvor sagerne efter deres indhold henlagdes i to hovedrækker: Politiske sager ordnet efter lande, kaldet "Specialia", og alle andre sager, kaldet "Alm. korrespondancesager", ordnet

I årene 1898-1923 havde Udenrigsministeriet til huse i Harsdorffs Palæ, Kongens Nytorv 5. Efter ministeriets nyordning i 1909 var pladsforholdene her ikke længere gode, særlig ikke med den stærkt øgede bemanning og arbejdspresset under 1. Verdenskrig. Fotografiet af Udenrigsministeriets sekretærværelse, taget kort tid inden ministeriets indflytning på Christiansborg Slot, viser, at der ikke kunne være tale om selvstændige kontorer til de yngre medarbejdere (Udenrigsministeriet).

alfabetisk i emnegrupper, f.eks. arkivsager, arvefølgesagen, dampskibe, desertører, dødsattester. Efter indførelsen i 1856 af en journal over den indkomne korrespondance henlagdes knapt halvdelen af sagerne i nummerorden efter journalens nummersystem - såkaldte "nummersager", mens de øvrige henlagdes som "Samlede sager" efter emne. I arkivsystemet 1909ff. er alle sager ordnet efter en emneordnet arkivplan eller arkivnøgle, betegnet "Arkivsystemet". Denne ordning af sager - dossier- el. real-systemet - var også karakteristisk for Dept. for Handels- og Konsulatssagers arkiv og betyder, at protokolrækkernes journaler og registre kun i begrænset omfang kan bruges som indgang til sagerne.

Som det eneste af centraladministrationens organer har Udenrigsmin. i hele perioden fra det 18. årh. til nutiden haft en særlig og centraliseret arkivorganisation med embedsstillinger for en eller flere arkivarer. Under Udenrigsmin.s arkivtjeneste hører endvidere Udenrigsmin.s Bibliotek.

Henvisninger: K.Kjølens, V.Sjøqvist, Paul Fischer og Nils Svenningens: *Den danske udenrigstjeneste 1770-1970 I-II*, 1970. V.Sjøqvist: *Peter Vedel I-II*, 1970.

I sit chefskontor på Kongens Nytorv residerede den ene af Udenrigsministeriets to departementschefer, kammerherre M.J.C.T. Clan (1866-1932), chef for ministeriets Handels- og Konsulatsafdeling (2. Departement) 1913-21. Clan havde gjort tjeneste ved en lang række konsulater og havde deltaget i udarbejdelsen af konsulaternes nye instrukser af 1912 (Udenrigsministeriet).

Bet. afgivet Juni 1907 af det af Kommissionen for en Omordning af Udenrigsmin. og Danmarks Repræsentation i Udlandet 30.7.1906 nedsatte Udvalg, 1907 (Sv.92). Bet. 21.12.1907 afgiven af den af Udenrigsmin. i Henhold til kgl. Resolution 24.7.1906 nedsatte Kommission til Forberedelse af en Omordning af Udenrigsmin. og Danmarks Repræsentation i Udlandet, 1908 (Sv.93). Bet. 28.1.1921 afgivet af den ved kgl. Resolution 3.9.1919 nedsatte Kommission vedr. Organisationen af Udenrigsmin. og Danmarks Repræsentation i Udlandet, 1921 (Sv.98). 4de Bet. afgivet 8.6.1926 af Administrationskommissionen af 30.6.1923, Kap.XVIII, 1926 (Sv.708). Beretning til Folketinget afgivet 29.9.1948 af den af Folketinget 8.1.1948 nedsatte Kommission (Den parlamentariske Kommission) i Henhold til Grundlovens §45, V: Udenrigsmin. under Besættelsen, 1948 (Sv.2401). Bet. afgivet 27.10.1960 af kommissionen 25.10.1957 om udenrigstjenesten, 1960 (270/Sv.114). Bet. afgivet af udenrigsmin.s strukturudvalg af 1966, 1968 (dupl./Sv.119). Dansk informations- og kulturarbejde i udlandet. Bet. afgivet af udvalget til rationalisering og samordning af det statslige og statsunderstøttede informations- og kulturarbejde i udlandet, 1972 (636/Sv.2478). Da-

nida undersøgelsen (6 delrapporter, Administrationsdept.), 1986 (Sv.4740).

Instruks for Udenrigstjenesten 21.9.1932, 1932. Instruks for udenrigstjenesten 1965 (3 ringbd. m. løsblade). Konsularinstruktioner, se Repræsentationer i udlandet s.497. Udenrigsmin.s Kalender, årlig siden 1890.

Privatarkiver: Håndakter og privatarkiver fra udenrigsministre og diplomater indgår dels i Udenrigsmin.s arkiv (Gruppeordnede sager nr. 99.F), dels i Rigsarkivets samling af privatarkiver. Blandt sidstnævnte er bl.a.: Bent Ahlefeldt-Laurvig, Privatarkiv nr. 2693. K.B.Andersen, Privatarkiv nr. 5033. Bodil Begtrup, Privatarkiv nr. 8110. H.A.Bernhoft, Privatarkiv nr. 5124. M.J.C. Clan, Privatarkiv nr. 6696. William de Coninck, Privatarkiv nr. 5306. Jens Rudolph Dahl, Privatarkiv nr. 8022. F.C.E.T.C. Dankwart, Privatarkiv nr. 5320. Ulysses Dirckinck-Holmfeld, Privatarkiv nr. 5338. Ferdinand Haxthausen, Privatarkiv nr. 6637. Frants Hvass, Privatarkiv nr. 6985. Per Hækkerup, Privatarkiv (depot). Henrik Kauffmann, Privatarkiv nr. 5754. Jon Haraldsen Krabbe, Privatarkiv nr. 5799. Ole Bjørn Kraft, privatarkiv nr. 6894. J.C.W.Kruse, Privatarkiv nr. 5818. Flemming Lerche, Privatarkiv nr. 6800. O.C. Mohr, Privatarkiv nr. 5972. P.A.Moltesen, Privatarkiv nr. 1340. Bjarne Nørretranders, Privatarkiv nr. 7072. Eduard Reventlow, Privatarkiv nr. 6204. Gabriele Rohde, g. Juncker, Privatarkiv nr. 6209. Peter Skov, Privatarkiv nr. 6346. Nils Svenningsen, Privatarkiv nr. 7075. P.O. Treschow, Privatarkiv nr. 2485. Helge Wamberg, Privatarkiv nr. 6490. P. Vedel, Privatarkiv nr. 6498. C.G.Worsaae, Privatarkiv nr. 6534. Ejnar Wærum, Privatarkiv nr. 6695. Chr. Aagaard, Privatarkiv nr. 3017.

Oversigt over arkivet:

Traktater s.84

Depecher s.85

Udenrigsmin.s arkiv 1848-56 s.86

Dept. for Handels- og Konsulatssager 1849-66 s.87

Udenrigsmin.s arkiv 1856-ca.1909 s.90

Udenrigsmin.s arkiv ca.1909-ca.1945 s.94

Oplysningsbureauet for Erhvervene 1921-28 s.99

Udenrigsmin.s arkiv ca.1945-72 s.101

Danmarks Traktater 1921-82 (fra 1936 = Lovtid. afd.C; 1871-1935 er traktater bekendtgjort i Lovtid. afd.A) m. register og supplement 1935, 1950, 1960, 1970, 1980. Danmarks Handels- og Skibsfartstraktater, 1934.

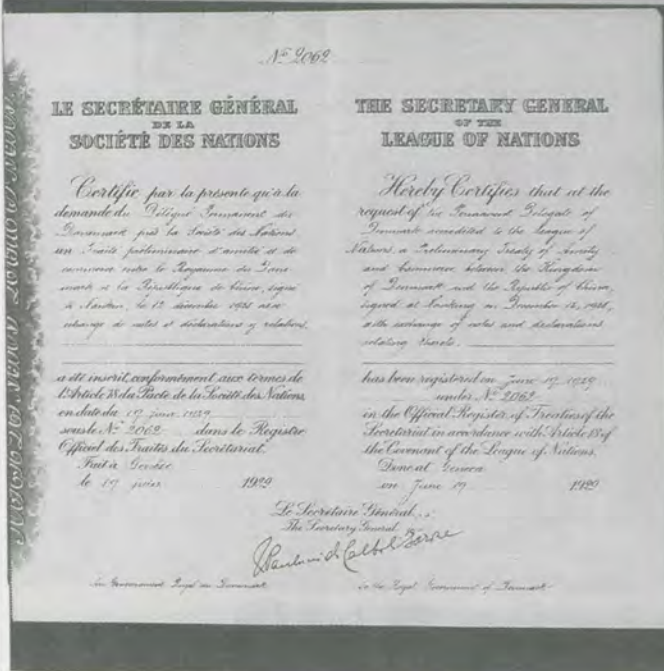
Hjælpemidler: Folioereg. 88b-d (kun delvis gældende). Folioereg. 541 Fortegnelse over traktater 1.1.1848 - ca.1880 (uddrag af folioereg. 88d). Arkivfortegnelse 02 (afleveringsfortegnelser vedr. postkonvention 1873 og 1878, traktater 1880-1900, 1901-21, 1921-45). Den sidstnævnte gruppe omfatter tillige ikke-ikrafttrådte traktater mv.; i afleveringsfortegnelsen vedr. 1921-45 er der anført henvisninger til journalnummer i U.s almindelige arkivsystem.

Depecher

De politiske indberetninger fra gesandterne i udlandet er ordnet i kronologiske rækker for hvert gesandtskab. Ved ordningen af Udenrigsmin.s arkiv er de depecher, som oprindeligt var lagt til dossiersager 1848-56, udtaget og henlagt til de kronologisk ordnede rækker af depecher. I sagerne er det på en seddel anført, når depecher er udtaget.

Depecherne er stilet til udenrigsministeren personligt og nummereret med løbenummer i arabertal inden for hvert år, fra omkring 1900 med romertal. Til omkring 1870 er de affattet på fransk. I et vist omfang er depecherne bilagt avisudklip og officielle tryksager mv., ligesom der i visse tilfælde efter modtagelsen i ministeriet er noteret henvisning til journalnummer. (Indberetninger af ikke-politisk indhold kaldtes departementalindberetninger. De er næsten altid henlagt som indgået korrespondance i de sager, de vedrører, og mærkedes i det 19. årh. med romertal, siden omkring 1900 med arabertal.) - I visse tilfælde er de ndf. under indhold anførte grupper af depecher ikke fra den angivne by, men angår det pågældende land, hvor en gesandt andetsteds er sideakkrediteret; se nærmere ndf. s.497 under Repræsentationer i udlandet.

Indhold: Ankara 1939-45. Athen 1931-45. Bangkok 1922-41. Berlin 1848-1945. Bern 1918-45. Bogotá 1931-45. Bryssel/Haag 1848-67. Bryssel 1903-14, 1919-45. Budapest 1921-43. Buenos

第三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第二十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第三十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第四十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第五十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第六十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第七十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第八十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十一條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十二條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十三條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十四條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十五條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十六條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十七條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十八條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第九十九條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之
 第一百條 本條約之適用範圍及範圍內之權利與義務之分配則由本條約之附件及本條約之附件之說明書中規定之

Danmarks traktater med fremmede magter 1454-1945 er henlagt særskilt i en kronologisk række, som indgår i "Kongehusets og Rigets Arkiv". Her ses en venskabstraktat fra 1928 mellem Danmark og Republikken Kina, undertegnet i Nanking.

Udenrigsmin.s arkiv 1973-88 s.103

Oversigt over grupperne i "Arkivsystemet" 1909ff. s.103

Traktater

Traktaterne udgør såvel i udenrigsstyrelsen som i Rigsarkivet en særskilt række, som indgår i Kongehusets og Rigets arkiv, *E Forholdet til Udlandet (Traktater)*, se I s.100-02.

Rækken er delt i flg. kronologiske grupper: E1 1454-1699, E2 1700-1879, E3 1880-1900 (afleveret 1949), E4 1901-20 (afleveret 1960), E5 1921-45 (afleveret 1983). De enkelte traktater er henlagt i kronologisk orden. Rækken omfatter også dokumenter (bilag), som ikke er medtaget i *Danmarks Traktater*. Arkivalier vedr. baggrunden for de enkelte traktater skal søges i Udenrigsmin.s alm. arkiv.

Henvisninger: Danske Traktater efter 1800 (-1879), 1877-85. Danmarks Traktater og Aftaler med fremmede Magter efter 1814 (1880-1920) bd.4-7 (bd.1-3 er ikke udkommet), Kbh.1918-51.

Aires 1909-45. Bukarest 1925-43. Caracas 1931-45. Genève (Nedrustningskonference) 1934. Guatemala 1931-40. Havana 1934-42. Frankfurt a.M. (Det Tyske Forbund) 1848-64. Haag 1902-40. Hamburg og Hannover 1848-62. Helsingfors 1918-45. Kairo 1922-45. Konstantinopel 1848-64, 1909-39. Kovno 1925-40. Lima 1939. Lissabon (se også Madrid) 1908-44. London 1848-1945. Madrid 1848-65, 1894-1913, 1921-45. Mexico DF 1931-45. Moskva (Petrograd) 1918-45. Oslo (Kristiania) 1905-43. Paris 1848-1945. Praha 1921-39. Reval (Tallinn) 1922-40. Riga 1924-40. Rio de Janeiro 1922-45. Rom (Firenze) 1857-1943. San Salvador 1931-39. Santo Domingo 1934-42. San José 1931-40. Santiago de Chile 1937-40. Shanghai 1936-45. Sofia 1934-43. St.Petersborg 1848-1917. Stockholm 1848-1945. Teheran 1933-39. Tokio 1868-1945. Warszawa 1919-39. Washington DC (Philadelphia, New York) 1848-1945. Wien 1848-1938.

Udenrigsministeriets arkiv 1848-56

Udenrigsmin.s arkivsystem for perioden ca. 1.1.1848-30.4.1856 er en organisk fortsættelse af Dept. for de Udenlandske Sagers arkiv 1770-1848. Det nu eksisterende skel ved 1848 er skabt "kunstigt" i Rigsarkivet, hvor året 1848 traditionelt er blevet opfattet som en så indgribende skillelinje, at der har været en tilbøjelighed til at tvinge den igennem også i arkiver, hvor den arkivalske kontinuitet ikke berørtes af de administrative reformer.

Arkivet består af protokoller (kopibøger, journaler mv.) samt dossiersager. Sagerne er ikke henlagt som bilag til protokollerne, men er helt igennem sagligt ordnede.

Der skelnedes i denne periode ligesom i den foregående mellem den *politiske* og den *departementale* korrespondance. Grænsen synes at have været noget skønsmæssig, men til den første hørte den fortrolige korrespondance med repræsentationerne i udlandet i deres egenskab af kongens repræsentanter ved fremmede hoffor, hvorimod sager, der havde et mere rutinemæssig præg, henregnedes til den departementale korrespondance. Denne inddeling af korrespondancen afspejles i de to rækker af kopibøger, kaldet "registraturer", som fortsætter de tilsvarende rækker i Dept. for de Udenrigske Sager: *Gehejmeregistraturen*

for de politiske skrivelser, og *Departementalregistraturen* for den øvrige korrespondance.

Ved sagernes henlæggelse anvendtes derimod en anden sondring, nemlig mellem *Almindelige dossiersager* og *Specielle dossiersager* ("Specialia"). Specielle dossiersager er henlagt efter det land, de vedrører, mens Almindelige dossiersager er ordnet alfabetisk efter emne og omfatter i praksis sådanne sager, som ikke har ladet sig anbringe under et bestemt land. Almindelige dossiersager består af to typer sager: 1) Saggrupper bestående af en række ensartede enkeltssager, næsten altid af "departementalt" indhold, f.eks. arv, attestsager, ceremonier, dødsattester. Indkomne skrivelser i disse sager er indført i manualprotokollen (journalen). 2) Egentlige dossiersager, hvor hver sagstitel omfatter en eller nogle få omfangsrige sager vedr. det pågældende emne, f.eks. arvefølgesagen, augustenborgerne, krigen 1848-50, sager vedr. Slesvig. Indkomne skrivelser, især når de stiledes til en bestemt person (ministeren), blev ikke indført i manualprotokollen.

Hjælpemidler: Folioereg. 575 Registratur over Udenrigsmin.s protokoller, almindelige samt specielle dossiersager 1848-56.

Indhold: Repertorium over Udenrigsmin.s ældre og nyere arkiv 1852. Kgl. resolutioner 1848-56. Gehejmeregistratur (kopibog f. politisk korr.) 1848-56. Fortegnelse over "politiske depecher" (d.v.s. udgåede ordrer) til missionerne i udlandet 1852. Departementsregistratur (kopibog f. departemental korr.) og navneregistre hertil 1848-56. Manualprotokol (journal m. navneregister) 1848-56. Repertorium over indkomne depecher 1848. Specielle dossiersager ("Specialia" ordnet efter land) 1848-56. Alm. dossiersager (ordnet alfabetisk efter emne) 1848-56.

Kommissions- og sendelsesarkiver (W.Sponneck, H.Bille-Brahe, Chr.H. Bille-Brahe, Fr.v.Pechlin) 1849-51. Grænsereguleringskommissionen af 1851.

Departementet for Handels- og Konsulatssager 1849-66

Ved kgl.res. 24.11.1848 henlagdes konsulatssagerne fra General-toldkammer- og Kommercekollegiet (Det Midlertidige Handels-

min.) under Udenrigsmin., og ved kgl.res. 11.12. s.å. blev også alle sager, der direkte angik handelens forhold til udlandet, overført til Udenrigsmin., for så vidt de ikke allerede i forvejen var blevet behandlet i Dept. for de Udenrigske Sager. Sager vedr. anerkendelse af fremmede konsulater overgik 21.6.1848 til Justitsmin. og derfra 24.11. s.å. til Udenrigsmin. Som følge heraf oprettedes pr. 1.1.1849 Udenrigsmin.s Departement for Handels- og Konsulatssager, som 1856-62 betegnedes 3. Dept. Det stod direkte under udenrigsministeren indtil oprettelse af stillingen som direktør i 1864, hvor det lagdes under denne. Departementet nedlagdes 1.4.1866 ved finansloven for 1866-68.

Den direkte handelsadministration i forhold til udlandet tog særlig sigte på handelens gang, andre landes handelslovgivning og traktater, at indhente betænkninger fra hjemlige handelskamre og at søge afsluttet handelstraktater med fremmede lande. Under Krimkrigen kom hertil sager vedr. den af England og Frankrig etablerede blokade mod Rusland i Østersøen og udstedelse af latinske søpas iht. bek. 20.4.1854.

Dept. for Handels- og Konsulatssagers arkiv er en fortsættelse af Generaltoldkammer- og Kommercekollegiets Kolonial- og Handelskontors arkiv 1816-48, se I s.457-58. Ligesom i dette journaliseredes efter rentekammersystemet. Det er dog kun knapt halvdelen af sagerne, som er henlagt på sagens sidste nummer i konsulatsjournalen; de øvrige sager er henlagt som "Samlede Sager til Konsulatsjournalen" efter et i hovedsagen accessorisk løbenummer. Gruppen Samlede Sager til Konsulatsjournalen er ikke blevet delt ved 1848 og omfatter et stort antal sager fra ca. 1777ff., overtaget fra Generaltoldkammer- og Kommercekollegiet. Sager vedr. blokaden mod Rusland under Krimkrigen, herunder vedr. opbragte danske skibe, er ført i og henlagt efter en særlig journal over ekspederede handelssager 1854-56. Endelig omfatter arkivet en journal med journalsager vedr. søpas 1854-56 samt skibsliister 1849-1903 over danske skibe i udenlandske havne, indsendt af konsulaterne, jf. I s.453 og 458 for skibsliister 1807-48.

Fra 1.4.1866 indgik handels- og konsulatssager i Udenrigsmin.s almindelige arkivsystem, hvortil der i konsulatsjournalen er anført fremvisninger indtil udgangen af 1866.

Hjælpemidler: Folioreg. 578 Foreløbig fortegnelse over Uden-

rigsmin.s Dept. for Handels- og Konsulatssagers arkiv m. fremvisningsliste til journal for ekspederede handelssager vedr. blokade. Folioreg. 578a Udenrigsmin.s Dept. for Handels- og Konsulatssager: Fremvisningsliste til konsulatsjournalen 1849-66. Folioreg. 579 Foreløbige arkivregistraturer serie 1 nr.1: Udenrigsmin. (Kommercekollegiet) Samlede Sager (1762)-1866, Sager til Konsulatsjournalen, 1963 (dupl.) m. navne- og sagregistre, jf. tillæg, rettelser og tilføjelser i hovedeksemplar. Folioreg. 542 Udenrigsmin: Skibsliister 1849-1903, alf. efter havn; m. indledning.

Indhold: Kgl.resolutioner 1849-66. Resolutionsforslag 1850-51. Konsulat-Postbøger 1849-50, 1853-66. Kopibog f. bestallinger f. danske konsulater i udlandet m.m. 1849-51. Udnævnelser og anerkendelse af konsulater 1849-63. Ekspederede konsulatssager (kopibøger) 1849-66. Koncepter til ekspederede konsulatssager 1849-66. Lister over skrivelser til konsulater 1859-72. Journal over indkomne konsulatssager (konsulatsjournalen) m. register 1849-66. Sager til konsulatsjournalen 1849-66 (fremvisningsliste i folioreg. 578a).

Realregister over Samlede sager nr.1-1206 1784-1866 (udgivet; jf. folioreg. 579). Andre registre og fortegnelser over Samlede sager 1784-1866. Samlede sager nr.1-1215 1762-1866.

Kopibog f. ekspederede handelssager (vedr. blokade, opbringning, condemnation) m. register 1855-56. Journal f. ekspederede handelssager m. register 1854-58. Sager til handelsjournalen 1854-58 (fremvisningsliste i folioreg. 578). Journal og kopibog f. korr. vedr. udstedelse af latinske søpas og skibscertifikater 1854. Sager til latinsk søpasjournal 1854-56. Latinsk søpasprotokol (kun søpas udstedt i Kbh.) 1854-56. Sager til latinsk søpasprotokol (Kbh. og amterne) 1854-56. Indberetninger vedr. udstedelse af latinske søpas (heri amternes protokoller) 1854-56. Tilbageleverede søpas 1854-56.

Konsulatsregnskaberne revisionsprotokol 1846-61. Refunderede konsulatsregninger 1961-66. (Konsulaternes regnskaber 1849-66, se Samlede sager nr.1212).

Tillæg: Skibsliister 1848-1903: Indkomne skibsliister fra konsulaterne (ordnet årgangsvis; topografisk register i folioreg. 542) 1848-1903. Skibsliisteberegninger 1881-92. Fortegnelse over de skibe, som farer her fra staden på udlandet 1851, 1861-66, 1868.

Udenrigsministeriets arkiv 1856-ca.1909

1.5.1856 indførtes et nyt journal- og arkivsystem i Udenrigsmin. Der oprettedes en journal, hvori sagerne indførtes på det første ledige nummer. Hvert journalnummer var tildelt en side i journalen, og når siden var skrevet ud, fortsattes sagen på det næste ledige nummer i journalen, hvortil der fremvist, ligesom der på det nye journalnummer anførtes en tilbagevisning, og så fremdeles indtil sagen afsluttedes. Sagerne er henlagt på det sidst brugte journalnummer. Sager, som under sagsbehandlingen er blevet delt, d.v.s. har to fremvisninger, er henlagt på det sidste nummer før delingen, mens de delte sager er henlagt på deres respektive sidste journalnumre. De første 10.000 journalnumre udgør A-journalen (til april 1888), de næste 10.000 journalnumre udgør B-journalen (til okt.1907), og de sidste 2.043 journalnumre er i C-journalen (til 1910/11). De kronologiske grænser mellem A-, B- og C-journalerne havde kun betydning for oprettelse af nye sager og for ibrugtagning af nye journalnumre til fremviste sager, men ikke for nye skrivelser på allerede eksisterende journalnumre, hvor der fortsat var plads på A- eller B-journalens journalsider. A-, B- og C-journalerne kan således betragtes som én journal, dog således at der er særskilte sag- og navneregistre til henholdsvis A-, B- og C-journalerne. Ved hjælp af den i Rigsarkivet udarbejdede fremvisningsliste vil man som regel kunne finde en sags endelige placering alene med udgangspunkt i navne- og sagregistrenes henvisning til journalnumre, d.v.s. uden opslag i journalerne og sporing af fremvisninger.

Et betydeligt antal større og vigtigere politiske, økonomiske og administrative sager (f.eks. sager vedr. konsulater, krigen 1864) er ikke henlagt på sagens sidste journalnummer som "nummer-sag", men anbragt for sig i gruppen Samlede Sager, som også

Næppe nogen anden person har præget Udenrigsministeriet som Peter Vedel (1823-1911), ministeriets direktør fra 1864 til 1899. Han kom i tjenesten i 1858 og blev næsten med det samme af regeringen udnævnt til chef for ministeriets I. Departement for at udgøre en nationalliberal modvægt til ministeriets konservative elementer, som fastholdt helstatsløsningen. Efterhånden som ministeriets ældre embedsmænd gik af eller blev forflyttet til udlandet, fik Vedel med sin stærke personlighed stigende indflydelse. Trods sin og de nationalliberales andel i katastrofen i 1864 blev han ministeriets direktør og var gennem årtier faktisk fungerende udenrigsminister. Fotografiet af Vedel må være taget i det afgørende årti engang tidligt i 1860erne (Det Kgl. Bibliotek).

Det var i Udenrigsministeriets arkiv, man åbnede, journaliserede og fordelte ministeriets post, ligesom det naturligvis var her, man opbevarede de sager, der ikke var under ekspedition. Til højre ses arkivrummet og nogle af arkivets medarbejdere, mens ministeriet holdt til på Kongens Nytorv. Til venstre arkivlokalet på Christiansborg efter indflytningen i 1923 (Udenrigsministeriet).

rummer de forholdsvis få ujournaliserede sager fra denne periode. Samlede Sager er ordnet alfabetisk efter emne, heriblandt dossiersager vedr. enkelte fremmede lande. Fremvisningslisten til A-, B- og C-journalerne henviser for de journaliserede sagers vedkommende til pakkenumre blandt Samlede Sager.

Ved indførelsen af nyt journalsystem i 1856 bibeholdtes manualprotokollen som *Protokol for indkomne skrivelser*. Alle indkomne skrivelser anførtes her i kronologisk orden, dog således at skrivelser fra de diplomatiske repræsentationer i udlandet af kontrollensyn noteredes og nummereredes i særskilte afdelinger af protokollen for hver repræsentation. Denne protokollrække betegnedes fra 1872 som A-protokollen, mens en tilsvarende protokollrække for indkomne skrivelser fra konsulaterne, som oprettedes i 1867 ved Dept. for Handels- og Konsulatssagers nedlæggelse, fra 1872 betegnedes som B-protokollen. Fra 1891

førtes tillige A- og B-protokoller for udgåede skrivelser. I disse protokoller henvises til journalnummer ved hver enkelt skrivelse. Bogstavbetegnelserne A og B havde ingen forbindelse med A-, B- og C-journalerne.

Henvisninger: K.Kjølsen: Udenrigsmin.s arkiv 1770-1905, i: *Afhandlinger ved Rigsarkivets 75-års jubilæum*, 1964.

Hjælpeidler: Folioereg. 577/1-2 Udenrigsmin.s Samlede Sager 1856-1909, registratur og pakkefortegnelse samt fortegnelse over protokoller i Udenrigsmin.s arkiv 1856-1909. Folioereg. 576 Udenrigsmin.: Fremvisningsliste til A-, B- og C-journalerne 1856-1909 (henviser også til journaliserede sager i Samlede sager).

Indhold: Kgl. resolutioner 1857-1909. Register til kgl. resolutioner 1892-1903. Registratur (kopibøger) 1856-1902. Register til registratur 1875-78, 1892-1902. Nummereringsprotokol f. afgåede politiske og ikke-politiske ekspeditioner 1857-59. Kopibøger 1884-1908. Kopibøger 1. Dept. 1908-09. Kopibøger 2. Dept. 1908

-09. Ekspeditioner 1861-1908. Protokol f. indkomne skrivelser (fra danske og udenlandske diplomatiske repræsentationer og myndigheder m.v.; A-protokollen) 1856-90. Protokol for indkomne og udgåede skrivelser A 1891-1908. Protokol for indkomne skrivelser fra konsulaterne (B-protokollen) 1867-1890. Protokol for indkomne og udgåede skrivelser fra konsulater B 1891-1908. Journal f. 1.dept. 1856-61. Realregister f. 1.dept.s journal. Journal f. 2.dept. 1856-61. Chifferprotokol ca.1817-61. Protokol over ægtevielser foretaget af kgl. konsulter 1892-1906. Dekorerede siden 1893. Verifikationsprotokol ca. 1836-85. Ind- og udgåede skrivelser 1874-75. Journal A, B og C 1856-1909 (fremvisningsliste i folioreg. 576). Navne- og sagregistre til journal A, B og C. Journalsager til A-, B- og C-journalen 1856-1909 (nummersager). Samlede Sager 1856-1909/10 (folioreg.577). Finansregistratur 1853-83. Mellemregnskab mellem konsulater og Udenrigsmin. 1909. Regnskab over ekstraordinære udgifter ved gesandtskaberne 1842-83.

Udenrigsministeriets arkiv ca. 1909 - ca. 1945

I 1909 ændredes Udenrigsmin.s arkivsystem atter. Det skete efter anbefaling fra en i 1906 nedsat kommission til forberedelse af en omordning af Udenrigsmin. og Danmarks repræsentation i udlandet og iværksattes efter udenlandske forbilleder af den samtidig som arkivar i Udenrigsmin. ansatte Erik Arup.

De eksisterende *A- og B-protokoller* for indkomne og udgåede skrivelser fortsattes og udbyggedes fra 1910 med *C-protokollerne* for skrivelser til og fra private og med *T-protokollerne* fra 1916 for telegrammer. Fra 1920 erstattedes *A-protokollerne* af *M-protokollerne* (ministerier og offentlige institutioner) og *G-protokollerne* (gesandtskaber og fremmede regeringer), mens *B-protokollerne* blev til *K-protokoller* (konsulater) og *C-protokollerne* blev til *P-protokollerne* (private). *T-protokollerne* fortsattes, men indeholdt fra 1927 kun telegrammer til og fra danske gesandtskaber i udlandet. Fra 1921 førtes særlige protokoller for Retsafdelingens korrespondance, *R-protokollerne*, som deltes i tre rækker for henholdsvis ministerier og gesandtskaber, konsulater og private. Efter nedlæggelsen af Oplysningsbureauet for Erhvervene (s.99) oprettedes fra 1929 tilsvarende protokolræk-

ker, *E-protokollerne*, for Økonomisk-Politisk Afdelings 2.Kontor (Ø.P.II, Erhvervskontoret). Endelig førte Udenrigsmin.s *Presse-bureau* fra 1919 egne protokoller for ind- og udgåede skrivelser.

Ind- og udgåede skrivelser er anført med dato, nummer og en regest samt henvisning til sagens journalnummer i det for hele U. fælles arkivsystem, idet man dog i R-, E- og Pressebureauets protokoller fortrinsvis finder henvisninger til de arkivgrupper (journalnumre), som omfatter disse afdelingers sagområder. I hver protokol er de ind- og udgåede skrivelser indført i kronologisk rækkefølge under særlige afsnit for hvert ministerium, offentlig myndighed, gesandtskab (danske i udlandet og fremmede i Danmark) og konsulat for sig - private i alfabetisk orden efter navn.

Ved omlægningen i 1909 fortsattes journaliseringen i A-, B- og C-journalen, indtil næsten alle verserende sager i slutningen af 1910 var overført til det nye system, hvortil der fremvistes i journalen Journalisering afskaffedes, og fra 1909/10 henlagdes alle sager som gruppesager under "Arkivsystemet", som var en detaljeret fortegnelse over de systematisk ordnede grupper og undergrupper. Grupperne betegnedes med et nummer og et emne, f.eks. 5 Udenrigspolitik, 41 Kultur (videnskab og kunst), 112 Udenlandsk presse; se oversigt ndf. Grupperne opdeltes atter i undergrupper eller afdelinger, som betegnedes med et bogstav og/eller en kode for landet eller byen samt titel, f.eks. 41.R Videnskabelige undersøgelser og ekspeditioner. De enkelte sager tildeles et løbenr. herunder, f.eks. 41. R.2 Udgravninger i kong Midas' stad i Frygien 1912. Sagerne, men ikke de enkelte skrivelser, noteredes på såkaldte "registersedler" (journalkort) i systematisk orden efter "Arkivsystemet". Fortegnelsen over grupperne og undergrupperne - "*Udenrigsministeriets Arkivsystem*" - er udkommet i udvidede og reviderede udgaver i 1921, 1942 og 1975, den sidste som løbsbladssystem med stikordregister, krydshenvisninger, anmærkning om nedlagte grupper, kassation og henvisning til særlige emne- og personkartoteker mv. Se oversigt ndf.s.103.

De gruppeordnede sager er inddelt i tidsmæssige perioder svarende til Udenrigsmin.s afleveringer til Rigsarkivet: Ca.1909-ca.1945, ca.1945-1972, 1973-1988 (om de to sidstnævnte perioder, se ndf).

Foruden de verserende sager overførtes (fremvistes) fra arkiv-

Under 1. Verdenskrig blev Udenrigsministeriets Pressebureau omorganiseret af kontorchef Marius Yde (1879-1947). Han ses her siddende som nr. 5 fra venstre omgivet af Pressebureauets medarbejdere. I midten sidder orientalforskeren Johannes Østrup, hvis udnævnelse til professor i 1918 var anledningen til det festlige samvær. Bureauets opgave var at indsamle supplerende materiale til gesandternes indberetninger, at tjene som oplysningsbureau for dansk presse og at fremme danske interesser ved at udsende meddelelser, som man fra dansk side ønskede skulle nå frem til den udenlandske offentlighed. Marius Yde blev i 1920 generalkonsul i Hamborg, hvor han forblev til 1945. Ydes bestræbelser for at fremme Danmarks forhold til de nazistiske magthavere blev udlagt som pronazistisk. Han undgik en tjenestemandssag ved at søge sin afsked, som bevilgedes i 1947 (Udenrigsministeriet).

systemet 1856-ca.1909 til de gruppeordnede sager ca.1909-ca.1945 et betydeligt antal vigtigere og principielle sager fra det 19. årh.s anden halvdel. Afgrænsningen "ca.1945" betyder, at alle sager, som var afsluttet ved udgangen af 1945, indgår i arkivperioden ca.1909-ca.1945. Et ikke ubetydeligt antal sager, som er behandlet før 1945, indgår således først i den følgende periodes gruppeordnede sager, da sagsbehandlingen er fortsat efter 1945.

Omvendt indgår der i visse af grupperne i arkivperioden ca.1909-ca.1945 sager til ca. 1968.

Pressebureauet 1910-: Pressebureauet oprettedes 1.4.1910 med historikeren Aage Friis som chef. Friis var tillige Udenrigsmin.s konsulent i slesvigske spørgsmål. Efter hans fratreden i 1913 varetoges de få pressesager af skiftende udenrigsministerielle medarbejdere, indtil Marius Yde i 1916 ansattes som chef for Pressebureauet og den herunder hørende telegrafcensur. Denne havde under krigen 1914-18 til opgave at hindre meddelelser, der var skadelige for Danmark, i at passere statstelegrafene. Den gjaldt både udgående telegrammer om f.eks. skibspositioner og indkommende telegrammer fra f.eks. udenrigskorrespondenter til danske aviser. Telegrafcensuren afvikledes endeligt i 1919. Pressebureauets opgave var i øvrigt at følge udlandets indre og ydre politik, at give et supplement til gesandternes indberetninger gennem udklip og kommentarer til de ledende udenlandske blades artikler, at tjene som oplysningsbureau for den danske presse og som oplysningsbureau for Danmark i udlandet ved at udsende sådanne meddelelser, som det var i Danmarks interesse, at udlandet kom i besiddelse af. Ved lov nr. 394 30.6.1919 organiseredes Pressebureauet på fast basis, og der ansattes presseattachéer ved de vigtigste gesandtskaber. Under den tyske besættelse af Danmark 1940-45 administrerede Pressebureauet den presse-censur mv., som fulgte af tyske krav. Vigtigere sager herom behandledes i et Pressenævn bestående af repræsentanter for pressen. I 1963 ændrede Pressebureauet navn til Presse- og Informationsafdelingen, 1972-88 Presse- og Kulturafdelingen.

Pressebureauets sagsdannelse var integreret i Udenrigsmin.s almindelige arkivsystem, men med særlige protokoller for Pressebureauets ind- og udgående korrespondance m.m. Sagerne er i hovedsagen henlagt på gr. 109-118, hvoraf gr. 109 vedrører besættelsestiden. Det kan nævnes, at gr. 110.J indeholder ca. 10.000 sager med personalia (bl.a. avisudklip) om danske og udenlændinge ca. 1919-60.

Henvisninger: Viggo Sjøqvist: Udenrigsministeriets arkivsystem, i: *Afhandlinger tilegnede Rigsarkivar Dr.phil Axel Linvald*, 1956.

Hjælpemidler: "Udenrigsministeriets Arkivsystem" 1921; do.

1942 (dupl.); do. 1975 (løblade). Afleveringsfortegnelse 02 registrerer protokoller f. ind- og udgående korrespondance samt hver enkelt bevaret sag i systematisk orden efter "Arkivsystemets" gruppenumre og med angivelse af sagens emne, yderår og journalnummer. Lister over kasserede sager.

Indhold: Kgl. resolutioner 1910-45. Kopibøger 1910-19 (1. og 2. Dept. særskilt inden for hvert år). Kopibøger f. Retsafdelingen 1921-22. Chiffernøgler. Kopier af indberetninger fra gesandterne 1937. Udenrigsmin.s udberetninger 1925-56 (dupliserede ekstrakter af vigtigere sager, tilsendt gesandtskaber mv. til orientering; henviser til j.nr.). Protokoller for ind- og udgående korrespondance 1909-45 (henviser til j.nr.). "Journalkort" (fotokopi af registerblade) 1909-73. Gruppesager 1909-45 (visse grupper går til 1968). Særskilt efteraflevering ("Tilføjelser") 1990 vedr. bl.a. chiffer. Kartoteker til div. gruppesager: Beslaglagte danske og udenlandske skibe 1914-18 (gr. 6.N og 6.O), Østrig-ungarske krigsfanger i Rusland 1917-19 (gr. 3.L og 6.U.224E/undernr.), Pas- og visumsager (gr. 34X, Y, Z), Hjemløse slesvigere, anmodning om dansk indfødsret (gr. 7.K og L). Div. protokoller. Indkomne telegrammer 1940-45.

Div. navnekartoteker, bl.a. til Retsafdelingens gruppeordnede sager, er fortsat i Udenrigsmin.

Pressebureauet: Protokoller f. ind- og udgående korrespondance 1919-46 (henviser til j.nr.). Referater og notiser 1941-47 (vedr. møder og samtaler; henviser til j.nr.). Ordrebog vedr. telegrafcensuren 1918-19 (kopibog f. instrukser til censorerne). Indgåede avisartikler og billeder 1943-45 (vedr. aviscensuren m. anmærkninger). Regnskabsprotokoller 1918-20. Arkivnumre ca. 1919-21 (fortegnelse over sager i gr. 70, 110, 111 samt Pressebureauets sager i andre grupper).

Udvalg og kommissioner: Udvalgs- og kommissionsarkiver akteres som hovedregel på den gruppe, de emnemæssigt vedrører, eller de indgår i gr. 99.F ("Udenrigsmin.s arkiv: Privat- og andre arkiver deponerede i UM"). Heri indgår tillige håndakter og private arkiver fra medarbejdere i udenrigstjenesten; i andre tilfælde er diplomaters arkiver afleveret direkte til Rigsarkivet som privatarkiver, se bd. IV,1.

Gr.99.F omfatter bl.a.: Den Russiske Erstatningskommission 1919-25, Den Østrig-Ungarske Erstatningskommission 1918-20,

Undersøgelseskommissionen vedr. Ivigtuts sænkning 1937, Traktatkommissionen 1919-30, Udenrigsmins. Oplysningsbureau på verdensudstillingerne i Bryssel 1935 og Paris 1937. Det Rådgivende Handelspolitiske Udvalg (Styhr-udvalget) 1938-45, Det Dansk-Tyske Regeringsudvalg 1938-44, Deportationer til Tyskland 1943-45, Striden med vicekonsul A.Fränkell 1903-08, International kommission nedsat i anledning af den hollandske regeringens internering af to tyske ubåde 1917, Den Syrisk-Tyrkiske Grænseafstigningskommission 1916-30, Dansk Komité for Indsamling til Nansen-Mindefond 1931-32, Det Internationale Krigsfangekontor (Røde Kors) 1915-19, Danaktionen (Røde Kors) 1920-21, Den Danske Militærmission hos Overkommandoen for de Udsendte Allierede Styrker (SHAEF) 1944-45, Grænseafstigningskommissionen 1920-21, Emil Glückstadts delegationsarkiv og gesandtskabet i Paris' akter vedr. den finansielle ordning af det slesvigske spørgsmål 1919-22, Den Lerche'ske Kommission (slesvigske afviklingskommission) 1920-22, Dansk-tyske forhandlinger i Thotts Palæ 1921-22. Den norske regerings modindlæg i sagen om Østgrønlands retsstilling 1931-35.

Kortsamling: Div. kort, som hører til de gruppeordnede sager, er p.g.a. formatet henlagt som en særlig kortsamling (gr.99.F.12), hvortil der henvises i de pågældende sager.

Oplysningsbureauet for Erhvervene 1921-28

Som et led i det erhvervspolitiske fremstød over for det verdensmarked, som syntes at åbne sig for Danmark efter 1. Verdenskrig, oprettedes i Udenrigsmin., efter forslag fra Kommissionen vedr. Udenrigsmin. og Danmarks Repræsentation i Udlandet af 1919, Oplysningsbureauet for Erhvervene ved lov nr. 257 6.5.1921 §3. Som chef ansattes en mand fra erhvervslivet. Bureauets opgave var at skaffe oplysninger om forhold af betydning for dansk erhverv, dvs. om markedsmuligheder for danske varer og indkøbsmuligheder for varer i udlandet, om udenlandske toldforhold, patentlovgivning i udlandet, transport- og havneforhold, skibsafgifter og fragtforshold, konsulatsafgifter, oprindelsesbeviser, varers udstyrelse og emballeringsmåde, kreditforhold samt forhold i udlandet af interesse for danske udvandrere. Til at fremme Oplysningsbureauets arbejde for erhvervsinteresserne

Udenrigsministeriets direktør, Nils Thomas Svenningsen (1894-1985), Indiens premierminister P.J. Nehru (i midten) og stats- og udenrigsminister H.C. Hansen (til højre) fotograferet under Nehrus besøg i Danmark juni 1957.

Svenningsen blev ansat i Udenrigsministeriet i 1920 og deltog 1921-22 i forhandlingerne med Tyskland om den praktiske gennemførelse af Genforeningen. I en årrække var han knyttet til Gesandtskabet i Berlin, men blev i 1937 chef for ministeriets Økonomiske Afdeling og i 1940 chef for Politisk-Juridisk Afdeling. I juni 1941 blev han ministeriets direktør.

Under Besættelsen kom Svenningsen til at spille en central rolle med sine løbende kontakter til tyske myndigheder. Under departementschefstyret (august 1943 til maj 1945) var han styrets førstemand. Efter krigen var Svenningsen nogle år ambassadør, men kaldtes i 1951 tilbage som ministeriets direktør for at ende sin karriere i 1964 som ambassadør i Storbritannien og Irland (Det Kgl. Bibliotek).

og sikre forbindelsen med det danske erhvervsliv nedsattes Erhvervsudvalget med repræsentanter for erhvervsorganisationerne og Handels- og Landbrugsministerierne.

Ved reduktionen af udenrigstjenesten i 1928 nedlagdes Oplysningsbureauet ved lov nr. 152 30.6.1927 med virkning fra 1.4. 1928. Sagområdet overgik til Økonomisk-Politisk Afdelings 2. Kontor (Erhvervskontoret), og sagsdannelsen skete herefter i Udenrigsmin.s alm. arkivsystem.

I lighed med Udenrigsmin. iøvrigt førtes protokoller for indkommende og udgående korrespondance. Sagerne er henlagt

som gruppesager i overensstemmelse med et særligt "arkivsystem" (nu i pk. 184) - for hovedpartens vedkommende efter land, en mindre del efter branchegrupper samt grupper vedr. udvandringsforhold. Sagerne er fortegnet i et særligt sageregister (nu i pk. nr. 185-87) på samme måde som registerbladene i Udenrigsmin.s arkivsystem. Der er foretaget kassation i gruppesagerne.

Erhvervsrådets og dets arbejdsudvalgs arkiv udgør en særlig gruppe (pk. nr. 182-84).

Henvisninger: August Wiemann Eriksen: *Eksportrådgivning i Danmark 1910-1921. Privat eller statslig opgave? Striden i erhvervsorganisationerne og centraladministrationen om oprettelse af et statsligt oplysningsorgan for eksporterhvervene*, 1984. - Udenrigsmin., Gruppeordnede sager ca. 1909-45, j.nr. 36.E.66.

Hjælpeidler: Arkivfortegnelse 02/3 m. registrering af hver enkelt bevaret gruppesag.

Indhold: Protokoller f. ind- og udgående korrespondance 1921-28. Sageregistre 1922-28 (fortegnelse over gruppesager alfabetisk efter land, herunder systematisk; pk. nr. 185-87). Gruppesager 1921-28.

Udenrigsministeriets arkiv ca. 1945-72

Udenrigsmin.s arkiv ca. 1945-72 er en fortsættelse af den foregående periodes arkivdannelse efter det ovf. beskrevne arkivsystem. De gruppeordnede sager blev udbygget med nye grupper navnlig vedr. internationale organisationer og udviklingshjælp. Endvidere blev protokolrækkerne yderligere differentieret i særlige rækker. Skellet mellem arkivperioderne ved ca. 1945 er som nævnt ovf. meget omtrentligt. Derimod er afgrænsningen af gruppesagerne ved udgangen af 1972 (og atter ved udgangen af 1988) konsekvent gennemført. Det gælder også for de af denne periodes gruppeordnede sager, som 1985ff. er blevet mikrofilmet, hvorefter de originale akter er kasseret. Det drejer sig navnlig om arve- og skiftesager (gr.26), sager vedr. sociale, humanitære og sædelige spørgsmål (gr.28) samt om klassificerede akter vedr. NATO mv. i det såkaldt "lukkede arkiv" (i gr. 5 og 105 m.fl. grupper).

I 1957 nedsatte stats- og udenrigsminister H.C. Hansen en kommission til at organisere en fornyelse og omlægning af udenrigstjenesten. Fotografiet viser H.C. Hansen med kommissionens medlemmer (fra venstre): Ambassadør Gunnar Seidenfaden (Bangkok), H.C. Hansen, kontorchef A. Tscherning og ambassadør E. Bartels (Paris) (Udenrigsministeriet).

"Washington-filmningen": Af sikkerhedsmæssige og af historiske hensyn, dvs. for at sikre eftertiden vidnesbyrd om Danmarks tiltræden til Atlantpagten, ifald Europa skulle blive ødelagt ved en atomkrig, blev en række vigtigere og principielle akter vedr. NATO mikrofilmet i 1950'erne og -60'erne. Filmene blev derefter deponeret i Ambassaden i Washington, mens de originale akter blev destrueret. På de enkelte sager i "lukket arkiv", hvor sådanne akter er udtaget, er dette noteret. "Washington-filmene" er således et vigtigt supplement til de almindelige gruppeordnede sager på mikrofilm.

Henvisninger: Guide to the Archives of the Ministries of Foreign Affairs of the Member States, of the European Communities and of the European Political Cooperation. Udg. af Commission of the European Communities, Luxembourg 1989 s.22ff.

Hjælpemidler: Afleveringsfortegnelse 02 m. vejledning vedr. protokoller 1946-72. Afleveringsfortegnelse vedr. mikrofilmmede gruppesager (MIK 02:2) registrerer hver enkelt bevaret sag m.

henvisning til spolenr. Afleveringsfortegnelse vedr. Washington-film.

Indhold: Protokoller 1946-72 (foreligger tillige på mikrofilm; MIK 02:3). Mikrofilmmede gruppesager ca. 1945-72 (MIK 02:2). (Ikke-filmmede gruppesager afleveres til Rigsarkivet i 1990'erne.) "Washington-filmene" ca. 1945-62 (MIK 02:5).

Udenrigsministeriets arkiv 1973-88

Arkivdannelsen 1973-88 fortsatte i det samme arkivsystem som i de to foregående perioder.

"Den danske EF-beslutningsproces" er en mikrofilmning med efterfølgende kassation af originalakter 1973-83 i gr. 400.C.2-0 Folketingets Markedsudvalg, gr. 400.C.3 Regeringens Fællesmarkedsudvalg og gr. 400.C.4 EF-Udvalget bestående af dagsordener med oplæg, mødereferater og materiale tilsendt medlemmerne af Folketingets Markedsudvalg.

Hjælpemidler: Afleveringsfortegnelse 02 m. vejledning vedr. protokoller 1973-88. Do. MIK 02:1 vedr. Den danske EF-beslutningsproces 1973-83.

Indhold: Protokoller 1973-88 (foreligger tillige på mikrofilm; MIK 02:3). Den danske EF-beslutningsproces 1973-83 (MIK 02:1).

Tillæg: Oversigt over grupperne i Udenrigsministeriets "Arkivsystem" 1909ff (pr. 1.1.1989):

- 1 Det danske kongehus
- 2 Udenlandske fyrstehuse og statsoverhoveder
- 3 Udenrigsministeriet
- 4 Udenlandske udenrigsstyrelser og repræsentationer i udlandet og i Danmark
- 5 Udenrigspolitik
- 6 Krig
- 7 Slesvigske spørgsmål
- 8 Færøerne. Grønland. Vestindiske øer
- 9 Island

- 10 Neutralitet
- 11 Fredsbevægelser. Folkeforbundet
- 12 Voldgift
- 13 Forsvar til lands
- 14 Søforsvar
- 15 Statsforfatning. Offentlig forvaltning
- 16 Statsborgerforhold
- 17 Beskyttelse af danske og udlændinge i politiske krisesituationer. Flygtninge. Erstatning. Fremmedlovgivning. Foreninger
- 18 Jurisdiktion og overøvrighed over danske og andre fremmede i lande, hvor disse nyder hel el. delvis exterritorialitet
- 19 National ret
- 20 International privatret
- 21 Familie- og personretlige spørgsmål
- 22 Ægteskabs opløsning. Faderskabssager. Underholdsbidrag
- 23 -
- 24 ikke brugt
- 25 Incasso. Legaliseringer
- 26 Arve- og skiftesager
- 27 Kriminal- og udleveringssager
- 28 Sociale, humanitære og sædelige spørgsmål
- 29 ikke brugt
- 30 Skatte- og afgiftsspørgsmål
- 31 Pensionslovgivning og -væsen
- 32 Forsikring
- 33 Fattigvæsen
- 34 Besøg
- 35 Bistand til og oplysning om danske i udlandet
- 36 Pas og visum
- 37 Bistand til og oplysning om udenlandske statsborgere
- 38 Europarådet
- 39 Nordisk råd og Nordisk ministerråd
- 40 Litterær og kunstnerisk ejendomsret
- 41 Kultur (videnskab og kunst)
- 42 Uddannelse. Ungdomsbevægelser. Sport
- 43 Religiøse forhold
- 44 Kongresser

- 45 Festligheder og sportsstævner
- 46 Naturens ressourcer (udnyttelse, beskyttelse, katastrofer)
- 47 ikke brugt
- 48 Danske ordener
- 49 Udenlandske ordener
- 50 Dansk konsulatsvæsen
- 51 Instruks for udenrigstjenesten
- 52 Danske konsulater
- 53 Udenlandsk konsulatsvæsen
- 54 Udenlandske konsulater i Danmark
- 55 Territorialret. Flag. Rigsvåben
- 56 Sejlads. Farvandsefterretninger
- 57 Søret
- 58 ikke brugt
- 59 Skibe
- 60 Skibsfart og sønæring
- 61 Bistand til søfolk
- 62 Statens skibstilsyn. Bemandingsregler
- 63 Fiskeri
- 64 Handelspolitik. Handelsaftaler
- 65 Handel og næring
- 66 Vareproduktion og varehandel
- 67 Industriel ejendomsret
- 68 ikke brugt
- 69 Udstillinger
- 70 Kommercielle oplysninger
- 71 Tid. Mønt. Mål. Vægt
- 72 Told
- 73 Økonomiske og finansielle forhold
- 74 Industri og håndværk
- 75 Land- og skovbrug
- 76 Landbrugsimport og -export
- 77 Veterinærlovgivning og -væsen. Plantebeskyttelse
- 78 Levnedsmidler
- 79 Krigens (1914-18) virkninger på handel og næring
- 80 Import -og eksportregulering
- 81 ikke brugt
- 82 Sundhedsvæsen. Forurening
- 83 Krigens (1939-45) virkninger på handel og næring. Økonomisk krigsberedskab

- 84 Danmark under den tyske besættelse 1940-45
- 85 Arbejdsspørgsmål
- 86 Arbejdere (levestandard og vandringer)
- 87 Danmark efter befrielsen maj 1945
- 88 Råvarer (produktion, lagre og forbrug)
- 89 Fredelig udnyttelse af atomenergien
- 90 Transport i almindelighed
- 91 Post
- 92 Telekommunikation
- 93 Luftfart
- 94 Vejtransport
- 95 Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)
- 96 Ind- og udvandring
- 97 General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)
- 98 European Free Trade Association (EFTA)
- 99 Udenrigsministeriets arkiv
- 100 Udenrigsministeriets bibliotek
- 101 Udsendelse af tryksager
- 102 Regnskab
- 103 Kommunikation og sikkerhed
- 104 Internationalt udviklings samarbejde. DANIDA
- 105 North Atlantic Treaty Organization (NATO)
- 106 Organization of Economic European Cooperation (OEEC)
- 107 NATO: Økonomiske spørgsmål
- 108 Europæiske Fællesskaber (EF) - 1972
- 109 Danmark under besættelsen (Pressebureauets sager)
- 110 Presse- og informationstjenesten
- 111 Dansk presse
- 112 Udenlandsk presse
- 113 Oplysningsarbejde
- 114 Telefon og telegraf i forhold til pressen
- 115 Film, fotografier, lysbilleder, lydbånd
- 116 Pressemateriale vedr. indrepolitiske o.a. forhold i Danmark
- 117 ikke brugt
- 118 Presse (1950-74)
- 119 Forenede Nationer (FN)
- 120 Danmark. Indrepolitiske forhold

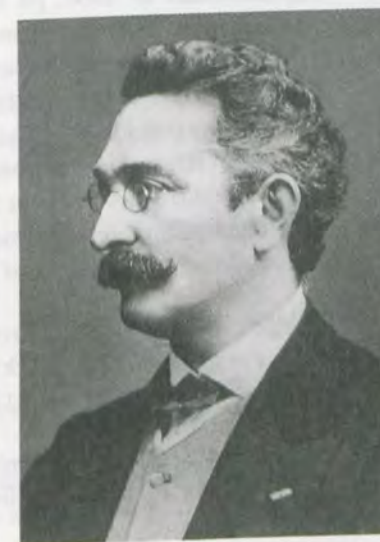
- 121 - 299 Indrepolitiske forhold i andre lande end Danmark
 - 400 Europæiske Fællesskaber (EF) 1973-
 - 500 Det europæiske politiske samarbejde (EPS) 1974-
- (WR)

JUSTITSMINISTERIET 1848- 05

Justitsministeriet oprettedes 5.4.1848 ved henlæggelse af det ophævede Danske Kancellis 2. og 3. Departement under en justitsminister. I Justitsmin. fortsatte Kancelliets departementer som Justitsmin.s 1. og 2. Departement. Ved Justitsmin.s endelige organisering (bek. af 7.12.1848) blev det departement, som siden 5.4. s.å. var betegnet som ministeriets 2. Departement, overført til det nyoprettede Indenrigsministerium som dettes 1. Kt., senere kaldet Kontoret for Kommune- og Næringssager.

Ved sin oprettelse videreførte Justitsmin. det arkiveringssystem, der var udviklet i Danske Kancelli. Her blev sagerne ikke

Christian Fr. Ricard (1830-1908), departementschef i Justitsministeriet fra 1865 til 1904. Ricard var en af de betydeligste embedsmænd i det 19. århundrede, men det lykkedes ham til stadighed at holde lav profil over for offentligheden. Han blev i 1854 volontør i Justitsministeriet, ti år senere kontorchef og året efter konstitueret departementschef i ministeriets I. Departement. Fra 1885 og til sin afgang var han ministeriets eneste departementschef. Ricard blev karakteriseret som en mand med stor teoretisk viden kombineret med ualmindelig alsidig administrativ indsigt. Dertil synes han at have været i besiddelse af en betydelig arbejdskraft (Det Kgl. Bibliotek).

henlagt efter det nummer, de havde fået i journalen, men i særskilte rækker efter den måde, hvorpå de afsluttedes, dvs. ved kgl. ekspedition (registrantsager), kancelliskrivelse (brevsager) eller ved henlæggelse uden ekspedition (henlagte sager). Senere gik Justitsmin. over til at henlægge sagerne efter journalnummeret, og samtlige ældre sager siden ministeriets oprettelse (regnet fra 1.4.1848) blev omlagt, således at de nu ligger efter journalnummer.

Fra Danske Kancelli overtog Justitsmin. den skik at betegne journalårgangene med bogstaver i alfabetisk rækkefølge, begyndende med A for 1848, B for 1849 osv. Journalnummer C 2114 er således = 1850 nr. 2114 eller j. nr. 1850/C2114. Man brugte 26 af alfabetets bogstaver og begyndte derefter forfra. 2. Kontor benyttede sidste gang denne metode i 1899; 1. Kontor i 1967. Se tavle vedr. omsætning af årgangslitra til årstal.

Justitsmin.s arkiv 1848-1967 består af en række selvstændige arkivfonde, som dels omfatter sager under bestemte kontorer, dels udgøres af saggrupper vedr. specielle sagområder, f.eks. Færøsager og Benådningssager. For kontorerne arkiver gælder, at arkivdannelsen følger *kontornummeret* uden hensyn til de større og mindre forandringer, der er sket i kontorerne indbyrdes fordeling af forretningsområder.

Til 1967 journaliseredes sagerne i *årgangsjournaler for hvert kontor* (protokoller til 1966, på kartotekskort i 1967). Pr. 1.1. 1968 gik Justitsmin. over til journalisering (på kartotekskort) i et journalsystem efter en emneordnet journalplan med samlet decimalnummerering for hele departementets sagområde. Journaliseringen skete fortsat i hvert kontor for sig, men ved arkivering og aflevering til Rigsarkivet er journalkort og -sager samordnet i én journalnummerrække for hver 5årig journalperiode. Fra 1968 har fordelingen af sagområder mellem kontorerne således ikke længere betydning ved søgning af journalsager, se s.128.

Henvisninger: Eivind Larsen, Privatarkiv nr. 1173. Kontorchef Erik A.V. Pers Lassen, Privatarkiv nr. 6887. Sekretær Thorkild Bo Roepstorff, Privatarkiv nr. 8126.

Hjælpeidler: Justitsmin.s organisatoriske udvikling, dets sagområde og dettes fordeling mellem ministeriets kontorer er i

Frederik C.G. Schrøder (1866-1936) var fra 1905 en af hovedmændene bag Straffelovskommissionens arbejde og hovedforfatter til dens betænkning fra 1912. Med denne baggrund kaldtes han i 1911 til Justitsministeriet for at blive departementschef. Som sådan kom han til at forestå ministeriet gennem de mange omvæltninger i årene før, under og efter 1. Verdenskrig. Schrøder var i 1920 justitsminister i forretningsministeriet M.P. Friis. Han forlod Justitsministeriet 1925 for at blive direktør i Nationalbanken (Det Kgl. Bibliotek).

oversigterne i *Den civile Centraladministration 1848-1935* (se Indledning s.35) samt for 1936-67 i Niels Petersen: *Justitsministeriet - organisation og arkiv*, 1982. En nærmere beskrivelse af arkivsystemets udvikling og strukturelle opbygning er i *Kancellisystemet, udg. af Rigsarkivets 2. afdeling (2. udg.)*, 1982 og i Niels Petersen: *Justitsministeriet* s.106ff.

Oversigt over arkivet:

- 1. Kontor 1848-1967 s.111
- 1. Kontor. Retsplejereformkontoret 1916-20 s.114
- 2. Departements Ekspeditionskontor 1848 s.115
- 2. Kontor 1848-1967 s.115
- 3. Kontor 1919-67 s.119
- 4. Kontor. Retsplejekontoret 1921-24 s.120
- 4. Kontor 1939-67 s.121
- 5. Kontor 1947-67 s.121
- 6. Kontor 1947-67 s.122
- 7. Kontor 1967 s.123
- De Danske Købstæders og Landbygningers Brandforsikringskontor 1848-75 s.123
- Udskrivningsvæsenets Revisionskontor 1851-1914 s.124
- Udførselskontoret 1914-21 s.124
- Færøsager 1849-1935 s.124

Politivæsen, herunder overvågning af udlændinge, sorteret til 1915 under Justitsministeriets 1. Kontor, i årene 1915-19 under 2. Kontor og herefter under det nyoprettede 3. Kontor.

En russisk "anarkist" på flugt fra zarens politi blev 30. 9. 1906 begravet på Vestre Kirkegaard i København under stor deltagelse fra herboende russiske revolutionære og medlemmer af Socialistisk Ungdomsforening. Der opstod uro. Politiet blev tilkaldt og ryddede kirkegården, men mængden nåede at blive fotograferet med de medbragte bannere, inden den forlod stedet. Et referat i Nationaltidende foranledigede justitsminister Alberti til at lade Københavns Politi undersøge forholdene omkring de fremmedes tilstedeværelse i København. Oplysningerne herom findes i Justitsministeriets 1. Kontors arkiv, j.nr. 1906/8792.

- Benådningssager 1921-69 s.126
- Psykopatsager (PS) 1931-59 s.127
- Bogholderi- og kassevæsen s.127
- Lovkontoret 1958-67 s.127
- Justitsmin.s Departement 1968- s.128
- Ministerarkiver s.130
- Udvalg og kommissioner ad hoc s.130
- Ikke-afleverede arkivalier s.134

En række sagområder, hvis direkte styrelse i perioder har været integreret i Justitsmin., omtales i særskilte artikler: *Fængsels-*

kontoret 1861-84 s.590ff., *Lenskontoret* 1915-31 s.532, *Islandske anliggender* s.482, *Ægtepagtregistret* s.537, "Justitsmin.s *Indrejsekontor*", se s.582, *Sekretariatet for Retsinformation* 1985- s. 545.

1. Kontor 1848-1967

Kontorets officielle betegnelse var 1848-85 1. Departements Ekspeditionskontor, herefter Justitsmin.s 1. Ekspeditionskontor.

Pr 1.10.1964 deltes kontoret i 1. Kt. A og 1. Kt. B. Arkivmæssigt forblev 1. Kt. dog ét arkiv, indtil 1. Kt. B i okt. 1967 skiftede navn til 7. Kt.

I hovedtræk havde kontoret flg. sagområde: Ministeriets organisation, personale og budget, justitsvæsen med domstolenes organisation og personel, bevillinger vedr. den civile retspleje, sagers indstævning for Højesteret, sagførervæsenet, Retslægerådet (fra 1909, til 2. Kt. 1920), den kriminelle retspleje med hertil hørende bevillinger (til 2. Kt. 1915), politikvæsen (til 2. Kt. 1915), æresoprejsning, benådning, fængselsvæsen (i perioden 1861-84 dog Fængselskontoret; til Direktoratet for Fængselsvæsenet 1910), processuelle bevillinger, myndighedsbevillinger, navneforandringer (til 2. Kt. 1906), ægteskab og øvrige familieretlige forhold (adoption til 2. Kt. 1906), arv, sager vedr. bestyrelsen af umyndiges midler og Overformynderiet (til 2. Kt. 1906), tilsyn med offentlig børneopdragelse (til Indenrigsmin. 1914), værgeomål, sager vedr. tinglysning, medicinalvæsen (farmaceuters uddannelse og eksamen til Min. f. Kirke- og Undervisningsvæsenets 3. Kt. 1891; i øvrigt til 2. Kt. 1906), jordmodervæsen (til 2. Kt. 1906), strandings- og bjergningsvæsen (til 2. Kt. 1915), den borgerlige søret (til Handelsmin. 1908), bevilling til at opføre skuespil (til 2. Kt. 1929), tilladelser til at foranstalte forlystelser, præsentationer og forevisninger (udlagt til lokale politimyndigheder 1861. Endvidere: Karantænevæsen (fra Finansmin. 1852; til 2. Kt. 1906), tilsyn m. udgivelsen af Lov- og Ministerialtid. (fra 1871), brandvæsen, brandforsikringsvæsen og bygningsvæsen (fra Justitsmin.s Brandforsikringskt. 1871; til 2. Kt. 1915), handelsregistre, firma, prokura mv. (lov af 1.3. 1889; til Handelsmin. 1908), fæstevirksomhedens ordning (lov af 1.4.1891), sager vedr. Nationalbanken (til 1920), naturfredning (til Statsmin. 1935).

Blanketregnskaber (se ndf.) er en særlig saggruppe vedr. de navnlige familieretlige bevillinger, som udfærdigedes gennem overøvrigheden på særlige blanketter, der udleveredes af ministeriet, og for hvilke overøvrighederne kvartalsvis aflagde gebyrregnskab. Da der også skete kontrol med bevillingernes administration, blev de relevante aktstykker medsendt som bilag. Fra januar 1948 tilbagesendtes blanketregnskaberne med bilag til overøvrighederne, og de må herefter søges i disses arkiver i landsarkiverne (cirk. af 8.4. 1948).

Sagområde 1936-46: Sekretariatssager, arveret, anbringelse af børn, domstolens organisation og personel (til 4. Kt. 1.4.1939), familieret, lov- og ministerialtidende, Overformynderiet, personret, sagførervæsen (til 4. Kt. 1.4.1939), tinglysning (til 4. Kt. 1.4.1939).

Sagområde 1947-64: Sekretariatssager, anbringelse af børn, familieret (bortblevne, umyndige, umyndiges midler og værge-mål til 2. Kt. 15.1. 1951), formueret, lov- og ministerialtidende (til Statsmin. 1.7.1954), personret, domstolens organisation og personel (fra 4. Kt. 15.1.1951), udlændinges erhvervelse af fast ejendom (lov 344 af 23.12.1959), kastration og sterilisation (fra 3. Kt. 6.9.1960).

Sagområde 1964-67 for 1. Kontor A: Sekretariatssager, domstolens organisation og personel.

Sagområde 1964-67 for 1. Kontor B: Anbringelse af børn, familieret (undtagen umyndige, umyndiges midler og bortblevne), formueret, kastration og sterilisation, navneret, udlændinges erhvervelse af fast ejendom (til 2. Kt. 1.1.1966). 1. Kontor B blev i okt. 1967 omdøbt til 7. Kontor, se ndf. s.123.

Henvisninger: Justitsmin., 1. Kt., J.nr. 1946/V2719 (blanketregnskaber).

Indhold: Forestillinger 1848-1968. Fem originale love og forordninger 1913-14. Kronologiske registre til forestillinger 1920-48. Originale love og plakater 1848-1924 (efter 1924 vedhæftet forestillingerne).

Registranter 1848-1967. Testamentprotokoller 1848-1924 (kopier af konfirmerede testamenter, efter 1924 i registranten).

Brevbøger (kopibøger) 1848-1967. Brevregistre 1848-1966.

Journaler m. registre 1848-66. Journal (kartotek) 1967. Jour-

nalregister (kart.) 1967. Supplement til journalregister (navne-kartotek) vedr. skilsmisse, adoption, formynder, samkvemsret 1947-63. Registrantsager, breve, ujournaliserede sager 1848ff. (dvs. sager journaliseret før 1.1.1848 og ekspederet efter 1.4.1848). Journalsager 1848-1966. Underskrifter i forbindelse med Jari-sagen (j.nr. 1967-163-31-7e).

Underskrivelsesbøger 1848-60. Bevillinger til skuespil, musik, panorama, maskerade m.m. 1851-55. Protokol hvori noteres afsendte ekspeditioner 1845-58. Resolutionslister 1854-72. Kontrolbøger 1939-68.

Ansøgninger om konfirmation ved Frederik 7.s tronbestigelse 1848. Konfirmationsprotokol ved tronskiftet 1848. Bilag til Konfirmationsjournalen 1848. Justitsmin.s 1., 2. og 3. Departements konfirmationer ved Frederik 7.s tronbestigelse (indbundet korrespondance). Protokol over bestallinger indkomne iht. det åbne brev af 28.1.1856. Bestallinger indsendt til konfirmation iht. det åbne brev af 28.1.1856. Journal for konfirmationer i anledning af Frederik 7.s død og Christian 9.s tronbestigelse. Bilag til konfirmationsjournal ved Christian 9.s tronbestigelse 1864-70. Bestallinger og bevillinger ved tronskiftet 1863 iht. cirk. af 19.11. 1863.

Embedsansøgninger 1848-1938. Supplikantbøger 1850-58. Supplikantlister 1848-58. Ansøgerlister 1911-32. Embedsansøgninger iht. retsplejeloven (dommere og politimestre). Ansøgninger om ansættelse i Justitsmin. 1905ff. Embedseder 1848-80. Uindløste bestallinger 1851-59. Lønreglement ca. 1895, ca.1920-26.

Fortegnelse over retsbetjentenes indtægter og udgifter 1855-57. Retsbetjentenes embedsindberetninger ca. 1855-1919. Indberetninger fra kasseinspektørerne 1908-22.

Fortegnelse over civile læger (anciennitetsliste f. embedslæger) 1848-60. Advokatliste (liste over de personer, for hvem højesteretsadvokaterne ønsker sig beskikket til defensor) 1848-61.

Fortegnelse over anmeldte navne. Navneanmeldelser 1904-05. Register over navneforandringer (jf. ndf. under Ikke-afleverede arkivalier).

Højesteretsekstrakter 1888-92.

Registre og ekstraktprotokoller til blanketregnskaber (se ovf.) 1848-69. Blanketregnskaber 1870-1947. Bilag til blanketregnskaber 1848-1947 (ordnet amtsvis, Kbh. under Overpræsidiat, Skan-

derborg Amt kun 1848-67 og 1943-47, de sønderjyske amter 1920-47, Færø Amt 1934-47). Amtsstueprotokol 1923-32 (fortegnelse over div. familieretlige ekspeditioner). Gratis ekspeditioner 1921-32. *Anm.:* Efter 1869, hvor ekstraktprotokollerne ophører, benyttes de årgangsvis indbundne regnskaber ved søgning. Inden for hver årgang er regnskaberne ordnet efter overørigheder, herunder igen efter kvartaler. I kvartalsregnskaberne er bevillingerne opført efter deres art (skilsmisse, adoption, eksekutorbevillinger, proklama mv.).

Regnskabskoncepter, ansøgninger, korrespondance mv. vedr. Det Dajon'ske Legat 1875-1928 (oprettet af John Dajon for værdige trængende fruentimmere). Journal over Det Wiborgske Legat 1883-84 (oprettet af postmester Chr. Wiborg for enker efter postmestre). Beretninger om fortjente mænd 1848-73.

Diverse sager (1820) 1848-85 ("skabssager"): Se fortegnelse i Niels Petersen anf. arb. s.139-42. Af indholdet, herunder en række lovsager, kan *bl.a.* nævnes: Sager vedr. alm. værnepligt 1841-47. Indberetninger om de hos private indespærrede sindsyge 1849-50. Kbh.s Borgervæbning 1849-51. Admiralitetsretten for Fyn og Jylland 1848-50 (s.58). Murersvendenes arbejdsnælgelse 1851. Nationalbankens beholdning 1851-67. Tyendelov 1854. Skovforbrydelser 1857. Forslag til retsplejelov 1857-64. Lov om overformynderiernes omordning 1851-58. Østrigske desertører 1865. Lov om tilsynet med udvandreres befordring 1867-68. Lov ang. koleras indbringelse ad søvejen 1865-68. Lov om politivedtægt m.m. i Kbh. 1863-68. Gældfængslefs afskaffelse 1869. Politivedtægter for købstæderne 1871-72. Lov om konkurs 1871-72. Brandvæsenet i købstæderne 1872-73. Tilsynet med dampkedler på landjorden 1872-75. Indberetninger vedr. do. 1879, 1881-85. Tilsynet med fremmede og rejsende 1874. Tegninger og planer for Vridsløselille Fængsel u.d. "Slavesagen" (årlige forestillinger om fangers benådning 1848-76).

1. Kontor. Retsplejereformkontoret 1916-20

Retsplejereformkontoret var en midlertidig afdeling i 1. Kontor med den opgave at forberede og gennemføre retsplejereformen. Tilbageværende sager overgik til 4. Kt.

Indhold: Brevbøger (kopibøger) 1916-20. Brevregister 1916-20. Journal (RR) m. register 1916-20. RR-journalsager nr. 1-466.

2. Departements Ekspeditionskontor 1848

5.4.-1.6.1848 var Justitsmin.s sager fordelt mellem ministeriets kontorer efter samme geografiske retningslinjer som i Danske Kancellis departementer (dvs. efter landsdele). Herefter havde 2. Departement (Kontor) i hovedsagen flg. sagerområde: Sager vedr. folkerepræsentationen, indfødsret, nærings-, kommunal-, og fattigvæsen, som ved udgangen af 1848 overgik til Indenrigsministeriet.

Arkivet er indordnet i og fortsætter 1849ff. som Indenrigsmin.s Departement (forestillinger s.204) og 1. Kontor (KK) (øvrige arkivalier s.206).

2. Kontor 1848-1967

Kontorets officielle betegnelse var 1848 4. Departements Ekspeditionskontor, 1848-54 3. Departements Ekspeditionskontor, 1854-85 2. Departements Ekspeditionskontor, derefter ministeriets 2. Ekspeditionskontor.

Kontorets sagerområde var i hovedtræk følgende: Offentlige stiftelser, som ikke hørte under fattigvæsenet eller kirke- og undervisningsvæsenet (herunder Det Kgl. Vajsenhus, Frederiks Hospital og Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse, som overgik til Min. f. Kirke- og Undervisningsvæsenet 1870 og 1871), kontrollen m. len, stamhuse og fideikommissar (til Lenskontoret 1915 s.532), de borgerlige militære korps (bortfaldt omkr. 1870), udskrivningsvæsenet (til Indenrigsmin. 1914), værnepligtslovgivningen.

Ved omfordeling af sagerne mellem 1. Kt. og 2. Kt. pr. 1.1. 1906 overførtes fra 1. Kt. sager vedr. godkendelse af sundhedsvedtægter (til Indenrigsmin. 1914), det øvrige sundhedsvæsen med sager vedr. læger, apotekere, tandlæger, jordemødre, karantænevæsen, sindssygeanstalter, Seruminstittet, Fødselsanstalten i Jylland m.m. (1924 overgik sundhedssagerne til Indenrigsmin. med undtagelse af sager vedr. Retslægerådet, lig-

brænding, ligsyn og lovmæssig obduktion, sikkerhedsforanstaltninger over for farlige sindssyge og åndssvage samt sager ang. undersøgelse af levnedsmidler, som forblev under 2. Kt.). Sager vedr. den internationale opiumskonvention og karantænevæsenet forblev under 2. Kt., mens sager vedr. Røde Kors overgik til Indenrigsmin.s 2. Kt i 1929.

I 1906 overførtes fra 1. Kt. endvidere sager vedr. Overformynderiet, æresoprejsning (til Dir. f. Fængselsvæsenet 1910), adoption, navneforandring, lotteri og bortlodninger, redningsmedaljen mv. og maskintilsynet.

1906-14 inddeltes kontorets journaler og brevbøger i tre nummerrækker for hhv. lenssager (L), udskrivningssager (U) og andre sager (A). Journalsagerne er henlagt i én række hvert år.

Ved omfordelingen af sager mellem 1. Kt. og 2. Kt. pr. 1.1. 1915 overførtes fra 1. Kt. sager vedr. den kriminelle retspleje (dog ikke æresoprejsning og benådning) med hertil hørende bevillinger, politikvæsen med Statspolitiet og strandingsvæsen (disse sagområder overgik alle 1.1.1919 til 3. Kt.). Endvidere overførtes 1915 fra 1. Kt. sager vedr. bygnings-, brand- og brandforsikringsvæsen, som 1.1.1921 overgik til 4. Kt., men atter kom til 2. Kt. ved 4. Kt.s nedlæggelse i 1924.

Ved 4. Kt.s nedlæggelse i 1924 overtog 2. Kt. herfra desuden sager vedr. rets- og politibygninger, dommeres og politimestres kontorholdssager, sager vedr. den borgerlige retspleje med hertil hørende bevillinger (fri proces og anke til 3. instans) og sager ang. tingsteder, -tider og jurisdiktionsgrænser samt sager vedr. æresoprejsning (til 18913. Kt. 1926).

I 1926 overtog 2. Kt. fra 3. Kt. sager vedr. biografteatre, forlystelsvæsenet, indsamlinger og bortlodninger samt strandingsvæsen. Fra 1929 havde 2. Kt. sager ang. sterilisation og fra 1931 ang. psykopatforvaring (jf. psykopatsager s.127). 2. Kt. behandlede endvidere fra 1929 sager vedr. bevilling til at opføre skuespil, vedr. sprængstoffer (til 3. Kt. 1934) og fra 1931 sager vedr. pengefideikommissær.

Sagområde 1936-46: Biografteatre, borgerlig retspleje (til 4. Kt. 1.4. 1939), bortlodning, brandforsikring, brandvæsen, dommeres embedsboliger, dommeres kontorhold (til 4. Kt. 1.4. 1939), forlystelsvæsen, voldgift i husdyrsager (til 4. Kt. 1.4. 1939), indsamlinger, jurisdiktionsgrænser (til 4. Kt. 1.4. 1939), legater, undersøgelse af levnedsmidler (til Indenrigsmin. 3.10.

1939), ligbrænding, ligsyn, obduktion, pengefideikommissær, politibygninger (til 4. Kt. 1.4.1939), politimestres kontorhold (til 4. Kt. 1.4.1939), politimesteres tjenesteboliger (til 4. Kt. 1.4.1939), redningsbelønninger (til 4. Kt. 1.4.1939), retsbygninger (til 4. Kt. 1.4.1939), Retslægerådet, retslægevæsen, retsplejelovgivningen (til 4. Kt. 1.4.1939), sikkerhedsforanstaltninger over for farlige åndssvage og sindssyge, skuespilbevillinger, stiftelser, strandingsvæsen (til 4. Kt. 1.4. 1939), tingsteder og tingtider (til 4. Kt. 1.4. 1939), motorkøretøjer og færdselsforhold (fra 3. Kt. 1.4.1939), sikkerhedsforanstaltninger over for farlige psykopater og drankere (fra 3. Kt. 1.4.1939), sprængstoffer (fra 3. Kt. 1.4.1939), indførsel af og handel med våben (fra 3. Kt. 1.4.1939).

Sagområde 1947-67: Arveret, biografteatre og film (til Min. f. Kulturelle Anliggender 1.9.1961), bortlodninger og indsamlinger (til 5. Kt. 1.7.1954), forlystelsvæsen, legater, Overformynderiet, pengefideikommissær, skifteret, skuespilbevillinger og teaterforhold (til Min. f. Kulturelle Anliggender 1.9.1961), Statens Filmcensur, stiftelser, sagførervæsen (fra 4. Kt. 1.6.1950), redningsbelønninger (fra 5. Kt. 1.10.1950; til 3. Kt. 1.1.1952; fra 3. Kt. 6.9.1960), umyndige (fra 1. Kt. 15.1.1950), umyndiges midler (do.), værgemål (do.), borteblevne (do.), permutation af gavebreve, testamenter o.l. (fra alle andre ministerier 15.2.1965), strandingsvæsen (til 3. Kt. 1.1.1952; fra 3. Kt. 1.4.1965).

Indhold: Forestillinger 1848-1971. Registranter 1852-1967 (1848-51 i Danske Kancellis 4. Departement). Brevbøger (kopibøger) 1848-1969 (m. register 1848-79). Brevregistre 1880-1966. Journaler 1848-1966. Journal (kartotek) 1967. Navneregister til journalen 1967. Journalsager 1848-67. Registrantsager, breve, ujournaliserede sager 1848ff. (dvs. sager journaliseret før 1.1.1848 og ekspederet efter 1.4.1848). Ujournaliserede sager 1848-85.

Brevregister for pas-sager 1918. Journal for pas-sager 1918 (brevkopierne er i kontorets alm. brevbog, sagerne som hovednr. 33 til 35 i kontorets journalsager for 1918).

Resolutionslister 1857-73. Kontrolbøger 1942-71. Registratur (journal over regnskaber indsendt til revision) 1904-14. Ekspeditionslisten (kronologisk fortegnelse over kgl. ekspeditioner) 1915-63. Visdomsbøger. Danske bestillinger (fortegnelse over

embedsudnævnelser, beskikkelser mv.) ca. 1900-25. Legatbog. Register til eksekutorbevillinger og testamenter 1963-67. Ansøgninger om embeder 1906-23.

Danske døde i udlandet 1942-53 (alfabetisk ordnet kartotek). Indberetninger fra stiftsøvrighederne om de offentlige stiftelsers virksomhed og finansielle status, afgivet iht. cirk. af 28.7.1856 og 15.4.1859, 1856-72. Genparter af hospitalsfundatser. Indberetninger om spektakuløse personer iht. cirk. af 30.11.1864. Ansøgninger (m. ekstraktlister) om ekspektantindepladser i Støvringgård Jomfrukloster 1877-1902. Fortegnelse over de danske hvilehjem ca. 1909-10.

Indberetninger om lens, stamhuses og fideikommisers status, indsendt iht. kancellicirk. af 21.11.1844. Indberetninger fra majoraterne om størrelsen af det under samme hørende hartkorn pr. 1.1.1872 afgivet iht. cirk. af 5.2.1872. Aktivlister og Afregningsbøger for len, stamhuse og fideikommiser ca. 1848-1945. Arkivfortegnelse over lenssager 1888. Div. lenssager 1870-1929 og u.å. Akter vedr. det Schütske fideikommis (1769)- 1849. Protokoller for de Iselingske og Rosenfeldtske fideikommiser 1817-62.

Protokol over de af Landmiliciefonden udredede pensioner. Repartitioner og indberetninger vedr. udskrivningen og sessionerne 1848-52. Land- og søsessionsplakater 1848-75. Forakter til cirk. af 20.3.1849 om omregulering af sølimitdistrikterne og indberetninger iht. dette. Forskellige ansøgninger om at måtte ansættes ved bestemte troppeafdelinger 1852-58. Indberetninger om mønstringsbestyrernes sportler for finansårene 1857/58-1873/74 afgivet iht. cirk. af 16.3.1857. Indberetninger om borgervæbninger og borgervæbningsfonds afgivet iht. ministeriets skr. af 25.11.1853. Betænkninger ang. udkast til love om søkrigstjenesten og om land- og søsessionserne afgivet iht. cirk. af 28.9.1858. Div. akter vedr. sessioner 1858-78. Protokol over skematiske papirer til brug ved udskrivningsvæsenet 1864-69. Forakter til lov af 26.2.1872 om mønstring af skibsmandskab.

Tegninger mm. til Den Jyske Fødselsanstalt. Forarbejder til revision af automobilloven (bilag til journalsag 1916/R40). Sager vedr. internationalt filmsamarbejde ca. 1948-49.

3. Kontor 1919-67

Ved oprettelsen af kontoret pr. 1.1.1919 overtog det flg. sagområder fra 2. Kt.: Den kriminelle retspleje med hertil hørende bevillinger (sager vedr. indsamlinger og bortlodninger overgik 1926 til 2. Kt.), politivæsen med Statspolitiet og pas-sager, pantlånervæsen, sprængstoffer samt indførsel af og handel med våben (til 2. Kt. 1929; fra 2. Kt. 1934), motorkøretøjer og færdselsforhold, redningsbelønning og strandingsvæsen (til 2. Kt. 1924). Hertil kom i 1920 sager vedr. biografteatre (til 2. Kt. 1926), æresoprejsning (fra 2. Kt. 1926) samt sager vedr. dyreværn.

Brugen af pas ved rejser i udlandet fik under 1. Verdenskrig et hidtil ukendt omfang, og i 1917 indførtes pas- og visumtvang for udlændinges indrejse i Danmark. Pas-sager (herunder udlændingesager) hørte under 2. Kt. og overgik pr. 1.1.1919 til 3. Kt. Her fortsattes den i 1918 (se ovf.) anlagte særlige pas-journal til 1923, hvorefter pas-sagerne indgik i kontorets almindelige journal.

Kontoret blev 1946 delt i to afdelinger, kaldet 3.A og 3.B, med fælles forestillingsprotokol og registrant, men med hver sin egen journal og brevbog. De to afdelinger fortsatte fra 1947 som henholdsvis 5. og 6. Kontor. Samtidig opstod et nyt 3. Kontor ved deling af 2. Kontor. Uanset dette udgør det her omtalte 3. Kontors arkiv en kontinuerlig række fra 1919 til 1967 for det kontor, der til enhver tid betegnedes "3. Kontor".

Sagområde 1936-45: Strafferetsplejen, anklagemyndigheden, politivæsen, fremmedtilsyn, pas og visum, færdselsforhold og motorkøretøjer (til 2. Kt. 1.4.1939), dyreværn og hundeloven (til 4. Kt. 1.4.1939), pantlånervæsen, sprængstoffer samt indførelse af og handel med våben (til 2. Kt. 1.4.1939), æresoprejsning.

Sagområde 1946: 3. Kt.A: Fremmedtilsyn, pantlånere, politivæsen. 3. Kt. B: Anklagemyndigheden, straffelovgivningen.

Sagområde 1947-67: Brandforsikring, brandvæsen, færdselsforhold og motorkøretøjer, kastration og sterilisation (til 1. Kt. 6.9.1960), ligbrænding (til 6. Kt. 6.9.1960), ligsyn (til 6. Kt. 6.9.1960), obduktion (til 6. Kt. 6.9.1960), Retslægerådet (til 6. Kt. 1.1.1952), retslægevæsen (til 6. Kt. 1.1.1952), sikkerhedsforanstaltninger over for farlige drankere, psykopater, sindssyge og åndssvage (til 6. Kt. 1.1.1952), sprængstoffer, dyreværn og hundeloven (fra 5. Kt. 1.10.1950; til 2. Kt. 1.4.1965), redningsbeløn-

ninger (fra 2. Kt. 1.1.1952; til 2. Kt. 6.9.1960), strandingsvæsen (fra 2. Kt. 1.1.1952; til 2. Kt. 1.4.1965), pantelånere (fra 5. Kt. 1.1.1952; til 5. Kt. 6.9.1960), indførsel af og handel med våben (fra 5. Kt. 1.1.1952; til 5. Kt. 6.9.1960).

Visse arkivalier vedr. politivæsen 1938ff. er i 5. Kt.s arkiv, se ndf.

Indhold: Forestillinger 1919-46. Register til forestillinger 1938-45. Registranter 1919-56. Kopibøger 1919-67. Brevregistre 1919-66. Journaler 1919-66. Journal (kartotek) 1967. Journalregister over færdselssager (kartotek) 1967. Journalsager 1919-67. Kontrolbøger 1947-66.

Pas-sager: Brevregister for pas-sager 1919-23. Journal for pas-sager 1919-23. Journalregister for grænsepas-sager 1922-23. Udtagne kartotekskort over pas-sager. Pas-sager 1919-40. *Anm.:* Brevkopier vedr. pas-sager er i kontorets alm. kopibog. Pas-sager har hovednumrene 34 (udenlandske pas) og 35 (danske pas). Fra 1924 journaliseres de i kontorets alm. journal, fra 1941 henlægges de i den alm. række af journalsager.

Register for indførsel af våben 1919.

Landmandsbanksagen: Trykte forhandlinger (bilag til j.nr. 1922/802).

Radioreferater 1941-45. Udenrigsmin.s Pressebureaus situationmeldinger 1944-45. Akter fra besættelsestiden (afleveret 1968 fra ministeriets 6. Kt.). Kartotek over krigsforbrydere.

4. Kontor. Retsplejekontoret 1921-24

Kontoret var til dels en fortsættelse af Retsplejereformkontoret (s.114). Ved oprettelsen pr. 1.1.1921 overtog det fra 1. Kt. flg. sagområde: Rets- og politibygninger, dommeres og politimestres kontorholdssager, sager vedr. den borgerlige retspleje med hertil hørende bevillinger (fri proces og anke til 3. instans) samt sager ang. tingsteder, - tider og jurisdiktionsgrænser (alle disse sager overgik til 2. Kt. i 1924). Hertil kom sager ang. den offentlige børneopdragelse, for så vidt de ikke hørte under Indenrigsmin., og med plejebørn (tilbage til 1. Kt. 1924). Fra 2. Kt. overførtes sager vedr. bygningsvæsen (til Indenrigsmin. 1924), brand- og brandforsikringsvæsen (til 2. Kt. i 1924). Kontoret afvikledes i maj 1924.

Indhold: Forestillinger, registranter, kopibøger, brevregistre, journaler, journalregistre, journalsager, ekspeditionsliste 1921-24.

4. Kontor 1939-67

Det nye 4. Kontor oprettedes pr. 1.4.1939 og fik i hovedsagen sagerne vedr. retsvæsen og domstole (fra 2. Kt.). I kontorets arkiv udgør sager om bevilling til fri proces og til anke til tredje instans særligt store saggrupper.

Sagområde 1939-46: Borgerlig retspleje, dommernes embedsboliger, kontorhold, organisation og personel, dyreværn og hundloven, voldgift i husdyrsager, politibygninger, politiets kontorhold, politimestrenes tjenesteboliger, redningsbelønninger, retsbygninger, sagførervæsen, strandingsvæsen, tinglysning.

Sagområde 1947-67: Borgerlig retspleje, dommernes embedsboliger, kontorhold, domstolens organisation og personel (til 1. Kt. 15.1.1951), voldgift i husdyrsager, politibygninger, politimestrenes kontorhold (til 5. Kt. 5.3.1950), politimestrenes tjenesteboliger, retsbygninger, retsplejelovgivningen, sagførervæsen (til 2. Kt. 1.6.1950), tinglysning.

Indhold: Forestillinger 1939-61. Registranter 1939-60. Kopibøger 1939-66. Brevregistre 1939-66. Journaler 1939-1966. Journal (kartotek) 1967. Journalregister (navne- og byggesagskartoteker) 1967. Journalsager 1939-67. Kontrolbøger 1939-67.

5. Kontor 1947-67

5. Kt. var en fortsættelse af det hidtidige 3. Kontor A. Det bevarede nogle af dette kontors faste hovednumre, herunder 34 og 35 for pas-sager, se ovf. Fra 1954 førtes indsamlinger og bortlodninger i særlige journaler (hovednr. 36 og 37).

Sagområde 1947-67: Dyreværn og hundloven (til 3. Kt. 15.1.1951), fremmedtilsyn, pantelånere (til 3. Kt. 1.1.1952; fra 3. Kt. 6.9.1960), politiet, politimestrenes kontorhold (fra 4. Kt. 5.3.1950), indsamlinger og bortlodninger (fra 2. Kt. 1.7.1954), redningsbelønninger, strandingsvæsen, indførsel og handel med våben (til 3. Kt. 1.1.1952; fra 3. Kt. 6.9.1960), flagning (fra Statsmin. 9.10.1964).

Indhold: Forestillinger 1947-65. Registranter 1947-67. Brevbøger (kopibøger) 1947-68. Brevregistre 1947-66. Journal 1947-66. Journal (kartotek) 1967. Journalsager 1947-67. Kontrolbøger 1945-68.

Love, bekendtgørelser, cirkulærer mv. (navnlig vedr. politivæsen) fra 3. Kt. 1939-45. Do. fra 3. Kt. A 1946. Do. fra 5. Kt. 1947-72. Kartotek over ekspeditioner vedr. politiet (udnævnelser) 1938-59.

6. Kontor 1947-67

Kontorets sagområde var de sager, som i 1946 hørte til i 3. Kontor B. En særlig omfattende saggruppe udgøres af sager vedr. generhvervelse af borgerlige rettigheder efter straffedom (straffelovstillæggene af 1945 vedr. landsforræderi mv.; fast hovednr. 36 og 38). Sager om foranstaltninger vedr. psykopater (fast hovednr. 42 til 50) omfatter ikke klientsager (jf. s.127).

Sagområde 1947-67: Anklagemyndigheden, straffelovgivning, strafferetspleje, retslægerådet (fra 3. Kt. 1.1.1952), retslægevæsen (fra 3. Kt. 1.1. 1952), sikkerhedsforanstaltninger over for farlige sindssyge, åndssvage, psykopater og drankere (fra 3. Kt. 1.1.1952), ligbrænding (fra 3. Kt. 6.9. 1960), ligsyn (fra 3. Kt. 6.9.1960), obduktion (fra 3. Kt. 6.9.1960).

Indhold: Forestillinger 1947-56. Registranter 1947-56. Kartotek til forestillinger og registranter 1947-66. Love, bekendtgørelser og cirkulærer fra 6. Kt. 1967-69. Brevbøger (kopibøger) 1947-65. Brevregistre 1947-66. Journaler m. registre 1947-66. Journal (kartotek) 1967. Journalregister (kartotek) 1967. Journalsager 1947-67.

Kartotek vedr. sikringsanstalter, farlighedsdekreter, feriesager ca.1945-ca.1975. Kartotek vedr. sindssyge (hospitalsvis) ca.1948-ca.1958. Kartotek vedr. tilbageholdelser (sindssyge) ca.1948-ca.1958. Navne- og emneregister 1948-65. Register til udenlandske love mv. 1928-60.

7. Kontor 1967

Kontoret oprettedes i okt. 1967, idet det hidtidige 1. Kontor B (familieretlige sager) udskiltes af 1. Kontor. Arkivmæssigt skete adskillelsen fra 1. Kontor først i 1968. 7. Kontor havde således ikke noget særskilt arkiv i 1967. 7. Kontors journalsager fra de sidste måneder af 1967 indgik i 1. Kontors arkiv, hvis journalsager i 1967 betegnedes "1. (7.) Kontor." Fra 1968 indgik 7. Kontors sager med de øvrige kontorers sager i Departementets samlede journalsystem, se s.128.

De Danske Købstæders og Landbygningers Brandforsikringskontor 1848-72/75

Justitsmin.s Brandforsikringskontor var en fortsættelse af Danske Kancellis Brandforsikringskontor. Det varetog ekspeditions- og revisionsforretninger (se I s.200ff.) vedr. både købstædernes og landets brandforsikring og brandvæsen samt bygningsvæsen, for så vidt det havde betydning for brandsikkerheden. Fra 1.6. 1871 overgik sager vedr. brandvæsen og bygningsvæsen til 1. Kt. 1.4.1872 og 1.4.1875 udgik den direkte forvaltning af henholdsvis landbygningernes og købstædernes brandforsikring af centraladministrationen, og Brandforsikringskontorets to afdelinger fortsatte som private selskaber (Kjøbstædernes Alm. Brandforsikring og Landbygningernes Alm. Brandforsikring) i lighed med Københavns Brandforsikring fra 1731. Arkivalier efter 1872/75 er afleveret til Erhvervsarkivet. Den lokale brandforsikrings (Branddirektoraternes) arkiver er i landsarkiverne.

Indhold: Oversigt er i I s.200-02; specificeret fortegnelse i VA I s.135-44. Disse suppleres af *senere afleveringer:* Breve til brandforsikringsjournal A nr.1-249. Kontorchef Bærtelsens papirer. Hedebrande 1869-81. Brandforsikringsregnskaber for købstæderne 1871-73. Div. tryksager 1825-75. Tryksager vedr. brandforsikringen i Hertugdømmerne 1830-32, 1851-60. Diverse 1813-36. Kopibog for landbygningernes brandforsikring 1866-74. Beregning over brandkontingent for købstæderne 1833. Sager vedr. Det Kgl. Octrojerede Københavnske Brandassurancekompagni for varer og effekter 1778-1829.

Udskrivningsvæsenets Revisionskontor 1851-1914

Kontoret oprettedes efter ophævelsen af Generalkrigskommissariatet for Danmark (se I s.579ff., 617) iht. lov af 23.3.1851 om udskrivningsvæsenets organisation og førte kontrol med det værnepligtige mandskabs indførsel i lægdsrullen. Størstedelen af kontorets journalsager er kasseret. Sager vedr. udskrivningsvæsenet overgik 1914 til Indenrigsmin.s 2. Kt.

Henvisninger og hjælpemidler: Vedr. lægds- og søruller, se I s.585-86. De øvrige grupper er nærmere registreret i Niels Petersen: *Justitsministeriet* s.147f..

Indhold: Brevbøger m. registre 1850-1913. Ekstraordinær brevprotokol 1846-59. Breve 1849-1907. Journaler m. registre 1857-1913. Journalsager 1911-13. Lister med befarent mandskab 1882-1912.

Visdomsbøger 1788ff. Div. sager (samlingspakke) 1849-1907.

Søruller ca.1851-ca.1861. Lægdsruller ca.1861-ca.1931. Søruller 1861-1912.

Udførselskontoret 1914-21

Under 1. Verdenskrig behandlede kontoret sager, herunder dispensationer, vedr. justitsministerens bemyndigelse til midlertidigt at udstede forbud mod udførsel af visse varer (levnedsmidler, brændselsstoffer, træ, stål, jern, motorkøretøjer, krigsmateriel og andre krigsfornødenheder mv.) iht. lov 159 af 6.8.1914 og efterfølgende bekendtgørelser. Størstedelen af kontorets journalsager er kasseret.

Indhold: Brevbøger (kopibøger) 1915-21. Brevregistre 1915-20. Journaler (nr.1-128.000). Journaler for faste numre 1916-20. Journaler for rejsende kontrol. Journalregistre 1915-20. Journalsager (div. saggrupper).

Færøsager 1849-1935

Sager vedr. Færøerne behandlede 1849-74 i Islandske Departement (under Indenrigsmin. 1849-55, under Justitsmin. 1855-74).

For at sikre hjemmemarkedet og landets neutralitet under 1. Verdenskrig be- myndigedes justitsministeren ved lov af 6.8.1914 til at udstede forbud mod udførsel af visse varer såsom levnedsmidler, brændsel, byggematerialer mv. og krigsfornødenheder. Administrationen af disse restriktioner var henlagt til Justitsministeriets Udførselskontor. Holger Damgaard har fotograferet arbejdet med lastning af en eksportbåd ved Kalvehod Brygge i København (Det Kgl. Bibliotek).

1849-58 var der i Islandske Departement en fælles journal med tilhørende journalsager for færøske og grønlandske sager (jf. Grønlandske sager s.488). 1874-85 behandlede færøske sager i Justitsmin.s 2. Kt., 1885-1904 i Ministeriet for Islands Ekspeditionskontor, derefter igen i Justitsmin.s 2. Kt. Fra 1874 behandlede færøske kirke- og skolesager i Kultusmin. 1926 henlagdes en række færøske sagområder til Landbrugsmin., Handelsmin. og Socialmin. 1935 fordeltes de resterende færøske anliggender mellem fagministerierne i overensstemmelse med den alminde-

lige ressortfordeling. Sager vedr. Færøernes almindelige forhold og stilling i riget kom under Statsmin.

Indhold: Forestillinger 1849-1935. Færøske konceptforestillinger 1849-57. Færøske bestallinger 1855-65, grønlandske bestallinger 1855-57 m. register. Kopibøger 1853-1933. Brevregistre 1862-1910, 1913-35. Færø- og Grønlandsjournal 1849-58. Færø-journal 1858-1935. Færø-journalsager (heri også grønlandske journalsager til 1858) 1849-1935.

Forhandlingsprotokol for Revisionskommissionen iht. §4 i lov af 29.3. 1867, 1875-77. Forhandlingsprotokol for Taksationskommissionen iht. §6 i lov af 29.3.1867, 1877. Jf. s.1726.

Kontrolbog for færøske sager 1900-06. Indberetninger om tinglæste love og anordninger på Færøerne 1850-95. Afskrifter af Lagtingets forhandlingsprotokoller 1855, 1857-58, 1864, 1872-80, 1882, 1885-86, 1900. Regnskabsbog 1872-79.

Benådningsager 1921-69

Sager vedr. benådning af fanger, der afsonede i statsfængsel, er ikke i denne række, men skal søges i Direktoratet for Fængselsvæsenets arkiv. 1969 overgik Justitsmin.s benådningsjournal til Direktoratet for Fængselsvæsenet, der herefter havde alle sager vedr. benådning (fanger, der afsonede i arresthuse, i statsfængsler og endnu ikke indsatte ("frifodsfolk")).

Forestillinger, registrantindførsler og brevkopier for 1921-39 er i 3. Kt.s arkiv, for 1939-46 i 2. Kt.s arkiv.

Indhold: Forestillinger 1946-66. Registranter 1946-55. Visdomsbog vedr. benådningsager 1921-78. Brevbøger (kopibøger) 1946-66. Brevregistre 1942-52. Journaler m. registre 1921-66. Journalsager 1921-66.

Massebenådning: M-journaler og M-journalsager 1946-51.

Straffelovstillæg: S-journaler m. registre 1945-54. S-journalsager 1946-54. S-brevregistre 1947-48. Div. S-sager (ekspeditions-lister, forestillinger mv.).

Psykopatsager (PS) 1931-59

Gruppen omfatter klientsager vedr. personer, der ved dom var klassificeret som psykopater. Alle ikke-afsluttede sager overførtes i 1959 til Direktoratet for Fængselsvæsenet.

Indhold: Journal 1935ff. Journaler 1939ff. Journalregister. Journalsager 1935ff. Journalsager 1939ff.

Bogholderi og kassevæsen

Indhold: Notifikationer om indtægts- og udgiftsordrer 1848-50. Regnskaber for byggearbejder ved Viborg og Christianshavns straffeanstalter 1857-67. Månedsbalance over Justitsmin.s fond 1848-51. Bogholderens koncepter 1848-51. Diverse (Kassererkontoret) 1848-51. Kassererens kassebøger 1859-60. Fortegnelse vedr. betaling af bevillinger mm. 1859-60. Regnskabsprotokoller 1848-1941/42.

Journaler 1948-51. Hovedbøger 1948-51. Kassebøger 1940-65. Kassejournaler for Justitsmin.s legatregnskaber 1936/37-1957/58. Aktivlister for div. legater. Regnskabsbog for Færøerne 1940/41-1945/46. Kontokortmapper 1950/51-1961/62. Journalmapper 1950/51-1961-62.

Lovkontoret 1958-67

I 1958 oprettedes stillingen som Kommitteret i lovgivningsangliggender. Ved et cirkulære fra Statsmin. af 16.5.1960 henstilledes det til samtlige ministerier at forelægge deres udkast til love og bekendtgørelser for Justitsmin.s Lovkontor til juridisk og lovteknisk prøvelse og at rådføre sig med dette ang. lovfortolkninger. 1964 overgik Lovtidende og Ministerialtidende fra Statsmin. til Lovkontoret. I 1968 omdannedes Lovkontoret til Lovafdelingen.

Indhold: Forestillinger 1959-67. Kopibøger 1958-67. Kontrolbog 1959-66. Journal 1958-66. Journal (kartotek) 1967. T-journal (for Lov-, Ministerial- og Statstidenderne) 1965-68. Navneregister (kartotek) 1958-67. Journalsager 1958-67.

Justitsmin.s Departement 1968-

Pr. 1.1.1968 indførtes et nyt journalsystem efter en emneordnet journalplan omfattende alle Justitsmin.s kontorer. Arkivmæssigt udgør Justitsmin.s arkiv herefter en helhed inddelt i 5årige journalperioder. Sagerne henlagdes på journalnumre, som var uafhængige af sagområdernes fordeling mellem kontorerne. Kopier af udgående breve indordnedes dog fortsat i rækker af kopibøger for hvert kontor, evt. afdeling, ligesom der førtes særskilte navnekartoteker for hvert kontor, evt. afdeling. Sagområdets fordeling mellem kontorerne/afdelingerne er anført i journalplanen. Der udarbejdedes en ny journalplan for hver 5årig journalperiode.

Det var uden betydning for Justitsmin.s arkivdannelse, at ministeriet i 1967 deltes i 3 afdelinger (1. Afd. med 1., 2., 5. og 7. Kt.; 2. Afd. med 3., 4. og 6. Kt. samt Lovafd.). 1.10.1974 oprettedes en *Færdselssikkerhedsafdeling*, idet 3. Kt.s sagområde udvidedes med opgaver, som hidtil havde hørt under Rigspolitichefembedet, Vejdirektoratet (sager om vejafmærkning) og Statens Biltilsyn (der samtidigt nedlagdes, se s.546). Færdselssikkerhedsafd. fik 3 kontorer (et juridisk, et bilteknisk og et trafikantkontor). Det Biltekniske Kontor var overordnet instans for Statens Bilinspektion, dvs. for de lokale bilinspektører. Pr. 1.1.1976 omorganiseredes Departementet i 1. Afd., Lovafd. og Færdselssikkerhedsafd.

Sagområder, som udlagdes fra Departementet til Justitsmin.s direktorater var *bl.a.* følgende. I 1969 udlagdes sager vedr. straf fuldbyrdelse, der ikke angik fanger i statsfængslerne, til Direktoratet for Fængselsvæsenet, se s.594. Familieretskontorets (tidligere 7. Kt.) sagområde udlagdes 1.1.1983 til Familieretsdirektoratet. Hertil udlagdes endvidere sager vedr. fri proces og oprejsningsbevilling 1.7.1989, og direktoratet skiftede samtidig navn til Civilretsdirektoratet, se s.535. I forbindelse med oprettelsen af Direktoratet for Udlændinge 1.1.1984 udlagdes hertil visse sager fra Departementet, se s.604.

Efter 1968 skete flg. ændringer i Justitsmin.s sagområde. *Afgivet*: Sager vedr. cirkus til Min. for Kulturelle Anliggender 1.1.1973, vedr. Statens Filmcensur til Min. for Kulturelle Anliggender 1.4.1974, vedr. lovgivningen om hyrevogne til Min. for Offentlige Arbejder 1.7.1974, vedr. ligbrænding til Kirkemin. 1.1.

Eigil Thune Jacobsen (1880-1949), rigspolitichef i 1938 og justitsminister 1941-43, og i baggrunden Aage Svendsen (1880-1974), Justitsministeriets departementschef 1925-50, var de to mænd, der måtte bære ansvaret for ledelsen af det danske retsvæsen under den tyske besættelse. De er her fotograferet i september 1941. Aa. Svendsen fortsatte som departementschef efter Befrielsen. Mindre heldig var E. Thune Jacobsen. Efter en karriere i det kommunale politi var han i 1919 blevet inspektør i Statspolitiet (kriminalpolitiet) og i 1935 politidirektør i København. Ved det kommunale og det statslige politis sammenlægning i 1938 udnævntes Thune Jacobsen til rigspolitichef. Bag denne løbebane lå et alsidigt virke for at modernisere politiets arbejde. Thune Jacobsen var aktiv i internationalt politisamarbejde, og han var opmærksom på risikoen for nazistisk infiltration i det danske politi. Politikerrollen som justitsminister og de stadige tyske krav til roens opretholdelse bragte ham i en udsat position. Hans stilling ved interneringen af de danske kommunister 1941 udelukkede, at han efter Befrielsen kunne vende tilbage til sin stilling i politiet. Han døde, inden Den Parlamentariske Kommission havde udsendt sin betænkning om centraladministrationens rolle under Besættelsen (Det Kgl. Bibliotek).

1976, vedr. Statstidende til Finansmin. 1.4. 1976, vedr. lovgivningen om buskørsel i Grønland til Min. for Offentlige Arbejder 1.4.1976, vedr. lovgivningen om kontinentalsoklen til Handelsmin. 1.5.1979. *Tilført*: Sager vedr. kriminalloven for Grønland fra Min. for Grønland 1.7.1973, vedr. vejafmærkning fra Min. for Offentlige Arbejder (Vejdirektoratet) 1.7.1974, vedr. retsafgiftslovgivningen fra Min. for Skatter og Afgifter 15.12.1980, vedr. offentlige indsamlinger og bortlodninger i Grønland fra Min.

for Grønland 1.3.1982, vedr. lov om landvæsensretter fra Miljømin. 1.11.1983.

Indhold: Forestillinger 1. Kt. 1969-71. Do. 2. Kt. 1972-82. Registrant 1. Kt. 1968. Do. 2. Kt. 1968-72. Do. 7. Kt. 1969-72.

Journalperiode 1968-72: Journalplan, stikordsregister til journalplan, kopibøger (særskilt for 1. til 7. Kontor, 1. Afd., 2. Afd. og Lovafd.), journalkort, navne- og stikordsregistre (særskilt for 2. til 7. Kontor og Lovafd.), journalkort vedr. filmcensuren 1968-73, omjournaliserede personalekort 1968-69, journalsager.

Ministerarkiver

Indhold: Justitsminister Orla Møllers ministerkorrespondance 1975-77 (jf. tillige Orla Møller, Privatarkiv nr. 8086).

Udvalg og kommissioner ad hoc

Indhold: Komm. af 23.12.1849 ang. generalguvernør von Scholten's forhold under negeropstanden i Vestindien (1). Komm. af 18.8.1850 til udarbejdelse af en ny alm. straffelov for Kongeriget Danmark (5). Komm. af 3.7.1856 til udarbejdelse af en lov om sundhedspolitiet (10). Komm. af 24.8.1857 vedr. udarbejdelse af forslag til lov om strafferetsplejens omordning i overensstemmelse m. grundlovens §§ 76 og 79 (Jurykommissionen) (8). Komm. af 20.4.1858 til undersøgelse af det på skovfoged Jens Pedersen og hustru af Dronningborg udførte mord (13). Komm. af 22.2.1859 til endelig behandling af det af komm. af 18.8.1850 til udarbejdelse af en ny straffelov indsendte udkast (20). Komm. af 21.6.1859 til udarbejdelse af et udkast til lov om forandring i værnepligtslovgivningen (25). Komm. af 18.8.1859 til udarbejdelse af en ny karantænelov (30). Komm. af 31.10.1863 ang. omdannelse af Kbh.s brandvæsen (40). Komm. af 6.11.1863 til undersøgelse af forskellige forhold ang. Hypoteklåneforeningen af Landejendomsbesiddere i Nørrejylland (45). Komm. af 28.2.1868 ang. udkast til lov om strafferetsplejen og den borgerlige retspleje (Proceskommissionen) (55). Komm. af 4.12.1868, udvidet og fornyet 13.4.1878, til at udarbejde forslag til arrestvæsenets ordning i Kbh. (57)*. Komm. af 9.7.1870 til udarbejdelse

af en ny sø- og handelsret (65). Komm. af 21.3.1874 til undersøgelse af herredsfoged i Bjerre Herred, overauditør Wolffs embedsforhold (75). Komm. af 23.3.1877 til behandling af spørgsmålet om en evt. sammensmeltning af politivæsenet for staden Kbh. og Frederiksberg Kommune (85). Den skandinaviske veksellovkommission af 1877*. Komm. af 23.8.1878 vedr. sportulering i civile sager og udredelse af omkostninger i kriminelle sager (Sportelkommissionen) (95). Komm. af 12.2.1879 vedr. foranstaltninger mod pest (Pestkommissionen) (100). Komm. af 31.12.1887 ang. ordningen af den farmaceutiske undervisning (105)*. Tuberkulosekomm. af 18.11.1901 (130)*. Udvalget af 28.8.1902 vedr. udkast til lov om tvangsakkord uden for konkurs (Akkordkommissionen) (131)*. Komm. af 11.1.1908 til undersøgelse af midler mod børns udstyrning af vinduer mm. (134). Komm. af 13.3.1908 til forberedelse af omordning af statens civile sundhedsvæsen (Medicinalkommissionen) (135). Komm. af 5.3.1909 vedr. lens, stamhuses og fideikommissgodsets overgang til fri ejendom samt til undersøgelse af Vallø Stifts og Vemmetofte Klosters retsforhold til statsmagten (Lenskommissionen) (140). Familieretskommissionen af 25.7.1910 (145; se Justitsmin., 1.Kt. j.nr. 1946/6004).

Komm. af 13.11.1914 til undersøgelse af forholdene på Kystsantatoriet ved Kalø Vig (155). Komm. af 5.12.1914 til undersøgelse af forholdene på Kystsantatoriet "Bakkely" på Refsnæs (156). Komm. af 1.3.1915 til udarbejdelse af et nyt fællesregulativ for statens sindssygehospitalet mm. (152). Komm. af 20.1.1917 ang. alm. regler for opbevaring af brandfarlige væsker (165). Komm. af 6.2.1919 ang. lov om forsikringsaftaler (190). Komm. af 29.8.1919 vedr. overenskomster mellem arbejdsgivere og arbejdsorganisationer (200). Udvalget af 30.8.1921 til revision af loven om apotekervæsenet af 29.4.1913 (215). Komm. af 21.9.1922 vedr. forholdene i Den danske Landmandsbank, Hypothek- og Vekselbank mm. (Bankkommissionen) (220). Udvalget af 22.12.1924 ang. foranstaltninger til forebyggelse af tilbagefald i forbrydelse (Forsorgsudvalget) (225). Udvalget af 9.8.1927 vedr. oplagshuse (250). Udvalget af 19.10.1927 vedr. revision af færdselsloven (Færdselsudvalget) (255). Økonomi- og regnskabsudvalget af 4.4.1928 vedr. fængselsvæsenet (257). Udvalget af 18.6.1930 ang. indretning af særanstalter for psykopater (270). Komm. af 7.11.1932 ang. lovligheden af svangerskabsaf-

brydelse (300). Udvalget af 12.9.1935 ang. revision af færdselsloven og loven om motorkøretøjer (310). Udvalget af 12.11.1936 om sagførervæsenet (330). Udvalget af 13.11.1937 ang. engageringsforholdene f. skuespillere, musikere og artister (340). Udvalget af 9.7.1938 vedr. civilstandsregistrering (345). Udvalget af 19.9.1938 til overvejelse af ændringer i lov om køb på afbetaling (355). Udvalget af 8.5.1939, rekonstrueret 8.5.1948, til overvejelse af spørgsmålet om dommers uddannelse (430). Udvalget af 16.6.1939 ang. indregistrering, nummerering og ansvarsforsikring for cykler (365). Komm. af 19.8.1939 vedr. undersøgelse af forholdene i Rigspolitiets fremmedafdeling (366).

Kriminalasyludvalget af 11.4.1943 (375). Udvalget af 22.3.1947 vedr. statens og kommunernes erstatningsansvar (415). Dommeruddannelsesudvalget af 8.5.1948 (430). Udvalget af 29.5.1948 ang. en særlig lovgivning om kunstig befrugtning (Inseminationsudvalget) (435). Forfatningskommissionens udvalg 3 af 26.5.1949 (Ombudsmandsudvalget) (445). Udvalget af 1.12.1949 vedr. revision af færdselsloven og loven om motorkøretøjer (450). Komm. af 2.12.1949 vedr. ændringer i lovgivningen om børn uden for ægteskab samt reglerne om fastsættelse af faderskab (455). Udvalget af 23.12.1949 vedr. prostitution (460). Udvalget af 9.1.1950 vedr. revision af svangerskabslovgivningen m.v. (465). Udvalget af 13.6.1950 vedr. registrering af luftfartøjer (480). Komm. af 4.12.1951 til overvejelse af spørgsmål vedr. de retspsykiatriske undersøgelser i straffesager (Mentalkommissionen) (500). Udvalget af 19.1.1952 ang. revision af reglerne om udlæg og udpantning mv. (505). Udvalget af 24.2.1952 vedr. statens og kommunernes erstatningsansvar (515). Udvalget af 24.3.1952 ang. ændringer af reglerne for skader forvoldt ved brugen af motorkøretøjer og om tvungen forsikring til dækning af skaderne (510). Udvalget med den opgave at udarbejde forslag til ny lovgivning om personnavne mv. (Personnavneudvalget) (520). Teaterkommissionen af 26.1.1954 (540). Udvalget af 24.6.1954 til deltagelse i fællesnordiske drøftelser om ændringer i arvelovgivningen mv. (Arvelovsudvalget) (545). Udvalget af 16.5.1955 med den opgave at foretage en undersøgelse af om inddrivelsen af familieretlige underholdsbidrag foretages med tilstrækkelig effektivitet og eventuelt at stille forslag om ændring af de herom gældende regler (560). Udvalget af 6.7.1955 ang. engageringsforholdene for artister, musikere og skuespillere

(565). Udvalget af 28.5.1956 ang. ægteskabslovens §10 (om ægteskabs indgåelse og opløsning) (580). Justitsmin.s ægteskabsudvalg af 2.5.1957 (585). Udvalget af 19.12.1957 til overvejelse af spørgsmålet om oprettelse af en særlig behandlingsinstitution for en del af de psykisk abnorme lovovertrædere, som efter de nu gældende regler anbringes på de alm. sindssygehospitaler (Kriminalasyludvalget) (600). Udvalget af 29.1.1958 til revision af de gældende regler om konkurs og akkord (Konkurslovudvalget) (605). Udvalget af 17.6.1958 ang. revision af reglerne om behandling af søsager (610). Den under 30.9.1959 delegerede ved nordisk samarbejde vedr. fælles regler om erhvervelse af løsøre i god tro (eksstinktiv erhvervelse) (635). Udvalget af 6.10.1959 om ministres ansvar (640). Udvalget af 24.11.1961 til overvejelse af politikassernes fremtidige omfang og administration (680). Udvalget af 1.4.1962 vedr. Justitsmin.s rationalisering (700). Udvalget af 27.6.1962 vedr. lovgivningen om erhvervelsen og udnyttelsen af fast ejendom (695). Udvalget af 19.11.1963 vedr. begrundelse af forvaltningsafgørelser (730; Justitsmin. j.nr. 1983-0131-4). Udvalget af 18.11.1965 vedr. hindring af udnyttelse af bolig manglen (764). Justitsmin.s ligsynsudvalg af 9.2.1966 (768). Justitsmin.s udvalg af 25.7.1966 vedr. undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste (792). Justitsmin.s udvalg af 9.9.1966 vedr. erstatning for invaliditet og tab af forsørger (Erstatningslovudvalget) (800). Justitsmin.s udvalg af 21.2.1967 vedr. svangerskabsafbrydelse (816). Udvalget af 2.12.1969 vedr. adoptionsloven (910). Udvalget af 5.3.1974 til overvejelse af, om der skal indføres en autorisationsordning for autoreparationsværksteder (1065; Justitsmin. j.nr. 1973-240-1). Udvalget af 22.4.1974 vedr. revision af forsikringsaftaleloven (1080). Trafikerstatningsudvalget af 12.12.1975 (1140; Justitsmin. j.nr. 1980-0131-46). Udvalget af 24.11.1976 om forbrugerbeskyttelse ved tjenesteydelser (1190). Arbejdsgruppe (nedsat 1978) vedr. edb i tinglysningen (1258; Justitsmin. j.nr. 1978-4801-2, 1986-019-36, 1987-019-47, 1988-019-4). Udvalget af 18.7.1979 om tavshedspligt (1275; Justitsmin. j.nr. 1983-0131-16). Udvalget af nov. 1980 om private vagtselskaber (1320; Justitsmin. j.nr. 1983-1119-1). Arbejdsgruppen af 24.6.1981 vedr. forældremyndighed mv. (1325; Justitsmin. j.nr. 1983-0131-8). Betalingsstandsningudvalget af 3.7.1981 (1340; Justitsmin. j.nr. 1983-0131-10). Udvalget af 5.11.1981 vedr. de gældende retshjælpsordninger mv. (1350; Justitsmin.

j.nr. 1984-4070-4). Udvalget af 5.4.1982 vedr. bekæmpelse af økonomisk kriminalitet (1365; Justitsmin. j.nr. 1983-0131-18). Udvalget af 4.10.1982 vedr. beskæftigelsen af de indsatte i kriminalforsorgen (1370; Dir. f. Kriminalforsorgen j.nr. 1983-939). Udvalget af 16.5.1983 vedr. sindslidendes retsstilling (1453; Justitsmin. j.nr. 1983-0131-2). Udvalget af 6.6.1983 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager (1454; Justitsmin. j.nr. 1983-0131-1). Arbejdsgruppen nedsat 15.9.1983 til forbedring af en ændring af loven om erstatning til ofre for forbrydelser (1455; Justitsmin. j.nr. 1983-0131-1). Komm. af nov. 1984 til belysning af de homoseksuelles situation i samfundet (1460; Justitsmin. j.nr. 1984-0131-23). Arbejdsgruppen af 29.3.1985 om renteloven (1470; Justitsmin. j.nr. 1984-0131-27). Udvalget af 7.11.1985 om dommerfuldmægtiges uddannelse og efteruddannelse af dommere (1478; Justitsmin. j.nr. 1983-1040-12).

*) Indgår i samlingspk. I-II.

Ikke-afleverede arkivalier

Visse arkivalier, som fortsat benyttes i den løbende administration, er ikke afleveret til Rigsarkivet, uanset at de tidsmæssigt går langt tilbage. Det drejer sig bl.a. om *Register over beskyttede og forbeholdte navne 1904ff* og den såkaldt "*Grønne bog*" 1919ff (om dommerembedernes normeringsforhold, retsbygninger mv).

(NP/WR)

Kirke. Undervisning. Kultur

MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET (Kultusministeriet) 1848-1916

06

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet oprettedes straks efter den politiske omvæltning i marts 1848 og bestod til april 1916, da det deltes i et Kirkeministerium og et Undervisningsministerium. Uformelt betegnedes ministeriet altid *Kultusministeriet*, selv om dette egentlig kun sigtede til den kirkelige del af ministeriets virksomhed.

Ved sin oprettelse overtog ministeriet de kontorer og forretningsområder, som hørte under Den kgl. Direktion for Universitetet og de Lærde Skoler (I s.213-15) og Danske Kancellis 1. Departement (I s.193-94). Sidstnævntes sagområde (kirke- og skolesager) deltes i april 1848 ved udskillelse af skolesagerne til et nyt Kontor for Borger- og Almueskolevæsenet (2. Kt.). Dermed var den kontorstruktur etableret, som bestod så længe Kultusmin. eksisterede. Kontorerne blev i tidens løb betegnet på lidt forskellig måde, afhængig af om ministeriet bestod af et, to eller tre departementer, men i arkivmæssig henseende betegnes de i hele Kultusmin.s tid som 1. Kt. (for kirkevæsenet), 2. Kt. (for den lavere undervisning) og 3. Kt. (for højere undervisning). Hertil kom fra 1849 et særligt Sekretariat (for sager vedr. kunstanstalterne m.m.). Det nedlagdes i 1859, og sagområdet overgik til 3. Kt.

Kultusmin. var kun ministerium for Kongeriget, herunder de såkaldt kongerigske enklaver i Hertugdømmet Slesvig. Hertugdømmernes kirke- og skolevæsen hørte indtil afståelsen i 1864 under Ministeriet for Slesvig og Ministeriet for Holsten og Lauenborg. Øerne Ærø og Als udgjorde et stift, udskilt i 1819 af Fyns

Carl Mettus Weis (1809-72) var allerede inden ministerialsystemets indførelse i 1848 blevet kontorchef i Danske Kancellis 1. Departement. Efter administrationsreformen blev han departementschef i Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Orla Lehmann udtalte, at han styrede sagerne med en "uden Tvivl noget overdreven Sindighed" (Det Kgl. Bibliotek)

Stift, og var dermed en dansk kirkeprovins, som (med undtagelse af Sønderborg Købstad og Kegnæs Sogn) hørte under Kultusmin. i henseende til kirke og skole. Endvidere hørte Tørninglen Provsti (de nordlige sogne af Haderslev Vesteramt) i henseende til kirkesager, men ikke skolesager, under Ribe Stift og dermed forsåvidt under Kultusmin. Ved afståelsen af Hertugdømmerne i 1864 udskiltes de såkaldte "otte sogne" syd for Kolding (Nr. Tyrstrup Herred) af Hertugdømmet Slesvig og indlemmedes i Kongeriget og dermed i Kultusmin.s ressort.

Islandske kirke- og skolesager behandledes og ekspederedes i Islandske Departement, men afgjordes af kultusministeren, fra 1874 af ministeren for Island, uden at Kultusmin. havde noget med dem at gøre.

Færøske kirke- og skolesager hørte også under Islandske Departement og behandledes på samme måde som de islandske sager. I 1874 udskiltes de færøske sager af Islandske Dept., og den ministerielle behandling og ekspedition af færøske kirke- og skolesager overgik til Kultusmin.

Det grønlandske kirke- og skolevæsen hørte i hele perioden under Kultusmin.s 1. Kt.; se nærmere ndf.

De Vestindiske Øers gejstlige sager, hvortil hørte borger- og almueskolevæsenet, blev forvaltet af Danske Kancelli. Ved kgl. res. af 18.8.1848 henlagdes alle sager vedr. kolonierne til Det Midlertidige Handelsmin. og overgik herfra i dec. s.å. til Koloniernes Centralbestyrelse (s.1895). Indtil kolonialloven af 28.3.1852 fik Kultusmin. forelagt vestindiske kirke- og skolesager til udtalelse, men herefter var alene Finansmin. (Koloniernes Centralbestyrelse) kompetent i vestindiske anliggender, og Kultusmin. blev kun rådspurgt i visse sager, bl.a. besættelse af præsteembeder. Biskoppen over Sjællands Stift var dog fortsat de lutherske præsters gejstlige foresatte. Som følge af kolonialloven af 6.4.1906 overtog Kultusmin. (1. Kt.) pr.1.4.1907 atter sagerne vedr. Folkekirkens menigheder på De Vestindiske Øer, mens sager vedr. de øvrige trossamfund forblev under Koloniernes Centralbestyrelse, men dog forelagdes Kultusmin. til erklæring.

Om Kultusmin.s sagområde i øvrigt, se de enkelte kontorer ndf.

Ved kgl. res. af 28.4.1916 blev Kultusministeriet delt i et Kirkeministerium og et Undervisningsministerium. Delingen var uden betydning for kontorernes arkivdannelse. Af praktiske grunde er det arkivmæssige skel sat ved årsskiftet 1915/16, således at hele årgangen 1916 i alle tre kontorer regnes for at høre til hhv. Kirkemin. og Undervisningsmin.

En del sager, især fra Kultusmin.s sidste tid, er blevet tilakteret senere sager i Kirkemin. og Undervisningsmin. De må nu søges i disse ministeriers arkiver, evt. ved hjælp af henvisninger i journalerne.

Arkivets enheder er nummererede; i enkelte tilfælde henvises der i det følgende hertil.

Henvisninger: Niels Petersen: *Kultusministeriet. Organisation og arkiv*, 1984.

Departementschef A.F.Asmussen, Privatarkiv nr. 5060. Departementschef Oskar Damkier, Privatarkiv nr. 3239. Departementschef A.P.Weis, Privatarkiv nr. 6505. Departementschef C.M.Weis, Privatarkiv nr. 6505.

Hjælpemidler: Min. f. Kirke- og Undervisningsvæsenets arkiv er registreret i Niels Petersen anf.arb. s.241-328; indledende be-

mærkninger om arkivet og dets enkelte bestanddele er smstd. s.195-237. Oversigt over væsentlige dele af arkivet med indledning er endvidere i Ebba Waaben: *Skolehistoriske arkivalier i Rigsarkivet (Foreløbige Arkivreg. Ny serie nr.19)*, 1978 s.37-68, 320-21.

1. Kontor eller Kontoret for Kirkevæsenet 1848-1915

Arkivet er en fortsættelse af Danske Kancellis 1. Dept.s arkiv. Selv om kancelliet ophævedes pr. 5.4.1848, er den arkivmæssige deling mellem kancelliets 1. Dept. og ministeriets 1. Kontor foretaget pr. 1.4. Kancelliets 1. Dept. havde foruden kirkesager også skolesager i sit ressort. Disse udskiltes ganske kort efter kontorets oprettelse til et nyt 2. Kontor (for den lavere undervisning, se ndf.).

Det grønlandske skolevæsen hørte under 1. Kt. som sager vedr. missionen i Grønland (til 1859 dog under Missionskollegiets direkte forvaltning, se I s.207-08). Ved lov 161 af 8.6.1912 blev behandling og ekspedition af sagerne vedr. det grønlandske kirke- og skolevæsen henlagt til Direktøren for Grønlands Styrelse, dog således at de forelagdes for kultusministeren til ministeriel afgørelse.

I 1874 overførtes de færøske gejstlige anliggender fra Islandske Dept. til 1. Kt. Hertil kom sagerne i forbindelse med kirkereformlovgivningen og tiendeafsløsningsloven i 1903, mens sager vedr. "De fattiges Kasser" samtidig overgik til Indenrigsmin. Om de vestindiske gejstlige sager, se ovf.

Om baggrunden for manglende journalsager i kontorets arkiv, se Niels Petersen anf.arb. s.206-08. Se smstd. s.211-14 om forretningsgang og henlæggelse af sager vedr. besættelse af præsteembeder, som var en af kontorets mest omfattende opgaver.

Hjælpemidler: Ansøgninger om gejstlige embeder 1853-1915 (alfabetisk fortegnelse vedr. pk. nr. 2752-3055).

Indhold: Forestillinger 1848-1915. Registrarer 1848-1915. Brevbøger (kopibøger) 1848-1915. Journaler 1848-1915. Journalsager til Danske Kancellis 1. Dept.s journal, ekspederet efter 31.3. 1848, 1841-47. Journalsager 1848-1915.

Gruppeordnede sager: Ordnet i flg. hovedgrupper (detaljeret registratur med noter i Niels Petersen anf.arb. s.243-65):

Kontorsager. Folkekirkens styrelse. Præsteembeders besættelse (herunder Ansøgninger om gejstlige embeder 1853-1915, pk. nr. 2752-3055). Embedseders og bestallingers konfirmation. Visitationer mv. Præstekaldenes økonomiske forhold. Kirker og kirkegårde. Legater. Als og Ærø mv. Grønland. Andre sager.

Kommissioner nedsat iht. §3 i lov af 19.2.1861 om forandring af tiendeafgifter for føl, kalve, lam, kid og bisværme samt småredsel mv.: Forhandlingsprotokoller og korrespondance for hvert amtsrådsdistrikt 1861-71. - Kommissioner nedsat iht. kgl. res. af 23.12.1861 til bedømmelse af præstegårdsavlingernes størrelse: Forhandlingsprotokoller ordnet efter amt 1862-68. Kommissionsarkiverne skulle efter arbejdets afslutning indsendes til Kultusministeriet. (De øvrige såkaldte anneksarkiver er omtalt ndf.: Det Kirkelige Råd s.617, Konsulenten ang. Kirkers Opvarmning s.622 og Præstepensionsfonden s.618).

Sager udskilt fra Undervisningsmin.s arkiv (ikke beskrevet i Niels Petersens anf. arb.) Kultusmin.s hovedbøger B for forskellige missioner 1891-93.

Udvalg og kommissioner ad hoc: Komm. af 3.5.1867 til overvejelse af Frederiks tyske Kirkes nedlæggelse og overgang til dansk kirke (30). Komm. af 18.6.1868 til overvejelse af de kirkelige forhold (Kirkekomm.)(40). Komm. af 8.8.1871 til overvejelse af foranstaltninger til at fremme og udvikle den grønlandske missions virksomhed (55). Udvalgt af 18.1.1878 til revision af St. Petri Tyske Kirkes privilegium af 5.11.1678 (65). Komm. af 22.8.1882 ang. omordning af de kirkelige forhold i en del sogne i Hammerum m.fl. herreder (85). Komm. af 18.11.1890 til overvejelse af de kirkelige forhold i Kbh. og på Frederiksberg (145). Komm. af 20.11.1891 ang. nådsensår i landsbykald mv. (155). Komm. af 21.1.1892 til en forbedret ordning af landsbypræsteembedernes bygningsvæsen (160). Udvalgt af 13.1.1894 vedr. oprettelse af et nyt lokalt sogn for Marmorkirken (220). Komm. af 31.10.1896 ang. stiftsmidlernes administrationsforhold (245). Det kirkelige Udvalgt iht. lov af 15.5.1903 om folkekirkens forfatning, besættelse af præste- og bispeembeder og behandling af folkekirkelige retssager m. underudvalg I til XI og div. bilag (se Niels Petersen anf.arb. s.268-69)(263). Komm. af 18.9.1903 ang. uddelingen af

Kultusministeriets 2. Kontor varetog sager vedr. folkeskolen, seminarier, højskoler og døvstummeskoler m.m. Kontorets medarbejdere blev fotograferet i 1909 af Peter Elfeldt. Der var ikke meget kontorteknologi i brug på dette tidspunkt. Nederst til venstre ses dog en kopipresse med et håndtag formet som en messingkugle (Det Kgl. Bibliotek).

nadverens sakramente (Nadverkommissionen)(265). Komm. af 14.8.1907 for de ærøske kirkers formueforhold (290). Udv. af 2.12.1910 ang. Vor Frue Kirkes spir (310). Komm. af 3.8.1911 til optagelse af en prøvevurdering af præstegårdsavlingerne i Vejle amt (312). Udv. af 4.3.1913 til gennemførelse af lov nr.47 af 14.3.1913 om folkekirkens præsters lønningsforhold (330). Udv. af 1.6.1915 til at afgive bet. om fordelingen af de såkaldte "restportioner" af præste-, degne- og klokkerpenge i Kbh. (350).

2. Kontor eller Kontoret for den Lavere Undervisning 1848-1915

Kontoret, som uformelt betegnedes Skolekontoret, Skolesekretariatet eller Skoledepartementet, oprettedes ved udskillelse af

skolesager fra 1. Kt. straks efter ministeriets oprettelse; arkivdannelsen er påbegyndt 11.4. 1848.

Til kontorets sagområde hørte foruden skolevæsenet (eksamensfri borger- og almueskoler i by og på land, senere folkeskolen) også seminarier, hvoraf nogle var egentlige statsseminarier med kgl. udnævnte lærere, blindevæsen, døvstummeinstitutioner, åndssvageanstalter, tilskud til folkehøjskoler (fra 1851), Vajsenhuset (overført 1870 fra Justitsmin.s 2. Kt.; dispensationer fra Vajsenhusets privilegium på at trykke bibler hørte dog fortsat til 1. Kt.s sagområde), færøske skolesager (overført 1874 fra Islandske Dept.) og tilsyn med skolelærenes enkeforsørgelsespligt (fra 1891).

1848-52 anvendtes journalisering efter rentekammersystemet; fra 1853 efter kancellisystemet ligesom i 1. Kt.

Hjælpemidler: Ansøgninger om overlærerembeder mv. 1850-1915. Alfabetisk fortegnelse over ansøgere (Foreløbige Arkivreg. Serie 5 nr.1), 1962. (vedr. pk. nr. 3308-3357).

Indhold: Forestillinger 1848-1915. Register til forestillinger 1912-52. Registranter 1848-1917. Brevbøger (kopibøger) 1848-1915. Journaler 1848-1915. Journalsager 1848-1915.

Skolelærernes enkeforsørgelse: Brevbøger (kopibøger) 1892-1916. Brevregistre 1892-1916. Brevsager 1892-1916. Journaler m. registre 1892-1907. Div. sager 1879-1915. Enkeforsørgelsessekmaer 1896.

Gruppeordnede sager: Ordnet i flg. hovedgrupper (detaljeret registratur med noter i Niels Petersen anf.arb. s.274-303):

Kontorsager (heri bl.a. sager vedr. Seminariefonden, kontorchef A.P.Weis' papirer). Lovgivning mv. (heri bl.a. manuskripter og adresser). Ansøgninger om embeder mv. (heri bl.a. Ansøgninger om overlærerembeder m.v. 1850-1915, pk. nr. 3308-3357). Eksamensprotokoller (skolelærereksamen). Lærerfortegnelser, lønningsforhold, skolernes økonomi. Skoleplaner mv. Skolevisitationer. Skoleberetninger (inden for hvert år ordnet alfabetisk efter amter). Div. indberetninger (gymnastikinspektion, sanginspektion, skoleudvalget 1877-79, skolestatistik 1882-83, folkehøjskoler og landbrugsskoler, skolebespisning, sløjdundervisning). Kurser. Tilskud og understøttelser (folkehøjskoler, landbrugsskoler m.m.). Andre sager (indberetninger om blinde, døvstum-

meinstitutioner, åndssvageanstalter, folkelige og skolebogssamlinger, færøske skolesager m.m.).

Sager udskilt af Undervisningsmin.s arkiv (ikke beskrevet i Niels Petersens anf. arb.): Kassebog for Tilsynet med Folkehøjskoler og Landbrugsskoler samt Tilsynet med Husholdningsskoler 1903-13. Kasseren for Statens Lærerhøjskole o.a. institutioner, regnskabsprotokoller 1899-1915.

(Anneksarkiv: Den Danske Afdeling af Den Internationale, Permanente Kommission for Legemlig Opdragelse, s.791).

Udvalg og kommissioner ad hoc: Komm. af 6.10.1891 til overvejelse af de ved Min. f. Kirke- og Undervisningsvæsenets bek. af 7.6.1889 påbudte regler for retskrivningen (150). Komm. af 2.6.1893 ang. statstilsyn med børneopdragelse (jr. nr. TT 1223). Komm. af 21.5.1894 til overvejelse af spørgsmålet om evt. fastsættelse af ensartede danske benævnelser på grammatikalske begreber (225). Udv. af 26.7.1906 for oprettelsen af et centralgymnastikinstitut (285). Komm. af 11.12.1909 ang. folkeskolens tilsyn (300).

3. Kontor eller Kontoret for den Højere Undervisning 1848-56

Kontoret overtog ved ministeriets oprettelse de hidtil under Den Kgl. Direktionen for Universitetet og de Lærde Skoler hørende sager ang. Universitetet, Polyteknisk Lærestalt, Sorø Akademi, de lærde skoler, senere gymnasierne (undtagen overtilsynet med Herlufsholm Skole, som sorterede direkte under Statsrådet; se Statsmin. s.71) og de højere realskoler. Hertil kom ved kgl. res. af 18.5.1848 Det kgl. Bibliotek og Museet for Naturvidenskaberne, som overførtes fra Overhofmarskallatet, og ved kgl. res. af 22.7.1848 Gehejmearkivet, som havde hørt under Danske Kancellis 2. Dept. og dermed var kommet under Justitsmin. ved dets oprettelse nogle måneder forinden. Kongeriget Arkiv (I s.834) overførtes fra Indenrigsmin.s Sekretariat til Kultusmin. i 1869; de to arkivinstitutioner sammenlagdes 1889 til Rigsarkivet. Statskassens bidrag til videnskabs og kunsts fremme samt til rejsestipendier, der havde været afholdt over Finansdeputationens budget, overgik til Kultusmin. fra 1.1.1849.

Ved nedlæggelsen af Kultusmin.s Sekretariat i 1859 kom mini-

steriets sekretariatssager og sager vedr. Det kgl. Teater og Kapel, Kunstakademiet og kunstsamlingerne til 3. Kt.

Sager vedr. Gradmålingen hørte 1853-55 og igen fra 1865 under Kultusmin.s 3 Kt.; jf. Geodætisk Institut s.1870.

1871 overførtes Frederiks Hospital samt Fødsels- og Plejestiftelsen fra Justitsmin.s 2. Kt. til Kultusmin.s 3. Kt. Hertil kom embedsmænds forsyning med blæk og papir m.m. (fra 1888), revision af regnskabet vedr. trykkearbejder udført for regering og rigsdag (fra 1889), sager ang. beskyttelse af litterær og kunstnerisk ejendomsret (overført 1889 fra Indenrigsmin.s 1. Kt., jf. Niels Petersen anf. arb. s. 91-93), Tandlægeskolen (fra 1888) og farmaceuters uddannelse og eksaminer (overført 1891 fra Justitsmin.s 1. Kt.).

Arkivet

3. Kontors arkiv falder i to tidsmæssigt adskilte afdelinger, en mindre omfattende årene 1848-56, og en større omfattende resten af perioden med fortsættelse i Undervisningsmin.s 2. Dept.s Kontor.

Den ældre afdeling er en direkte videreførsel af arkivet for Direktionen for Universitetet og de Lærde Skoler og er kunstigt adskilt fra dette (jf. I s.213-15). Sagerne er henlagt efter den måde, de afsluttedes på: Som forestillingssager, som brevsager eller som henlæggelsessager.

Forestillingssagerne - dvs. sager, som er afsluttet med kgl. resolution (f.eks. lovsager og kgl. udnævnelser) - er ordnet i kronologisk rækkefølge efter forestillingens løbenr. i forestillingsprotokollen.

Brevsagerne udgør den største gruppe og omfatter sager henlagt efter (som bilag til) kopibøgernes kronologiske indførsel af udgåede breve. Der var 4 kopibogsrækker med hver sin række af brevsager: Kopibog for universitetet, for skolerne (de lærde), for Sorø-sager og for realskolerne. De sager, som ikke tilhørte disse 4 grupper (alm. sager, sager vedr. Polyteknisk Lærestalt, sager vedr. Det Kgl. Bibliotek, Museet for Naturvidenskaberne og Gehejmearkivet, sager vedr. rejseunderstøttelse og sager vedr. videnskabelige understøttelser) er ført i og henlagt efter kopibog for universitetet.

Fra 1854 ophørte kopibogen for realskolerne, og sager vedr. realskolerne indgår herefter i rækken af skolesager.

Til hver af de 4 kopibogsrækker hører ekspeditionsbøger (kronologisk register til kopibogen med henvisning til journalnr.) og registre over indkomne sager (alfabetisk stikordsregister til kopibogen med henvisning til journalnumre).

Henlæggelsessagerne er ordnet efter sagens journalnummer.

I perioden 1848-56 var der 9 *journalrækker* (kaldet referat- og resolutionsprotokoller) ført efter rentekammersystemet: 1. Universitetet, 2. de lærde skoler (skolesager), 3. Sorø Akademi (Sorø-sager), 4. alm. sager, 5. Polyteknisk Lærestanstalt (til 1853; herefter i journal 4), 6. realskolevæsenet (til 1853; herefter i journal 2), 7. Det kgl. Bibliotek, Museet for Naturvidenskaberne og Gehejmearkivet (fra maj 1848 til 1853; herefter i journal 4), 8. rejseunderstøttelser (fra januar 1849), 9. videnskabelige understøttelser (fra januar 1849).

Inden for hver journalrække er hver protokol litereret i bogstavrækker, som begynder med A i Direktionen for Universitetet og de Lærde Skolers arkiv og fortsætter i Kultusmin.s 3. Kt. Ved Kultusmin.s oprettelse fortsattes uden videre i den aktuelle protokol. Fordelingen af protokoller mellem Direktionens arkiv og Kultusmin.s 3. Kt.s arkiv har derfor ført til overlappinger. Det første bind i Kultusmin.s række af journaler for universitetssager begynder således i maj 1846 og har bogstavet K.

Ekspeditioner (sager) i de to *understøttelsesjournaler* (8 og 9) er ikke henlagt efter sagens afslutningsmåde; sager vedr. uddeling af understøttelse er samlet i kontorets diverse sager (pk. nr. 447), mens ansøgninger er indordnet i alfabetisk rækkefølge i den samlede række af ansøgninger om understøttelse til rejser og videnskabelige understøttelser 1848-1915 i kontorets gruppeordnede sager (pk. nr. 2825-2930).

Det er vanskeligt at finde sager ved hjælp af journalerne. Til afhjælpning heraf er der i Rigsarkivet udarbejdet registre over samtlige journalnumre med angivelse af det sted, hvor sagen er fundet henlagt. Da journalerne fra Direktionen for Universitetet og de Lærde Skoler og fra Kultusmin.s 3. Kt. overlapper hinanden tidsmæssigt, kan det være nødvendigt at benytte begge registre.

Hjælpemidler: Fortegnelse over numrene i Universitets- og Skoledirektionens Referat- og Resolutions Protokoller (3 bd.). Kul-

tusmin.s Kontor for Højere Undervisning: Placering af journalnumre 1849-56 (2 bd.). Sidstnævnte er formentlig ikke fuldstændig.

Nærmere beskrivelse af arkivet samt registratur er i Niels Petersen anf.arb. s.225-30, 304-09.

Indhold: Forestillinger 1848-56. Kopibog for bestallinger 1849-55. Forestillingssager 1848-56. Diverse.

Universitetssager: Kopibøger, conceptregistre til kopibøger, ekspeditionsbøger, registre over indkomne sager 1848-56. Universitetssager (U-sager) 1848-56. Referat- og resolutionsprotokoller for Universitetet (journal 1) 1846-56. Henlæggelsessager 1849-56.

Skolesager: Kopibøger 1848-56. Conceptregistre, ekspeditionsbøger, registre over indkomne sager 1849-56. Skolesager (Sk-sager) 1848-57. Referat- og resolutionsprotokoller for skolerne (journal 2) 1848-56. Henlæggelsessager 1848-56.

Sorøsager: Kopibøger, conceptregistre til kopibøger, ekspeditionsbøger, registre over indkomne sager 1848-56. Sorøsager (S-sager) 1848-56. Referat- og resolutionsprotokoller for Sorø (journal 3) 1848-56. Henlæggelsessager 1848-56. Resolutionsprotokoller vedr. Sorø Akademi 1848.

Realskolesager: Kopibøger, ekspeditionsbøger 1848-53. Registre over indkomne og udgåede sager vedr. realskolerne 1848-51. Realskolesager (Rsk-sager) 1848-53. Referat- og resolutionsprotokoller for realskolerne (journal 6) 1848-53. Henlæggelsessager 1849-53.

Andre journaler: Referat- og resolutionsprotokoller 1848-56 (med flere journaler i hvert bind) vedr. alm. sager (journal 4), vedr. Polyteknisk Lærestanstalt (journal 5), vedr. realskolevæsenet (journal 6), vedr. Det kgl. Bibliotek, Museet for Naturvidenskaberne og Gehejmearkivet (journal 7), vedr. rejseunderstøttelser (journal 8), vedr. videnskabelige understøttelser (journal 9). Henlæggelsessager 1848-56.

Diverse sager: Sager vedr. krigsskat 1848-52. Ansøgninger om adjunktembeder 1843-56. Skoleindberetninger 1847-56. Sager vedr. Sorø Akademis gods, forstsvæsen, ejendomme, budgetter m.m. Sager vedr. understøttelse til videnskabsmænd, forfattere og kunstnere 1849-56 (pk. nr. 447).

Blandt opgaverne i Kultusministeriets 3. Kontor var sager vedr. lov af 3.3.1864 om eneret på kunstudsmykkede genstande. I 3. Kontors gruppeordnede sager er der 2 pakker vedr. eneret på kunstudsmykkede genstande 1901-07. Heri er bl.a. disse tegninger, der var tænkt som udsmykning på spillekort.

3. Kontor eller Kontoret for den Højere Undervisning 1857-1915

Om kontorets sagområde, se foregående afsnit.

Fra begyndelsen af året 1857 omlagdes sagsdannelsen i 3. Kt. De tre rækker af kopibøger samledes til én række, og sagerne henlagdes efter kopibogens brevnummer. I lighed med de øvrige kontorer er sagerne senere blevet omlagt fra brevn. til journalnr.

1857-61 var der 4 journaler: 1. Universitetet, 2. skolerne, 3. Sorø, 4. andre sager. I 1859, da teatersagerne overførtes fra

Sekretariatet til 3. Kt., oprettedes en særlig teaterjournal med tilhørende sager (1859-61).

Fra 1862 blev alle journalerne slået sammen til én journal ført efter kancellisystemet og med udstrakt brug af faste numre. Sagerne på visse faste numre er kasseret, jf. fortegnelse i Niels Petersen anf. arb. s.358-59.

Fra 1859 var 3. Kt. ministeriets sekretariatskontor, efter at Sekretariatet var nedlagt s.å. Ministeriets budgetsager er dog for hele perioden 1849-1916/17 samlet i 3. Kt.s gruppeordnede sager.

Indhold: Forestillinger 1857-1915. Kopibøger (m. registre i hver årgangs 1. bd.) 1857-1915. Journaler 1857-1915 (m. registre; 1857-61 er der til hver årgang 4 journal-protokoller). Journalsager 1857-1915. Teaterjournal m. sager 1859-61.

Gruppeordnede sager: Ordnet i flg. hovedgrupper (detaljeret registratur med noter i Niels Petersen anf. arb. s. 310-22):

Sekretariatssager. Bygge- og anlægssager. Det højere skolevæsen (heri bl.a. sager vedr. skolereformlovgivning 1889-1910, indmeldelser til div. skoleeksaminer, indberetninger). Understøttelser og stipendier (heri bl.a. sager vedr. videnskabelige og rejseunderstøttelser 1857-1915, ansøgninger om understøttelse til forfattere, kunstnere, videnskabsmænd og lærere (alfabetisk efter navn) 1848-1915, ansøgninger om understøttelse til institutioner o.l. 1848-1915 (forteegnelse over ansøgere i Niels Petersen anf. arb. s. 352-57) og sager vedr. Det Anckerske Rejselegat 1859-1915). Andre sager (heri bl.a. sager vedr. forfatter- og kunstnerret (Bernerkonventionen) 1883-1915, sager vedr. statens forbrug af papir 1888-1915).

Sager udskilt af Undervisningsmin.s arkiv (ikke beskrevet i Niels Petersens anf. arb.): Eksamensprotokoller for alm. forbedelseseksamen 1883-1915. Eksamensprotokoller for realeksamen 1909-15. Eksamensprotokoller for mellemskoleeksamen 1908-15. Eksamensprotokoller vedr. udvidet forbedelseseksamen 1858-86. Eksamensprotokoller vedr. forbedelseseksamen af lavere grad 1879-1906. Eksamensprotokoller for Frederiksværk Private Kost- og Realskole 1906-17. Div. eksamensprotokoller 1897-1915. Karakterprotokoller vedr. alm. forbedelseseksamen 1883-1912. Karakterprotokoller vedr. mellemskoleeksamen 1908-12. Karakterprotokoller vedr. realeksamen 1909-12.

Gagebøger for de højere almenskoler 1910-15. Lønningsprotokoller for de forenede pigeskoler 1912-15.

Udvalg og kommissioner ad hoc: Komm. af 31.3.1866 til at undersøge Sorø Akademis stilling og til at gøre forslag til dets fremtidige udvikling og virksomhed (25). Bedømmelsesudvalget af 12.10.1870 ved opførelsen af en ny bygning for Det Kgl. Teater (45). Komm. af 27.1.1872 til opførelse af en ny bygning for Det Kgl. Teater (Teaterbygningsskommissionen) (60). Komm. af 20.11.1873 vedr. tilvejebringelsen af et bedre og udvidet lokale for Polyteknisk Lærestanstalt (63). Komm. af 8.7.1879 til undersøgelse af Kbh.s Universitets finansielle tilstand (samlingspakke) (70). Komm. af 9.4.1881 ang. en omordning af Det Kgl. Frederiks Hospital og Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse i København (75). Komm. af 23.6.1882 ang. skolehygiejne (indberetninger, se 2. Kt., skolestatistik, pk. nr. 4290-4308) (80). Komm. af 28.6.1884 ang. tilvejebringelse af byggegrunde til de offentlige museer, Det Kgl. Bibliotek, et nyt Frederiks Hospital mv. (90). Komitéen af 10.4.1885 vedr. konkurrencen om bygninger til Kunstmuseet (95). Kommissionen af 1.10.1885 vedr. tandlægevæsenet (97). Kommissionen af 7.1.1886 vedr. ændringer i Kunstakademiets indre ordning (100). Komm. af 30.7.1886 ang. tilvejebringelsen af lig til anatomisk brug (110). Komm. af 7.5.1889 vedr. det astronomiske observatoriums flytning (125). Kontrolkomm. af 29.8.1889 vedr. Kunstmuseumsbygningerne (130). Kommissionen af 13.5.1890 ang. omdannelse og udvidelse af Prinsens Palæ til museumsbrug (samlingspakke)(140). Kontrolkomiteen ved Glyptoteksbygningen 1891-95 (142). Komm. af 18.3.1892 vedr. oprettelse af et provinsbibliotek i Århus (165). Komm. af 17.6.1892 vedr. statens byggeføretagender (Frederiks Hospital mv., militæretaten, Det kgl. Bibliotek, Nationalmuseet og Folkemuseet) (170). Komm. af 24.3.1893 til at undersøge Det kgl. Teater og Kapels økonomi og finansielle tilstand (Teaterkommissionen) (190). Komm. af 12.4.1893 ang. imprægnering og afvaskning af gips (195). Komm. af 9.12.1893 ang. de offentlige historiske samlinger (215). Komm. af 26.6.1895 ang. principperne for forøgelserne ved de offentlige skulptur- og afstøbnings-samlinger (235). Komm. af 21.7.1899 ang. Ny Carlsberg Glyptoteks udvidelse (250). Komm. af 8.9.1899 vedr. praktisk uddannelse for lærere ved de højere skoler og spørgsmålet om ændring

af anordningen af 25.10.1883 om indførelse af nye skoleembedseksaminer ved. Kbh.s Universitet (255). Komm. af 6.10.1902 vedr. pladsforholdene på Statens Museum for Kunst (260). Komm. af 7.12.1903 ang. opførelse af et astronomisk observatorium til udelukkende videnskabelig brug m.m. (Observatoriekommissionen) (samlingspakke) (270). Komm. af 9.12.1903 vedr. Tandlægehøjskolen og tandlægestudiet (275). Komm. af 6.2.1905 ang. ordningen af undervisningen i de for arkitekter, bygmestre og håndværkere nødvendige tekniske discipliner m.m. (280). Udvalget af 29.2.1908 ang. gymnastikundervisningen i de højere pigeskoler (295). Komm. af 18.6.1912 vedr. tilsyn med "Ordbog over det danske sprog" (315). Komm. af 4.11.1912 til at undersøge "De forenede Skoler"s forhold mht. de offentligt mod skolens økonomiske styrelse rettede angreb (325). Komm. af 28.5.1914 til overvejelse af spørgsmålet om adgang til Universitetet for dimittender fra Niels Brocks Handelsskole. (samlingspakke)(340). Udvalget af 14.6.1915 til udarbejdelse af forslag til ordning af det gensidige forhold mellem Handels- og Søfartsmuseet og Nationalmuseet m.m. (355).

Sekretariatet 1849-59

Ved kgl. res. af 25.6.1849 henlagdes kunstsamlingerne (fra 5.8. med Overdirektoratet for de Kgl. Kunstsamlinger som melleminstans, s.820), Kunstakademiet og Det Kgl. Teater og Kapel - som hidtil havde været underlagt overhofmarskallen - til kultusministerens umiddelbare bestyrelse. Til at besørge disse forretninger, og andre sager, som angik ministeriet som helhed (sekretariatssager og fortrolige sager) udnævntes ved kgl. res. af 29.8.1849 en sekretær, som fik selvstændig arkivdannelse. Denne ordning bestod til 18.5.1859, hvor teatersagerne overførtes til 3. Kt., som 30.8. s.å. tillige fik sagerne vedr. kunstsamlingerne, Kunstakademiet og de alm. sekretariatssager.

Henvisninger: Niels Petersen anf.arb. s. 28-29, 35, 235, 327-28.

Indhold: Alm. sager: Forestillinger 1849-59. Brevbog 1849-58. Journal med journalsager 1849-58. Sager vedr. bestallinger 1848-59. Kultusmin.s kassebog 1894-95.

Sager vedr. kunstanstalterne: Forestillinger 1849-58. Brevbøger

1849-58. Journal med journalsager 1849-59. Div. vedr. Det Kgl. Teater, kunstsamlingerne m.m.

Udvalg og kommissioner ad hoc: Komm. af 15.12.1850 vedr. forandringer i Kunstakademiets organisation og virksomhed (5). Komm. af 3.5.1856 vedr. den fremtidige anvendelse af den årlige indtægt ved Kunstakademiets virksomhed mv. (15). (WR)

KIRKEMINISTERIET 1916-

16

Kirkeministeriet oprettedes ved deling af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet (Kultusministeriet), idet dettes 1. Departement med tilhørende kontorer herefter udgjorde Kirkeministeriet (bek. 129 af 28.4. 1916). Da kirkeminister J.C.Christensen i august 1922 af helbredshensyn trådte tilbage, overtog undervisningsministeren hans post indtil regeringens afgang i 1924. Det førte ikke til en genforening af de to ministerier. Siden da har ingen samtidig været kirkeminister og undervisningsminister.

Under Kirkemin. hørte såvel kirke- som skolesager i Grønland. Ved bek. 297 af 9.11.1935 blev grønlandske sager henlagt under Statsmin. (Grønlands Styrelse). Ved bek. 436 af 17.12. 1965 blev administrationen af den grønlandske kirke tilbageført fra Ministeriet for Grønland til Kirkemin. Ifølge lov 587 af 29.11.1978 om kirken i Grønland var denne en del af den danske folkekirke og hørte under Københavns Stift, men Grønlands Hjemmestyre fastsatte ved landstingsforordning regler om styrelsen af kirken i Grønland. Kun regler om kirkebogsføring fastsattes ifølge loven af kirkeministeren. Loven trådte i kraft 1.1.1980 (bek. 346 af 24.7.1979).

Anmeldelse af fødsler og dødsfald hørte under Kirkemin., idet sådanne anmeldelser skulle indgives til folkekirkens (eller anerkendte trossamfunds) ministerialbogsførere, i Sønderjylland dog til personregisterførere, der ikke hørte under Kirkemin. Mens personnavne i øvrigt hørte under Justitsmin., var det Kirkemin., der godkendte de fornavne, nyfødte navngives med.

Ved bek. 533 af 14.10.1975 blev sager vedr. ligbrænding pr. 1.1.1976 overført fra Justitsmin. til Kirkemin.

Ved lov 657 af 21.12.1918 oprettedes en nyt kontorchefembede i Kirkemin. og ved bek. 25 af 7.1.1919 et nyt ekspeditionskontor, 2. Kontor, der fik sager om præsteembedernes økonomi, bygningsvæsen mv. samt sager vedr. afløsning af tidligere gejstlige afgifter, nådensår mv. Embedet som chef for 2. Kontor bortfaldt pr. 30.4.1931, men kontoret videreførtes som arkivdannende enhed. Efter tjenestemandsløven af 1946 oprettedes påny et kontorchefembede for 2. Kontor, jf. Kirkemin.s cirkulæreskr. af 6.7.1946 om sagfordelingen mellem kontorerne. I 1967 oprettedes et 3. Kontor.

Under 1. Kontor hørte herefter offentlig gudsdyrkelse, folkekirkens styrelse, kirker, kirkegårde (begravelsesvæsenet) og kirkebøgers førelse, medlemsskab af folkekirken samt trossamfund uden for folkekirken. Under 2. Kontor hørte præsters løn- og pensionsforhold, præstegårde og præsteembeders økonomi, valg- og frimenighedsråd, stiftsmidlernes bestyrelse, Pastorseminariet og Præstehøjskolen. Under 3. Kontor hørte besættelse af præsteembeder, oprettelse af nye sogne, menighedsrådenes virksomhed i almindelighed, Grønland, Færøerne og dansk kirke i udlandet.

I forbindelse med ændringer i den kirkelige lovgivning (lov 260 af 4.6. 1970) blev afgørelse af en række sager lagt ud til stiftsøvrighederne (jf. cirk. 173 af 15.7.1970 og cirk. til stiftsøvrighederne af 12.8.1970).

Kirkemin. videreførte Kultusmin.s 1. Kontors journalsystem, hvor hver årgang betegnedes med litra i alfabetisk orden, og et tal foran angav antallet af gange, man havde været alfabetet igennem. I 1916 var man nået til 3Q. En ny alfabetrække begyndte i 1926 med 4A og i 1952 med 5A. 2. Kontor begyndte med litra A i 1919 og med litra 2A i 1946. Et nyt journalsystem fælles for alle kontorer indførtes i 1970.

Henvisninger: Niels Petersen: *Kultusministeriet. Organisation og arkiv*, 1984 s. 166ff.

Departementschef August Roesen, Privatarkiv nr. 8072. Minister Carl Hermansen, Privatarkiv nr. 8020. Minister Kresten Damsgaard, Privatarkiv nr. 6874. Minister Egon Jensen, Privatarkiv nr. 7068.

Valdemar Kragh Holbøll (1871-1954) ansattes allerede som 27årig i Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Ved ministeriets deling i 1916 i et Kirke- og et Undervisningsministerium blev han først kontorchef i Kirkeministeriet, i 1921 departementschef i Undervisningsministeriet og var 1923-42 departementschef i Kirkeministeriet. Da Erik Scavenius i november 1942 efter tysk pres dannede regering, udpegede han den 71årige departementschef Holbøll til kirkeminister. Fotografiet er taget i 1928 (Det Kgl. Bibliotek).

Indhold: Forestillinger 1916-30. Registranter 1916-24. Kronologisk register til registranten 1909-25. Kontrolbog for ekspedition af kgl. resolutioner 1922-42.

1. *Kontor:* Kopibøger 1916-59. Brevregistre 1916-59. Journaler m. registre 1916-59. Journalsager 1916-59.

2. *Kontor:* Kopibøger 1919-59. Brevregistre 1919-59. Journaler m. registre 1919-59. Journalsager 1919-59. Udtagne sager 1920-59.

Ansøgninger: Protokoller over ansøgere 1913-34. Fortegnelse over opslåede stillinger 1915-47. Ansøgninger om gejstlige embeder 1916-47. Ansøgninger om stilling som kordegn 1927-47, som organist 1929-47, andre embeder u.å. Ansøgninger vedr. kirkebetjening 1940-48.

Minister- og embedsmandsarkiver: Holbølliana (departementschef og kirkeminister V.Holbøll 1923-43). Kirkeminister Mette Madsen 1984-88.

Adresser: Menighedsrådenes henvendelser til regering og rigsdag ang. indførelse af bispevalg 1916. Menighedsrådenes henvendelser til regering og rigsdag om præsternes lønningsforhold 1924.

Indberetninger: Indberetninger til Præstelønningskommissionen af 11.4. 1918 om præsteembedernes indtægter og udgifter iht. cirk. af 15.7. og 17. 12.1918. Indkomne svar fra menighedsrådene

på cirk. af 14.11.1924 ang. kvindelige præster. Følgeskrivelser indsendt gennem provsterne i anledning af bispevalget i Ribe 1930. Indberetninger om menighedsrådsvalget 1930 (skr. af 21.9.1931). Indsendte overslag og regnskaber over kirke-, kirkebetjenings- og præstelønningskasser 1934/35. Indberetning ang. ligning til kirkelige formål (beregning af kirkeskat) 1934/35-39/40. Indberetninger vedr. kirkeorgler og -klokker (cirk. af 22.1.1940).

Diverse: Div. sager vedr. Sønderjyllands kirkelige genforening m.m. Div. sager vedr. pension (tiende; "1300-sager"). Ansøgninger om understøttelse til kursus i græsk 1931-36, 1939. Korrespondance med Udenrigsmin. 1917ff. Ordenssager 1919-36. Forarbejder til div. lovforslag og cirkulærer. Akter vedr. Københavns Kirkefond ca.1896-1940.

Regnskabsarkivalier: Finanslovssager 1922-43. Tillægsbevilgningssager 1922-42. Hovedbøger 1919-50. Regnskabsjournaler 1924-50. Regnskabsbøger vedr. legater. Div. regnskabsprotokoller. Genparten af lønansvisninger for præster.

Reviderede regnskaber: Sjællands stiftslandsbyers Regnskaber o.a. 1913-50. Roskilde Domkirkes regnskaber 1913-46. Ærø Kirkeres regnskab 1916-46.

Udvalg og kommissioner ad hoc

16/199

Udv. af 9.5.1916 ang. Pastorseminariets omdannelse (50). Udv. af 6.11.1916 til at tage spørgsmålene om præsteembedernes bygningsvæsen og tilsynet med samme samt om afleveringssyn over præstegårde under overvejelse (Præstegårdsudvalget)(52). Præstelønningsudv. af 2.1.1918 for Kbh. og Frederiksberg (54). Præstelønningskommissionen af 11.4.1918 (56). Udvalget af 29.4. 1918 ang. opførelse af Grundtvigs mindekirke (58). Udv. af 25.3.1920 til overvejelse af en omarbejdelse af de i lønningslov for folkekirkens tjenestemænd uden for København og Frederiksberg mv. af 4.10.1919 §34 indeholdte regler om de der omhandlede kirkebetjentes lønningsforhold (60). Udv. af 25.5.1920 ang. de gejstlige enke-kasser (62). Det iht. lov 513 af 10.9.1920 nedsatte udvalg for kirkelige anliggender (Kirkeligt Udvalg)(64). Udv. af dec. 1920 til drøftelse af de grønlandske anliggender (66). Udvalget af 17.11.1925 ang. sammenlægning af præsteem-

beder mv. (68). Det iht. lov 52 af 7.3.1928 nedsatte udv. ang. forholdet mellem staten og folkekirken (72). Udv. af 30.3.1932 ang. statens kirkers overgang til selveje (74). Udv. af 5.11.1934 ang. en nyordning af stiftsøvrighedernes regnskabsvæsen (76). Salmebogsudv. af 1946 (80). Udv. af 20.6.1967 ang. statens overtagelse af vedligeholdelse af frihedskæmperes grave på danske kirkegårde (135). Udv. af 7.5.1980 vedr. revision af lov om adgang til præsteembeder i folkekirken, samt vedr. en ændret eller alternativ præsteuddannelse (j.nr. 0131-21). Udv. af 25.9.1980 vedr. tilslutning til Statens Centrale Regnskabsvæsen (j.nr.122-4). Udv. af 16.6.1983 vedr. kordegneuddannelsen (j.nr. 1982-0131-18). (NP/WR)

UNDERVISNINGSMINISTERIET 17 1916-87

UNDERVISNINGS- OG FORSKNINGSMINISTERIET 1987-

Ved kgl. res. af 28.4.1916 blev Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet delt i et Kirkemin. og et *Undervisningsministerium*. Delingen skyldtes ikke forretningernes mængde, men et politisk motiveret ønske om at få regeringspartiets gruppeformand, Th. Povlsen, optaget i regeringen som kirkeminister. Til Undervisningsmin. overgik Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenets 2. Kt. (for lavere undervisning) og 3. Kt. (for højere undervisning). Formelt udgjorde de til sammen ét departement, men siden 1909 havde ved konstitution af yderligere en departementschef hvert kontor udgjort et departement for sig. Ved sin oprettelse bestod Undervisningsmin. således af to departementer, hver med ét ekspeditionskontor. Ved lov 149 af 27.3.1917 blev den anden departementschefstilling gjort til et fast normeret embede.

Til 1. Dept. hørte Folkeskolen, herunder de kommunale mellem- og realskoler, idet dog sager om afgangseksaminer og statstilskud hørte under 2. Dept. Til 1. Dept. hørte endvidere seminarier, folkehøjskoler, landbrugsskoler og særlig faglig undervisning. Hertil kom sager vedr. åndssvage, døvstumme, blinde og

vanføre (de såkaldte abnormsager) samt tilsynet med de i børneloven af 14.4.1905 omhandlede plejehjem og opdragelsesanstalter. Dette tilsyn var ved bek. 378 af 6.7.1916 overført fra Justitsmin. til Undervisningsmin.

Til 2. Dept. hørte statsskoler (herunder gymnasieskoler og mellem- og realskoler) og andre højere almenskoler, Universitetet og andre højere læreanstalter, kulturinstitutioner (arkiver, biblioteker, museer, Det Kgl. Teater) og andre kulturelle anliggender. Hertil kom Min.s sekretariatssager og sager vedr. statens forbrug af papir.

Perioden 1920-61

Fra 1.7.1920 oprettedes i 1. Dept. et nyt kontor, 2. Kt., hvortil henlagdes de ovennævnte abnormsager (med et nyere ord: særforborgssager), børnehjemstilsynet, særlige fagkursus og husholdningsundervisningen. Ved Socialmin.s oprettelse i 1924 blev kontorets sager overført til dette, idet dog særlige fagkursus og husholdningsundervisningen forblev i Undervisningsmin. De kom tilbage til 1. Kt., som nu igen var Dept.s eneste kontor. I 1938 oprettedes påny et 2. Kt. Herefter var alle sager vedr. Folkeskolen samlet i 1. Kt., mens 2. Kt. havde Dept.s øvrige sager.

Ved bek. 437 af 9.8.1940 overførtes sager vedr. Statsradiofonien (fra 1959 Danmarks Radio), bortset fra tekniske anliggender, fra Min. for Offentlige Arbejder til Undervisningsmin., hvor de henlagdes under 2. Dept. I 1941 deltes 2. Dept.s kontor i to, således at 1. Kt. fik de højere læreanstalter og kulturinstitutionerne (herunder Statsradiofonien) og 2. Kt. den højere skole (gymnasier mv.). Sidstnævnte kontor flyttedes i 1953 til 1. Dept., et første skridt i retning af enhedsskolen og et brud med den traditionelle departementale deling i lavere og højere undervisning. I 1. Dept. fik kontoret for den højere skole plads som 2. Kt., mens det i 1938 oprettede 2. Kt. omdøbtes til 3. Kt.

Samtidig i 1953 oprettedes i 2. Dept. et nyt 2. Kt. Herefter havde 1. Kt. de højere læreanstalter (med Rigshospitalet), 2. Kt. kulturinstitutioner mv. samt ministeriets sekretariatssager. I 1953 udskiltes sager vedr. internationalt kulturelt samarbejde til en saggruppe med egen journal. I 1955 oprettedes en afdeling (kontor) for disse sager, senere betegnet 2. Dept.s 3. Kt.

1958 oprettedes to nye kontorer i 1. Dept.: Folkeskolens personalesager og lønningssager samt skolehygiejne, faginspektion mv. udskiltes fra 1. Kt. og henlagdes til et nyt 4. Kt., og ungdomsundervisningen (folkehøjskoler mv.) udskiltes fra 3. Kt. og henlagdes til et nyt 5. Kt.

I 1960 havde Undervisningsmin. således 8 kontorer mod 2 ved dets oprettelse i 1916.

Administrative reformer i 1960'erne

Ved regeringsomdannelsen i 1961 skete betydelige ændringer i Undervisningsmin.s sagområde. Dels afgav ministeriet kulturinstitutionerne til det nyoprettede Min. for Kulturelle Anliggender, dels blev en lang række erhvervsuddannelser, der hidtil havde sorteret under Handelsmin., overført til Undervisningsmin., nemlig tekniske skoler og teknikumuddannelserne, handelsskoler og handelshøjskoler, maskinist- og maskinmesteruddannelserne mv.

Umiddelbart fik disse ressortændringer ikke større indflydelse på Undervisningsmin.s departementale organisation. 2. Dept.s 2. Kt. blev afgivet til Min. for Kulturelle Anliggender, hvorefter 3. Kt. (internationale sager) blev Dept.s 2. Kt. Til at administrere de uddannelser, der var overført fra Handelsmin., indsattes foreløbig en Kommitteret vedr. Erhvervsuddannelserne, der under sig fik et midlertidigt kontor for erhvervsuddannelserne. Vedr. arkiverne fra dette og et senere oprettet 2. Kontor for Erhvervsuddannelserne, se Direktoratet for Erhvervsuddannelserne (s. 693).

I 1962 afgav Administrationsudvalget af 1960 sin 1. betænkning, der dels beskæftigede sig med ministeriernes organisation i almindelighed, dels specielt med uddannelsesvæsenets administration. Forinden havde Teknikerkommissionen af 1956 i en betænkning påpeget den uhensigtsmæssige splittelse i administrationen af uddannelsessystemet, som mindst 9 ministerier administrerede hver sin del af. Ressortomlægningen i 1961 imødekømt delvis dette problem, men Administrationsudvalget anbefalede, at der af hensyn til den nødvendige koordination af forskellige uddannelser blev gået videre i denne henseende. Dette skete efterhånden. Således fik Undervisningsmin. i 1968

Veterinær- og Landbohøjskolen fra Landbrugsmin., og i 1970'erne og -80'erne skete yderligere overførsler fra andre ministerier, se ndf.

Administrationsudvalget af 1960 foreslog endvidere en reform af Undervisningsmin.s organisation, således at det kom til at bestå af ét departement, hvis kontordeling ikke skulle bygge på uddannelsesområder, men på funktioner omfattende alle uddannelser: Lovgivning, planlægning, budget, personalenormering mv. Den løbende administration af de enkelte uddannelsesområder skulle varetages af direktorater oprettet ved udbygning af de bestående pædagogiske embeder: Statskonsulenten for Folkeskolen og Seminarierne, Undervisningsinspektøren for Gymnasieskolerne og Statskonsulenten for Ungdomsundervisningen. Hvert direktorat skulle bestå af en pædagogisk og en administrativ afdeling.

Disse tanker blev i hovedsagen fulgt ved den ordning af Undervisningsmin., der fandt sted pr. 1.4.1963. 1. Dept. blev delt i to afdelinger: 1. Afdeling, som varetog lovgivning, generelle bestemmelser og rekursager, og 2. Afdeling (Byggeafd./Skolebyggeadministrationen), som varetog byggesager (se Byggedirektoratet s. 636). Desuden oprettedes som foreslået Direktoratet for Folkeskolen og Seminarierne (s. 674), Direktoratet for Gymnasieskolerne (s. 682) og Direktoratet for Ungdomsundervisningen (s. 689).

2. Dept. berørtes foreløbig ikke, bortset fra at der oprettedes en Byggeadministration for de Højere Lærestalter (se Byggedirektoratet s. 636). Mht. erhvervsuddannelserne fortsatte indtil videre den midlertidige administration under Den Kommitterede for Erhvervsuddannelserne, hvortil også byggesager vedr. de pågældende undervisningsinstitutioner hørte.

Uden for afdelingerne oprettedes i 1963 Den Økonomisk-Statistiske Konsulent. Konsulentenheden var organiseret i to sektioner, én for statistik, prognoser og analyser og én for budget, regnskab og bogholderi.

Atomenergikommissionen (s. 1394), der 1962 kom til Undervisningsmin. fra Statsmin. og 1976 overgik til Handelsmin. og Miljømin., indtog en særstilling, idet kommissionens sekretariat fungerede som departementalt organ umiddelbart under ministeren i sager om atomenergiens fredelige udnyttelse.

Fra 1965 bestod Min. af ét dept., idet 2. Dept., da chefstil-

lingen blev ledig, omdannedes til Min.s 3. Afd. Samme år kom et planlægningskontor til, som 1965-71 benævntes 3. Afd.s Planlægningsgruppe og 1971-74 3. Afd.s 2. Kt. Endvidere oprettedes i 1965 et fjerde direktorat, Direktoratet for Erhvervsuddannelserne (s. 693), og byggesager vedr. erhvervsuddannelser henlagdes til 2. Afd.s 3. Kt.

I 1968 oprettedes Forskningssekretariatet (s. 797) under 3. Afd. Det var sekretariat for de samme år oprettede forskningsråd mv. og overtog desuden visse departementale opgaver, herunder det internationale forskningssamarbejde og gennemførelsen af forskningsstatistikken.

Administrative ændringer i 1970'erne

I 1971 nedsatte undervisningsministeren et Struktur- og Rationaliseringsudvalg. Det skulle udarbejde forslag til en struktur og administration, der tilgodeså en sammenfattende planlægning af alle uddannelser, en rationel og smidig ledelse af uddannelsessystemet og den bedst mulige koordination og forenkling af ministeriets administrative opbygning og arbejdsgang. Udvalget foreslog i 1972, at der oprettedes to nye direktorater: Et for de videregående uddannelser, hvorved administrationen af disse ville blive organiseret på samme måde som de øvrige uddannelsesområder, og et byggedirektorat. Dept. skulle herefter bestå af tre afdelinger: En administrationsafdeling, en planlægningsafdeling og en lønafdeling.

I hovedsagen fulgtes forslaget. Ved den omstrukturering, der fandt sted i 1974 oprettedes Direktoratet for de Videregående Uddannelser (s. 727) af Dept.s 3. Afd. og Byggedirektoratet (s. 636) ved en forening af Dept.s 2. Afd. og Byggeadministrationen for de Højere Lærestudier. Desuden skete en sammenlægning af Direktoratet for Ungdomsundervisningen med Direktoratet for Folkeskolen. Det forenede direktorat kaldtes Direktoratet for Folkeskolen, Folkeoplysning, Seminarier mv.

Dept. kom herefter til at bestå af 1. Afd. (Lov- og Administrationsafdelingen), 2. Afd. (Løn- og Personaleafdelingen) og 3. Afd. (Planlægnings- og Budgetafdelingen). Den Økonomisk-Statistiske Konsulentenhed indgik i 3. Afd.

Ligeledes i 1974 overførtes de sociale højskoler fra Socialmin.

Undervisningsministeriets Uddannelsespolitiske Sekretariat i 1991. Fuldmægtig Anne Kamper og konsulent Jørgen T. Møller. Det er vanskeligt at finde et kontormiljø svarende til det, som Elfeldt fotograferede i Kultusministeriet i 1910 (s. 140) i vore dages Undervisningsministerium, hvor næsten alle medarbejdere har eget kontor. Arbejdspladserne domineres i 1991 af de moderne hjælpemidler, den personlige telefon og edb-terminalen. Ministeriet er heller ikke et mandssamfund, som Kultusministeriet var det. Over halvdelen af de ansatte i Undervisningsministeriet er idag kvinder (foto: Hanne-Siri Nymoer).

og Danmarks Journalisthøjskole fra Statsmin. til Undervisningsmin. Begge uddannelser placeredes under Direktoratet for de Videregående Uddannelser.

Administrative ændringer i 1980'erne

I 1982 deltes Direktoratet for Folkeskolen, Folkeoplysning og Seminarier mv. påny i hhv. Direktoratet for Folkeskolen, Seminarier mv. og Direktoratet for Voksenundervisning og Folkeoplysning mv. Det sidstnævnte direktorat og det hertil hørende ressort overførtes i 1988 fra Undervisningsmin. til Kulturmin.

I 1984 overførtes uddannelser inden for sundhedsvæsenet fra Indenrigsmin. til Undervisningsmin., mens omvendt Rigshospitalet med Kysthospitalet på Refsnæs overførtes fra Undervisningsmin. til Indenrigsmin.

I 1984 overførtes maskinmesteruddannelsen fra Undervis-

ningsmin. til Industrimin. Forskningssekretariatet ændrede i 1988 navn og status til Forskningsdirektoratet. I 1989 overførtes Dansk Polarcenter fra Statsmin. til Undervisningsmin.

I 1990 ophævedes de fem direktorater; de indgik herefter som afdelinger i Dept. Direktoratet for Folkeskolen blev til Folkeskoleafdelingen, Direktoratet for Gymnasieskolerne og Højere Forberedelseseksamen blev til Gymnasieafdelingen, Direktoratet for Erhvervsuddannelserne blev til Erhvervsskoleafdelingen, Direktoratet for de Videregående Uddannelser blev til Universitetsafdelingen, Forskningsdirektoratet blev til Forskningsafdelingen, og Byggedirektoratet blev til Byggeafdelingen.

Arkivets ordning

I det følgende vil alene arkivalier fra Undervisningsmin.s departementer blive behandlet. Direktoratene, byggeadministrationen, Atomenergikommissionen og Forskningssekretariatet behandles i selvstændige artikler. Det samme gælder UNESCO-sager (s. 808).

Selvom Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet først blev delt 28.4.1916, er arkiverne af praktiske grunde delt ved årsskiftet 1915/16.

Arkivalier fra Undervisningsmin.s Dept. fra og med årgang 1916 er i det væsentlige afleveret til 1963, dele af arkivet til 1974. Journalsystemet for perioden 1916-63 er en videreførsel af Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenets journalsystem. Det fremtræder som en blanding af kancellisystemet og rentekammersystemet. Alle skrivelser i en sag er journaliseret på samme journalnummer, men der er i vid udstrækning benyttet varig tilaktering af ældre sager til nyere sager, hvor de ældre sager har været benyttet ved sagsbehandlingen. Det vil sige, at mange sager er ført videre på vekslende journalnumre gennem en længere årrække, uden at det af journalen fremgår, på hvilket af numrene sagen eller dele deraf er blevet henlagt. Sagerne er i sådanne tilfælde i journalerne forbundet med henvisninger til det efterfølgende benyttede journalnummer. Dette kan i visse tilfælde gøre det vanskeligt at lokalisere bestemte sager, især da henvisningerne ikke altid er entydige.

Ved en omordning i Rigsarkivet er der i enkelte årgange gen-

nemført en udskillelse af de tilakterede sager, som er lagt på plads efter journalnummer. Det er sket i 1. Dept.s Kontor 1916-27 og i 2. Dept.s Kontor 1916-25. Denne udskillelse vil dog på grund af arbejdets omfang næppe blive videreført.

Hvert kontor havde egen journal og række af kopibøger. Når et nyt kontor oprettedes, startedes en ny journal. Der forekommer dog enkelte saggruppejournaler, f.eks. for radiosager, tipssager mv.

Ved omorganiseringen i 1963 indførtes et journalplansystem fælles for 1. Dept.s kontorer. 2. Dept., der i 1965 blev til Dept.s 3. Afd., beholdt sin egen journal.

Ved omorganiseringen i 1974 gennemførtes et fælles periodeinddelt journalplansystem for hele Departementet, idet Det Internationale Kontor dog fortsat havde egen journal.

De gruppeordnede sager og grupperne med bygge- og ad hoc-udvalg er ufuldstændigt ordnede.

Henvisninger: Teknisk og naturvidenskabelig arbejdskraft. Bet. afg. af den af Statsmin. nedsatte Teknikerkommission, 1959 (229/Sv.1504). Administrationsudv. af 1960. 1. Bet., 1962 (301/Sv. 729). Undervisningsmin.s Struktur- og Rationaliseringsudv. 1. bet., 1972 (661/Sv.2678).

C. Rise Hansen: *Oversigt over Rigsarkivets nyere arkivalier I. Foreløbige arkivregistraturer, ny serie nr. 4*, 1972 s. 102-21. Niels Petersen: *Kultusministeriet. organisation og arkiv*, 1984. Thelma Jexlev: *Indberetninger om realeksamen og dermed beslægtede eksamensformer*, i *Årbog for dansk skolehistorie*, 1975 s. 87-93. Ebba Waaben: *Skolehistoriske arkivalier i Rigsarkivet. Foreløbige arkivregistraturer, ny serie nr. 19*, 1978 s. 69-104.

Departementschef Aa. Barfod, Privatarkiv nr. 5083. Minister Helge Larsen, Privatarkiv nr. 6875. Departementschef Eiler Mogenssen, Privatarkiv nr. 8019. Departementschef Agnete Vöhtz, Privatarkiv nr. 8055.

Oversigt over arkivet:

1. Departements (1.) Kontor 1916-63 s.162
1. Departements 2. Kontor 1921-23 s.163
1. Departements 2. Kontor 1938-53, 3. Kontor 1954-62 s.163
1. Departements 2. Kontor 1953-63 s.163
1. Departements 4. Kontor 1959-63 s.164

1. Departements 5. Kontor 1959-63 s.164
2. Departements (1.) Kontor 1916-62 s.164
2. Departements 2. Kontor 1941-53 s.165
2. Departements 2. Kontor 1954-61 s.165
- Afdelingen for Internationalt Kulturelt samarbejde (1953) 1956-58 s.166
- (1.) Departements 1. Afdeling 1963-74(1987) s.166
2. Departements 1. Kontor 1963-65, 3. Afdelings 1. Kontor 1965-74(1984) s.167
- Skolelærernes enkeforsørgelse 1916-60 s.167
- Radiosager 1944-64 s.168
- Tipssager 1949-71 s.168
- Papirsager (P-sager) 1944-65 s.168
- Legater 1942-52 s.168
- Bogholderiet 1924-70 s.168
- Gruppeordnede sager 1916-68 s.169
- Byggeudvalg s.174
- Udvalg og kommissioner ad hoc s.176

1. Departements (1.) Kontor 1916-63

Sagområde i hele perioden: Sager vedr. Folkeskolen og de kommunale mellem- og realskoler (dog undtaget sager vedr. eksamen og statstilskud), tilskud til det kommunale skolevæsen og forholdet til skolefondene, Statskonsulenten for Folkeskolen m.m., faginspektionen, instruktionskursus og korte kursus i Folkeskolens fag.

1916-38: Sager vedr. seminarierne m.fl. faglæreruddannelser, Statens Lærerhøjskole, folkehøjskoler, landbrugsskoler, efterskoler, aftenskoler, de ikke eksamensberettigede privatskoler, Dansk Skolemuseum.

1916-20 og 1924-38: Sager vedr. særlige fagkursus og husholdningsundervisningen.

1916-20: Særforsørgsager (abnormsager) og tilsynet med de i børneloven af 14.4.1905 omhandlede plejehjem og opdragelsesanstalter.

Indhold: 1. Dept.s forestillinger 1916-63. Kopibøger m. registre 1916-63. Journaler m. registre 1916-62. Journalsager 1916-63.

Journal for igangsættelsestilladelser 1960-64. Journal for materielbevillinger 1943-63. Sager til journal for materielbevillinger 1946-63. Protokol over igangsættelsestilladelser for skolebyggeri 1960-64.

1. Departements 2. Kontor 1920-24

Sagområde: Særforsørgsager (abnormsager) og tilsynet med de i børneloven af 14.4.1905 omhandlede plejehjem og opdragelsesanstalter, særlige fagkursus og husholdningsundervisningen.

Kontorets sagområde undtagen særlige fagkurser og husholdningsundervisning overgik til Socialmin. ved dets oprettelse 23.4.1924.

Indhold: Brevbøger (kopibøger m. registre) 1921-23. Journaler m. registre 1921-23. Journalsager 1921-23.

Regnskaber for statsanstalterne Bråskovgård og Bøggildgård, Vejstrup og Sjølund pigeplejehjem samt div. uordnede sager 1916-23.

1. Departements 2. Kontor 1938-53 3. Kontor 1954-62

Sagområde i hele perioden: Sager vedr. seminarierne m.fl. faglæreruddannelser, Statens Lærerhøjskole, Færøernes skolevæsen, særlige fagkursus, Statens Pædagogiske Studiesamling.

1938-53: Sager vedr. folkehøjskoler og landbrugsskoler mv., husholdningsskoler, efterskoler, ungdoms- og aftenskoler, de ikke eksamensberettigede privatskoler, Statskonsulenten for Ungdomsundervisningen m.m.

Indhold: Forestillinger 1939, 1941-43, 1945-62. Kopibøger m. registre 1938-62. Vidsomsbøger for ungdoms- og voksenundervisning samt husholdnings- og landbrugsfaglig undervisning 1938-47. Journaler m. registre 1938-62. Journalsager 1938-62.

1. Departements 2. Kontor 1953-63

Kontoret overførtes 1953 fra 2. Dept., se ndf.

Sagområde: Sager vedr. gymnasieskoler, Sorø Akademis

Skole, legatsager, mellem- og realskoler (for de kommunale mellem- og realskoler vedk. dog kun sager om eksamen og pædagogiske anliggender), tilskud til kommunale og private højere almen-skoler, kursus, undervisningsinspektion for gymnasieskole og mellem- og realskoler, pensionskasser.

Indhold: Kopibøger m. registre 1953-63. Journaler m. registre 1954-62. Journalsager 1954-62.

1. Departements 4. Kontor 1959-63

Sagområde: Folkeskolens lønnings-, pensions- og personalesager, skolehygiejne, Statskonsulenten for Folkeskolen m.m., faginspektion, instruktionskursus.

Indhold: Kopibøger og brevregistre 1959-63. Journaler m. registre 1959-61. Journalsager 1959-63.

1. Departements 5. Kontor 1959-63

Sagområde: Sager vedr. folkehøjskoler og landbrugsskoler mv., husholdningsskoler, efterskoler, ungdoms- og aftenskoler, de ikke eksamensberettigede privatskoler, Statskonsulenten for Ungdomsundervisningen m.m.

Indhold: Kopibøger m. registre 1959-63. Journaler m. registre 1959-63. Journalsager 1959-63.

2. Departements (1.) Kontor 1916-62

Sagområde i hele perioden: Sager vedr. det højere undervisningsvæsen, universiteterne, Den Polytekniske Læreranstalt, Farmaceutisk Lærestanstalt, Tandlægeskolen, Rigshospitalet, kommunitetssager, Sorø Akademis gods- og skovvæsen, sekretariatssager vedr. Min. i almindelighed.

1916-53: Sager vedr. forskningsbibliotekerne, statens arkiver, Nationalmuseet, Det Kgl. Teater, Det Kgl. Akademi for de Skønne Kunster, kunstsamlingerne, Det Kgl. Danske Musikkon-servatorium og musikuddannelsen iøvrigt, div. sager vedr. viden-

skabelige, litterære og kunstneriske forhold, herunder understøttelser, gradmålingen, Danmarks Geologiske Undersøgelse, fredningssager, understøttelser til folkelige bogsamlinger, fra 1947 sager vedr. UNESCO (FN's organisation for undervisningsmæssige, videnskabelige og kulturelle spørgsmål; se s.808) og nordisk kulturelt samarbejde.

1940-53: Sager vedr. Statsradiofonien (Danmarks Radio) bortset fra sager af teknisk art.

1916-41: Sager vedr. gymnasieskoler, Sorø Akademis Skole, legatsager, mellem- og realskoler (for de kommunale mellem- og realskoler vedk. dog kun sager om eksamen og statstilskud), tilskud til kommunale og private højere almen-skoler, undervisningsinspektion for gymnasieskole og mellem- og realskoler, pensionskasser, sager vedr. embedsmænds forsyning med papir og blæk til brug i statstjenesten og ang. trykkearbejder for regeringen.

Indhold: 2. Dept.s forestillinger 1916-52. Kopibøger og brevregistre for 2. Dept. 1916-63. Journaler m. registre 1916-62. Journalsager 1916-62 Journaler for Rigshospitalet 1947-62. Journal for provinsmuseerne 1949-56.

2. Departements 2. Kontor 1941-53

Sagområde: Sager vedr. gymnasieskoler, Sorø Akademis Skole, legatsager, mellem- og realskoler (for de kommunale mellem- og realskoler vedk. dog kun sager om eksamen og pædagogiske anliggender), tilskud til kommunale og private højere almen-skoler, undervisningsinspektion for gymnasieskole og mellem- og realskoler, pensionskasser, sager vedr. embedsmænds forsyning med papir og blæk til brug i statstjenesten og ang. trykkearbejder for regeringen. Kontoret overgik 1953 til 1. Dept. som dets 2. Kt., se ovf.

Indhold: Journaler m. registre 1941-53. Journalsager 1941-53.

2. Departements 2. Kontor 1954-61

Sagområde: Sager vedr. forskningsbibliotekerne, statens arkiver, Nationalmuseet, Det Kgl. Teater, Det Kgl. Akademi for de

Skønne Kunster, kunstsamlingerne, Det Kgl. Danske Musikkonservervatorium og musikuddannelsen iøvrigt, div. sager vedr. videnskabelige, litterære og kunstneriske forhold, herunder understøttelser, gradmålingen, Danmarks Geologiske Undersøgelse, fredningssager, understøttelser til folkelige bogsamlinger, Statsradiofonien (Danmarks Radio) bortset fra sager af teknisk art, sager vedr. embedsmænds forsyning med papir og blæk til brug i statstjenesten og ang. trykkearbejder for regeringen.

Bortset fra papir- og trykkearbejdssagerne overførtes kontorets sagområde i 1961 til Min. for Kulturelle Anliggender.

Indhold: Brevregistre 1958-61. Journaler med registre 1954-61. Journalsager 1954-61.

Afdelingen for Internationalt Kulturelt Samarbejde (1953)1956-

Afdelingen (også kaldet Det Internationale Kt.) betegnedes fra ca. 1958 også 2. Dept.s 3. Kt. og har siden haft flere forskellige departements-, afdelings- og kontornumre.

Sagområde: Sager vedr. internationalt kulturelt samarbejde, herunder UNESCO (FN's organisation for undervisningsmæssige, videnskabelige og kulturelle spørgsmål; se s.808), Nordisk Råd og nordisk kulturelt samarbejde, Den Europæiske Organisation for Atomkerneforskning (CERN), sager om støtte af dansk sprog og kultur i udlandet, danske lektorer i udlandet, stipendiatudveksling.

Indhold: Brevregister 1956-58. Journal 1953-58. Journalsager 1950-58.

(1.) Departementets 1. Afdeling 1963-74(1987)

Sagområde: Sager vedr. lovgivning, generelle bestemmelser, rekurs-sager og principielle sager vedr. uddannelser og styrelses-spørgsmål inden for Folkeskolen, eksamens- eller gymnasieskolen, seminarierne, ungdomsundervisningen og folkeoplysningen samt vedr. det kommunale skolevæsens styrelse og tilsyn.

1965-74: Tillige tilsvarende sager inden for handelsskoler, tekniske skoler, maskinmester- og maskinistiskoler samt teknika.

Indhold: Kopibøger 1963-74. Brevregistre 1963-74. Journaler m. registre 1963-74. Journalsager 1963-74. Regnskabssager 1966-73. Statistiske sager 1964-74. Elev- samt skole- og klassestatistik 1963-73 (edb 17). Statistik over elever under erhvervsfaglig uddannelse 1970-73 (edb 17:10).

Register over lærere ved tekniske-, handels- og maskinmesterskolerne 1979-82 (edb 17:2). Register over lærere i Folkeskolen og gymnasieskolerne mv. 1979-87 (edb 17:14).

2. Departements 1. Kontor 1963-65

3. Afdelings 1. Kontor 1965-74(1984)

Sagområde: Sager vedr. den højere undervisning og forskningen, herunder universiteterne, Danmarks Tekniske Højskole, Danmarks Ingeniørakademi, tandlægehøjskolerne, Danmarks Farmaceutiske Højskole, Danmarks Lærerhøjskole, Danmarks Højskole for Legemsøvelser, Specialkursus i Husholdning, Danmarks Pædagogiske Institut, Rigshospitalet, Sorø Akademis gods- og skovvæsen, Atomenergikommissionen, teknika (for så vidt angår koordineringen med de øvrige uddannelser), de videnskabelige fonde og forskningsrådene, de regionale edb-centre for uddannelse og forskning, fra 1968 Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Indhold: Kopibøger 1963-74. Brevregistre 1963-74. Journaler m. registre 1963-74. Journaler vedr. Rigshospitalet 1963, 1966. Journaler vedr. lærernes videreuddannelse 1963, 1966. Journaler vedr. styrelsesloven 1971, 1973. Journalsager 1963-74. Elevstatistik for seminarier, teknika og div. andre højere læreanstalter 1965-72 (edb 17). Elevstatistik for Danmarks Tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi 1970-72 (edb 17:12 og 17:13). Register over lærere ved seminarierne 1977-84 (edb 17:3).

Skolelærernes enkeforsørgelse 1916-60

Indhold: Brevbog 1929. Kopibøger, brevregistre, journaler, journalsager mv. 1916-60 (afleveret 1991, endnu uordnet).

Rudiosager 1944-64

Gruppen omfatter sager vedr. Statsradiofonien, fra 1959 Danmarks Radio.

Indhold: Radiojournaler 1944-64. Radiojournalsager 1944-64.

Tipssager 1949-71

Gruppen vedrører behandling af ansøgninger om tilskud af Tips-tjenestens overskud.

Indhold: Tipsjournal 1951-71. Tipssager 1951-71. Tipsregister 1962-71. Protokol over rådighedssum 1951-63. Tipsfordelingen 1949-69. Tipssager fra 2. Departements journal 1953-60 (fast j.nr. 2575).

Papirsager (P-sager) 1944-65

Gruppen omfatter sager vedr. embedsmænds forsyning med papir og blæk til brug i statstjenesten samt trykkeriarbejder for regeringen.

Indhold: Brevregister 1948-64. Journal for P-sager 1948-64. Journalsager 1944-65.

Legater 1942-52

Indhold: Kopibøger for legater og fonde 1943-49. Brevregistre for legater og fonde 1942-52. Kartoteksblade til legater i 1. Dept. 2. Kt. ca. 1930-60. Akter vedr. Betty Hennings legat. Akter vedr. Brødrene Sørensens Legat, Frk. Karen Nicolette Winkels familielegat og Emma Barentzens Kunstnerlegat 1904-44. Henriette Melchior's stiftelse 1917-45.

Bogholderiet 1916-

Indhold: Bogholderiets kopibøger 1934-67. Journalsager ca. 1948-50.

Hovedbøger for 1. Dept. 1924-60. Hovedbøger for 2. Dept. 1924-60. Hovedbøger for Tipsfond 1958-62. Hovedbøger, Seminariefonden 1928-30. Hovedbøger og rescontro, lærernes pligtige enkeforsørgelse 1934-47. Regnskabsjournaler 1924-50. Journaler A, B, D, E og S 1937-70. Specifikationer 1941-60. Div. kassebøger 1932-60.

Statsskolernes legater 1956-61. Legatjournaler 1935-62. Aktivprotokoller. Anvisningsbog 1925-26. Prøveudvalget, journaler 1940-62. Statskonsulenten for Ungdomsundervisningen, kassejournaler 1950-63. Statskonsulenten for Folkeskolen og Seminarierne, kassejournaler 1941-54. Lærernes enkeforsørgelse, aktivprotokoller og rescontro 1961-63. Regnskabsbøger og sager vedr. div. institutioner.

Gruppeordnede sager 1916-68

Indhold: Minister- og embedsmandsarkiver: Nina Bang og F. Borgbjerg 1924-31. Flemming Hvidberg (Hvidbergiana) 1936-53. Jørgen Jørgensen 1957-61. K. Helveg Petersen 1961-64. K.B. Andersen 1964-68. A. Barfod, departementschef 1919-46.

Lovsager: Forarbejder til finanslovsanmærkninger 1919. Forslag til lov om lærerskoler 1920-21, 1926-31. Lovforslag om skolevæsenet i Sønderjylland 1923-34. Forslag til lov om statsunderstøttede biblioteker 1921-24. Ændringer i friskoleloven 1927-28. Akter vedr. lærerlønningsloven 1929-31. Forslag til seminarielov 1929-32. Lov 211 af 20.5.1933 om Folkeskolens styrelse og tilsyn og tilsynet med private skoler. Ændringer i folkeskoleloven 1937. Statsskolernes normeringslov for 1938. Forslag til lov om ændring af skolelove for Sønderjylland 1938-39. Normeringslove 1944-46. Forslag til lov om tillægsbevilling 1945/46. Forarbejder til anordn. og bek. om alm. forberedelseseksamen 1939-44. Ændring af lov af juli 1946 om det tyske skolevæsen i de sønderjyske landsdele 1952. Forarbejder til lov 219 af 11.6.1954 om ungdomsundervisning mv. Sager vedr. ændring af lov 219 af 11.6.1954 om ungdomsundervisningen mv. Forarbejder til lov 158 af 31.5.1961 om ophavsretten til litterære kunstværker.

Embedsansøgninger mv.: Stillingsopslag vedr. seminarielærere og inspektørstillinger 1915-24. Ansøgningsprotokoller for embeder under Undervisningsmin. 1913-57. Embedseder 1916-35. An-

Siden 1920 har Undervisningsministeriet modtaget indberetninger fra alle eksamensberettigede skoler om hver enkelt elevs eksamensresultat ved de afsluttende prøver. I 1963 overgik overopsynet med eksamen til henholdsvis Direktoratet for Folkeskolen og Direktoratet for Gymnasieskolen. Eksamensindberetningerne er herefter i direktoraternes arkiver indtil 1980, hvor opbevaringen af eksamensresultater overgik til kommuner og amtskommuner (Det Kgl. Bibliotek).

søgninger om stillinger ved de sønderjyske seminarier 1920. Ansøgninger om amtsskolekonsulentembedet i Sønderjylland 1920. Meddelelser fra skoledirektionerne om embedsbesættelser og afskedigelser 1920-21. Oversigt over ledigblevne, nyoprettede og nedlagte lærerembeder 1942-49. Ansøgninger om lektorstillinger i 26. lønklasse ved gymnasier 1960-62.

Ejendomme mv.: Sager vedr. Min.s ejendomme 1925-32. Sager vedr. Min.s ejendomme i Stormgade 1913-30. Oversigt over de under Min. sorterende statskassen tilhørende formueværdier 1916-23. Skemaer mv. vedr. de under Min. sorterende formueværdier 1921-33. Århus Universitet, beskrivelse, tegninger, kontrakter. Div. bygningstegninger 1850ff.

Budget og regnskab: Anvisningsbøger 1917-25. Budgetsager 1917-52. Budgetsager vedr. enkeltinstitutioner 1919-55. Bilagsbøger til finanslovens §21 1926-61. Budgetter, råbalancer, regnskabsoversigter o.l. 1936-60.

Skolefondskassen 1918-24. Dansk Skoleforening for Flensborg

1922-25. Regnskaber mv. vedr. Haslev Gymnasium 1936-36. Finanslovssager vedr. Århus Universitet 1947-51, 1963-65. Regnskabsoversigter 1920-24. Regnskab for Tønder Statsseminarium og Øvelsesskole 1920-21. Regnskabsmæssige oversigter vedr. forestillinger på Det. Kgl. Teater 1930-33. Regnskabsbøger for Den Kgl. Afstøbningsamling 1907-31. Regnskabsbøger for Statens Museum for Kunst 1914-52. Kassereren for Statens Lærerhøjskole o.a. institutioner, regnskabsprotokoller 1916-24.

Personalesager: Ansøgninger om stillinger i Min. 1916-33. Ansøgninger om sekretærstillinger i Min. 1921-46. Sager vedr. Min.s understøttelseskasse 1916-40. Div. vedr. Vagn Jensen 1965-66.

Eksaminer: Indberetninger om mellemskoleeksamens udfald 1920-62. Indberetninger om mellem- og realskoleeksamens udfald i Sydslesvig 1950-65. Indberetninger om realeksamens udfald 1920-63. Indberetninger om alm. forberedelseksamens udfald 1916-63. Indberetninger om teknisk forberedelseksamen 1959-63. Indberetninger om pigeskoleeksamen 1940-54. Indberetninger om studentereksamens udfald 1920-62. Indberetninger om studentereksamens udfald for privatister 1915-55.

Eksamensprotokoller for alm. forberedelseksamen 1916-1964. Eksamensprotokoller for realeksamen 1916-63. Eksamensprotokoller for mellemskoleeksamen 1916-64. Div. eksamensprotokoller 1916-1933.

Eksamensindmeldelser til mellemskoleeksamen 1916-17 (bevaret prøve). Eksamensindmeldelser til realeksamen 1916-17 (bevaret prøve). Eksamensindmeldelser til studentereksamen 1925 (bevaret prøve).

Højere skoler: Sager vedr. fag- og timefordeling (ordnet efter gymnasier) 1916-62. Sager vedr. Lyngby Statsskole 1918-38. Sager vedr. fag- og timefordeling ved statsgymnasierne 1950-62.

Indberetninger: Skolevisitatsindberetninger 1916-25. Indberetninger om lærerforhold ved de højere almenskoler 1916-29. Indberetninger om fripladser på mellem- og realskoler 1924-54. Uddrag af indberetninger om folkehøjskoler og landbrugsskoler 1916-35. Indberetningsskemaer om kommunale og private efterskoler 1918-21. Skemaer ang. lærerforhold ved statsskolerne, kommunale og private gymnasier, mellem- og realskoler 1932. Indberetninger om skolelovens gennemførelse mv. 1941-43. Oplysninger fra skolekommissionerne om skoleforholdene 1948. Skoleindberetninger fra amtsskoledirektionerne 1956. Oplysning

ang. håndarbejde ved de højere skoler 1920-21. Sanginspektionen 1921-67. Fortegnelser over lærere, lærerinder og lærerenker af den offentlige folkeskole med pension efter de før 1.10.1919 gældende regler 1937-39. Div. indberetningsskemaer fra husholdningsskoler mv. 1942-50. Elevfortegnelser for husholdningsskoler 1944-50. Indberetninger til lønningskommissionen for lærere i Folkeskolen 1917. Indberetninger fra tegneinspektøren 1917-29.

Lønning og pension: Dyrtidstillæg iht. lov af 2.12.1916, 1916-17. Sager vedr. dyrtidstillæg og løntillæg 1917-20. Læreres oprykning, løntillægsskemaer 1917-18. Lønningstilskudsskemaer for skolebestyrere og lærere 1921-52. Skemaer til beregning af særligt vederlag til lærerlønninger iht. cirk. af 16.6.1931. Lærerskemaer, Tønder Amt ca. 1931. Skolebetjentlønninger 1933-34. Gagebøger ca. 1916-34. Lønninger ved statsskolerne og Sorø Akademi 1915-24. Lønningslister vedr. statsskolerne 1929-32. Lønningsprotokoller for De Forenede Pigeskoler 1916-18. Løntillæg til lærere og lærerinder iht. lov af 28.9.1918, 1918-19. Sager vedr. lønningskommissionen af 1954. Sager vedr. regulering af ungdomsskolelønninger 1946-54. Pensionstillæg til lærere og lærerinder iht. lov af 31.1.1902, 1937-38. Tilskud til skolefondene til pensionstillæg 1938. Efterlønskassen for lærere i forskolen og efterskolen 1929-49.

Møder: Referater af rektormøder 1915-37. Protokoller fra nordiske undervisningsministermøder 1938-63. Dansk-tyske forhandlinger om sønderjyske skole spørgsmål 1924. Referater af møder med amtsskolekonsulenterne om disses forhold og om Folkeskoleloven 1935-42. Møder med de sønderjyske skoledirektioner 1937. Møder vedr. forskolelærerinde- og skolekøkkenlærerindeuddannelserne 1937. Møder med statsskolekonsulenter og seminarieforstandere ang. Folkeskolens undervisning 1941.

Tilskud: Ansøgninger om statstilskud til private skoler 1916-46. Tilskud til efterskoler 1916-38. Ansøgninger om tilskud til elever ved private efterskoler 1937-38. Fortegnelse over privat- og friskoler med oplysninger om tilskud 1938, 1940. Udbetaling af tilskud til friskoler 1952-58. Driftstilskudsskemaer for private mellem- og realskoler uden for København 1919-51. Tilskud vedr. private gymnasier 1946-50. Protokoller over tilskud til skolefondene 1900-20. Tilskud til kommunale eksamensberettigede mellem- og realskoler 1925-32. Ansøgninger om anskaffelse af lærermidler til Folkeskolen 1917-32. Andragender om tilskud til

folkehøjskoler og landbrugsskoler 1916-43. Ansøgninger om understøttelse til anskaffelse af undervisningsmidler til folkehøjskoler og landbrugsskoler 1916-23. Ansøgninger om tilskud til ophold på folkehøjskoler m.m. ca. 1962. Tilskud til elever på husholdningsseminarier og -skoler 1916-39. Uddrag af ansøgninger om tilskud til ophold på husholdningsseminarier og -skoler 1916-31. Understøttelse til elever på husholdningsskoler 1930-36. Statstilskud til husholdningsskoler 1920-39. Div. vedr. tilskud til folkehøjskoler og landbrugsskoler 1920-37. Ekstrakt over ansøgninger om tilskud til private fortsættelsesskoler (efterskoler) 1916-35. Fortegnelse over tilskud til kommunale og private efterskoler 1918-30. Elevunderstøttelse til private fortsættelsesskoler 1931-33.

Understøttelser: Understøttelser til videnskab og rejser 1916-50. Ansøgninger om understøttelser fra Kommunitetets midler 1916-18. Sager vedr. rejseunderstøttelse til lærere og lærerinder 1916-31. Ansøgninger fra lærere om understøttelse til rejser i indlandet 1922. Rejseberetninger fra lærere med understøttelse til studierejser i udlandet 1917-27. Forårsunderstøttelser - udgåede kartotekskort 1889-1944. Ansøgninger fra forfattere, kunstnere og videnskabsmænd om rejseunderstøttelse mv. 1916-20. Ansøgninger om understøttelse fra forfattere, komponister og billedkunstnere 1922-29. Sager vedr. stipendier til forfattere og kunstnere 1936-50.

Skoleplaner mv.: Skoleplaner 1920-21, 1930-33, 1943, 1959. Undervisningsplaner 1916-19. Skoleplaner for gymnasier 1938-51. Forslag til undervisningsplaner 1910-18. Skoleforbund 1959.

Andre sager: Nådesbevisninger 1911-24. Div. vedr. folkehøjskoler og landbrugsskoler 1916-27. Protester mod vivisektion 1922. Oversigt over mulkering 1923. Udstillinger i udlandet 1928-46. Raunstrup Lejrskole 1932-35. Manuskript til "Meddelelser vedr. Folkeskolen og seminarierne", 1941-43. Sager vedr. Særklasseudvalget af 20.3.1944. Div. ujournaliserede sager vedr. Sønderjylland 1920-24. Seminariedispensationer 1923-31. Seminariefonden 1926-31. Sager vedr. Lærerhøjskolens etårige kursus 1916-36. Lærerhøjskolens korte kurser (forskellige fag), ansøgninger og anden korrespondance 1916-38. Sager vedr. årskursus på Statens Gymnastikhøjskole 1916-37. Protokol for anmeldelser til eneret af fotografier 1878-1951. Anmeldelser til eneret af fotografier 1914-51. Sager vedr. trykning 1916-19, 1943-47. Sager

vedr. statens forbrug af papir mv. 1916-24. Ansøgninger om deltagelse i statens håndarbejdskursus 1931-37. Dansk Kulturfilm - Skolefilmsudvalget 1934-38. Oplysninger om skoleforholdene 1945. Ministeriets automobilkørsel 1945-50. Tjenestealder-sager 1946-47. Departementschef C.F.A.Graaes medlemsarkiv for Indenrigsmin.s udv. af 28.11.1925 for videnskabelige undersøgelser i Grønland ca. 1926-38. Ekspeditionssekretær Vagn Jensens medlemsarkiv fra Indenrigsmin.s udv. vedr. Århus Kommunehospital 1947. Ekspeditionssekretær Vagn Jensens papirer vedr. tjenstlig undersøgelse af forholdene på Danmarks Tekniske Højskoles organisk-kemiske laboratorium 1952-55. Ujournaliserede div. sager ca. 1918-31.

Byggeudvalg

17/198

Byggeudv. af 26.10.1922 vedr. Det Kgl. Teater, jf. lov nr. 371 af 7.8.1922 om visse foranstaltninger vedr. Det Kgl. Teater (5). Byggeudv. af 18.11.1924 for opførelse af en ny katedralskole i Roskilde (6). Tilsynsudv. af 18.11.1924 vedr. de nye statsskoler i Viborg, Roskilde og Randers (7). Tilsynsudv. af 3.2.1925 vedr. byggearbejder ved den ny statsskole i Gentofte (Gentofte Statsskole) af 7.9.1925 (8). Udv. vedr. opførelsen af et fysiologisk institut ved Københavns Universitet (10). Tilsynsudv. af 17.6.1926 vedr. indretning af et nyt alumnat ved Sorø Akademis Skole (12). Det iht. lov nr. 145 af 16.4.1928 om Nationalmuseets bygningsforhold nedsatte byggeudv. (Nationalmuseets byggeudv.), nedsat 26.4.1928 (14). Byggeudv. af 26.6.1928 vedr. Fysisk-Kemisk Institut og Hygiejnisk Institut (15). Byggeudv. af 28.6.1928 vedr. opførelse af en bygning til teknisk-kemiske laboratorier ved Polyteknisk Læreanstalt (16). Udv. af 20.7.1928 vedr. byggearbejdet ved Det Kgl. Teaters gamle bygning og opførelsen af en ny magasinbygning (18). Udv. af 11.5.1929 for opførelse af en nybygning for Svendborg Statsskole (20). Byggeudv. af 20.6.1930 for statsseminariernes udvidelse (21). Udv. af 7.2.1930 for ombygning af og tilbygning til Universitetets Retsmedicinske Institut (22). Byggeudv. af 28.1.1932 vedr. Rigshospitalets udvidelse (23a). Udv. af 1.2.1935 vedr. opførelse af nye bygninger til brug for Universitetsbiblioteket (24). Byggeudv. af 24.6.1935 vedr. Haderslev Statsseminarium (26). Byggeudv. af 10.2.1936 vedr.

Arvebiologisk Institut (28). Udv. af 19.5.1937 vedr. udvidelse af Tønder Statsseminarium (30). Udv. af 23.9.1937 vedr. opførelse af en ny bygning for Esbjerg Statsskole (32). Byggeudv. af 12.11.1937 vedr. Femmers Kvindese seminariums omdannelse til brug for Metropolitanskolen (34). Byggeudv. af 15.11.1937 vedr. udvidelse af Københavns Universitet (36). Udv. af 11.4.1938 vedr. opførelse af en ny bygning for Tandlægehøjskolen og Den Farmaceutiske Læreanstalt (38). Udv. af 30.5.1938 vedr. en ny bygning for Skt. Knuds Gymnasium i Odense (40). Byggeudv. af 7.3.1939 vedr. Horsens Statsskole (42). Byggeudv. af 21.3.1939 vedr. Statens Gymnastikinstitut (44). Byggeudvalg af 14.8.1941 vedr. statsseminariernen (45). Udvalg af 15.11.1941 vedr. opførelse af en idrætshal i tilslutning til Statens gymnastikhøjskole (45a). Byggeudv. af 24.11.1943 vedr. Katedralskolen i Nykøbing Falster (46). Byggeudv. af 21.6.1948 vedr. Ranum Statsseminarium (47). Udv. af 3.8.1948 ang. en nærmere indretning af (byggeudv. vedr.) Emdrupborg (47a). Udv. af 9.12.1949 ang. ombygning af Det Kgl. Bibliotek (49). Byggeudv. af 5.10.1950 vedr. Katedralskolen i Nykøbing Falster (51). Udv. af 13.11.1950 vedr. Gl. Hellerup Gymnasiums nybygning (52). Byggeudv. af 24.7.1951 vedr. Falkonergårdens Gymnasium (54). Statsradiofonniens byggeudv. af 26.5.1953 (56). Byggeudv. af 28.12.1953 vedr. opførelsen af et nyt statsgymnasium i Århus (58). Byggeudv. af 1.2.1954 vedr. udvidelse af Århus Katedralskole (60). Byggeudv. af 20.2.1954 for Virum Statsskole (62). Byggeudv. af 28.6.1954 vedr. Tønder Statsseminarium (66). Byggeudv. af 13.9.1954 for Rødovre Gymnasium (68). Udv. af 14.10.1954 vedr. opførelsen af en nybygning for Statsbiblioteket i Århus (69). Byggeudv. af 26.10.1955 vedr. Viborg Katedralskoles kostafdeling (71). Byggeudv. af 9.11.1955 vedr. Nyborg Gymnasium og Alumnat (72). Glyptotekets byggeudv. (73). Byggeudv. af 6.12.1955 vedr. Jonstrup Statsseminarium (74). Byggeudv. af 28.3.1956 vedr. en ombygning og udvidelse af Rigshospitalet (80). Byggeudv. af 26.5.1956 vedr. Ålborghus Statsgymnasium (82). Byggeudv. af 28.7.1956 vedr. Hjørring Kommunale Gymnasium (84). Byggeudv. af 6.10. og 28.12.1956 vedr. opførelse af en tandlægehøjskole i Århus og udvidelse af Danmarks Tandlægehøjskole (90). Byggeudv. af 11.1.1957 for Frederiksborg Statsskole (94). Byggeudv. af 9.8.1957 vedr. udvidelse af Landsarkivet i Viborg (96). Udv. af 7.11.1957 vedr. opførelse af et institut for matema-

tik, fysik og kemi under Københavns Universitet (H.C. Ørsted-Instituttet) (100). Byggeudv. af 1958 vedr. Århus Universitets Matematiske Institut (107). Byggeudv. af 1958 vedr. Silkeborg Seminarium (109). Byggeudv. af 29.12.1958 ang. opførelse af et fjernsynshus i Gladsaxe Kommune (110). Byggeudv. af 1958 vedr. Slagelse Gymnasium (111). Byggeudv. af 2.1.1959 vedr. Skårup Statsseminarium (112). Byggeudv. af 8.1.1959 vedr. opførelse af et nyt Zoologisk Centralinstitut og Museum på Nørrefælled (114). Byggeudv. af 10.1.1959 vedr. Jelling Statsseminarium (116). Byggeudv. af 1959 for Det Tekniske Selskabs Skole (119). Byggeudv. af 20.5.1959 vedr. Københavns Universitets Institut for Teoretisk Fysik (UITF), Risø Afdeling (120). Byggeudv. af 17.6.1959 for Danmarks Tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi (124). Udv. af 12.2.1960 vedr. ombygning af Statens Museum for Kunst (132). Udv. af 10.3., 13.6., 25.7. og 2.11.1960 vedr. koordinering af planlagt byggeri for Københavns Universitets Mineralogiske Museum med nybyggeri for Danmarks Geologiske Undersøgelser og for Grønlands Geologiske Undersøgelser (Geologiudv.) (135). Byggeudv. af 1961 for Ballerup Gymnasium (136a). Byggeudv. af 6.10.1960 vedr. en nybygning for Geografisk Institut ved Århus Universitet (137). Byggeudv. af august 1970 for Odense Universitetscenter (154).

Udvalg og kommissioner ad hoc

17/199

Komm. af 20.1.1917 ang. omordningen af døvstumme- og tung-
høreundervisningen m.m. (5). Udv. af 17.3.1917 ang. nye lokaler
for Nationalmuseet og Dansk Folkemuseum (10). Udv. af
4.10.1917 til forberedelse af forbindelsen mellem de forskellige
nationers videnskabsmænd (oprettelse af Rask-Ørsted Fondet)
(11). Skolekomm. iht. til lov 77 af 21.2.1919 (30). Udv. af
13.10.1919 ang. oprettelse af et universitet i Jylland (35). Komm.
af 11.12.1920 ang. ordningen af Kunstakademiets forhold (40).
Spareudv. af 15.12.1921 vedr. Det Kgl. Teater (45). Sparekomm.
af 2.10.1922 ang. opdragelseshjemmene, åndsvageanstalterne,
døvstummeanstalterne (50). Udv. af 18.10.1922 vedr. pensions-
ordningen for lærere ved de private højere almenskoler (55).
Udv. af 12.3.1924 vedr. de farmaceutiske eksaminer (70). Udv.
af 11.10.1924 vedr. statens biblioteksvæsen (75). Nationalmuse-

ets bedømmelsesudv. af 13.4.1928 (115). Udv. af 23.6.1928 ang.
Den Farmaceutiske Lærestalts udvidelse (125). Udv. af
13.10.1928 til drøftelse af reformer vedr. det højere skolevæsen
(140). Udv. af 1.11.1928 ang. en nyordning af Universitetets
Retsmedicinske Institut (145). Udv. af 24.5.1929 ang. statstilskud
til husholdningsskoler (155). Udv. af 15.11.1929 til revision af lov
72 af 1.4.1912 om forfatter- og kunstnerret (160). Det under
25.4.1930 til gennemførelse af seminarieloven af 15.4.1930 ned-
satte udv. (Seminarieudvalget) (170). Udv. af 30.5.1930 til revi-
sion af de grammatiske benævnelser (175). Udv. af 8.8.1930 til
revision af skolebøger (185). Udv. af 17.10.1930 til udarbejdelse
af forslag til ændring i bestemmelsen ang. forskoleseminarierne
(190). Udv. af 31.3.1932 vedr. begrænsning af adgangen til mel-
lemskolen og gymnasiet (200). Udv. af 11.1.1933 til undersøgelse
af mulighederne for en begrænsning af det antal lærere, der
uddannes (Lærerbegrænsningsudvalget) (210). Udv. af 23.5.1933
til udarbejdelse af læseplaner mv. for den udvidede folkeskole
(215). Teaterkomm. af 20.5.1933 (220). Udv. af 22.2.1934 til
drøftelse af De Forenede Skolers forhold (225). Universitets-
komm. af 1.2.1935 (240). Komm. vedr. de danske kunstudstil-
linger i Budapest, Riga og Warszawa (265). Udv. af 26.11.1935
vedr. privatskolelærernes pensionsforhold (270). Komitéen af
25.7.1936 for de danske kunstudstillinger i Bukarest og Beograd
(280). Udv. af 26.8.1936 til undersøgelse af skolebørnenes sund-
hedstilstand og skolernes hygiejniske forhold/Komm. til drøftelse
af skolens navnlig folkeskolens hygiejniske forhold og opgaver
(Skolehygiejnekommisionen) (285). Udv. af 11.2.1937 til drøf-
telse af spørgsmålet om indretning på Den Kgl. Veterinær- og
Landbohøjskole af kursus i havebrug for folkeskolelærere (Sko-
lehaveudvalget) (290). Statens Vartovudv. af 5.3.1938 (320).
Udv. af 4.10.1938 til overvejelse af spørgsmålet om uddannelse
af lærere i gymnastik og idræt (Gymnastikudvalget) (335). Kom-
missionen af 26.11.1938 til afhjælpning af pladsmangel på Statens
Museum for Kunst (345). Udvalget af 3.12.1938 vedr. oprettelse
af særklasser i Folkeskolen for børn, der ikke kan følge den
almindelige undervisning (Særklasseudvalget) (350). Ungdoms-
udv. af 10.1.1939 (365). Udv. af 18.1.1939 til overvejelse af
spørgsmålet om ændringer i de i bek. 197 af 18.5.1938 fastsatte
bestemmelser ang. undervisningen og de afsluttende prøver på
seminarierne (370). Udv. af 12.4.1940 til drøftelse af skolefonde-

nes regnskabsvæsen og revision (390). Udv. af 11.10.1940 ang. studenterudveksling (395). Udv. af 12.12.1940 til drøftelse af den fremtidige ordning af uddannelsen i teoretisk pædagogik og skolehygiejne for lærere ved statens højere almenskoler (Pædagogikumudvalget) (400). Udv. af 16.6.1941 ang. statstilskud til kommunale realskoler mv. (405). Udv. af 14.10.1941 til undersøgelse af spørgsmålet om de seminarieuddannede læreres adgang til universiteterne (415). Karakterudv. af 3.11.1941 (420). Udv. af 15.4.1942 vedr. kursusordningen mv. ved Statens Lærerhøjskole, særlig forholdet til lærerkursus i provinsen (425). Arkitektuddannelseskomm. af 13.3.1943 (430). Landsdelsorkesterudv. af 29.10.1943 (435). Udv. af 28.12.1943 til drøftelse af spørgsmålet om ændring af reglerne for ydelse af statstilskud til de kommunale eksamensskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte kommuner (450). Udv. af 19.1.1944 ang. anvendelsen af den tidligere statsradiofonibygning (455). Udv. af 16.2.1944 til planlægning af en ungdomsskoleudstilling i forbindelse med dyrskuet på Bellahøj i sommeren 1944 (460). Udv. af 20.11.1944 til tilvejebringelse af tegninger og planer til undervisningskøkkener (473). Komm. af 17.7.1945 ang. de sønderjyske skoleforhold (475). Udv. af 1946 vedr. udvidelsen af Københavns Universitet (483). Udv. af 15.1.1946 til udarbejdelse af fælles retningslinjer for børnehavelærerindeuddannelsen på de anerkendte børnehaveseminarer (485). Udv. af 19.2.1946 vedr. børnehavelærerinde-seminarierne og fritidshjemseminarierne (490). Udv. af 18.3.1946 om afhjælpning af en evt. mangel på seminarieuddannede lærere og lærerinder (495). Komm. af 22.7.1946 til undersøgelse af spørgsmålet om videnskaberne fremme i Danmark ved foranstaltninger fra statens side (Videnskabskommissionen) (500). Udv. af 8.1.1947 ang. Rigshospitalets bygningsmæssige forhold (510). Komm. af 13.3.1947 vedr. de i Danmark beroende islandske håndskrifter og museumsgenstande (515). Udv. af 27.10.1947 ang. pensionsforholdene for lærere ved de under Undervisningsmin. hørende private skoler (520). Komm. af 17.11.1947 vedr. ændring af uddannelsen for lærere og lærerinder til Folkeskolen (Seminariekommissionen af 1947) (525). Udv. af 28.2.1948 til overvejelse af en ændret ordning vedr. adgangsbegrænsningen til Den Polytekniske Læreranstalt, Danmarks Tekniske Højskole, Danmarks Farmaceutiske Højskole og Danmarks Tandlægehøjskole (535). Arbejdskomitéen af 5.3.1948 til nær-

mere tilrettelæggelse af en officiel dansk kunst- og kulturudstilling i London i efteråret 1948 (540). Udv. af 14.5.1948 vedr. læse- og eksamenspena til studentereksamen (550). Ungdomsskolekomm. af 23.12.1948 (555). Udv. af 21.6.1949 til tilrettelæggelse af det i §7 i lov 413 af 12.7.1946 om skolelæger omhandlede kursus i skolehygiejne (560). Udv. af 28.8.1950 vedr. oprettelse af et pædagogisk forskningsinstitut (570). Udv. af 26.1.1952 vedr. eksamensmellemskolen mv. (600). Udv. af 21.4.1952 vedr. de danske landsdelsorkestre (605). Udv. af 7.6.1952 ang. billiggørelse og rationalisering af det kommunale skolebyggeri (610). Erhvervsvejledningsudv. af 31.3.1953 (615). Udv. af 2.7.1953 til undersøgelse af mulighederne for oprettelse af en fælles nordisk videnskabelig husholdningsskole (625). Undervisningsmin.s skolehygiejnekursusudv. af 8.8.1953 (630). Bedømmelseskomité af 25.11.1953 vedr. Rigshospitalets byggeplaner (635). Udv. af 12.12.1953 ang. evt. oprettelse af endnu en tandlægehøjskole i Danmark (645). Teaterkomm. af 26.1.1954 (655). Undervisningsmin.s kunstkomm. af 3.2.1954 (660). Undervisningsmin.s byggeforskningsudv. for skolebyggeriet af 24.5.1954 (670). Udv. af 15.9.1954 vedr. Kunstakademiets lokaleforhold (685). Udv. af 16.9.1954 vedr. forenkling af tilskudsreglerne for de private skoleformer, seminarier o.l. (690). Udv. af 21.9.1954 til undersøgelse af spørgsmål vedr. uddannelsen af husholdningslærerinder (Husholdningsseminarieudvalget) (695). Udv. af 24.9.1954 til tilvejebringelse af samlet oversigt over statsskolernes behov for samlinger og undervisningsmateriel (700). Udvalget af 12.11.1954 vedr. en omordning af skolevæsenet (skolestrukturudvalget) (715). Udv. af 23.11.1954 vedr. folkehøjskolen (720). Udv. af 27.1.1955 vedr. børns og unges læsning (730). Udv. af 27.1.1955 vedr. den underlødige litteratur (735). Udv. af 1.3.1955 til undersøgelse af mulighederne for at erstatte den almindelige filosofiske prøve med et højskoleophold (740). Udv. af 27.6.1955 vedr. Danmarks Lærerhøjskole (755). Udv. af 3.8.1955 vedr. skolebøgers udførelse (760). Udv. af 25.8.1955 vedr. undervisning af talelidende, svagthørende og læseretarderede børn i Folkeskolen (Særundervisningsudvalget) (765). Udv. af 7.10.1955 vedr. revision af radiospredningsloven, herunder spørgsmålet om fjernsynets fremtidige organisation (Radiolovudvalget) (770). Udv. af 26.10.1955 vedr. projektering af Viborg Katedralskoles kostafdeling (775). Udv. af 26.4.1956

vedr. jordemoderuddannelsen (810). Udv. af 12.7.1956 vedr. den matematisk-naturvidenskabelige uddannelses karakter og omfang (825). Udv. af 1.11.1956 vedr. svømmebassiner og friluftsbade (860). Undervisningsmin.s Musikkomm. af 30.3.1957 (875). Udv. af 26.9.1957 vedr. universiteternes 10-års byggeprogram (890). Udv. af 26.9.1957 vedr. Københavns Universitets udvidelsesmuligheder inden for Københavns Kommune (Dispositionsplanudvalget for Københavns Universitet) (900). Udv. af 26.2. og 2.6.1958 vedr. de studerendes og videnskabsmændenes økonomiske vilkår, herunder deres beskatningsproblemer (925). Læseplansudvalget for Folkeskolen af 1.9.1958 (945). Planlægningsudv. af 17.10.1958 for Den Polytekniske Lærestanstalt, Danmarks Tekniske Højskole og (1966) Danmarks Ingeniørakademi (950). Udv. af 15.11.1958 vedr. uddannelse af lærere til tale-, tunghøre- og læseundervisning (953). Læseplansudv. for gymnasiet af 27.2.1959 (990). Udv. af 9.3.1959 ang. revision af lovgivningen om foranstaltninger mod forstyrrelser af radiomodtagning (1000). Udv. af 9.6.1960 vedr. udbygning af Danmarks Lærerhøjskoles undervisning i pædagogik og psykologi (1070). Det pædagogiske arbejdsudvalg for ungdomsskolen af 14.9.1960 (1075). Læreruddannelsesudv. af 23.12.1960 (1085). Udv. af 6.4.1961 vedr. fastsættelse af regler om lejeværdi for gratis bibliotekslokaler (1087). Udv. af 27.2.1961 vedr. Forsøgscentret i Rødovre (1095). Planlægningsudv. af 30.8.1961 vedr. Det Kgl. Teater (1100). Udv. af 16.1.1962 vedr. forsøgsdyr i biologisk forskning og sygdomsbekæmpelse (1120). Komm. af 7.5.1962 ang. handels- og kontoruddannelsen (1165). Universitetsadministrationsudv. af 1962 (1170). Udv. af 21.6.1962 vedr. ministeriets tilskudsforvaltning (1180). Udv. af juni 1962 vedr. forskning af international politik herunder internationale konflikter (1188). Udv. af 29.10.1963 ang. landbrugsuddannelsen og landbrugsskolernes forhold (1220). Udv. af 2.12.1963 om uddannelsen på børnehaver og fritidshjemseminarier (1230). Udv. af 15.6.1964 vedr. audiovisuelle hjælpemidler (1255). Udv. af 8.8.1964 vedr. oprettelse af en afdeling af Danmarks Ingeniørakademi i Ålborg (1270). Tilskudsudv. af 21.9.1964 (1280). Dispositionsplanudv. af 2.2.1965 (1290). Vagn Jensen-sagen (uordnet) (1331). Studieplansudv. for højere forberedelseseksamen af 26.8.1966 (1335). Studieplansudv. for læreruddannelsen af 26.8.1966 (1340). Udv. af 30.9.1966 vedr. den kliniske studenterundervisning under Det Lægeviden-

skabelige Fakultet ved Københavns Universitet (1350). Udv. af 31.10.1966 vedr. flyuddannelserne (1355). Kontaktudv. af 26.9.1967 vedr. Universitetscentret i Odense (1380). Fællesudv. af 1967 mellem Odense Universitets planlægningsudv. og Byggeadministrationen for de Højere Uddannelser (1385). Udv. af 9.3.1968 om uddannelseskraft for seminarielærere (1400). Udv. af 28.3.1968 om seminariernes fremtidige antal og placering mv. (1405). Planlægningsgruppen af 1971 for Ålborg Universitetscenter (1578). Læreruddannelsesudv. af 23.5.1971 (1740). Arbejdsgruppen af sept. 1978 om lærernes arbejdstid. Arbejdsmateriale fra budgetdepartementets repræsentant i arbejdsgruppen 1978-80 (2243). Udvalget af 19.4.1979 om evt. ændret organisation af den skolepsykologiske rådgivning mv. (2275). Udv. af maj 1986 vedr. de grundlæggende erhvervsuddannelser (2670). (NP/TK)

MINISTERIET FOR KULTURELLE ANLIGGENDER 1961-87 31

KULTUR- OG KOMMUNIKATIONS-MINISTERIET 1987-88

KULTURMINISTERIET 1988-

Ministeriet for Kulturelle Anliggender blev oprettet i forbindelse med regeringsomdannelsen 7.9.1961. Dets ressort blev fastlagt ved kgl. res. af 19.9.1961, som trådte i kraft næste dag. Ministeriet organiseredes i et departement med to kontorer; i 1963 oprettedes yderligere to kontorer og pr. 1.10.1969 et femte kontor. Ressort og medarbejdere i 4. kontor (fredningssager) blev pr. 5.10.1973 overført til Miljøministeriet. I 1978 oprettedes et femte og i 1986 et sjette kontor. Ved regeringsudnævnelsen i 1987 henførtes kommunikationsspørgsmål til ministeriet, der fik navnet Kultur- og Kommunikationsministeriet og bestod af Kultur-

Henning Rohde (1910-) var fra 1935 og 20 år derefter ansat i Undervisningsministeriet. Samtidig havde han flere stillinger med tilknytning til teatret. Således blev han i 1950 leder af Statsradioens dramatisk-litterære afdeling. Fra 1955 havde han ledende stillinger ved Det Kgl. Teater. Da Ministeriet for Kulturelle Anliggender oprettedes i 1961, blev Henning Rohde dets første departementschef. Han deltog, bl.a. med bogen "Ei blot til lyst - også til nytte" fra 1969, i den offentlige debat om kulturpolitikken i 1960erne. I 1975 vendte han tilbage til Det Kgl. Teater som chef (Det Kgl. Teater).

departementet og Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet. Ved regeringsudnævnelsen i 1988 overførtes Generaldirektoratet og det meste af Departementets 5. Kontor (film, radio, TV, video) til Trafik- og Kommunikationsministeriet (s. 246). Fra 1975 var der i ministeriet en kommitteret i ophavsret, generel planlægning og (senere) mediespørgsmål, fra 1986 en konsulent i ophavsret og mediespørgsmål.

Pr. 1.4.1964 indførtes et enhedsjournalssystem, men journalisering og arkivering (henlæggelse) skete dog fortsat i hvert kontor for sig. Sagernes fordeling mellem kontorerne er ændret mange gange; der henvises til Hof- og Statskalenderen.

Ved oprettelsen overtog Kulturmin. flg. sagområder: Fra Undervisningsmin., 2. Dept. 2. Kontor: Sager vedr. arkivvæsen, biblioteksvæsen og museumsvesen (med undtagelse af de under Københavns Universitet hørende museer), sager vedr. Dansk Folkemindesamling, Dansk Sprognævn, Det Kgl. Teater og Den Kulturelle Fond, Det Kgl. Danske Musikkonservatorium og de øvrige musikkonservatorier, den musikpædagogiske uddannelse og støtten til musiklivet, Det Kgl. Akademi for de Skønne Kunster, kunstudstillinger, Statens Kunsthøj, Eckersberg-Thor-

valdsenfondet og anden støtte til bildende kunstnere, Dansk Forfatterfond, støtte til forfattere og anden støtte til litteraturen, Statens Alm. Videnskabsfond og Rask-Ørstedfondet, sager vedr. oplysningsforbundene, sager vedr. bygningsfredning, radiospredning, ophavsretten til litterære og kunstneriske værker og til fotografiske billeder, sager vedr. Nordisk Institut for Folkedigtning, Det Danske Institut for Videnskab og Kunst i Rom, danske lektorer i udlandet og Det Danske Selskab. Fra Justitsmin.s 2. Kontor: Sager vedr. skuespilbevillinger og teaterforhold og vedr. film og biografteatre (med undtagelse af Statens Filmcensur). Fra Forsvarsmin.s 7. Kontor: Tøjhusmuseet. Fra Handelsmin.s 2. Kontor: Kunstindustrimuseet og Danmarks Tekniske Museum. Fra Statsmin.: Sager vedr. naturfredning, videnskabelige reserver, Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd og Statens Teknisk-Videnskabelige Fond.

Siden oprettelsen har ministeriet modtaget flg. sagområder (NB: hvor intet andet er nævnt, er hjemmelen den kgl. resolution, hvis dato anføres): 8.10.1964 sager vedr. Danmarks Hus i Paris, Nationalparken ved Dybbøl, frilæggelsen af Jellinghøjene, Fonden til Fædrelandets Vel og Kong Christian den Tiendes Fond fra Statsmin. Ved Statsmin. skr. af 16.10.1964 autorisation af stednavne til brug i Statstjenesten fra Statsmin. 17.12.1965 Grønlands Radio, den grønlandske radioavis og filmudlejningsvirksomhed i Grønland fra Min. for Grønland, Adm.afd. 28.2.1967 grønlandske biblioteker fra Min. for Grønland, Adm.afd.

2.2.1968 i forb. m. regeringsudnævnelsen samme dag: Sager vedr. teknisk samarbejde med udviklingslandene samt nedrustningsspørgsmål fra Udenrigsmin.; den departementale ekspedition skulle fortsat ske i Udenrigsmin., men "under ledelse af ministeren for kult. anligg. og på hans ansvar". 29.1.1971 Hærens Arkiv fra Forsvarsmin. 29.12.1972 sager vedr. cirkus fra Justitsmin. 25.3.1974 Statens Filmcensur fra Justitsmin. 11.11.1976 sager vedr. idræt, herunder tipsmidler til idrætsformål fra Indenrigsmin. 10.1.1983 sager vedr. arkæologisk undersøgelsesvirksomhed fra Fredningstyrelsen. 31.8.1984 sager vedr. rigsvåbnet og Statens Heraldiske Konsulent fra Indenrigsmin. 3.1.1985 sager vedr. Statens Bibliotek og Trykkeri for Blinde fra Socialstyrelsen. 29.11.1985 sager vedr. Danmarks Hus i Paris fra Udenrigsmin. 10.9.1987 Generaldir. f. P. & T. fra Min. f. Off. Arb. og sager vedr. retskrivning fra Statsmin. 3.6.1988 sager vedr. fritids-

virksomhed og -undervisning, folkehøjskoler, landbrugsskoler m.v. samt Direktoratet for Folkeoplysning, Frie Grundskoler mv. fra Undervisningsmin. 11.10.1989 sager vedr. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg fra Industrimin. og sager vedr. Dansk Landbrugsmuseum og Skovbrugsmuseet fra Landbrugsmin.

Siden oprettelsen har ministeriet afgivet flg. sager: 12.3.1963 visse sager om radiostøj til Min. f. Off. Arb. 28.9.1965 sager vedr. Statens Alm. Videnskabsfond, Rask-Ørstedfondet, Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd og Statens Teknisk-Videnskabelige Fond til Undervisningsmin. Ved regeringsudnævnelser 11.10.1971 sager vedr. teknisk samarbejde med udviklingslandene samt nedrustningsspørgsmål til Udenrigsmin. 29.3.1972 Grønlands Radio og filmudlejningsvirksomhed i Grønland samt administrationen af de grønlandske biblioteker til Min. f. Grønland. 29.12.1972 sager vedr. danske lektorer i udlandet og sager vedr. universitetsbibliotekerne i Roskilde og Ålborg til Undervisningsmin. 27.9.1973 sager vedr. naturfredning, bygningsfredning, rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning, Landskabslaboratoriet Røsnæs, Statens Bygningsfredningsfond og Det Særlige Bygningssyn til Miljømin. 10.1.1983 sager vedr. loven om historiske skibsvrag (bortset fra den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed) til Miljømin. Med hjemmel i §7, stk. 1 i lov 286 af 6.6.1984 om erhvervsdrivende fonde overførtes i foråret 1985 tilsynet med tilskudsberettigede erhvervsdrivende museer, zoologiske haver, landsdelsorkestre m.fl. institutioner til Aktieselskabsregisteret. 3.6.1988 Generaldir. f. P. & T. samt sager vedr. film, radio, TV og video til Trafik- og Kommunikationsmin.

Henvisninger: Statsmin., j.nr. 1961/61-7-60. Julius Bomholts, Privatarkiv (især gruppe F.VI) i Esbjerg Centralbibliotek.

Indhold: 1. *Kontor:* Journalregistre 1962-74. Journaler 1961-76. Brevregistre 1962-64. Kopibøger 1964-74. Journalsager 1961-74. Kontrolbøger 1962-70. Regnskabsoversigter 1965-67. Legatsager 1859-1971.

2. *Kontor:* Journalregistre 1962-63. Journaler 1962-74. Journal for film, teater, radio, ophavsretssager og sekretariatssager 1962-

69. Dagbøger (kontrolbøger) 1962-69. Brevregistre 1962-64. Kopibøger 1964-74. Journalsager 1962-74. Kontrolbøger 1962-67. Teater- og biografisager 1961-64. Teaterlokalesager 1964-69. Tips-sager, regnskabsbilag 1967-72. Tipsmidlerne 1951-71. Biografisager 1955-63. Sag om Nordjyllands Kunstmuseum 1966-67.

3. *Kontor:* Journalregister 1964. Journal 1964-74. Brevregister 1964. Kopibøger 1964-74. Journalsager 1964-74.

4. *Kontor (1963-73):* Journalregistre 1964. Journaler 1964-69. Brevregistre 1964. Kopibøger 1964-69. Journalsager 1964-69. Kontrolbog 1967-70. Fredningsmateriale 1932-71. Dagbøger (for indgået post) 1961-70. Brevkopier vedr. fredning 1971.

5. *Kontor:* Kopibøger 1970-74. Journaler 1970-74. Journalsager 1970-74.

Arkivalier fra flere kontorer og uden for kontorordningen: Ujournaliserede sager 1959-72. Kopibøger 1961-64 (fælles for 1. og 3. Kontor). Legatsager 1920-86.

Embedsmandsarkiver: Kontorchef Th. Gimsing: Korrespondance, 1962. Afdelingsarkitekt T. Häuser-Hansen: Danmarks Hus i Paris og i London, div. skoler, 1949-70. Fuldmægtig Edv. Jeppesen: Div. vedr. Danmarks Radio, 1942-64. Fuldmægtig H.J. Kjær: Div. vedr. Intellectual Property Conference, radio og TV, 1967-74. Kontorchef J. Harder Rasmussen: Udv. vedr. Københavns 800 års-jubilæum og Handelsmin.s udv. vedr. eksportfremme, 1966-70. Kontorchef E. Thrane: Div. vedr. Sonning-fonden, DTH, lovforslag om film og biografer, 1953-72. Kontorchef E. Tjalve: Div. vedr. betænkn. om kulturpolitik, Christiansborgmødet 1968, Statens Kunstfond, 1961-76. Kontorchef W. Weincke: Div. vedr. Slotsholmen, Det Kgl. Bibliotek, festspilene på Kronborg, 1961-70.

Byggeudvalg

31/198

Udv. af 16.3.1964 vedr. Det Kgl. Teater (1). Udv. af 25.4.1961 vedr. udvidelse mv. af Landsarkivet for Sjælland (1a). Udv. af 16.7.1962 vedr. Det Fynske Musikkonservatorium (1b). Udv. af 20.5.1965 vedr. Rosenborg (6). Udv. af 3.6.1965 vedr. ombygningen af Statens Museum for Kunst (9). Udv. af 20.5.1967 vedr. Statens Teaterskole (12). Udv. af 19.3.1968 vedr. Landsarkivet i

Åbenrå (18). Udv. af 10.6.1969 vedr. Kunstakademiet (21). Udv. af 23.2.1973 vedr. Rosenborg (24). Udv. af 3.8.1973 vedr. opførelse af en magasinbygning til Det Kgl. Teater (27).

Udvalg og kommissioner ad hoc

31/199

Naturfredningskommissionen af 23.11.1961 (2). Udv. af 23.2.1962 vedr. adskillelse af lyradio- og fjernsynsvirksomheden inden for Danmarks Radio (3). Kulturudv. af 1962 (4). Udv. af 12.6.1962 vedr. en nyordning af Sønderjyllands Symfoniorkester (6). Udv. af 24.8.1962 til undersøgelse af de problemer, der knytter sig til den af Staten foreståede kortfilm-produktion (9). Udv. af 28.9.1962 vedr. anvendelse af papir inden for statsforvaltningen (12). Arbejdsudv. af 6.6.1963 vedr. opførelse af Nordens Hus i Reykjavik (18). Udv. af 8.10.1963 om teateruddannelse (21). Udv. af 30.10.1963 til undersøgelse af Det Kgl. Danske Musikkonservatoriums lokalemæssige problemer (24). Udv. af 17.3.1964 vedr. Det Kgl. Teaters driftsøkonomi (27). Udv. af 27.5.1964 vedr. kulturcentre (30). Teaterbygningsudv. af 17.6.1964 (33). Løgumkloster Refugiums biblioteksudv. af 8.9.1964 (34). Udv. af 1964 vedr. udstillingen på Louvre-museet i april 1965 (35). Udv. af 5.5.1965 vedr. Den Sønderjyske Landsdels-scene (39). Udv. af 2.10.1965 vedr. en ændret struktur for Nationalmuseet og Rigsantikvarembetet (42). Konserveringsudv. af 26.10.1965 (45). Udv. af 20.12.1965 til udformning af forslag til regler om fordeling af de af staten indkøbte kunstværker (48). Udv. af 18.2.1966 vedr. fællesantenneanlæg og andre fordelingsanlæg for lyd- og billedprogrammer (51). Udv. af 2.3.1966 vedr. biografbevillingssystemet (57). Udv. af 10.11.1966 ang. biblioteksassistenternes uddannelses- og ansættelsesforhold (60). Radiokommissionen af 15.6.1967 (72). Planlægningsudv. af okt. 1967 vedr. udbygningen af Grønlands Radio nedsat af radiostyrelsen i Godthåb (73). En kulturpolitisk redegørelse, april 1968 ("Betænkning 517") (74). Udv. af jan. 1969 til udarbejdelse af en ny ordning for Det Kgl. Akademi for de Skønne Kunster (75). Udv. af 24.4.1969 vedr. revision af lov 171 af 27.5.1964 om folkebiblioteker (81). Radioudv. af 27.8.1969 (99). Arkitektuddannelsesudv. af 22.9.1969 (102). Udv. af 13.3.1970 vedr. kulturelle aktiviteter i butikcentre (111). Udv. af 15.10.1970 vedr.

børne- og ungdomsteater (117). Det grønlandske TV-udv. (GTV) af 7.7.1971 (132). Udv. af 2.2.1972 til revision af lovene om statstilskud til kulturhistoriske museer og kunstmuseer (138). Udv. af 20.3.1972 vedr. Det Kgl. Teaters bygnings- og driftsforhold (141). Udv. af 2.5.1972 vedr. bevarelse mv. af radio- og TV-udsendelser (142). Udv. af 6.2.1973 vedr. Den Jyske Operas rekonstruktion (147). Arbejdsgruppen af 11.1.1974 vedr. den landsdækkende abonnementsordning (155). Udv. af 12.2.1974 om støtte til kulturlivet (156). Arbejdsgruppe af 18.4.1974 om forskningsbibliotekernes administrative og organisatoriske forhold (162). Udv. af 31.10.1974 vedr. ændringer i Nationalmuseets regnskabsvæsen, økonomiske forvaltning mv. (168). Udv. af 17.1.1975 vedr. zoologiske haver (171). Udv. af 12.12.1975 om udarbejdelse af programoplæg for udvidelse af Rigsarkivet (176). Arbejdsudv. af 26.2.1976 vedr. teateruddannelserne (177). Bibliotekskommissionen af 8.1.1976 (180). Arbejdsgruppen af 18.10.1976 vedr. revision af den landsdækkende teaterabonnementsordning (182). Forsamlingshusudv. af 22.7.1977 (186). Udv. af 23.5.1978 vedr. børneteater og opsøgende teater (192). Udv. af 12.7.1979 vedr. revision og sikring ved Det Kgl. Bibliotek (215). Udv. af 28.12.1979 vedr. eliteidrættens vilkår (225). Udv. af 17.11.1980 til udarbejdelse af programoplæg for Universitetsbibliotekets 2. Afd. (240). Regeringens Ungdomsudv. af febr. 1981 (255). Arbejdsgruppe af 2.3.1982 om revision af museumsloven (271). Udv. af 3.11.1982 om beskyttelse af kulturværdier i Danmark mv. (280). Udv. af dec. 1988 vedr. samordning af landbrugs- og jordbrugsuddannelserne (320). (SR)

Indenrigsministeriet mv.

DEPARTEMENTET FOR DET INDRE 1848 48

Ved kgl. res. af 21.10.1848 oprettedes Dept. for Det Indre, hvorved landvæsenssager, vejsager, private forst- og jagtsager, kro- og møllesager, matrikelsager og enkelte andre sagområder udskiltes fra Rentekammeret og henlagdes under en egen departementschef. Baggrunden var uenighed i regeringen om, hvorledes et indenrigsministeriums sagområde skulle sammensættes, og som en midlertidig foranstaltning oprettede konseilspræsident og finansminister A.W.Moltke Dept. for Det Indre. Det bortfaldt, da Indenrigsmin. oprettedes ved kgl. res. af 24.11.1848.

Henvisninger: Niels Petersen: Departementet for det indre, i: *Arkiv 3*, 1969 s.111ff.

Konseilspræsidiets, j.nr. 1848/151. Rentekammeret, Danske sekretariat, j.nr.1848/703.

Indhold: Kopibog, postbog, journal, journalsager 1848. Sager til ekspeditionsprotokollen og henlagte journalsager 1848-49. (NP)

INDENRIGSMINISTERIET 1848- 03

Til Indenrigsmin. henlagdes de sagområder, som i 1848 ikke var omfattende nok til at danne grundlag for et særligt fagministerium. Da der senere oprettedes nye fagministerier, blev det næsten altid Indenrigsmin., der afgav sagområder. Følgende ministerier har helt eller delvis hentet sagområder fra Indenrigsmin.: Landbrugsmin (s. 247), Min. for Offentlige Arbejder (s.

227), Handelsmin. (s. 271), Socialmin. (s. 287), Boligmin. (s. 313), Min. for Forureningsbekæmpelse/Miljømin. (s. 323) og Sundhedsmin. (s. 326). NB: Oplysning om arkiver og sagområder, som Indenrigsmin. har afgivet til andre Ministerier, vil bortset fra Sundhedsmin. ikke blive bragt her, men skal søges under de ministerier, hvortil de blev henlagt.

Til Indenrigsmin. har været knyttet nogle institutioner, der helt eller delvis har været sidestillet med Departementet, og hvorom oplysningerne bringes i særskilte artikler. Under Indenrigsmin., men uden organisk forbindelse med dets almindelige departementer, hørte således indtil 1853 *Statistisk Bureau* (kgl. res. af 19. 11.1849, s. 1826) og indtil 1855 *Islandske Departement* (s. 482). *Statistisk Bureau* blev flyttet til Finansmin., og *Islandske Dept.* til Justitsmin. (bek. af 31.10.1855). Samme forhold til Indenrigsmin. havde *Koloniernes Centralbestyrelse* 1865-70 (s. 1895) og *Postvæsenet* 1873-94, 1896-1900 og 1902-16. Dog var styrelsen af Postvæsenet 1874-83 integreret i ministeriets almindelige departementale organisation, se herom under Postvæsenet s. 1071.

Da *Islandske Dept.* i 1855 blev flyttet til Justitsmin., forblev sager vedr. Grønland under Indenrigsmin. Ved lov 161 af 8.6. 1912 om fællesstyre af de grønlandske anliggender oprettedes et ministerumiddelbart direktorat, der kaldtes Styrelsen af Koloniene i Grønland, senere Grønlands Styrelse. Herefter ophørte Indenrigsmin.s Departement med behandlingen af grønlandske sager. Grønlands Styrelse var en del af Indenrigsmin. indtil 1929. Se herom under Min. for Grønland, s. 484.

Ved lov 262 af 6.5.1921 var *Direktoratet for Statens Sindsygehospitalet* (s. 1666) oprettet med en i det væsentlige ministerumiddelbar stilling i Justitsmin. Sammen med sundhedssagerne blev *Direktoratet* i 1924 flyttet til Indenrigsmin. Det skiftede i 1960 navn til *Direktoratet for Statshospitalerne* og blev nedlagt i 1976. Vedr. *Kommunalreformkommissionens Sekretariat*, nedlagt 1972, se s. 915. I 1959 oprettedes *Sekretariatet for Civilt Beredskab* med ministerumiddelbar stilling i Statsmin.; det blev i 1962 flyttet til Indenrigsmin., og blev i 1972 nedlagt (s. 931). Ved lov 239 af 10.6.1968 om folkeregistrering oprettedes *Sekretariatet for Personregistrering* med den opgave, at varetage det Centrale Personregister (CPR) og føre tilsyn med de kommunale folkeregistre (s. 920).

Ressort og ressortændringer

Selv om det enevældige regeringssystem ikke rummede noget organ, der kunne blive udgangspunkt for dannelsen af et Indenrigsmin., opererede næsten alle de reformforslag, der fremkom i løbet af 1840'erne, med et Ministerium eller Departement for Det Indre. Under forberedelserne af administrationsreformen af 1848 var der ikke fuldstændig enighed om dette, men det synspunkt sejrede, at et Indenrigsmin. skulle dannes ved udskillelse fra Justitsmin. af sager, der ikke vedkom justits- og politivæsenet, og ved udskillelse fra kammerkollegierne af sager, der ikke vedkom finanserne.

Indenrigsmin. blev oprettet ved kgl. kundg. af 24.11.1848 om ministeriernes endelige ordning. Fra Justitsmin. fik det kommunalvæsen, fattigvæsen, købstadsnæring samt valg til folkerepresentationen; fra Rentekammeret - via Departementet for Det Indre (se ovf.) - modtog det landvæsen, vejevæsen og domænevæsen; og fra Generaltoldkammer- og Kommercekollegiet fik det kanal- og havnevæsen, fabrikker og industri. Endvidere overtog Indenrigsmin. de sager, der havde sorteret under følgende immediate, men nu ophævede bestyrelser: Kvægsygekommissionen, Direktionen for Landstutterivæsenet, Overbestyrelsen for Den Kgl. Veterinærskole (I s. 322, 424, 455f. 375f.) og Jernbanekommissionen af 1835 (s. 988).

Senere har Indenrigsmin. ved adskillige lejligheder afgivet og modtaget sagområder. Allerede 1.10.1849 overførtes domænevæsen, forst- og jagtvæsen fra Indenrigsmin. til Finansmin. jf. kgl. res. af 21.9.1849. Sager om tilladelse til anlæggelse og drift af brændevinsbrænderier på landet overførtes ved bek. af 10.2.1851 fra Finansmin. til Indenrigsmin.

I forbindelse med oprettelsen af Min. for Monarkiets Fælles Indre Anliggender (kgl. res. 16.10.1855, s. 225) ændredes fordelingen af forretninger mellem de forskellige ministerier ved bek. af 31.10.1855. Herved blev Indenrigsmin. det særlige kongerigske finansministerium (foruden for Indenrigsmin.s også for Justitsmin.s og Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenets områder). Fra Finansmin. overtog Indenrigsmin. sagerne vedr. Kongerigets særlige direkte og indirekte skattevæsen og hermed ekspeditionskontorerne for skattesager og stempelsager, samt

sagerne vedr. Kongerigets budget og regnskab. Sagerne vedr. Assignationsvæsenet og Kongerigets særlige statsgæld forblev i Finansmin., men skulle refereres for indenrigsministeren. På modsat vis skulle de for Kongeriget særlige pensionssager iht. kgl. res. af 21.6.1856 behandles i Indenrigsmin., men refereres for finansministeren. Tilskud til søfarten og havnekaptajnen på Københavns Red blev 31.10.1855 og ved kgl. res. 14.9.1858 overført til Indenrigsmin. fra Marinemin.

Bestyrelsen af Kongerigets almindelige finansielle anliggender blev ved bek. af 5.10.1860 atter overdraget til Finansmin., og ved Fællesforfatningens ophævelse blev ved bek. af 27.3.1865 også det direkte og indirekte skattevæsen tilbageført til Finansmin. Kassererkontoret for de Kongerigske Ministerier nedlagdes, og dets forretninger overgik til Finanshovedkassen. Til gengæld overtog Indenrigsmin. sagerne vedr. kgl. bygninger og haver, indfødsret og Koloniernes Centralbestyrelse fra Finansmin. De Danske Kongers Kronologiske Samlinger på Rosenborg, som Indenrigsmin. ved den lejlighed også overtog, blev ved kgl. res. af 27.10. 1866 overført til Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

Ved bek. af 28.2.1868 henlagdes sagerne vedr. valg til Rigsdagen fra Justitsmin. til Indenrigsmin. Ved bek. af 5.2.1869 afgav Indenrigsmin. sagerne vedr. arkivvæsenet til Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Koloniernes Centralbestyrelse blev ved bek. af 4.6.1870 atter henlagt til Finansmin.

Ved bek. 109 af 30.6.1871 henlagdes sager vedr. færgevæsen fra Finansmin. til Indenrigsmin., og ved bek. 146 af 8.11.1873 overtog dette min. med virkning fra 17.11.1873 også sagerne vedr. post- og befordringsvæsenet (herunder telegrafvæsenet). Ved bek. 125 af 8.10.1889 henlagdes sager vedr. eftergørelse og eftertryk af kunstværker og fotografier (ophavsret) fra Indenrigsmin. til Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

Ved bek. 7 af 13.1.1894 deltes Indenrigsmin. ved oprettelse af Min. for Offentlige Arbejder., jf. bek. 187 af 29.9.1894. Statens forhold til Civillisten, de kgl. bygninger og haver, vejvæsen, vandbygningsvæsen, havne og kanalvæsen, digevæsen, færgevæsen, jernbaner, postvæsen og telegraf og Tilsynet med Børns og Unge Menneskers Arbejde i Fabrikker blev det nye ministeriums sagsområde. Ved bek. 77 af 22.5.1896 ophævedes dette ministerium atter, sagsområdet vendte tilbage til Indenrigsmin., men der oprettedes nu et Landbrugsmin., hvortil henlagdes sager

vedr. landvæsen og matrikulering fra Indenrigsmin., og sager vedr. domæne-, forst- og jagtvæsen fra Finansmin.

Min. for Offentlige Arbejder blev ved bek. 87 af 27.4.1900 genoprettet i sin gamle skikkelse. Dog blev Post- og Befordringsvæsenet ved bek. 106 7.6.1902 henlagt under indenrigsministeren, som ved bek. 379 af 6.7.1916 atter afgav det til ministeren for offentlige arbejder. Ved bek. 163 af 20.10.1903 henlagdes sagerne vedr. "De fattiges Kasse" fra Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Indenrigsmin. Ved bek. 117 og 118 af 14.7. 1905 overførtes sager vedr. navigationsundervisning og skibes registrering til Indenrigsmin. fra hhv. Marinemin. og Justitsmin.

Ved bek. 269 af 17.12.1908 oprettedes Min. for Handel og Søfart, hvortil Indenrigsmin. afgav næringssager (bortset fra håndværk) og søfartssager. Hertil afgav Indenrigsmin. ved bek. 228 af 8.9.1913 også sagerne vedr. sparekassevæsen, og ved bek. 59 af 26.3.1914 sagerne vedr. patentvæsen, håndværk og industri med undtagelse af forholdet mellem arbejdsgivere og svende mv.

Ved bek. 15 af 6.2.1909 overtog Indenrigsministeriet sager vedr. amtmandsboliger fra Min. for Offentlige Arbejder., og fra samme ministerium overtog det ved bek. 237 af 15.10.1913 sagerne vedr. kgl. bygninger og haver, Civillisten og statsinventarierne.

Ved ovennævnte bek. 59 af 26.3.1914 modtog Indenrigsmin. fra Justitsmin. sagerne vedr. udskrivning til hær og flåde, stadfæstelse af sundhedsvedtægter, jf. lov af 28.3.1868 m.fl., og behandling af forbryderske og forsømte børn og unge personer, plejehjem og opdragelsesanstalter, jf. lov 72 af 14.4.1905. Sagerne vedr. forbryderske børn mv. blev ved bek. 378 af 6.7.1916 henlagt til Undervisningsmin. Sagerne vedr. stadfæstelse af sundhedsvedtægter tilbageførtes ved bek. 144 af 4.4.1922 til Justitsmin.

Ved kgl. res. af 18.11.1918 overtog minister uden portefølje, Th. Stauning, en del sager vedr. arbejder- og lærlingeforhold, herunder tilsynene med arbejde i fabrikker, dampkedler og udenlandsk arbejdskraft, samt ulykkesforsikring, sygekasser og arbejdsløsheds-kasser. Ordningen ophørte ved Staunings fratreden som minister 30.3.1920 og var uden betydning for arkivdan-nelsen.

Indenrigsmin.s sager vedr. kornlov og sukkerordninger blev ved bek. 242 af 14.6.1920 henlagt under Landbrugsmin.

Ved bek. 137 af 23.4.1924 udskiltes Indenrigsmin.s Social-

Torvehandel på Nytorv i København sidst i 1800-tallet (Det Kgl. Bibliotek). Til Indenrigsministeriets sagområde hørte tilsynet med torvehandelen. I Kontoret for Kommune- og Næringsager (j. nr. 1884/2066) er der en sag om, hvorvidt torvehandelen med landbrugsvarer burde bibeholdes på Nytorv. Borgere i København foretog en underskriftindsamling for at bevare handelen og sendte underskrift-listerne til ministeriet. Det hjalp dog ikke, og Københavns Magistrat udsendte i 1885 en plakat, hvor det bestemtes, at handel med kød, røget og saltet flæsk og pølser skulle ophøre på Nytorv.

dept.s 1. Kt. som et selvstændigt Socialmin., idet dog sager vedr. boligvæsen, understøttelse af børn og enker og fattigvæsen iht. lov af 9.4.1891 forblev under Indenrigsmin. Samtidig overtog

De som ønske Torvehandelen bibeholdt saavel med Kjød som med Landmandens øvrige Produkter, bedes underskrive denne Liste, for at den kan medfølge et Andragende til Kongen i Henhold til det af R. Jensen udgivne Skrift.

Navn.	Stilling.	Bopæl.
J. Hansen	Torvehandler	Nørredamsvej 110
P. Rørdam	Handelsmand	Nørredamsvej 110
H. M. Hansen	Polsterværk	Nørredamsvej 110
L. P. Andersen	Vel. Agent	Nørredamsvej 110
B. J. Gormsen	Distrikts	Nørredamsvej 110
Hen. Krøyer	Revisor	Nørredamsvej 110
August Lønborg	Hotel	Nørredamsvej 110
V. Kademacher (Torver)	Konst. Værker	Nørredamsvej 110
Carl Fyhr	Bagermester	Nørredamsvej 110
J. Westphal	Bødker	Frydssø 5 B.
L. P. Jørgensen	Bødker	Frydssø 5 B.
Carl Fyhr	Restauratør	Nørredamsvej 110

Indenrigsmin. påny et større sagområde fra Justitsmin., nemlig byggesager (bygningslovgivning, byggevedtægter mv.) og sundhedssager. Med sundhedssagerne fulgte Direktoratet for Statens Sindsygevæsen. Ved bek. 277 af 12.11.1924 om ændring i Indenrigsmin.s og Socialmin.s indbyrdes ressort afgav Indenrigsmin. sager vedr. statsstøtte til tuberkulosebehandling til Socialmin., og overtog derfra sager vedr. statsstøtte til kommunale arbejder.

Ved bek. 248 af 17.9.1925 afgav Indenrigsmin. sagerne vedr. statshåndbogen, Statstidende og statens forhold til pressen til Statsmin.

Ved bek. 309 af 14.12.1926 nedlagdes Socialmin.; til gengæld oprettedes et Min. for Sundhedsvæsen. Fra dette min. overtog Indenrigsmin. ved bek. 85 af 26.4.1927 sager vedr. lærlingeforhold, tilsyn med børns og unge menneskers arbejde i fabrikker, tilsyn med udenlandsk arbejdskraft og ulykkes- og invalideforsikring i Sønderjylland. Da Min. for Sundhedsvæsen blev nedlagt (bek. 102 af 30.4.1929), indgik hele dets sagområde atter i Indenrigsmin. Til gengæld henlagdes Grønlands Styrelse herfra til Statsmin., og sagerne vedr. offentlig forsorg og arbejderforhold blev henlagt fra Indenrigsmin. til det genoprettede Socialmin.

Da lov 187 af 20.5.1933 om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde var blevet foreslået af indenrigsministeren, overgik dette sagområde fra Marineministeriet hertil. Ved bek. 372 af 3.10.1939 overtog Indenrigsmin. de under Justitsmin. hørende sager vedr. undersøgelse af levnedsmidler. Ved bek. 505 af 4.12.1942 henlagdes sager vedr. tekniske installationer iht. lov 151 af 7.3.1937 og vedr. gader og vandløb mv. iht. lov af 14.12.1857 m.fl. fra Indenrigsmin. til Min. for Offentlige Arbejder.

I forbindelse med ministerskiftet 13.11.1947 oprettedes et Min. for Bolig- og Sundhedsvæsen, der dog ved bek. 491 af 23.11.1947 ændrede navn til Min. for Byggeri og Boligvæsen. Dette ministerium overtog Statens Bygningsdirektorat og Statens Byggeforskningsinstitut, der hidtil havde sorteret under Indenrigsmin., samt de sager vedr. sundhedsbestemmelser, som angik bygge- og boligforhold. Hertil overførtes ved bek. 241 af 28.4.1949 Indenrigsmin.s sager vedr. realkreditforhold (undtaget: Kreditforeningen for Kommuner i Danmark og Landmandsbankens Hypotekafd., der forblev under Indenrigsmin.)

I forbindelse med ministerskiftet 30.10.1950 udskiltes Boligdepartementet af det hidtidige Arbejds- og Socialmin. og forenedes med Indenrigsmin. til et Indenrigs- og Boligmin. med to

departementer: Indenrigsdept. og Boligdept. Forbindelsen ophævedes på ny ved bek. 252 af 12.9.1955.

Det ministerumiddelbare Sekretariat for Civilt Beredskab overførtes ved bek. 303 af 3.9.1962 fra Statsmin. til Indenrigsmin. Ved bek. 301 af 9.10.1964 overtog Indenrigsmin. Statsmin.s sager vedr. rigsvåbnet og Statens Heraldiske Konsulent. Dette sagområde blev ved bek. 502 af 21.9.1984 henført til Min. for Kulturelle Anliggender.

I forbindelse med oprettelsen af Min. for Familiens Anliggender, jf. bek. 408 af 7.12.1966, afgav Indenrigsmin. til det nye ministerium sagerne vedr. Statens Husholdningsråd, støtte til husholdningsorganisationer og konsulenttjeneste. Ved nedlæggelsen af Min. for Familiens Anliggender, jf. bek. 25 af 6.2.1968, førtes disse sager tilbage under Indenrigsmin. Sagerne vedr. Statens Husholdningsråd overførtes ved bek. 126 af 2.4.1968 til Handelsmin.

Ved bek. 145 af 2.4.1971 overtog Indenrigsmin. sagerne vedr. skolelægeordningen fra Undervisningsmin.

Ved bek. 460 af 13.10.1971 oprettedes Min. for Forureningsbekæmpelse. Fra Indenrigsministeriet overførtes hertil sagerne vedr. sundhedskommissioner, omgivelseshygiejne, vandforsyning, grundvandsforurening, levnedsmidler, radioaktive stoffer, gifte mv.

Ved bek. 244 af 9.6.1972 overtog Indenrigsmin. fra Min. for Grønland sagerne vedr. folkeregistrering i Grønland. Ved bek. 116 af 6.3.1973 overtog Indenrigsmin. sagerne vedr. uddannelse til embedslæge fra Undervisningsmin., og ved bek. 503 af 5.9.1973 gik sagerne vedr. udbetaling til kommuner iht. merværdiafgiftsloven §39 stk. 4 fra Finansmin. til Indenrigsmin.

Ved bek. 540 af 5.10.1973 afgav Indenrigsmin. sager vedr. lov om tilbudspligt til det nyomdannede Miljømin. Ved bek. 530 af 24.10.1974 afgav Indenrigsmin. sagerne vedr. udryddelse af rotter til Miljømin. Ved bek. 556 af 16.11.1976 afgav Indenrigsmin. sager vedr. fordelingen af overskuddet af A/S Dansk Tipstjeneste til Min. for Kulturelle Anliggender.

Ved bek. 564 af 20.12.1979 overtog Indenrigsmin. sagerne vedr. særfor sorgens sygehuslignende funktioner fra Socialmin. Ved bek. 352 af 25.2.1980 overtog Indenrigsmin. fra Socialmin. sagerne vedr. Fysiurgisk Hospital i Hald, men afgav samtidig sagerne vedr. Finsen Institutet til Undervisningsmin.

Ved bek. 387 af 30.6.1983 blev sagerne vedr. alkohol- og

narkotikamisbrug med visse undtagelser henlagt fra Indenrigsmin. til Socialmin. Ved bek. 448 af 2.9.1983 blev sager vedr. uddannelse af medicinsk personale henlagt fra Indenrigsmin. til Undervisningsmin. Samtidig blev sager vedr. Rigshospitalet og Kysthospitalet på Refsnæs henlagt fra Undervisningsmin. til Indenrigsmin.

I forbindelse med ministerskiftet 10.9.1987 oprettedes et Sundhedsministerium, hvortil overførtes Indenrigsmin.s Sundhedsafd. og sager vedr. sundhedsvæsen, apotekervæsen, Sundhedsstyrelsen, Statens Seruminstitut, Rigshospitalet mv. Ved kgl. res. af 13.11.1987 overførtes Tilsynet med Nukleare Anlæg fra Miljømin. til Indenrigsmin. med virkning fra 17.11.1987.

Organisation

Ved bek. af 9.12.1848, ændret pr. 1.1.1850, organiseredes Indenrigsmin. med et sekretariat og tre departementer, der tilsammen omfattede fem arkivdannende kontorer: 1) Sekretariatet, 2) Kontoret for Kommune- og Næringssager (KK), 3) Landvæsenskontoret, 4) Matrikulkontoret og 5) Kontoret for Offentlige Arbejder.

Sekretariatet var en fortsættelse af Rentekammerets Danske Sekretariat (I s. 347). I dets arkiv finder man for perioden 1855-61 sager vedr. finansloven for de kongerigske ministerier, dvs. Indenrigsmin., Justitsmin. og Kultusmin., idet Indenrigsmin. ved helstatsforfatningens indførelse blev finansministerium for Kongerigets særlige anliggender. Af samme grund blev Kontoret for Skattesager i 1855 henlagt fra Finansmin. til Indenrigsmin. Sekretariatet bortfaldt i 1870, hvorefter Kontoret for Kommune- og Næringssager varetog ministeriets sekretariatsforretninger.

Kontoret for Kommune- og Næringssager var en fortsættelse af Justitsmin.s 2. Dept.s Kontor, således som dette var blevet organiseret pr. 1.6.1848 (s. 115). Dets personale og størstedelen af dets sagområde overgik til Indenrigsmin. Kontoret fik desuden nogle sager fra Generaltoldkammeret, især vedr. fabrikker. Indtil 1866 var dets officielle navn: 1. Departements Kontor, derefter Kontoret for Kommune- og Næringssager, fra 1917 Indenrigsmin.s 1. Kontor eller "Kommunekontoret", ofte forkortet til KK.

Landvæsenskontoret og *Matrikulkontoret* kom begge fra Rentekammeret og overgik i 1896 til Landbrugsmin. (om arkivet, se s. 250). *Kontoret for Offentlige Arbejder* fik vej- og bygningssager fra Rentekammeret, kanal- og havnesager fra Generaltoldkammeret samt Jernbanekommissionens forretninger (om arkivet, se s. 234). Da Min. for Offentlige Arbejder blev oprettet, første gang 1894-96 og definitivt fra 1900, overgik kontoret til dette.

I 1866 blev antallet af departementer i Indenrigsmin. reduceret til to. Efter 1900, da såvel Landbrugsmin. som Min. for Offentlige Arbejder var udskilt, bestod Indenrigsmin. af ét departement med ét kontor, Kontoret for Kommune- og Næringssager. Fra dette har Indenrigsmin.s senere departementale organisation udviklet sig. Efter at ministeriet i to omgange, i 1908 og i 1914, havde afgivet næringssager til Handelsmin., modtog det i 1914 fra Justitsmin. sager vedr. udskrivning til krigstjeneste, hvilket i Indenrigsmin. kom til at hedde Værnepligtssager. Samtidig oprettedes et nyt kontor, 2. Kontor, hvortil henlagdes værnepligtssager og indfødsretsager.

Sager vedr. statens bygninger og haver hørte under Kontoret for Offentlige Arbejder og var fulgt med dette over i Min. for Offentlige Arbejder. I 1913 blev de ført tilbage til Indenrigsmin, hvor de kom til at høre under vekslende kontorer og indtog en særstilling ved at bibeholde det journalsystem og den sagsdannelse, de havde fået i Kontoret for Offentlige Arbejder.

De ekstraordinære forhold under 1. Verdenskrig medførte nedsættelsen af Den Overordentlige Kommission af 8.8.1914 og en lang række underordnede organer, der skulle tage vare på forsyningssituationen, se s. 945. Ved konstitution dannedes i jan. 1915 en midlertidig Kornafd. i Kommunekontoret, og ved kgl. res. af 30.3.1917 deltes Kommunekontoret (1. Kt.) i tre afdelinger / kontorer: 1) Kommunekontoret, 2) Socialkontoret og Brændselskontoret, 3) Kornkontoret. Brændselskontoret og Kornkontoret var midlertidige foranstaltninger, hvorimod Socialkontoret blev begyndelsen til Socialmin. (s. 287).

Ved lov 361 af 30.6.1919 oprettedes et Socialdepartement som Indenrigsmin.s 2. Dept. bestående af to, fra 1920 tre kontorer: Socialkontoret, Kontoret for Offentlig Forsorg (begge ved kgl. res. af 19.7.1919) og Afd. for Internationalt Socialpolitisk Samarbejde (kgl. res. af 22.12.1920). Ved oprettelsen af Socialmin. (kgl. res. af 23.4.1924) afgav Indenrigsmin. Socialdept. med Soci-

alkt. og Afd. for Internationalt Socialpolitisk Samarbejde, mens Kontoret for Offentlig Forsorg forblev i Indenrigsmin. og overgik til Min. for Sundhedsvæsen. I perioden 1926-27 var denne Afd. atter henlagt under Indenrigsmin., men tilbageførtes til Min. for Sundhedsvæsen (s. 325). Da Socialmin. reetableredes (vgl. res. af 30.4.1929), overtog det også Kontoret for Offentlig Forsorg.

I 1918 oprettedes en Midlertidig Boligafdeling (i realiteten et nyt kontor) til at administrere den lovgivning om støtte til boligbyggeriet, som indledtes med lov 48 af 5.2.1918, men som antoges at skulle blive et midlertidigt fænomen. Ved den i 1938 gennemførte boliglovgivning, især lov 153 af 13.4.1938, bortfaldt det officielle præg af midlertidighed, hvorefter administrationen pr. 1.5.1938 henlagdes til et nyt 3. Kontor, der afløste den Midlertidige Boligafdeling og tillige overtog nogle sager fra de to ældre kontorer.

I 1931 oprettedes en Ejendomsafdeling til administrationen af statens bygninger og haver og statens bygningsvæsen i øvrigt. Den blev i 1941 til ministeriets 4. Kontor. Samtidig nedsattes et udvalg vedr. statens forhold til byggeriet, som i sin betænkning foreslog, at alle statens opgaver i forbindelse med byggeri og bygningsvæsen blev henlagt til et direktorat. Dette gennemførtes med lov 294 af 6.7.1942, hvorefter Statens Bygningsdirektorat oprettedes 1.4.1943. Til dette overførtes Departementets 4. Kt. samt de sager i 3. Kt., der stammede fra den tidligere Boligafdeling. Statens Bygningsdirektorat, der var ministerumiddelbart, overgik til Boligmin. ved dettes oprettelse i 1947.

Fra dec. 1945 til okt. 1949 fandtes et kontor, der beskæftigede sig med indkvartering af tyske flygtninge (Indenrigsmin. 3. Kt. j.nr. 1945/9201-59, cirk. af 21.12.1945). Kontoret betegnedes som Indenrigsmin.s Kontor for Flygtningesager eller Kontoret under Flygtningeadministrationen (s. 1479). Det hørte ikke under Departementet, men var underlagt Flygtningeadministrationens chef, der for de fleste sagers vedkommende havde referat til socialministeren, men i indkvarteringssager til indenrigsministeren.

Efter oprettelsen af Statens Bygningsdirektorat bestod Indenrigsmin.s Departement af tre kontorer. I 1944 og 1945 opstod to foreløbige kontorer (4. og 5. Kontor). Oprettelsen af Boligmin. i 1947 medførte for Departementets vedkommende kun afgivelse af huslejesager. Fra nytår 1948 omordnedes Departementet,

J.H. Zeuthen (1912-) blev i 1937 ansat i Indenrigsministeriet, hvor han blev fuldmægtig i 1945. 35 år gammel blev han i 1948 ministeriets departementschef. 1977 blev han overpræsident i København. Zeuthen var departementschef under 12 ministre (Det Kgl. Bibliotek).

hvorved det gamle 2. Kontor fra 1914 forsvandt. De fem kontorer var herefter: 1. Kt. (KK) med ministeriets sekretariatssager og kommunalvæsenet, 2. Kt. med værnepligtssager, civilt luftværn, valg, amtmændsembeder, realkreditforhold, folkeregistre, vandindvinding, rottebekæmpelse mv., 3. Kt. med indfødsret og indkvartering, samt 4. og 5. Kt. med sundhedsvæsenet.

I denne fordeling af sagområder skete flere ændringer, således blev i 1954 sager vedr. valg og folkeregistre overført fra 2. til 3. Kontor. Pr. 1.4.1955 oprettedes et 6. Kontor for sager om kommunale tjenestemænd og den kommunale beskatning, udskilt fra 1. Kt. Pr. 1.4.1966 blev 4. Kontor delt i 4. Kt. A og 4. Kt. B. Ved oprettelsen af Min. for Forureningsbekæmpelse i 1971 blev 4. Kt. A overført til det nye ministerium.

Pr. 1.1.1972 oprettedes et 7. Kontor med den opgave at tage sig af problemer, der var opstået som følge af kommunalreformen. Det var en fortsættelse af Kommunalreformkommissionens Sekretariat (s. 915).

Fra 1.4.1972 ophævedes Sekretariatet for Civilt Beredskab. Dets forretninger videreførtes af et 8. Kontor i Indenrigsmin.s

Departement (s. 931), men det bortfaldt 1.6.1974, da det civile beredskab henlagdes til en særlig sektion i Civilforsvarsstyrelsen.

Ved udskillelse fra 5. Kt. oprettedes i 1972 et Uddannelsessekretariat til at varetage de budgetmæssige og administrative funktioner vedr. de af staten oprettede og drevne skoler for uddannelse af personale i sundhedsvæsenet. Det fungerede tillige som sekretariat for Uddannelsesnævnet for Sundhedsvæsenet (s. 714).

Pr. 1.9.1972 oprettedes en stilling som afdelingschef for de kontorer, der beskæftigede sig med sundhedsvæsen, civilforsvar og det civile beredskab. Siden 1968 fandtes en kommitteret, der i praksis fungerede som afdelingschef for kommunalvæsenet. Hertil hørte siden 1971 et økonomisk-statistisk sekretariat (Sekretariatet for Kommunaløkonomiske og Statistiske Spørgsmål), der fungerede som serviceorgan for alle ministeriets kontorer og tillige var sekretariat for regeringens Opgave- og Byrdefordelingsudvalg (s. 917).

Den 19.2.1973 nedsattes en arbejdsgruppe med den opgave at foretage en gennemgang af Departementets organisation og overveje ændringer heri. Arbejdsgruppen afgav betænkning 19.12.1973, hvorefter Departementets struktur omordnedes pr. 1.6.1974. Der oprettedes en *Kommunalafdeling* med fem kontorer, en *Sundhedsafdeling* med fire kontorer og en *Almindelig Afdeling* med tre kontorer. Kontorerne blev nummereret inden for hver afdeling. Herefter kunne et kontor kun identificeres entydigt ved anvendelse af afdelingsbetegnelsen, f. eks. 2.s.Kt. = Sundhedsafdelingens 2. Kt. Almindelig Afd. fik ingen afdelingschef; den omfattede de dele af ministeriets ressort, der ikke faldt ind under kommunalvæsen og sundhedsvæsen, nemlig 1.a.Kt. (sekretariatssager), 2.a.Kt. (statsamter, civilforsvar, værnepligt og indkvartering) og 3.a.Kt. (indfødsret, valg og legater).

Ved oprettelsen af Sundhedsmin. i 1987 overførtes Sundhedsafdelingen til det nye ministerium. Indenrigsmin. organiseredes herefter med Kommunalafd. og Almindelig Afd. (samt Afd. for Personregistrering) som hidtil; hertil kom *Økonomisk Afd.* med to kontorer nemlig 1.ø.Kt. (kommunernes almindelige økonomi) og 2.ø.Kt. (statstilskud til kommuner), der oprettedes ved udskillelse af 4. og 5.k.Kt. fra Kommunalafd. Almindelig Afd.s to kontorer blev i 1990 slået sammen til ét Sekretariat.

Arkivforhold

Indenrigsmin.s arkiv 1848-1967 består af en række selvstændige arkivfunds hver omfattende et kontor eller saggruppe, jf. oversigt ndf. Som nævnt er arkiverne vedr. de kontorer og saggrupper (sagjournaler), som i tidens løb er overgået til andre ministerier - bortset fra Sundhedsmin. - udskilt fra Indenrigsmin.s arkiv; de omtales nærmere i forbindelse med det ministerium, hvortil sagområdet er blevet henlagt.

I 1968 indførtes et nyt journalsystem omfattende hele Indenrigsmin.s Departement, og fordelingen af sagsområder mellem kontorerne er herefter uden betydning ved søgning af journalsager.

Ministeriets *forestillinger* har hele tiden udgjort en fælles række for, hvad der til enhver tid har hørt til ministerområdet. Det betyder f.eks., at forestillinger vedr. postvæsen skal søges her for de perioder, hvor postvæsenet hørte til Indenrigsmin. Forestillingerne har kontinuitet fra Rentekammerets danske relations- og resolutionsprotokoller. I rækken af forestillingsprotokoller indgår forestillingsprotokol fra 1848 fra Justitsmin.s 2. Dept. (s. 115). Til og med 1935 betegnedes forestillingerne i Indenrigsmin. officielt som relations- og resolutionsprotokoller.

Ved oprettelsen af Min. for Forureningsbekæmpelse i 1971 og Miljømin. i 1973 udlånte Indenrigsmin. de sager, der havde berøring hermed, til det nye ministerium. Sagerne blev efter tilbagelevering holdt samlet (under Departementet) og er ikke fordelt på de oprindelige journalnumre.

Henvisninger: Den civile Centraladministration 1848-93 s. 125-63, 1894-1913 s. 58-66, 1914-35 s. 68-82. Bet. ang. Statens Bygningsvæsen afgivet af den af Indenrigsmin. nedsatte Udvalg vedr. Statens Forhold til Byggeriet, 1942 (Sv. 716). Bet. om Indenrigsmin.s struktur afgivet af den af ministeriet den 19.2.1973 nedsatte arbejdsgruppe, dec. 1973 (Sv. 2681). Niels Petersen: Departementet for det indre, Arkiv 3, 1969 s. 111ff. Rigsarkivets 2. Afd.: Materiale til en vejledning om Indenrigsministeriets arkiv (dupl.), 1975.

Indenrigsmin.s Sekretariat, Sager om ministeriets ordning

1848. Indenrigsmin. 3. Kt., j.nr. 1945/9201⁵⁹, Indenrigsmin. 3. Kt., Sekretariatsjournal, j.nr. 1961/16⁸.

Peder Herschend, Privatarkiv nr. 5615. Minister C.N. Hauge, Privatarkiv nr. 7039. Minister Egon Jensen, Privatarkiv nr. 7068.

Oversigt over arkivet:

Departementet 1848- s.204

Sekretariatet 1849-70 s.205

Sekretariatssager 1921-24 s.206

Sekretariatet (3. Kontor) 1960-67 s.206

1. Kontor, Kommune- og Købstadskontor (KK) 1849-1967 s.206

2. Kontor 1914-47 s.210

2. Kontor 1948-67 s.211

3. Kontor 1938-47 s.211

Sundhedssager 1924-47, 4. Kt. 1948-66, 4A Kt. 1966-67 s.212

Sundhedssager: 4B Kontor 1966-67 s.213

Sundhedssager: 5. Kontor 1946-67 s.213

6. Kontor 1955-67 s.213

Rigsdagssager 1848-1967 s.213

Indfødsretsager 1849-1967 s.214

Sygekassesager 1892-1920 s.216

Værnepligtssager 1914-67 s.217

Kornkontor 1915-22 og Brændselskontor 1917-22 s.217

Civil Værnepligt 1933-67 s.218

Indkvarteringssager 1938-67 s.218

Tysk indkvartering, Tyskersager 1940-45 s.218

Husleje- og Folkeregistersager 1938-47 s.219

Luftværnssager 1939-49. Civilforsvarssager 1950-67 s.219

Civilbeskyttelsessager 1941-43 s.219

Legat- og Kommunevalgsager 1953-67 s.220

Christiansborg Slots Byggeudvalg af 15.11.1903, 1903-29 s.2200

Udvalg og kommissioner ad hoc s.220

Departementet 1848-

03

Indhold: Relations- og resolutionsprotokoller (forestillinger) 1848-1978. Registraturprotokoller (real- og personregistre til forestillinger) 1844-1944. Fortegnelser over ministeriets ekspeditioner til kongen 1851ff. Kronologiske registre til relations- og resolutionsprotokoller 1842-1950. Konceptforestillinger 1849-51.

Journal vedr. ordenssager 1932-67. Ordenssager 1932-67. Kassejournal (kontorhold) 1933-67. Visdomsbog for skatter 1902-13.

Månedsbetretninger fra politimestre til Statsadvokaten for Særlige Anliggender (afskrifter) 1942-44. Rapporter fra Statens Civile Luftværn 1944-45. Rigspolitichefens situationsmeldinger fra politikredsene 1943-44.

Sager udlånt til Min. for Forureningsbekæmpelse og Miljømin. 1967-73.

Indenrigsmin.s kortaflevering 1952, se Kort- og Tegningssamlingen.

Embedsmandsarkiver: Departementschef J.L. Saubrey 1945. Departementschef Jens Zeuthen 1948-49. Bjarne Hegner (vedr. Kommunalreformkommissionen) 1967-69.

Sekretariatet 1849-70

03/1

Fra 1849-70 fandtes et Sekretariat, som var en fortsættelse af Rentekammerets Danske Sekretariat og følgelig havde sit journalsystem derfra. I det meste af den tid, Indenrigsmin. siden har eksisteret, har dets sekretariatssager været varetaget af 1. Kt., uden at det der gav anledning til særskilt arkivdannelse af længere varighed. I 1921-24 førtes en særlig Sekretariatsjournal i 1. Kt. (se ndf.). I 1960 overførtes sekretariatssagerne til 3. Kt. (se Sekretariatet 1960-67 ndf.).

Indhold: Ekspeditionsprotokoller (kopibøger) 1849-68. Brevbøger (kronologiske brevregistre) 1850-68. Journaler 1849-68. Journalsager 1849-68. Bestallingsprotokol 1855-84. Protokoller og sager vedr. bevillinger, bestallinger, embedseder 1848-66.

Budgetsager 1850-65. Statsrevisionens antegnelser 1853-59. Hovedbøger 1861-88. Kassebøger 1848-61, 1866-71. Understøttelsessager 1850-62. Sportelkasseregnskaber m. bilag 1848-71. Indenrigsmin.s regnskabsoversigt 1849-50. Regnskabsprotokoller m. bilag 1849-80. Depotforvalterens regnskab (vedr. kontorartikler) 1852-68. Journal for udgifts- og indtægtsordrer 1863-64. Ordre til Sekretariatet om pengesummers udbetaling 1865-68.

Udgiftsanmeldelser for bogholderen 1862-65. Gagetillæg 1856-62. Forakter til lønningslov af 31.3.1860 og af 19.2.1861 for Kongerigets ministeriers embedsmænd 1857-61. Ansøgninger om ansættelse under Indenrigsmin. 1849-61. Ansættelser og forfrem-

melser under Indenrigsmin. 1852-56. Indenrigsmin.s anciennitetslister 1850-62.

Sager om Indenrigsmin.s ordning 1848. Bekendere af den mosaiske tro 1848-49. Kommunalbestyrelsernes forhandlinger indsendt af amtmændene iht. cirk. af 4.7.1853 og 17.12.1856. Akter vedr. den ved lov af 18.12.1857 oprettede midlertidige Lånekasse for Kongeriget. Indberetninger om tinglæsning af love og bekendtgørelser iht. cirk. af 27.2.1857. Cirkulærer om tinglæsning af love og bekendtgørelser 1857-62. Sager vedr. arkivvæsenet fra Kommissionen af 1857 til beretningen af 1868.

Adresse til indenrigsminister Lehmann af 24.2.1862, hvori Københavns udenbys grundejere anmoder om en skattekommissions nedsættelse. Indberetninger om den i anledning af krigen viste velgørelse mv. afgivet af Centralkomiteen, Københavns Magistrat og amtmændene 1865. Indberetninger fra amtstuerne om uindløste ekspeditioner iht. Indenrigsmin.s skr. af 19.6.1865. Forskellige indberetninger vedr. Sekretariatet og arkivet 1867. Ujournaliserede sager 1849-61. Regnskabsprotokoller m. bilag 1848-78.

Sekretariatssager 1921-24 03/2

Sekretariatsjournalen førtes i 1. Kontor (KK).

Indhold: Sekretariatsjournal og sager hertil 1921-24.

Sekretariatet 1960-67 03/9

I 1960 overførtes sekretariatssagerne fra 1. Kt. til 3. Kt., hvor der oprettedes en Journal for Sekretariatssager (som indtil 1965 også omfattede folkeregistersager).

Indhold: Kopibog 1952-67. Journal og journalkort 1960-67. Brevregistre (Sekretariat og indtil 1965 også folkeregistersager) 1960-66. *Sekretariatssager:* (1-sager) 1953-67.

1. Kontor, Kommune- og Købstadskontor 03/3 (KK) 1849-1967

Kontoret benævntes i perioder Kontoret for Kommune- og Næringssager og Kommunekontoret. Det havde arkivkontinuitet fra

Justitsmin.s 2. Dept. i 1848 (s. 115) - hvis arkiv er indordnet i Indenrigsmin.s 1. Kt.s arkiv - og derigennem arkivkontinuitet fra Danske Kancelli. Af den grund kaldtes kontorets journaler til og med 1942 officielt for resolutionsprotokoller, og derfor har kontoret efter 1848 afleveret arkivalier til Justitsmin.s Arkivkontor og ikke til Indenrigsmin.s Arkivkontor. Dette var en fortsættelse af Kamrenes Forenede Arkiv og modtog kun arkivalier, der havde kontinuitet fra Kammerkollegierne.

Kontorets arkivdannelse fulgte kancellisystemet. De ældre sager har oprindeligt været henlagt som registrant- og brevsager, men er senere blevet omlagt på journalnumre. Der førtes registrant (over kgl. ekspeditioner) i kontoret til og med 1909. En del af de ældre sager har været henlagt som "skabssager" (gruppeordnede sager). Over disse findes en særskilt fortegnelse. To vigtige hjælpemidler til kontorets arkiv er ekspeditionsregistrene og visdomsbøgerne. Ekspeditionsregistrene er registre over kgl. ekspeditioner, dvs. registrantsager. Ved hjælp af disse registre kan man finde ministeriets sager vedr. love, bekendtgørelser, udnævnelser, bevillinger, dispensationer mv., men ikke sager vedr. lovforslag, der ikke er blevet gennemført, ansøgninger, der ikke er imødekommet osv. Visdomsbøgerne er meget udførlige og omfatter 14 bind dækkende perioden 1837-1931. De er forsynet med alfabetiske registre. Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie har udsendt en komplet udgave af visdomsbøgerne på mikrokort (134 mikrokort).

Med enkelte undtagelser omfatter kontorets arkiv alle sagergrupper, som har været behandlet i kontoret. Undtagelserne er følgende:

Rigsdagssager, se særlig arkivgruppe s. 213.

Eneretssager eller *Patentsager*, se Direktoratet for Patent- og Varemærkevæsen s. 1311.

Grønlandske sager. Sager vedr. Færøerne og Grønland sorteret under Islandske Dept., der indtil 1855 hørte til Indenrigsmin., men havde egen arkivdannelse (s. 482). Da Islandske Dept. i 1855 kom til Justitsmin., forblev de grønlandske sager i Indenrigsmin., men ekspederedes indtil 1858 fortsat i Islandske Dept.s Ekspeditionskontor, derefter i Indenrigsmin.s Kt. for Offentlige Arbejder. I 1863 overførtes de til 1. Kt., hvor de førtes i en særlig Grønlandsk Journal, mens Grønlandske Kopibog bortfaldt. Med oprettelsen af Styrelsen for Kolonierne i Grønland i 1912 ophørte

Indenrigsmin.s grønlandske journal. Indenrigsmin.s grønlandske sager er omtalt i forbindelse med Min. for Grønland s. 488.

Sygekassesager, se særlig arkivgruppe s. 216.

U-journaler vedr. Den Fælleskommunale Udligningsfond 1937-58, se s. 912.

Hjælpe midler: Systematiske registre til visdomsbøger for kommunal- og næringsvæsen 1893-1904 og Fortegnelse over 1. Kt.s sagsområde 1849-1960 samt over faste numre og hovednumre i 1. Kt.s journal 1870-1940: i: *Materiale til en vejledning om Indenrigsministeriets arkiv* (dupl.), 1975.

Indhold: Registranter 1848-1909. Registrantsager 1848. Brev- og realregistre 1878-1967. Brevbøger (kopibøger) 1848-1967. Resolutionsprotokoller (journaler) 1848-1967. Journalsager 1848-1967. Underskrivelsesbøger 1849-1945. Ekspeditionsregistre 1849-1944. Anvisningsbøger 1850-1907. Journalnøgle 1919-39. Visdomsbøger 1837-92. Visdomsbøger for næringsager 1893-1909. Visdomsbøger for kommunesager 1893-1931.

Alfabetisk lånefortegnelse for amterne ca. 1874-1970. Lånefortegnelse for amtskommunale værker og institutioner ca. 1923-73. Alfabetisk lånefortegnelse for købstæderne ca. 1874-1970. Trykte købstadsvedtægter (m. håndskrevne tilføjelser) ca. 1868-1970. Sønderborg Kredsdays og Amtråds forhandlinger 1920-22. Antegnelssprotokol til Odense Kommunes regnskaber 1947-70. Låneprotokol I-II (KK j.nr. 1852) 1954-68. Købstædernes økonomiske forhold 1928-46. Købstædernes gæld ca. 1921-36. Blanketprøver. Kommunale ejendomsskatter jf. lov 83 af 31.3.1926. Protokol for Udligningsfonden: Øerne (nr. 1-800), Jylland (nr. 801-1675) 1937-58. De Københavnske taksationskommissioner iht. lovene 49 af 11.4.1890, 65 af 29.3.1893 og 63 af 23.4.1897 om afståelse af grunde til vandforsyningsanlæg 1890-1924.

Skabssager: Gruppeordnede sager nr. 1-426, udførlig afleveringsfortegnelse (nr. 03/3) 1833-1919 div. år:

Love og lovforslag (nr. 1-46): Lov af 30.1.1851 vedr. barber-næring. Pantelov 1852. Delagtighed i købstædernes kommunale valg 1855. Lov af 22.3.1855 vedr. sogneforstanderskaber og amtsråd. Lov af 4.3.1855 vedr. Københavns kommunale anliggender. Lov af 29.12.1857 om håndværks- og fabriksdrift samt handel og beværtning mv. Afhændelse til arvefæste og offentlige stiftelsers

gods 1857-59. En for købstad og land fælles, overordnet kommunalbestyrelse 1857-64. Lov om sønæring 1861. Lov om forandret inddeling af handelsvægten 1861. Lov af 11.2.1863 om den kommunale beskatning i købstæderne. Lov af 6.7.1867 om landkommuners styrelse. Lov af 16.5.1868 om købstædernes styrelse. Understøttelseskasser og hjælp af det offentlige uden for det almindelige fattigvæsen 1871-90. Revision af næringslovsforslag 1878-1901. Lov om beskyttelse af varemærker 1882. Beværtningsnæring 1890-96. Ændring i lov af 9.4.1891 vedr. alderdoms-understøttelse. Næringsdrift 1893-1900. Lov om afgift af næringsvirksomhed 1896-1900. Udkast til aktielov 1900-01. Lov af 23.1.1903 om arbejdsretter og enighedskamre. Lov af 6.4.1906 om arbejder i brød- og kagebagerier samt konditorier. Lukkelov af 19.6.1908. Sager/indberetninger vedr. lov af 21.8.1908 om anvendelse af udenlandske arbejdere. Forslag om ændring af lov af 28.5.1880 om spare- og lånekasser 1909. Forslag til lov om arbejde i fabrikker og det offentliges tilsyn dermed 1911. Forslag til lov om anerkendte sygekasser 1912. Ulykkesforsikringslov af 1916. Dyrtidslov 1918.

Div. sager (nr. 47-239): Adresser (vedr. ændring af næringslov 1857, lån til anlæg af Skive-Glyngørebanen 1876, syge- og alderdomsforsørgelse 1888). Mægling og voldgift i arbejdsstridigheder i udlandet 1909. Fortegnelse over de til dyrtidsforanstaltninger anvendte beløb 1917-19. Ekstrapostbefordringen 1856, 1858. Understøttelse ydet til enker med børn 1908-09. Embedseder 1869-70. Regulativ til fattiggårde i købstæder 1840ff. Indberetninger om de til landkommuner hørende hospitaler og fattighuse 1850. Fattigvæsensindberetninger iht. cirk. af 9.5.1890. Forbrugsforeninger 1909. Hesteudredningsgodtgørelse 1864-65. Indberetninger om håndværkerlav i købstæderne 1853. Konfirmationsbestallinger ved Chr.9.s tronbestigelse 1863. Det Kofoedske Legat 1839-83. Opgørelse over Københavns Fattigvæsens stiftelsers og legaters formue 31.12.1835. Kontrolbog for legater 1882-1906. Mønstringskontorerne 1873. Marstal kommunale næringsforhold 1866-67. Inddeling af næringsvejene i købstæderne mht. størrelsen af den kendelse, der erlægges ved erhvervelse af borgerbrev 1858. Vedtæger om bunden næring 1863-83 div. år. Fuldmagter til A. Steenberg på indløsning af patenter. Sager vedr. Den Kgl. Porcellænsfabrik 1847-50. Rejseunderstøttelser 1878-1913. Rentebevillinger 1878-1913. Rentebevillingsregnskaber 1871-1912

div. år. Rottesager 1900-13. Silkeborgsagen 1860-67. Skatteligningen på hartkornet mv. og værdien af pligtarbejde 1868-82. Indberetninger iht. cirk. af 18.5.1895 ang. skatteligning pr. tønde hartkorn. De til dyrtidsforanstaltninger udskrevne tillægsskatter 1916-19. Indberetninger om skytteforeninger 1863-64. Andragender fra skytteforeninger 1865. Indberetninger vedr. sparekassercirkulæret af 29.6.1878. Indberetninger om spildevandsledninger 1901. Stormfloden nov. 1872. Indberetninger om svendeprøver 1885-1904. Tilskud til tekniske skoler 1882-89. Udstillinger (London 1851, 1871, Stockholm 1866, Paris 1867, Bryssel 1876, Philadelphia 1876, Melbourne 1880, Amsterdam 1883). Komiteen for Danmarks deltagelse i udstillingen i Paris 1878. Ansøgninger om volontærpladser 1864-83. Forsøgelse af værnepligtiges familier 1851. Zytpheniana 1848-78. Indberetninger om den uden godtgørelse forrettede ægtkørsel for den danske hær 1863-65.

Indenrigsmin.s budgetter og regnskaber 1871-1915 div. år (nr. 240-257).

Amternes og købstædernes budgetter og regnskaber 1861-1931 (nr. 258-426).

Tegninger: Epidemisygehus i Odense 1896. Projekteret slagtehus i Ålborg 1894. Viborg Tekniske Skole 1892. Kalundborg Havn 1898. Amtmandsbolig i Vejle 1899.

2. Kontor 1914-47

03/4

Kontoret fik en ret kompliceret arkivdannelse. Der var ingen fælles journal, men journaler for de saggrupper, kontoret behandlede. Derimod fandtes en almindelig kopibog for kontoret og indtil 1937 et brevregister, men der udviklede sig også særlige kopibøger og brevregistre for enkelte saggrupper. Ved kontorets oprettelse dannedes to journaler, en for indfødsretsager (s. 214) og en for værnepligtssager (s. 217). Senere oprettedes særjournaler for sundhedsvæsen (s. 212), indkvartering (s. 218), civil værnepligt (s. 218), "Tyskersager" (s. 218) og luftværnsager (s. 219) samt en fælles journal for sager vedr. rottebekæmpelse, vandindvinding, ædruelighed, husflid og legater (s. 213). Journalerne videreførtes af 3. og 4. Kt., men blev ved aflevering til Rigsarkivet i en del tilfælde noteret under 2. Kt.

Almindelige Sager: En journal for almindelige sager førtes i

1938 og 1939. Den indeholdt korrespondance med ministeriets andre kontorer og med andre ministerier ordnet i saggrupper med faste numre: Budget, regnskab, flagning, fridage, kommissioner og udvalg mv. Omstændighederne omkring denne journals oprettelse og ophør er ikke kendt.

Hjælpeidler: Fortegnelse over 2. Kt.s sagområde 1914-47, i: *Materiale til en vejledning om Indenrigsministeriets arkiv* (dupl.), 1975.

Indhold: Kopibøger 1914-47. Brevregistre 1914-37. Almindelig Journal 1938-39. Sager til Almindelig Journal 1938-39. Valgbøger fra amtsrådsvalget 12.3.1935.

2. Kontor 1948-67

03/5

En varigere omordning af Indenrigsmin. fandt sted i 1948. Den medførte en endelig opløsning af det 2. Kt., der havde bestået siden 1914. Også det nye 2. Kt. fik flere journaler, men de havde forskellige nummerrækker, hvilket muliggjorde samling af sagerne fra forskellige journaler i én række. Kontorets sagområde omfattede almindelig værnepligt, civil værnepligt, civilforsvar og amtmandsembeder, realkreditforhold, folkeregistre, vandindvinding og rottebekæmpelse.

Indhold: Kopibøger 1948-67. Værnepligtssagkopibog 1948-67. Brevregistre 1948-56. Amtsjournal 1948-67. Værnepligtssagjournal m. registre 1948-67. Civilforsvarsjournal (CF) m. registre 1948-67. Civilværnepligtssagjournal (CV) 1948-67. Luftværnsjournal m. registre 1949. Journalsager 1948-67. Kassejournaler 1948-67.

3. Kontor 1938-47

03/7

Da 3. Kt. blev oprettet i 1938, dannedes ingen nye journaler. Indfødsretjournalen overtoges fra 2. Kt. og Boligjournalen fra den samtidig nedlagte Midlertidige Boligafd. I Boligjournalen indgik de sager, der overførtes til det nye kontor fra 1. Kt., herunder folkeregistersager. Der oprettedes en fælles kopibog for 3. Kt., men særskilte brevregistre.

Da Statens Bygningsdirektorat oprettedes pr. 1.4.1943, overgik Boligjournalen til dette. Samtidig overførtes en række sag-

grupper fra 2. Kt. til 3. Kt., nemlig værnepligt, civil værnepligt og indkvartering, hvortil der i forvejen fandtes selvstændige journaler, som overtoges af 3. Kt., samt ædruelighedssager, vandindvindingssager, rottesager og husflidssager, hvortil der oprettedes særjournaler, hvilket også gjaldt folkeregistersagerne, der ikke fulgte med boligsagerne til Statens Bygningsdirektorat.

I juni 1945 indskrænkedes 3. Kt.s område til alene at bestå af indfødsretsager og indkvarteringssager. For de øvrige sager videreførtes journalerne i et nyt 4. Kt. med fælles kopibog indtil 1947.

Indhold: Kopibøger 1943-67. Brevregistre 1953-66. Journaler 1953-67. Dagbøger (indberetninger fra Silkeborg-kontoret) 1943-45. Diverse.

Sundhedssager 1924-47. 4. Kontor 1948-66 03/12 4. Kontor A 1966-67

Da sundhedssagerne i 1924 blev overført til Indenrigsmin. fra Justitsmin., oprettedes en journal for disse. At de i 1926-29 var henlagt af det af regeringen Madsen-Mygdal oprettede Min. for Sundhedsvæsenet, fik ingen arkivalisk betydning udover en ændring af ministeriets navn på protokollernes rygtitler. I 1938 blev sager vedr. rotter, vandindvinding, ædruelighed mv. flyttet fra 1. Kt. til 2. Kt.s sundhedsjournal. I 1943 flyttedes disse sager til 3. Kt., hvor de indførtes i en fælles særjournal. I 1946 deltes sundhedsjournalen, da en række sager vedr. sundhedsvæsen henlagdes til et nyt 5. Kt. Ved 2. Kt. (senere 4. Kt.) forblev sager vedr. apotekervæsen, giftige stoffer, levnedsmidler, husholdning, Statens Vitaminlaboratorium, Sundhedsstyrelsen, embedslægerne, sundhedsvedtægter, Statens Seruminstitut, idræt og ferieborn. Ved delingen i 1966 af 4. Kt. fik 4. Kt. A sagerne vedr. sundhedsvæsenet, Sundhedsstyrelsen, embedslægerne, vandforsyning, levnedsmidler og hygiejnisk beredskab.

Indhold: Kopibøger 1945-67. Sundhedsregister 1924-67. Sundhedsjournal 1924-67. Sundhedssager 1924-53. Visdomsbøger for lov vedr. embedslægevæsenets ordning 1914ff., vedr. apotekervæsen 1915-22, vedr. sundhedssager 1910-67, vedr. finanslov vedr. sundhedsvæsen 1959-67. Apoteksprotokoller 1884-1942.

Journaler vedr. rotter, vandindvinding, ædruelighed og husflid 1943-47. Journalsager, idrætsager 1957.

Sundhedssager: 4. Kontor B 1966-67 03/12

Ved delingen i 1966 fik 4. Kt. B sagerne vedr. internationalt samarbejde, Statens Seruminstitut, lægemidler, apoteker, epidemier og rottebekæmpelse.

Indhold: Kopibog 1966-67. Journal 1966-67. Journalsager, sundhedssager 1963-67.

Sundhedssager: 5. Kontor 1946-67 03/13

I 1946 udskiltes sager vedr. lægevæsen, sygehuse, sygepleje, jordemødre, tuberkulosebekæmpelse, epidemibekæmpelse, Fødselsanstalten i Jylland og Statshospitalet i Sønderborg, Finsensinstituttet og Dansk Røde Kors fra 2. Kt. og henlagdes til et nyt 5. Kt. med egen journal og kopibog. Efter omorganiseringen i 1966, hvor 5. Kt. afgav en række sagområder til 4. Kt. A og B, beholdt 5. Kt. sagerne vedr. uddannelse af læger og medicinsk personale mv.

Indhold: Kopibog 1946-56. Brevregister 1950-67. Journal m. register 1950-67. Journalsager 1946-67.

6. Kontor 1955-67 03/14

Kontoret varetog sager vedr. kommunale tjenestemænd, kommunal person- og ejendomsbeskatning og Den Fælleskommunale Udligningsfond (s. 912). Det betegnedes fra 1974 som 2. Kommunekontor.

Indhold: Kopibøger 1955-67. Brevbog 1955-67. Journal m. register 1955-67. Journalsager 1965-67. Materiale fra Statsskatteudvalget og fra udvalget vedr. beskatning af sociale ydelser.

Rigsdagssager 1848-1967 03/7

Sager vedr. valg til Rigsdagen førtes i en særlig journal kaldet RJ. Den oprettedes i august 1848 med en vis kontinuitet fra den

særlige journal for stændersager, der førtes i Danske Kancelli. Sagerne er ikke årgangsordnede, men nummereredes fortløbende inden for hvert journalbind. Journalen omfatter ikke valg til Rigsrådet under helstatsforfatningen, idet disse hørte under Min. for Monarkiets Fælles Indre Anliggender (s. 224-25) og senere under Finansmin. (s. 331). Der er en lakune i journalrækken 1866-69, fordi sager om valg til Rigsdagen i denne periode hørte under Konseilspræsidiets (s. 71). Der er ingen kopibog for valgsagerne; brevkopier indførtes i kontorets almindelige kopibog. Sager vedr. rigsdagsvalg forblev i 1. Kt. til og med 1947. Herefter overgik de til 2. Kt. indtil 1954, hvor de flyttedes til 3. Kt. Flytningerne havde i henseende til arkivdannelse ikke anden følge, end at brevkopierne indsattes i dette kontors brevbog. Journalen vedblev også efter grundlovsændringen 1953 at blive kaldt RJ.

Hjælpeidler: Register over Rigsdagsjournal 1848-1920 (se afleveringsfortegnelse).

Indhold: Rigsdagsjournal 1848-1968. Journalsager 1848-1968. Sager vedr. Rigsdagsvalg afgivet fra Konseilspræsidiets 1866-68. Journal vedr. kommunevalg 1948-67. Journalsager 1958-67. Brevregister 1960.

Indfødsretsager 1849-1967

03/6

Indfødsretsagerne havde siden 1849 været behandlet i 1. Kt. bortset fra perioden 1855-65, hvor de behandlede af Min. for Monarkiets Fælles Indre Anliggender og senere af Finansmin., da indfødsretten var fælles for hele Monarkiet. Der fandtes i 1. Kt. ingen særskilt journal for indfødsret, men efterhånden udviklede den praksis, at ansøgning om indfødsret fik et fast nummer i journalen, under hvilket de enkelte ansøgninger fik undernumre. Ansøgninger, der endte med meddelelse af indfødsret, er senere udtaget og henlagt i en særlig række "lovsager", num-

I begyndelsen af det 20. årh. oplevede det danske samfund en stor indvandring af polske arbejdere og østjødiske flygtninge. Mange rejste videre, men en del slog sig ned i det inderste København. Efter 15 år kunne indvandrerne søge om indfødsret, som skulle gives af Folketinget. Indfødsretssagerne i Indenrigsministeriet giver et indgående billede af indvandrernes baggrund og situation. På dette fotografi fra omkr. 1917 ses en københavnsk baggård med jødiske indvandrere (Det Kgl. Bibliotek).

mereret for hver enkelt lov med de numre, der findes i loven. Denne række indeholder også lovsager fra den periode, hvor indfødsretsager ikke behandlede i Indenrigsmin.

I 1914 overførtes behandlingen af indfødsretsager til det nyoprettede 2. Kt. Her kaldtes indfødsretsagerne 62-sager efter det faste nummer, de havde haft i 1. Kt.s journal. Herudover findes registrantsager samt optantsager og tyskerlovssager. *Registrantsager* vedrørte indfødsretsbeviser udstedt iht. lovene 166 af 17.5.1916 og 353 af 27.11.1916, der gjorde det muligt administrativt at give statsløse af dansk afstamning (især sønderjyder) dansk indfødsret. *Optantsager* vedrørte indfødsretsbeviser udstedt til personer, der ved Genforeningen i 1920 ikke automatisk fik dansk indfødsret, men som opterede for Danmark. *Tyskerlovssagerne* var en følge af lov 379 af 12.7.1946, ændret ved lov 528 af 22.12.1947, if. hvilken bl.a. tyske kvinder, som under Besættelsen ved ægteskab med dansk statsborger iht. de da gældende regler havde fået dansk indfødsret, mistede denne og kun kunne få den igen gennem ansøgning om optagelse på særlige love om meddelelse af indfødsret (tyskerlove). Om *nexus-sager* 1914-34, se s. 217. At indfødsretsagerne i 1938 blev flyttet til 3. Kt., ændrede intet ved arkivdannelsen.

Henvisninger: Knud Larsen: *Indfødsretloven*, 1948. *Alfabetisk Navneregister over Personer, der i Aarene 1850-1915 ved Lov har erhvervet dansk Indfødsret*, 1916.

Hjælpemidler: Navneregister over indfødsretssager 1848-1921 (kartotek; omfatter også sager, der er endt med afslag, samt oplysninger om principielle sager).

Indhold: Indfødsretsmatriklen (alfabetisk) 1776-1967. Journal 1915-67. Brevregistre 1938-65. Lovsager 1850-1967. Tyskerlovssager 1948-52. Optantsager nr. 1-5086. Registrantsager 1916-32. Almindelig Indfødsret (62-sager) 1915-67.

Sygekassesager 1892-1920 03/21

Til behandling af sager om anerkendelse af sygekasser iht. lov 85 af 12.4. 1891 oprettedes i 1. Kt. en Sygekassejournal begyndende i 1892. Journalen er årgangsløs. Hvert bind omfattede flere år med fortløbende nummerering af sagerne. I 1917 overgik syge-

kassesagernes behandling til den af 1. Kt. udskilte afdeling, der kaldtes Socialkontoret. Dette havde ikke egen journalføring. Da Socialdepartementet oprettedes i 1919, indgik Socialkontoret i dette og fik egen journalføring. Sygekassejournalen fortsatte året ud, men fra 1920 journaliseredes sager vedr. sygekasser og sygekassevæsen i Socialdepartementets 1. Kt.s journal under fast nr. 16.

Indhold: Sygekassejournaler Ltr. A-D 1892-1920. Journalsager 1892-1920.

Værnepligtssager 1914-67 (03/4) 03/16

Værnepligtjournalen omfattede udskrivningssager overført fra Justitsmin. samt indkvarterings- og nexus-sager overført fra 1. Kt. Ved nexus- eller løsningssager forstås ansøgninger om at blive løst fra dansk statsborgerskab for at kunne erhverve udenlandsk statsborgerskab. Nexus-sager blev fra 1935 ført i Indfødsretjournalen. Værnepligtsagerne sorterede fra 1914 under 2. Kt., fra 1943 under 3. Kt. og fra 1945 under 4. Kt. Ved kontoromlægningen 1947 blev værnepligtssagerne overtaget af det nye 2. Kt. (s. 211), som videreførte Værnepligtsjournalen.

Indhold: Brevregistre 1938-46. Journal for værnepligt og indkvartering m. registre 1914-37. Værnepligtjournal m. registre 1938-67. Journalsager 1914-57. Div. personalesager (udskrivningsvæsenet) 1934-44. Protokol over udsættelser 1905-20. Journal over udsættelser 1916-17. *Lægdsruller:* 1.- 6. Udskrivningskreds 1903-31, 7. Udskrivningskreds 1920-31.

Kornkontoret 1915-22 og Brændselskontoret 1917-22 03/15

Korn- og Brændselskontorernes sagområder udskiltes fra 1. Kt.s og svarede stort set til Den Overordentlige Kommissions virksomhedsområde (s. 947). Journalerne var fastnummerjournaler (nr. 3001ff.); de deltes i 1917 i to rækker, én vedr. såsæd, foder, kornbeholdninger og mel, flækkeordninger og sprit, og en anden vedr. brændsel, petroleum og øvrige varegrupper. Ved delingen blev rækkefølgen af faste numre brudt, men man vedligeholdt den eksisterende nummerering. Ved afleveringen til Rigsarkivet

blev arkivalierne opstillet under betegnelsen "Korn- og Brændselskontoret", selv om Brændselskontoret opr. hørte til i Afdeling med Socialkontoret, jf. ovf. s. 199 samt s. 287 og 293.

Indhold: Real- og brevregistre 1915-21. Journaler 1915-22. Journalsager 1915-22. Regnskabsbøger vedr. benzinkonto, carbidkonto 1917-20, Statens Kornindkøb 1915-17 og Kornadministrationens konto 1918-19. Regnskaber: Det Administrerende Frøudvalg 1919. Brændselsolienævnet 1918-19. Nældeudvalget 1917-20. Den Overordentlige Kommission af 8.8.1914 bilag til regnskab 1918-19, antegnelser til regnskab 1914-15.

Civil Værnepligt 1933-67 (03/4) 03/17

Lov 187 af 20.5.1933 om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde, der var udarbejdet af Indenrigsmin., afløste den første lov om civil værnepligt fra 1917 (lov 625 af 13.12.1917), som blev administreret af Marinemin.s Kt. for Værnepligtiges Anvendelse til Civilt Arbejde. Ved Indenrigsmin.s overtagelse af sagområdet oprettedes i 2. Kt. Journalen for Civil Værnepligt (CV).

Indhold: Brevregister 1933. Journal 1934-67. Journalsager 1933-43.

Indkvarteringssager 1938-67 03/8

I 1938 oprettedes en Indkvarteringsjournal ved udskillelse af et antal faste numre fra Værnepligtsjournalen. Hvad angår særlig indkvartering 1945ff., se også under Tysk Indkvartering ndf.

Indhold: Visdomsbog 1868-1949. Kartoteker ca. 1935-58 og ca. 1945-49. Journalsager 1938-62. Regnskab vedr. indkvartering af militær 1914-45. Kartotek over indkvarteringssager 1945-49. Kartotek over kasernesager 1935-58.

Særlig indkvartering (Tyskersager): Kartotek vedr. tysk indkvartering 1940-45. Journal og brevregistre 1945-67. Journalsager 1945-67.

Tysk Indkvartering, Tyskersager 1940-45 03/4

Journalen for tysk indkvartering omfattede også sager vedr. beslaglæggelse af jord og ejendom til brug for besættelsesmagten.

Sagerne kaldtes officielt "Tyskersager". Sagsbehandlingen varetoget opr. af 2. Kt. og videreførtes i 3. Kt. Jf. "Særlig indkvartering" under Indkvarteringssager ovf.

Indhold: Kopibog 1943-44. Journal for tysk indkvartering (9001) 1940-45. Journalsager 1940-67. Fortegnelse over beslaglæggelsesdekreter 1943-45.

Husleje- og Folkeregistersager 1938-45 (3. Kt.) 03/11 1946-47 (4. Kt.)

Ved udskillelse fra KK-journalen og Boligjournalen oprettedes i 1938 i 3. Kt. særjournaler for folkeregister- (171-sager) og huslejesager (257-sager). Fra 1942 samledes sagerne i en fælles Husleje- og Folkeregisterjournal.

Indhold: Journal for folkeregistersager 1938-41. Journal for huslejesager 1938-41. Journaler for husleje- og folkeregistersager 1942-47. Journalsager 1938-47.

Luftværnssager 1939-49 (03/5) 03/19 Civilforsvarssager 1950-67

For perioden 1935-38 findes luftværnssager i Sundhedsjournalen under fast nr. 3039 - Gas. Dette nummer udgik af Sundhedsjournalen, da Luftværnsjournalen, fastnummer 3900, blev oprettet i 2. Kt. i 1939. I forbindelse med oprettelsen af Civilforsvaret (s. 926) 1949 ændredes journalbetegnelsen til CF-journal.

Indhold: Luftværnsjournal m. brevregister 1939-49. CF-journal m. register 1950-67. Journalsager 1939-47.

Civilbeskyttelsessager 1941-43 (03/4) 03/18

Journalen for Civil Beskyttelse (CB), der påbegyndtes 1941 i 2. Kt., havde grundlag i lov 180 af 29.4.1938 om civilbefolkningens beskyttelse mod luftangreb. Den vedrører værnepligtiges mv. tjeneste i det under Statens Civile Luftværn oprettede mobile hjælpekorps (CBU-korpset). Journalregister er i Værnepligtsjournalen.

Indhold: Journal og journalsager 1941-43.

Legatsager og Kommunevalgsager 03/10
(1949)1953-67 (3. Kt.)

Indhold: Brevregistre til legatsager 1953-67. Legatjournal 1953-67. Legatsager (2-sager, 5-sager) 1953-67. Legatsager (23-sager) 1957-59. Legatprotokol 1948-49. Aktivlister ca. 1915-54.

Kommunevalgjournal 1949-67. Kommunevalgsager (4-sager) 1953-67.

Christiansborg Slots Byggeudvalg af 15.11. 03/198/15
1903, 1903-29

Indhold: Arkitektens overslag 1907. Betingelser og beskrivelser 1907. Forhandlingsprotokol 1904-22. Korrespondance 1906-28. "Arkiv" 1903-29. Regnskabsbilag 1903-29. Bekendtgørelser, Indsamlingskomiteen, Arkitekt Th. Jørgensens arkiv, Murerformand Andersens arkiv 1903ff. Bygningstegninger (96 mapper), se Kort og Tegninger.

Udvalg og kommissioner ad hoc 03/199

Indhold: Komm. af 16.4.1835 for at undersøge, hvorvidt der kan åbnes for en mere eller mindre udstrakt frihandel på Grønland (1). Komm. af 17.9.1844 ang. anlæggelse af en handelsplads ved Silkeborg (2). Komm. af 2.3.1851 til at tage de grønlandske anliggender under overvejelse (8). Komm. af 21.10.1854 vedr. udvidelse af Den Kgl. Veterinærskole (11). Komm. af 21.2.1863 ang. den grønlandske handels forhold (30). Markedskomm. af 12.5.1863 (32). Komm. af 6.10.1864 ang. hovedlandevejenes vedligeholdelse (33a). Komm. af 28.5.1869 til at tage ordningen af fattigvæsenet og de dermed i forbindelse stående spørgsmål under overvejelse (38). Komm. af 2.7.1870 vedr. forbedring af kårene for de næringsdrivende i provinsløstæderne (42). Markedskomm. af 8.9.1870 (43). Komm. af 1874 vedr. forskellige forhold på Jyllands Vestkyst (ang. dæmning over Odde-sund) (50). Komm. af 20.9.1875 ang. arbejderforholdene i Danmark (52). Markedskomm. af 4.10.1875 (53). Komm. af 24.1.1876 vedr. forhandling om forholdsregler mod brugen af usødygtige

skibe under dansk flag (55). Komm. af 14.5.1877 til bedømmelse af det Rowanske sporvejsystem (56). Komm. af 5.9.1882 ang. Tårnby Kommunes økonomiske forhold (71). Komm. af 4.7.1885 vedr. arbejderne ulykkesforsikring (75). Komm. af 18.12.1888 ang. forslag til lov om patenter (87). Komm. af 21.5.1890 ang. revision af næringslovgivningen (88). Komm. af 3.10.1892 til overvejelse af det af regeringen i rigsdagssamlingen 1891-92 fremsatte forslag til lov om straf for brugen af urigtige varebetegnelser (90). Komm. af 16.6.1897 ang. havne- og moleanlæg på Jyllands Vestkyst (100).

Komm. af 23.12.1897 ang. nye bestemmelser vedr. danske dampskibe, deres indretning, udrustning samt tilsynet med dem (107). Søfartskomm. af 4.11.1899 (121a). Komm. af 27.3.1903 til overvejelse af spørgsmålet om en almindelig invaliditets- og aldersforsikring (125). Komm. af 25.6.1903 ang. foranstaltninger til ædruelighedens fremme (130). Fællesudv. af 17.8.1908 ang. arbejdsstridigheder (145). Komm. af 5.2.1909 ang. Dragør Bys kommunale styrelse (159). Komm. af 13.4.1910 iht. lov 87 af 13.4.1910 (152). Ædruelighedskomm. af 16.7.1914 (165). Udv. af 7.4.1915 ang. tilvejebringelse af dansk arbejdskraft til landbruget (170). Boligkomm. af 30.10.1916 (190). Arbejdsudv. af 21.11.1917 (202). Arbejdsløsheds-komm. af 1.7.1918 (205). Boligkomm. af 21.12.1918 (210). Arbejdstidskomm. af 28.2.1919 (215). Udv. ang. fastlæggelse af regler for regulering af lejeforhold, i hvilke der ydes kost (hoteller, pensionater o.l., Pensionatsudvalget) (220). Udv. af dec. 1920 til drøftelse af grønlandske anliggender (225). Udv. af 10.1.1921 ang. vandforsyningsanlæg (232). Kloakudv. af 18.10.1921 (239). Afviklingskomm. vedr. de ved grænse-dragningen i 1920 overskårne kommuner (239b).

Boligudv. af jan. 1922 (240). Boligudv. af juni 1922 (241). Komm. af 8.7.1922 ang. Rødby Købstads økonomiske forhold (242). Alderdomsforsikringskommissionen af 2.10.1922 (247). Udv. af 25.10.1922 ang. børns og unges arbejde (250). Udv. af 14.12.1922 ang. revision af købstadskommunalloven (251). Boligudv. af 7.7.1924 (268). Boligudv. af 9.5.1925 (274). Udv. af 31.3.1927 vedr. udvandringsvæsen (282). Sundhedsmin.s Vaccinationsudv. af 30.8.1928 (285b). Komm. af 21.9.1928 ang. lægers retsstilling (286). Arbejderbeskyttelsesudv. af 1929 (288b). Komm. af 7.3.1930 vedr. København og Frederiksberg (293). Tilsynet med Nakskovs økonomiske forvaltning af 31.3.1933

(310). Kredit- og hypoteksforeningskommissionen af 23.6.1933 (313). Komm. af 2.11.1933 ang. foranstaltninger til beskyttelse af befolkningen mod følgerne af angreb med kemiske krigsmidler, brandbomber, sprængbomber o.l. (316). Gentofteudv. af 23.8.1935 (321). Udv. af 19.6.1936 til drøftelse af visse spørgsmål vedr. sindssygevæsenet (327). Skattelovkommissionen af 1937 (330). Komm. af 25.6.1938 vedr. indførelse af en særlig uddannelse for kommunale tjenestemænd (335). Hovedstadskommissionen af 8.7.1939 (338). Udv. af 18.9.1939 ang. sygehusvæsenet (339). Udv. af 24.3.1941 ang. tredieprioriteter (344). Levertranudv. af 8.12.1942 (347a). Udv. af 10.1.1945 ang. lejekontrakter med skødeklausul (354). Afviklingsudv. af 16.5.1945 (356).

Udv. af 27.2.1946 ang. visse kommuner under Besættelsen påførte tab (365). Udv. af 30.12.1948 vedr. ændring i affattelsen af det af Indenrigsmin.s cirk. af 16.12.1929 godkendte skema til brug ved affattelsen af købstadskommunernes budgetter og regnskaber (385).

Komm. af 29.3.1952 vedr. statens sindssygevæsen (404). Komm. af 20.12.1952 vedr. revision af anordning af 4.4.1929 om apotekerverer (416). Tandteknikerkommissionen af 2.11.1955 (428). Komm. af 13.3.1959 vedr. offentlig forebyggende børnetandpleje (440). Udv. af 10.4.1959 vedr. hjemmesygeplejeskerens pensionsforhold (442). Seksualoplysningsudv. af 1.11.1961 (457a). Raffinaderiudv. af 1.1.1962 (466). Udv. af 26.10.1963 vedr. autorisationsordning mv. for kiropraktorer (476). Stråleterapiudv. af 26.2.1964 (479). Utensiliudv. af 27.5.1964 (485). Komm. af 30.6.1964 vedr. den offentlige hygiejne mv. (486). Udv. af 29.7.1965 vedr. den fremtidige organisation af de ortopedisk-kirurgiske afdelinger på landets sygehuse (495). Udv. af 29.11.1965 ang. planlægning af foranstaltninger, som bør tilvejebringes for børn og unge med behov for psykiatrisk og/eller psykologisk bistand (498). Udv. af 15.3.1967 vedr. jordemoderlovgivningen (512). Kontaktudv. af 18.11.1967 vedr. ungdomsnarkomanien (518a). Langtidsbehandlingsudv. af 3.3.1969 (521). Udv. af 25.5.1969 vedr. forebyggelse af livmoderkræft (525). Udv. af 24.11.1969 vedr. erstatning for vaccinationsskader (528). Hovedstadsreformudv. af 5.5.1970 (530). Arbejdsgruppen af

Kontornussere er ofte blevet spiddet af tegneren Bo Bojesens skarpe pen. Her er det Indenrigsministeriets 3. Kontor, som varetog valg til Folketing og kommuner, det går ud over. På væggen ses et 'billede' af indenrigsminister Hans Hækkerup.

Kommer tid, kommer råd

19/8 66: Indenrigsministeriet kritiseres skarpt for sin langsommelige behandling af Retsforbundets valganmeldelse, som resulterede i, at mange underskrifter i mellemtiden blev forældede.

– Nu har vi snart gjort rent bord, Hansen! I dag har jeg lov til at kassere 76 blanketter.

1970 vedr. revision af kønssygdomsloven (531). Udv. vedr. borgerlig personregistrering (533a). Udv. (Retsudv.) af 2.10.1970 vedr. statshospitalernes overgang til amtskommunerne (535). Udv. af 3.8.1973 til undersøgelse af naturpræparater og ikke-autoriserede helbredelsesmetoder (590). Arbejdsgruppen af 8.11.1973 til udarbejdelse af udkast til regler i medfør af embedslægelovens §7 (600). (NP/MH)

RIGSRÅDSSAGER 1854-55

49

Sager vedr. det Rigsråd, der oprettedes ved forfatningsforordningen af 26.7.1854, hørte ikke under nogen af de da eksisterende ministerier. Forestillinger til kongen i rigsrådsanliggender blev forelagt for kongen i Gehejmestatsrådet på samtlige ministres vegne af den minister, der havde den højeste rang. Kgl. resolutioner i disse sager paraferedes af samtlige medlemmer af Gehejmestatsrådet.

Da denne procedure blev for besværlig, besluttedes det at lade en enkelt minister overtage ansvaret for de anliggender, der vedrørte Rigsrådet. Ved kgl. res. 15.10.1854 blev det efter indstilling fra ministeriets øvrige medlemmer overdraget finansminister W. Spønneck at varetage disse sager.

Efter regeringsskiftet 12.12.1854 blev det ved kgl. ordre af 12.s.m. først pålagt kultusminister C.C. Hall at varetage rigsrådssagerne, men da det ansås for påkrævet, at det var en fællesminister, der bestyrede disse sager, blev de allerede den 20.s.m. overdraget finansminister C.G.Andræ. Ved oprettelsen af *Ministeriet for Monarkiets Fælles Indre Anliggender* (se udf.) 16.10.1855 blev rigsrådssagerne henlagt under dette.

Rigsrådssagerne er fundet i Finansmin.s Sekretariats arkiv, men må betragtes som en selvstændig proveniens. Der førtes en journal efter rentekammersystemet. Blandt journalsagerne er en sag til Gehejmestatsrådets journal (nr.25) og til Premierministerens (Konseilspræsidiets) journal (1855 nr.27). Endvidere ind-

går der et manuskript til P.G.Bangs tale i Landstinget 29.8.1855 ved forelæggelsen af udkast til Rigsdagens beslutning om, at grundlovsbestemmelsen af 29.8.1855 skulle træde i kraft samtidig med forfatningsloven for det danske Monarkis fællesanliggender, vedlagt et brev fra P.Vedel til A.D.Jørgensen af 19.10.1886 ang. manuskriptets arkivmæssige anbringelse.

Henvisninger: Harald Jørgensen (udg): *Statsrådets forhandlinger VI* s.139 og 147. - Gehejmestatsrådet j.nr. 30 og 35.

Indhold: Kopibog 21.10.1854 - 18.10.1855. Journal og journalsager 1854-55. Hovedbog og regnskabsbilag 1854-55. (PO)

MINISTERIET FOR MONARKIETS FÆLLES INDRE ANLIGGENDER 1855-58

11

Efter at forfatningsloven for det danske monarkis fælles anliggender var trådt i kraft 2.10.1855, oprettedes Ministeriet for Monarkiets Fælles Indre Anliggender - uofficielt kaldet "*Fællesindenrigsministeriet*" - ved kgl. kundgørelse af 16.10.s.å. Til ministeriet henlagdes fra Finansmin. postvæsenet, domænevæsenet i Kongeriget og Koloniernes Centralbestyrelse samt sager vedr. Rigsrådet (se Rigsrådssager ovf.), fra 1.11.1855 tillige toldvæsenet. Fra Indenrigsmin. overtog det nye ministerium sager vedr. statskassens mellemværende med Civillisten samt indfødsretssager. Det slesvigske domænevæsen blev 1.4.1856 overført til Fællesindenrigsmin. fra Ministeriet for Slesvig. De holstenske og lauenborgske domænesager forblev under Ministeriet for Holsten og Lauenborg. Endelig skulle Fællesindenrigsmin. varetage affattelsen af de organiske love, som Monarkiets forfatningslov måtte kræve, for så vidt de ikke henhørte under et af de andre fællesministerier.

Under ministeriet oprettedes ved kgl. res. af 23.10.1855 et

Sekretariat, som behandlede de sager, der ikke hørte under direktoraterne for postvæsenet, domænevæsenet, toldvæsenet og kolonialvæsenet, samt sådanne sager fra disse, der skulle afgøres af ministeren eller ved kgl. resolution.

Ministeriet ophævedes ved kgl. res. af 1.8.1858, og hele dets ressort henlagdes under Finansmin.

Fællesindenrigsmin.s arkiv består alene af Sekretariatets arkiv, idet direktoraternes arkivdannelse ikke påvirkedes af deres tilknytning til ministeriet. Sekretariatets journal anvender rentekammersystemet, men kun journalen for 1855 og journalregistret for 1858 er bevaret. Finansmin.s journal -1855 og 1858- indeholder henholdsvis frem- og tilbagevisninger til Fællesindenrigsmin.s Sekretariats journal. Der er i Rigsarkivet udarbejdet fremvisningslister for 1856-58.

Fællesindenrigsmin.s Sekretariats arkiv indeholder kun de indfødsretsager, i hvilke der blev givet afslag på ansøgning om indfødsret. I de tilfælde, hvor ansøgningen førte til meddelelse af indfødsret, er sagerne i Rigsarkivet blevet indordnet i Indenrigsmin.s række af indfødsretsager (lovsager).

Hjælpemidler: Fremvisningsliste 1856-58 (placeret ved arkivet).

Indhold: Forestillinger 1855-58. Kopibøger m. registre 1855-58. Kopibøger f. bevillinger og bestallinger 1858. Journal m. register 1855. Journalregister 1858. Koncepter 1856-57. Journalsager 1855-58.

Gruppeordnede sager: Færøske Handels ophævelse 1856-58. Rigsrådsvalgsager 1855-58. Omkostninger ved rigsrådsvalgene 1856. Lister over valgberettigede ved de umiddelbare valg til Rigsrådet 1855-58. Indfødsretssager i h 1856-58. Løsningssager 1856-58. Embeds- og rangbestallinger f. embedsmænd ved skov- og jagtvæsenet i Kongeriget og Hertugdømmet Slesvig, indsendt iht. kgl. åbent brev af 28.1.1856. Månedssindberetninger om de i Hertugdømmet Slesvig publicerede forordninger og bekendtgørelser 1856-58. Budgetsager 1856-60. Øresundstoldsagen 1857-58. (PO/NP)

Offentlige arbejder, trafik og kommunikation

Offentlige Arbejder 1849- 13

Kontoret/Departementet for Offentlige Arbejder 1866-94, 1896-1900

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER 1894-96, 1900-87

TRAFIKMINISTERIET 1987-88, 1989-

TRAFIK- OG KOMMUNIKATIONS-MINISTERIET 1988-89

Udtrykket "offentlige arbejder" synes første gang anvendt i dansk forvaltningssprog i 1849, da Indenrigsmin. ca. et år efter sin oprettelse fik en ny organisation. I forestillingen til kgl. res. af 19.11.1849 begrundedes ændringen bl.a. med, at man ønskede at samle sager af samme beskaffenhed i samme kontor. Til 3. Departements Ekspeditionskontor henlagdes således "alt hvad der har offentlige under Indenrigsministeriets Ressort hørende *Arbejder* til Gjenstand". Hertil regnedes følgende saggrupper:

Vejsager (-1848 Rentekammerets Vejkontor se I s. 348, 1848-49 Indenrigsmin.s 2. Dept.s Vejkontor), *havne- og kanalsager* (-1848 Generaltoldkammer- og Kommercekollegiets Kanal-, Havne- og Fyr- samt Industri- og Fabrikkontor se I s. 424, 1848-49 Indenrigsmin.s 1. Dept.s Kt.), *sager vedr. de kgl. bygninger* (-1848 Rentekammerets Domæneekspeditionskontor se I s. 347, 1848-49 Indenrigsmin.s 3. Dept.s Domænekontor), *sager vedr. de kgl. haver* (-1849 Hofetaten se I s. 128; om arkivalier vedr. bygnings- og havesager, se under Boligmin. s. 318) samt *jernbanesager* (-1848 Jernbanekommissionen af 1835 se s. 988, 1848-49 Indenrigsmin.s 2. Dept.s Vejkontor). Hertil kom i medfør af bek. af 27.6.1849 *statens mellemværende med Civillisten* (om Den

Kgl. Civilliste, se I s. 117-120). Også Postvæsenet ansås for hørende til offentlige arbejder, selv om det indtil videre sorterede under Finansmin.

Sager vedr. Civillisten og vedr. de kgl. slotte og offentlige bygninger, der vedligeholdtes for Monarkiets regning, overførtes i 1855 til Min. for Monarkiets Fælles Indre Anliggender (s. 225); i 1865 vendte de tilbage til kontoret. I 1858 overtog kontoret Islandske Dept.s grønlandske sager, men afgav dem i 1863 til Indenrigsmin.s 1. Dept., se Grønlandske sager s. 488.

Ved kgl. res. af 5.10.1866 nedlagdes Indenrigsmin.s 2. Dept., hvorefter 3. Dept. kom til at hedde 2. Dept. Under dette henlagdes også Matrikelkontoret. Det hidtidige Ekspeditionskontor kaldtes herefter *Kontoret for Offentlige Arbejder*. Pr. 1.1.1874 overgik Matrikelkontoret til Indenrigsmin.s 1. Dept., jf. bek. 150 af 15.11.1873. Med enkelte undtagelser udgjorde offentlige arbejder herefter 2. Departements hele sagområde. Således hørte tilsynet med børns og unge menneskers arbejde i fabrikker, indført ved lov 74 af 23.5.1873 under Dept. indtil 1.7.1896, hvor det blev afgivet til Indenrigsmin.s 1. Dept.

Iht. bek. 109 af 30.6.1871 modtog Kt. for Offentlige Arbejder fra Generalpostdirektoratet sager vedr. færger, der ikke ejedes af postvæsenet. Iht. bek. 146 af 8.11.1873 og 150 af 15.11.1873 flyttedes Generalpostdirektoratet fra Finansmin. til Indenrigsmin. Samtidig afgav Finansmin.s Sekretariat de (minister-) sager vedr. postvæsenet, der hidtil havde været behandlet der, til Kt. for Offentlige Arbejder. Pr. 1.1.1874 ophævedes Generalpostdirektoratet. Styrelsen af post- og befordringsvæsenet (herunder telegrafvæsenet) indordnedes i Indenrigsmin.s 2. Dept. Departementschefen fungerede som generaldirektør, og poststyrelsens kontorer blev kontorer i Departementet.

Iht. bek. 171 af 15.12.1883 fik postvæsenet på ny en særskilt styrelse, idet de chefen for 2. Dept. som generaldirektør for Post- og Befordringsvæsenet påhvilende forretninger udskiltes fra Departementet og henlagdes under en kommitteret for postvæsenet. Telegrafvæsenet forblev under Dept. Ved lov 50 af 12.4.1889 oprettedes et Generaldirektorat for Post- og Befordringsvæsenet direkte under ministeren. Telegrafvæsenets Styrelse omdannedes i 1923 til et generaldirektorat. Ved lov 43 af 25.2.1925 fik det samme stilling som Generaldirektoratet for Postvæsenet, med hvilket det forenedes ved lov 110 af 30.5.1927. Vedr. Post- og Telegrafvæsenets Centralstyrelses arkiv, se s. 1071.

Frederik Th. M. M. Nordlien (1854-1924). Da Nordlien i 1922 trak sig tilbage som departementschef for Ministeriet for Offentlige Arbejder og som generaldirektør for Telegrafvæsenet, lod han sig fotografere i fuld mundering. I 1880 var han blevet tilknyttet Indenrigsministeriet og fulgte med til Ministeriet for Offentlige Arbejder, da det oprettedes i 1894. I 1901 blev han departementschef i ministeriet og generaldirektør for Telegrafvæsenet. Som medlem i et antal af kommissioner om jernbane-, telegraf- og havneforhold fik Nordlien stor indflydelse på udbygningen af landets infrastruktur. 1903-05 var han guvernør over De Dansk-Vestindiske Øer (Det Kgl. Bibliotek).

Jernbanedriften varetoges oprindeligt af koncessionerede selskaber, Det Sjællandske Jernbaneselskab øst for Storebælt og Dansk Jernbanedriftsselskab vest for. Banerne i Jylland og på Fyn blev overtaget af staten i 1867, de sjællandske i 1880. Bek. 150 af 15.11.1873 satte chefen for Indenrigsmin.s 2. Dept. i samme forhold til statsbanedriften som til postvæsenet. De to banesystemer blev i 1885 forenet under Generaldirektoratet for Statsbanerne. De blev dog ikke som postvæsenets styrelse stillet umiddelbart under ministeren. Dette skete først ved lov 133 af 10.5.1915. Mht. jernbanevæsenet henvises i øvrigt til s. 988ff.

I 1894 oprettedes for første gang et *Min. for Offentlige Arbejder*. Det var en følge af, at den daværende indenrigsminister ønskede en mindre arbejdsbyrde. Delingen gennemførtes først som midlertidig ved kgl. res. af 13.1.1894, men blev gjort permanent ved kgl. res. af 28.9.1894. Det nye ministerium kom til at bestå af det hidtidige Indenrigsmin.s 2. Dept. samt af Generaldirektoratet for Post- og Befordringsvæsenet. Endvidere overførtes Kontrolrevisoratet for Statsbanerne (bortfaldet ved lov 81 af 15.5.1903) fra Finansmin. Min. for Offentlige Arbejder ophævedes allerede ved kgl. res. af 22.5.1896 samtidig med oprettelsen af et Landbrugsmin. Dept. for Offentlige Arbejder blev på ny Indenrigsmin.s 2. Dept. Men ved kgl. res. af 27.4.1900 genoprettedes et *Min. for Offentlige Arbejder* (ofte kaldet Trafikmin.) med samme sagområde som det forrige. Ved bek. 106 af 7.

6.1902 henlagdes herfra postvæsenet til indenrigsministeren, hvorfra det ved bek. 379 af 6.7.1916 atter henlagdes under ministeren for offentlige arbejder. Enkelte mindre sagområder blev varigt afgivet til Indenrigsmin., ved bek. 15 af 6.2.1909 således amtmandsboliger og ved bek. 237 af 15.10.1913 kgl. bygninger og haver samt statens forhold til Civillisten.

Som følge af den tekniske udvikling fik ministeriet efterhånden en række nye sagområder: Telefon, elektricitet, luftfart, radiospredning, rutebilkørsel og efterforskning i undergrunden samt det internationale samarbejde inden for ministeriets ressort.

Ved bek. 14 af 22.1.1925 overtog Min. for Offentlige Arbejder visse sager vedr. færdsel og motorkøretøjer fra Justitsmin., og ved bek. 206 af 14.7.1931 overførtes visse sager om afgiftsbestemmelser iht. lov om radiospredning fra Justitsmin. Ved bek. 437 af 9.8.1940 afgav Min. for Offentlige Arbejder ikke-tekniske radiosager til Undervisningsmin. Af politiske årsager blev det under Besættelsen nødvendigt at dele ministeriet, således at der fra 9.11.1942 til 7.11.1945 bestod et særligt *Trafikministerium*, jf. bek. 457 af 14.11.1942. Til dette henlagdes foruden generaldirektoraterne følgende af Dept.s sager: Jernbanesager, sporveje, koncessionerede telefon- og telegrafelskaber, erhvervskørsel med motorkøretøjer samt færgevæsen. Delingen fik ikke større administrative konsekvenser; således havde de to ministerier fælles departementschef og i øvrigt udstrakt personalefælleskab, jf. s. 245.

Ved bek. 505 af 4.12.1942 modtog Min. for Offentlige Arbejder fra Statsmin. sager vedr. efterforskning og udvinding af råstoffer, fra Indenrigsmin. sager vedr. tekniske installationer iht. lov 151 af 7.5.1937 og fra Landbrugsmin. sager vedr. broer på søterritoriet, kystfredning, inddæmning og landvinding. Samtidig samledes de til statens centralstyrelse henlagte forretninger vedr. anlæg af veje og gader fra Statsmin., Justitsmin. og Indenrigsmin. under Min. for Offentlige Arbejder.

Ved bek. 70 af 27.2.1943 overførtes Danmarks Geologiske Undersøgelse fra Undervisningsmin. til Min. for Offentlige Arbejder. Ved bek. 186 af 12.4.1949 afgav ministeriet sager vedr. den tekniske tjeneste i Radiohuset til Undervisningsmin. Ved bek. 283 af 19.9.1959 afgav det sager vedr. vægtafgift af motorkøretøjer til Finansmin. Ved bek. 87 af 14.3.1963 overtog det sager vedr. radiostøj fra Min. for Kulturelle Anliggender. Ved

bek. 540 af 5.10.1973 afgav det til Miljømin. sager vedr. råstoflov og kystfredningslov. Ved bek. 204 af 28.3.1974 afgav det til Handelsmin. sager vedr. energispørgsmål, råstoffer, vandkraft og elektricitet. Ved bek. 205 af s.d. afgav det til Miljømin. visse sager vedr. kontinentalsoklen samt Danmarks Geologiske Undersøgelse. Ved bek. 417 af 30.7.1974 afgav det sager vedr. vejafmærkning til Justitsmin. Ved bek. 492 af 15.9.1975 afgav det sager vedr. farten på Gudenå til Miljømin. Ved bek. 125 af 16.3.1976 overtog det fra Justitsmin. sager vedr. buskørsel på Grønland. Ved bek. 321 af 12.6.1981 overtog det fra Forsvarsmin. sager vedr. Meteorologisk Institut og Forsvarets Vejrtjenester. Ved statsministerens skr. af 18.4.1984 afgav Min. for Offentlige Arbejder Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed til Boligmin. Ved bek. 400 af 28.6.1984 afgav det sager vedr. saltvandsdambrug til Fiskerimin.

I forbindelse med regeringsomdannelsen 10.9.1987 ændredes ministeriets navn til *Trafikministeriet*. Ved samme lejlighed overførtes Post- og Telegrafvæsenet til Kulturmin. Ved kgl. res. af 3.6.1988 ændredes navnet til *Trafik- og Kommunikationsministeriet*, og ministeriet overtog Kulturmin.s sager vedr. Post- og Telegrafvæsen, radio og TV. Ved kgl. res. af 10.1.1989 ændredes navnet på ny til *Trafikministeriet*, og Post- og Telegrafvæsen, radio og TV blev afgivet til kommunikationsministeren. Ved bek. 308 af 1.5.1989 afgav Trafikmin. sager vedr. gasinstallationer, installationer af vand- og afløbsledninger, elektriske stærkstrømsanlæg samt Danmarks Gasmaterielprøvning, Danmarks Elektriske Materielkontrol og Elektricitetsrådet til Boligmin.

Indtil 1909 bestod Dept. af ét kontor. Ved lov 18 af 12.2.1909 oprettedes et 2. Kt. med vej- og jernbanevæsen som sagområde. Ved oprettelsen af Generaldirektoratet for Statsbanerne i 1915 nedlagdes dette kontor, men året efter oprettedes et Sekretariatskontor (fra 1928: 2. Kt.), der udover sekretariatsforretninger varetog sager vedr. visse privatbaner, luftfart mv. I 1937 oprettedes et 3. Kt., Vejkontoret. Med hjemmel i normeringslov for 1949/50 oprettedes Vejdirektoratet (s. 974) som en afdeling i Departementet. Ved cirk. 148 af 2.7.1974 blev Vejdirektoratet flyttet ud af Departementet som en dette underlagt institution.

Efter 1950 bestod Dept. af 2 kontorer. 1. Kt. havde som sagområde "almindelige sager", dvs. sekretariatssager samt vandbygnings-, kanal- og havnevæsen, kystsikring, elektriske

stærkstrømsanlæg, vandkraft, luftfart, råstoffer i undergrunden og Danmarks Geologiske Undersøgelse. 2. Kt. havde private jernbaner, jernbanekommissariaterne, de koncessionerede telefon- og telegrafselskaber, fragtmandskørsel med motorkøretøjer og færgevæsen. I 1965 blev der oprettet et nyt 3. Kt. med "almindelige sager" samt luftfartssager som sagområde. I 1973 gik luftfartssagerne over til 1. Kt., og 3. Kt. fik anlæg på søterritoriet, kystsikring, inddæmninger, statens ekspropriationer og elektriske stærkstrømsanlæg samt sekretariatssagerne.

De følgende år gennemgik min. en større strukturændring med udvidelse af antallet af kontorer til 7. Det nye 4. Kt. fik som sagområde lufthavnsinspektion og Dept.s personalesager, mens Statens Luftfartsvæsen mv. forblev i 1. Kt. 5. Kt. fik vejlovgivning i almindelighed, 6. Kt. fik hovedlandeveysadministration, og 7. Kt. fik erhvervmæssig landtransport som sagområde. 7. Kt. deltes i 1978 i 7. Kt. A, B og C med henholdsvis erhvervmæssig landtransport, EF-sager og nordisk samarbejde som sagområder. I 1979 afløstes kontoret af en EF-sektion og en El- og Gassektion, og i 1983 oprettedes sektioner for vejrtjenester og for el- og luftfart. Et nyt 7. Kt. fik i 1981 Dept.s personale-, budget- og sekretariatssager. I 1977 oprettedes ved siden af Departementet en Planlægningsafdeling, der varetog den overordnede planlægning og koordination inden for hele ministeriets sagområde og virkede som et politisk sekretariat for ministeren (Forslag til finanslov 1977/78, anmærkninger s. 564). Det Trafikpolitiske Sekretariat indgik i 1989 i et nyt 8. Kt.

Til ministeriet knyttedes i 1942 en Tilsynsførende med Efterforskning af Råstoffer, i 1950 en Konsulent i Naturfrednings-spørgsmål og i 1957 en Økonomisk Konsulent.

Arkivdannelsen i Dept. (Kt.) for Offentlige Arbejder har helt fra 1849 bygget på en opdeling af sagområdet i hovedgrupper med hver sin journal. Der har været ført enkelte fælles rækker, men arkivet består først og fremmest af en række selvstændige journaler med tilhørende sager og (som regel) kopibøger og udtagne sager (gruppesager) for hvert sagområde. Siden 1873 har hvert fond (journal) været betegnet med et bogstav eller en bogstavkombination. Trods opdelingen i selvstændige journaler opretholdt man en form for integreret journalføring ved at tildele hver journal en bestemt nummersekvens, så sammenfald af numre blev undgået. Således fik i 1873 A-journalen nr. 1ff.,

Oversvømmelsen ved Ribe i 1911 gav anledning til overvejelser om, hvorledes man kunne sikre digerne bedre. Ministeriet for Offentlige Arbejder nedsatte således flere udvalg, der skulle undersøge sikring af Vestkysten. I ministeriet var det 1. Ekspeditionskontor, der havde ansvaret for digevæsenet (Det Kgl. Bibliotek).

B-journalen nr. 200ff., C-journalen nr. 1000 ff., D-journalen nr. 1600ff. og E-journalen nr. 2000ff. Fordelingen af nummersekvenser har siden måttet ændres flere gange og blev i 1953 helt opgivet. Bogstavbetegnelser for bortfaldne journaler er i flere tilfælde blevet benyttet som betegnelse for nye journalrækker.

I 1988 fik Trafikmin. et nyt, emneinddelt journalsystem, der omfattede hele Dept.

Henvisninger: Administrationskommissionen af 1923, 4. bet. 1926 s. 538-49.

Minister Gunnar Larsen, Privatarkiv nr. 5836. Minister Kai Lindberg, Privatarkiv nr. 5885. Minister Kresten Damsgaard, Privatarkiv nr. 6874.

Fælles rækker 1850-

Der er siden 1850 ført fælles postbøger for Kontoret/Departementet for Offentlige Arbejder. 1850-55 kaldtes de brevlister eller brevbøger. Postbøgerne er fortegnelser over udgående

breve, der for hvert brev oplyser: 1) ressortjournal og journalnummer, 2) brevmodtager, 3) emne og 4) brevnummer i ressortkopibog (først fra 17.9.1870).

For perioden inden oprettelsen af Min. for Offentlige Arbejder skal forestillinger til kongen søges i Indenrigsmin.s forestillingsprotokoller. Det samme gælder den periode 1896-1900, hvor der ikke fandtes noget Min. for Offentlige Arbejder. De ndf. anførte forestillingsprotokoller indeholder både Departementets og generaldirektoraternes forestillinger. Forestillinger vedr. Statsbanerne 1915-16 er dog udskilt i særligt bind. Trafikmin. havde 1942-43 og 1945 egne forestillingsprotokoller.

Indhold: Forestillingsprotokoller (herunder forestillingsprotokoller for Trafikmin. 1942-43, 1945) 1894-96, 1900-43, 1945-59. Postbøger (herunder postbøger for Trafikmin. 1943-45) 1850-1949. Bestallingsprotokol m. register 1894-1918. Hovedbøger 1924-61. Regnskabsjournaler 1924-72.

Administrationsudvalget vedr. Hirtshals: Kassejournaler 1936-72; jf. s. 1053f.

A Almindelige sager 1864-

Ved almindelige sager forstås sekretariatssager (budget, personale mv.). Journal for almindelige sager (A-journalen) anlagdes i 1864. Indtil da førtes almindelige sager i Bygningsjournalen (den senere B- og BJ-journal, nu i Boligmin.s arkiv, se s. 318). Sager vedr. ordensdekoration (ordenssager) førtes i A-journalen, men ordnedes i separat række. Visse sager af anden karakter blev i perioder ført i A-journalen: Højvandssager 1864-80 (herefter i C-journalen), sager vedr. børns og unge menneskers arbejde i fabrikker 1873-96 (herefter i Indenrigsmin.s 1. Kt.), sager vedr. højspændt elektrisk strøm indtil 1907 (herefter i F-journalen) samt sager vedr. luftfart indtil 1920 (herefter i G-journalen). Fra A-journalen udskiltes følgende journalrækker, jf. ndf.: AT (1942-45) for Trafikministeriets almindelige sager, A-INT (1953-) for internationale sager, AP (1953-) for personalesager, P (1971-) for finanslovsager og AX (1972-) for sager vedr. broprojekter (Storrebælt mv.).

Indhold: Kopibøger 1864-1952. Kopibog for ministersager (mini-

stersekretærskrivelser) 1912-33. Journaler 1864-1952. Journalsager 1862-1977. Ordenssager 1913, 1928, 1930-67.

A-INT Almindelige internationale sager 1953-

Almindelige internationale sager udskiltes i 1953 fra A-journalen.

Indhold: Journalsager 1953-77.

AP Personalesager 1953-

Personalesager udskiltes i 1953 fra A-journalen.

Indhold: Journalsager 1927-77.

AT Trafikministeriets almindelige sager 1942-45

Trafikmin. (s. 245) havde 1942-45 egne kopibøger, journaler og journalsager. Forestillingsprotokoller og postbøger indgår i Fælles rækker ovf.

Indhold: Kopibøger 1943-45. Journaler 1942-45. Journalsager 1943-45.

B Rutebil- og motorsager 1925-

(B-journalen 1849-1913 omfattede sager vedr. kgl. bygninger og haver, og fortsattes som BJ under Indenrigsmin. og Boligmin., se s. 318.)

B-journalen 1925ff. indeholdt fra begyndelsen fortrinsvis sager vedr. rutebilsdrift, men også sager vedr. motorlove, udformning af automobiler og lign. Endvidere førtes sager vedr. den ved lov 143 af 1.7.1927 indførte vægtafgift og vejfond i B-journalen. Fra B-journalen udskiltes følgende journalrækker: J (1935-53) for sager vedr. opkrævning af motorafgift, M (1938-) for sager vedr. motorkøretøjer til privat anvendelse, IB (1949-) for sager vedr. internationale bussager og UL (1949-) for sager vedr. internationale godstransporter, FR (1950-) for fragtrutesager.

Indhold: Kopibog for automobilsager 1925-34. Kopibog for mo-

torsager 1935-36. Kopibog for motor- og automobilsager 1937. Kopibog for rutebilsager 1938-52. Journal (motor) 1925-37. Journal (rutebil) 1938-47. Journal (omnibus) 1948-49. Journal (fragtruter) 1948. Motorsager 1925-45. Rutebilsager 1935-67.

C Kanal- og havnesager 1849-1962. Havnesager 1962-

Af Journalen for Havnesager, opr. Journal for Kanal- og Havnesager, udskiltes i 1972 S-journalen for sager vedr. anlæg på søterritoret.

Indhold: Kopibøger 1850-1949. Indkommen postbog C 1966-74. Journaler 1850-1929. Havne- og brotakstjournal 1948-51. Journal for brosager 1950-51. Tilskud til motorbådsklubber 1952. Dige- og kystsikringsjournal 1949-54. Journalsager 1869-1977. Udtagne, gruppeordnede journalsager (pk. nr. 1-194, udførlig afleveringsfortegnelse) 1849-68.

CEMT Den Europæiske Transportministerkonference 1957-

Indhold: CEMT-sager 1953-77.

COM Fællesmarkedet 1960-

Indhold: Journalsager 1960-67.

CU Understøttelser 1948-

CU-journalen omfattede sager vedr. understøttelse af ansatte under Min. for Offentlige Arbejder og deres enker mv.

Indhold: Journal 1948.

D Vejvæsen 1849-74. Vej- og færgevæsen 1874-

D-journalen er en fortsættelse af Rentekammerets Vejjournal. Dens omfang indskrænkedes stærkt, efter at den umiddelbare bestyrelse af landevejene ved lov af 21.6.1867 blev overtaget af amterne. Ved kgl. res. af 30.6. 1871 blev tilsynet med færgeruter, der ikke ejedes af Postvæsenet, med virkning fra 1.4.1874 over-

flyttet fra Generalpostdirektoratet til Dept. for Offentlige Arbejder, hvor de indgik i D-journalen, der herefter kaldtes Vej- og Færgejournal. Sager vedr. færgevæsenet indtil 1872 er forblevet i Generalpostdirektoratets arkiv. De tilhørende kopibøger og journaler findes i Departementets arkiv i tilknytning til D-journalen. I 1960 oprettedes påny en færgejournal (H-journalen, se ndf.). Omkring 1930 indledtes en kraftig og stadig vækst i vejsagerne, der i 1937-38 medførte oprettelse af nye specielle journaler (K-, M- og S-journalerne, se under disse). Ved sammenlægning af D-, J-, K-, M- og S-journalerne oprettedes i 1953 Vejdirektoratets journal. Efter at Vejdirektoratet i 1974 blev en selvstændig institution, var vejforvaltningen ikke længere departemental bortset fra de juridiske sager og ministersagerne, som i Departementet førtes i en journal for departementale vejsager.

Indhold: Vejsager: Kopibøger for vejsager 1849-75. Journaler m. registre for vejsager 1849-72. Vejjournalsager 1849-75. Udtagne, gruppeordnede vejsager (1-130, udførlig afleveringsfortegnelse) 1802-71. Hovedbog for Vejkontoret 1847-68. Commissionen vedr. Hovedlandevejenes Bestyrelse mv. 1864.

Færgesager: Færgevæsenets kopibøger 1849-71. Kopibøger for vandbefordring 1872-75. Færgevæsenets journaler 1849-71. Journaler for vandbefordring m. registre 1871-72. Færgejournaler 1873-75.

Vej- og færgesager: Kopibøger for vejsager (heri også skrivelser vedr. færgevæsenet) 1876-82. Kopibøger for vej- og færgesager 1883-99. Vej- og færgejournaler 1873-1919. Vej- og færgesager (fra 1940: Vejsager) 1876-1950, 1954. Vejtransportsager 1931-57.

Vejfonden, Den Særlige Fond til Vejarbejde, "Millionfondene": Regnskabs- og kassebøger 1928-57.

E Jernbanesager 1848-

E-journalen er en fortsættelse af Jernbanekommissionens arkiv (s. 988). Indtil 1915 indeholder den alle sager vedr. den overordnede styrelse af hele jernbanevæsenet. Herefter var Generaldirektoratet for Statsbanerne ministerumiddelbart. Fra E-journalen udskiltes i 1953 ekspropriationssager, jf. ndf. under E-550-journalen.

Indhold: Kopibøger 1848-1952. Registre til kopibøger for jernbanesager 1868-69. Jernbanejournaler 1848-1952. Registre til jernbanejournaler 1919-50. Jernbanejournalsager 1848-1977. Aktiekonverteringsjournal 1873-80. Kontrakter med Sir Morton Peto m.fl. ang. anlæg og drift af jernbaner i Kongeriget Danmark 1860-62. Udtagne jernbanesager (1836) 1844-1910 (pk. nr. 1-210, udførlig afleveringsfortegnelse).

E-550 Ekspropriationssager 1953-

Udskilt af E-journalen.

Indhold: Journalsager 1953-77.

ECE FNs Økonomiske Kommission for Europa 1949-

Indhold: Beretninger mv. (1-55) 1948. Journalsager 1949-59.

EFTA Det Europæiske Frihandelsområde 1964-

Indhold: Journalsager 1964-67.

F Elektriske stærkstrømsanlæg og vandkraftanlæg 1907-

I 1907 oprettedes F-journalen for sager vedr. elektriske stærkstrømsanlæg og vandkraftanlæg iht. lov 77 af 19.4.1907. Indtil 1957 førtes sager vedr. gasforsyning i F-journalen, men disse overførtes dette år til den nyoprettede R-journal. Der førtes 1918-27 en særlig Journal for Vandkraftsager.

Indhold: Kopibog for stærkstrømsager 1907-41. Kopibog for elektricitetssager 1942-52. Journal for elektricitetssager 1907-52. Journal for vandkraftssager 1918-27. Journalsager 1907-67.

Anm.: J.nr. 1919/5010 (Gudenåkommissionen) er udtaget.

FR Fragtruter 1950-

FR-journalen udskiltes af B-journalen.

Indhold: Journalsager 1950-71.

G Luftfart 1920-

Luftfartsjournalen oprettedes 1920 for sager vedr. tilsyn med luftfartsselskaber og privat flyvning, tilsyn med offentlige og private lufthavne og flyvepladser, sager vedr. SAS og andet internationalt samarbejde samt sager om ballonflyvning. Indtil 1920 førtes luftfartssager i A-journalen.

Indhold: Kopibøger (indtil 1936: Kopibog for flyvesager) 1922-52. Journaler 1920-32. Journalsager 1920-77.

H Radiosager 1926-40

Radiojournalen omfattede sager af ikke-teknisk art vedr. radiospredning iht. lov 45 af 13.3.1926. Radiosager af teknisk karakter henhørte under Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet. Radiosager (Statsradiofonien) overgik i 1940 til Undervisningsmin.

Indhold: Kopibøger 1926-40. Kopibøger for radiobødesager (licenssager) 1938-40. Journaler 1926-40. Journalsager 1926-44. Radiobødesager (licenssager) 1930-40.

H Færgesager 1960-

En ny H-journal oprettedes i 1960 for færgesager.

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990).

I Motorafgiftssager 1935-53

I-journalen (eller J-journalen) udskiltes af B-journalen for sager vedr. opkrævning af motorafgifter.

Indhold: Journalsager 1947-52.

IB International bustrafik 1949-73

IB-journalen udskiltes 1949 fra B-journalen for sager vedr. international bustrafik. Sagområdet udlagdes i 1973 til Direktoratet for Vejtransport (s. 985, jf. M-journalen 1973- ndf.).

Indhold: Journalsager 1949-77.

K Krydsningssager 1938-53

K-journalen omfattede sager iht. lov 28 af 1.2.1930 om sikring af færdselen ved vejkrydsninger samt krydsninger mellem veje og jernbaner, de såkaldte krydsningssager. Indtil 1937 førtes de i D-journalen. I 1953 overgik krydsningssagerne til Vejdirektoratets journal

Indhold: Journalsager 1938-53.

M-journalen 1938-53

Sager vedr. Vejfonden og motorkøretøjer til privat anvendelse udskiltes 1938 af D-journalen og førtes herefter i M-journalen. Ved Vejdirektoratets oprettelse i 1949 overgik M-journalen her- til. Fra 1954 indgik sagerne i Vejdirektoratets journal.

Indhold: Journalsager 1938-53.

M-journalen 1973-

En ny M-journal oprettedes 1973. Denne omfattede de sager vedr. international bustrafik og udenlandsk godstransport, som forblev departementale ved disse sagområders udlægning til Di- rektoratet for Vejtransport. Endvidere omfattede M-journalen sager vedr. regionale trafikselskaber.

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990).

NR Nordisk Råd 1963-

Indhold: Journalsager 1963-77.

OEEC Organization for European Economic Cooperation 1948-61
OECD Organization for Economic Cooperation and Development 1961-

Indhold: Journalsager 1955-67.

P Rationerings- og gummisager 1941-52

P-journalen omfattede sager vedr. rationering af autogummi, fra 1948 tillige af benzin og olie.

Indhold: Rationeringssager 1948-52.

P Finanslovsager 1971-

En ny P-journal oprettedes 1971 for finanslovsager udskilt af A-journalen.

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990).

R Gassager 1957-

Under gassager henregnedes også VVS-sager. Indtil oprettelsen af R-journalen i 1957 førtes gassager i F-journalen. Sager vedr. udvinding af naturgas førtes i U-journalen.

Indhold: Journalsager 1964-67. R-INT. journalsager 1954-77.

S Skiltningssager 1938-53

S-journalen for sager vedr. vejskilte udskiltes 1938 fra D-journa- len og overgik ved Vejdirektoratets oprettelse i 1949 hertil. Fra 1954 indgik sagerne i Vejdirektoratets journal.

Indhold: Vejskiltningssager (S-sager) 1949-53.

S Anlæg på søterritoriet 1972-

S-journalen for sager vedr. anlæg på søterritoriet, dvs. anlæg uden for havnene, udskiltes 1972 af C-journalen.

Indhold: Indkommen postbog 1972-77. Journalsager 1972-77.

TLF (TLJ) Telefonsager 1923-

Pr. 1.1.1884 blev de ministerielle sager vedr. telegrafvæsen ud- skilt af Indenrigsmin.s Postjournal og førtes indtil oprettelsen i

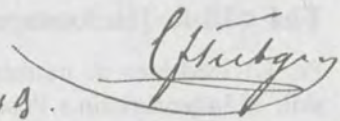
København d. 3 Juni 1874

Med Hensyn til det Tilbud
angaaende Marmorkirken, som I
var saa fri at sende Dem Excellence,
tillader jeg mig at gøre opmærksom
paa at en Afgjørelse af Sagen maatte
finde Sted i Løbet af en fjorten Dage,
da I inden Udgangen af Maanedens
maa afgive Erklæring om Kjøbet af
Grund N. 258.

Deres ærbødige

Dens Excellence

Hans Friherre Krieger, Løst. 18.

1923 af Generaldirektoratet for Telegrafvæsenet i en særlig Telegrafjournal, se s. 1091. Denne omfattede også telefonsager. Ved telegrafsafgørelsernes overgang til Generaldirektoratet i 1923 udskiltes telefonsagerne med oprettelse af en særskilt TLF-journal.

Indhold: Kopibøger 1923-52. Journaler m. registre 1923-52. Journalsager (1894-) 1923-67.

U Undergrundssager 1943-73

U-journalen omfattede sager vedr. efterforskning og udvinding af råstoffer i Danmarks undergrund. Saggruppen overførtes i 1974 til Handelsmin.

Indhold: Kopibøger 1943-48. Journalsager 1943-62.

UL Udenlandsk godstransport 1949-73

UL-journalens sagområde, udenlandsk godstransport, var udskilt af B-journalen og udlagdes i 1973 til Direktoratet for Vejtransport (s. 985, jf. M-journalen 1973- ovf.).

Indhold: Sager vedr. udenlandsk godskørsel 1949-73.

Byggeudvalg

13/198

Indhold: Statsradiofoniens Byggeudvalg 1929-49 (25).

Udvalg og kommissioner ad hoc

13/199

Se også Udvalg og kommissioner ad hoc under Indenrigsmin.

Ministre og departementschefer lader ikke altid deres korrespondance journalisere og indgå i ministeriets egentlige arkiv. I 1877 frikendte Rigsretten finansminister A. F. Krieger for at have solgt Marmorkirkens Ruin for billigt til finansmanden Tietgen, som derefter fuldførte byggeriet. Rigsretten kendte ikke departementschef C. A. Carocs fortrolige papirer med bl.a. Tietgens og Kriegers ujournaliserede breve om salget. Det her viste brev til Krieger lyder: "København d. 3. juni 1874. Med hensyn til det Tilbud ang. Marmorkirken, som jeg var saa fri at sende Dem Excellence, tillader jeg mig at gøre opmærksom paa at en Afgjørelse af Sagen maatte finde Sted i Løbet af en fjorten Dage, da jeg inden Udgangen af Maanedens maa afgive Erklæring om Kjøbet af Grunden N. 258. Deres ærbødige C. F. Tietgen."

Finansministeriet, Sekretariatet, Spønnecks og Carocs fortrolige papirer.

Indhold: Kommissionen ang. nye jernbaneanlæg 1901-08 (11). Telefonkommissionen af 17.1.1917 (58). Udvalget af 22.1.1919 vedr. affattelsen af Telegrafvæsenets budget og regnskab (70). Radiokommissionen af 29.1.1920 (80). Udvalget af 1.1.1921 vedr. ny regningsopkrævning i København (93). Udvalget af 11.1.1921 vedr. besparelser i Telegrafvæsenets drift (94). Bank-, check- og giroudvalget af 17.9.1923 ang. lønudbetalinger (111). Udvalget af 5.7.1933 ang. statsbanepersonalets sygekasser, Friis Jespersens arkiv (154). Den Tekniske Kommission vedr. Radiohusets Opførelse 1934-45 (158). Kommissionen af 16.4.1937 vedr. foranstaltninger til sikring af limfjordstangerne og Thyborøn Kanal, overingeniør Sv. Svendsens arkiv (172). Udvalget af 24.1.1943 vedr. flyvepladser i Danmark, E. Valentin Hansens papirer 1943-45 (197). Udvalget af 24.1.1946 til revision af undergrundslovene (saltfundet ved Harte 1946-48) (210). Strandvejsudvalget af 25.6.1946, kt.ch. Vestergaards medlemsarkiv 1946-58 (215). Udvalget af 28.3.1949 ang. færdselstavler 1949-53 (225). Vejlovsudvalget af 15.3.1951, 1951-64 (235). Udvalget af 27.8.1951 vedr. den fremtidige udbygning af de vestlige indfaldsveje til København (238). Udvalget af 12.3.1954 vedr. Øresundsforbindelse (250). Udvalget af 12.3.1954 til undersøgelse af spørgsmål om broforbindelse over Sallingsund 1954-55 (252). Privatbanekommissionen af 23.4.1954 (254). Det trafikøkonomiske udvalg af 15.9.1955, 1955-61 (260). Undergrundsudvalget af 20.2.1956, 1956-58 (272). Transportforsikringsudvalget af 16.6.1958 (300). Udvalget af 21.1.1959 ang. vejplanlægning mv. i Storkøbenhavn 1959-73 (307). Udvalget vedr. bilparkprognoser 1960-2000 (313). Anlægsudvalget af 2.4.1960 vedr. Hanstholm Havn, kt.ch. Lunds arkiv (Arbejdsmin.) 1960-73 (318). Vejdatabehandlingsudvalget af 7.7.1960, 1960-73 (322). Telefonkommissionen af 21.6.1961 (334). Udvalget af 26.3.1962 vedr. anlæggelse af ny broforbindelse over Lillebælt (348). Udvalget af 12.8.1963 vedr. planlægning af ny fast forbindelse over Storstrømmen 1963-71 (358). Udvalget af 4.9.1972 til undersøgelse af ny fast forbindelse over Limfjorden 1972-78 (423). Udvalget til overvejelse af spørgsmålet om revision af opgavefordelingen vedr. de offentlige veje (fuldm. Reinholdt Petersens papirer, Finansmin, 1971-80) (444). (LN/NP/MH)

TRAFIKMINISTERIET 1942-45

23

Ministeriet for Offentlige Arbejder betegnede ofte - men kun uofficielt - med det sprogligt bekvemmere ord, "Trafikministeriet", som først i 1987 blev den officielle betegnelse. Imidlertid eksisterede der en kort tid et egentligt Trafikministerium ved siden af Ministeriet for Offentlige Arbejder. Det oprettedes 14.11.1942 ved deling af Ministeriet for Offentlige Arbejder. Delingen var ikke begrundet i noget administrativt behov, men skyldtes udelukkende de vanskelige personspørgsmål ved dannelsen af ministeriet Scavenius (se Beretning fra den parlamentariske Kommission IV s.228). Af tilsvarende grunde opretholdtes Trafikministeriet af den første regering efter Besættelsen, men bortfaldt ved regeringsskiftet 7.11.1945. Ministeriet for Offentlige Arbejder havde herefter samme forretningsområde som før delingen.

Til Trafikministeriet henlagdes Generaldirektoraterne for Statsbanerne og for Post- og Telegrafvæsenet samt fra Departementet for Offentlige Arbejder sager vedr. privatbaner, jernbanekommissariaterne, koncessionerede telefon- og telegrafskaber, sager vedr. omnibus- og fragtmandskørsel samt færgevæsen.

På det administrative plan har delingen i to ministerier næppe haft større betydning. Der opretholdtes personalefællesskab, herunder fælles departementschef. Trafikministeriets arkiv indgår i Min. f. Offentlige Arbejders arkiv med egne forestillingsprotokoller og postbøger (i Fælles rækker) samt en journal for almindelige sager (AT-journalen). Derudover påvirkedes arkivdannelsen ikke. Trafikministeriets særlige arkivrækker er anført ovf. under Ministeriet for Offentlige Arbejder. (NP)

KOMMUNIKATIONSMINISTEREN 47 (1987-88)1989-

Spørgsmål om kommunikation, især via elektroniske medier, tiltrak sig stigende politisk opmærksomhed i 1970'erne, og 17.6.1980 nedsatte Statsministeriet *Mediekommisionen* med prof. H.P. Clausen som formand. Kommissionen, som ophørte 31.12.1984, afgav 1981-85 seks betænkninger om de trykte og elektroniske mediers status, tendenser og behov (Bet. 936/Sv.5727, 954/Sv.5731, 972/Sv.5886, 974/Sv.5733, 986/Sv.5735 og 1029/Sv.5742). Kommissisonens arkiv er indgået i Statsministeriets arkiv (01/199/270).

12.3.1986 udnævntes H.P. Clausen til minister for kulturelle anliggender; han gennemførte bl.a. lovgivningen om TV 2 og regional TV. Som led i regeringsomdannelsen efter folketingsvalget 8.9.1987 udnævntes H.P. Clausen ved kgl. res. af 10.9.1987 til kultur- og kommunikationsminister; fra Ministeriet for Offentlige Arbejder, som herefter betegnede Trafikministeriet, overførtes Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet (P. & T.) til Ministeriet for Kulturelle Anliggender, som herefter betegnedes Kultur- og Kommunikationsministeriet.

Som led i regeringsomdannelsen efter folketingsvalget 10.5.1988 udnævntes H.P. Clausen ved kgl. res. af 3.6.1988 til trafik- og kommunikationsminister; fra Kultur- og Kommunikationsministeriet (herefter Kulturministeriet) overførtes medarbejderne på radio- og TV-området (stort set = 5. Kontor) ressort- og lokalemæssigt til P. & T., hvor de kom til at udgøre en ny 4. Afdeling; Trafikministeriet skiftede navn til Trafik- og Kommunikationsministeriet.

Medarbejderne i P. & T.s 4. Afdeling medbragte fra Kulturministeriet kopier af journalblade og (som lån) journalsager 1986-88, og de anvendte herefter den gamle journalplan i revideret skikkelse. I P. & T.s Tekniske Afdeling anvendtes P. & T.s journalplan, mens en fælles plan var under forberedelse.

Ved kgl. res. af 10.1.1989 udnævntes H.P. Clausen til justitsminister, og kirkeminister Torben Rechendorff blev tillige kommunikationsminister; Trafik- og Kommunikationsministeriet fik igen betegnelsen Trafikministeriet.

Kommunikationsministerens arkivdannelse indgår i Kulturmin.s arkiv (til juni 1988) og i P. & T.s arkiv. (SR)

Erhvervsministerier

Landvæsenskontoret 1848ff. 14
Domænekontoret m.m. 1848ff.

LANDBRUGSMINISTERIET 1896-1935

MINISTERIET FOR LANDBRUG
OG FISKERI 1935-47

LANDBRUGSMINISTERIET 1947-

Landbrugsministeriet blev oprettet ved bek. 77 af 22.5.1896. Det sammensattes af tre eksisterende kontorer: Finansministeriets Ekspeditionskontor for Domænesager og Indenrigsministeriets Landvæsenskontor og Matrikelkontor. De to sidstnævnte kontorer havde fra 1894 udgjort Indenrigsministeriets Landvæsensdepartement (2. Dept.), oprettet ved lov 81 af 8.5.1894, jf. kgl. res. af 12.5.1894, i forbindelse med det politiske forlig, som afsluttede provisorieårene.

Landbrugsministeriets opgaveområde beskrives ndf. i forbindelse med de enkelte kontorer. Med tiden blev det praksis i Landbrugsmin., at der ved siden af de oprindelige kontorjournaler oprettedes journaler for særskilte forvaltningsområder, bl.a. i tilknytning til støtteordninger o.l. Da sagområderne hyppigt skiftede mellem kontorerne, udgjorde disse journalrækker grundstammen i ministeriets arkivdannelse indtil begyndelsen af 1970'erne. Til nogle af journalrækkerne hørte særskilte rækker af kopibøger, brevlister, regnskabssager mv. Gennemgangen ndf. af kontorerne sagområder viser, hvilke journalrækker der knyttede sig til de forskellige forvaltningsområder. Arkivfonds i Landbrugsministeriets arkiv, som tidligere tilhørte andre ministerier, er beskrevet under det kontor, hvorfra de er afleveret til Rigsarkivet.

Ministeriets tre oprindelige kontorer havde administrative rødder i Rentekammeret (I s. 345ff.). Ved forvaltningsændringen i 1848 blev de henlagt under Indenrigsmin., - Landvæsenskonto- ret og Matrikelkontoret under 2. Dept., Domænekontoret og et dengang eksisterende Forst- og Jagtkontor under 3. Dept. Det følgende år overførtes domæne-, forst- og jagtsagerne til Finans- min., og i 1856 overførtes de derfra til Ministeriet for Monarkiets fælles indre Anliggender for i 1858 at tilbageføres til Finansmini- steriet (3. Dept./Dept. for Statsaktiverne og Domænerne). I 1866 blev Forst- og Jagtkontoret forenet med Ekspeditionskontoret for Domænesager. Fra 1867 hørte Landvæsenskonto- ret og fra 1873 Matrikelkontoret under Indenrigsministeriets 1. Dept. Eks- peditionskontoret for Domænesager hørte fra 1872 under Finans- ministeriets 1. Dept.

Indtil udgangen af januar 1918 bestod Landbrugsmin. af disse tre kontorer. Den 1.2.1918 udskiltes sager vedr. landbrugets udførselsforhold fra Landvæsenskonto- ret og henførtes til et ny- oprettet Udførselskontor, der i 1922 ændredes til *Erhvervsdirek- toratet* (normeringslov 1922/23), fra 1940 *Erhvervsdepartementet* og fra 1960 *Landbrugsministeriets 2. Afd.*

Den 1.10.1919 udskiltes Matrikelkontoret og omdannedes til et nyt direktorat, *Matrikeldirektoratet* (s. 1120).

Den 1.7.1922 oprettedes Jordlovskontoret med forretningsom- råde hentet fra Landvæsenskonto- ret 1922/23). I perioden 1928-33 var Jordlovskontoret forenet med Domænekontoret og derefter med Landvæsenskonto- ret, idet grundforbedrings- sagerne forblev ved Domænekontoret indtil 1941.

I 1923 var fiskerisagerne blevet udskilt fra Landvæsensk- onto- ret og henlagt til et nyoprettet *Fiskeridirektorat* (normeringslov 1922/23). Dette direktorat blev ved bek. 102 af 30.4.1929 henlagt til Min. for Handel, Søfart og Fiskeri, ved bek. 297 af 9.11.1935 tilbageført til Min. for Landbrug og Fiskeri og derefter den 13.11. 1947 omdannet til Fiskerimin. (s. 269 og 1232).

Til forvaltning af en række konjunkturafhjælpende støttefor- anstaltninger blev der i perioden 1936-46 oprettet flere kontorer under Landbrugsmin. Det ældste var Det Midlertidige Gældss- nerings- og Rentetilskudskontor (1937-), som de følgende år førte vekslende betegnelser, bl.a. Gældssanerings-, Brændsels- og Byggekontor (1941-43) og Ejendoms-, Udlåns- samt Tørve- kontor (1944-46), og som med tiden opsamlede de forretnings-

områder, der havde sorteret under Grundforbedringskonto- ret (1941-46), Tørvekontoret (1943-44) og Brunkulstilsynet (1940 -55). Fra 1953 benævntes kontoret Grundforbedringskonto- ret.

Erhvervsdepartementet var i 1940 blevet delt i to kontorer, der tog sig af hhv. produktionsforhold og udførselsforhold, jf. ndf. s. 260f. Ved bortfald af ministeriets ene departementscheftsstilling i 1960 nedlagdes Erhvervsdepartementet, og Landbrugsmin. orga- niseredes som ét departement med to afdelinger. 1. *Afdeling* fik fire kontorer: 1. Kontor (tidl. Landvæsenskonto- ret), 2. Kontor (tidl. Domænekontor), 3. Kontor (tidl. Gælds- og Grundforbed- ringskontor) samt et fra Erhvervsdepartementet overført 4. Kon- tor (veterinærsager mv.). Under 2. *Afdeling* forblev Erhvervs- departementets kontor vedr. udførselssager, som i 1966 deltes i to: 1. Kontor vedr. EFTA og EEC og 2. Kontor vedr. handel med lande uden for de europæiske markedsordninger.

Danmarks indtræden i De Europæiske Fællesskaber medførte en betydelig omstrukturering af ministeriet i 1972-73. I samme periode blev der taget flere skridt til at ændre ministeriets jour- nalrutiner ved indføring af nye journalsystemer. Oprindeligt havde kontorerne i 1. Afdeling hver haft flere journalrækker, mens kontorerne i den nyomdannede 2. Afd. efter 1960 fik én fælles journal. Fra 1973 fik Sekretariatet et emneordnet journal- system efter decimalklassifikationsprincippet. I 1980 fik konto- rerne i 1. Afd. fælles journalsystem. Fra 1984 anvendte hele de- partementet samme journalsystem. Nedenstående oversigt over de enkelte kontorer er derfor delt i to afsnit, for perioden 1848 -1972 og for perioden efter 1973.

Henvisninger: 4. Bet. afgivet af Administrationskommissionen af 30.6.1923, 1926 s. 552-565, 567-73 (Sv. 708). Forvaltningskom- missionen af 1946, 8. bet., 1951 s. 93f. (Sv. 726).

Landbrugsminister Karl Skytte, Privatarkiv nr. 8061. Departe- mentschef J.C. Mogensen, Privatarkiv nr. 5971.

Perioden 1848-1972

Departementet

Indhold: Relations- og resolutionsprotokoller 1898-1977. Ordensjournal 1898-1939. Skrivelser til og fra kabinettet 1930-44. Ordenssager 1946-70. Ujournaliseret arkiv 1942-65.

Ministerarkiver: Landbrugsminister K.M. Bording, møder, middage, taler 1945-52. Samråd 1959-70. Ministerkorrespondance 1960-74.

Landvæsenskontoret 1848-1961

14/2

1. Afd. 1. Kontor 1961-72

Fra Landvæsenskontoret udskiltes de fleste af de sagområder, der med tiden blev henlagt under senere oprettede kontorer og styrelser under Landbrugsmin., Fiskerimin. og Miljømin. I hele perioden omfattede kontorets sagområde almindelige landvæsenssager, herunder afløsning af fæstetvang, pligtarbejde og tiende, hegn og markfred, plantekulturens fremme, husdyravlens fremme, landbrugets bierhverv, konsulenttjenesten, forskellige forsøgsvirksomheder og laboratorier. Ved kontoret har været ført følgende journaler: Landvæsenscontoirets journal (LCJ) 1848-56, fortsat i Udstykningsjournal (UJ, se u. Matrikeldirektoratet, s. 1120) og i Landvæsensjournal (LJ) 1857-1969. Landvæsensjournalen benyttedes også i forbindelse med ministeriets almindelige sekretariatsforretninger og var kontorets hovedjournal. Den førtes oprindeligt efter rentekammersystem og fra 1954 i al væsentlighed som fastnummerjournal. Desuden førtes Stutteri-, veterinær- og kvægsygejournal 1848-50, Husdyrjournal (HJ) 1895-1940, Journal vedr. Hesteavlforeninger 1893-1937, Tiendeafløsningsjournal (LTJ eller TJ) 1907-19 og Landarbejderboligjournal (LAR) 1940-44, jf. lov 564 af 31.10. 1940.

Følgende sagområder og journalrækker er overført til eller fra andre kontorer mv.: Udstykning (Udstykningsjournal, UJ) i 1899 til Matrikelkontoret, redningsvæsen (Redningsjournaler, RJ) ved bek. 13 af 26.1.1906 til Marineministeriet, udførsel (Udførselsjournal, LUJ), veterinærvæsen og kontrol med mælkeriprodukter mv. i 1922 til Erhvervsdirektoratet, grundforbedring,

fæstegodsets overgang til selveje og oprettelse af jordlodder på statens ejendomme (Jordlovsjournal, JLJ) 1922-33 til Jordlovs-kontoret (1929: Domænekontoret) og igen 1946ff. til Jordlovs-kontoret, fiskeri i 1923 til Fiskeridirektoratet, sandflugtsvæsen, private skove, jagt i 1933 til Domænekontoret, gældsforhold i 1936 til Det midlertidige Gældssanerings- og Rentetilskudskontor, arbejderboliger på landet jf. lov 139 af 13.4.1938 (Landarbejderjournal, LAJ) og gennemførelse af husmandslovgivningen i 1946 til Jordlovskontoret, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole ved bek. 126 af 2.4.1968 til Undervisningsmin., vandløbsvæsen, vandafledning, giftstoffer ved bek. 460 af 13.10. 1971 til Min. for Forureningsbekæmpelse.

Ministeriets bogholderi dannede 1956 en egen enhed under kontoret. Ministeriets sekretariatssager gik i 1971 til Landbrugsministeriets Sekretariat.

Indhold: Landvæsenscontoirets kopibøger, journaler (LCJ), brevlister og sager 1848-56. Landvæsenskopibøger (LJ) 1857-1967. Registre til kopibøger (LJ) 1857-1933. Landvæsensjournaler (LJ) med registre 1857-69. Sager til LJ 1857-1969. Brevliste (LJ) 1857-1968.

Kopibog til Udstykningsjournal (UJ) 1857-1905. Tiendeafløsningsjournaler (LTJ eller TJ) 1907-19. Sager til LTJ 1903-19. Afløsningsliste, fortegnelser over tiendeafløsnings-sager, matrikeludskrifter, regnskabssager mv.

Stutteri-, veterinær- og kvægsygekopibog og -journal 1848-50. Sager til stutteri-, veterinær og kvægsygejournal 1848-59. Husdyrjournal (HJ) med registre 1895-1948. Sager til HJ 1895-1940. Hingsteregistre 1902. Fortegnelse over hesteavlforeninger 1893-1902, journalsager (hesteavlforeninger) 1893-1937. Dyrskuer (HJ) 1900-06. Tilladelse til indførsel af hunde 1899-1901 (LJ). Sager vedr. Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (LJ).

Sager vedr. ny skovlov 1857-66. Sager vedr. afløsning af jagt-ret, jf. lov af 25.3.1851. Sager vedr. sandflugtens dæmpning, jf. lov af 29.3. 1867. Sager vedr. afløsning af hoveri og pligtarbejde, jf. lov af 4.6. 1850, 1850-68. Sager vedr. fæsteafløsning i flere amter 1920-28. Sager vedr. ypperlig dyrkning af huslodder (LJ) 1873-96. Fortegnelser over øde gårde i flere amter 1870-1910.

Westergaards indberetninger til Indenrigsmin. og Fiskerikommissionen 1851-54. Smidths fiskeriindberetninger 1861.

Sager vedr. hedelån 1877-87. Landarbejderboligjournaler (LAR) 1941-44. Sager vedr. Tøndermarsken. Lånesager iht. lov 238 af 27.5.1950 og 210 af 7.6.1952. Sager vedr. Marshall-lån 1948-74. Sager vedr. mergelbaner 1938. Sager vedr. driftslån tilsagt mindre landbrugere iht. lov 166 af 20.3.1918, 1918-24. Frederiksborg Stutteris staldbøger 1761-1875 div. år. Overtaksationsprotokoller og -sager 1811-69. Finanslovskonto 1860-1920. Bevillinger og bestallinger 1848-51.

Regnskabsprotokoller 1851-63 (div. år), 1905, 1920-73. Hovedbøger 1897-1920, 1929-43. Landvæsenskontoets hovedbog 1924-43. Landbrugsministeriets hovedbog 1943-56. Erhvervsdepartementets hovedbog 1951-56. Domænekontorets hovedbog 1924-43. Lønningstillæg 1903-19. Rejseunderstøttelser 1899-1921.

Landbrugsministeriets Bogholderi 1956-71 14/1 (under Landvæsenskontoet)

Indhold: Kontokort 1955-68. Hovedbog for Grundforbedringskontoet. Kassebog for Landvæsenskontoet 1952-64. Kassejournaler for Landbrugsmin. 1950-73, for Erhvervsdept. 1952-56, for Grundforbedringskontoet 1962-67. Normeringslov 1960-70.

Domænekontoret 1848-1960 14/4 1. Afd. 2. Kontor 1961-73

Efter Domænekontorets sammenlægning i 1866 med Forst- og Jagtkontoet omfattede kontoets sagområde: Statens jordegodser ("domæner") herunder søer, damme, klitter, forskellige koge mv., øer på søterritoriet, statens kirker, statsskovene, statsejendomme på Færøerne. Mellem Domænekontoret og andre organer har der været udvekslet følgende sagområder: Oppebørsels-sager vedr. statens ejendomme forblev i 1896 i Finansmin. (Statsaktivkontoet). I 1929 forenedes Jordlovskontoet med Domænekontoret. Sager vedr. fæstegodsets overgang til selveje og oprettelse af jordlodder på statens ejendomme blev i 1933 afgivet til Landvæsenskontoet. Til gengæld overtog Domænekontoret derfra sager vedr. sandflugtsvæsen, private skove og jagt. I 1941 afgav Domænekontoret grundforbedrings-sager til Grundforbedringskontoet og i 1947 sagerne vedr. staldhygiejnelån og lån til

opbevaring af gødning til Ejendoms- og Udlånskontoet. Ved bek. 305 af 23.6.1950 afgav det sager vedr. Østersregalet til Fiskerimin. I 1953 overtog det jordlovssagerne fra Jordlovskontoet. Ved bek. 540 af 5.10.1973 overførtes sager vedr. statsskove, klitvæsen, sandflugtsvæsen, skovlov, lov om brunkullejer og mergelvæsen til Miljømin. Samtidig overførtes de resterende jordlovssager til Statens Jordlovsudvalg, hvorefter kontoet nedlagdes.

Ved Domænekontoret førtes følgende journalrækker: Domænejournal 1848-68, Godsdomænejournal (GDJ) 1869-1955, Bygningsdomænejournal (BDJ eller BGJ) 1849-1946, Forstdomænejournal 1849-67, Skovjournal/Skovdomænejournal (SKDJ) 1868-1953, Færøjournal 1926-39, Sønderjysk Domænejournal (SDJ) 1929-46, Jagtjournal (JK) 1933-55, Krigsforsikringsjournal 1942-53 og Ny Jordlovsjournal (Ny JLJ) 1953-73. Mht. grundforbedringsjournaler, staldhygiejnesager mv., se u. 1. Afd. 3. Kontor. I kontoets ældre journalrækker vil en del af sagerne være henlagt i dossiers for de enkelte ejendomme. Desuden forefindes topografisk ordnede rækker af skøder, driftsplaner, regnskaber mv. og rækker af emneordnede sager. Rækker af sekretariats-sager og sager vedr. salg af skoveffekter, vildt mv. er kasserede. Mht. Domænekontorets aflevering af landkort i 1960 se s. 1950.

Indhold: Kopibøger samt koncepter til kopibøger 1849-71. Kopibøger for godssager 1871-1955. Domænejournaler 1849-68. Godsdomænejournaler (GDJ) m. registre 1869-1955. Brevjournal 1871-1901. Brevlister for godssager 1902-40. Brevregistre 1848-1967.

Domænejournalsager, kronologisk række 1867-1955.

Domænejournalsager/Godsdomænejournalsager sagligt henlagte A-Ø 1847-ca. 1900 (flere rækker): (Aagaard Gods, Bernstorff Gods, Bjørnholm Gods, Bornholmske udmarksjorder/kulværker, Baadesgaard Gods, Charlottenlund, Chausséanlægget (vej-) ved Jægersborg Dyrehave, Christiansborg, Christiansminde, Christiansø, Civiletatens Materialgaard, deputat, Dybdal Mølle, Esrom Mølle/Schæffergård, Falsterske Gods, Faurholm, Feldborg, Frederiksberg Frugttræ Planteskole, Frederiksborg Distrikt (fæstegods, selvejendom, skøder, Slotsmølle), Frederiksgave, Frederiksværk Domæne, Flenstofte, ansøgninger om frugttræer, overførstersag, gageforbedring, Græse Mølle, Gundestrup

Færgegaard, Hald Hovedgaard, Hald og Non Mølle, Haugerup og Skænkelsø Søer, Hellebæk, hoverisag, huskvarter ved Hørsholm og Jægersborg, jagtsager, Jonstrup Seminarium, Jægersborg, Jægerspris (færge, hovedgård, mølle, kirker), Karlebo, kirker (distriktsvis), køb af Klosterhede og Kronheden, kommuneafgifter, kontorhold, krigsskat, Kvæsthusgade Kaserne, Limfjordsfiskeri, Marienlyst, Nørre Snede Kirke, Den kgl. Porcelænsfabrik, portosagen, Proviantgaarden, remisen på Amager, Rigensgade, Rødby jorder/-kirke, Saltholm, Kommissionen iht. lov af 8.5.1851, Silkeborg Gods, Sorø Akademi, skoveffekter, skovfogedsag, skovridersag, Skovkassen, Sommerpladser, Strandet Gods, Strandmølle, Søborg Sø, Sødal Gods, søer og damme, telefonsag, Them Kirke, tiendesagen, Tipperne, Tipperup Mølle, Trollesminde, uniformssag, Unnerup Mølle, Udesundby Mølle, Viborg Krat/-Hede).

Godsdomænejournalsager sagligt henlagte 1884-1922 A-Ø: (Arresø, brandforsikring, alm. sager om kirker og bygninger, alm. kirkesager, Bøllemose, Christiansø, Civiletatens Materialgaard, Esrum Sø, Faurholm, Frederiksborg Slotsforvalterlod, Frederikskirke på Alheden, Fure- og Vejle Søer, Fællesmosen og Trundholm, Gadejord (amter), gamle akter (Arresø m.fl.) Hornbæk Kirke, Hørsholm, Jægerspris, Kirker (distrikter), Kronborg Distrikt, Limfjordsfiskeri, løntillæg, orgelsag, regnskabssag, Rødby Kirke, Silkeborg Søer, søer, Tipperne og Klægbanke, Trollesminde, Østersfiskeri).

Godsdomænejournalsager sagligt henlagte -1939.

Gruppesager 1940-55. Bygningsdomænejournal (BDJ) 1849-1946. Sager til BDJ 1849-1946.

Jordebøger over kgl. jorde-/domænegods (distriktsvis) 1846-1925. Skøder på arealer, beskrivelser. Skøder på kgl. domæner A-S, ordnet godsvis. Koncepter til skøder og arvefæstebreve 1841-84. Arvefæsteskoeder, Frederiksborg amt. Østersbankebøger 1871-86. Summarisk opgørelse over de direkte jordebogsafgifter i Københavns Distrikt ved udløbet af finansår 1874/75 i anled. af disse afgifters omsættelse fra rigsmønt til kronemønt.

Budget- og regnskabssager vedr.: Godsdomæner, skovvæsen, forstbygninger, Christianshavns Straffeanstalt, Jordebogskassen, Frederiksborg Slotssø, Frederiksborg Slots genopførelse, Klintesø, Christian 4.s Kapel i Roskilde Domkirke, Kgl. Porcelænsfabrik 1850-1905 div. år. Div. regnskabssager 1850-1905. Regn-

skabsbøger 1850-88. Skemaer vedr. statens fæste- og lejevønder, kommissorium iht. lov af 8.4.1851.

Annotationsbog for Hertugdømmerne. Slesvigske domænejournalsager (1793) 1821-65. Sønderjysk domænejournal (SDJ) 1929-46. Sager til SDJ 1920-47 (alfabetisk sagorden).

Kopibog til skovsager 1868-1964. Forstjournaler 1849-67. Skovjournaler/Skovdomænejournaler (SKDJ) 1868-55 m. registre. Brevbøger for skovsager 1848-91, 1901-42. Fremvisningsliste for skovsager 1887-1908.

Journalsager henlagte kronologisk 1848-1941. Sagligt henlagte journalsager ("pakkesager") A-V 1849-91: (Alhede, alm. bygningssag, ansøgninger, bark, Bornholm, Buderupholm, Bussehus, budget, bygningssager, Baadsgaard, deputat, Donse, Dronningmølle, engvanding, Esrom Kanal, expederte auktionsforretninger, Frederiksgave, Flenstofte, Fredensborg, Frederiksværk, Forstbotanisk Have, fortegnelser og reverser jagtafløsningsretten vedk., forstbygninger, forstelever, forst- og jagtetaten, fourage, frø og planter, gage, gamle distriktskr., godtgørelser, Grønnehave, Hellebæk, Hørsholm, hugnings- og kulturforslag, jagtafløsning, jernbane, Jægersborg Dyrehave, Jægerspris, kalk, Klampenborg, Kongelunden, Klosterheden, kontor anmeldelser, Kronborg Skovdistrikt, marinepakke, meuten på Jægersborg, mindre forstboliger, Odsherred, overførstergården Kulhus, overrettsdom 1851 vedr. skoven ved Ørholm, Palsgaard, parkanlæg ved Frederiksberg, procentpakke, regnskabspakke/-bog, restancer, reverser og fortegnelser jagtafløsningsretten vedr., sager vedr. budget, Silkeborg Skovdistrikt, skat, skovauktioner, skoveffekter, skovfogder og opsynsmænd, skovløber, skovregulering, Slesvig, større forstboliger, solgt vildt, søer og damme, tørv, understøttelser, Velling Skov, vildtregnskab, vildtkonservation, Vinding Skov, Vintersbølle).

Sagligt henlagte journalsager A-U 1867-1927: (Automobil, brand, brændsel, bygningssager (distriktsvis), deputat, dyrtidstillæg, Ellekilde, forstassistentsag, grundforbedring, hegnsag, Horneby Sand, jyske savværker, kgl. udnævnelse af skovfogder, Klampenborg Badehotel, kystsikring, legater, lønning, metersagen, ordenssag, skattesag, skoledeputat, skovarbejderes kår, skov- og jagtforbrydelser, skovregulering, snekastning, Statens forstlige Forsøgsvæsen, Sønderjysk fællessag, tjenestemandssag, uniformer).

Stillingsansøgninger, ordnede alfabetisk 1866-1909. Driftsplaner 1903-04. Driftsplaner for skovdistrikter 1905-47 (div. år). Uddrag af driftsplaner 1902-51. Udførelse af driftsplaners forskrifter 1881-1901. Fortegnelser over indberetninger over skovenes tilstand 1872-1907. Skovindberetninger, Odense Amt 1868 og 1886, Svendborg Amt 1861-66. Merhugstlån (SKDJ) 1948-50.

Færøjournal m. registre 1926-39. Sager til Færøjournal 1926-39.

Kopibog til Jagtjournal (JK) 1933-55. Jagtjournal med registre (JK) 1933-55. Sager til JK 1833-73. Kalø Jagtgård, taxation 1938-75.

Krigsforsikringsjournal m. registre 1942-53. Sager til Krigsforsikringsjournal 1942-53. Forhandlingsprotokoller 1942-53. Ansøgninger til grosserer Jens Holsts Livrentefond for unge Piger 1883-1902.

Tillægsgjordsjournal (LTJ) 1947-59 (ført fortløbende). Brevliste til LTJ. Ny Jordlovsjournal (Ny JLJ) 1953-55. Erklæringer iht. lov 127 af 16.4.1957 om sammenslutningers og institutioners landbrugsjord.

Gældssaneringkontoret mv. 1936-72 14/5
Det midlertidige Gældssanerings- og Rentetilskudskontor 1936-38, Det midlertidige Gældssaneringskontor 1939-40, Gældssanerings-, Brændsels- og Byggekantorer 1941-42, Ejendoms- og Udlånskontor 1943, Ejendoms- Udlåns- samt Tørvekontor 1944-45, Ejendoms- og Tørvekontor 1946, Ejendoms- og Udlånskontor 1947-52, Grundforbedringskontor 1953-59, 1. Afd. 3. Kontor 1960-72

Kontoret har forvaltet en række konjunkturbetingede støtteordninger, hvis art delvis fremgår af de skiftende betegnelser for kontoret. Som regel blev der oprettet en særskilt journalrække for hver ny ordning, ved evt. senere lovændringer oprettedes journaler med betegnelsen "Ny NN-journal". Journalerne er almindeligvis ført fortløbende og ikke årgangsoptdelte. De forvaltede ordninger var: Gældssaneringslån, lovene 121 af 9.4.1936, 112 af 15.3.1939 og bek. 706 af 30.12.1940, Gældssaneringsjournal (GSJ), - lån og tilskud til reparation af bygninger på landet, lovene 563 af 31.10.1941 og 57 af 28.2.1942 samt efterfølgende finanslove, Byggejournal (BY og NY BY), anlægs- og

driftslån til produktion af brunkul og tørv, dispensation fra forbud mod optagning af brunkul, lovene 60 af 26.2.1940 (m.fl.) og 71 af 7.3.1952, Brunkuljournal (BRJ), Tørvelånsjournal (TLJ), kontrol ved handel med tørv (TK), tørvetilskud (TT og T), - Ejendomsnævnet, lov 339 af 8.6.1943, Ejendomsjournal (EJ), - rentelettelselån for tørkeramte landmænd, lovene 214 af 23.5.1942 og 111 af 13.3.1943, Rentelettelsesjournal (RLJ), - statsgaranti for lån til tørkeramte, lov 88 af 16.3.1960, Tørkejournal (TØRK), - grundforbedring, lovene 89 af 15.3.1947 og 356 af 26.8.1948 (Grundforbedringsjournaler, GRK, GFI) samt lovene 240 af 25.4.1949 (NY GF), 130 af 28.3.1951 og 164 af 24.5.1955.

I de sidste krigsår og i efterkrigsårene opsamlede kontoret sagområder fra Tørvekontoret (1943-44), Grundforbedringskontoret (1941-46), Brunkulstilsynet (1940-53, nedlagt 1955, s. 1150) og Jordlovskontoret (1946-53). I 1947 overtog det fra Domænekontoret sagerne vedr. staldhygiejnelån og lån til indretning af ensilagebeholdere (lov 106 af 15.3.1939) (SH- og SILO-sager, jf. nye staldhygiejnelån, lov 238 af 27.5.1950, Ny SH-sager). Bortset fra prøver og evt. principielle sager er sagerne til BY- og Ny BY-, TLJ-, RLJ-, TØRK-, SH- og SILO-journalerne kasseret. De i 1946 overtagne rækker af grundforbedringsjournaler anføres ndf. under Grundforbedringskontoret.

Henvisninger: Redegørelse for statens udlånsvirksomhed, 1960 s. 54-73.

Indhold: Gældssaneringsjournal (GSJ, afslutningsvis ført som GRK-journal) 1936-69. Sager til GSJ 1936-46. Ejendomsjournal (EJ) m. registre 1943-46. Køber- og sælgerkartotek (EJ). Sager til EJ 1943.

Brunkulssager (BRJ), mødesager, BRJ-kassejournal 1946-49, BRJ-hovedbog 1941-46, BRJ-rescontro 1941-44. Regnskabssager BRJ, Lovsager BRJ. Brændselsnævnet (BRN) 1940-59. Tørvelånsjournaler (TLJ) 1941-51. Tørvelånsjournaler TLJ 1940-52. Tilskud til tørveproduktion 1942-49. TLJ principielle sager 1942-53. Regnskabsprotokoller og -sager TLJ 1940-49, Kartoteker TLJ 1941-48 (div. år). Tørvekontrollersager (TK) 1944-49. Kartoteker TK. TK-kopibog 1945-50. Tørvetilskud (TT) kartotek 1942, (T) kartoteker 1943-48, 1951-52. Fortegnelser over lånesager (indfrie, eller som intet har tilbagebetalt) iht. lov 60 af 26.2.1940.

Andragender om staldhygiejnelån (SH) 1939-51. Tilskud/An-

Holger G. Waage (1868-1937), departementschef i Landbrugsministeriet 1919-1934 (i forgrunden foran bordet), er her fotograferet under uddeling af de såkaldte "kærlighedsgaver" til syge krigsfanger under 1. Verdenskrig. Denne uddeling blev foretaget i Horserødlejren i Nordsjælland, hvor syge russiske krigsfanger var interneret. H. Waage var blevet ansat i Landbrugsministeriet ved dets oprettelse i 1896, og særlig i årene omkring krigen deltog han i både private og offentlige foranstaltninger for at afbøde menneskelige og økonomiske følger af krigen. Vejen til departementschefstillingen gik også over en markant indsats ved forberedelserne til lensafløsningen og fæstegodsets afvikling (Det Kgl. Bibliotek).

visninger til staldhygiejne 1949-53. Andragender om ensilagelån (SILO) 1940. Ny SH-sager 1950-61.

Tilskud til vanskelige moser (VM) kartotek, regnskab, sager 1948.

Grundforbedringsjournalen 1922-72

Grundforbedringskontoret 1941-46 14/5

Kontoret formidlede lån og tilskud til rydning, dræning, vandafledning mv. Sagområdet hørte oprindeligt under Landvæsenkontoret, fra 1922 under Jordlovskontoret og fra 1929 under Domænekontoret, hvorfra det blev udskilt i 1941. I 1946 overtog Ejendoms- og Udlånskontoret sagområdet og antog i 1953 kontorbetegnelsen Grundforbedringskontoret.

Baseret på midlertidige love har der været ført følgende journalrækker, som Grundforbedringskontoret overtog og/eller afgav: Grundforbedringsjournal (GK, GF) og Grundforbedringskontorets A-sager (GKA), jf. lovene 77 af 23.3.-, 281 af 2.11.- og

330 af 31.12.1932, 106 af 31.3.1933, 345 af 22.12.1934, 344 af 21.12.1935, 32 af 26.2.1937, 176 af 13.4.1940 §9 og 10 og lovbeholdning 597 af 14.11.1940 om grundforbedring. Journalerne er almindeligvis ført fortløbende og uden årgangsoptælling. I Ejendoms- og Udlånskontoret blev grundforbedringssager efter 1946 journaliseret i GF-, GFI-, GRK-, Ny GF- og Ny GFI-journalerne, som af praktiske grunde anføres ndf. Sager vedr. tilskud til den enkelte jordbruger er kasseret bortset fra enkelte prøvesager.

Indhold: (Kopi af) Visdomsbog for GF og Ny GF. Grundforbedringsjournal 1922-34. Lovsager 1920-62. Kursus for dræningmestre 1918-46. Birkelse-Søenge. Forarbejder til Vildmosekommissionen af 1920. Grundforbedringsjournal (GF) 1940-50. GFI 1940-50. Ny GFI 1951-69. Grundforbedringsjournal (GRK) 1951-72. Ny grundforbedringsjournal (NY GF) 1950-53. GRK-sager 1949-72. Sager Ny GF 1949-69. Generelle sager 1933-66. Afvandskommission. Ny GF, godssager (henlagt efter godser eller ejere) 1941-68. Vandløbsbøger 1938-41. Afløbskommissioner (henlagt efter amt). Hovedbog. Regnskabsjournal.

Jordlovskontoret 1922-28, 1946-53 14/7

Kontorets sagområde udskiltes i 1922 fra Landvæsenkontoret, hvor der allerede i 1920 var oprettet en særskilt Jordlovsjournal (JLJ). Det omfattede fæstegodsets overgang til selveje, brug af huse på landet, bortsalg af jord i offentligt eje, lån til oprettelse af husmandsbrug, grundforbedring, mergelselskaber mv. I 1929 blev Jordlovskontoret sammenlagt med Domænekontoret, som i 1933 afgav sagområdet med undtagelse af grundforbedringslån til Landvæsenkontoret. Herfra blev sagområdet atter udskilt i 1946 og sammen med sagerne vedr. gennemførelse af husmandslovgivningen overført til det genoprettede Jordlovskontor. Mellem dette og det i 1919 oprettede Statens Jordlovsudvalg (s. 1127) var opgaverne i forbindelse med køb, salg, udstykning og lån til husmandsbrug, gartnerier og kolonihaver indtil 1953 fordelt således, at Jordlovsudvalget forberedte sagerne, og Jordlovskontoret udfærdigede de retsstiftende dokumenter. I 1953 fik Jordlovsudvalget overdraget hele dette sagområde ("portefølje") bortset fra principielle sager; resten af Jordlovskontorets opgaver tilfaldt Domænekontoret, og kontoret nedlagdes.

Ved kontoret førtes journalrækkerne: Jordlovsjournal (JLJ) 1920-53, i Domænekontoret fortsat som Ny Jordlovsjournal (Ny JLJ) 1953-73, Grundforbedringsjournal 1922-1934 og Brugslovsjournal (BLJ)... Journalerne er i almindelighed ført fortløbende og uden årgangopdeling. Visse rækker af arkivalier, der knyttede sig til Landvæsenskontorets LAJ og Domænekontorets Ny JLJ blev ved aflevering til Rigsarkivet registreret som henhørende til Jordlovskontoret.

Indhold: Jordlovsjournal (JLJ) m. registre 1920-54. Sager til JLJ 1920-28 (1953). Landarbejderjournal (LAJ) m. registre 1938-53. Sager til LAJ 1938-53. Brugslovsjournal (BLJ). Sager til BLJ (henlagt kommunevis). Kartoteker til JLJ, LAJ og LAR. Ny JLJ, sager, kopibøger 1953-55.

Udførselskontoret. Erhvervsdirektoratet mv. 14/3 1918-72

Udførselskontoret 1918-22, Erhvervsdirektoratet 1922-40, Erhvervsdepartementets 2. Kontor 1940-44, Erhvervsdepartementets 1. Kontor 1945-60, 2. Afd. 1960-72

Sagområdet udskiltes 1.2.1918 fra Landvæsenskontoret, hvor rækken af Udførselsjournaler (LUJ) var påbegyndt allerede i 1916. Det omfattede oprindelig landbrugets udførselsforhold og landbrugskonsulenterne i udlandet. Ved bek. 242 af 14.6.1920 overtog Udførselskontoret Indenrigsministeriets sager vedr. kornloven, sukker-, mel- og kornordningerne samt eksport og import af korn- og foderstoffer. Ved bek. 521 af 28.9.1920 overtog det Justitsministeriets sager vedr. indenrigsk kødkontrol. Efter *Erhvervsdirektoratets* oprettelse i 1922 afgav Landvæsenskontoret sagerne vedr. veterinærvæsen, tilsyn med kød-, bacon-, mælke- og ostekontrol mv. samt levnedsmiddelkontrol. Ved kgl. res. af 23.4.1927 overtog kontoret Handelsministeriets sager vedr. autorisationer og markeder (opr. under Indenrigsmin.s Kommune- og Købstadskontor).

Erhvervsdirektoratet blev i 1940 omdannet til et *Erhvervsdepartement* med 2 kontorer. 1. Kontor (fra 1944: 2. Kontor) overtog sagerne vedr. veterinærvæsen i almindelighed, kød-, bacon-, mælke- mv. kontrol og kornordningerne; 2. Kontor (fra 1944: 1. Kontor) overtog sagerne vedr. handelspolitiske inter-

esser i udlandet, statskontrol med smør, ost, æg mv., plantesygdomme, handel med gødningsstoffer, Statens Foderstofkontrol mv.

I 1960 nedlagdes Erhvervsdepartementet, og dets hidtidige 1. Kontor videreførtes som *Landbrugsministeriets 2. Afd.*, mens dets 2. Kontor blev til 1. Afd. 4. Kontor (se ndf.). I 1967 deltes afdelingen i 2 kontorer. 1. Kontor overtog sagerne vedr. udførselsforhold inden for de europæiske markedsområder og 2. Kontor sagerne vedr. udførselsforholdene udenfor.

I Udførselskontoret/Erhvervsdirektoratet/Erhvervsdepartementet førtes følgende journaler: Udførselsjournaler (LUJ) (1916-) 1918-74, Veterinærjournaler (LVJ) 1922-40, Sundhedsvedtægter (LSJ) 1929-40., FAO-journaler 1948ff. OECD-, EFTA- og Fællesmarkedsjournaler 1966-72, WFP-journaler (Verdensfødevareprogrammet) 1969-71. Journalerne førtes opr. efter rentekammersystem, men på et relativt tidligt tidspunkt med faste journalnumre (LUJ og LVJ således fra 1937). I 1974 gik afdelingen over til fælles, emneinddelt (decimal-) journalsystem: Markedsjournal (LMJ).

Indhold: Kopibøger (LUJ) med registre 1916-73. Brevlister med registre 1916-73. Udførselsjournaler m. registre (LUJ) 1916-74. Sager til LUJ 1916-69. FAO-journal 1948-82. Hovedbøger 1926-51.

Erhvervsdirektoratet og -departementet 1922- 14/6

Erhvervsdirektoratet 1922-40, Erhvervsdepartementets 1. Kontor 1940-44, Erhvervsdepartementets 2. Kontor 1945-60, 1. Afd. 4. Kontor 1960-

Ved Erhvervsdirektoratets omdannelse til departement i 1940 overtog 1. Kontor sagerne vedr. veterinærvæsenet i almindelighed, herunder tilsynet med kød-, bacon- mælke- og ostekontrol mv., levnedsmiddelkontrol, autorisationer, markedssager og kornordningerne. Kontoret videreførte Veterinærjournalen (LVJ), og som periodiske bijournaler til denne Mund- og Klovesygejournal (også LVJ), samt journaler vedr. sundhedsvedtægter (LSJ) og kornordninger (LKJ), jf. kornlov 87 af 7.4.1936 med

tillægslovene 13 af 30.1.- og 144 af 7.5.1937, samt de derefter følgende årlige kornlove.

Indhold: Kopibøger (LVJ) 1944-60. Registre til kopibøger 1956-60. Brevliste til LVJ 1936-60. Veterinærjournal (LVJ) med registre 1922-60. Sager til LVJ 1919-70. Mund-og Klovesygejournal (LVJ) 1952-56. Journal for sundhedsvedtægter (LSJ) 1929-72. Sager til LSJ, kommunevis henlagte 1911-73. Autorisationssager 1908-65 (destruktionsanstalter, fjerkræ, konserves, import, eksportslagterier). Markedssager, kronologisk række og topografisk række (alfabetisk efter markeder) (1885-?) 1926-50.

(Korn-) Journaloversigt 1920-22. (Korn-) Kopibog m. registre 1920-22. (Korn-) Brevlister 1920-28. Journal 1920-21. Kornjournaler (LKJ) 1941-70. Sager til LKJ 1941-73 (1974). Statistiske-maer 1945-72.

Henvisning: Statens Kornkontor: *De danske Kornordninger 1933-46, 1950.*

"Landbrugsministeriets Kornkontor" 1920-21 14/8

Denne kontorbetegnelse har aldrig haft officiel gyldighed. Kornordningerne 1917-21 (lov 387 af 3.8.1917 om avlen af høsten 1917 m. efterfølgende årlige kornlove) blev indtil 1920 forvaltet af Indenrigsmin.s Korn- og Brændselskontor og et antal råd og nævn (Ernæringsrådet s. 953, Det Stående Landbrugsudvalg s. 951 samt amtslige og kommunale kornnævn). Kornordningerne ophørte med udløbet af kornlov (lov 488 af 10.9.1920) for høståret 1920-21. Ved kgl. res. af 14.7.1920 blev forvaltningen af kornordningerne overført til Landbrugsmin., hvor den blev henlagt under Udførselskontoret, og hvorfra en del arkivalier blev overtaget af 1. Afd. 4. Kt., jf. ovf., mens journalerne registreres som stammende fra "Landbrugsministeriets Kornkontor".

Perioden 1973ff.

I forbindelse med Danmarks tilslutning til De Europæiske Fællesskaber 1.1.1973 gennemgik Landbrugsmin. i de følgende år en større omstrukturering. Samtidig ændredes ressortområdet som følge af af Miljømin.s oprettelse.

Ministeriets interne forvaltning udskiltes fra 1. Afd. og henlagdes til et sekretariat, der fra 1983 var opdelt i tre sektioner. 1. Afd. fik i første omgang fire kontorer, et antal der i 1973 ved deling af 4. Kt. i en kort periode var øget til fem, men som det følgende år ved nedlægning af 2. Kt., (det forhenværende Domænekt.) atter svandt ind til fire, idet det nye 5. Kt. (mælkekontrol, kødkontrol) ændrede betegnelse til 2. Kontor. I 1980 voksede antallet påny til fem og i 1984 til seks. 2. Afd. udstyredes med seks kontorer, men reduceredes i 1990 til fire.

Ved bek. 104 af 21.2.1973 overtog Landbrugsmin. sager fra Handelsmin. vedr. EFs markedsordninger for stivelse mv. og sukker, import af frugt og grønsager, fåre- og lammekød. Ved bek. 540 af 5.10.1973 afgav Landbrugsmin. sager vedr. Statskovvæsenet, Klitvæsenet, sandflugt, skovlov, lov om brunkullejer og mergellejer til Miljømin.

Ved bek. 205 af 28.3.1974 afgav Landbrugsmin. sager vedr. landvæsensretter til Miljømin. Ved bek. 577 af 17.11.1977 overtog Landbrugsmin. sager fra Miljømin. vedr. begunstigelse af mergelselskaber. Ved bek. 618 af 15.12.1980 overtog Landbrugsmin. sager fra Industrimin. vedr. import og eksport samt markedsordninger for ethanol.

Ved bek. 501 10.7.1989 afgav Landbrugsmin. sager vedr. Vildtforvaltning og jagtlov til Miljømin. Ved bek. 650 af 11.10.1989 afgav Landbrugsmin. sager vedr. Jagt- og Skovbrugsmuseet og Dansk Landbrugsmuseum til Kulturmin. Ved bek. 282 af 20.4.1990 overtog Landbrugsmin. sager fra Miljømin. vedr. miljøforbedrende investeringer i mindre landbrug.

Landbrugsministeriets Sekretariat opdeltes o. 1982 i 3 sektioner hhv. for budget og regnskab, planlægning og udvikling og for personale.

Landbrugsministeriets 1. Afdeling havde i 1973 4 kontorer:

1. Kontor (planteavlens og husdyravlens fremme, Statens Forsøgsmejeri, Statens Plantetilsyn, Statens Skadedyrlaboratorium, Statsfrøkontrollen, landbrugets bierhverv, skove, jagt, vildt),

2. Kontor (mælkekontrol, kontrol med mejerier, mejeriprodukter og æg, kødkontrol og baconkontrol, Codex alimentarius, Levnedsmiddellaboratorium, Slakteri- og Konserveslaboratorium),

3. Kontor (strukturpolitik, støttelovgivning, fysisk planlægning, Jordlovsudvalget),

4. Kontor (veterinærvæsen i almindelighed, kontrol med ind- og udførsel af levende dyr, Statens Foderstofkontrol, Statens Gødningstilsyn, Serumlaboratoriet, Institut for Fjerkræsygdomme).

I 1979 oprettedes Arealdatakontoret som afdelingens 5., senere 6. Kontor, der tillige varetog landbrugets miljøspørgsmål, og i 1983 oprettedes et kontor til behandling af spørgsmål vedr. forskning og forsøg (konsulenttjeneste og produktudvikling, planteavls-, husdyrbrugs-, mejeribrugs- og jordbrugstekniske forsøg).

I 1990 var antallet af kontorer reduceret til 4: 1. Kontor (Plante- og Miljøkontor), 2. Kontor (Veterinær- og Levnedsmiddelkontor), 3. Kontor (Jordbrugsøkonomisk Kontor/Støttekontor) og 4. Kontor (Arealkontor).

Landbrugsministeriets 2. Afdeling havde i 1973 6 kontorer:

1. Kontor (EF generelt, §2-udvalg, bilaterale spørgsmål mellem EF-lande),
2. Kontor (markedsordninger for animalske landbrugsvarer mv.),
3. Kontor (markedsordninger for korn, sukker, vegetabilsk olie, fedtstoffer, frø mv.),
4. Kontor (markedsordninger for frugt, gartneriprodukter, vin),
5. Kontor (bilaterale spørgsmål vedr. Østlande og OECD-lande uden for EF, statskonsulenttjenesten, eksportkreditter),
6. Kontor (sager vedr. FNs Levnedsmiddel- og Landbrugsorganisation FAO, Verdens-fødevarer-programmet WFP, FNs Konference om Handel og Udvikling UNCTAD).

I 1980 foretoges en omlægning af forretningerne, således at 5. Kontor fik "horisontale" og alm. EF-sager, og 6. Kontor fik landbrugs-handelspolitiske spørgsmål vedr. Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling OECD, Den Alm. Overenskomst om Told- og Udenrigshandel GATT, EFs Middelhavs-politik, Toldpræferencesystemet GSP, EFTA og Lomé-konventionen mv. og statskonsulenterne.

Efter en omstrukturering i 1990 reduceredes antallet af kontorer til 4: 1. Kontor (EF-koordination), 2. Kontor (Animalsk Varekontor), 3. Kontor (Vegetabilsk Varekontor) og 4. Kontor (Tredie-lande Kontor).

Om arkivdannelsen, se s. 249.

Henvisninger: Administrationsdepartementets turnusgennemgang af Landbrugsministeriet, 1987.

Indhold: Landbrugsmin.s 2. Afd.: Postlister 1977-82. Journal for EF-rådsdokumenter 1978-82. ECE-journal 1982-83. Markedsjournal (LMJ) 1976-82.

Byggeudvalg

14/198

Indhold: Byggeudvalg af 13.2.1958 for Landøkonomisk Forsøgs-laboratorium 1958-60 (5). Byggekoordinationsudvalget af 19.2.1958 vedr. Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og de under Landbrugsmin. hørende forsøgsinstitutioner 1958-59 (10). Byggeudvalg for Statsfrøkontrollen 1964 (27).

Udvalg og kommissioner ad hoc (Indenrigsmin.)

03/199

Indhold: Kommissionen til at gøre forslag til regler for omregulering af statsskovene 1842. Landbokommissionen af 9./11.2.1849 (6). Kommissionen af 4.7. 1850 til afløsning af gårdhoveri (6a). Fiskerikommissionen af 1850 (6b). Kommissionen af 8.4.1851 ang. selvejendoms indførelse på det staten tilhørende bøndergods (8a). Komiteen for Danmarks deltagelse i den internationale skovbrugsudstilling i Edinburgh 22.3.1884 (73). Tien-deafløsningskommissionen iht. lov 102 af 8.5.1894 (96).

Udvalg og kommissioner ad hoc (Finansmin.)

04/199

Indhold: Finansmin.s økonomiske kommission ang. skovproduktionsvæsenet 1871 (9a). Finansmin.s kommission ang. regler for omregulering af statsskovene 1877 (9d).

Udvalg og kommissioner ad hoc (Landbrugsmin.)

14/199

Indhold: Kommissionen til forberedelse af en revision af lov 54 af 1.4. 1887 om foranstaltninger til husdyravlens og husdyrbrugets fremme (15). Kommissionen af 24.11.1902 ang. revision af foreløbige regler for udførelsen af omreguleringen af statsskovene

Valdemar Hornslet (1906-1987) blev ansat i Landbrugsministeriet i 1932 og var departementschef 1958-76. Som formand for en lang række nævn og kommissioner, herunder Landbokommissionen af 1960, fik han stor indflydelse på landbrugets forhold (Det Kgl. Bibliotek).

(22). Tiendeafløsningskommissionen iht. lov 100 af 15.5.1903 (24). Landbrugsmin.s forstlige meterkommission af 1908 (32). Kommissionen af 20.9.1912 ang. omordning af landbrugsundervisningen ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (57).

Nissum Fjord-kommissionen af 13.1.1919 (90). Hede- og grundforbedringskommissionen af 10.7.1919 (95). Skovlovskommissionen af 18.5.1920 (97). Kommissionen af 14.8.1922 vedr. statens tilskud til planteavlens fremme og de landøkonomiske foreninger (117). Landbokommissionen af 12.12.1931 (150). Udvalget af 14.4.1932 til overvejelse af evt. ændringer i administrationen af statens gårde ved Hillerød og husdyrbrugsforsøgsvirksomheden (155). Strandfredningskommissionen af 1934 (160). Kommissionen af 12.2.1937 til undersøgelse af den fremtidige skovbrugsundervisning (167). Udvalget af 5.3.1945 til undersøgelse af landarbejderes og husmænds boligforhold (190). Kommissionen af 24.4.1946 vedr. revision af lov af 6.3.1869 om hegn og lov 53 af 25.3.1872 om mark- og vejfred (210). Udvalget af 7.5.1948 ang. ordning af afvandingsforholdene i Han Herreds Vejler og tilgrænsende arealer (223). Kommissionen af 8.9.1949 ang. udstykning af jorder under fideikommiser, stiftelser o.l. (230).

Udvalget af 16.8.1950 vedr. evt. bebyggelse af de inddigede marskarealer i Ribe og Tønder amter (260). Oliefrøudvalget af 9.

3.1951 (264). Planlægningsudvalget for Københavnsegnens spildevandsafledning af 24.7.1952 (280). Udvalget af 14.10.1952 vedr. bekæmpelse af kornskadedyr (285). Samordningsudvalget for Tøndermarsken af 21.2.1953 (287). Udvalget af 17.9.1953 vedr. jagtstatistik (305). Udvalget af 23.8.1954 vedr. revision af sandflugtsloven (320). Kommissionen af 26.8.1957 vedr. statshusmandsloven (335). Kommissionen af 13.8.1959 til revision af jagtloven (390). Landbokommissionen af 24.2.1960 til undersøgelse af hvorledes den produktionstekniske og økonomiske udvikling påvirker landbrugsøkonomien (395). Stormfaldsudvalget af 10.4.1968 (445). Kommissionen af 26.3.1971 til revision af foderstoflovgivningen (480). (MH)

Landbrugskonsulenterne/ Statskonsulenterne i Udlandet

14/200

Til "varetagelse af det danske landbrugs interesser i udlandet" afsattes på finansloven 1888-89 (§19 III A 2 d) 10.000 kr. til en agent (statskonsulent Harald Faber), der fik den opgave at varetage danske landbrugsinteresser i Storbritannien. I samme øjeblik med ansattes der siden landbrugskonsulenter i Amerika (1919-28), Tyskland (1919-45) og Rusland (1921-27). Et årti efter 1. Verdenskrig var antallet af poster reduceret til 2: Storbritannien og Tyskland, men efter 2. Verdenskrig øgedes antallet.

Der oprettedes i 1945 (finanslov 1945-46 §13 II L) statskonsulentembeder i USSR (1945-1958, genetableret 1965-74) og USA med Canada (1945-, selvstændigt statskonsulentembede i Canada 1950-80). Med oprettelsen i 1949 af embedet i Vesttyskland (1949-) genskabtes status som efter 1. Verdenskrig.

I 1952 (aktstk. 288 af 12.12.1952) oprettedes embeder i Frankrig med Benelux (1953-62, derefter selvstændige embeder: Frankrig med Algeriet og Tunesien 1963-, Nederlandene med Belgien og Luxemburg 1963-), Italien og Schweiz (1953-62, derefter selvstændige embeder: Italien 1963-, Schweiz med Østrig og Jugoslavien 1963-78), Sydamerika (1953-62, derefter delt: Argentina m.fl. 1963-74, Venezuela m.fl. 1964-74).

Derefter fulgte (aktstk. 902 af 2.10.1961) embederne i Polen og Czekoslovakiet (1962-1974), Libanon m.fl. (1963-75), Spanien

med Marokko og Portugal (1965-81, derefter selvstændige embeder: Spanien 1981-, Portugal med Marokko 1981-), Saudi Arabien (1979-), Grækenland (1981-), Mexiko (1981-84), Hong Kong (1987-89), Japan (1989-) og Thailand (1989-).

Landbrugskonsulenterne eller statskonsulenterne i udlandet var udsendt af Landbrugsmin. (instruks af 7.9.1962), men arbejdede almindeligvis i tilknytning til Danmarks diplomatiske repræsentation på stedet, jf. s. 497. Pr. 1.1.1988, med økonomisk virkning fra 1.6.1989 varetoges administrationen af statskonsulentordningen af Udenrigsmin.

Statskonsulenten i London 1888- 14/200/1
Indhold: Arkivalier fra statskonsulent Harald Fabers tjenestetid i London 1888-1932, do. fra statskonsulent S. Sørensens tjenestetid 1932-39. Sagligt ordnet arkiv I-XII 1940-60.

Statskonsulenten i Rom 1953- 14/200/2
 Embedet og arkivet deltes i 1973 ved oprettelsen af selvstændigt statskonsulentembede i Bern og selvstændigt embede som Danmarks faste repræsentant ved FAO. Sagligt ordnet journal 1953-79 (journal A og B).

Indhold: Journaler, journalsager, div. breve 1953-79.

Danmarks faste Repræsentant ved FAO 1955- 14/200/12
 Arkivet er oprindeligt udskilt af journalen ved statskonsulentembedet i Rom (j.nr. F).

Indhold: Journalsager, sagligt ordnede 1955-73.

Statskonsulenten i Berlin 1921-45 14/200/13
Indhold: Korrespondance henlagt efter adressater (gesandtskabet, Udenrigsmin., Landbrugsmin., Landbrugsrådet, tyske myndigheder) 1921-45. Sagligt ordnede aktpakker 1926-45. (MH)

FISKERIMINISTERIET 1947-

27

Ved dannelsen af den første regering Hedtoft i november 1947 oprettedes et Fiskeriministerium. Fiskeridirektoratet (s. 1232) udskiltes fra Ministeriet for Landbrug og Fiskeri og blev Fiskerimin.s Departement, jf. kgl. res. af 13.11.1947.

Ministeriet varetog ved dannelsen følgende sagområder: Almindelige fiskerisager, Kongeriget Danmarks Fiskeribank, Fiskernes Understøttelseskasse, fiskeriundersøgelse i salte og ferske vande, Dansk Biologisk Station, Kommissionen for Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser, Fiskerimin.s Forsøgslaboratorium, Fiskerirådet, statstøtte til fiskeriforsøg og fiskeudklægning, fiskeristatistik, lån til fiskerflådens fornyelse, rationeringsordninger for redskaber til fiskeribrug, tilsyn med autoriserede, fiskeriindustrielle virksomheder, internationale fiskeriaftaler, fiskeauktioner, udgivelse af Årbog for den Danske Fiskerflåde, udgivelse af Fiskeriberetning, fiskerikontrollen, redningsskibene for fiskere på Jyllands Vestkyst, havundersøgelsesskibene "Dana" og "Biologen", udarbejdelse og stadfæstelse af vedtægter og regulativer for fiskeriet, faresignalstationerne på Jyllands Vestkyst, varetagelsen af fiskeriets udførselsforhold og øvrige handelspolitiske interesser i udlandet, fiskeripropaganda og hjemmemarkedets forsyning med fisk.

Ligesom Fiskeridirektoratet havde Fiskerimin. fra begyndelsen et kontor og et konsulentembede, der i 1950 blev til ministeriets 2. kontor, også kaldet Erhvervskontoret. Dette kontor varetog fiskeriets udførselsforhold og øvrige handelspolitiske interesser i udlandet, Fiskerimin.s Eksportudvalg, eksportkontrollen, kvalitetskontrollen, vrugning af fisk, tilsynet med fiskeriindustrielle virksomheder og fiskeriattacheerne i udlandet.

Ved bek. 305 af 23.6.1950 blev østersregaleet, der hørte under Landbrugsmin.s Domænekontor, overført til Fiskerimin. Ved bek. 76 af 5.3.1971 blev Grønlands Fiskeriundersøgelser overført fra Min. for Grønland til Fiskerimin., men blev ved bek. 474 af 30.10.1971 atter henlagt under Min. for Grønland.

I forbindelse med regeringsdannelsen den 11.10.1971 oprettedes et Ministerium for Forureningsbekæmpelse, og sager vedr. beskyttelse af ferske og salte vande overførtes fra Fiskerimin. til dette ministerium, jf. bek. 460 af 13.10.1971. Ved bek. 108 af 27.3.1972 om Miljøstyrelsens opgave og beføjelser overførtes fra

Fiskerimin. til Miljøstyrelsen beføjelser iht. lov om saltvandsfiskeri (195 af 26.5.1965) vedr. meddelelse af dispensation til udkastning af genstande, materialer og affaldsprodukter, herunder slagger, aske og fyld, og udledning af kemikalier, slam, kridt og kalkopstemmet vand. Endvidere tilførtes Miljøstyrelsen udpegelsen af fiskerisagkyndige iht. lov om vandløb, dog således at udpegningen foregik gennem Miljøstyrelsens Fiskerilaboratorium (tidligere Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelses Forureningslaboratorium).

Efter Danmarks indtræden i EF omorganiseredes Fiskerimin. Det bestod herefter af 3 kontorer, fra 1980 5 kontorer.

Ved bek. 353 af 2.7.1981 blev sager vedr. hvalfangst, herunder relationerne til Den Internationale Hvalfangstkommission afgivet til Ministeriet for Grønland. I 1984 blev sager om tilladelse til etablering af saltvandsdambrug og dyrkningsanlæg for østers og muslinger overført fra Min. for Offentlige Arbejder til Fiskeriministeriet.

Fiskeriministeriets Departement

Departementet fortsatte i 1948 Fiskeridirektoratets journalsystem. Fra 1949 førte hvert kontor egne journaler. Fra 1.1.1984 har Departementet anvendt et edb-baseret journalplansystem, som omfatter hele ministeriets sagsområde.

Indhold: Journalsager 1948. Søkort over østersbanker. (NP/AE)

HANDELSMINISTERIET / INDUSTRIMINISTERIET 1908-

15

Ministeriet for Handel og Søfart 1908-14

Handelsministeriet 1914-24

Ministeriet for Industri, Handel og Søfart
(Erhvervsministeriet) 1924-29

Ministeriet for Handel og Industri
(Handelsministeriet) 1929-35

Ministeriet for Søfart og Fiskeri (1929-35)

Ministeriet for Handel, Industri og Søfart
(Handelsministeriet) 1935-57

Handelsministeriet (Ministeriet for Handel,
Håndværk, Industri og Søfart) 1957-1979

Industriministeriet (Ministeriet for Industri,
Handel, Håndværk og Søfart) 1979-

I slutningen af 1879 diskuteredes for første gang tanken om oprettelse af et handelsministerium i betydende handelsstandskredse, men først henvend 30 år senere, den 12.10.1908, oprettedes *Ministeriet for Handel og Søfart*. Ministeriets Departement trådte i virksomhed 1.1.1909 og omfattede et Sekretariat, et Handelskontor og et Søfartskontor.

Ministeriets forretningsområde fastlagdes ved bek. 269 af 17.12.1908. Hovedparten af det i øvrigt ikke særlig omfattende sagområde kom fra Indenrigsmin. Herfra modtoges af indenrigske handelssager samtlige former for handel (groshandel, detailhandel mv., kolportage og omførsel af varer) undtagen markeder. Af handelssager vedr. forholdet til udlandet overtoges Indenrigsmin.s sager vedr. handelstraktater, fremmede handelsrejsende, oplysninger til og fra udlandet vedr. handelsforhold. Ligeledes overførtes søfartens sagområde til Handelsmin., dvs. sager vedr. sønæringsvæsenet, forhyringsvæsenet, navigationsundervisningsvæsenet, tilsyn med dampfartøjer, internationale søfartsforhold, kontrol med skibes sødygtighed og øvrige forhold

ombord på skibe, søfartens organisationer, legater og stiftelser for søfarende, søforsikring, dispachører og skibsregistrering. Af sager vedr. handel med penge og værdipapirer modtog Handelsmin. bankvæsen og kursnotering. Hertil kom sager vedr. aktievæsen, autoriserede revisorer, varemærker og mønstre, mål og vægt, justervæsen, mæglere, målere og vejere, translatører, handelsstandens organisationer, private foreninger mellem handlende, stadfæstelse af vedtægter for sådanne, legater og stiftelser til fordel for handelsstanden, handelsstandens faglige uddannelse, handelsskoler, rejsestipendier, bidrag til foredrag og forholdsregler mod illoyal konkurrence og endelig sager vedr. varetagelse af håndværkets og industriens kommercielle interesser.

Fra Landbrugsmin. overførtes sager ang. handel med gødnings- og foderstoffer og fra Finansmin. registrering af skibe og særlig registrering af fiskefartøjer samt skibsmåling. Endvidere afgav Marinemin. sager vedr. maskinisteksamen og subventioner til handelsmarinens øvelses- og skoleskibe.

Justitsmin. afgav sager om handelsregistre, firma og prokura, samt udgivelse af samling af anmeldelser til handelsregistre. Hertil kom den del af formueretten, der fortrinsvis vedrørte handelsforretninger, derunder sager om vekslere og checks, handelsbøgers førelse og den borgerlige søret, med undtagelse af strandsings- og bjergningsvæsen.

Iøvrigt skulle ministeriet i almindelighed have den opgave ved samvirken med de andre ministerier at oplyse for disse og henvende deres opmærksomhed på, hvilke interesser der fra næringslivets side kunne ønskes varetagne ved behandlingen af de under dem sorterende sager. Denne formulering var indsat i bekendtgørelsen på foranledning af Grosserer Societetets Komité.

Kort efter den radikale regerings tiltræden den 21.6.1913 henlagdes sager vedr. sparekassevæsen fra Indenrigsmin. til Handelsmin. Ved bek. 59 af 26.3.1914 henlagdes fra Indenrigsmin. til Handelsmin. sager ang. håndværk og industri, dog med undtagelse af sager af social art, dvs. sager vedr. forholdet mellem arbejdsgivere og svende, medhjælpere, arbejdere og lærlinge. Hertil kom sager vedr. patenter, tekniske skoler og håndværkerskoler, stadfæstelse af vedtægter for næringsbrugere, håndværks-svende mv., legater og stiftelser til fordel for håndværk og industri samt sager ang. markeder. Til behandlingen af disse sager oprettedes Styrelsen af Håndværks- og Industrinæring under de-

børn under 6 år

Rationeringskort for
SUKKER og SMØR m. v.
Februar – maj 1949

Navn _____

Adresse _____

Smør – margarine 250 g 17 Gyld. fra 28. april 1949 Handelsministeriet	Denne del af kortet skal opbevares til brug ved eventuel uddeling af nye kort.
Smør – margarine 250 g 16 Gyld. fra 28. april 1949 Handelsministeriet	
Smør – margarine 250 g 15 Gyld. fra 28. april 1949 Handelsministeriet	Smør – margarine 250 g 12 Gyld. fra 31. marts 1949 Handelsministeriet
Smør – margarine 250 g 11 Gyld. fra 31. marts 1949 Handelsministeriet	

Handelsministeriet voksede fra fire til otte kontorer under 2. Verdenskrig. Årsagen var de store opgaver i forbindelse med vareforsyning og regulering af produktion og priser mv., herunder de mange rationeringsordninger. I Handelsministeriets ujournaliserede sager er der arkivalier vedr. rationeringsadministrationen, f.eks. rationeringskort for sukker og smør.

partementschefens ledelse. Herved undgik man at oprette et kontorchefsembede. Ved samme lejlighed ændredes ministeriets navn til *Handelsministeriet*.

I 1917 sammenlagdes Sekretariatet, Handelskontoret og Styrelsen af Håndværks- og Industrinæring til ét kontor, kaldet 1. Kontor. Søfartskontoret benævntes herefter 2. Kontor. I 1921 oprettedes et 3. Kontor, som bl. a. fik overdraget patentvæsen, Statsprøveanstalten, justervæsenet, markedssager, bogføring mv.

Ved kgl. res. af 20.8.1921 overtoges fra Justitsmin. administrationen af lov 55 af 5.4.1888 ang. stempeling af arbejder, forfærdiget af guld og sølv og behandlingen af spørgsmålet om dens ikrafttræden i de sønderjyske landsdele.

Ved den første socialdemokratiske regerings tiltræden den 23. 4.1924 ændredes ministeriets navn til *Ministeriet for Industri,*

Handel og Søfart, og sager vedr. beværternæring, overenskomsten med spiritusfabrikkerne og lovgivning ang. avance og truster tilførtes fra Indenrigsmin., jf. bek. 137 af 23.4.1924. Året efter afgaves sager vedr. flag, flagning og flagføring til lands og til søs til Statsmin., jf. bek. 248 af 17.9.1925. Ved bek. 185 af 26.6.1926 overførtes alle sager vedr. handels-, håndværks- og fabriksnæring samt beværternæring m.m. på Færøerne, samt sager vedr. vragning af fisk på Færøerne fra Justitsmin. til Handelsmin. I 1927 overførtes markedssager til Landbrugsmin., og sager vedr. butikslukning førtes fra det den 14.12.1926 oprettede Sundhedsmin. tilbage til Handelsmin., jf. bek. 85 af 26.4.1927.

Ved den 2. Stauning-regerings tiltræden den 30.4.1929 blev statsminister Stauning tillige minister for søfart og fiskeri, og der oprettedes et *Ministerium for Søfart og Fiskeri*. Hertil henlagdes Handelsministeriets 2. Kontor, samt det hidtil under Landbrugsmin. hørende Fiskeridirektorat og den hidtil under Indenrigsmin. hørende Grønlands Styrelse med de under disse institutioner hørende sager. Handelsministeriet ændrede navn til *Ministeriet for Handel og Industri*, og 3. Kontor betegnedes 2. Kontor. Det overdroges departementschefen i Handelsmin. tillige at fungere som departementschef i Ministeriet for Søfart og Fiskeri, jf. bek. 102 af 30.4.1929. Ved bek. 155 af 3.7.1929 tilførtes Handelsmin. sager vedr. livsforsikringslovgivningen fra Socialmin. Da statsminister Stauning ved regeringsomdannelsen den 31.5.1933 opførte med tillige at være minister for søfart og fiskeri, overførtes sager vedr. Grønland og Grønlands Styrelse til Statsmin., jf. bek. 208 af 29.5.1933. I 1934 oprettedes under Handelsmin. et nyt 3. Kontor, som fik overdraget sager vedr. statens støtte til industrieksport samt ydelse af statslån til erhvervsdrivende inden for håndværk, industri og handel.

Efter regeringsdannelsen den 4.11.1935 nedlagdes Ministeriet for Søfart og Fiskeri, og det derunder hørende Søfartskontor henlagdes atter under Handelsmin., der herefter benævntes *Ministeriet for Handel, Industri og Søfart*. Søfartskontoret benævntes fra 1937 4. Kontor. Fiskeridirektoratet førtes tilbage til Landbrugsmin., jf. bek. 197 af 9.11.1935. Ved bek. 312 af 20.11.1935 tilførtes Handelsmin. endvidere de sager vedr. udførselsforbud, som if. lov 159 af 6.8.1914 hidtil havde henhørt under Justitsmin., forsåvidt de ikke iht. særlig lovhjemmel måtte henhøre under andre ministerier. I 1937 henlagdes sager vedr. vragning af fisk

på Færøerne fra Handelsmin. til Min. for Landbrug og Fiskeri, jf. bek. 147 af 10.5.1937. Kort efter afgaves ligeledes sager vedr. handel med foder- og gødningsstoffer hertil, jf. bek. 246 af 28.7.1937.

Under 2. Verdenskrig blev den ministerielle behandling af sager om vareforsyning, regulering af produktion og priser mv. henlagt til Handelsmin., hvis rammer udvidedes betydeligt. I 1940 oprettedes et særligt Kontor for Overordentlige Foranstaltninger. I 1943 blev det delt i to, i 1944 kom et tredje til. Da der ydermere fra Søfartskontoret var udskilt et Kontor for Tekniske Søfartssager, bestod Handelsmin. ved krigens slutning af 8 kontorer, en fordobling siden 1939. Fra 1943 ordnedes kontorerne efterhånden i afdelinger, hvoraf der blev tre, en for de gamle handelsministerielle sager, en for søfartssagerne og en for de ekstraordinære sager samt handels- og betalingsforholdet til udlandet.

Ved kgl. res. af 24.5.1947 udskiltes den sidstnævnte afdeling til et særligt Forsyningsministerium med særskilt arkivdannelse, se s.283. Ved regeringsskiftet 13.11.1947 ophævedes Forsyningsmin., og afdelingen henlagdes atter under Handelsmin. På dette tidspunkt bestod Handelsmin. af tre afdelinger med hver tre kontorer. Herefter fandt visse indskrænkninger sted. Da der ved lov 117 af 28.3.1951 oprettedes et Direktorat for Statens Skibstilsyn, henlagdes 9. Kontor (Kontoret for Tekniske Søfartssager) hertil. I 1953 bortfaldt et kontor i 2. Afdeling, efter at en række af krigstidens produktions- og forbrugsbegrænsninger var ophævet. Senere sammenlagdes 1. og 2. Afdeling. Fra 1958 fandtes på ny tre afdelinger, hvoraf 1. Afdeling beskæftigede sig med indenlandske anliggender, mens 2. Afdeling fortrinsvis havde med de sager at gøre, der havde relation til udlandet, og 3. Afdeling beskæftigede sig med søfartssagerne.

I forbindelse med den 2. H.C. Hansen-regerings tiltræden den 28.5.1957 ændredes ministeriets betegnelse til *Handelsministeriet (Ministeriet for Handel, Håndværk, Industri og Søfart)*, jf. bek. 176 af 20.6.1957. Ved oprettelsen af Ministeriet for Kulturelle Anliggender i 1961 afgav Handelsmin. Det Danske Kunstmuseum og Danmarks Tekniske Museum, jf. bek. 290 af 19.9.1961. Kort efter afgav Handelsmin. til Undervisningsmin. sager vedr. lærlingeuddannelse, tekniske skoler og fagskoler samt handelslærlingeskoler, handelsmedhjælpereskoler og højere handels-

skoler, handelshøjskoler, elementære tekniske uddannelser (uddannelse af tekniske assistenter, laboratoriemedhjælpere, laboratorieteknikere, kemoteknikere, tekstilteknikere, hospitalslaboranter, visse uddannelser på Kunsthåndværkerskolen i København samt Skolen for Boligindretning og Varmemesterskolen), teknikumuddannelserne, andre videregående tekniske uddannelser (Bygningskonstruktørskolen, maskinteknikerkursus, elektroteknikerkursus, undervisningen af elektroinstallatører, andre uddannelser på Kunsthåndværkerskolen samt værkstedsfunktionærskolerne, Støbemesterskolen og Håndværksrådets mesterprøvekursus), de teknologiske institutters undervisning, Husassistenternes Fagskole og maskinist- og maskinmesteruddannelsen, jf. bek. 206 af 25.9.1961.

Efter regeringsdannelsen den 26.9.1964 omorganiseredes Statsmin., og Handelsmin. fik herfra tilført sager vedr. turistvæsen, herunder deltagelse i internationalt turistsamarbejde, jf. bek. 301 af 9.10.1964.

Ved bek. 261 af 22.6.1965 overførtes fra 15.6.1965 at regne fra Økonomimin. til Handelsmin. sager vedr. nordiske anliggender, herunder Nordisk Råd og det nordiske økonomiske samarbejde samt Dansk-Islandsk Fond, Fondet for Dansk-Finsk Samarbejde, Fondet for Dansk-Islandsk Samarbejde, Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde og Fondet for Dansk-Svensk Samarbejde. I 1971 henlagdes dette sagområde under Udenrigsmin., jf. bek. 459 af 13.10.1971.

Den 28.11.1966 oprettedes Ministeriet for Familiens Anliggender. Det modtog fra Handelsmin. Nordisk Komité for Konsumentspørgsmål og sager vedr. støtte til Forbrugerrådet, jf. bek. 406 af 7.12.1966. Da Ministeriet for Familiens Anliggender den 6.2.1968 blev nedlagt, henlagdes disse sagområder atter til Handelsmin. I 1967 blev egnsudviklingssagerne udlagt til Direktoratet for Egnsudvikling (s.1302).

Den 8.9.1969 overførtes sager vedr. Statens Lånefond for Erhvervsforskning fra 1.9.1969 at regne fra Undervisningsmin. til Handelsmin. Ved oprettelsen af Ministeriet for Forureningsbekæmpelse den 11.10.1971 afgav Handelsmin. sager vedr. bekæmpelse af olie- og kemikalieforurening hertil, jf. bek. 460 af 13.10.1971.

Den 29.2.1973 afgaves til Landbrugsmin. sager vedr. EF's markedsordninger for stivelse mv. og lovgivning vedr. disse pro-

dukter, sager vedr. EF's markedsordning for sukker samt sager vedr. import af frugt og grøntsager og forarbejdede varer heraf, kartofler samt fåre- og lammekød, jf. bek. nr.104 af 29.2.1973.

Ved dannelsen af Poul Hartling-regeringen den 19.12.1973 henlagdes sager vedr. energispørgsmål til Handelsmin., jf., kgl. res. af 19.12.1973. Ved bek. 204 af 28.3.1974 afgav Ministeriet for Offentlige Arbejder til Handelsmin. sager vedr. lov om efterforskning og indvinding af råstoffer i Danmarks undergrund, sager vedr. de i lov om kontinentalsoklen §2 stk. 1, 3. pkt. nævnte naturforekomster og sager vedr. lovens §4, sager vedr. lov om udnyttelse af vandkraft til elektricitetsværker samt sager af energipolitisk karakter vedr. lov om elektriske stærkstrømsanlæg, således at sager vedr. den sikkerhedsmæssige side af elektricitetsområdet, herunder Elektricitetsrådet, sikkerhedsforskrifter, elektroinstallatører mv., fortsat henhørte under Ministeriet for Offentlige Arbejder.

Den 1.2.1976 overførtes til Handelsmin. fra Undervisningsmin. sager vedr. lov om en Atomenergikommission samt Atomenergikommissionens Forsøgsanlæg Risø, bortset fra kommissionens tilsyn med nukleare anlæg (atomanlæg), jf. bek. 35 af 28.1.1976. Ved kgl. res. af 16.2.1976 bestemtes, at sager vedr. Den Grafiske Højskole overførtes fra Handelsmin. til Undervisningsmin. Den 1.5.1979 tilførtes Handelsmin. fra Justitsmin. sager vedr. lovgivning om kontinentalsoklen, jf. bek. 176 af 30.4.1979.

I forbindelse med regeringsdannelsen den 26.10.1979 fik Handelsmin. betegnelsen *Industriministeriet (Ministeriet for Industri, Handel, Håndværk og Søfart)*. Den 30.10.1979 afgaves Industriministeriets Energiafdeling til det nyoprettede Energimin., jf. kgl. res. af 26.10.1979.

Ved bek. 618 af 15.12.1980 henlagdes fra Landbrugsmin. til Industrimin. sager vedr. produktion, import og eksport af ethanol (ethylalkohol) samt forhandlinger om markedsordninger for ethanol under EF. Den 1.1.1983 henlagdes en række beføjelser iht. lov 93 af 29.3.1957 om skibsregistrering fra Industriministeriet til chefen for Skibsregistret, jf. bek. 586 af 9.11.1982. Ved bek. 169 af 2.5.1983 henlagdes ligeledes visse dispensationsbeføjelser vedr. bopælskrav i aktie- og anpartsselskabslovene fra Industrimin. til overregistrator ved Aktieselskabsregistret.

Den 1.1.1984 afgav Undervisningsmin. til Industrimin. sager vedr. maskinmester- og maskinistuddannelserne, herunder ma-

skinmesteruddannelserne ved de tekniske skoler samt afdelingen for maskinmester- og maskinistuddannelserne i Direktoratet for Erhvervsuddannelser, jf. bek. 653 af 21.12.1983. Den 1.12.1984 modtog Industrimin. sager vedr. møntvæsenet, herunder møntlovgivningen fra Finansmin., jf. bek. 625 af 29.11.1984. Den 1.6.1987 modtog Industrimin. sager vedr. forsikringstekniske funktioner i forbindelse med arbejdsskadeforsikring fra Socialmin., jf. bek. 291 af 5.5.1987.

Den 1.1.1988 gennemførtes en gennemgribende omstrukturering af hele ministerområdet, således at institutionerne under Industrimin. samledes i otte styrelser (Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Monopoltilsynet, Patentdirektoratet, Finanstilsynet, Eksportkreditrådet, Industri- og Handelsstyrelsen, Søfartsstyrelsen og Forbrugerstyrelsen). Samtidig udlagdes en række sagområder fra Departementet til styrelserne. Administrationen af næringsretlige spørgsmål overførtes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Til Finansstyrelsen udlagdes Departementets administration af dele af tilsynslovgivningen, herunder udnævnelse af offentlige repræsentanter i pengeinstitutterne mv. og udstedelse af tekniske bekendtgørelser. Til Eksportkreditrådet henførtes sager vedr. skibsfinansiering. Industri- og Handelsstyrelsen modtog behandlingen af sager vedr. råvarer, EF-programmer om forskning og udvikling samt turisme. Søfartsstyrelsen modtog sager vedr. handelsflådens beredskab, søulykker og søulykkestatistik samt skibsfartens betryggelse.

Henvisninger: Niels Petersen: Oversigt over centraladministrationens udvikling siden 1848 (2. udg.), i: J. Nue Møller: *Den offentlige forvaltning i Danmark*, 1973 s.138ff. August Wiemann Eriksen: Omkring Handelsministeriets oprettelse og første år 1879-1924, i: *Samspillet mellem organisationer og stat. Administrationshistoriske studier bd. 13*, 1987 s.35ff. August Wiemann Eriksen: Eksportrådgivning i Danmark 1910-1921. *Administrationshistoriske studier bd. 9*, 1984.

Peter Herschend, Privatarkiv nr. 5615. Minister C. N. Hauge, Privatarkiv nr. 7039. Minister Kjeld Philip, Privatarkiv (depot). Minister Poul Nyboe Andersen, Privatarkiv nr. 8088. Afdelingschef Karsten Skat-Rørdam, Privatarkiv nr. 6339 (vareforsyningspolitik 1939-47). Departementschef H. Jespersen, Privatarkiv nr. 5715.

Handelsministeriets/Industriministeriets Departement 1908-

Handelsministeriet anvendte i tiden 1909-1946 enkeltsagsdannelse og foretog journalisering i en årgangsdelt, kronologisk ført journal, som dækkede hele departementet. Fra 1920'erne anvendtes i stigende grad faste numre, dvs. at sager journaliseredes med emnenummer (fast nummer) og herunder fortløbende løbenumre. 1947 inddeltes den fælles årgangsdelt journal i faste numre fra nr. 1 til 899, således at hvert kontor rådede over et hundredetal emnenumre. Sager, som ikke kunne henføres til noget emnenummer, journaliseredes på et fast nummer forskelligt for hvert kontor. Da kontorenes betegnelser og ressort med tiden ændredes, kan hundredetallet ikke anvendes som kendetegn for saggruppernes kontortilhørsforhold. I 1960 anvendte 1. Afdeling numrene 100-399, 2. Afdeling numrene 400-699 og 3. Afdeling 700-899. I en række tilfælde er journaler og sager vedr. bestemte faste numre afleveret separat. I 1987 indførtes edb-journalisering. Efter 2. Verdenskrig oprettedes i Handelsmin.s bibliotek en særskilt aktsamling kaldet Handelsministeriets Ujournaliserede Arkiv, indeholdende diverse dokumenter, udvalgs materiale, embedspapirer mv.

Hjælpe midler: Fortegnelse over Handelsministeriets Ujournaliserede Arkiv, Rigsarkivet 2. afdeling. Fortegnelse over faste numre i 1960 (Administrative Samlinger, 2. Afdeling).

Indhold: Relations- og resolutionsprotokoller (forestillinger) 1908-54. Kgl. forestillingsprotokoller 1955-72. Kronologisk register til forestillingsprotokoller 1908-56. Kopibøger 1909-56. Real- og brevregister 1909-51. Brevbøger (korrespondanceprotokoller) 1942-57. Brevbøger (korrespondancebøger) for søfart, krigstids-sager 1946-51. Journaler over ekspeditioner udfærdiget gennem Handelsmin. 1946-56. Journaler 1909-56. Journalregistre 1925-56. Journaler m. registre for 61- og 68-sager (vedr. forbud mod import af hhv. skotøj og cigarer og cigarillos) 1922-23. Driftslåne-journaler med reg. 1918. Journalsager 1909-53.

Handelsministeriets Ujournaliserede Arkiv.

Sekretariatets visdomsbog (paradigmesamling). Ansøgninger 1908-20. Søulykke- og strandingsindberetninger j.nr.30¹/1909 -

Hakon Jespersen (1891-1960) ansattes i Handelsministeriet i 1914, blev kontorchef i 1934 og departementschef i 1937. I embedsarkiver fra Handelsministeriet findes hans notater vedr. departementschefsmøderne under det såkaldte departementschefstyre fra august 1943 til maj 1945 (Det Kgl. Bibliotek).

31¹⁸/1911. Landmandsbanken 1922-35. Detailhandlerbanken 1908-10. Havnefogedens telefonsamtaler 1942-44. I.A.R.A. (Det Interallierede Erstatningsbureau) journal 1948-59. I.A.R.A.-sager. Anvisningsbøger 1909/10-1923/24. Hovedbøger 1924/25-1944/45. Kassebøger 1933/34-1946. Kontorholdskonto 1929/30-1942/43. Regnskabsjournaler 1924/25-1945/46.

Kontoret for Hjemvendte Søfarende

Et egentligt kontor for hjemvendte søfarende ses ikke at have eksisteret. Arkivet indeholder diverse udtaget materiale vedrørende søfart.

Indhold: Krisekopibøger 1946-49. Krisejournaler 1939. Krisejournaler nr. 3000-3031/1939. Udbetalingsprotokoller 1939.

2. Afdeling, 1. Kontor

1. Kontor behandlede sager vedr. almindelige handels-, skibsfarts- og venskabstraktater, sager vedr. to-sidige handels- og betalingsoverenskomster med andre lande, sager vedr. eksportfremmende og produktivitetsfremmende foranstaltninger, monopoler og priser iht. lov om Danmarks Erhvervsfond, monopollen, lov om indseende med priser, sager vedr. licitation, lov om

valutaforhold, udstillinger i udlandet, konsulatssager og købestævnet. Kontorets arkiv, som udgør en del af den fælles journal, er afleveret som en særskilt gruppe.

Indhold: Journaler 1957. Journalsager 1958-60. Journaler for eksportkredit 1957-60. Sager til journaler for eksportkredit 1957-60.

Søfart

Søfartskontoret, senere Søfartsafdelingen, førte egne kopibøger.

Indhold: Kopibøger 1930-51.

Embedsmandsarkiver

Indhold: Departementschef H. Jespersens notater vedr. departementschefsmøderne 29.3.1943-1.5.1945 (jf. Hakon Jespersen, Privatarkiv nr.5715). Konsulent Charlotte Jespersens papirer vedr. arbejdsgruppen af 14.6.1977 vedr. offentlige udviklingskontrakter 1977-79.

Udvalg og kommissioner ad hoc

15/199

Henvisninger: Michael Hertz: Kommissioner og udvalg under Handelsministeriet. Præsentation af et hjælpemiddel, i: *Arkiv*, 1988.

Hjælpemidler: Handelsministerieprojektet 1981: Udvalg og kommissioner 1908-78 med institutionsskema 1-183, Rigsarkivet, 2. Afd.

Indhold: Meterudvalget af 9.7.1907 (2). Udvalget af 20.9.1920 ang. spørgsmålet om betimeligheden af at gøre handel med fersk fisk til bunden næring (21). Kommissionen af 13.5.1921 vedr. revision af næringslovgivningen (25). Udvalget af 22.7.1927 ang. en nyordning af Landmandsbankens forhold (55). Udvalget af 9.6.1928 til revision af bankloven (63). Udvalget af 23.9.1929 til revision af lov 289 af 30.6.1922 om lukketid for butikker og lagre m.m. (65).

Konkurslovkommissionen af 1930 (72). Undersøgelsesudval-

get af 23.12.1932 vedr. betalingshenstand for A/S Burmeister og Wain's maskin- og skibsbyggeri (74). Udvalget af 13.12.1933 ang. revision af valutalovent (80). Udvalget af 20.7.1934 til udarbejdelse af forslag til lovgivningen ang. pensionskasser (84). Kommissionen af 13.10.1934 ang. alkoholspørgsmålet (Ædrueligheds-kommissionen) (85). Lukkelovskommissionen af 27.4.1938 (95).

Licitationskommissionen af 21.12.1943 (115). Lukkelovsudvalget af 16.4.1946 (120). Udvalget af 14.1.1947 ang. søfolks velfærd i havn (125). Søfartskommissionen af 25.1.1947 ang. sømandsuddannelsen (130). Lukkelovsudvalget af 15.3.1947 (132). Kommissionen af 31.3.1947 ang. alkoholspørgsmålet (135). Kommissionen af 14.1.1949 ang. vareforsyningsloven og prisloven (Afviklingskommissionen) (150). (Trustkommissionen af 31.3.1949 se s. 1267.) Kommissionen af 31.3.1949 ang. revision af sømandsloven (160). Mælkekommissionen af 8.6.1949 (165). Udvalget af 24.10.1949 ang. revision af bogføringsloven (175). Kommissionen af 8.12.1949 vedr. en ny lov om varemærker (Varemærkekommissionen) (185).

Udvalget af 1951 til undersøgelse af mulighederne for den mest hensigtsmæssige anvendelse af skovenes brænde-effekter og af affaldstræet fra savværker og industrielle virksomheder (210). Næringslovkommissionen af 1.2.1954 (230). Udvalget af 9.8.1954 ang. revision af dykkerlovgivningen (235). Udvalget af 12.2.1955 til samarbejde med tilsvarende udvalg i de andre nordiske lande om gennemførelse af et system med "nordiske patenter" (Den danske komité vedr. nordisk patent) (242). Licitationskommissionen af 2.7.1955 (260). Udvalget af 15.5.1957 vedr. sparekassernes regnskabsaflæggelse (290). Kommissionen af 6.9.1957 vedr. revision af aktieselskabslovgivningen (Aktielovkommissionen) (305). Rejsebureau-udvalget 30.4.1958 (320). Udvalget af 21.1.1959 til undersøgelse af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse (Udvalget vedr. konkurrenceloven) (335). Udvalget af 17.8.1959 ang. revision af bemandingslovens §7 stk. 1 (340). Udvalget af 28.8.1959 vedr. uniformssyning (345). Udvalget af 4.12.1959 vedr. revision af fimaloven (365).

Kommissionen af 5.2.1960 vedr. revision af mønsterloven (370). Udvalget af 9.1.1961 ang. investeringsvirksomheder (380). Udvalget af 26.5.1961 vedr. bygning af en ny statsisbryder (395). Kommissionen af 17.1.1962 vedr. M/S Hanne S, og M/S Teddy's forlis (400). Mælkeudvalget af 25.2.1965 (445). Udvalget af 1.7.

1965 vedr. en nordisk patentankeinstitution (450). Kommissionen af 25.1.1966 vedr. revision af sømandsloven (470). Udvalget af 17.5.1966 til revision af beværterloven (480). Strandrensningsudvalget af 9.6.1966 (490). Udvalget af 12.6.1967 vedr. fiskeriundersøgelsesskibet Biologens forlis (498). Turistudvalget af 12.11.1968 (520). Boss-udvalget af 27.6.1969 til undersøgelse af forholdene omkring den kapital- og kreditformidling, der foregår gennem finansierings- og factoringsselskaber og lign. virksomheder (525).

Udvalget af 28.2.1980 til revision af lovgivningen indenfor det måletekniske og justerpligtige område (698). Udvalget af 7.10.1980 vedr. gennemførelse af 1. bankdirektiv for så vidt angår andelskasser (710). Udvalget af 1.12.1980 om kollektive sikkerhedsordninger for forsikringsselskaber (715). Undersøgelseskommissionen af 3.12.1981 vedr. redningsskibet RF 2's forlis (735). Bogføringsudvalget af 23.11.1983 (750). Undersøgelseskommissionen af 29.5.1983 vedr. redningsskibet RF 2's forlis (745). Udvalget af 6.2.1984 til revision af lov om tilsyn med pensionskasser (755). Styregruppen af 29.4.1985 vedr. børserreformen (765). Undersøgelseskommissionen af 3.9.1985 vedr. redningsskibet RF 2's forlis (770). Arbejdsgruppen af september 1986 vedr. pensionsoverførsler (780). (AE)

FORSYNINGSMINISTERIET 1947 25

På baggrund af den såkaldte valutapukkel og efter angreb på handelsminister J. Villemoes' liberale politik i forbindelse med efterkrigstidens handels- og valutarestriktioner fritog statsminister Knud Kristensen ham for den væsentligste del af hans ressort og udnævnte 24.4.1947 Axel Kristensen til forsyningsminister. Handelsministeriet deltes dermed midlertidigt i to ministerier. Handlingsministeriet blev overdraget til forsyningsminister Axel Kristensen. Ved ministeriet Hans Hedtofts tiltræden 13.11.s.å. nedlagdes Forsyningsmin., og dets forret-

ninger henlagdes atter til Min. f. Handel, Industri og Søfart, som i en overgang herefter betegnedes Handels- og Forsyningsministeriet.

Ved Forsyningsmin.s oprettelse henlagdes hertil fra Handelsmin.s ressort: Ind- og udførselsbestemmelser, herunder udførselsforbud iht. vareforsyningsloven (valuta- og clearingforhold), mælkeordningen, sager vedr. forsynings-, produktions- og fordelings spørgsmål, maksimalprisfastsættelser, tilskudsordninger vedr. levnedsmidler og forbrugsvarer samt internationale handelspolitiske forhold, herunder *Supply Mission* og spørgsmål vedr. planlægning i forbindelse med Marshall-Planen mv. Priskontrolrådet, Prisdirektoratet og Direktoratet for Vareforsyning hørte under Forsyningsmin. Fra Handelsmin. overførtes dermed tre kontorer (3., 4. og 5), og der oprettedes et nyt 4. Kontor.

Ved delingen af Handelsmin. oprettedes en ny journal for Forsyningsmin. som helhed. Der er i vid udstrækning anvendt faste numre (fortegnelser foran i journalerne), hvoraf nr. 1 til 119 og 400-405 udgjorde en særlig valutajournal (med faste numre efter lande), mens de faste journalnumre 120 til 399 udgjorde en journal for de øvrige sagområder (til dels med faste numre efter varegrupper). Journaliseringen er påbegyndt i slutningen af maj og fortsat til årets udgang. Fra sept. 1947 er der oprettet valutasa-ger i Handelsmin.s journal.

Henvisninger: Tage Kaarsted: *De danske ministerier 1929-53*, 1977 s.337-39. - Forsyningsmin., j. nr. 1947/200-32 (afgrænsning af sagsfordeling mellem Handels- og Forsyningsmin. pr. 6.9. 1947) og j. nr. 1947/201-1.

Indhold: Kopibøger (16.5 - 31.12), valutajournaler, journaler, journalsager, regnskabsjournaler, kassebog 1947. (WR)

ENERGIMINISTERIET 1979-

35

Dannelsen af *Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC)* og den første oliekrise i 1973 bevirkede, at det i en række industrialiserede lande optoges som en vigtig opgave for det offentlige at medvirke til sikring af energiforsyning og at deltage i efterforskning efter energiråstoffer, i produktion og distribution og i regulering af forbrug.

Fra midten af 1970'erne oprettedes selvstændige energikon-torer i flere ministerier, bl.a. Udenrigsmin., Miljømin., Bolig-min., Ministeriet for Offentlige arbejder og Handelsmin. I 1979 oprettedes en særlig Energiafdeling i Handelsmin. Efter folke-tingsvalget i oktober 1979 besluttede den socialdemokratiske re-gering imidlertid at oprette et særligt Energiministerium, hvortil Handelsmin.s Energiafdeling henlagdes, jf. kgl. res. af 26.10. 1979.

Energimin. etablerede sig med et sekretariat og 4 kontorer. 1. Kontor (Juridisk Kontor) behandlede sager vedr. udnyttelsen af indenlandske energiressourcer, koncessionsspørgsmål og -poli-tik, undergrunds- og naturgasforsyningsloven, lovgivning vedr. sikkerhed på off-shore området, varetagelsen af statens forret-ningsmæssige interesser på energiområdet, Dansk Olie og Natur-gas A/S, lov om elforsyning, kontinentalsokkeloven og inter-nationalt samarbejde på de nævnte områder. 2. Kontor (Plan-lægningskontoret) behandlede sager vedr. koordinering af ener-giplanlægningen, større investeringssager vedr. energi, Forsøgs-anlægget Risø og energiforskningspolitik. 3. Kontor (Styrings-kontoret for Energiforbrug) overtog sager vedr. energiforbrug og rationel anvendelse af energi, varmeplanlægning, elforbrug og -distribution, kraftvarmeudbygning og naturgasdistribution og beredskabsplanlægning. 4. Kontor (Styringskontoret for Energi-forsyning) modtog sager vedr. Danmarks politik, nationalt og internationalt, mht. til energiforsyning, herunder spørgsmål vedr. forsyning med olie, andre kulbrinter og kul samt spørgsmål vedrørende den fredelige anvendelse af kernekraft som energi-kilde. Hertil kom koordinering af Danmarks energipolitik i det internationale og bilaterale samarbejde på energiområdet.

I 1984 bestod Energimin.s Departement af 2 afdelinger. Første Afdeling havde fem kontorer og Anden Afdeling to kontorer, som beskæftigede sig med undergrundsanliggender.

Ved nedlæggelsen af Ministeriet for Grønland 10.9.1987 overførtes sagområdet vedr. den grønlandske råstofforvaltning til Energimin, hvor det indtil 1.1.1990 udgjorde en særskilt arkivgruppe, se s.1916.

Energiministeriet har fra 1.2.1980 anvendt periodeopdelte journalplansystemer, fælles for hele Departementet.

Henvisninger: Christian S. Nissen: Træk af dansk energiadministrations udvikling 1950-1980, i: *Nordisk Administrativt Tidsskrift*, 1981 s.162ff.

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990). (NP/AE)

Social- og arbejdsforhold. Bolig. Sundhed. Miljø

SOCIALMINISTERIET (1919)1924- 19

Begyndelsen til et socialministerium blev gjort, da Indenrigsministeriets 1. Kt. (Kommunekontoret), under indtryk af de sociale spændinger i samfundet mod slutningen af 1. Verdenskrig, ved kgl.res. af 30.3.1917 blev delt i tre afdelinger, hvoraf en blev kaldt "Socialkontoret og Brændselskontoret", se Indenrigsmin. s. 199.

Iht. lov 361 af 30.6.1919 om oprettelse af et departementschefsejede og et kontorchefsejede under Indenrigsministeriet, jf. kgl.res. af 19.7.1919, skabtes i Indenrigsmin. et Socialdepartement bestående af to kontorer: 1. Kt. Socialkontoret og 2. Kt. Kontoret for offentlig Forsorg (OF). Kontorenes nr. og/eller navn anvendtes ved skiltning af rækkerne af protokoller og sager. Ved kgl.res. af 22.12.1920 føjedes hertil en afdeling, med arkivdannelse som et kontor, Afdelingen for Internationalt Socialpolitisk Arbejde, der skulle varetage forbindelsen til Folkeforbundets Internationale Arbejderorganisation, ILO.

Under forretningsministeriet M.P. Friis 5.4.-5.5.1920 etableredes et Socialministerium, som arkivmæssigt er integreret i Indenrigsmin.s arkiv.

Et egentligt Socialministerium opstod først med dannelsen af det første socialdemokratiske ministerium i 1924 (kgl.res. af 23.4.1924). Fra Indenrigsmin. overførtes Socialdepartementet med Socialkontoret og Afdelingen for Internationalt Socialpolitisk Arbejde; Kontoret for Offentlig Forsorg forblev indtil 1929 under Indenrigsmin. Derimod oprettedes i Socialministeriet et nyt kontor, 2. Kt. eller Kontoret for Børneforsorg mv. (Bfs), der fra Undervisningsmin. fik sagområderne om handicappedes forhold og den offentlige børneforsorg. Fra Justitsmin. overførtes samtidig sindssygevesenet, der året efter blev organiseret som et direktorat, ligestillet med Socialdepartementet. Endelig havde ministeriet et særligt sekretariatskontor.

Henrik Vedel (1867-1932) blev kontorchef i Indenrigsministeriet i 1906. I 1919 blev han departementschef i Ministeriet for Handel og Søfart, men vendte tilbage til Indenrigsministeriet, hvor han i 2. Departement fik ansvaret for den sociale lovgivning. Han var kortvarigt indenrigsminister i 1920, hvorefter han i 1922 udnævntes til arbejdsdirektør og i 1924 til departementschef i det nye Socialministerium. Allerede året efter forlod han denne stilling for at blive direktør for Arbejderforsikringsrådet. Navnlige i 1920'erne beklædte Vedel en række formands- og bestyrelsesposter inden for social- og forsorgsvæsenet (Det Kgl. Bibliotek).

Af ideologiske årsager nedlagdes Socialmin. under Venstreministeriet Madsen-Mygdal (kgl.res. af 14.12.1926) og i stedet kom et Ministerium for Sundhedsvæsen, hvortil henlagdes Kontoret for Børneforsorg, mens Socialkontorets sager deltes mellem Indenrigsmin. og Sundhedsmin. Afdelingen for Internationalt Socialpolitisk Samarbejde hørte 1926-27 under Sundhedsmin., derefter under Indenrigsmin. Disse forandringer havde ringe betydning for kontorordning og arkivdannelse, men afspejlede snarere en omlægning af ministerfunktioner.

Sundhedsmin. nedlagdes, og Socialmin. genoprettedes ved kgl.res. af 30.4.1929, nu med fire kontorer: 1. Kt. Socialkontoret, 2. Kt. Særforsorgskontoret (Sfs), tidligere benævnt Kontoret for Børneforsorg, 3. Kt. Kontoret for Offentlig Forsorg (OF) samt Kontoret for Internationalt Socialpolitisk Samarbejde. Sekretariatsfunktionerne blev varetaget af 3. Kt. De i parentes anførte forkortelser er i vid udstrækning blevet anvendt som identifikation på rækkerne af protokoller og sager.

Til at behandle de refusionsspørgsmål, der i og med Socialreformen fra maj 1933 opstod mellem stat og kommune, oprettedes endnu et kontor, 4. Kt. Af hensyn til personalets ønsker byttede 2. og 3. Kt. samtidig nummer, således at Kontoret for Offentlig Forsorg (OF) herefter var 2. Kt. og Særforsorgskontoret (Sfs) 3. Kt.

Med henblik på at udrede de store sociale forandringer, der fulgte af den økonomiske verdenskrises gennemslag i Danmark, ansattes fra november 1932 en statsvidenskabelig (økonomisk-statistisk) konsulent; stillingen var frem til 1970 delt med Beskæftigelsescentralen, senere Arbejdsmin.

I forbindelse med den omfattende arbejdsløshedslovgivning 1937-38 udskiltes i sommeren 1937 sager vedr. beskæftigelsesforanstaltninger fra 1. Kt. til et nyt kontor, Beskæftigelseskontoret (Beskæftigelsescentralen) jf. lov 169 af 13.4.1938. Grunden var hermed lagt til en fordeling af sociale sager og beskæftigelsesangliggender på hvert sit ministerium. Med dannelsen af samlingsregeringen i juli 1940 ændrede ministeriet navn til *Arbejds- og Socialministeriet*, men den egentlige deling skete først med regeringsomdannelsen i november 1942, hvor *Arbejdsministeriet* oprettedes, se s. 304. I årene 1945-47 (befrielsesregeringen Vilh. Buhl og ministeriet Knud Kristensen) og 1950-53 (ministeriet Erik Eriksen) var de to ministerier igen forenet i et Arbejds- og Socialministerium bestående af to selvstændige departementer. Sammenlægningen var politisk-ideologisk bestemt og medførte ingen ændring i sagområderne eller i arkivdannelsen. Således forblev Arbejdsdepartementets arkiv i Arbejdsmin.s arkiv.

Ved lov 104 af 30.3.1935 oprettedes en stilling som direktør for den sociale særforsorg direkte under ministeren. Direktøren fik til opgave at føre tilsyn med de særforsorgsanstalter, der hørte under ministeriet og administreredes i 3. Kt. I 1949 oprettedes et nyt kontor, Børneforsorgskontoret, hvis sagområde udskiltes fra 3. Kt. Særforsorgskontoret. Børneforsorgskontoret var underlagt Direktøren for den Sociale Særforsorg indtil konkrete sager vedr. børneforsorgen i 1958 udskiltes af ministeriet og udlagdes til det samtidig oprettede Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorgen.

Da de danske myndigheder den 5. maj 1945 overtog forsørgelsen af de tyske flygtninge og allierede "displaced persons", blev disse sager henlagt under Socialmin.s 2. Kt. (OF), bortset fra indkvarteringssagerne, der sorterede under Indenrigsmin. Med skrivelse af 6.9.1945 oprettedes en særlig Flygtningeadministration (s. 1479), der overtog denne forpligtelse. Ved regeringsskiftet 1947 henlagdes Flygtningeadm. til det nyoprettede Ministerium for Byggeri og Boligvæsen, og ved samme skrivelse nedlagdes det

i 1945 oprettede midlertidige Ministerium for Særlige Anliggender. Dets forretninger overførtes til Socialmin.s 1. Kt.

I årene frem til 1963 oprettedes yderligere følgende kontorer: 1946 et Sekretariat (funktionen, der hidtil var blevet forvaltet af 2. eller 3. Kt., havde siden 1938 været delt med Beskæftigelsescentralen, senere Arbejdsmin.), i 1950 et 5. Kt. ved udskillelse fra 1. Kt. af sager vedr. arbejderbeskyttelse, ferielovgivning samt medhjælper- og funktionærlovgivningen; og endelig i 1960 et Revalideringskontor til administration af lov 170 af 29.4.1960 om revalidering. I 5. Kt. dannede *mødrehjælpssager* fra 1958 til 1963 en særlig saggruppe med egen journal. I perioden 1939-57 havde disse sager været behandlet i 2. Kt., hvortil de i 1963 atter vendte tilbage. Se i øvrigt Mødrehjælpens Fællesråd s. 1443.

Administrationsudvalget af 1960 havde i sin 2. betænkning fra 1962 foreslået, at en række sagområder overførtes fra Socialmin. til Arbejdsmin., jf. bek. 112 af 28.3.1963, nemlig arbejdsløshedsforsikring, funktionærloven, medhjælperloven, ferieloven og arbejderbeskyttelseslovgivningen samt følgende institutioner: Arbejdsdirektoratet (s. 1507), Arbejdsrådet (s. 1539) og Direktoratet for Arbejdstilsynet (s. 1529). Som følge heraf nedlagdes ministeriets 5. Kt., mens de nævnte sager overgik til Arbejdsmin.s 3. Kt. Indtil oprettelsen i 1977 af et eget Internationalt Kontoret i Arbejdsmin. havde Arbejds- og Socialministerierne fælles internationalt kt., men allerede fra 1963 var de internationale sager i et vist omfang overgået til Arbejdsmin.s 1. Kt.

Med lov 230 og 231 af 8.6.1966 skabtes hjemmel for oprettelsen af Direktoratet for Revalidering og Forsorg samt et Revalideringsnævn til at påkende de sager, der hidtil havde været afgjort af Invalideforsikringsretten. Chef for det ny direktorat blev direktøren for den sociale særforborg. Sidstnævnte embede bortfaldt samtidig.

På grundlag af Administrationsudvalgets forslag (4. bet., 1965) organiseredes Socialmin. herefter i følgende kontorer:

Sekretariatet (fælles med Arbejdsmin.), 1. Kt. (folkepension, sygesikring mv.), 2. Kt. (offentlig forsorg), 3. Kt. (børneforsorg), 4. Kt. (særforborg og revalidering), 5. Kt. (personale-, bygge- og budgetsager fælles for børne- og særforborg) samt Det Internationale Kt. Revalideringskontoret bortfaldt, og det tidligere 4. Kt. var ophørt i 1964, men en del af dets funktioner videreførtes af Socialministeriets konsulent i sager vedr. kommunernes soci-

ale regnskaber. Endvidere har bogholderiet i perioder været fælles med Arbejdsmin., Boligmin. og Indenrigsmin., men i henseende til personale og budget hørte det under Socialmin.

Siden 1924 har der til Socialmin. været knyttet et bibliotek, der har fungeret som en art hovedbibliotek for ministerier og styrelser på Slotsholmen (Den Røde Bygning). I 1979 blev biblioteket underlagt Finansmin. Samtidig overførtes den "sociale" litteratur til Socialstyrelsens Arbejds- og Socialbibliotek.

Allerede inden udgangen af 1966 blev den nye organisation ændret, idet Socialmin. ved oprettelsen af *Ministeriet for Familiens Anliggender* afgav en række sagområder hertil, jf. bek. 408 af 7.12.1966. Således blev 3. Kt. Børneforsorgskt. i sin helhed overført til Familienministeriet som dettes 1. Kt., og 2. Kt. afgav sager om børnetilskud, mødrehjælp og husmoderafløsning til det ny ministeriums 2. Kt., med hvilket man bevarede et vist personalefællesskab. Socialmin.s hidtidige 5. Kt., personale-, bygge- og budgetsager for børne- og særforborgen, blev ikke delt, men optrådte som 3. Kt. i begge ministerier, afhængigt af hvad sagerne drejede sig om. I arkivmæssig henseende er alle sager forblevet i Socialmin.s arkiv.

Ved bek. 25 af 6.2.1968 ophævedes Familienministeriet, og dets sagområder flyttedes tilbage til de ministerier, hvorfra de var hentet. Børneforsorgskt. ændrede ved samme lejlighed kontornr. og blev herefter Socialmin.s 5. Kt. Samtidig gik man over til et integreret journalsystem, hvorefter sagernes fordeling mellem kontorerne ikke længere havde betydning for arkivdannelsen.

Som følge af de store forandringer i den sociale lovgivning i løbet af 1970'erne, først og fremmest bistandsloven fra 1976, ændredes Socialmin. organisation påny. I 1973 sammenlagdes 4. og 5. Kt., kaldet "4. og 5. Ekspeditionskontor" (særforborg og børneforsorg), mens der oprettedes et nyt kt., 6. Kt., Planlægningskontoret. I 1970 oprettedes *Konsulenten vedr. Fremmedarbejdere* og i 1972 et *Socialreformsekretariat*, der fungerede til 1976.

Fra 1976 var Socialmin. opbygget således: Sekretariatet (fælles med Arbejdsmin. til 1.7.1986), 1. Kt. (sociale pensioner, arbejdsskadeforsikringer), 2., 4. og 5. Kt. (bistandslovens forsk. områder samt indvandrer- og flygtningesager), 3. Kt. (investering, budget, byggeri), 6. Kt. (planlægning, forskning og tværgående spm.), Økonomisk-Statistisk Kt. og Det Internationale Kt.

I 1982 oprettedes endvidere et Socialindkomstsekretariat, jf. lov 257 af 16.6.1980 om socialindkomst. Administrationen af denne lov medførte tillige, at Socialmin. deltes i to afdelinger. 1. Afd. fik tillagt 1., 2. og 4. Kt., Internationalt Kt. og et nyoprettet Fondskontor; 2. Afd. fik 3., 5., 6. og Økonomisk-Statistisk Kt. Da der ved kgl.res. af 10.9.1987 oprettedes et *Sundhedsministerium*, overførtes hertil fra 4. Kt. sager om foranstaltninger vedr. alkohol- og narkotikamisbrug. Pr. 1.1.1991 sammenlagdes Socialstyrelsen (s.1413) med Socialmin.s Departement.

Til og med 1967 bestod Socialmin.s arkiv af et antal arkivfunds, der som regel hver for sig dækkede sagområdet for et enkelt kontor. Næsten alle sager er henlagt som journalsager efter cancellisystemet. Der er i udstrakt grad anvendt faste hovednumre; en fortegnelse over disse kan man ofte finde forrest i pågældende journal. Brevregistrene er for det meste ført såvel kronologisk som alfabetisk (efter brevmodtager) og henviser til brev- og journalnumre. I 1968 indførtes som nævnt et journalsystem, der omfatter hele ministeriets sagområde, inddelt i 5årige journalperioder. Som følge heraf falder Socialmin.s arkiv i to hovedgrupper. Frem til 1968 var sagsdannelse og arkivhenlægelse kontorafhængig og skiftede mellem disse ved de ovenfor omtalte ændringer i ministeriets organisering. Fra 15.5.1968 udgør Socialmin.s Departement ét arkiv, dannet efter emneordnet journalplan. Sager fra kontorerne i *Indenrigsmin.s Socialdepartement (1919-24)* og *Min. for Sundhedsvæsen (1926-29)* er forblevet i Socialmin.s arkiv. I Socialmin.s arkiv indgår en række minister- og embedsarkiver samt arkiver fra udvalg og kommissioner ad hoc.

Henvisninger: Administrationskommissionen af 1923, 3. bet., 1925 (Sv. 707). Harald Jørgensen: *Den civile centraladministration 1914-35*, 1936. Administrationsudvalget af 1960, 2. og 4. bet.: Administrationen af arbejds- og sociallovgivningen 1. og 2. del, 1962-65 (320+380/Sv. 732+736). Socialreformkommissionens 1. bet. Det sociale trykkesystem. Struktur og dagpenge, 1969 (543/Sv.1281). Hans Sode-Madsen: *Indenrigsministeriets socialdepartement, Arkiv 5*, 1975.

Indenrigsmin. 1. Kt. (KK), j.nr 1918/2759. Indenrigsmin., Socialdept. 2. Kt., j.nr. 1923/194. Socialmin. Sekr., j.nr. 1924/2-6.

Socialmin. 1. Kt., j.nr. 1925/350. Socialmin. Sekr., j.nr. 1967-68/373 og j.nr. 1974/011/2-26.

Direktør Henning K. Friis, Privatarkiv nr. 8042. Departementschef Erik Dreyer, Privatarkiv nr. 8008. Departementschef Finn Nielsen, Privatarkiv nr. 6777.

Sekretariatet 1924-26, 1947-68

Bortset fra årene 1924-26 og efter 1947, hvor sekretariatsopgaverne er blevet varetaget af et egentlig sekretariatskontor, har funktionen været henlagt til min.s 2. Kt. (Offentlig Forsorg) og 3. Kt. Til 1.7.1986 var det tillige sekretariat for Beskæftigelsescentralen/Arbejdsmin.

Indhold: Journaler 1924-26. Journalsager 1924-26. Kopibøger 1963-68. Journalsager 1941-67. Kasseudvalgets kasseprotokoller 1923-50. Lovtidendeprotokoller 1927-51. Kassejournaler 1942-71.

1. Kontor (Socialkontoret) 1919-68

"Socialkontoret og Brændselskontoret"s sager vedr. social- og arbejderforhold indgår 1917-18 i Indenrigsmin.s 1. Kt.s arkiv.

1919-24 videreførtes sagområdet med særskilt arkivdannelse i Indenrigsmin.s Socialkontor. Kontoret betegnedes 1941-42 Socialforsikringskontoret eller 1. Kontor A. Dets arkiv er identisk med Arbejdsmin.s 1. Kt.s arkiv 1941-49, jf. s. 310.

Da Min. for Særlige Anliggender nedlagdes ved regeringsskiftet 13.11.1947, overførtes dets sager til Socialmin.s 1. Kt., hvor man videreførte sagsbehandling og arkivdannelse i Min. for Særlige Anliggenders journal, se s. 302.

Indhold: Registranter 1919-51. Kopibøger 1919-68. Brev- og realregistre 1919-61 (1919-45 betegnet brevbog). Brevregistre 1962-67. Journaler m. registre 1919-67. Journalsager 1919-67. Anvisningsbøger 1919-26.

Akter vedr. ændring af enkebørnsloven af 30.3.1920. Statstilskud til arbejdsløse i de sønderjyske landsdele 1920. Akter vedr. lærlingelovens revision 1931. Akter vedr. direktørloven af 30.3.1935. Beskæftigelseslejre, ungdomslejre og arbejdstekniske ung-

domsskoler 1938f. Fortrolig beretning om Udvandringskontorets virksomhed 1939-45. Diverse.

Kontoret for Offentlig Forsorg (OF) 1919-68

I 1929 henlagdes Indenrigsmin.s 3. Kt. Kontoret for Offentlig Forsorg under Socialmin., hvor det frem til Socialreformen i 1933 var 3. Kt., for derefter, som følge af et ønske fra personalet, at skifte nr. til 2. Kt. Foruden den almindelige offentlige forsorg har OF som sagområde haft mødrehjælpsinstitutioner og stadfæstelse af fundatser for legater i velgørende øjemed. Under Besættelsen 1940-45 varetog OF hjælpen til fængslede, internerede og KZ-fanger samt disses familier. Efter 1976 har kontoret fortrinsvis haft det overordnede tilsyn med bistandsloven.

Vedr. flygtninge og *displaced persons* 1945ff., se s. 1479.

Indhold: Registranter 1919-59. Kopibøger 1919-67. Brevregistre 1919-67 (1919-45 betegnet brevbog). Journaler m. registre 1919-61. Journaler 1962-67. Journalregistre 1962-67. Journalsager 1919-67.

Visdomsbøger 1919-33. Fundatser stadfæstede gennem OF 1924-47. Aktivprotokoller mv. for legater 1919-66. Navnekartotek for udlændinge, der har modtaget hjælp i Danmark 1935-45. Navnekartotek til sager vedr. internerede og flygtninge 1940-45: j.nr. 820 (internerede), 850 (kommunister) og 880 (jøder), politiske flygtninge og politiske fanger i KZ-lejren Stutthoff.

Mødrehjælpssager 1958-68

Mødrehjælpssager blev i årene 1939-57 administreret af Kontoret for Offentlig Forsorg (OF). I perioden 1958-63 dannede de i 5. Kt. en særlig saggruppe med egen journal. I 1963 vendte de tilbage til OF.

Indhold: Kopibøger 1962-68. Brevregistre 1963-67. Journaler 1958-67. Journalsager 1958-67.

Særforsorgskontoret (Sfs) 1924-68

Med Socialreformens gennemførelse i 1933 skiftede det oprindelige 2. Kt. nr. til 3. Kt. Særforsorgskontoret. Det dominerende

Hans Henrik Koch (1905-1987). Næppe nogen anden embedsmand spillede en så konstruktiv rolle i de vanskelige år under den tyske besættelse af Danmark som H.H. Koch. Han blev ansat i Socialministeriet i 1930 og udnævntes i 1942, kun 37 år gammel, til departementschef. Han var den chef, der stærkest modsatte sig indrømmelser over for besættelsesmagten, og var initiativtager til en række hjælpeforanstaltninger for deporterede danskere. Fra december 1944 var Socialministeriet samordnende organ for hjemtransporter fra KZ-lejre. Koch ydede en uvurderlig humanitær indsats i dette arbejde. I 1957 afgik han som departementschef og knyttes derefter til udviklingen af atomenergi til fredelige formål, bl.a. som medlem af Atomenergi-kommissionen 1956-75 (fotoграфи 1976, Det Kgl. Bibliotek).

sagområde forblev dog særforsorgsanstalterne for fysisk og psykisk handicappede samt den forebyggende børneforsorg. Denne sidste del overgik i 1949 til det nyoprettede Børneforsorgskontor.

Hjælpebidler: Fortegnelse over sager afleveret til Socialstyrelsen 1970 (i Rigsarkivets Ekspedition til Ministerierne).

Indhold: Kopibøger 1924-67. Brevregistre 1924-66. Journaler m. registre 1924-48. Journal 1949. Journalkort 1949-68. Journalregistre 1949-66. Journalsager 1924-68.

Økonomiinspektøren under Direktøren for den Sociale Særforsorg 1940-66 1796

I 1940 oprettedes i tilknytning til særforsorgsdirektøren (s. 289 ovf.) en stilling som økonomiinspektør. Denne skulle varetage det driftsøkonomiske og regnskabsmæssige tilsyn med særforsorgsinstitutionerne. Embedets sagsdannelse indgik i Særforsorgskontorets journal. Fra 1950 henlagdes sagerne i en særlig række, men stadig efter Særforsorgskontorets journalsystem. Ved oprettelsen af Direktoratet for Revalidering og Særforsorg i 1966 overførtes økonomiinspektørens arbejdsopgaver hertil.

Indhold: Journalsager 1950-66.

Børneforsorgskontoret (Bfs) 1949-68

Sagområdet blev før 1949 varetaget af Særforsorgskontoret. Frem til 1958, da Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorgen oprettedes, var kontoret underlagt Direktøren for den Sociale Særforsorg.

Indhold: Kopibøger 1949-67. Brevregistre 1949-61, 1967. Journaler m. registre 1949-51. Journalkort 1952-68. Journalregistre 1952-61, 1967. Journalsager 1949-68.

Ujournaliserede finanslovssager 1951-61. Ujournaliserede til-lægsbevillingssager 1951-55. Sager vedr. børneforsorgsloven 1956-71. 2. Kt.s journal vedr. tipsmidler 1962-68.

4. Kontor 1933-64

Ved Socialreformens gennemførelse i 1933 oprettedes 4. Kt. til at administrere sager vedr. stats- og mellemkommunal refusion. Sagerne overgik fra 1965 til Konsulenten for Kommunernes Sociale Regnskaber.

Indhold: Kopibøger 1933-64. Brevregistre 1933-64. Alm. journal m. registre 1933-61. 205-journaler 1933-35. 54-journaler 1933-38. 18-journaler 1933-35. 6-journaler 1934-60. R-journaler 1934-54. Journalsager 1933. Journalsager 1934-65 (delvis kasseret). R-sager 1934-56.

Regnskabsskemaer 1935-70 vedr. diverse amtslige og kommunale refusionsordninger. Registrantkort over døde åndssvage, sindssyge og epileptikere 1934-41. Renteregistre for Københavns og Frederiksberg kommuner 1960-65. Bidragsregistre for Københavns og Frederiksberg Kommuner 1948-65.

5. Kontor 1950-63

Sager vedr. arbejderbeskyttelse, ferielovgivning samt medhjælper- og funktionærlovgivningen overførtes 1950 til det nyoprettede 5. Kt. I 1963 overgik de til Arbejdsmin.s 3. Kt.

Indhold: Kopibøger, brevregistre, journaler, journalregistre 1950-63. Journalsager 1950-62.

Revalideringskontoret 1960-68

Kontoret oprettedes i forb.m. revalideringsloven af 29.4.1960. I 1966 afgav kontoret de fleste af sine sager til Direktoratet for Revalidering og Forsorg og nedlagdes i 1968.

Hjælpebidler: Fortegnelse over sager afgivet af Direktoratet for Revalidering og Forsorg 1966 (i Rigsarkivets Ekspedition til Ministerierne).

Indhold: Kopibøger, brevregistre, journalregistre 1960-67. Journalkort, journalsager 1960-68. Sager vedr. revalideringsloven 1962-70.

5./3. Kontor 1960-68

Socialmin.s 5. Kt., der varetog administrationen af personale-, bygge- og budgetsager for børne- og særforsorgen, forblev "uberrørt" i ministeriet, da Ministeriet for Familiens Anliggender oprettedes i 1966. Da imidlertid lignende sager behandlede i Familiemin.s 3. Kt., skiftede Socialmin.s 5. Kt. af praktiske årsager nr. til 3. Kt. og bibeholdt denne betegnelse da Familiemin. blev nedlagt i 1968.

Indhold: Kopibøger 1967-68. Brevregister 1967. Journaler 1966-67. Journalregister 1967. Journalsager 1966-68.

Internationale Afdeling (Kontor) 1920-68

Indhold: Kopibøger 1922-67. BIT-journal (Bureau International du Travail) 1919-22. Journaler 1922-68. Journalsager 1919-67. Arbejdskommissionen af 1925 vedr. Mægling og Voldgift i Arbejdsstridigheder.

Statsvidenskabelig Konsulent 1948-59 Økonomisk-Statistisk Konsulent 1960-68

Indhold: Journaler, journalsager 1948-68.

Konsulenten vedr. Husmoderafløsning og Hjemmehjælp 1961-70

Indhold: Sager 1961-70.

Konsulenten for Kommunernes Sociale Regnskaber

Indhold: Kopibøger 1965-68. Brevregistre 1966-67. Journaler m. registre 1962-68. Journalkort 1960-68. Journalsager 1962-68.

Socialministeriets Departement 1968-

Pr. 15.5.1968 gik man i ministeriet over til en enhedsjournal, fælles for alle *kontorer* og i arkivmæssig henseende uafhængig af disse. Den første journalperiode afsluttedes 31.3.1976.

Indhold: Kopibøger 1968-76. Journal-register 1969-74. Journalkort 1968-76. Journalsager 1968-76.

Socialreformsekretariatet 1972-76

Indhold: Kopibøger, journaler, journalregistre og journalsager 1972-76.

Dagpengesekretariatet 1969-74

Indhold: Kopibog 1969-74.

Ministerarkiver

Indhold: Laurits Hansen 1942-43. Hans Hedtoft 1945. Søren P. Larsen 1945-47. Johan Strøm 1947-50, 1953-57.

Ministerbesøg på særfororgsinstitutioner 1932-35. Ministertaler 1935, 1942-49.

Se også Arbejdsmin., Ministerarkiver s. 312.

Embedsmandsarkiver

Indhold: Sekr. Kirsten Grundtvig-Poulsen: Mødet på Krogerup Højskole 13.-16.9.1956.

Min.sekr. E.H. Holm: Korresp., beretninger og notater vedr. Dansk Sundhedstjeneste i Sydslesvig 1960-70.

Kt.chef H.B.Horsten: Nordisk Sammenslutning til Værn for Børn og Unge, Oslo-mødet 1948.

Dep.chef. H.H. Koch: Komiteen vedr. FN-hjælpen 1948-49 (se tillige H.H. Koch, Privatarkiv nr. 6716).

Udvalg og kommissioner ad hoc

19/199

Indhold: Arbejdstidskomm. af 28.2.1919 (1). Udvalget af 25.10.1922 ang. børns og unge menneskers arbejde (3). Nødhjælpsarbejdsudvalgene af 22.12.1921 (5). Arbejdskomm. af 5.5.1925 (8). Komm. af 5.12.1925 ang. sociallovgivningens revision (Socialkommissionen)(8b). Udvalget af 5.12.1925 vedr. refusionsordningen efter sociallovgivningens revision (9). Udvalget af 31.3.1927 ang. udvandring (9a). Røntgenudvalget af 24.8.1927 (10). Udvalget af 15.6.1929 ang. ulykkesforsikringsloven (13). Socialministeriets børneværnsudvalg af 17.6.1929 (14). Udvalget af 19.12.1929 ang. affattelsen af kap. X i forslag til lov om sygehjælp (15). Udvalget af 19.12.1929 ang. hjælp i anledning af fødsel (16). Udvalget af 13.3.1930 ang. vanføreforsorg mv. (18) Det i henhold til §3 i lov nr. 186 af 20.5.1933 om tilskud i anledning af ungdomsarbejdsløsheden nedsatte udvalg af 10.6.1933 (21) (jf. Arbejdsmin.s Ungdomsudvalg s. 1501). Udvalget af 15.6.1933 ang. regnskabsførelse og revision af kommunernes udgifter efter socialreformen mv. (22). Udvalget af 2.5.1935 ang. Socialreformen (24). Byggeudvalget af 2.7.1935 vedr. Ortopædisk Hospital i Århus. Befolkningskommissionen af 17.9.1935 (25). Udvalget af 18.7.1936 ang. kompetenceforholdet ml. børneforsorgen og åndssvageforsorgen mv. (Psykopatudvalget) (27). Udvalget af 22.3.1938 ang. døves og tunghøres forhold i erhvervsmæssig henseende (29). Udvalget af 22.3.1938 ang. opdragelseshjemmenes kostforhold = Udvalget til undersøgelse af kostforholdene på institutioner for børneforsorgen (32). Udvalget af 8.12.1938

vedr. kontrollen med sygeforsikringspligtens opfyldelse (34). Udvalget af 4.11.1939 ang. døvstumme børns undervisning mv. (Døvekomm.) (35). Udvalget af 8.4.1941 om ændring i den sociale lovgivning (38). Udvalget af 19.4.1941 ang. den mod børne- og åndssvageforsorgen offentligt fremførte kritik (39). Udvalget af 30.8.1941 vedr. forebyggende børneforsorg (41). Udvalget af 22.12.1941 i anledning af betænkning fra udvalget af 19.4.1941 (39a). Ungdomskommissionen af 17.10.1945 (51). Det under den 4.2.1946 nedsatte udvalg om de tyske børnehaver i Sønderjylland (52). Udvalget ang. Husmoderafløsning (55). Udvalget af 21.8.1946 om invaliditetsbegrebet (58). Udvalget af sept. 1946 vedr. en forsikringsmæssig overbygning på aldersrenten (59). Udvalget af 26.11.1946 vedr. sygeforsikring = Udvalget ang. forskellige sygekassespørgsmål (60). Det iht. lov 53 af 27.2.1947 om forøget offentlig støtte til anerkendte private opdragelseshjem nedsatte *udvalg* om opdragelseshjemmene (61). Det iht. lov 53 af 27.2.1947 om forøget offentlig støtte til private anerkendte opdragelseshjem nedsatte *byggeudvalg* for opdragelseshjemmene (62). Udvalget af 8.3.1947 vedr. uddannelse af ledere og medarbejdere til børneforsorgens institutioner = Udvalget til uddannelse af medarbejdere indenfor børneforsorgen og særforsorgen (65). Udvalget af 17.3.1947 om husholdningsuddannelsen på opdragelseshjem for piger (65a). Udvalget af 13.12.1947 vedr. ordblindeundervisningen (67). Udvalget af 6.2.1948 ang. undersøgelse af folkeforsikringsproblemet (Folkeforsikringskommissionen af 1948)(68). Udvalget af 15.6.1948 til undersøgelse af for sorgen for de i forsorgslovens kap. XXIV-XXVII omhandlede personer (Alkoholistudvalget, Anstaltudvalget)(70+72). Kommissionen af 7.4.1949 ang. omorganisation af for sorgen for blinde og stærkt svagsynede (77). Udvalget af 12.5.1949 vedr. omorganisation af for sorgen for talelidende (78). Undersøgelsesudvalget af 13.10.1949 vedr. Dansk Røde Kors (78a). Udvalget af 17.1.1950 om ændring af hustugsreglementet for opdragelseshjemmene mv. (79). Udvalget af 3.3.1950 ang. Mødrehjælpens normeringsforhold (80). Udvalget af 14.3.1951 vedr. forsorgsinstitutionernes økonomi (82). Udvalget af 28.11.1952 til undersøgelse af sparemulighederne indenfor børneforsorgen (86). Arbejdsløshedsforsikringskommissionen af 9.6.1953 (86). Udvalget af 6.10.1953 vedr. børneforsorgens administration m.v. (145). Udvalget af 30.4.1954 til behandling af åndsvageforsorgens problemer (147).

Udvalget af 17.5.1954 til forberedelse af en international kongres vedr. behandlingshjem (151). Sygeforsikringskommissionen af 28.5.1954 (153). Udvalget af 8.6.1954 til gennemførelse af forslag i Ungdomskommissionens betænkning vedr. den tilpasningsvanskelige ungdom (155). Udvalget af 6.7.1954 vedr. børneforsorgens lønforhold (159). Udvalget af 4.1.1955 ang. Mødrehjælpens normeringsforhold (162). Udvalget af 24.5.1955 vedr. Børneforsorgen og Mødrehjælpen (167). Udvalget af 26.6.1956 vedr. lægelig bistand ved mødrehjælpsinstitutionerne (171). Enkensionsudvalget af 9.11.1956 (175). Udvalget af 5.9.1960 ang. sygekassernes speciallægehjælp mv. (194). Det familiepolitiske udvalg af 6.10.1960 (195). Udvalget af 10.2.1961 vedr. Kolonien Filadelfias overenskomstforhold med staten (196a). Udvalget af 4.7.1961 vedr. arbejdstiden ved opdragelseshjemmene (199). Udvalget af 1.9.1961 vedr. revision af loven om børne- og ungdomsforsorgen (199a). Folkepensionskommissionen af 18.1.1961 (200). Udvalget af 26.1.1962 ang. tilrettelæggelse af forskning inden for Statens Åndssvageforsorg (201). Arbejdsudvalget af 7.5.1962 vedr. vilkårene for tilkendelse af invalidepension mv. (Invalideudvalget)(203). Arbejdsgruppen af 14.2.1963 til forberedelse af en pensionsreform (205). Tillægspensionsudvalget af 21.1.1964 (206). Udvalget af 17.6.1964 vedr. søfolks sygeforsikring (208). Socialreformkommissionen af 29.6.1964 (212). Uddannelseskommissionen for det sociale område af 24.6.1965 (225). Udvalget af sept. 1965 vedr. udøvelse af socialrådgivning (227). Udvalget af 21.6.1967 vedr. rådgivning (230). Udvalget af 7.12.1967 om kasse- og regnskabsvæsen mv. i Arbejdsmin., Familiemin., Socialmin., Indenrigsmin. og Boligmin. (240). Arbejdsgruppen af 1968 vedr. familievejledning (242). Socialmin.s medicinudvalg af 25.11.1970 (247). Udvalget af 6.5.1971 vedr. beskatning af sociale ydelser (248). Udvalget af 4.6.1971 til revision af medicintilskudsordningen (249). Socialmin.s udvalg af 15.6.1971 vedr. offentlig sygesikring (250). Arbejdsgruppen af 14.2.1973 til forberedelse af en pensionsreform (270). Førtidspensionsudvalget af 11.4.1973 (272). Arbejdsgruppen af 13.4.1973 vedr. fremmedarbejdernes sociale tilpasning (276). Arbejdsgruppen af 10.6.1975 vedr. økonomiske maksimumsgrænser for plejehjem og daginstitutioner (294). Ældrekommissionen af 20.3.1979 (345). Kontanthjælpsudvalget af december 1980 (385). Arbejdsgruppen af december 1980 vedr. revision af bistandslovens kon-

tanthjælpsafsnit (385a). Socialmin.s udvalg af 1.11.1983 vedr. ligebehandling af samliv med og uden ægteskab inden for den sociale lovgivning (435). Pensionsudvalget af 8.6.1984 (440).

(NP/HS-M)

MINISTERIET FOR SÆRLIGE ANLIGGENDER 1945-47(66) 24

Ved regeringsdannelsen 5.5.1945 udnævntes en minister for særlige anliggender. Ministeriet for Særlige Anliggender fik flg. forretningsområde (bek. 231 af 8.5.1945): Alle forhold vedr. afvikling af frihedsbevægelsen, herunder spørgsmålet om frihedsstyrkernes evt. delvise overgang til de under Krigsmin. og Justitsmin. hørende organer, modtagelse af flygtninge og til Sverige førte internerede, udbetaling af fornøden øjeblikkelig hjælp til frihedskæmpere og de øvrige nævnte personer samt andre, der havde været omfattet af den hidtil under Socialmin. hørende særlige understøttelsesvirksomhed til fordel for interneredes pårørende m.fl., ydelse af bistand til de nævnte personers indpasning i det normale samfundsliv, alle spørgsmål om ydelse af erstatning, pensioner eller hædersgaver til de nævnte personer eller deres efterladte samt spørgsmål, der måtte opstå vedr. danske søfolk, der havde sejlet i de to allierede magters tjeneste.

Ved regeringsskiftet 13.11.1947 ophævedes Min. f. Særlige Anliggender. Dets forretninger blev overtaget af Socialmin., i hvis 1. Kt. de indtil 1966 behandlede som en særlig saggruppe med videreførelse af den journal, der var oprettet i Min. f. Særlige Anliggender.

Bistand og understøttelse til frihedskæmpere, hjemvendte flygtninge, tidligere internerede og fængslede, skadelidte danske sømænd og de pågældendes pårørende formidledes af kontorer for særlige anliggender i hver købstad, i Kbh. (med Frederiksberg og en række omegnskommuner) af *Centralkontoret for Særlige Anliggender*. Disse kontorer forberedte sager om erstatning

og pension til besættelsestidens ofre (jf. Erstatningsrådet s.1472). Med hensyn til registrering af frihedskæmpere og af besættelsestidens ofre kom Centralkontorets opgaver til at omfatte hele landet (cirkulære 123 af 18.5.1945 og 364 af 22.12.1945). Særkontorerne nedlagdes pr. 15.2.1946, og opgaverne overgik til kommunernes sociale udvalg. Det storkøbenhavnske centralkontor nedlagdes i efteråret 1947; dets arkiv er afleveret til Landsarkivet for Sjælland m.m., dog således at alle sager vedr. enkelte ansøgere forinden blev overgivet til arkivering i de respektive bopælskommuner.

Indhold: Kopibøger 1945-66. Brevregistre 1945-66. Journaler m. registre 1945-67. Journalsager 1945-66.

Registre over afgørelser iht. afsnit 5 i lov 475 af 1.10.1945 om erstatning til besættelsestidens ofte. Indberetninger vedr. frihedskæmpergrave. Diverse vedr. flygtninge. Inventariejournaler 1945-46. (NP/WR)

MINISTERIET FOR FAMILIENS ANLIGGENDER 1966-68 32

I forbindelse med dannelsen af ministeriet J.O.Krag III oprettedes Ministeriet for Familiens Anliggender (kgl. res. af 7.12.1966). Til ministeriet henlagdes fra Socialmin. lovgivningen vedr. børnetilskud og andre familieydelse, mødrehjælpsinstitutionerne, husmoderafløsning samt børne- og ungdomsforsorgen; fra Indenrigsmin. overførtes sager vedr. Statens Husholdningsråd og vedr. støtte til husholdningsorganisationernes konsulentvirksomhed. Fra Handelsmin. henlagdes endelig sager vedr. Nordisk Komité for Konsumentspørgsmål og vedr. støtte til Forbrugerrådet.

Ved kgl. res. af 2.2.1968 nedlagdes ministeriet, og dets sagsområde flyttedes tilbage til de ministerier, hvorfra det var hentet.

Ministeriet havde tre kontorer:

1. *Kontor* udgjordes af Børneforsorgskontoret, der ved udskillelsen af Socialmin. var dettes 3. Kt. Ved Familiemin.s nedlæggelse blev kontoret Socialmin.s 5. Kt. Kontorets arkiv indgår i sin helhed i Socialmin.s arkiv, se s.296.

2. *Kontor* havde delvis personalefællesskab med Socialmin.s 2. Kt., hvis mødrehjælpssager var henlagt under Familiemin. Under 2. Kt. hørte endvidere de sager, der var henlagt til Familiemin. fra Indenrigsmin. og Handelsmin. Til sagerne fra de to sidstnævnte ministerier, samt til min.s budgetsager oprettede en særlig journal, som blev den eneste arkivdannelse i Familiemin. uden kontinuitet med Socialmin.s arkiv.

3. *Kontor* var fælles med Socialmin., i hvilket det før Familiemin.s oprettelse havde været 5. Kt. Herefter blev det også i Socialmin. kaldt 3. Kt. Dets sagområde var personale-, bygge- og budgetsager for institutioner inden for særforsorgen og børneforsorgen. Kontorets arkiv indgår i sin helhed i Socialmin.s arkiv, se s.297.

Indhold: 2. Kontor: Kopibog 1966-68. Realregister (brevregister) 1967 (1966-68). Journal 1967 (1966-68). Journalregister 1967 (1966-68). Journalsager 1966-68. (NP)

Beskæftigelsescentralen 1937-47 22

ARBEJDSMINISTERIET 1940-

Det er karakteristisk for Arbejdsministeriet - såvel administrativt som arkivmæssigt - at der indtil 1980'erne bestod en nær tilknytning til Socialmin., hvorfra Arbejdsmin. er udskilt, så at sige i flere omgange.

Allerede fra 1933-34 skete der en faktisk deling af arbejdet i *Socialmin.s 1. Kontor*, hvorved sager vedr. socialforsikring og sager vedr. arbejdsforhold behandlede i hver sin afdeling. Fra 1. 4.1941 deltes kontoret formelt i 1. Kontor A (Socialforsikringskontoret) og 1. Kontor B (*Arbejdskontoret*), til hvis sagområde hørte mægling og voldgift, lov om arbejdsforhold, arbejdsfor-

deling og offentlig arbejdsanvisning, arbejdsløshedsforsikring, arbejdsløshedsforhold i alm., arbejderbeskyttelsesforhold, tilsyn med dampkedler, børns og unges arbejde, lærlingeforhold, ferie med løn, overarbejde og udvandring.

Med lov 108 af 30.3.1937 om beskæftigelse af arbejdsløse og den herefter følgende lovgivning om bekæmpelse af arbejdsløshed opstod en ny opfattelse af arbejdsløshedsbegrebet. Allerede i 1933 var der blevet lovgivet med særligt henblik på unge arbejdsløse. Med lovene fra 1937-38 fik bekæmpelsen af arbejdsløshed en institutionaliseret form, som indebar, at der administrativt skelnedes mellem ældre og langvarigt arbejdsløse på den ene side og unge arbejdsløse på den anden side. Administrationen af denne lovgivning førte i maj 1937 til oprettelse af et nyt kontor i Socialmin., kaldet *Beskæftigelseskontoret*, undertiden *Beskæftigelsesafdelingen*, som året efter (lov 169 af 13.4.1938) omdannedes til *Beskæftigelsescentralen*. Hermed var grunden lagt til en deling af Socialmin. Ved dannelsen af samlingsregeringen 8.7.1940 ændredes ministeriets navn til *Arbejds- og Socialministeriet*. De endnu samme år gennemførte beskæftigelseslove (lov 591 af 11.11.1940 om ungdomslejre og lov 677 af 27.12.1940 om iværksættelse af offentlige arbejder og beskæftigelse af arbejdsløse) medførte en udvidelse af *Beskæftigelsescentralen*, som fra 1.1.1941 bestod af 3 kontorer: Administrationskontoret (indtil 1943: *Beskæftigelseskontoret*), Planlægningskontoret og Ungdomskontoret. De to førstnævnte kontorer havde fælles arkiv.

Iht. 1938-loven var der nedsat et *Beskæftigelsesudvalg* (s.1499) og et *Ungdomsudvalg* (s.1501), for hvilke Planlægningskontoret forelagde sager om beskæftigelsesforanstaltninger, der var planlagt af kommuner, andre ministerier eller kontoret selv. Administrationen af godkendte foranstaltninger varetoges af Administrationskontoret (*Beskæftigelseskontoret*) eller Ungdomskontoret.

Foruden de nævnte beskæftigelseslove administrerede *Beskæftigelsescentralen* lov 182 af 8.4.1941 om sikring af landbrugets arbejdskraft, lov 152 af 30.3.1942 om tilskud fra den fælleskommunale udligningsfond til visse kommunale arbejder, lov 199 af 30.4.1942 om formidling af arbejdskraft til landkommuner, lov 426 af 27.10.1942 om formidling af arbejdskraft til offentlige arbejder mv. og lov 324 af 7.7.1945 om opfyldning af tankgrave mv.

Ved regeringsomdannelsen i november 1942 oprettedes for første gang et *Arbejdsministerium* (bek. 457 af 14.11.1942), hvortil henlagdes *Arbejdskontoret* og *Beskæftigelsescentralen* med dens 3 kontorer. Nogle af Arbejdskontorets sager forblev dog i Socialmin. og henlagdes til dettes 1. Kt. (sager vedr. arbejdstilsyn, lærlinge- og medhjælperforhold, ferielov, tilsyn m. børns og unges arbejde).

Ved regeringsskiftet 7.11.1945 forenedes Arbejdsmin. og Socialmin. påny til ét ministerium, bestående af Socialdepartementet og Arbejdsdepartementet. Der skete ingen ændring af sagsområder.

Den 13.11.1947 genoprettedes Arbejdsministeriet, til hvis 1. Kt. sager vedr. lærlinge- og medhjælperforhold og ferielov overgik fra Socialdept.s 1. Kt. (bek. 490 af 23.11.1947). Beskæftigelsescentralen ophævedes som særlig afdeling, og dens kontorer blev til Arbejdsmin.s 2., 3. og 4. Kontor.

Ved kgl. res. 23.11.1949 forenedes Arbejdsmin. med Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen til et Arbejds- og Boligmin. Arbejdsdepartementet opretholdtes, nu dog kun med 3 kontorer; det hidtidige 1. Kontors arkiv ophørte. Til Socialmin. overgik samtidigt sager vedr. arbejdsløshedsforsikring (1. Kt.), ferielov samt medhjælper- og funktionærlovgivningen (5. Kt.). Ved regeringsskiftet 30.11.1950 indgik Arbejdsdepartementet i et Arbejds- og Socialmin.

1.7.1951 ophævedes Arbejdsdept. Dets 3. Kt. nedlagdes; sager vedr. ungdomsforanstaltninger varetoges herefter af Planlægningskontoret. De to tilbageværende kontorer indgik i Socialdept. som Arbejds- og Socialmin.s 6. Kt. (Planlægningskontoret - arkivmæssigt en fortsættelse af Ungdomskontorets arkiv) og 7. Kt. (Beskæftigelseskontoret). En del af Arbejdsdept.s sager henlagdes til ministeriets (Arbejds- og Socialdepartementets) 1. og 5. Kt.

I 1953 genopstod Arbejdsdept; ved kgl. res. 26.10.1953 henlagdes pr. 1.11.s.å. de af den hidtidige arbejds- og socialminister varetagne beskæftigelsesmæssige anliggender til minister uden portefølje, Jens Otto Krag, der udnævntes til økonomi- og arbejdsminister. Derved forenedes Arbejdsdept. og Det Økonomiske Sekretariat i ét ministerium. Til det i Økonomi- og Arbejdsmin. oprettede Arbejdsdept. overførtes Arbejds- og Socialmin.s 6. og 7. Kt. Imellem disse to kontorer, som nu betegnedes 1. og

2. Kontor, skete der i 1955 betydelige ændringer i ressortfordelingen. 25.2.1957 oprettedes et midlertidigt 3. Kontor, som 1.4.1958 blev permanent.

I forbindelse med regeringsdannelsen 28.5.1957 blev Arbejdsdept.s tre kontorer etableret som Arbejdsministeriet, fra 1.4.1958 med det hidtidige Sekretariat for Arbejdsmarkedskommissionen (fra 1958 Arbejdsmarkedsrådet, s.d.) som et 4. Kontor, hvortil endvidere henlagdes statistisk-økonomiske spørgsmål og efterhånden andre sagsområder overført fra de øvrige kontorer.

Efter anbefaling fra Administrationsudvalget af 1960 overførtes 1.4.1963 (bek. 112 af 28.3.1963) en række sagsområder fra Socialmin. til Arbejdsmin. (arbejdsløshedsforsikringen, funktionærloven, medhjælperloven, ferieloven, arbejderbeskyttelseslovgivningen), og Arbejdsdirektoratet, Arbejdsrådet og Direktoratet for Arbejdstilsynet overgik fra Socialmin. (5. Kt.) til Arbejdsmin. (3. Kt.). I forlængelse heraf blev en del sager lagt ud til afgørelse i direktoraterne. Ministeriet bestod fortsat af 4 kontorer.

I 1970 oprettedes en stilling som *økonomisk-statistisk konsulent*. Denne funktion var siden slutningen af 1932 blevet varetaget af en med Socialmin. fælles konsulent. Foruden økonomisk-statistiske spørgsmål og undersøgelser vedr. beskæftigelsesudviklingen og arbejdsmarkedets forhold varetog konsulenten sekretariatsopgaverne for det i 1970 oprettede Arbejdsmarkedspolitiske Udvalg (s.1506). 1.4.1988 omdannedes konsulenten til *Det Arbejdsmarkedspolitiske Sekretariat* (overvågning af arbejdsmarkedet, forskning, analyser, tværgående og koordinerende arbejdsmarkedspolitiske opgaver).

Indtil oprettelsen i 1977 af Arbejdsmin.s *Internationale Kontor* havde Arbejds- og Socialministerierne et fælles Internationalt Kontor (se Socialmin.). Fra 1963 var internationale sager i et vist omfang overgået til Arbejdsmin.s 1. Kontor.

I december 1977 oprettedes *Beskæftigelsessekretariatet* (ekstraordinære beskæftigelsesfremmende foranstaltninger for unge, langvarigt ledige og kvinder, beskæftigelsesarbejder), som 1.9.1985 omdannedes til Arbejdsmin.s 6. Kontor.

Arbejdsdept.s budgetsager hørte til i 3. Kt. indtil 1966, hvor de overgik til 2. Kt. Indtil oprettelsen i 1979 af Arbejdsmin.s 5. Kontor (budget, personale mv.) havde Arbejdsmin. personalefællesskab med Socialmin., og *Arbejdsmin.s sekretariatssager* va-

Gunnar Coln (1913-). Efter juridisk embedseksamen blev Coln i 1937 ansat i Social- og Arbejdsministeriet og i 1946 i Ministeriet for Særlige Anliggender. Herefter fortsatte karrieren i Socialministeriet og Arbejdsministeriet. I det sidste var Coln departementschef 1963-76. Både som departementschef og derefter var han virksom i internationalt arbejde om arbejdsspørgsmål (Det Kgl. Bibliotek).

retoges af Socialmin.s Sekretariat (s.293).

Henvisninger: Arbejds- og Socialministeriet. Beskæftigelsescentralen. Beretning for Aaret 1941, 1942 (omfatter perioden fra Beskæftigelsescentralens oprettelse i 1938). Administrationsudvalget af 1960, 2. bet.: Administrationen af arbejds- og sociallovgivningen 1. del, 1962 (320/Sv.732). Hans Sode-Madsen: *Ungdom uden arbejde. Ungdomsforanstaltninger i Danmark 1933-50*, 1985.

Hjælpemidler: Oversigt over Arbejdsministeriets udvikling 1941-71 (ms) angiver år for år sagfordelingen mellem kontorerne på grundlag af Hof- og Statskalenderen.

Beskæftigelsescentralens arkiv 1937-47

Beskæftigelsescentralens to arkiver danner grundstammen i Arbejdsministeriets arkiv. Efter ophævelsen af Beskæftigelsescentralen i 1947 fortsatte andre kontorer i Social- og Arbejdsministeriet arkivdannelsen i disse arkiver. Hertil kommer et arkiv fra Arbejdsministeriets Ingeniør- og Automobilkontor.

Beskæftigelseskontoret/Administrationskontoret/ Planlægningskontoret 1937-47

Arkivets administrative tilhørsforhold er følgende: 1937-38 Socialministeriets Beskæftigelseskontor, 1938-40 Beskæftigelsescentralen, 1941-47 Beskæftigelsescentralens Administrationskontor og Planlægningskontor. Arkivet fortsætter som arkiv for Arbejdsministeriets 2. og 3. Kontorer (se ndf.).

Indhold: Kopibøger, brevregistre, journaler, journalregistre, journalsager 1937-47. Kopibøger, journal og sager vedr. opfyldning af tankgrave mv. 1945ff.

Ungdomskontoret 1941-47

Arkivet fortsætter som arkiv for Arbejdsministeriets 4. Kontor, fra 1956 1. Kontor (se ndf.).

Indhold: Kopibøger, brevregistre, journaler, journalregistre, journalsager 1941-47.

Arbejdsministeriets Ingeniør- og Automobilkontor 1945-47

I 1941 oprettedes en Teknisk Afdeling i tilknytning til Beskæftigelsescentralen under ledelse af en ingeniør, der havde delvis selvstændig arkivdannelse.

Indhold: Brevjournaler mv. 1945-47. Kontibog 1946. Journalsager 1945-47.

Arbejdsministeriets arkiv 1941-

I det følgende omtales de arkiver fra Arbejds- og Socialmin., Arbejdsmin., Arbejds- og Boligmin. og Økonomi- og Arbejdsmin., som med Beskæftigelsescentralens arkiv tilsammen udgør Arbejdsmin.s arkiv.

1981 indførtes et for hele ministeriet fælles emne-ordnet journalsystem med journalperioder 1.1.1981 - 31.12.1985, 1.1.1986-

1. Kontor (Arbejdskontoret) 1941-49

1. Kontor begyndte 1941 som Socialmin.s 1. Kontor B (Arbejdskontoret) og dannede 1941-49 et med Socialmin.s 1. Kontor A (Socialforsikringskontoret) fælles arkiv med én række journalsager i ét journalnummersystem, hvor de faste numre fordeltes mellem de to kontorers sagområder, men journaliseredes i særskilte journaler og journalregistre. Faste numre er noteret foran i hver årgangs journal.

Indhold: (Se Socialmin.s 1. Kontor: Kopibøger og brevregistre 1941-49. Journaler 1941-49. Journalsager 1941-49.)

2. (og 3.) Kontor mv. 1948-

Arkivet er en fortsættelse af Beskæftigelsescentralens Beskæftigelses-/Administrations- og Planlægningskontorers arkiv. Dets administrative tilhørsforhold er: 1948-49 Arbejdsmin.s 2. og 3. Kontorer, 1950-51 Arbejdsdept.s 1. og 2. Kontorer, 1952-53 Arbejds- og Socialmin.s Beskæftigelseskontor (7. Kt.), 1953-55 Økonomi- og Arbejdsmin.s Beskæftigelseskontor, 1956-57 Økonomi- og Arbejdsmin.s 2. Kontor, 1958-63 Arbejdsmin.s 2. og 3. Kontorer, 1964- Arbejdsmin.s 2. Kontor.

1973 indførtes nyt journalsystem, hvortil alle 'levende' sager blev overført.

Indhold: Kopibøger 1948-63. Brevregistre 1948-63. Journaler 1948-64. Journalregistre 1948-63. Journalsager 1948-73.

Kartotek over andragere vedr. beskæftigessager 1957-61. Prøver mv. bevaret i forbindelse med kassation: 9 R journal 1950-59, 9 R kartotek 1950-59, 9 R journalsager (VB-sager) 1950-59,

Dispensationssager for Ringkøbing Amt 1959 (bek. 510 af 19.12.1950 om iværksættelse af arbejder, hvortil ydes tilskud; jf. cirkulære 68 af 25.3.1950).

4. Kontor mv. 1948-55 / 1. Kontor 1956-

Arkivet er en fortsættelse af Beskæftigelsescentralens Ungdomskontors arkiv. Dets administrative tilhørsforhold er: 1948-49 Arbejdsmin.s 4. Kontor, 1950-51 Arbejdsdepartementets 3. Kontor, 1952-53 Arbejds- og Socialmin.s Planlægningskontor (6. Kt.), 1953-55 Økonomi- og Arbejdsmin.s Planlægningskontor, 1956-57 Økonomi- og arbejdsmin.s 1. Kontor, 1957-63 Arbejdsmin.s 1. Kontor.

Arkivets brevregistre og journalregistre 1953-54 er mærket "Ungdomskontoret". Nyt journalsystem indførtes 1953 med 10 årig journalperiode; ophørt med udgangen af 1980.

Indhold: Kopibøger 1948-54. Brevregistre 1948-54. Journaler 1948-52. Journal for personalesager 1946-52. Journalregister 1948-54. Journalsager 1948-52. Personalesager (journalsager nr. 4 og 5) 1946-52.

Journaler (Viscard) 1953-63. Journalsager A - Æ 1953-63.

3. Kontor 1957-

Det i 1957 oprettede 3. Kontor fik ikke egen journal, men havde til 1963 journal og arkiv fælles med 2. Kontor, hvis sager (kommunale beskæftigelsesforanstaltninger og erhvervsvejledning) med fast journalnr. over 800 behandlede i det nye kontor. Derimod fik det nye kontor eget journalregister og egen kopibog med brevregister.

I 1963 blev en række sagområder overført fra Socialmin.s 5. Kontor til Arbejdsmin.s 3. Kontor. Der medfulgte en journal og et journalregister for 1963 vedr. *arbejderbeskyttelsessager*. Sagerne til denne journal udgjorde fra da af en særlig gruppe (lave numre og mrk. "arbejderbeskyttelse") i hver årgang af 3. Kontors journalsager.

I 1976 indførtes emneordnet journalsystem med 5årig journalperiode.

Indhold: Kopibøger, brevregistre og journalregistre 1957-67.

Journaler 1963-67 (Journal f. 1963 er overført fra Socialmin.s 5. Kt.).

4. Kontor 1958-

Pr. 1.4.1958 omdannedes Arbejdsmarkedskommissionens Sekretariat (s.1507) til Arbejdsmin.s 4. Kontor.

Indhold: Journalsager 1954-68.

Beskæftigelsescentralens Regnskabs- og Revisionsafdeling

Indhold: Kopibøger 1941-73. Journaler mv. 1937-73. Checkanmeldelser 1966-70. Kassejournaler 1942-78. Do. vedr. kvindeforanstaltninger 1948-54, vedr. sandmosearealer 1947-67, vedr. skoler 1963-69.

Den Økonomisk-Statistiske Konsulent 1970-88

Det Arbejdsmarkedspolitiske Sekretariat 1988-

Indtil 1970 var konsulenten fælles med Socialmin. Emneordnet journalsystem med journalperioder 1970-75 og 1976-80; fra 1981 indgår arkivet på hovednr. 8 i Arbejdsmin.s journalplan.

Indhold: Undersøgelse vedr. arbejds effektiviteten 1943-45 (udført af Finn T.B.Friis).

Ministerarkiv

Indhold: Arbejdsminister Marius Sørensen 1947-49: Spørgsmål vedr. ungdomsarbejdsløshed, erhvervsspørgsmål, spørgsmål vedr. Grønland og Færøerne. Korrespondance, oversigter, ferie-spørgsmål, arbejdsspørgsmål. Materiale vedr. overenskomst mellem Danmark og U.S.A. Udenlandske studenter i Danmark. Spørgsmål vedr. civilforsvaret. Sydslesvigske børn i Danmark.

Se også Socialmin., Ministerarkiver s.299.

Udvalg og kommissioner ad hoc

22/199

Indhold: Det rådgivende udvalg af 11.1.1943 i principielle spørgsmål vedr. den offentlige arbejdsanvisning (6). Udvalg af 14.6.

1946 om ændringer i ulykkesforsikringslovens satser (22b). Udvalg vedr. løn- og beskæftigelsesstatistik 1947-61 (heri arbejdsdirektør Borreschmidts papirer) (25). Deltidsarbejdeudvalg 1950-54 (38). Lærlingekommissionen 1952-56 (47). Overflytningsudvalg vedr. arbejdsløshedsøerne i Jylland 1957-58 (57). Kommissionen om uddannelse af ikke-faglærte (heri Henning Friis' papirer 1956-59) (68). Udvalg til fremme af produktiv beskæftigelse i provinsen: Journalsager (A), Diverse (B) 1957-58 (71). Udvalg af 22.10.1962 om den danske arbejdsanvisningsstruktur m.v. (100). Udvalg af 3.11.1977 vedr. fordeling af den eksisterende arbejdsmasse (240). Udvalg af marts 1985 vedr. supplerende dagpenge og fejludbetalinger (315). (NP/WR)

Statens Bygningsdirektorat 1943-52 26

MINISTERIET FOR BYGGERI OG BOLIGVÆSEN 1947-49

BOLIGMINISTERIET 1949-

(Bygnings- og havesager 1849- Boligsager 1918-, Byggesager 1927- Byplansager 1938-)

Min. for Byggeri- og Boligvæsen, fra begyndelsen almindeligt kaldet Boligministeriet, oprettedes ved kgl. res. af 13.11.1947 som *Ministerium for Byggeri og Sundhedsvæsen*, men blev allerede ved bek. 491 af 23.11.1947 ombenævnt til *Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen*. Hertil henlagdes fra Indenrigsmin.: Statens Bygningsdirektorat, Statens Byggeforskningsinstitut (s. 1567), huslejesager, boliganvisning og sundhedsvedtægtsbestemmelser om bygge- og boligforhold, fra Handelsmin.: Visse sager vedr. fordeling og produktion af materialer til byggeri, fra Landbrugsmin.: Lovgivningen om opførelse og udleje af arbejderboliger på landet og fra (Arbejds- og) Socialmin.: Flygtningeadministrationen.

Fra 1949 til 1955 var Boligmin. forenet med andre ministerier, 1949-50 i Arbejds- og Boligmin. (kgl. res. af 23.11.1949) og 1950-55 i Indenrigs- og Boligmin. (bek. 252 af 12.9.1955), men det vedblev at eksistere som selvstændig administrativ enhed under navn af Boligdepartementet.

Følgende sagområder er i tidens løb overført til eller afgivet fra Boligmin.: Fra Indenrigsmin. henlagdes ved bek. 241 af 28.9.1949 realkreditforhold, fra Undervisningsmin. henlagdes ved bek. 421 af 29.9.1970 kollegielovens administration, og fra Finansmin. henlagdes ved bek. 473 af 4.12.1970 Vestenceintens administration.

Ved oprettelsen af Miljømin., jf. bek. 540 af 5.10.1973, afgav Boligmin. sagerne vedr. byplanlov, lovene om lands- og regionplaner, by- og landzoner, sommerhuse, camping, erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål, Statens Bygge- og Boligfond samt den generelle bebyggelsesregulering i henhold til byggelovene og administrationen af Vestenceinten, endvidere Den Kommitterede i Byplansager, Landsplanudvalgets Sekretariat, Planlægningsudvalget for Køge Bugt Området, byudviklingsudvalg, vurderingskommissioner, taksationskommissioner og Byplan-nævnet.

Fra Socialmin. henlagdes ved bek. 566 af 28.12.1979 sager vedr. boligydelse til pensionister, fra Miljømin. henlagdes ved bek. 210 af 6.5.1982 Statens Bygge- og Boligfond, fra Min. for Offentlige Arbejder henlagdes ved Statsmin.s skr. af 18.4.1984 voldgiftsnævn for bygge- og anlægsvirksomhed, fra Finansmin. henlagdes ved bek. 753 af 8.10.1986 sager vedr. boligsparekontrakter, og ved kgl. res. af 10.9.1987 henlagdes fra Landbrugsmin. Matrikeldirektoratet og fra Forsvarsmin. "Søkortarkivet" og Geodætisk Institut, jf. Kort og Matrikelstyrelsen s. 1874. Ved bek. 308 af 1.5.1989 henlagdes fra Trafikmin. sager vedr. gasinstallationer, installationer vedr. vand- og afløbsledninger og lovene vedr. elektriske stærkstrømsanlæg og elektroinstallationer samt Dansk Gasmaterielprøvning, Danmarks Elektriske Materielkontrol og Elektricitetsrådet. Ved bek. 309 af samme dato henlagdes fra Miljømin. sager vedr. bebyggelsesregulering i henhold til kommuneplanlovens kap. 6.

Boligmin. organiseredes i første omgang i et departement med 4 kontorer samt Statens Bygningsdirektorat med 2 kontorer. Statens Bygningsdirektorat var oprettet 1.4.1943 med hjemmel i

lov 294 af 6.7.1942 om statens bygningsvæsen og blev organiseret som en afdeling i Indenrigsmin. Det fik overdraget den ministerielle behandling af sagområderne: Bygnings- og havesager (BJ-sager, begyndt 1849), boligsager (statsstøtte til boligbyggeri, begyndt 1918) og byggesager (bygnings- og byplanlovgivningen, begyndt 1927). Opførelse og vedligeholdelse af statsbygninger henhørte under direktoratet med undtagelse af Krigs- og Marine-ministerierne, Statsbanernes og Post- og Telegrafvæsenets bygningsstjenester. Bygningsdirektoratet bibeholdtes som en særlig afdeling i Boligmin., indtil stillingen som bygningsdirektør blev ledig i 1952. Direktoratet blev derpå ophævet ved lov 117 af 31.3.1952. Herefter bestod Boligmin. af 1. - 6. Kt., samt Arkitektafdelingerne A og B. Til Boligmin. var yderligere knyttet Boligmin.s/Statens Kommitterede i Byplansager (s. 1623).

I 1960 oprettedes et 7. *Kontor* ved udskillelse af sager fra 1., 2. og 5. Kt. I 1962 oprettedes en stilling som afdelingsarkitekt for byggetekniske forskrifter, fra 1971 betegnet som *Arkitektafdeling C*. I 1966 oprettedes en *Teknisk Afd.* direkte under chefarkitekten. 1.5.1967 oprettedes et *Sekretariatskontor* og senere samme år deltes 2. *Kontor* i 2. *Kontor A* og 2. *Kontor B*. Bortset fra Sekretariatskontoret samt 4. *Kontor* for så vidt angik administrationen af bygnings- og havesager, var kontorerne fordelt på en *Boligafdeling* og en *Planafdeling*.

Ved lov 228 af 19.5.1971 udlagdes gennemførelsen af statsbyggeri til de ansvarlige fagministerier, idet Boligmin. fastsatte reglerne, jf. cirk. 124 af 24.6.1974 og 165 af 1.11.1989. Boligmin. kunne overlade byggeopgaver under ministerier uden egne byggeadministrationer til byggeadministrationer under Undervisningsmin., Forsvaret, Københavns Lufthavn, Post- og Telegrafvæsenet, Statsbanerne og Boligmin.s Ejendomsdirektorat. Ved cirk. 124 af 9.6.1972 med virkning fra 1.4.s.å. udlagdes bygnings-sagerne til det ved sammenlægning af bygningsadministrationen med Christiansborg Slotsforvaltning oprettede Boligministeriets Ejendomsdirektorat. Herefter bortfaldt Departementets 4. Kt. Ved bek. 540 af 5.10.1973 overførtes en række sager fra Boligmin. til Miljømin., herunder byplanloven, loven om lands- og regionsplanlægning og om by- og landzoner. Dermed bortfaldt ministeriets 2. og 6. Kt. Ministeriet bestod herefter af en *Boligafd.* med 1., 3., 5. og 7. Kt. samt Arkitektafd. A og en *Byggeafd.* med Statsbyggekantoret og Arkitektafdelingerne B og C. Uden

for afdelingerne stod Sekretariatskontoret. I 1974 overførtes 7. Kt. (bygge love, godkendelse af materialer) til Byggeafdelingen, og året efter oprettedes i Byggeafdelingen et *Byggesekretariat* (byggeriets udvikling, produktionsfremmende foranstaltninger, udbuds- og entreprisesager, fastprisordning), som atter nedlagdes i forbindelse med en omordning af Departementet 1.1.1979.

Efter omordningen 1979 bestod ministeriet af Departementet, Boligstyrelsen (med 4, senere 5 kontorer, se s. 1576) og Bygestyrelsen (med 5 kontorer, se s. 1558), og hertil kom så Ejendomsdirektoratet, fra 1990 Slots- og Ejendomsstyrelsen (s. 1555). Styrelserne og Direktoratet var afdelinger i ministeriet. Departementet fik 5, fra 1985 6 kontorer: *Sekretariat*, 2. Kt. (personale og indtil 1985 budget), 3. Kt. (Planlægningskontor), 4. Kt. (Økonomisk-Statistisk Kontor), 5. Kt. (Internationalt Kontor) og fra 1985 6. Kt. (budget og regnskab).

I Boligmin.s arkiv er optaget arkivalier, der tidligere har tilhørt Indenrigsmin., Min. for Offentlige Arbejder og Socialmin. Disse anføres ndf. Det er karakteristisk, at rækkerne af journaler og tilhørende sager længe bevarede særskilt arkivkontinuitet uafhængigt af administrative ressortomlægninger. De vigtigste af disse overtagne journalrækker er Bygnings- og Havesagerne (BJ-sagerne) 1849-1972, Boligsagerne 1918-72, Byggesagerne 1927-63 og Byplansagerne 1938-63.

Henvisninger: Boligmin.s organisation og arkivforhold, redegørelse ved arkivar Kristian Hvidt, nov. 1959 (Manuskript i Adm. Saml.). Henning Bro: Boligministeriets Forhistorie, i: *Arkiv*, 1991.

1. Kontor 1948-

Sagområde: Sekretariatssager, sager vedr. husleje, boliganvisning, vedtægter og regnskaber for boligselskaber mv.

Indhold: Kopibøger 1948-64. Sekretariatssager (j.nr. 1, 2, 10 og 350) 1948-65. Huslejesager (j.nr. 3, 4 og 6) 1948-65. Alm. boligforeningssager (j.nr. 9) 1948-65. Alm. journalsager/lejetilskuds-sager (j.nr. 70-73) 1948-67. (Anm.: Disse sager er opstillet i én årgangsrække). Sekretariatssager 1966-67. Alm. journalsager/lejetilskudssager 1938-70 (fortløbende nummereret). Vedtægtssager (j.nr. 5) 1948ff. Tilsynsførende 1963, tilsyns- og regnskabs-

sager (j.nr. 5 T) u.å. Regnskabssager (j.nr. 8) u.å. Statsboligfondssager (j.nr. 338), alm. boligfondssager (j.nr. 760) og driftsregnskaber (j.nr. 761) u.å.

Byggesager 1927-63. Byplansager 1938-63 2. Kontor 1948-73

Sagområde: *Byggesager*, dvs. byplan-, bygnings- og boligtilsynslovgivningen. Bygningslovgivningen (bygningvedtægter og kommunale bygningskommissioner) hørte indtil 1924 under Justitsmin. (2. Kt., fra 1920 4. Kt.) og overførtes derefter til Indenrigsmin.s 1. (KK) Kt. I årene 1927-38 hørte Byggesagerne under Indenrigsmin.s 2. Kt., 1938-42 under Indenrigsmin.s Ejendomsafd., 1942-43 under Indenrigsmin.s 4. Kt., 1943-52 under Statens Bygningsdirektorats 1. Kt. og fra 1952 under Boligmin.s 2. Kt. *Byplansagerne* hørte 1938-42 under Indenrigsmin.s Ejendomsafd., 1942-43 under Indenrigsmin.s 4. Kt., 1943-47 under Statens Bygningsdirektorats 1. Kt. og fra 1948 under Boligmin.s 2. Kt.

Pr. 1.11.1967 deltes 2. Kt. i 2. *Kontor A* (Planlægnings- og Byfornyleskontor) og 2. *Kontor B* (Byplankontor). Begge kontorer nedlagdes i forbindelse med sagområdets henlæggelse til Miljømin. i 1973.

Indhold: Kopibøger 1953-67. Kopibøger for bygningslov mv. (byggesager) 1938-52. Kopibøger for andre sager 1947-52. Brevregistre 1938-56. Brevregistre for andre sager 1947-52. Journaler for byggesager 1927-61 (alm. bygningsjournal 1927-37, journal for bygningslov 1938-41, 1947-61, journal for bygningslov, byplaner 1942-46) m. registre 1927-61. Journalsager (byggesager) 1927-63, (andre sager) 1946-63. Journalsager 1964-67.

2. Kt. A: Journalsager 1967-73.

2. Kt. B: Kopibøger 1965-67. Journalsager, andre sager 1967. Journalsager 1968-73.

3. Kontor 1947-

Sagområde: Planlægning af byggeriet. Journalsagerne er nummereret fortløbende/sagligt inden for hver af perioderne.

Indhold: Journalsager 1947-54, 1955-62, 1963-70, 1971-78.

Efter Christiansborg Slots brand i 1884 forestod et omfattende genopbygningsarbejde. Først i 1907 kunne grundstenen til Christiansborgbyggeriet lægges. På tallerstolen ses konseilspræsident I. C. Christensen (i ministeruniform). Forberedelsen af byggeriet satte sig omfangsrige spor i administrationen. Arkivet fra det byggeudvalg, som Indenrigsministeriet nedsatte i 1903, fylder 93 arkivpakker (03/198/15). Også blandt Bygnings- og havesagerne i Boligministeriets arkiv, findes sager om Christiansborg Slot (Det Kgl. Bibliotek).

Bygnings- og havesager (BJ) 1849-1972 4. Kontor 1952-72

Sagerne vedr. kongelige bygninger og haver var i 1849 blevet henlagt til Bygningsdirektoratet (s. 1551) og herfra i 1856 til Do-

mæneekspeditionskontoret og i 1865 derfra til Kontoret (senere Min.) for Offentlige Arbejder. I 1912 henførtes sagområdet til Indenrigsmin.s Kommune- og Købstadskontor (KK) og i 1921 til Indenrigsmin.s 2. Kontor. I 1931 overførtes sagområdet til Indenrigsmin.s nyoprettede Ejendomsafdeling og i 1942 derfra til Statens Bygningsdirektorat. I 1952 henførtes det til Boligmin.s Dept.s 4. Kt. Trods alle administrative omlægninger dannede bygnings- og havesagerne bestandig én selvstændig række af journaler og sager (BJ-sager). Brevkopier vedr. bygnings- og havesager indførtes i årene 1913-20 i Indenrigsmin.s 1. (KK) Kt.s kopibog og i 1921 i Indenrigsmin.s 2. Kt.s kopibog. Bortset herfra havde BJ-sagerne selvstændige kopibøger. BJ-sagerne 1850-1935 henlagdes sagligt som gruppesager, almindeligvis efter ejendom (udførlig afleveringsfortegnelse). Efter 1935 henlagdes sagerne årgangsvis og inden for årgangene sagligt. I 1972 overgik bygnings- og havesagerne til Boligmin.s Ejendomsdirektorat (s. 1555).

Administrationen af materialebevillinger og igangsattelsestilladelser iht. bek. 383 af 29.7.1943 mv., jf. bek. 255 af 4.6. 1948, varetoges 1948ff. af *Materialeafdelingen* under Boligmin.s 4. og senere 6. Kt. (se Byggenævnet mv. s. 1560).

Indhold: Kopibøger 1849-1913, 1922-47. Brevregistre 1931-40. Journal 1849. Journalsager 1849. Journaler m. registre 1850-1942. Gruppeordnede journalsager nr. 1-106 (sagligt henlagt i alfabetisk række, se afleveringsfortegnelse) 1850-1935. Journalsager 1935-68. Vidsomsbog for bygningsvæsen 1906-39. Vidsomsbog for bygnings- og havevæsen ca. 1860 - ca. 1920. Vidsomsbog for Indenrigsmin.s Ejendomsafdeling 1916-37. Regnskabsbog over indtægter og udgifter i anledning af Frederiksborg Slots genopførelse 1860-85. Regnskabsbøger, anvisninger mv. u.å. Bygningsbøger 1932-40. Protokol for den ved kgl. res. af 15.12.1848 nedsatte Kommission ang. Den Kgl. Civilliste og De Kgl. Bygninger 1848-49. Sager vedr. Sorgenfri, Amalienborg og Virumgaard, lejefortegnelser, lønninger mv. u.å. Sager vedr. Sorgenfri og Amalienborg, regnskaber og budgetter 1848-56 samt omordningen 1848. Ansøgninger om marketenderiet ved Christiansborg 1903-07. Brandpolicer 1849-1903. Div. sager vedr. slotte, bygninger og haver 1847-1911. Kopibøger, arbejdsjournaler, journal vedr. Sorgenfri og Amalienborg, u.å. Journalsager vedr. lønninger og stående anvisninger 1878-1910. Sager

vedr. slotsforvalterembeder 1850-58. Div. ujournaliserede budget- og regnskabsoversigter 1859ff. Forslag om bestemmelser om licitationssagen u.å. Protokoller og akter vedr. Konkurrencekomitéen ang. Christiansborg Slot 1886-89.

Statsbyggekontoret 1957-

Statens byggevirksomhed dannede fra 1950 et særligt sagområde under Boligmin.s 4. Kt., hvorfra det udskiltes i 1957. Statsbyggekontoret behandlede sager og fastsatte efter gennemførelsen af lov 228 af 19.5.1971 reglerne vedr. bistand ved opførelse, ombygning og vedligeholdelse af statsbygninger.

Indhold: Journalsager 1950-72. Statsbyggesager 1963-65.

Boligsager 1918-

5. Kontor 1952- og 6. Kontor 1952-73

Boligstøttelovgivningen (1887ff.) henhørte under Indenrigsmin.s 1. (KK) Kt., hvor den i 1918 udskiltes i en *Midlertidig Boligafdeling*. I 1919 henlagdes Boligafd. under Indenrigsmin.s Socialkontor. Efter 1924 kom den under Indenrigsmin.s 3. Kt., derfra i 1929 under Indenrigsmin.s 2. Kt., i 1936-37 atter under Indenrigsmin.s 1. Kt. og i 1943 under det samtidigt oprettede Statens Bygningsdirektorat. Ved Bygningsdirektoratets nedlæggelse i 1952 fordeltes boligsagerne på Boligmin.s 5. og 6. Kt.

Boligsagerne udgjorde 1918-47 en selvstændig række af journaler, sager og visdomsbøger. Brevkopier vedr. boligstøtte indførtes de første år efter oprettelsen af Den Midlertidige Boligafd. i Socialkontorets kopibøger. Fra 1922 er der selvstændige kopibøger til boligsagerne. Folkeregister- og huslejesager, som 1937-47 administreredes i sammenhæng med boligsagerne, blev journaliseret særskilt (se Indenrigsmin.).

Indhold: Boligsager: Kopibøger (m. brevregistre 1922-49) 1922-61. Journaler 1918-20, 1921-40. Journalsager 1918-56. Visdomsbog for boligsager 1916-17. Visdomsbog vedr. administration af statslåneordningen 1941-57. Protokoller over statstilskud til byggeforeninger og byggeforetagender 1918-27. Div. regnskabssager 1923-26. Div. sager vedr. bolig- og huslejeforhold ca. 1918-24.

5. Kontor: Journalsager 1957-67.

6. Kontor: Journalsager 1957-74. Journalsager vedr. by- og landzonelov 1965-73. Materialebevillinger og igangsættelsestilladelser (Materialeafdelingen): Journalkort 1948-58. Kopibøger 1948-58. Journalsager (prøver) 1948 og 1959.

7. Kontor 1960-

En række sagområder overførtes 1960 fra 1., 2. og 5. Kt. til et nyoprettet 7. Kt.: Realkreditinstitutter, krigsforsikring, byggetekniske forskrifter, statsstøtte til ombygning af ældre ejendomme og tilsyn med almenyttige boligforetagenders økonomi.

Indhold: Omjournaliserede sager fra 2. og 5. Kontor 1947-59. Almindelige journalsager 1960-69. A-sager (administrationsvedtægter) 1961-76. B-sager (bygningsvedtægter) 1961-76.

Arkitektafdelingerne A og B 1952- samt C 1971-

Arkitektafdeling A havde det tekniske tilsyn med det statsstøttede boligbyggeri. Under *Arkitektafdeling B* hørte statsbyggeriet samt det arkiv af tegninger af statens bygninger, som skulle tilvejebringes iht. lov 294 af 6.7.1942 §6 stk. 1. Arkitektafdelingerne var underlagt en fælles chefarkitekt. I 1962 oprettedes en stilling som afdelingsarkitekt for byggetekniske forskrifter, fra 1971 betegnet som *Arkitektafdeling C*. I 1966 oprettedes *Teknisk Afdeling* som en selvstændig afdeling direkte under chefarkitekten. Afdelingen behandlede sager vedr. statens bygninger i Stor-københavn og Nordsjælland.

Indhold: Arkitektafd. A: Journalsager 1948-50, 1955, 1960, 1965 (prøver).

Teknisk Afd.: Postbøger 1966-75. Journalkort 1967-70. Journalsager (0-15) 1967-75. Bygningssager 1967-75. Bevillinger 1963-64, 1967-75. Kontokort 1967-75.

Minister- og embedsmandsarkiver

Indhold: Boligministrenes korrespondance: Johs. Kjærboel 1949-50, 1953-57, Aksel Møller 1950-53, Erling Olsen 1978-82.

Departementschefens sager 1946-56.

Axel Skalts (1906-70) ansattes som sekretær i Socialministeriet i 1931. Under krigen var han leder af Beskæftigelsescentralen, hvorigennem der ydedes støtte til kommunale beskæftigelsesarbejder mv. Da Johs. Kjærboel i 1947 blev boligminister, blev Skalts departementschef. I hans embedsperiode blev der taget initiativer til gennemførelse af nye byplan- og byudviklingslove, bygningslove og saneringslove (Det Kgl. Bibliotek).

Afdelingsarkitekt T. Häuser-Hansens embedsarkiv: Oprettelsen af Danmarks Hus i Paris, korrespondance og tegninger 1949-70. Danmarks Hus i London 1949-70. Inspektion af div. skoler 1949-70.

Byggeudvalg 26/198

Indhold: Byggeudvalget af 20.11.1967 vedr. opførelse af kontorbyggeri på Bryghusgrunden 1967-73 (10).

Udvalg og kommissioner ad hoc 26/199

Indhold: Kommissionen af 4.12.1950 vedr. samfærdselsforholdene i Hovedstadsområdet (45). Udvalget af 6.10.1950 vedr. lejeforhold, boliganvisning og statens støtte til boligbyggeriet (51). Administrationsudvalget vedr. Brede-anlægget 1959-62 (130). Boligmin.s sanitærtekniske udvalg 1961-63 (155). Udvalget om boligudgifternes størrelse mv. 1963-65 (180). Koldinghusudvalget af 29.4.1964, 1964-69 (205). Udvalget ang. den bolig- og byggepolitiske målsætning 1964-68 (215). (NP/MH)

MINISTERIET FOR FORURENINGSBEKÆMPELSE 1971-73

34

MILJØMINISTERIET 1973-

Som følge af den voksende opmærksomhed omkring forureningsproblemer i naturen og i det menneskelige miljø nedsatte Indenrigsmin. 19.11.1969 et midlertidigt Forureningsråd, se s. 1630. Et mere permanent organ blev *Min. for Forureningsbekæmpelse*, som oprettedes ved bek. 460 af 13.10.1971. I dets forretningsområde samledes og udbyggedes sagområder, der hidtil havde hørt under forskellige ministerier, nemlig Indenrigsmin. (vandforsyning, levnedsmidler mv.), Landbrugsmin. (vandafledning, kemikaliekontrol), Fiskerimin. (beskyttelse af ferske og salte vande) og Handelsmin. (olie- og kemikaliefurening). Ved kgl. res. af 27.9.1973 blev *Min. for Forureningsbekæmpelse* omdannet til *Miljømin.*, og det bestemtes samtidig, at yderligere områder skulle henlægges til dette ministerium. Ved bek. 540 af 5.10.1973 overførtes sager fra Boligmin. (by-, lands- og regionsplanlægning mv.), fra Indenrigsmin. (lov om tilbudspligt), fra Landbrugsmin. (skovvæsen mv.), fra Min. for Kulturelle Anliggender (fredningsvæsen herunder Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning) og fra Min. for Offentlige Arbejder (råstoflov og lov om kystfredning).

Miljømin. fik i de følgende år tilført yderligere sagområder. Ved bek. 205 af 28.3.1974 overførtes landvæsensretter fra Landbrugsmin. og Danmarks Geologiske Undersøgelser fra Min. for Offentlige Arbejder. Ved bek. 530 af 24.10.1974 overførtes udryddelse af rotter fra Indenrigsmin. Ved bek. 492 af 15.9.1975 overførtes loven om farten på Gudenå mellem Randers og Silkeborg fra Min. for Offentlige Arbejder. Ved bek. 35 af 28.1.1976 overførtes Tilsynet med Nukleare Anlæg fra Undervisningsmin.

Enkelte sagområder blev siden flyttet bort fra Miljømin. Ved bek. 577 af 17.11.1977 overførtes begunstigelser for mergelselskaber til Landbrugsmin. Ved bek. 210 af 6.5.1982 overførtes lov om Statens Bygge- og Boligfond med undtagelse af bestemmelserne om udlån til grundkøb og byggemodning til Boligmin. Ved bek. 94 af 20.1.1983 overførtes den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed efter naturfredningslovens §49 til Kulturmin. Samtidig afgav dette ministerium administrationen af lov om historiske

skibsvrag til Miljømin. (bortset fra den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed). Ved lov 510 af 28.10.1983 blev lov om landvæsenstretter henlagt fra Miljømin. til Justitsmin.

Knap to måneder efter oprettelsen af Min. for Forureningsbekæmpelse havde Arbejdsgruppen vedr. Centraladministrationens Organisation (Korsbæk-Udvalget) afgivet betænkning (10.12.1971). Arbejdsgruppens flertalsindstilling, der bl.a. støttedes af Holger Lavesen, der havde deltaget i Arbejdsgruppen, og som blev det nye ministeriums første departementschef, gik bl.a. ud på en omdefinering af rollefordelingen mellem departement og direktorat. Departementet skulle især være sekretariat for ministeren og beskæftige sig med udvikling og planlægning, mens den løbende administration skulle varetages af direktoratet. Tanker om et mindre formelt forhold og større personalebevægelighed mellem departement og direktorat indgik også heri.

Disse synspunkter blev lagt til grund ved organisationen af Min. for Forureningsbekæmpelse (notat af 26.11.1971 i Administrative Samlinger). Ved bek. 108 af 27.3.1972 oprettedes Miljøstyrelsen med videre beføjelser, end der hidtil normalt var henlagt til direktorater. Min. for Forureningsbekæmpelse fik tre kontorer. Som følge af den store udvidelse af forretningsområdet i forbindelse med omdannelsen til Miljømin. i 1973 var antallet af kontorer i 1975 nået op på 10. Tankerne fra Korsbæk-Udvalget videreførtes gennem oprettelse af nye direktorater, som i den skikkelse, de nu fik, betegnedes som styrelser (Finansudvalgets aktstykke 422 af 10.6.1975). Ved tre bek. af 27.10.1975 (540, 541 og 542) oprettedes Skovstyrelsen, Planstyrelsen og Fredningsstyrelsen. En tilsvarende placering fik Statens Levnedsmiddelinstitut, der i 1985 ændrede navn til Levnedsmiddelstyrelsen. Fra 1.1.1987 blev Fredningsstyrelsen og Skovstyrelsen forenet i Skov- og Naturstyrelsen. Efter 1975 havde Departementet 5 kontorer. Ordningen blev betragtet som en art integration af departement og styrelser, der tilsammen udgør Miljømin.

Min. for Forureningsbekæmpelse og Miljømin. fik et for alle kontorer fælles journalsystem. Sager udlånt til Min. for Forureningsbekæmpelse fra Indenrigsmin., og sager overdraget fra Min. for Forureningsmin. til Miljømin., er efter endt afbenyttelse afleveret til Rigsarkivet og indgår i hhv. Indenrigsmin.s og Min. for Forureningsbekæmpelses arkiver som særlige delarkiver.

Henvisninger: Redegørelse fra Arbejdsgruppen vedr. Centraladministrationens Organisation, 1971 (629/Sv.2673). Administrationsdepartementet: *Organisationsudvikling II. Samling af eksempler*, 1976 s. 63-74. Henning Hummelose: En rapport om planlægnings- og udviklingsopgaver i Miljømin., i: *Nord. Adm. Tidsskrift*, 1975 s. 325-34. Miljømin.s Struktur. Gennemgang og justering af departementets struktur og samspillet mellem styrelserne, 1978 (Sv. 3731).

Beretninger om oprettelsen af Min. for Forureningsbekæmpelse, Rigsarkivets Håndskriftssamling 5 B 49.

Indhold: Min. for Forureningsbekæmpelse: Journalsager 1971-72 udlånt 1973 til Miljømin.

Miljømin., 6. Kontor A og B: Journalsager 1974-75. 6. Kontor, By- og Landzonenloven: Journalsager 1974-75. 7. Kontor: Journalsager 1974-75. (NP/MH)

MINISTERIET FOR SUNDHEDSVÆSEN 1926-29

20

Ministeriet for Sundhedsvæsen oprettedes dec. 1920 i forbindelse med dannelse af regeringen Th. Madsen-Mygdal, jf. bek. 309 af 14.12.1926 om nedlæggelse af Socialmin. og oprettelse af et Min. for Sundhedsvæsen. Ministeriet nedlagdes atter 1929 i forbindelse med dannelse af regeringen Stauning-Munch, jf. bek. 102 af 30.4.1929 om oprettelse af et Min. for Søfart og Fiskeri, nedlæggelse af Min. for Sundhedsvæsen og oprettelse af et Socialmin.

Ministeriets forretningsområde hentedes fra Indenrigsmin. og Socialmin. Således var 2. Kt. i Min. for Sundhedsvæsen identisk med 2. Kt. i Socialmin. I 1927 afgav Min. for Sundhedsvæsen sager vedr. lærlingeforhold, arbejdstilsyn og ulykkesforsikring til Indenrigsmin., jf. bek. 85 af 26.4.1927.

Ministeriet var organiseret med 2 kontorer: 1. Kt.: Sundheds-

væsen i almindelighed, arbejdstilsyn, ulykkesforsikring, 2. *Kt.*: Åndssvageforsorg og anden form for forsorg - samt et *Direktorat for Internationalt Socialpolitisk Samarbejde*, der i 1927 overgik til Indenrigsmin.

Gennem hele sin eksistens havde Min. for Sundhedsvæsen bogholderi og sekretærpersonale fælles med Indenrigsmin., og det var ved nedlæggelsen endnu ikke endeligt organiseret. Sagområderne gik tilbage til de ministerier, de var kommet fra. Arkivmæssigt har Min. for Sundhedsvæsen ikke sat andre spor end brevhovederne og rygtitler på protokoller, som sammen med ministeriets sager i øvrigt nu indgår i Indenrigs- og Socialministeriernes arkiver (s. 212 og 288). (MH)

SUNDHEDSMINISTERIET 1987- 43

Sundhedsministeriet oprettedes i forbindelse med regeringsomdannelsen 10.9.1987.

Ressort

Hovedstammen i ministeriets forretningsområde blev hentet fra Indenrigsministeriets Sundhedsafdeling. Tillige overtog Sundhedsmin. forretninger fra Miljømin. (levnedsmiddelspørgsmål), Socialmin. (foranstaltninger imod alkohol- og narkotikamisbrug) og Min. for Grønland (grønlandsk sundhedsvæsen). Den oprindelige beslutning om, at ministeriet endvidere skulle overtage Undervisningsministeriets forretninger vedr. uddannelse af medicinsk mv. personale blev derimod ikke virkeliggjort.

Organisation

Ministeriets organisering var planlagt med et forløb gennem flere faser, der omfattede såvel departementet som styrelserne og var rettet imod udarbejdelsen af en ny sundhedslov.

Departementet etableredes med en *Ledelsesgruppe*, bestående af departementschefen, en nyansat økonomi- og planlægnings-

chef og en nyansat administrativ udviklingschef, et *Økonomisk-Statistisk Sekretariat* og 6 kontorer. En *Koncernledelse*, sammensat af departementschefen, økonomi- og planlægningschefen, den administrative udviklingschef, lederen af ministeriets sekretariat og cheferne for Rigshospitalet, Statens Seruminstitut, Sundhedsstyrelsen og Levnedsmiddelstyrelsen skulle "... udgøre et forum for tilrettelæggelse af den faglige og økonomiske styring inden for hele ministerområdet ..." Under den administrative udviklingschef skulle et antal *styregrupper* forestå ministerområdets udviklings- og lovgivningsprojekter.

Mellem departementets kontorer deltes opgaverne (1990) således: *Sekretariats- og Budgetkontor*: Bevillinger, økonomistyring, personale, sekretariat for koncernledelsen, udvikling af teknologipolitik inden for ministerområdet, dokumentation, information. 1. *Kt.*: Uddannelse, forskning, lovgivning, patienters rettigheder. 2. *Kt.*: Sygehusvæsen og Statens Seruminstitut, sygehuslovgivning, koordinering af planlægningen på sundhedsområdet. 3. *Kt. Primær Sundhedstjeneste*: Kommunale sundhedsordninger, sundhedsberedskab, Sundhedsstyrelsen, embedslægerne, sundhedspolitik, sygesikring. 4. *Kt.*: Apotekervirksomhed, lægemidler, levnedsmidler. 5. *Kt.* Forebyggelse, sundhedsfremme, foranstaltninger mod alkohol-, tobaks-, narkotikamisbrug og AIDS, lovgivning mod kønssygdomme og smitsomme sygdomme, vaccination, svangerskabsforebyggelse og bedriftssundhedstjeneste. 6. *Kt.*: Sundhedsvæsen i Grønland. *Projektsekretariat*.

Henvisninger: Sundhedsministeriet, et nyt tværgående ministerium, Administrativ Debat 1987:4 s. 3ff.

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990). (MH)

Finansvæsen. Skatter og afgifter

FINANSMINISTERIET 1848-

04

Finansministeriet oprettedes ved kgl. kundg. af 24.11.1848. Samtidig ophævedes de regeringskollegier, mellem hvilke den centrale finansforvaltning hidtil havde været delt (se I s. 322f., 347ff., 354ff., 400, 408f., 413 f., 417ff., 428ff., 432ff., 505ff.).

Fra sin oprettelse var Finansmin. langt det største ministerium, og dets departementer og direktorater havde betydelig institutionel selvstændighed. Finansmin. blev aldrig en integreret institution, men bestod af sideordnede styrelser, der kun var fælles om ministeren. En del af disse styrelser har midlertidigt eller varigt fundet plads i andre ministerier, uden at der i den forbindelse skete noget brud i deres institutionelle og arkivmæssige kontinuitet. Bortset fra ministerarkiver, embedsmandsarkiver og ministerielle udvalgsarkiver er det følgende derfor alene en oversigt over finansministerens ansvarsområde og ministeriets organisation gennem tiden. Beskrivelsen af de institutioner og arkiver, der gennem tiden er indgået i Finansmin., sker i selvstændige artikler. Arkivalisk fremtræder de som selvstændige provenienser. Det gælder følgende områder:

Administrationsdepartementet (s. 407), Bestyrelsen for de Militære Underklassers Pensionering og Invalideforsørgelsen (Invalidebestyrelsen, se s. 1720), Budgetdepartementet (Finansdepartementet, herunder Finansmin.s Sekretariat, se s. 350), Danmarks Statistik (Statistisk Tabelværk, Statistisk Bureau, Det Statistiske Departement, se s. 1826), Domænevæsenet (se Landbrugsmin., s. 252), Finanshovedkassen (s. 345), Koloniernes Centralbestyrelse (s. 1895), Lønnings- og Pensionsvæsenet (s. 400), Postvæsenet (s. 1071), Revisionsvæsenet (generaldecisioner, revisionsdepartementer, hovedrevisorater, Rigsrevisionen, se s. 1800), Skattedepartementet (Generaldirektoratet for Skattevæsenet, se s. 366), Statsaktivforvaltningen (s. 1773), Statsboghol-

Kristian Hansen Kofoed (1879-1951). Hvis man kan tale om grå eminencer i den danske centraladministration, er K. H. Kofoed et godt bud på titlen. Hans karriere var atypisk. Han var født af fattige forældre på landet og fik sin uddannelse som cand.mag. i naturhistorie og geografi, blev medlem af Det Radikale Venstre og indvalgt i Folketinget i 1913. På grund af sin store arbejdssevne og viden om lønforhold i administrationen blev han formand for Lønningsrådet. Statsminister Niels Neergaard ophøjede i 1920 formandsskabet til en departementschefstilling og udnævnte Kofoed til formand for Sparekommissionen af 1921.

Da stillingen som departementschef for Finansministeriets 1. Departement blev ledig i 1924, indstilledes Kofoed, og selv om ministeriets juridiske personale protesterede, blev Kofoed udnævnt. Han udbyggede hurtigt departementets indflydelse og opnåede, at intet fagministerium måtte søge bevilling hos den lovgivende myndighed, uden at sagen først var forelagt og tiltrådt i Finansministeriet. Det var nærmest med uvilje, at han i 1942 blev finansminister i regeringen Scavenius. Som politiker støttede han forhandlingspolitikken med tyskerne og var modstander af sabotage. Han fortsatte som departementschef efter Befrielsen, indtil han gik af i 1949 (Det Kgl. Bibliotek).

deriet (s. 342), Statsgældsforvaltningen (s. 1794) og Told- og Forbrugsafgiftsdepartementet (Generaltolddirektoratet, se s. 383).

Afgrænsning og ressortforhold

Finansmin. overtog alle sager, der havde hørt under Finansdeputationen og Direktionen for Statsgælden og Den Synkende Fond, dvs. anvisningsvæsenet, inden- og udenlandske betalinger, statsaktiverne og møntvæsenet. Fra Rentekammeret overtog det sager vedr. det direkte skattevæsen og lotterierne, og fra Generaltoldkammer- og Kommercekollegiet overtog ministeriet sager vedr. det indirekte skattevæsen (told og konsumtion) og kolonierne. Endvidere blev overbestyrelsen af postvæsenet og

Det Statistiske Tabelværk lagt under finansministeren. Finansmin.s organisations- og ressortforhold 1848-1935 er detaljeret beskrevet i oversigterne over den civile centraladministration (se Henvisninger). I det følgende nævnes for denne periode kun de væsentligste ændringer.

Det Statistiske Tabelværk blev ved kgl. res. af 19.11.1849 overført til Indenrigsmin. og pr. 1.1.1850 organiseret som Statistisk Bureau. Da udgifterne hertil på finanslov 1853/54 opførtes på Finansmin.s budget, førtes Statistisk Bureau 1.7.1853 tilbage under Finansmin.

Ved kgl. res. af 21.9.1849 overførtes sager vedr. de kgl. domæner fra Indenrigsmin. til Finansmin., hvor der 1.10.1849 oprettedes et *Domænedirektorat*. Domænesagerne blev 1896 overført til Landbrugsmin, se s. 252.

Ved lov af 9.4.1851 oprettedes *Bestyrelsen for de Militære Underklassers Pensionering og Invalidforsørgelsen* (s. 1720), som henlagdes direkte under finansministeren.

Ved kgl. kundg. af 28.1.1852 blev Finansmin. fælles ministerium for hele Monarkiet (dvs. både Kongeriget og Hertugdømmerne). Ved bek. af 10.2.1852 overførtes fra 15.2.1852 de finans- og toldsager, der hidtil havde været behandlet i Min. for Slesvig (s. 471) til Finansmin. De holsten-lauenborgske finans-, told- og postsager blev kort efter oprettelsen af Min. for Holsten og Lauenborg lagt under Finansmin. (bek. af 30.3. 1852). Sager vedr. det direkte skattevæsen sortererede derimod under de respektive ministerier for Hertugdømmerne.

Ved kgl. res. af 15.10.1854 blev sager vedr. Rigsrådet (oprettet iht. forfatningsforord. af 26.7.1854) underlagt finansministerens bestyrelse, jf. Rigsrådsager s. 224.

Efter gennemførelse af forfatningslov af 2.10.1855 for Monarkiets fælles anliggender blev de af Finansmin.s sager, som vedkom Kongerigets særlige anliggender, ved kgl. res. af 28.10.1855 overført til Indenrigsmin. Indenrigsmin. blev derved finansministerium for kongerigske anliggender (dvs. for de sager vedr. finanserne, som hørte under Indenrigsmin., Justitsmin. og Kultusmin.). Indenrigsmin. varetog oppebørsel af Kongerigets særlige indtægter (direkte skatter, stempelafgifter mv.), udarbejdelse af finanslov iht. Junigrundloven samt administration af Kongerigets særlige statsgæld.

Ved samme kgl. res. oprettedes Min. for Monarkiets Fælles

Indre Anliggender (Fællesindenrigsministeriet, se s. 225). Fra Finansmin. overtog det sager vedr. postvæsenet, domænevæsenet i Kongeriget og Koloniernes Centralbestyrelse. Fra 1.11.1856 overførtes også toldvæsenet til Fællesindenrigsmin. Da dette ministerium ved kgl. kundgørelse af 26.7.1858 nedlagdes 1.8.1858, overgik hele dets ressort til Finansmin., herunder de sager vedr. indfødsret og statens mellemværende med Civillisten, som Fællesindenrigsmin. havde overtaget fra Indenrigsmin.

De finansielle sager, der ved kgl. res. af 28.10.1855 eller senere var overført til Indenrigsmin., blev ved kgl. res. af 4.10.1861 lagt tilbage under Finansmin. Dog forblev sager om direkte skatter og stempelafgifter under Indenrigsmin. i analogi med ressortfordelingen mellem Finansmin. og de særlige ministerier for Hertugdømmerne.

Efter afståelsen af Hertugdømmerne i 1864 førtes skatte- og stempelsager ved kgl. res. af 26.3.1865 tilbage fra Indenrigsmin. til Finansmin., hvor de henlagdes under Generaltolddirektoratet, der herefter kaldtes *Generaldirektoratet for Skattevæsenet* (fra 1902 Skattedepartementet). Samtidig blev sager vedr. indfødsret, statens mellemværende med Civillisten samt bygnings- og have-sager overført fra Finansmin. til Indenrigsmin., under hvilket også Koloniernes Centralbestyrelse var henlagt i perioden 1865-70. Rigsrådssagerne kom under Konseilspræsidiat.

Pr. 1.4.1872 blev færgevæsenet afgivet fra Generalpostdirektoratet til Indenrigsmin., og ved bek. 146 af 8.11.1873 blev overbestyrelsen af postvæsenet henlagt hertil.

Koloniernes Centralbestyrelse nedlagdes ved kgl. res. af 24.2.1917 med virkning fra 1.4.1917, dagen for De Dansk-Vestindiske Øers afståelse. Vestindiske sager, som måtte opstå herefter, blev behandlet i Finansmin.s Sekretariat.

Ved bek. 248 af 17.9.1925 overtog Finansmin. sager vedr. tjenestemænds ansættelsesforhold fra Statsmin.

Ved bek. 42 af 18.2.1948 blev sager vedr. tilrettelæggelse af statsmyndigheders indkøb og forbrug af tryksager samt udgivelse af tryksager mv. lagt under Finansmin. Sager vedr. ministeriernes tryksager i almindelighed overførtes fra Undervisningsmin. til Finansmin.

Ved bek. 154 af 8.4.1960 overtog Finansmin. sager vedr. lovgivning om Danmarks Nationalbank mv. fra Handelsmin. Dette

sagområde samt Det Statistiske Departement afgav Finansmin. til Økonomimin. (bek. 284 af 9.9.1961). Ved cirk. af 18.11.1963 overførtes udenlandske betalinger (Statsgældsforvaltningen) til Danmarks Nationalbank. Det samme blev senere tilfældet med indskrivningsvæsenet (bek. 471 af 25.10.1971), se s. 1794.

Ved kgl. res. af 24.8.1965 overførtes Lønnings- og Pensionsdept. til Økonomimin., hvorfra sagområdet senere udskiltes som *Min. for Statens Lønnings- og Pensionsvæsen* (bek. 48 af 2.3.1968). Fra Finansdepartementerne overførtes ligeledes til Økonomimin. (bek. 261 af 22.6.1965): Anvisningskt. samt sager vedr. Forvaltningsnævnet (s. 407), Finansministeriets kommitterede i edb-spørgsmål (s.364), Statens Nævn for Papir og Tryksager (s. 1714), Statens Trykningskontor (s. 1714), Statens Annonce- og Reklamebureau (s. 1711) samt Statens Hulkortcentral (s. 1717).

Ved bek. 90 af 23.3.1968 blev alle sager vedr. statens udlånsvirksomhed (Statsaktivforvaltningen) fra 1.4.1968 udlagt til Kongerigets Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning.

Efter regeringsskiftet 11.10.1971 deltes Finansmin. Skattedepartementet og Departementet for Told- og Forbrugsafgifter udgjorde et min., der videreførte navnet *Finansmin.* Finansdepartementet, der herefter kaldtes Budgetdepartementet, forenedes med Min. for Statens Lønnings- og Pensionsvæsen og Økonomimin. til *Økonomi- og Budgetmin.* Dette ministerium deltes 27.9.1973; der oprettedes et *Budgetmin.* omfattende Budgetdepartementet, Administrationsdepartementet (oprettet 1970, se s. 407) samt Lønnings- og Pensionsdepartementet. Ved regeringsskiftet 19.12.1973 nedlagdes Budgetmin. De tre nævnte departementer forenedes med oppebørselsdepartementerne under navnet *Finansmin.* Denne sammenlægning ophævedes ved næste regeringsskifte 13.2.1975, men således at oppebørselsdepartementerne samledes i *Min. for Skatter og Afgifter* (s. 398), mens Budgetdepartementet, Administrationsdepartementet og Lønnings- og Pensionsdepartementet udgjorde Finansmin.

Sager vedr. udbetalinger til kommuner mv. iht. merværdiafgiftloven overførtes ved bek. 503 af 5.9.1973 fra Finansmin. til Indenrigsmin. Sager vedr. Den Internationale Valutafond blev ved bek. 203 af 28.3.1974 overført fra Finansmin. til Økonomimin. Finansmin. overtog ved bek. 84 af 16.2.1976 sager vedr. Statstidende fra Justitsmin. Sager vedr. Møntvæsen overførtes

ved bek. 625 af 29.11.1984 fra Finansmin. til Industrimin. Sager vedr. lov om boligsparekontrakter overførtes ved bek. 753 af 8.10. 1986 fra Finansmin. til Boligmin.

Organisation

Ved kgl. res. 3.12.1848 blev Finansmin. organiseret i 5 departementer: 1. *Departementet for Finanssager i Almindelighed*, 2. *Departementet for Assignationsvæsenet (anvisningsvæsenet), Mønten og Skattesager*, 3. *Departementet for Statsaktiverne*, 4. *Departementet for Statens Udenlandske Betalinger*, 5. *Departementet for Statsgælden*. Hertil kom 2 *generaldecisioner*, der varetog revision af henholdsvis de indirekte og de direkte skatter, samt 3 *direktorater* for henholdsvis *toldvæsen*, *post- og befordringsvæsen* og *kolonierne*. Endvidere hørte direktionerne for Den Almindelige Enkekasse, for Livrente- og Forsørgelsesanstalten samt Livsforsikringsanstalten i København (s. 1340) og for Statistisk Tabelværk under Finansmin.

Ifølge kgl. res. af 13.12.1864 bestod Finansmin. af tre departementer: 1. *Departement for Anvisningsvæsenet og Statsbogholderiet*, 2. *Departement for Statsaktiverne og Domænerne*, 3. *Departement for Statsgælden og Pensionsvæsenet*. Ministeriets *Sekretariat* var en selvstændig afdeling uden for departementerne, indtil det i 1872 blev lagt under Departementet for Statsgælden og Pensionsvæsenet, der herefter kaldtes 1. *Departement*. Departementet for Statsaktiverne og Domænerne blev 1872 delt mellem 1. *Departement* og Departementet for Anvisningsvæsenet og Statsbogholderiet, herefter kaldt 2. *Departement*. Ved siden af departementerne var der direkte under finansministeren to generaldirektorater (for postvæsenet og skattevæsenet), tre generaldecisioner (for revision af regnskaber vedr. det direkte og det indirekte skattevæsen samt for postvæsenets regnskaber) og Statistisk Bureau.

Ved bek. 49 af 29.3.1902 oprettedes et særligt departement for det direkte skattevæsen, *Skattedepartementet*, se s. 366. Det hidtidige Generaldirektorat omfattede herefter alene toldvæsenet. Det skiftede 1919 navn fra Generaltolddirektoratet til *Departementet for Told- og Forbrugsafgifter*, se s. 383.

Ved lov 118 af 14.5.1909 ophævedes Bestyrelsen for de Militære Underklassers Pensionering og for Invalideforsørgelsen, se s. 1720. Ved bek. 132 af 26.5.1909 oprettedes et 3. *Departement* i

Ejnar Dige (1899-1981). Under den tyske besættelse af Danmark spillede Ejnar Dige som departementschef i Finansministeriet en væsentlig rolle. Han udnævntes i 1942, og i samarbejde med H. H. Koch, som var departementschef i Socialministeriet, frigav han i hemmelighed i 1944 millionbeløb af statskassen til humanitære og illegale formål. Dige gik af som departementschef i 1966 (Det Kgl. Bibliotek).

Finansmin. bestående af Kontoret for Pensions- og Invalideforsørgelsessager (tidl. Kt. for Pensionssager), Enkeforsørgelseskontoret samt Anvisnings- og Bogholderikontoret (tidligere under Invalidbestyrelsen).

Ved bek. 249 af 17.9.1925 omorganiseredes Finansmin.s departementer. Den hidtidige anvisning af løbende indtægter og udgifter på statskassen bortfaldt og dermed også Kontoret for Anvisningsvæsenet. Under et nyt kontor, Lønningskontoret, henlagdes alle sager vedr. statstjenestemænd, herunder sager vedr. statstjenestemænds retsstilling, organisationsret, ferie og orlov, som hidtil havde hørt under Statsmin. Samtidig blev Statsbogholderiet og Finanshovedkassen sammendraget til én institution, kaldet *Finanshovedbogholderiet*. Finansmin. havde herefter følgende tre departementer: 1. *Departement* med Sekretariats- og Budgetkontoret, Lønningskontoret og to Statsaktivkontorer, 2. *Departement* med Finanshovedbogholderiet, Statsgældskontoret, Kuponskontoret, Kontoret for Udenlandske Betalinger og Kontrolrevisionskontoret; 3. *Departement* med Kontoret for Pensions- og Enkeforsørgelsessager, Anvisnings- og Bogholderikontoret og Enkeforsørgelseskontoret. Sidstnævnte kontor bortfaldt i 1926. Samme år bortfaldt 3. *Departement*; dets kontorer henlagdes til 1. *Departement*.

I årene 1942-44 omorganiseredes Finansmin. på ny. 2. *Depar-*

tement ophævedes; Finanshovedbogholderiet og Statsgældskontorerne lagdes under 1. Departement, der derefter kaldtes *Departementet for Finansvæsenet*. Dette organiseredes i fire afdelinger: 1. *Budget- og Statsgældsafd.* med Sekretariats- og Budgetkt., Statsgældskt. samt Noterings- og Indskrivningskt., 2. *Finanshovedbogholderiet* med Statsbogholderiet, Finanshovedkassen samt Kupons- og Kontrolrevisionskt., 3. *Lønnings- og Pensionsafd.* med Lønningskt., Enkeforsørgelses-, Anvisnings- og Bogholderikt., 4. *Statsaktivforvaltningen*. I 1948 ophævedes Enkeforsørgelses-, Anvisnings- og Bogholderikt.; enkeforsørgelse overførtes til Kontoret for Pensionssager, anvisnings- og bogholderisager til et nyoprettet Anvisningskt., der fra Lønningskt. overtog anvisning og bogholderi vedr. lønninger og pr. 1.4.1949 tillige den anvisning og udbetaling af pensioner, der hidtil var ekspederet gennem Finanshovedkassen.

Ved lov af 7.6.1958 oprettedes et *Lønnings- og Pensionsdepartement* omfattende lønningskontorerne, pensionskt., og den ved lov oprettede stilling som konsulent i overenskomstspørgsmål. Pr. 15.11.1962 deltes Departementet for Finansvæsenet i to. 1. *Finansdepartement* omfattede Sekretariats- og Budgetkt., Kontrolrevisions- og Kuponskt., Statsbogholderiet og Finanshovedkassen. Under 2. *Finansdepartement* henlagdes Statsgældskt., Fondskt., Anvisningskt., Konsulenten i Rentespørgsmål samt Statsaktivforvaltningen. I 1966 blev de to finansdepartementer på ny lagt sammen.

I forbindelse med normeringsloven for 1963/64 deltes Sekretariats- og Budgetkt.; Sekretariatet fik sager vedr. ministeriets og underinstitutioners personale og organisation samt sager vedr. møntvæsenet; til Budgetkt. henlagdes udarbejdelsen af finans- og tillægsbevillingslove og behandlingen af bevillingssager i forbindelse hermed samt spørgsmål om ydelse af statsgarantier.

Idet indskrivningsvæsenet (s. 1796) ved bek. 471 af 25.10.1971 blev henlagt til Danmarks Nationalbank, nedlagdes Fondskontoret og Kontrolrevisions- og Kuponskontoret.

Pr. 1.1.1988 blev Lønnings- og Pensionsdepartementet og Administrationsdepartementet forenet i Administrations- og Personaledepartementet, se s. 411.

Henvisninger: G.N.Kringelbach: *Den civile Centraladministration 1848-93*, 1894 s. 36-114. L.Laursen: *Den civile Centralad-*

Indgangen fra Christiansborg Slotsplads til Finansministeriet i Kancellibygningen (Den Røde Bygning), opført 1715-20 af J.C.Ernst som ledende bygmester (foto: Tage Ludvigsen).

ministration 1894-1913, 1921 s. 21-56. Harald Jørgensen: *Den civile Centraladministration 1914-35*, 1936 s. 17-57. *Administrationskommissionen af 1923* 3. bet., 1925 (Sv. 707). *Statsregnskabskommissionen af 1921* bet. af 6.3.1926, (Sv. 356). Hans Bjarne: *Finansforvaltningen i Staten*, 1934. *Rentekammersystemet*, Vejledning nr. 3., Rigsarkivets 2. Afd., 1982 s. 27-29.

Budgetdepartementets mødeværelse i Kancellibygnings østre fløj.

Konseilspræsidiets arkiv 1848/128, /173, 1849/18. Finansministerens journal 1848/255, 1849/196. Finansministeriets Sekretariat 1849/12, /113, /1308, 1869/2263, 1871/2826, 1896/2199. Gruppeordnede sager, Personale 1921-34.

Minister Kjeld Philip, Privatarkiv (depot). Departementschef Ejnar Dige, Privatarkiv nr. 5335.

Oversigt over arkivet:

- Minister- og embedsmandsarkiver s.337
- Udvalg og kommissioner ad hoc. Byggeudvalg s.337
- Assignationskontoret 1848-64 s.339
 - Kontoret for Anvisningsvæsenet 1864-1925
- Statsbogholderiet 1849-1980 s.342
- Finanshovedkassen 1849-1965 s.345
- Budgetdepartementet 1971- s.347
- Finansmin.s Sekretariat 1849-1925 s.350
 - Finansmin.s Sekretariats- og Budgetkontor 1925-63
 - Finansmin.s Sekretariat 1963-71
 - Budgetdept.s Sekretariat 1971-86
 - Sekretariats- og International Afd. 1986-
- Embedsmandsarkiver s.359
- Udvalg og kommissioner ad hoc. Byggeudvalg s.359
- Finansmin.s Budgetkontor 1963-71 s.359
 - Budgetdept.s Budgetkontor 1971-74

- Budgetområde I-IV 1974-80
- Budget- og Planlægningsafdelingen 1980-
- Kontoret vedr. Stillingskontrol 1970-80 s. 361
- Den Økonomiske Konsulent 1969- s.362
 - Økonomigruppen 1974-
- Kontoret vedr. Budgetoverslag 1966-74 s.363
- Edb-Sekretariatet 1970-79 s.364
 - Den Kommitterede i Rationaliseringsspørgsmål 1979-86
- Arbejdsgruppen vedr. Perspektivplan I 1968-71 s.364
- Styringsgruppen vedr. Perspektivplan II 1971-73
- Planlægningsgruppen 1974-80.

Minister- og embedsmandsarkiver

Indhold: Finansminister Knud Heinesen 1975-79, 1981-82. Finansminister Svend Jacobsen 1979-81. Sager fra dept. chef V.F. Johnsen embedstid 1848-71. Konfidentielle sager fra dept. chef Caroc's embedstid 1874-82. Konfidentielle sager fra dept. chef Schlichtkrull's embedstid 1912, 1917 (se Finansmin.s Sekretariat, Gruppeordnede sager 856).

Dept.chef Erik Ib Schmidts embedsarkiv, se Finansministeriets Sekretariat/Budgetdepartementets Sekretariat s. 359.

Udvalg og kommissioner ad hoc. Byggeudvalg 04/199

En del af kommissionsarkiverne er indordnet i Sekretariatets række af Gruppeordnede sager (s.353); der henvises i det følgende hertil med forkortelsen FSG. Kommissionsarkiverne omfatter sager fra kommissioner nedsat både af Finansmin. og af andre ministerier, hvor Finansmin. har været repræsenteret. Arkiver fra udvalg nedsat af Finansmin.s departementer *efter 1960* er i reglen beskrevet i artiklerne om pågældende departement.

Indhold: Komm. af 20.12.1848 ang. Den kgl. Civilliste 1848-49 (FSG 345). Krigsskadeserstatningskomiteerne af 1849 og 1850, 1849-52 Budgetkommissionen af 17.3.1856 (4) (FSG 410). Undersøgelseskomm. af 1.8.1857 om Sundtoldens afløsning (FSG 824). Revisionskommissionen vedr. Elbskibs fart 1858-63 (FSG 425). Budgetkomm. af 18.2.1860 og 31.3.1860, 1860-64 (FSG 349-351). Kommissionen af 31.3.1860 til at forberede indførelsen af

en regnskabsret mv. 1860-61 (FSG 847). Forstudvalget af 18.12.1860 (7). Den internationale finanskomm. iht. fredstraktaten af 30.10.1864 (FSG 707-708). Krigsskadeserstatningskomm. iht. lov af 17.11.1865 (FSG 505-50). Finanslovkomm. af 4.12.1909, 1909-13 (55) (FSG 867-875). Udvalg ang. en omordning af Statens anvisnings-, bogholderi- og udbetalingsvæsen af 21. 10.1916, 1916-17 (FSG 856). Statsregnskabskommission af 28.10.1921 (80) (FSG 858-866). Statsskatteudvalget af 24.6.1924, 1924 (82). Den sønderjyske Realkreditkomm. 1925-26 (85). Udvalg af 1929 ang. anvendelsen af Garnisonssygehus og arealer og bygninger bag Sølvgedes Kaserne (91). Udvalg af 3.8.1929 ang. statens vareindkøb (92). Udvalg af 30.3.1932 ang. statens kirkers overgang til selveje (95). Udvalg ang. nyordning af politimesterembedernes kasse- og regnskabsvæsen 1933-40 (101). Udvalg af 10.1.1934 ang. evt. ændring af tjenestemandsløvens §44 (100). Udvalg af 15.10.1935 ang. statens hovedrevision (115). Udvalg af 3.9.1936 ang. politivæsenets regnskabs- og kassevæsen (118). Skattelovskommissionen af 15.2.1937 (122). Udvalg af 22.6.1937 ang. statens tjenesteboliger (123). Udvalg af 31.5.1938 ang. fraskilte hustruers pensionsret (125). Statusudvalget (bl.a. vedr. fonds), 1938 (123a). Ejendomsskatteudvalget 1938-39, 1943 (123b). Udvalg af 1939 vedr. ændring i statsregnskabets opstilling (123c). Det driftsøkonomiske spareudvalg af 20.2.1940 (123d). Udvalg af 19.11.1940 vedr. forretningsorden for Landsskatteretten mv. (kt.chef H.F.Larsens papirer), 1940-42 (129). Udvalg af 23.1.1941 ang. Meteorologisk Instituts og Søkortarkivets bygningsforhold mm. (131). Udvalg af 15.6.1942 ang. vanføreinstitutionens pensionsordning (133). Udvalg af 1942 ang. rets- og politibygninger (134). Udvalg af 21.1.1943 ang. statens papir- og trykningsudgifter (135). Udvalg af 30.1.1943 ang. økonomiske efterkrigstidsproblemer (140). Lønningkomm. af 13.3.1943, Folkeskolen (145). Udvalg af 11.6.1944 ang. Teknisk Centrals lønningsforhold mv. (148). Udvalg af 3.10.1944 vedr. statsskovdistrikternes kasse- og regnskabsvæsen 1933-50 (149). Fonds 1945-58. Udvalg af 18.10.1949 ang. Kastelets udnyttelse og istandsættelse (182a). Skattefordelingsudvalget, medlemsarkiv, 1949-50 (182b). Spareudvalget af 28.4.1950 (185). Udvalget af feb. 1959 vedr. pensioner til efterladte efter omkomne ved M/S "Hans Hedtofts" forlis (313). Udvalg af 2.10.1959 ang. Landsskatterettens organisation mv. 1959-63 (315). Udvalg af 26.6.1960 til gennemgang af problemer i forb. m. forlystelsesafgiften 1960-63 (332).

Udvalg af 29.6.1963 vedr. statens kasse- og regnskabsvæsen (afd.ch. Chr.L.Thomsens embedsarkiv), 1966-68 (352). Udvalg af 6.3.1969 om skatteadministration (kt.ch. J. Pedersens papirer) 1969-72 (427). Styringsgruppen vedr. perspektiverne for den danske økonomi frem til 1985 (PP II, vedr. udgivelsen af perspektivplan-redegørelse 1972-87, Erik Ib Schmidts, Inge Thygesens og Lars Tybjergs embedspapirer), 1971-74 (445), se s. 364. Udvalg af 12.11.1975 til koordination af informationsvirksomheden mellem stat og kommune (fuldm. Palle Mikkelsens embedspapirer) 1976-78. (POINP/MH)

Assignationskontoret 1848-64

04/1

Kontoret for Anvisningsvæsenet 1864-1925

Dette kontor må ikke forveksles med Bogholderi- og Anvisningskontoret (fra 1948 Anvisningskontoret) i tilknytning til Lønnings- og Pensionsvæsenet (s. 402).

Ved Finansministeriets ordning, jf. bek. af 5.12.1848, overtog Assignationskontoret forretningsområdet fra Finansdeputationens ekspeditions-, assignations- og bogholderikontor (I s. 505f). Kontoret henlagdes under Finansministeriets Dept. for Assignationsvæsen, Mønt- og Skattesager, fra 10.2.1859 Finansministeriets 2. Dept., fra 13.12.1864 Finansministeriets Dept. for Anvisningsvæsen og Statsbogholderi og fra 1.8.1872 Finansministeriets 2. Dept. Kontoret nedlagdes ved bek. af 18.9.1925.

Et kontor for de særlige kongerigske assignationer (dvs. anvisninger på udbetaling fra en offentlig kasse) sorterede fra 1.11.1855 til 4.10.1861 under Indenrigsmin. Ved nedlæggelse af Generalpostkassen 1.10.1859 overtog Assignationskontoret assignationer på tilskud til postkasserne, 1.7.1862 overtog det sager vedr. Klasselotteriet, som det dog 1.4.1865 afgav til Stempelkontoret. Ved kontorets nedlæggelse 1925 overtog Lønningskontoret (s. 402) beregning og anvisning af løn, og øvrige opgaver overtoges af Finanshovedbogholderiet (s. 343).

Indtil 1925 foregik indbetalinger til og udbetalinger fra Finanshovedkassen (s. 345) efter ordre fra Finansmin., som rekvireredes af det ministerium, for hvis regning betalingen skete. Indtægts- og udgiftsanvisninger udfærdigedes af Assignationskt./Kt. for Anvisningsvæsenet. Efter at være noteret i Statsbogholderiet

Edvard Collin (1808-86) gjorde karriere i Finansdeputationen og blev i 1848 direktør i Finansministeriets Departement for Assignations- og Møntvæsen samt Skattesager. Det er dog Collins filantropiske arbejde, hans interesse for kunst og hans venskab med H. C. Andersen, der huskes (Det Kgl. Bibliotek).

blev anvisningerne afgivet til Finanshovedkassen eller (for ind- og udbetalinger uden for København) til en amtstue eller en toldkasse.

Der var tale om to slags anvisningssager: Løbende sager og kvartalssager. Løbende sager var rekvisitioner på enkeltstående udbetalinger. Kvartalssager var rekvisitioner på lønninger, honorarer, tilskud mv., der udbetaltes kvartalsvis eller månedligt med et fast beløb.

Alle indkomne rekvisitioner og skrivelser indførtes i referatjournalen. Anvisninger, der udfærdigedes i løbende sager, indførtes endvidere i reglementer, hvor hver beløbsmodtager (f.eks. embedsmand) var opført med angivelse af lønning, tillæg, gageindeholdelser, særlige honorarer mv. Herefter noteredes de i *Kontrabogholderiet*, der varetoges af Anvisningskontoret, og indførtes i fodjournalen, inden de gik videre til Statsbogholderiet.

Reglementerne førtes fra 1849 samlet, men efterhånden indførtes særlige reglementer for hvert ministerium og fra ca. 1916/17 for de store ministeriers vedkommende to reglementer: A for egentlige lønninger og B for honorarer, tilskud mv. Der er foretaget omfattende kassationer i Anvisningskontorets arkiv.

Indhold: Kopibøger 1888-1911. Journaler (m. registre) 1849-60. Journaler for kongerigske sager 1860-67. Journaler for (Monarkiets) fælles sager 1860-67. Journaler/Referatjournaler 1867-1923. Anvisningsjournaler 1888-1918. Blanketjournal 1919-21. Jour-

nalsager 1849-84. Kopibøger og journaler for Slesvig, Holsten, Lauenborg 1852-65. Journalsager for Slesvig, Holsten og Lauenborg 1852-65.

Gruppeordnede sager: Accisegodtgørelser 1852-57. Forsikringer (nummererede, u.å.). Kreditbevissagen og Nørrejyllands besættelse 1864. Kreditbeviser jf. lov af 27.3.1866 og pensioner til fordrevne embedsmænd 1864-66. Rejsegodtgørelser 1852-57. Samlingspakke (heri: sager vedr. de i kongeriget forblevne slesvigske distrikter, Slesvigs besættelse af fjendtlige tropper, Civilkommissæren for Jylland). Slesvigs besættelse A) postsager, B) toldsager. Eksekutioner. Sager vedr. Holsten og Lauenborg, preussiske penge, Fyns evt. besættelse, tilskud til jyske amtstuer, sager vedr. Prisekommissionen 1864-66). Kapitelstakster, refusioner og kreditbeviser 1870. Havneanlæg i Nyborg, Esbjerg, Fredericia og Strib 1871-72. De med posterne forsendte tidender 1876-91. Pligtige præmier til Statsanstalten for Livsforsikring 1893-1901.

Reglementer: Finanskassens reglementer 1849-1928. Særligt reglement (vedr. Justits-, Kultus- og Indenrigsmin.) 1858-65. Fælles reglement 1858-65. Gagereglementer 1849-60, 1865-77, 1881-97, 1900-27. Reglement vedr. nyt tillæg 1858-65. Supplementsreglement 1920-21. Reglementer for enkelte, civile ministerier samt for versurkonti og vestindiske pensioner 1916-26 div. år.

Anvisningsjournaler (fodjournaler) for civile ministerier 1885-97, for Krigsministeriet 1892-1900, for Marineministeriet 1885-1917. Protokoller over understøttelser (lov af 24.3.1865) 1964-1917. Protokoller over lejeindtægter af statsejendom u.å. Lønforudsprotokoller 1900-18. Regnskab vedr. arvingssløse kapitaler. Slesvigske og holstenske budget- og regnskabsprotokoller 1852-65.

Kontrabogholderiet: Kontranoteringsbøger: Gager 1850-81. Protokoller over gager og pensioner 1891-1905. Gageforbedring (nyt tillæg) 1856-62. Pensioner, postembedsmænd, -enker, -børn 1858-74. Pensioner, embedsmænd 1850-58. Pensioner, enker og børn 1850-58. Aftagende pensioner 1850-74. Særlige kongerigske pensioner 1856-68. Ældre fælles enker 1858-74. Ny fælles enker og børn 1858-74. Ny fælles embedsmænd 1866-74. Pensioner iht. lov af 11.5.1866 og den nye fælles kassebeholdning 1864-69. Fhv. slesvigske embeds- og bestillingsmænd 1865-84. (NP/MH)

Statsbogholderiet 1849-64

04/5

Statsbogholderikontoret 1865-1926

Statsbogholderi og

Kontokurantbogholderikontoret 1926-63

Statsbogholderiet 1963-80

Under det enevældige styre fandtes intet hovedbogholderi for alle statens indtægter og udgifter. Under Finansdeputationen (se I s. 505f.) fandtes et hoved- og kontrabogholderi og under Direktionen for Statsgælden og Den Synkende Fond (se I s. 507f.) et statsgældsogholderi. Ved kgl. res. af 15.12.1848 oprettedes et statsbogholderi under ledelse af en overfinansbogholder, i hvilket alle statens indtægter og udgifter skulle bogføres. Statsbogholderiet udøvede kontrol med, at der ikke afholdtes udgifter uden hjemmel i finanslov, tillægsbevillingslov eller midlertidig bevillingslov. Denne ved grundloven (1915: §48) anordnede kontrol overgik ved statsregnskabsloven (lov 77 af 31.3.1926) til hovedrevisoraterne (s. 1813).

Bogføringen var opdelt i afdelinger svarende til antallet af medarbejdere. I 1849 fandtes 4 afd., i 1924 13. Til hver afd. hørte en journal og to hovedbøger samt evt. bibøger. I hovedbog A overførtes fra journalen de budgetmæssige indtægter og udgifter, i hovedbog B blev de samme beløb debiteret hhv. krediteret de kasser, gennem hvilke de passede.

Ved bek. 249 af 17.9.1925 bortfaldt anvisninger gennem Finansmin. Der indrettedes bogholderier i alle ministerier samt i visse større, selvstændige institutioner (de såkaldte kontohavere), som i mellemregning med Finansmin. kunne trække på dettes konto i Nationalbanken. Bogføringen i Statsbogholderiet foregik herefter på grundlag af de fra kontohaverne indsendte månedlige regnskabsoversigter. Opstilling af statsregnskabet påhvilede Statsbogholderiet, der i stigende omfang tillige fik tilsyn med bogholderi og regnskabsføring i ministerier og styrelser.

Sammen med vekslende kontorer, først og fremmest Finanshovedkassen udgjorde Statsbogholderiet den afd. i Finansmin., der betegnedes *Finanshovedbogholderiet*. Fra 1963 var Statsbogholderiet del af Finansministeriets 1. Dept., fra 1967 1. Dept. 2. Afd. (sammen med Budgetkt. og Kt. vedr. Stillingskontrol). I 1971 indgik det i 2. Afd. i Budgetdept. (s. 347), og 1973-79

udgjorde det sammen med Edb-Sekretariatet en selvstændig *Statsregnskabsafd.* under Budgetdept.

Fra begyndelsen af 1970'erne varetog Statsbogholderiet den centrale bogholderifunktion for en række ministerier (Statsmin., Min. for Lønnings- og Pensionsvæsen) og styrelser (Det Økonomiske Sekretariat, Administrationsdepartementet, Finansdepartementet, Danmarks Forvaltningshøjskole m. fl.) og var dermed involveret i den omlægning af statens kasse- og regnskabsvæsen til edb., der blev forestået af *Edb-Sekretariatet* (s. 364).

Efter oprettelse af Statens Regnskabsdirektorat 1979 (s. 1720) bortfaldt Statsbogholderiet. I dettes arkiv er kasseret en række regnskabsoversigter, bibøger og tableauer. Ved afleveringer til Rigsarkivet er der før 1964 ikke skelnet skarpt mellem arkivalier fra Statsbogholderiet og fra Finanshovedkassen (s. 345).

Henvisninger: H. Bjarne: *Om Finansforvaltningen i Staten*, 1934, s. 52f, 73f, 86-90, 94-100. Bet. afgivet af Statsregnskabskommissionen af 28.10. 1921, 1926 (Sv. 356). 1. Bet. fra Udvalget af 31.3.1950 vedr. Statens Budget og Regnskab, 1955 (Sv. 369). Bet. fra arbejdsgruppen af 17.8.1970 vedr. statens regnskabsvæsen, 1972 (Sv. 2571). Redegørelse for statens edb-regnskabssystem, 1973 (Sv. 3123).

Finansministeriets/Budgetdepartementets Sekretariat, gruppeordnede sager 867, Statsregnskabskommission af 20.10.1921. Finansmin., Udvalg 29.6.1963 vedr. statens kasse- og regnskabsvæsen (352).

Indhold: Kopibøger 1849-1910, 1906-1925. Registre til kopibøger 1872-1910. Brevliste 1878-1925. Journaler m. registre 1849-1925. Korrespondance 1849-1925. Div. sager 1849-1928. Oversigt over forandringer i statsaktiverne 1858-60. Østifternes retsbetjente 1910-19. Straffeanstalterne 1912-19. Sindssygehospitalerne 1912-19.

Kopibøger m. registre for Slesvig, Holsten og Lauenborg 1852-53. Journal for Slesvig 1852-53.

Gruppeordnede sager: Div. sager vedr. Hertugdømmerne 1849f. Akter vedr. den finansielle afregning med hertugdømmerne 1914-23. Sager vedr. de sønderjyske landsdele 1920-23. Akter vedr. det finansielle mellemværende med Island 1870-1928. Sager vedr. Færøerne 1902-28. Konceptforestillinger vedr.

offentliggørelse af statsregnskabet 1855-98. Finansernes forhold til statsbanedriften 1881-1901. Akter vedr. besørgelsen af statens ind- og udbetalinger gennem banker og sparekasser 1902-18. Sager vedr. statsrevisoratet 1911-25. Akter vedr. omordning af statens bogholderi og anvisningsvæsen. Sager vedr. kommissionen vedr. telegrafvæsenets regnskabsvæsen 1924. Div. sager (bl.a. koncepter, bidrag til finanslov) 1870-1923.

Regnskaber: Statskassens hovedkonto 1857-62. Hovedkonto for Monarkiet 1860-63. Hovedkonto (balancer) 1857-63, 1906-20. Hovedbøger A, B 1849-1924. Hovedbøger med reskontri 1921-25. Statens Hovedbøger 1922-64. Reskontri til statens hovedbøger 1924-64. Journaler 1849-1924. Statens journaler 1921-64. Journal I-IX 1922-24. Journal I-V 1924-26. Journal, udgiftsordrer for Nationalbanken 1825-26. Journal for indbetalinger gennem Nationalbanken 1925-26. Journal, advisbreve, skrivelser, ekstrakter 1925-26. Journal 1924-26 for "afviklingsafdelingen". Memorialer 1913-21, 1926-45. Memorial 1924-25 for "afviklingsafdelingen". De jyske amtstuers regnskaber 1917-21. Statusopgørelser 1912-25. Hovedkassebøger 1925-62. Beholdningsbøger 1912-26. Statens kassebeholdning 1925-43. Div. kassebeholdninger 1925-43. Indtægtsrestancer 1925-43. Udgiftsrestancer 1925-31. Indtægts- og udgiftsordrer på Finanshovedkassen 1925. Uafregnede intradebilag 1935-43. Kassekontrolbøger 1925-46. Finanshovedbogholderiets protokol over foretagne kasseeftersyn 1949-55. Udgiftskassebøger V-VIII 1926-62 div. år. Udgiftskassebøger 1942-64.

Legatsager 1929-41. Sager vedr. Erhvervenes Lånefond (finanshovedbogholder Kretz' papirer) 1933-45. Sager vedr. Kaas Briketter (regnskabs- og revisionsberetninger vedr. firmaet K.B., i hvis bestyrelse finanshovedbogholder Kretz sad). Korrespondance og personalesager vedr. Finanshovedkassen 1964. Finanshovedkassen 1850-1959. E. Valentin Hansens papirer: Samarbejdsudvalget vedr. Fængselsvæsenets omlægning 1948, (Justitsministeriets) byggeudvalg vedr. etablering af de særlige straffelejre 1945-46 (05/198/7), Samarbejdsudvalg for internationalt hjælpearbejde 1948.

Kommissioner vedr. toldvæsenet 1855-62. Politiets regnskabsudvalg 1933-40. Skovkasseudvalget 1944-50. Statsregnskabskommission 1919-24. Udvalg vedr. statsregnskab 1938-39. Udvalg vedr. flyvepladser i provinsen 1945-48. Atomenergikommissionen

rens forretningsudvalg, referater 1956-64. Økonomi- og regnskabsudvalg f. fængselsvæsen. Udvalg vedr. vandbygningsvæsen. (NP/MH)

Finanshovedkassen 1849-1965

04/6

Ved bek. af 21.9.1849 blev med virkning fra 1.10.1849 de hidtidige hovedkasser, Zahlkassen og Statsgældskassen (se I s. 318, 726 og 696) sammenlagt til én kasse under navn af Finanshovedkassen. Gennem denne passerede i princippet alle indbetalinger og udbetalinger fra statskassen enten direkte eller indirekte via lokale kasser (amtstuer, toldkasser). Ved bek. 249 af 17.9.1925 forenedes Statsbogholderikontoret og F. under *Finanshovedbogholderiet*. Den centrale kassefunktion bortfaldt, og F. blev alene det sted, hvor kontante ind- og udbetalinger kunne foregå. Anvisning og udbetaling af pensioner overgik 1.4.1949 til (løn-) anvisningskontoret (s. 402). I 1965 ophævedes F. Statens kassefunktioner udføres herefter helt overvejende over pengeinstitutterne.

Sammen med Statsbogholderikontoret (s. 342) og vekslende andre kontorer hørte Finanshovedkassen 1927-65 under Finanshovedbogholderiet. Ved afleveringer til Rigsarkivet før 1964 er der ikke skelnet skarpt mellem arkivalier fra Statsbogholderikontoret og fra Finanshovedkassen.

Størstedelen af Finanshovedkassens arkiv indtil 1912/13 er kasseret.

Indhold: Indkomne breve 1849-78. Div. sager u.å. Indkomne skrivelser vedr. kvitteringsfuldmagter 1881-1924. Kontokurantmellemværender mellem Nationalbanken og særlige københavnske kasser 1872-93. Mellemværender mellem Nationalbanken og filialbanken i Flensborg m.fl. 1861-64. Regnskabskassebog 1849-53. Balancekonto 1849-50. Opgørelser med henvisning til hovedkonto A 1849-56. Finanshovedkassens indtægtsregnskab 1849-50.

Udgiftsregnskab for Landmilitær- og Sømiliteretaten 1849-52. Udgiftsregnskab for 1.-5. Dept. 1849-52. Udgifts- og indtægtsregnskab samt udgiftsrestanceregnskab 1850-51. Udgiftsregnskab for Civil-, Land- og Sømiliteretaten 1852-54. Finanshovedkas-

Finanshovedkassen blev oprettet 1849. Alle statens anvisninger på ind- og udgifter skulle gå gennem kassen indtil 1925, da den kom under Finanshovedbogholderiet, hvorefter det kun var kontante ind- og udbetalinger, der passerede Finanshovedkassen. Kassen var placeret i Børsbygningens kælder. W. Rosenstand tegnede i slutningen af 1800-tallet et sceneri fra kassen. Hvordan der egentlig så ud, ses måske bedre af fotografiet fra omkring 1910.

sens indtægtsregnskab 1849-50. Indtægtsregnskab 1852-54. Indtægts- og udgiftsregnskab 1854-70. Sportelkasseregnskab m. bilag 1849-58. Regnskab over bestallingsgebyrer 1856-65. Finansministeriets Understøttelseskasseregnskab 1849-54. Schleswigsche Stempelpapierrechnung 1852-54.

Afstemning af ugeudskrifter over de på Finanshovedkassen anviste indtægter og udgifter 1899-1910. De månedlige ind- og udbetalinger på forsk. finanslovskonti 1901-10. Departementsportler 1918-22. Østifternes retsbetjente 1910-19. Straffeanstalterne 1912-19. Sindssygehospitalerne 1912-19.

Indtægtskassebøger 1912-26. Udgiftskassebøger A, B 1912-26, C 1924-25. Beholdningsbøger 1912-25. Kassejournal, udgift 1918. Hjælpekassebøger 1924-25. Udgiftskassebøger I-V 1925. Udgiftskassebøger IV-VIII 1939-64 (div. år). Hovedkassebøger 1925-44. Kassebøger I-II 1925-44. Kassebøger I-III 1945-64. Kassekontrabog 1946-50. Bankbøger 1917-25. Indtægter og udgifter

anviste på Finanshovedkassen 1918-24. Indtægtskassebøger 1925. Kontrabeholdningsbøger 1924-26. Hovedbøger, kontrahovedbøger 1924-26. Fuldm. Posers kasserapporter 1921-23. Interimskon-
(NP/MH)

BUDGETDEPARTEMENTET 1971- 37

Finansdepartementet overførtes 1971 fra Finansmin. til Økonomimin. (bek. 458 af 13.10.1971, se s. 413) og omdøbtes til *Budgetdepartementet*. Det udgjorde fra 27.9.1973 til 19.12.1973 grundstammen i det kortlivede *Budgetministerium*. Herefter hørte Budgetdepartementet atter under Finansmin. (bek. 653 af 27.12.1973, se s. 333).

Indtil indførelsen 1981 af et enhedsjournalssystem (edb) for hele Budgetdept. skete arkivdannelsen i de enkelte kontorer, hvis sagområder og arkivforhold beskrives ndf. eller i forbindelse med artikler om de pågældende forvaltningsområder (Finansministeriets/Budgetdepartementets Sekretariat s. 350, Budget-

kontoret s. 359, Statsbogholderikontoret s. 342, Statsgældsforvaltningen s. 1794, Edb-Sekretariatet s. 364, Planlægningsgruppen s. 364).

Organisation

Budgetdepartementet blev organiseret med 2 afdelinger: *Sekretariats- og Statsgældsafdelingen* (med Sekretariatskontor, Kontrolrevision, Statsgældskontor, Fondskontor, Konsulenten i Rentespørgsmål og Den kommitterede i Rationaliseringsspørgsmål) og *Budget- og Statsregnskabsafdelingen* (med Budgetkontor, Statsbogholderi, Kontor vedr. Budgetoverslag, dvs. 3-års-budgetter 1966-73 (cirk. 8 af 18.1.1966 om udarbejdelse af budgetoverslag), Den Økonomiske Konsulent 1969-80 og Kontor vedr. Stillingskontrol 1970-80. Hertil kom i 1972 Konsulenten i Budgettekniske Spørgsmål og i 1973 Konsulenten i Budget- og Bevillingsretlige Spørgsmål). I 1969 var der dannet en gruppe til rådighed for Budgetafdelingen vedr. perspektivplanlægningen (s. 364).

I 1974 deltes Budget- og Statsregnskabsafdelingen, idet der oprettedes en *Statsregnskabsafdeling* med Statsbogholderi og Edb-Sekretariat som Departementets 3. Afd. Statsregnskabsafdelingen nedlagdes 1980.

Efter nedlæggelsen af Statsregnskabsafd. bestod Departementet atter af 2 afdelinger: en *Sekretariatsafdeling* med Sekretariat, en nydannet Økonomigruppe opbygget omkring Den Økonomiske Konsulent (s. 362) og Statsgældskontoret, og en *Budget- og Planlægningsafdeling*, der opr. struktureredes med 8 kontorer. Hertil kom Planlægningskonsulenten 1975-80, Den Kommitterede i Rationaliseringsspørgsmål, der stod for afviklingen af Edb-Sekretariatet og Statsbogholderiet (nedlagt i 1985) og Den Kommitterede i Bevillingsretlige Spørgsmål.

Fra 1980 lededes Budget- og Planlægningsafdelingen af 2 chefer: en budgetchef og en planlægningschef. Inden for de tildelte finanslovområder varetog afdelingens kontorer både budget- og planlægningsopgaver. 7. og 8. Budgetkontor varetog tillige opgaver vedr. sektorplanlægning. Stillingen som planlægningschef nedlagdes 1988.

Fra 1983 var Departementet på ny struktureret med 3 afdelinger, idet Sekretariatet, fra 1986: *Sekretariats- og International Afd.*, udgjorde en selvstændig afdeling, mens Økonomigrup-

pen og Statsgældskontoret dannede *Statsgælds- og Økonomiafd.* Under Budget- og Planlægningsafd. oprettedes i 1984 et embede som Datakonsulent. I 1987 udskiltes fra Sekretariatet en International Sektion.

Arkivforhold

Fra 1981 har Departementet et for alle kontorer fælles journalsystem (SJS) på edb. De ældre arkiver i Budgetdept. beskrives nærmere i artiklerne om de enkelte kontorer, jf. ovf. De fleste af Budgetdepartementets edb-systemer er overtaget og videreført af Statens Regnskabsdirektorat, se s. 1720. Beregningssystemernes filer (ADAM, Lovmodel, OBS) vil ikke blive arkiveret.

Henvisninger: 1. Bet. fra udvalget 31.3.1950 vedr. statens budget og regnskab, 1955 (Sv. 369). Budgetdepartementet udgiver årligt *Budgetvejledning og Budgetredegørelse*.

Redegørelse for Budgetdepartementets edb-systemer, 1978 (Sv. 3629). *Samordning af data i off. budgetplanlægning*, bet. fra udvalget vedr. koordination af informationsvirksomhed mellem stat og kommune, 1978 (Sv. 3382). BRU-rapporten; rapport fra arbejdsgruppen vedr. budget- og bevillingssystemet "Budgetreformudvalget", 1983 (Sv. 4915). Jørgen Rosted: *Anvendelsen af makromodellen ved samfundsøkonomiske vurderinger (ADAM)*, Nord. Adm. Tidsskrift 1978 s. 266. Claus Topsøe Jensen: *En dansk lovmodel*, Nord. Adm. Tidsskrift 1978 s. 273.

Indhold: Journalperiode 1981-88: Udskrifter (mikrokort) af journalplan, emneordliste, principsagliste (mik 37:3). Sagregister, brevregister m.fl. hjælperegistre (edb 37:3). *Budgetsystem (statsregnskabsversion) 1978 til 1982:* Årligt budgetregister med tekst- og serviceregistre (edb 37:1). Vedr. 1983ff., se Statens Regnskabsdirektorat s. 1720. (MH)

Finansministeriets Sekretariat 1849-1925 37/1

Finansministeriets Sekretariats- og Budgetkontor 1925-63

Finansministeriets Sekretariat 1963-71

Budgetdepartementets Sekretariat 1971-86

Sekretariats- og International Afd. 1986-

Om Finansministeriets almindelige organisation, se s. 329. Ved kgl. res. af 23.1.1849 oprettedes under Finansministeriets Departement for Finansvæsen et *Ekspeditionssekretariat* for behandling af sager, der angik finansvæsenet i almindelighed samt personale-sager, budgetsager og statsregnskab. Sekretariatet udgjorde 1864-72 en selvstændig enhed i Finansmin. uden for departementerne, men blev derpå henlagt under 1. Departement. I 1925 ændrede Sekretariatet navn til *Sekretariats- og Budgetkontor*, og i 1963 deltes kontoret i et *Sekretariatskontor* og et *Budgetkontor* stadig under 1. Finansdepartement. Efter at Finansdept. i 1971 var overført fra Finansmin. til Økonomimin. og havde ændret navn til Budgetdept. (s. 347), kom Sekretariat og Budgetkontor til at indgå i hver sin afd. i det nye departement. I 1983 blev Sekretariatet skilt fra Økonomigruppen og Statsgældskontoret og dannede herefter en selvstændig afd., fra 1986 under navnet *Sekretariats- og International Afdeling*.

Arkivforhold

Ved Sekretariatets oprettelse 1849 førtes tre journaler: 1. Finansministerens Journal (FMJ) og 2. Budgetjournalen, som var en fortsættelse af Finansdeputationens journaler af samme navn (se I s. 505 ff.) samt 3. Almindelig Journal (Alm.J). Finansministerens journal og Budgetjournalen ophørte med årgang 1849 hhv. 1850. Uafsluttede sager i disse journaler fremvistes til Almindelig Journal, der fra 1858 kaldtes Finansministeriets Journal (FMJ) og fra 1884 Finansministeriets Sekretariats Journal (FMSJ).

Da Finansmin. i 1852 overtog sagerne vedr. Hertugdømmernes finansielle anliggender, oprettedes i Sekretariatet to nye journaler: Slesvigsk Journal (SLJ) og Holsten-Lauenborgsk Journal (H-LJ). Disse journaler ophørte med årgang 1856, og herefter

journaliseredes sager vedr. Hertugdømmerne i Alm. J. og fra 1858 i FMJ.

Fra 1.4.1865 overtog Sekretariatet møntsagerne fra Finansmin.s 2. Dept. og dermed også Møntjournalen, der hidtil havde været ført i Kontoret for Anvisningsvæsenet. Møntjournalen ophørte 1890, hvorefter møntsager journaliseredes i FMSJ.

I 1940 deltes FMSJ i en Budgetjournal (B-journal), hvori indførtes sager vedr. budget-, finans- og tillægsbevillingslove, og en Almindelig Journal for alle øvrige sager (S-sager). Ved aflevering til Rigsarkivet er sager til Budgetjournalen indgået sammen med Sekretariatets - også for perioden efter oprettelse af et selvstændigt Budgetkontor, jf. ovf. Dette gælder også sagerne til den 1972-82 førte EF-journal. Budgetjournalen omtales 1978-81 som BP-journal (budget og planlægning).

Indtil 1940 førtes Sekretariatets journaler efter rentekammer-systemet. Mens Budgetjournalen fortsat benyttede rentekammersystemet, gik Alm.J. over til at bruge faste numre. I 1959 gik Sekretariatet over til at journalisere på løsblade. Budgetjournalen førtes herefter både som en kronologisk og som en emneinddelt journal. Sagerne henlagdes efter ministeransvarsområder (både sagerne for ministerier og disses underinstitutioner). I 1968 ændredes Almindelig Journal til en emneopdelt journal. I 1981 indførtes det emneinddelte standardjournalssystem på edb (SJS), som er fælles for hele Budgetdept., se s. 349. Uanset journalens deling 1940 bibeholdt Sekretariatet en række fælles kopibøger.

Før 1940 henlagdes sagerne til journalerne dels efter nummer dels efter emne (gruppeordnede sager). Der kan ikke opstilles nogen regel for de to henlæggelsesmåder. De gruppeordnede sager indeholder overordentlig vigtige sager vedr. stats- og samfundsforhold; se udførlige indholdsoversigter i afleveringsfortegnelserne. Sager til de nyere Budgetjournaler er 1941/42ff. henlagt efter finanslovens §§ (ministeransvarsområde).

Indtil 11.10.1971 og igen fra 20.12.1973 til 13.3.1975 var Budgetdepartementets *forestillingsprotokoller* (kgl. resolutioner og reskripter) fælles for Budgetdepartementet, Departementet for Told- og Forbrugsafgifter og Skattedepartementet.

Udvalg og kommissioner ad hoc før 1960 er anført under Finansmin., se s. 337.

I Sekretariatets arkiv er kasseret en række sager til FMSJ især

vedr. understøttelser. Hvis en kasseret sag har været henlagt på nummer, er dette noteret i journalen.

Henvisninger: Administrationskommissionen af 30.6.1923, 3. Bet. 1925 s. 217-19.

Indhold: Forestillinger 1848-1980. Statsrådssager (koncepter til forestillinger) 1952-62.

Kopibog til Finansministerens Journal, Finansministerens Journal (FMJ), Sager til FMJ 1849.

Brevbøger (kopibøger) 1849-1958. Journaler m. registre 1849-1939. Journalsager 1849-1939. Almindelig Journal 1940-58 (registre 1940-43). Sager til Almindelig Journal (S-sager) 1940-59.

Alm. sager (gruppeordnede): Kammeradvokatens responsa (j. 5034) 1934, 1939-47. Beskæftigelsessager, secunda beredskab 1940-50. Beredskabssager 1938-45. Civile Luftværn 1940-44. Færøerne. Kontortiden 1938-40. Personale 1921-42. Kontorhold 1941. Mønten 1923-48. Hovedrevisoraterne (j. 5025-28) 1928-48. Revisionsdepartementerne 1945-62. Statens Annonce- og Reklamebureau 1940-47. Div. fonde 1945-58. Arbejdsløshedsfond 1940-50. Mødrehjælp/Børneforsorg 1940-46. Statistisk Departement 1940-48. Personale 1924-77.

Samlede sager vedr. udvalg og kommissioner 1948-67 (Finansmin.s deltagelse i eksterne udvalg).

Kopibog til Budgetjournal, Budgetjournal, Sager til Budgetjournal 1849-50. Budgetter 1849-52.

Budgetjournal m. registre 1940-57. Sager til Budgetjournal (de enkelte ministerier) 1940-80. Lovforslag (fast j.nr. B 5063) 1941-80. Finanslov 1938-80. Tillægsbevillingslov 1937-80.

Budgetsager (gruppeordnede): Budgetvejledning 1972-79. Budgetpjecen 1977-80. Investeringsredegørelse 1978-80. Løbende udgiftskontrol 1972-83. Folketing og Finansudvalg 1972-80. Nordisk Ministerråd, almindeligt budget 1973-77. Atomenergikommissionen 1971-80. Statslige, statsstøttede byggearbejder (lov 451 af 1975) 1975-76. Byggestop 1973. Forsikringsager 1960-80. Cirk. 15.5.1972 om begrænsning vedr. de på finansloven opførte bevillinger. Danmarks Nationalbank, Den Internationale Valutafond 1976-78. OECD 1976-79. EF 1971-80. FN 1972-80. Div. budgetsager 1905-48.

Møntjournaler (MJ) med registre 1841-90. Sager til MJ 1842-90. Kopibog for instrukser mv. 1821-98.

Kopibog til Slesvigsk Journal, Slesvigsk Journal (SIJ) m. registre, Sager til SIJ 1852-56.

Kopibog til Holsten-Lauenborgsk Journal, Holsten-Lauenborgsk Journal (H-LJ) m. registre, Sager til H-LJ 1852-56. Verzeichnis der aus dem Holsteinischen Bureau für Finanzsachen an verschiedene Contoire unter dem königlichen Ministerio der Finanzen in Kopenhagen abzuliefernden Acten, Bücher etc. 1852(-57) (Anm.: Henviser til H-LJ samt FMSJ).

Gruppeordnede sager (FSG):

Finanslovssager 1853-1919. Aktsstykker vedr. finanslov 1922/23, dvs. duplikater af skrivelser til Folketingets Finansudvalg.

Sager vedr. tillægsbevillingslov 1851-1919. Normalbudgetter for Monarkiet 1856/58-1866/68 (de Rigsrådet forelagte 2-årige budgetter for hele Monarkiet).

Regnskabsoversigter 1848-50. Sager vedr. statsregnskabet 1850-55. Kontorholdsregnskaber 1850-1912.

Bestallinger for embedsmænd i Finansmin., Toldvæsenet, indsendt til konfirmation iht. kgl. patent 31.5.1848. Div. koncepter til bestallinger 1848, 1856-57. Sager vedr. bestallingsgebyrer 1841-52. Regnskab over afgifter til den kgl. kasse og Seminariefonden af bevillingers konfirmation 1841-51. Dilationsbøger for bestallingsgebyrer 1846-57 (fortegnelse over udsættelser og afdragsordninger for embedsmænds betaling af bestallingsgebyrer). Gebyrer for bestallinger og bevillinger 1856-68. Regnskaber over gebyrer for bestallinger vedr. Finansmin. 1865-68. Bevillinger og bestallinger 1858. Sager vedr. embedseder 1857-81. Personaleforandringssagen 1852-55 (i forb. m. udvidelsen af Finansministeriets område til hele Monarkiet, kundg. 28.1.1852). Personalesager 1871-26. Ansøgninger om stilling i Finansmin. 1877-99. Nædesbevisninger (for personale under Finansmin.) 1853-82.

Kontorholdsregnskaber 1857-66 (for Sekretariatet 1857-65, for Assignationskontoret 1863-65, og for Aktivkontoret 1863-66). Kontorhold, særlige ydelser og uniformer mv. 1921-41.

Finansmin.s bibliotek, alfabetisk katalog over anonymterne, alfabetisk katalog over forfatterne.

Amtstuesager (ansættelse af amtstueforvaltere mv., ordnet alfabetisk efter sted) ca. 1865-1930.

Nædessekretariatet, ophævelse 1849. Akter vedr. revision af Nædessekretariatets regnskaber for 1848-49, 1849-58.

Livsforsikringsanstalterne, personalesager 1858-85, 1906-24.

Lån af livsforsikringsanstaltens midler 1864-90. Sager vedr. anstalter for livsforsikring 1848-1912 (Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 samt Livsforsikringsanstalten i København og Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871, 1848-84. Statsanstalten for Livsforsikring).

Sager vedr. Landmilicefonden 1850-51. Kvitteringer for pensioner udbetalt af Landmilicefonden 1850-51. Sager vedr. Invalidebestyrelsen (Bestyrelsen for de Militære Underklassers Pensionering og for Invalideforsørgelsen) 1852-67, 1908-1909.

Sager fra Generalstabens Topografiske Afdeling 1853-65.

Fortegnelse over samtl. statsejendomme i Danmark samt i de nordlige bilande og de dansk-vestindiske besiddelser (1855).

Assistenthuset: Regulativ og instrukser 1875-1911, 1922-28. Personalesager mv. 1888-1925. Besvigelser 1924-30.

Akter vedr. sagen mellem Revisionsdepartementet og Postvæsenet 1909-13. Akter ang. sammendrag af Postvæsenet samt de militære ministeriers bogholderi- og kassevæsen med Finansmin. 1858-60.

Statsbrandforsikringsfonden 1906-60.

Kongeriget Danmarks Hypotekbank 1905-47.

Den Kgl. Mønt journalsager 1870-1903. Den Kgl. Mønt personalesager mv. 1904-48. Den Kgl. Mønt tyverisagen 1920-26. Københavns Mønts inventarier 1841-74, 1917-23 (sager til MJ). Kvartalsekstrakter af Den Københavnske Mønts og Den Altonaiske Mønts regnskaber 1842-48. Kvartalsekstrakter af Københavns Mønts regnskab 1841-78 (sager til MJ). Altona møntregnskaber 1849-64. (Heri: Beskrivelse over den herværende Mønts samtlige lokaliteter mv., Altona 7.10.1857. Altonaer Münze 1848-51 (proveniens: dels Den Provisoriske Regering i Rendsborg 1848, dels Finanzdepartement für die Herzogthümer, Kiel 1848-51). Akter vedr. det vestindiske møntvæsen 1850-69 (sager til MJ). Sager vedr. møntreformen 1872-75. Akter vedr. møntkonventionen 1873-81. Tillægsartikel til møntkonventionen mv. 1920-21. Udmøntningsindberetninger fra de tre nordiske riger 1873-81. Udmøntninger, Sverige og Norge 1881-89, 1912-25. Sager vedr. Den Kgl. Mønt, udmøntninger 1903-25. Udkast til møntlov 1873. Møntinstrukser 1915-26. Sager vedr. konventionsskille-mønt 1917-24. Div. møntsager før 1879 (Samlingspakke: Instruks for møntmesteren 1838-57, personalia vedr. Mønten i København 1842-57 og Altona 1842, realisation af Kurantbankens be-

holdning af ædelmetal 1809-12, godtgørelse for falske og brændte mønter 1854, div. sager fra Finansdeputationens arkiv (1782) 1827-38, rigsmønts indførelse i Hertugdømmerne 1854).

Sager vedr. kgl. apanager 1827-48 (heri bl.a. sager fra Finansdeputationens arkiv). Kommissionen ang. den kgl. civilliste 1848-49. Sager vedr. det kgl. hus og civillisten, apanager mv. 1848-1900. Partikulærkassens og statskassens gensidige forhold 1848-66. Kongelige personers bisættelse 1852-63.

Sager vedr. ministerlønninger og -pensioner 1848-63.

Forslag til lønningslov 1866-68, 1870-76, 1878-85, 1907. Forslag til lov om tillæg til lønninger 1874-75. Oversigt over forskud på lønninger, ydede i tidsrummet 1824-48. Oversigt over debitorer for modtagne lønningsforskud ca. 1850-65. Sager vedr. lov af 19.3.1858 om eftergivelse af summer, der skyldes statskassen for modtagne forskud på gage, pension o.l. 1857-63. Lov af 19.3.1858 om eftergivelse af summer, der skyldes statskassen for modtagne forskud på gage, pension o.l. 1857-63. Sager afgjort iht. lov af 19.3.1858 §9, 1858-64. Sager vedr. lov af 4.11.1859 om eftergivelse af summer, der skyldes statskassen for modtagne forskud på gage, pension o.l. 1854-59. Fortegnelser over lønningstillæg til embedsmænd og betjente under fællesministerierne samt ministerierne for Hertugdømmerne 1856-68. Almindelig sag vedr. retsbetjentes hjemmeindtægt 1861-1913. Retsbetjente ca. 1860-1920 (vedr. hjemmeindtægter, ordnet alfabetisk efter stednavn). Sædomskrivningstillæg 1861-71. Regnskabsoversigt o. Finansministeriets Understøttelseskasse 1866-1906.

Månedsideberetninger om de i Hertugdømmet Slesvig publicerede anordninger mv. 1855-58, 1863-65. Slesvigske budgetter (sager til SIJ) 1852-56. Bilag til betænkning afgivet af Budgetkommissionen af 17.3.1856 ang. Slesvig og Holsten. Slesvigske Skattekontor 1849-50. Mølletvangs afløsning i Slesvig, Holsten og Lauenborg (sager til SIJ, H-LJ samt FMSJ) 1850-63. Den slesvigske stuttersag 1864-67. Sager vedr. Det Tyske Forbund 1852-64. Honorarer for overretssagførere i Slesvig, Holsten, Lauenborg (sager til SIJ, H-LJ samt FMSJ) 1850-63. Akter vedr. slesvigske og holstenske postembedsmænds ansvar til statskassen pga. pligtstridige afleveringer til kassen i Rendsborg 1852-63. Slesvig-holstenske jernbanesager 1860-64. Lübeck-Hamburg jernbane 1863 (FMSJ 1863 nr. 1640). Lübeck-Büchener jernbane 1863 (FMSJ 1863 nr. 3490). Slesvigske færgesager 1852-64. Sager

vedr. Elbtold 1855-60. Revisionskommissionen vedr. Elbskibsfart 1858-63. "Slesvigske og holstenske sager 1862-64, der foreløbig bero" (sager til FMSJ). Midlertidig gage, indtægt og forskud for fordrevne slesvigske og holstenske embedsmænd 1864-66. Understøttelse af slesvigske og holstenske toldofficerer 1864-65. Sager vedr. afståelsen af Danmarks postretigheder i Hamborg og Lübeck. Understøttelser iht. lov af 24.3.1865 om understøttelse til de fra offentlige stillinger i de afståede landsdele fjernede bestillingsmænd mv. 1865-90. Sager vedr. udbetaling iht. lov af 11.5.1866 om pensioner mv. vedr. embedsmænd afskedigede i anledning af fredsslutningen 1864, 1866. Sager vedr. pensionsvæsenet i Slesvig 1872-81. Embedskautions for embedsmænd i de afståede landsdele 1865-73. Danmarks postretigheder i Hamburg og Lübeck. Afregning med Hertugdømmerne 1866-93.

Finanssagen under krigen 1848-50 (sager afleveret af finansminister Spønneck ved hans afgang som minister 1854. Indeholder enkelte sager til Budgetjournal 1849-50, Spønnecks noter under finanssagens behandling i "Folkerepræsentationen" (Rigsdagen), sager vedr. optagelse af statslån 1848-49, status over finansernes disponible beholdninger 1848-52, forhandlinger om statslån i London 1851, 1848-52. Fortegnelse over love, der gennem Finansmin. er sendte til tinglysning 1849-53. Korrespondance i anledning af de ekstraordinære krigsudrustninger 1854-55.

Krigsskadeerstatninger 1849-53 (fortrinsvis vedr. Vejle Amt, sager til FMSJ. Desuden korrespondance mellem Finansmin., Udenrigsmin. og Landesverwaltung Schleswigs om frigivelse af beslaglagte skibe). Krigsskadeerstatninger iht. lov af 30.6.1850, 1850-52. Den nordslesvigske krigsskadeerstatningssag (sager til SLJ) 1852-54. Krigsskadeerstatninger iht. lov 17.11.1865, 1865-66. Krigsskadeerstatningssager iht. lov af 17.11.1865, 1865-ca. 1868. Kommissioner ang. krigsskadeerstatning iht. lov af 17.11.1865 (forhandlingsprotokoller, kopibog, regnskab, korrespondance, statistiske oversigter, erstatningskrav, andragender). Opførelser over enkelte amters krigsskadeerstatninger 1865-68. Krigsskadeerstatningssager iht. lov af 17.11.1865 ordnet amtsvis 1865. Regnskab over ind- og udlevering fra Randers Providenskommission 1864. Den Internationale Finanskommission iht. fredstraktaten af 30.10.1864, 1864.

Protokoller og skemaer til hædersgave for gamle krigere (1848-50) iht. lov af 26.3.1898 ordnet amtsvis, samt for Færøerne, for udlandet og for Slesvig. Kvitteringer for modtagelsen af hædersgaven for krigen 1848-50, 1898. Forespørgsler mv. vedr. hædersgave for veteraner fra 1848-50. Div. vedr. hædersgaver til veteraner fra 1848-50.

Valg af Rigsrådet 1855-56. Rigsrådssager 1854-56, 1858-65. Omkostninger ved Rigsrådet og ved valg til Rigsrådet, Kongeriget 1859-65, Hertugdømmet Slesvig 1859-62. Indberetninger om tilfornordnede til valgbestyrelserne for de umiddelbare valg til Rigsrådet 1859-63. Udfyldte stemmesedler til Rigsrådets Lands-ting i 8. kreds 1864. Rigsrådsvalgprotokoller (for valg til Rigsrådet af Folketingets og Landstingets medlemmer) 1855-63.

Indfødsretssager 1858-63. Løsningssager 1859-65.

Forslag til lønningsslov mv. 1868.

Rangskattesager 1857-1905. Titelfrasigelser 1870-1904. Stempelsager 1865-1901. 6 pct.s arveafgift (ansøgninger om eftergivelse af arveafgift ved testamentarisk gave til velgørende formål) 1867-1906. Sager ang. overordentlig skat 1870-72. Akter vedr. skattelovsager 1892-1908.

Toldbodssagen 1854-79. Akter vedr. lov om told- og skibsafgifter 1857-63, 1871-76. Øresundstoldens afløsning 1854-64. Undersøgelseskommissionen af 1.8.1857 vedr. sundtoldens afløsning. "Publique uddeling ved Øresunds Toldkammer" mv. (understøttelse til tidligere ansatte og enker efter ansatte iht. kgl. resol. af 10.2.1848) 1848-1917. Sager vedr. øresundstoldens afløsning 1857-.

Sager vedr. Postvæsenet 1850-54. Portoregnskab 1873-93. Sager vedr. portofrihed 1858-64. Sager vedr. pengeforsendelser 1860-64.

Færgebevillinger 1849-52. Hjerting-Lowestoft Dampskibsselskab 1849-50. Revisionen af dampskibet "Jyllands" regnskaber 1856.

Marinens omordning 1852-54.

Lejesager vedr. palæerne 1849-50 (heri sager til FMJ). Pro-
viantgårdens ombygning 1856-65.

Kommissionen af 31.3.1860 til at forberede indførelsen af en regnskabsret mv. 1860-61.

Understøttelser vedr. Christiansø 1875-.

Div. sager I 1849-68 (bl.a. bogfortegnelse fra Rentekammeret

1848, lovudkast 1849-61, "om indkomstskats indførelse" 1850, breve til dept.chef Levy fra generalpostdirektør P. Faber 1868).

Div. sager II 1849, 1865-1906 (bl.a. fortegnelse over personale i Finansmin., fortegnelse over understøttelser efter loven af 24.3. 1865).

Div. sager III 1844, 1849-82 (Bl.a. "Fremstilling af rangskatte-sammensuriet" 1849, breve til finansminister Scharling 1901, indberetninger om kasseeftersyn ved amtstuerne 1903-06, månedsoversigt over arbejdet i revisionsdepartementerne 1903).

Div. sager IV 1895-1911 (bl.a. koncept til A.W. Moltkes forestilling ang. finanspetitionerne 7.5.1844, sager til FMJ 1848 nr. 22, 51, 52, ujournaliserede breve til finansminister Sponneck 1849-52, fortegnelse over embeds- og bestillingsmænd i Marine-ministeriet 1857, note vedr. postvæsenet 1868, Rangskatsagen 1851, finansminister C.N. Davids udkast til en grundlov 1865, sager vedr. sjællandske jernbaner 1851-79).

Div. sager V 1885-1911 (bl.a. konceptforestillinger vedr. finansministeriets budget 1885-86, notat om det preussiske skattevæsen, notat vedr. forretningsfordeling ml. Generalpostdirektoratet og 2. Revisionsdepartement, instrukser for møntmesteren i København, sager til FMSJ 1866 nr. 2293, 1870 nr. 1797, 1872 nr. 1518, 1893 nr. 1963, 1908 nr. 359, 684, 2260, 1909 nr. 189, 1911 nr. 284, 1153).

Div. sager VI (bl.a. dampskibsforbindelse ml. Danmark og England 1852-54, postvæsenet 1852-72, den belgiske postkonvention 1869).

Div. lovforslag 1898-1911. Konfidentielle sager, embedsarkiver 1848-1917 (sager fra dept.chef V.F. Johnsens embedstid 1848-71, dept.chef Carocs embedstid 1874-82, dept.chef Schlichtkrulls embedstid 1912-17). Udvalg af 21.10.1916 ang. en omordning af Statens anvisnings-, bogholderi- og udbetalingsvæsen.

Pengeforhold ved mobilisering mv. 1900-39.

Finanslovkommission af 4.12.1909. Statsregnskabskommission af 28.10. 1921.

Akter vedr. vestindiske frimærker, Dansk-Vestindisk seddelbanksag, tillægsbevilling vedr. Vestindien 1915, 1913-17. Akter vedr. vestindiske frimærker og "den vestindiske frimærkesag" 1941-47.

Embedsmandsarkiver

Departementschef Erik Ib Schmidt: Arbejdsudvalget vedr. statens budget og regnskab 1950-56. Øresundsudvalget 1954-61. Nordisk økonomisk samarbejde 1957-58. Støtte til Sønderjyllands erhvervsudvikling 1959-60. Danmarks Tekniske Museum 1959. Folke- og tillægspension 1964. Bet. nr. 381, Revisionsdepartementet, 1965-66. Saltholm 1969. Lokaleudvalget 1958-68. Statens arealer i København og Amager mv. 1958-68. EFTA 1959-61. Udvalg vedr. erhvervelse og udnyttelse af fast ejendom 1961-63 ("jordlovene"). Datacentralen og Regnecentralen, edb, 1962-73. Samordningsrådet 1962-66. Finanslove 1963-75. Byggeri 1963-64. Budgetreformplaner 1964-66. Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning 1965-71. Det økonomiske Råd 1966-75. Perspektivplaner PP I og PP II 1968-73. Kommunale finanser 1971. Økonomisk oversigt 1973.

Udvalg og kommissioner ad hoc. Byggeudvalg 37/199
Udvalget (29.6.1963) vedr. statens kasse- og regnskabsvæsen 1963-67 (530). Styringsgruppen vedr. perspektiverne for den danske økonomi i tiden frem til 1987 1971-73 (590) se s. 364. Udvalget (12.11.1975) til koordinering af informationsvirksomheden mellem stat og kommune 1975-78. (PO/NI/MH)

Finansministeriets Budgetkontor 1963-71 37/6
Budgetdepartementets Budgetkontor 1971-74
Budgetområde I-V 1974-80 37/2
Budget- og Planlægningsafdelingen 1980-

Finansministeriets Sekretariats- og Budgetkontor deltes i 1963 i et Sekretariatskontor og et Budgetkontor, se s. 350. Arkivmæssigt fik dette kun den konsekvens, at budgetjournalen, fra 1978 budget- og planlægningsjournalen (BP-journalen), videreførtes som Budgetkontorets journal. Fra 1981 har Budgetkontoret været tilsluttet departementets fælles standardjournalssystem på edb.

I 1969 var der i tilknytning til Budgetkontoret dannet en intern

arbejdsgruppe til at stå til rådighed ved perspektivplanlægningen (s. 364).

Sammen med Finansdepartementet indgik B. i 1971 i *Budget- og Statsregnskabsafdelingen* i det nydannede Budgetdepartement. Her ændredes arbejdsformen efter indstilling 21.2.1973 fra en intern arbejdsgruppe, så at Budgetkontorets opgaver fordeltes på "områdegrupper" og tværgående grupperinger med mindre fast struktur. Budgetkontoret omdannedes til Budgetområde I-V (fra 1978 til budgetområde I-IV). I 1980 struktureredes *Budget- og Planlægningsafdelingen* med 8 kontorer (fra 1985 med 6, og fra 1988 med 5). De enkelte budgetområders/kontorers sagsområder har været flydende, idet der jævnligt er foretaget omfordeling af opgaverne. Bortset fra det i 1974 nedlagte Budgetoverslagskontor, EF-kontoret og Kontoret for Stillingskontrol, der havde egne journaler, samt diverse grupperinger, der ikke journaliserede sagerne, var Budgetjournalen og fra 1981 standardjournalssystemet fælles for afdelingens kontorer.

I 1975 var opgaverne således fordelt: *Budgetområde I*: Statsmin., Grønlandsmin., Indenrigsmin., Justitsmin., Forsvarsmin., Min. f. Skatter og Afgifter, Økonomimin., Finansmin, tipsmidler, understøttelser, tjenestebiler. *Budgetområde II*: Landbrugsmin., Fiskerimin., Socialmin., Arbejdsmin., EF-koordination. *Budgetområde III*: Udenrigsmin., Min. for Offentlige Arbejder, Miljømin., kapitalbudget, Konsulenten i Budgettekniske Spørgsmål. *Budgetområde IV*: Handelsmin., Kirkemin., Undervisningsmin., Min. for Kulturelle Anliggender og Konsulenten i Bevillingsretlige Spørgsmål. *Budgetområde V*: Boligmin., indtægtsbudget, EFs økonomisk-politiske samarbejde, Den Økonomiske Konsulent.

I 1980 fordeltes opgaverne således i Budget- og Planlægningsafd.: *1. Kt.*: Relationer til Finansudvalget, tipssager, understøttelser, tjenestebiler, finanslov §§ 5,6,7, Statsmin., Grønlandsmin., Indenrigsmin., Forsvarsmin., Energimin. *2. Kt.*: Arbejdsmarked og erhverv, beskæftigelsesplaner, Boligmin., Industri-min., Min. for Kulturelle Anliggender, Arbejdsmin. *3. Kt.*: Bevillingstekniske og bevillingsretlige spørgsmål, budgetvejledning, føring af BP-journal, finanslov §§ 3,4,40,41,42, Udenrigsmin., Min. for Offentlige Arbejder, Miljømin. *4. Kt.*: EF, Stillingskontrol, Landbrugsmin., Fiskerimin., Undervisningsmin. *5. Kt.* (oprettet 1.7.1980): Justitsmin., Kirkemin., Finansmin., Min. for Skatter og Afgifter., Økonomimin., pensionsvæsenet. *6. Kt.*,

Erik Ib Schmidt (1911-) blev medarbejder i Direktoratet for Vareforsyning i 1941. I 1946 hentede minister Thorkil Kristensen ham til Finansministeriet. I 1958 blev han departementschef i Finansministeriet. En del af Schmidts arbejde blev lagt i kommissioner, råd og udvalg, bl.a. styringsgrupperne for udarbejdelse af Perspektivplan I og II 1968-73. Fotografiet viser Erik Ib Schmidt som chef for Det Økonomiske Sekretariat 1951-64 (Det Kgl. Bibliotek).

Datakt.: Edb-budget, Relationer til Statens Centrale Regnskabsvæsen, Statens Centrale Lønansvisning og Det Offentlige Budgetsystem (OBS), løbende udgiftskontrol, lovprogram. *7. Kt.*: Sektorplanlægning vedr. social- og sundhedsområdet, samordning af den offentlige (statslige) udgiftspolitik, koordination af statslige spareplaner, budgetmodel. *8. Kt.*: Sektorplanlægning vedr. energi, samordning af offentlige (kommunale) udgifter, Det Offentlige Budgetsystem, Planinformationsudvalget.

Uden for kontorordningen kom konsulenterne i bevillingsretlige spørgsmål og i rationaliseringsspørgsmål samt *EDB-Sekretariatet*, der midlertidig varetog funktioner ved indslusning af nye ministerier i Statens Centrale Regnskabssystem, se s. 1720.

Ved aflevering til Rigsarkivet er sager til Budgetjournalen indgået sammen med arkivalier fra Sekretariatet, se s. 350.

Indhold: Bevillingsregistrering 1968-73. Finanslov 1970-71. Div. notater vedr. statens finanser 1964-66. Almindelig økonomisk politik 1964-66, 1968-70. (MH)

Kontoret vedr. Stillingskontrol 1970-80 37/3

Kontoret førte bevillingskontrol med oprettelse og nedlæggelse af stillinger i staten, forberedte de sager, Finansmin. skulle fore-

lægge i Lønningsrådet, se s. 1723, og udarbejdede årlig personaleoversigt. Kontorets journal, kaldet PK-journal (personalekontrol), førtes på samme tid som en kronologisk og som en emneopdelt journal. Sagernes henlæggelse skete efter finanslovens ministeransvarsområder (§§). Sagområdet blev 1980 overtaget af 4. Budgetkontor.

Indhold: Journalsager (efter finanslov§§) 1969-80. Finanslovsforslag 1969-81. Alm. sager 1970-80. Finansudvalg 1970-78. EF-sager (§§ 8-28). EF-sager, generelt 1972-77. Personaletælling 1978-80. Personaleregister og personalelofter 1969-77. Ansættelsesstop 1974-75. Ferieforlængelse 1979-80. Deltidsbeskæftigelse 1974-80. Beskæftigelsesforanstaltninger for ledige akademikere 1975. Kvartaloversigter over stillingsoprettelser i staten 1973-80. Styringen af omflytning af tjenestemænd 1977-80. (MH)

Den Økonomiske Konsulent 1969- 37/5 Økonomigruppen 1974-

Stillingen som økonomisk konsulent oprettedes 1969 under Finansdepartementet i tilknytning til Budgetkontoret. Ved Finansdepartementets omdannelse til Budgetdepartement 1971 knyttedes Den Økonomiske Konsulent til Budget- og Statsregnskabsafdelingen. Embedet blev i 1974 kernen i den nydannede *Økonomigruppe* og varetog økonomiske vurderinger og planlægning, modelarbejde, internationale relationer, pris- og lønudvikling, indkomstpolitiske og fordelingspolitiske opgaver.

Indhold: Kommunale finanser 1970-74. Notater vedr. kommuner og statsudgifter 1975-77. Budgetredegørelsen 1972. Pengepolitik, statslån og Nationalbanken 1975-76. Tjenestemandslønninger 1969-74. Kildeskat 1967-74. Opgørelse af kasseoverskud 1970-76. Statslige sparebestrebelse 1970, 1972-73. Økonomiske notater 1969-74. Perspektivplanredegørelse 1970-85. Økonomisk-politisk forslag 1974. Spørgsmål fra Planøkonomiudvalget. Spare- og skatteforslag 8.5.1974. Energi og økonomi 1974-75. Økonomisk politik 1974-76 (besparelser, skatter og afgifter, september-forlig, overskydende dyrtidsportioner). Finansministerens taler 1975-76. Penge- og valutapolitik 1966-74. Statsfinanserne 1969-75. Notater vedr. samfundsøkonomi, herunder pris- og løn-

stigninger og statsfinanser 1976. Finansplaner 1972-79. Småtryk Masters nr. 1-18.

Sager vedr. EF: EF-komiteer (medlemmer, opgaver mv.) 1972. Specialudvalget for økonomisk politik 1974. Forberedelse af medlemskab 1971-72. Økonomisk-politisk samarbejde 1973-74. EPC-budgetseminar 1974. EPC danske budget outturns 1974-75. Budget-politiske Komité 1972-76: Budget 1974-76, mødereferater, korrespondance 1973-74. Mellemlistede programmer 1966-71. Mellemlistede Økonomisk-Politiske Komité 1972-73, studiegruppen vedr. fremskrivninger 1973-74. Mellemlistet økonomisk politik 1972-74.

Lov 451 af 17.9.1975 om 500 mio. kr. beskæftigelsesprojekter. Beskæftigelsesfremme 1975-76. Beredskabsplan 1976. (MH)

Kontoret vedr. Budgetoverslag 1966-74 37/7

Udarbejdelsen af 3-årsbudgetter var led i Finansdepartementets/Budgetdepartementets bestræbelser for at få ministerier og andre statsmyndigheder til at anlægge længere perspektiver i deres budgettering og planlægning, end det hidtil havde været tilfældet. Under 1. Finansdepartement dannedes i 1966 et kontor til at forberede denne forandring, som gennemførtes med finansår 1967-68 (Cirk. 8 af 18.1.1966). KvB. indgik 1971 i det nydannede Budgetdepartement og nedlagdes 1974 som selvstændig enhed.

Kontoret havde selvstændig journal (BO-journal). De afleverede arkivalier omfatter sager vedr. budgettering og budgetoverslag for 1951-80.

Indhold: BO-journalsager (1-9250) 1966-73. Budgetrammer, generelt 1966-69. Budgetrammer, sparekampagne 1967-68. BO-indledning, opregning, journalnøgle 1969-70. Budgetteringsrammer 1969, 1972-80 (div. §§). Budgetoverslag 1968, 1970-75. Skøn over budgetoverslag 1968-69. Rammer, lofter, budgetter, lovforslag 1970. Budgetbevillinger, cirkulærer 1951-70. Personalesager (Budgetkt. j.) B 9100+9110. Div. dokumenter. Standard af offentlige serviceydelser, generelt, biblioteker, undervisning 1971. Vedr. finanslov 1968-70, ministeroplæg 1968-69 og budgetoverslag 1969-71. Kildeskat 1968-71. Sager vedr. Lønningsrådet 1973-75. Trafikinvesteringer 1967-70. Statens byggeadministration, kommunale budgetplaner, kommunalreform 1969-71. Statens og

det offentlige personale 1965-68. Skøn over statsfinanserne 1965-68. Notater om statsfinanser 1968-70, FEOGA 1972. (MH)

Edb-Sekretariatet 1970-79 37/8

Den Kommitterede i Rationaliseringsspørgsmål 1979-86

Budgetdepartementets Edb-Sekretariat oprettedes for at forbedre og gennemføre det statslige regnskabsvæsenes overgang til edb. Dette skete ved oprettelsen af Statens Centrale Regnskabsvæsen SCR 1976 og Statens Centrale Lønansvisning SCL 1980. Opgaven og Edb-Sekretariatets afvikling samt spørgsmål vedr. lovgivning, rettighed til at trække på Finanshovedkassen mv. blev herefter varetaget af Budgetdepartementets kommitterede i rationaliseringsspørgsmål, E. Buchardt, indtil denne afgik i 1986. Edb-registre, inddatablanketter og uddatablanketter overtoges 1980 af SCR, se s. 1720.

Indhold: Brevkopier 1970-83. Postliste 1985-86. Fællessager 1974-80. Sagsmateriale (bl.a. registrering 1971 af transaktionsmængden ved statens regnskabspligtige myndigheder, ordnet efter finanslov§§) 1970-83. (MH)

Arbejdsgruppen vedr. Perspektivplan I 1970 -85, 1968-71 2503

Styringsgruppen vedr. Perspektivplan II 1972 -87, 1971-73

Planlægningsgruppen 1974-80

Efter en regeringsbeslutning 3.11.1968 nedsattes følgende dag en arbejdsgruppe mhp. at vurdere udviklingen i det offentliges resourceforbrug, specielt mhp. arbejdskraft frem til 1985. Formålet var at styrke den langsigtede tilrettelæggelse af lovgivning og af statens udgiftsdispositioner. Arbejdsminister Lauge Dahlgaard udfærdigede kommissoriet for arbejdsgruppen, hvis formand blev departementschef Erik Ib Schmidt, Finansmin. Endvidere tiltrådte bl.a. departementscheferne fra Statsministeriet og Administrationsdepartementet arbejdsgruppen. Arbejdsgruppen skulle bistå Regeringens Planlægningsudvalg med at tilrettelægge

og koordinere de enkelte departementers perspektivplanarbejde; efter regeringens pålæg udarbejdede alle departementer bidrag til, hvad der fik betegnelsen Perspektivplan I (PP I). Arbejdsgruppen afsluttede formelt arbejdet med arbejdsministerens redegørelse i Folketinget 18.3.1971.

Efter drøftelse med erhvervenes organisationer 17.11.1971 anmodede økonomiminister Per Hækkerup i brev af 15.12.1971 ministerier og organisationer om at udpege repræsentanter til en styringsgruppe vedr. Perspektivplan II, en redegørelse der "i fortsættelse af den første perspektivplanredegørelse ... bør søge at nå frem til en nærmere vurdering af udviklingstendenserne og udviklingsmulighederne i de private erhverv ..." Også Styringsgruppen fik departementschef Erik Ib Schmidt som formand; hans departement, Budgetdepartementet blev stærkt engageret i planlægningsarbejdet.

I 1969 var der i tilknytning til Budgetafd. (s. 348) dannet en intern arbejdsgruppe til at stå til rådighed ved perspektivplanlægningen. Arkivalier vedr. perspektivplanlægningen er afleveret gennem Budgetdepartementet, uagtet Perspektivplan I formelt indledtes i arbejdsministerens regi. Ved afslutningen af arbejdet med Perspektivplan II ledte interne overvejelser om planlægningsarbejdets fremtidige udvikling til udnævnelse af Inge Thygesen til Planlægningskonsulent og leder af Planlægningsgruppen ("P-gruppen"). I 1980 udnævntes Inge Thygesen til Planlægningschef for Budget- og Planlægningsafdelingen, og planlægningsopgaverne fordeltes på afdelingens kontorer jævnsides med budgetopgaverne. Jf. udvalgsarkiver s. 339 og 359.

Henvisninger: Bet. af 10.3.1971, Perspektivplanlægning 1970-85, 1971 (Sv. 2491). Bet. Perspektivplanredegørelse 1972-87 PP II, 1973. (Sv. 2511).

Indhold: 1968-71: Generelt. Foreløbigt arbejdsgrundlag. Mødereferater. Fysisk planlægning, Vareforsyning generelt. Sundhed/Forsorg, hovedtendenser. Sygehuse/Særforsorg. Psykiatri. Social service. Bolig. Uddannelse. Forskning/Kultur. Trafik. Post/Telegraf/Energi/Byudvikling. Politi/Retsvæsen/Kirke/Forsvar. Grønland/U-lande. Tabeller.

1972-74: Korrespondance om møder og redaktion mv. Pressemeddelelser. Styringsgruppens nedsættelse. Underudvalg: Re-

daktionsudvalg, arbejdsgrupper vedr.: langtidsuddannede, handel/industri, kapital, landbrug/levnedsmiddelsektor, arbejdskraft og fremtidig forbrugsstruktur. Arbejdsplaner, principoplæg. Notater, arbejdsmateriale. Arbejdsrapporter, udkast, bilag.

1974-: P-gruppen, kopier, P-sager 1974-80. (MH)

Kontorerne for Skattesager og Stempelsager 1848-65 39

GENERALDIREKTORATET FOR SKATTEVÆSENET 1865-1902

SKATTEDEPARTEMENTET 1902-89

Ved Finansmin.s organisering 1848/49 (kgl. res. af 3.12.1848) blev sager vedr. det direkte skattevæsen samt stempel- og lotto-væsen underlagt Departementet for Assignationsvæsenet, Mønten og Skattesager (jf. s. 334). Under dette dept. oprettedes i jan. 1849 et *Kontor for Skattesager* og et *Kontor for Stempelsager*, som var en videreførelse af Rentekammerets Ekspeditionskontor for Danske Skattesager mv. (I s. 347). Ved kgl. res. af 2.3.1849 oprettedes et *Midlertidigt Kontor for Slesvigske Skattesager* for at bringe organisationsformen i forvaltningen af det direkte skattevæsen i overensstemmelse med Toldvæsenets. Kontoret for Slesvigske Skattesager blev ophævet 13.7.1850, da det slesvigske skattevæsen henlagdes under den Overordentlige Regeringskommissær for Slesvig (s. 375 og 469).

Det direkte skattevæsen var ved kundgørelse af 28.1.1852 defineret som et særligt anliggende for Kongeriget, og da forvaltningen deltes efter gennemførelse af Fællesforfatningen af 1855, henlagdes kontorerne for skatte- og stempelsager ved kgl. res. af 28.10.1855 til den under Indenrigsmin. oprettede Administration for Kongerigets Særlige Skattevæsen. Kontoret for Skattesager overførtes 19.12.1856 til Indenrigsmin.s 2. Dept., men for stempelsagernes vedkommende opretholdtes Administrationen af

Kongerigets Særlige Stempelvæsen til 1.7.1862, hvorefter også stempelsagerne overgik til Indenrigsmin.s 2. Dept.

Sagerne vedr. klasselotteri og rangskat, som hørte til Monarkiets fællesanliggender, behandledes også efter 28.10.1855 af kontorerne for skattesager og stempelvæsen, men de refereredes for finansministeren. I forbindelse med nedlæggelsen af den særlige Administration for Kongerigets Stempelvæsen bestemtes det ved kgl. res. (på finansministerens forestilling), at rangskat og klasselotterisager fra 1.7.1862 skulle ekspederes gennem hhv. Finansmin.s Sekretariat og Kontoret for Anvisningsvæsen.

Ved kgl. res. af 20.3.1865 bestemtes, at skatte- og stempelsager fra 1.4.1865 skulle overgå fra Indenrigsmin. til Finansmin., hvor de iht. kgl. res. af 31.3.1865 henlagdes under *Generaldirektoratet for Skattevæsenet*. Hertil henlagdes også rangskat- og klasselotterisager.

Generaldirektoratet for Skattevæsenet deltes ved bek. 49 af 29.3.1902 i Generaltolddirektoratet (s. 383) og *Skattedepartementet*. I Skattedepartementet var der ved oprettelsen kun et enkelt kontor. I forbindelse med skattereformen af 1903 oprettedes en særlig afdeling i kontoret med den opgave at gennemføre lovene om indkomst- og formueskat samt ejendomsskyld til staten, og ved lov 264 af 1.12.1906 fik afdelingen status som kontor (pr. 1.4.1907 2. *Kontor*). Ved lov 46 af 7.3.1913 nedlagdes embedet som stempelpapirforvalter, og et nyt 3. *Kontor* oprettedes pr. 1.4.1913. Ved lov 313 af 20.12.1915 om særlig stempelafgift ved overdragelse af værdipapirer (børsafgift) oprettedes et 4. *Kontor*.

I 1943 oprettedes to kontorer: 5. *Kontor*, der overtog alle sager vedr. afgifter fra 1. Kt. (normeringslov 1943/44) og 6. *Kontor*, der varetog sager vedr. krigskonjunkturskat, merindkomstskat og bunden opsparing, jf. lov 335 af 3.7.1943. Samtidig blev Dept.s sekretariatsforretninger koncentreret i 1. *Kontor*, der tillige overtog sager vedr. amtstuer, skatteråd og Klasselotteriet samt Skattedept.s bogholderi fra 4. Kt.

Til administration af pengelovgivningen, særlig lov 352 af 22.7.1945 om ekstraordinær formueopgørelse, oprettedes 1.8.1945 et 7. *Kontor*. Hertil henlagdes også sager vedr. éngangsskatteloven (lov 391 af 12.7.1946). Samme år deltes 2. *Kontor* således, at 2. *Kontor A* fik sager vedr. bevillingsmæssig lempelse og dispensation. I 1947 overtog 6. Kt. sagerne vedr. pengelovene fra 7. Kt. og afgav samtidig sagerne vedr. krigskonjunkturskatten til 1. Kt.

Sagerne vedr. éngangsskatteloven overgik pr. 1.10.1949 fra 7. til 5. Kt., men samtidig returnerede pengelovsagerne fra 6. til 7. Kt. Efter afviklingen af pengelovsagerne fungerede 7. Kt. fra 1.10.1954 som Internationalt Kontor og overtog herunder sagerne om subjektiv skattepligt og aftaler til undgåelse af dobbeltbeskatning.

Sager vedr. særlig indkomstskat, sømandsskat, selskabsskat mv. og børnetilskud udskiltes 1.1.1965 fra 2. Kt. til et nyoprettet 8. *Kontor*. 2. *Kontor* beholdt sagerne vedr. udskrivningslov samt med visse undtagelser sagerne vedr. ligningslov og statskattelov.

Ved deling af 5. og 6. Kt. 1.4.1965 oprettedes to nye kontorer: 9. *Kontor*, som overtog 6. Kt.s sager vedr. bevillingsmæssig lempelse af stats- og fælleskommunale skatter, og 10. *Kontor*, som overtog 5. Kt.s sager vedr. arve- og gaveafgift. Pr. 1.1.1966 oprettedes et *Informationskontor* under ledelse af en konsulent i skatteretlig publikationsvirksomhed. Ved dette embede redigeredes "Meddelelser fra Skattedepartementet" og "Fælleskartoteket".

Pr. 1.4.1946 oprettedes et embede som Økonomisk Konsulent, der pr. 1.1.1961 ændredes til Skattedept.s Økonomisk-Statistiske Konsulent og 1.7.1969 til Skattedept.s Økonomisk-Statistiske *Kommitterede*.

Kildeskatteloven forberedtes i 2. Kt. I medfør af lov 100 af 31.3.1967 oprettedes en *Kildeskatteafdeling*. Ved ikrafttræden af kildeskatteloven, lov 196 af 31.5.1968, skiftede afdelingen navn til Kildeskattedirektoratet (s. 1752), som 1.12.1975 udskiltes fra Skattedept., jf. bek. 577 af 25.11.1975.

I perioden 1970-73 udskiltes en række sager fra 2. Kt. til 8. og 9. Kt., nemlig pr. 1.1.1970 sager vedr. statskattelov, ligningslov, udskrivningslov og lov om investeringsforeninger, som gik til 8. Kt., og pr. 15.9.1972 sager vedr. dødsbøbeskatning, som gik til 8. Kt., og sager vedr. pensionisters kildeskat, som gik til 9. Kt. Pr. 8.8.1973 blev alle øvrige sager vedr. kildeskatteloven, herunder udarbejdelse af lovbekendtgørelser og cirkulærer henlagt fra 2. til 8. Kt.

Fra 4. Kt. (vurderingslov, lov om ejendomsskyld, love om totalisator- og lotteriafgift, skattekontrollov) overførtes i 1973 sager vedr. lov om etableringskonti til 6. Kt. og sager vedr. lov om nedslag for renteindtægter til 3. Kt. Pr. 1.1.1974 overførtes sager vedr. ligningslovens §8A fra 4. til 10. Kt. Samtidig overtog

4. Kt. fra 8. Kt. sager vedr. særlig indkomstskat og frigørelsesafgift.

Fra 5. Kt. (arve- og gaveafgift, dødsbøbeskatning) blev revisionen af eksekutorboer pr. 1.1.1973 overført til 2. Revisionsdept., og pr. 14.12.1974 blev sager vedr. dispensation efter lov om særlig indkomstskat §2A overført fra 4. Kt. til Statens Ligningsdirektorat.

Pr. 25.7.1974 oprettedes to embeder som *Konsulenter i Udvikling og Planlægning af Direkte Skat*. Pr. 1.7.1974 sammenlagdes 5. og 10. Kt. (herefter 5. Kt.), og pr. 1.9.1976 sammenlagdes 6. og 9. Kt. (herefter 6. Kt.).

Ved kgl. res. af 13.2.1975, jf. bek. 40 af 20.2.1975, oprettedes Ministeriet for Skatter og Afgifter (s. 398), hvortil Skattedept. (med Informationskontor, Økonomisk-Statistisk Kommitteret, Konsulenterne i Udvikling og Planlægning og 1. til 8. Kt.) blev henlagt. I 1980 oprettedes et embede som *Retssikkerhedskonsulent*, og i 1982 dannedes et *Kontor for Kulbrintebeskatning*.

I 1989 blev Tollddept. og Skattedept. slået sammen. Det nye Skattedept. fik 13 kontorer og en Udviklings- og Projektafdeling. Fordelingen af sagområder på kontorerne var herefter denne:

1. *Kontor*: Personale, budget, regnskab, ministeriets relationer til Folketinget og andre ministerier. 2. *Kontor*: Subjektiv skattepligt, dobbeltbeskatning, ligningsloven, skattesamarbejde inden for Norden og OECD-lande. 3. *Kontor*: Generel toldlovgivning og -forvaltning, toldsamarbejde med EF, OECD, GATT, UNCTAD, CCC mv. 4. *Kontor*: Forvaltningsregler inden for kildeskattelov, skattekontrollov, ligningslov. 5. *Kontor*: Økonomisk-statistiske opgaver vedr. skat. 6. *Kontor*: Økonomisk-statistiske opgaver vedr. told. 7. *Kontor*: Generel skattepolitik og økonomisk politik. 8. *Kontor*: Punkt-, energi-, stempel-, aktie-, lotteri- og totalisatorafgifter. 9. *Kontor*: Statskattelov, selskabsskattelov, virksomhedsskattelov, ligningslov. 10. *Kontor*: moms, afskrivningslov. 11. *Kontor*: Personskattelov, bunden opsparring, dødsbøbeskatning, formueskat, ægtefællebeskatning. 12. *Kontor*: Vægt- og registreringsafgifter, afgifter af motorkøretøjs- og lystfartøjsforsikringer, arve- og gaveafgifter. 13. *Kontor*: Lejeværdi, lønmodtagerudgifter, særlig indkomstskat, sømandsskat.

Henvisninger: G.N. Kringelbach: *Den civile Centraladministration 1848-93*, 1894 s. 42f., 49f., 81ff., 136, 151f. L. Laursen: *Den*

civile Centraladministration 1894-1913, 1914 s. 35-39. Harald Jørgensen: *Den civile Centraladministration 1914-35*, 1935 s. 41-45. *Redegørelse om Skattedept.s struktur, afgivet af det under samarbejdsudvalget nedsatte strukturudvalg*, 1975. Bet. vedr. statskatteteadministrationen, 1972 (651/Sv. 2572).

Finansmin.s Sekretariat FMJ 1849/84, 1849/87, FMSJ 1876/2199, 1906/213. SKD I. Gruppeordnede sager: Intern organisation.

Departementschef Hans P. Gøtrik, Privatarkiv nr. 3036.

Arkivforhold

Foruden de i *Meddelelser om Rigsarkivet og Landsarkiverne* omtalte kassationer har Rigsarkivet givet kassationsbemyndigelser i 1978-79.

Indtil 1982, hvor der indførtes et fælles, emneinddelt journal-system på edb, bestod Skattedept.s arkiv af en række journaler omfattende et enkelt kontors ressort eller et specielt sagområde. Journalerne førtes oprindeligt kronologisk efter rentekammersystemet, men i løbet af 1960'erne gik kontorerne over til fastnummersystemer. Foruden de ndf. omtalte journaler omfattede arkivet følgende (i 1990 ikke afleverede) rækker: SKD IX, Sømandsskattejournal 1962-71, Kildeskattejournal 1965- samt journaler mv. for Økonomisk-Statistisk Afd., Konsulenterne for Planlægning og Udvikling af Direkte Skat, Konsulenten i Skatteretlig Publikationsvirksomhed. De af Skattedept. afleverede arkivalier dannede i 1990 følgende arkiver:

Skattedepartementet 1902- (aflevering 1990)

Indhold: Ujournaliserede sager: Afskrivningslov 1957-69. Alderdomsopsparing, lov 87 af 29.3.1957. Boligforlig 1966. Byggestop 1973. Børneopsparing og selvpension 1959. Børnetilskudslov 1950-60. Brugsforeningsbeskatning 1936. Forslag om direkte beskatning og gældssanering 1925-26. Éngangsskatten 1946. Englandspulje og "OMS" (omsætningsafgift) 1962-63. Finanslove 1942-49. Formueskat 1922-70. Formueopgørelser 1945-69. Skat på Færøerne 1949. Indkomstskat 1932-40. Investeringsfonde og afskrivning 1957-72. Indkomst- og formueskat 1942-44. Materiale vedr. kildeskat 1945-71. Krigskonjunkturskat og krigsforsikringer 1943-49. Landsskatteretten, materiale vedr. aktieselskabsbe-

skatning 1959-69. Ligningslovene 1940-70. Lovforberedende arbejder 1971-73. Frigørelsesafgifter, opsparing og indkomstpolitik 1970-72. Materiale vedr. ændring af kildeskat 1968-69. Merindkomstskat 1936-40. Miljøbeskyttelsesforening 1968-69. Nordisk skattekonference 1966. Norsk skat på bankindskud 1936. Lovudkast til opsparingsbegunstigelse 1965-67. Opsparingsudvalg, ungarleskat og udbyttedeling 1947-58. Opsparingsudvalg for ikke-forsørgere, Teaterkommission og sømandskat 1953-48. Parcelhuse 1969. Regnskab over stempler og papir 1924-73. Rente-forsikringslov 1960. Forslag vedr. selskabsskatter 1963-65. Materiale vedr. selvangivelser 1955-68. Sambeskatning 1946-70. Selskabsskatte love 1965-66. Renteskat 1933-34. Skattelovsager 1952-70. Udkast til skattekontrollov 1971. Cirkulærer vedr. skatte love 1969. Skattereformløvsforlag 1954, 1978. Div. forslag til skatte love 1954-57. Div. skattesager 1938-39. Skibsoverfarer 1970-74. Statens reguleringskonti 1951-52. Sømandsskatte loven 1966. Materiale vedr. lovbemærkninger 1947-58. Udbyttebegrænsning 1941. Udligningsskatter 1935. Materiale vedr.: Udskrivningslove 1940-72, ungdomsopsparing 1958, varelager-opgørelser 1941-54, særlig indkomstskat 1958-60, ægteskabsbeskatning 1961-62, åbnings-talen 1965. Værneskat, forsvarslån 1950. Værneskatte lov, tillæg-sindkomstlov 1954-56.

Afdelingschef H.R. Vogts papirer 1960-71. Fuldm. P.T. Bruun Nielsens papirer 1959-73.

Avisudklip 1977-86. Visdomsbøger 1-7.

Eksekutorbevillinger 1921-29. Eksekutorboer 1925-43. Indbe-retninger fra eksekutorer 1919-24. Bo-register 1954-73.

Klasselotterijournalen (KLL) 1848-1976 39/1

Mht. Det Kgl. Københavnske Klasselotteri se s. 1729. Journalen førtes 1849-62 i Kontoret for Stempel- og Lottosager, 1862-65 i Kontoret for Anvisningsvæsen, 1865-66 i Kontoret for Stempel-sager, 1866-1906 i Kontoret for Skatte- og Stempelsager, 1907-21 i 1. Kontor, 1921-43 i 4. Kontor, 1943-76 i 1. Kontor. Fra 1977 optoges Klasselotterisager i 1. Kontors journal (SKD I), fra 1982 under 6. Kt.

Indhold: Kopibøger 1847-1966. Registre til kopibøger 1867-1903, 1923-66. Postbog 1909-13. Journaler m. registre 1845-1976. Jour-

nalsager 1847-1920, 1967-76. Hovedbøger 1927-50. Hovedbog for kollektører (prøve) 1969-77. Kassebøger 1923-54. Kassebog for kollektører (prøve) 1965-79. Kassejournal 1927-50. Kautionsprotokol (prøve) 1965-79. Postbog 1909-13.

Journal for klasselotteriansøgninger 1935-49. Ansøgninger om kollektion (flere rækker) 1902-78. Afskedigede og døde kollektører 1923-79. Gevinst på bortkomne og remitterede lotterisedler 1937-54.

Div. sager: Sager vedr. direktoratet. Sager vedr. hovedkollektionen. Personale- og lønningssager. Forbud mod udbetaling af gevinst 1918-49. Afgift af gevinst på lotterisedler 1943-45. Klasselotteriets tryksager. Instruks og vejledning for kollektører.

Fortegnelse over kollektører 1955-78. Konstitutioner i Klasselotteriet 1946-53. Kollektørers dyrtidstillæg 1921, 1923-47. Kollektørers ferie 1923. Kollektørers generalpolice 1963. Klasselotteridirektoratets enkeforsørgelsessager 1917-37. Bestyrelsesudgifter 1941-49. Vederlag til Opfostringshuselever 1948-49. Vederlag én gang for alle 1948-71. Sikkerhedsstillelse vedr. hovedkollektører 1921-58. Annulatorer i Klasselotteriet 1932-67. Kollektørernes understøttelsessager (KLL 1917/560, 1938/225, 1961/187). Klasselotterikollektørernes Tilskuds- og Hjælpefond 1948-76.

Vare- og Landbrugslotteri, Klasselotteri på Færøerne, sager vedr. ekstralotterier 1953-70. Velgørenhedslotteri 1954-64. Lov af 17.12.1942 om afgift af gevinst i Klasselotteriet. Ændring i ekspeditionen af gennemgående lodder 1950-52. Sager vedr. udenlandske lotterier 1953-68. Ændringer i Klasselotteriet 1894-1918. Klasselotteriets udvidelse 1918-28. Udvidede og forhøjede lodder 1958. Fortegnelse over lodantal 1957-63. Forslag ang. kollektion, salg af lodsedler til Klasselotteriet, reorganisering, regnskabsaflæggelse 1967. Omlægning af kollektørordning 1968-69. Beskikkelsesordning 1966. Lov om Klasselotteriordning i De Sønderjyske Landsdele, 1920. Plansager 1948-70. Register 1893-1948.

Klasselotteriinspektøren: Kopibog m. registre 1865-1932. Journal m. registre 1865-1901, 1903-09, 1912-51.

Klasselotterinævnet 1970.

Georg E. D. Blechingberg (1834-1902). Et karakteristisk træk ved den danske administration i 1800-tallet var stabiliteten. En stilling i det offentlige var som oftest en livsstilling. Man begyndte i bunden af hierarkiet, og efter 20 år kunne man være placeret nær toppen. Forudsætningen var en stor arbejdsindsats og loyalitet. G. Blechingberg var en sådan medarbejder. Han blev ansat i Indenrigsministeriet i 1858 som volontør, blev assistent i 1859, overgik i 1863 til samme stilling i Ekspeditionskontoret for Skatte- og Stempelsager, hvor han i 1866 blev fuldmægtig. I 1873 finder vi ham som chef for Statsaktivkontoret, i 1874 som chef for Skatte- og Stempelsager, i 1877 som chef for 1. Revisionsdepartement og endelig i 1888 som Generaldirektør for Skattevæsenet. Dansk biografisk Leksikon giver følgende karakteristik af ham: "...en betydelig arbejdsevne, et praktisk blik og en stærk følelse af sit embedsansvar. Han var en helstøbt personlighed, der styrede sit omfattende embede humant og retfærdigt". Blechingberg afgik i 1902. Litografi af Harald Jensen 1899.

Lottosager 1849-52

39/1

Arkivet vedr. det af G.D.F. Koes iht. reskript af 12.1.1771 oprettede, af staten ved kgl. res. af 13.4.1773 overtagne og ved lov af 22.12.1850 nedlagte tallotteri, se I s. 358 og 504f.

Indhold: Kopibøger 1850-52. Journaler 1849-52. Slesvigske lottosager 1849. Trækningslister mv. 1852. Fuldmagter tilbageleverede ved lotteriets ophør. Diverse.

Kontoret for Skattesager 1849-1902

39/4

1. Kontor (SKD I) 1903-

Af det opr. sagområde resterede til sidst kun sager vedr. personale og organisation. Sager vedr. arve-, skifte- og retsafgifter afgaves i 1943 til 5. Kt. Mht. sager vedr. udfærdigelse af stempel-papir og stempelmærker se særskilt journal.

Der er foretaget kassation af journalsager.

Indhold: Kopibøger m. registre 1849-1966. Kopibøger for auktioner 1917-28. Journaler m. registre 1849-1966. Visdomsbøger 1943-47. Finansmin.s journal for skattesager (fælles for hele Monarkiet, specielt rangskat) 1856-62. Journalsager på nr. 1849-1966. R-journalsager 1919-42. Budgetter 1887-1903. Regnskabsoversigter 1883-1907. Postbog (prøve) 1913. Opgørelse over bygningsafgift i Svendborg og Randers 1881, 1890. Protokol over afgiftspligtige landbygninger i Skanderborg Amt 1845. Specifikation over de i Falsters amtstuedistrikt foregåede ændringer med hartkorn og gammelskat 1845-63. Sager vedr. skatteloven af 20. 6.1850.

Gruppeordnede journalsager 1841-1966: Love og lovforslag 1922-66. Normeringslove 1944-66. Budget og tillægsbevilling 1958-66. Statsregnskaber 1924-49. Bilag til statsregnskaber 1930-42. Intern organisation 1912-64. Lønsager 1930-66. Personale, afskedigede og døde 1911-66. Udvalg og kommissioner 1943-66.

Sager vedr. amtsligningsinspektorater.

Sager vedr. amtstuerne i almindelighed: Amtstuernes forhold i almindelighed 1902-57. Amtsførvaltermøder 1937-57. Amtstue-tjenestemændenes organisation 1938-66. Udnævnelser ved amtstuerne 1931-66. Skattedepartementets konstituering af amtsforvaltere 1887-1943. Fuldmægtige ved amtstuerne (lov af 19.4. 1907) 1907-15. Amtstuernes personale, lønanvisning mv. 1919-48. Amtsførvalternes kontorhold 1901-16. Overordentligt tilskud til amtstuernes kontorhold 1901-21. Amtstuernes regnskabsførelse 1930-66. Amtstuernes kontortid 1866-1954. Amtstuernes påtegning af skøder, opkrævning af amtstueskat 1950-51. Udpantning for amtstueskatter ved sognefogder 1877-1963. Overførsel af selskabsbeskatning til amtstuerne 1958. Cir-kulærer til amtstuerne 1926-62.

Sager vedr. enkelte amtstuer (alfabetisk efter amtstue) 1849-1966 (div. år).

Diverse sager: Sager vedr. krigsskat 1848-51, fourage og remonte-penge 1849-50, hesteudredelse og marchpenge 1849-58. Andragender vedr. eftergivelse af krigsskat 1864-67. Sager vedr. næringskatten 1850-51. Sager vedr. opmåling af afgiftspligtige bygninger 1848-68. Understøttelsessager 1873-1937. Hartkorn-skatteopgørelser for Odense og Svendborg amter 1877, 1885. Sager vedr. Hertugdømmerne, skatterejsjer før 1899, kontorsager før 1897. Trykning af stempelpapir 1897-1964. Sønderjyske andragender 1920-27. Ordenssager 1920-66. Indberetninger om eftergivelse af sygedage 1933-50. Matrikelkort 1939-46. CB- (civilbeskyttelses-) tjeneste 1940-47. Morarenter 1942-66. Pengeombytningen (enkelt-sager på personer mangler) 1945. Krigsforsikring af landbrugsjord 1946-49. Sager vedr. skatteråd (honorarer, vederlag mv.) 1940-65. Børnetilskud 1950-66. Arkivsager 1952-66. Nordisk Råd 1956-63. Hulkort 1960-66. Kommunesammenlægning 1961-66. Uniformssagen u.å. Vederlag til kreditforeninger o.a. i anledning af den ekstraordinære formueopgørelse 1945. Diverse.

Protokoller og beregninger vedr. rangskatten.

Kontoret for Slesvigske Skattesager 1849-50

Indhold: Journal, journalsager 1849-50.

2. Kontor (SKD II) 1914-

39/5

Opr. sagområde: Indkomst- og formueskat til staten. Sager vedr. særlig indkomstskat, sømandsskat, selskabsskat og børnetilskud blev i 1965 afgivet til 8. Kt. Sager vedr. statsskattelov, ligningslov, udskrivningslov og lov om investeringsforeninger blev i 1970 afgivet til 8. Kt. I 1972 afgaves sager vedr. dødsboskat til 8. Kt. og sager vedr. pensionisters kildeskat til 9. Kt. I 1973 overtog 8. Kt. almindelige sager vedr. kildeskattelev. Sagerne vedr. kildeskat førtes 1960-69 i særskilt journal, SKD II K, og sagerne vedr. motorafgifter førtes 1928-42 i en særskilt Motorskatjournal.

Indhold: Kopibøger 1914-52. Registre til kopibøger 1914-20, 1922-54. Visdomsbog. Journaler m. registre 1914-43. Visdomsbogsager 1914-36. Journalsager 1914-67.

Gruppeordnede sager: Sømandsskattesager 1958-61. Investeringsfonds 1958-69. Henlæggelsesfonds 1943-59. Meddelelse om

opkrævning af værnescat 1952-53. Opkrævningsordninger 1940-69. Hædersgaver 1952-65.

Bidrag til anerkendte trossamfund 1962, til Det Københavnske Kirkefond, Mogens Wieth-fondet, Gigtens Bekæmpelse og Det Radikale Venstre 1961-66, til Moralsk Oprustning 1963 og til videnskabelige formål 1949. §2 stk. 5G-sager 1944-45. §32B Fristforlængelse 1965-69. §38 stk. 3-4 1956-68. §42 stk. 5 Ansættelse 1941. §44 Tavshedspligt 1948-69. Kammeradvokatens salærberegning 1953-66. Rentegodtgørelse 1945-61. Kontorhold 1946-72.

Kulsager 1940-41. Tørvejordssager 1957-65. Aktieselskabsskat 1960-64. Aktionærbeskatning 1961-64. Friaktier 1953-56. Særlig indkomstskat ved salg af fast ejendom 1961-65. Kommunale restancer 1963. Danmarks Akvarium 1940. Værftsejer Kolbe, Dybbøl 1940. Sabroe og Co. A/S, Århus 1943. H.C. Christensen Damp- og Sejlskibsrederi A/S, Marstal 1951-61. Dansk Svovlsyre- og Superfosfatfabrik 1943-53. Burmeister og Wain 1950. Minister Oxholm 1948. Forarbejder vedr. koncessionsafgift i Nordisk Mineselskab 1951. Materiale vedr. Undergrundsudvalget Danish-American Prospecting Co. 1955.

Notat til finansministeren om bestemmelser vedr. sambeskatning og hustrufradrag i Sverige, Holland, England og Vesttyskland 1960. Tjeneste i udlandet 1941. Mark-sagen, indkomst- og formuebeskatning af aktiver i Tyskland 1938. Tyskland 1921-44. Sverige 1925-59. Norge 1926-66. Schweiz 1923-54.

Lovsager 1915-30. Lovsager vedr. børnetilskud 1952-53. Forskelligt lovmateriale 1924-38. Trykte skattelove 1909-34. Forarbejder til lov om brugsforeningsskat og andre skatter 1934-36.

Vederlag til skatteråd 1939-40. Indbetaling i statskassen. Tilskud, nedbringelse af amtskommunal grundskyld 1961. Tilskud, Københavns Skattevæsen 1932-44. Skemaer 1910-49. Gamle regningsager vedr. skemaer: J.H. Schultz, Engelsen og Schrøder 1925-59. Materiale til regnskaboversigter 1907-34. Revision af overordentlig indkomstskat 1919-20. Sager vedr. revision af formueskat 1928-29. Likvidation af statsskat og aldersrente 1929-34. Merindkomstskattesager 1942-44.

Stempeljournalen (STJ) 1849-1912, (SKD III) 1913-

39/6

Stempeljournalen (STJ), som indeholdt sager vedr. stempeling af dokumenter og forvaltning af stempelpapir og -mærker, førtes 1849-66 i Kontoret for Stempel- og Lottosager og 1866-1912 i Kontoret for Skattesager. Efter nedlæggelsen af embedet som stempelpapirforvalter i 1913 blev sagområdet tillagt Dept.s 3. Kontor (SKD III). Kontorets sager vedr. afgift til Statspolitiet førtes i særskilt journal (SKD III S).

Der er foretaget kassation af journalsager.

Indhold: Resolutioner for stempelsager 1849-63. Kopibøger m. registre for stempelsager 1849-1912 (kopibog 1912 delt i A og B). Kopibøger 1913-73. Kopibog PBL 1973. Journaler m. registre 1849-1972. Stempeljournal 1922-66. Skattedepartementets fremvisninger (i journaler) 1849-1952. Vidomsbogssager 1940-72. VB-sager: Stempelafgift 1916-39, pensionsbeskatning 1971-75. Journalsager 1849-1940. Regnskaber for finansårene 1914-20. Regnskaber for amtstuer og forhandlere af stempelpapir 1911-20. Regnskaber over beholdninger af stempelpapir 1913-14. Amtstueres sekundakvitteringer 1913-18. Nationalbankens sekundakvitteringer 1918-21. Div. skattespørgsmål 1970. Dødsboskat 1968. Div. protokoller.

Betalte, men uafhængede omstemplede dokumenter 1849-62. Fortegnelser over stempelbegunstigelser 1861-1910. Fortegnelser over udenlandske offentlige pengeafgifter mv. stemplet iht. lov af 25.3.1872 og bek. af 16.4.1872. Lønningsmeddelelser 1969-74. Regnskab over salg af stempelmærker 1966-77. Regnskabsoversigter over stempelafgifter 1864-70. Stempelafgift for gavesager 1965-70, forsikringsselskaber 1959-72, stempelafgiftssager 1916-39. Stempelbegunstigelse og -kassation 1967-75. Stempelfritagelse 1969-74. Stempelindbetaling 1969-70. Stempelpapirforhandling (boghandlere og posthuse) 1956-72. Stempelspørgsmål vedr. fusion og kapitaludvidelse 1963-77.

Lotterijournal 1960-65 m. registre 1960-69.

Kopibog R (renteforsikring) 1960-72. Journal R 1940-65 m. registre 1960-64. Renteforsikringssager 1960-73 og §21-sager (fonds) 1974-75. VB-sager: Renteforsikring 1960-70.

SKD III S: Afgift til statspolitiet: Kopibog 1914-15. Brevkopier

1916-20. Sagsfortegnelser (afgiftsbøger) 1914-19. Journalsager 1919.

4. Kontor (SKD IV) 1915- 39/7

Opr. sagområde: Sager vedr. ejendomsskyld og grundskyld til staten, jernbaneskyld, grundstigningsskyld, rangskat, totalisatorafgift og børsskat. Sager vedr. amtstuer, skatterådene og Skattedept.s bogholderi overtoges i 1943 af 1. Kt. ligesom sagerne vedr. Klasselotteriet (særskilt journalføring).

Der er foretaget kassation af journalsager, herunder også af SKD IV A-sager vedr. fritagelse for grundstigningsskyld.

Indhold: Kopibøger 1915-65. Registre til kopibøger 1916, 1918-67. Journalsager 1916-67. Registre til journalsager 1942-67. Visdomsbogssager 1923-65. Journalsager 1916-62.

Gruppeordnede journalsager indtil 1962: Brevduesager, ordnet amtsvis. Totalisatorsager. Cykelløb 1936-57. Fodbold, bedrageri mod Dansk Tipsselskab. Lovsager, forlystelsesafgift 1911-64. Afgangsordrer for fælleskommunal ejendomsskyld. Lovforslag vedr. ejendomsskyld og grundstigningsskyld. Udskrivning af skat, love og cirkulærer 1903-45. Cirkulære om indskud på og frigivelse af etableringskonti 1966.

Div. sager: Afslæde totalisatorandragender (TOT) 1927-64. Cykelløbssager 1941-45. Deling af vurderings- og skyldkredse 1937-57. Forarbejder til skattelove (ejendomsskyld) 1915-34. Grænseændringer 1937-60. Grundligningsskyld 1933-43. Hesteløbssager 1929-49. Grundskyldskommission u.å. T-sager (værnemagtssager) 1942-50.

Henlagte regningssager 1960-67. Mandagslister. Skemasager 1926-46. Manuskripter til danske film. Div. sager indtil 1962.

Gruppeordnede journalsager 1963ff.: Gruppe 3 Regningssager. 4 Forlystelsesafgift 1963-66. 5 Lotteriafgift. 6 Diverse. 7 Kapitalbinding 1965. 11 Lov om fikseret ejendomsskyld 1963-68. 12 Lov om grundstigningsskyld 1963-67. 13 Fritagelse for fikseret ejendomsskyld 1963-65. 14 Ændring af kommunegrænser 1962-63. 15 Ændring af vurderingskredsinddelinger. 16 særlig indkomstskat 1963-65. 18 Vurdering af landets faste ejendomme 1963-65.

Kopibøger for auktioner 1929-31, 1940-42. Protokoller vedr. smykkeskatten.

5. Kontor (SKD V) 1943- 39/8

Sagområdet udskilt af SKD I: Arve- og gaveafgifter, skifte- og retsafgifter samt rangskat. Der førtes i kontoret to journaler: R-journal vedr. afgiftsmæssig revision af indberetninger fra eksekutorer i dødsboer og A-journal for alt andet.

Indhold: Kopibøger 1943-73. Registre til kopibog 1943-67, 1969-73. Journalsager m. registre 1944-53. A-journal m. registre 1954-76. Journalsager 1943-73. Legatjournalsager m. registre og journalsager 1947-48. R-journalsager 1954-72. Registre til R-journalsager 1954-68. R-journalsager 1943, 1954-72.

Auktioner 1942-49. Rangskat 1943-71. Emne-, firma- og skatteyderkartoteker u.å.

6. Kontor (SKD VI) 1943- 39/9

Ved 6. Kt. førtes (i 1960) fem journaler: 1) Almindelig skattelempe (SKD VI), 2) Bunden opsparing (SKD VI B, SKD VI BO), 3) Stabiliseringslån (SKD VI S), 4) Henstand på grund af landskatteretssag og 5) Div. saggrupper. Lempelses- og dispensationssager blev efterhånden samlet i SKD VI. Sager vedr. personlig indkomstskat udskiltes i 1966 til SKD IX.

Indhold: Kopibog (fælles for SKD VI, VI L, VI B, VI A og VI S) 1950-59. Journal (Afskrivning) 1950-56. Alm. journalsager 1943-49, 1954-56. Journalsager VB (visdomsbog) 1950-56. Emne- og firmakartoteker u.å.

7. Kontor (SKD VII) 1954- 39/10

Fra 1954 var kontoret Internationalt Kt. med bl.a. subjektiv skattepligt og dobbeltbeskatning som sagområde.

Indhold: Journal 1957-63. Journal 1963. Journalsager 1953-66.

Lempelsesjournalen (SKD II A) 1942-43, 39/11 (SKD IV A) 1943-45, (SKD II AL) 1946-49, (SKD VI L) 1949-53

Sagområde: Bevillingsmæssig lempelse, dispensation og ekstraordinær afskrivning.

Indhold: Kopibøger 1945-59. Journaler 1949-53. Journalsager (VB) 1945-49. Journalsager A 1945-53. Interneringssager 1942-45.

Bunden opsparing (SKD VI B) 1943-46, 39/12
(SKD VI BO) 1957, 1963

Sagområde: Jf. lovene 335 af 3.7.1943, 453 af 25.11.1950, 339 af 19.12.1950, 94 af 20.3.1963 §11 og 364 af 26.10.1963. Journalføringen fortsattes i SKD IX B.

Indhold: Journaler 1943-46. Journaler for lempelser i bunden opsparing 1951. Journalsager 1943-46.

Kopibog 1957, 1963. Journal 1957. Journalsager 1957, 1963.

Stabiliseringslånjournal (SKD VI S) 1957 39/13

Jf. lovene 207 af 7.6.1952 og 197 af 6.7.1957. Der er foretaget kassation af journalsager.

Indhold: Journal og visdomsbogsager 1957.

Engangsskattejournalen (SKD VII E) 1946-47, 39/14
(SKD V E) 1949-

Jf. lov 391 af 12.7.1946. Sagområdet gik i 1949 fra 7. Kt. til 5. Kt.

Indhold: Kopibøger 1946-52. Journalsager 1946-60. Div. sager. Navnekartoteker over andragere og skatteydere u.å. Kendelser fra Landsskatteretten.

Pengelovsjournal (SKD VII P) 1945-46, 39/15
(SKD VII AP) 1947-49, (SKD VII P) 1950-54,
(SKD V P) 1955-61

Jf. lov 352 af 22.7.1945 m.fl. Sagområdet hørte under 7. Kt. bortset fra perioden 1947-49, hvor det lå under 6. Kt. Den endelige afvikling af pengelovene 1955ff. blev varetaget af 5. Kt.

Indhold: Kopibøger 1945-55. Visdomsbog. VB-sager 1957. Journaler m. registre 1945-58. Navnekartotek. Journalsager 1945-61.

Sager vedr. anonyme gaver 1945-53, ombytning af indkaldte pengesedler 1945-56, bortkomne, inddragne aktier 1945-54, 1956, bortkomne, inddragne obligationer 1951, 1952-56. Div. henlagte sager før 1949. Censursager 1945-47. Navnekartotek til censursager. Forarbejder til éngangsskattelov 1946 og pengelov 1945.

Krigskonjunkturskatter (SKD VI A) 1943-47 39/16

Jf. lov 335 af 3.7.1943.

Indhold: Kopibøger, journaler og journalsager 1943-47. Afvikling af krigskonjunkturskatter 1946-51.

Motorskattejournalen (SKD IV M) 1920-27, 39/18
(SKD II M) 1928-42, (SKD III M) 1943-

Indhold: Kopibøger m. registre 1920-21. Registre til kopibøger 1933-39. Journaler m. registre 1920-25, 1928-41. Journaler A og B m. registre 1942-45. Journalsager 1933-39.

Indkomst- og formueskatjournal (SKD IF) 39/19
1903-13

Journalen førtes 1903-07 i 1. Kontor, 1907-13 i 2. Kontor. Fra 1914 optoges sager vedr. indkomst- og formueskat i SKD II.

Indhold: Kopibøger m. registre 1903-13. Visdomsbog 1903-12. Journaler m. registre 1903-13. Journalsager 1903-13. Sager vedr. lov om indkomst- og formueskat til staten: Lov 104 af 15.5.1903 (SKD IF 1903/211), lov 144 af 8.6.1912 (SKD IF 1912/3086), vejledning vedr. lov 144 (SKD IF 1913/263).

Ejendomsskyldjournal (SKD EJ) 1903-13 39/20

Journalen førtes 1903-07 i 1. Kontor, 1907-13 i 2. Kontor. Fra 1914 optoges sager vedr. ejendomsskyld i SKD II. Sagområdet udskiltes atter i 1928, se SKD IV EJ ndf.

Indhold: Kopibøger m. registre, journaler m. registre og journalsager 1903-13. Visdomsbogsager 1903-45.

Ejendomsskyld (SKD IV EJ) 1928-45 39/20

Sagområdet var udskilt af SKD II.

Indhold: Kopibog 1903. Kopibøger 1930-45. Registre til kopibøger. Journaler 1928-45. Register til journal 1944-45. Visdomsbogsager 1903-45 (1903-13 til SKD EJ og 1913-38 til SKD III). Journalsager 1928-45.

Ekstraordinær Formueopgørelse 1945 (topografisk efter skattekreder).

Skatteefterbetaling (SKD IV E) 1946-75 39/21

Der er foretaget kassation af journalsager.

Indhold: Kopibøger 1946-74. Registre til kopibøger 1946-70. Journaler 1946-70. Visdomsbogssager 1943-75. Journalsager 1941-60.

(SKD VI N) 1951-56 39/23

Sagområde: Nedsættelse af indkomstskat, når samlet skat udgjorde 80 pct. af den skattepligtige indkomst. Sagerne behandles af en medarbejder ved navn Nellemann, deraf journalbetegnelsen N.

Indhold: Journaler og journalsager 1951-56.

Udvalg og kommissioner ad hoc 39/199

Indhold: Skattelovskommissionen af 15.2.1937, 1937-50 (50). Udvalget af 19.6.1940 til udarbejdelse af udkast til forretningsorden for Landsskatteretten og regler for Ligningsdirektoratets og ligningsrådenes virksomhed (60). Grundskyldskommissionen af 11.3.1948. Udvalget af 26.1.1949 til undersøgelse af spørgsmålet om forenkling af de om retsafgifter gældende regler. Opsparingsudvalget af 28.4.1950 (440). Udvalget af 29.10.1952 vedr. ekstraordinær afskrivning 1952-66 (450). Udvalg af 1953 vedr. landsskatteretloven (460). Udvalget af 27.10.1952 vedr. skattefri afskrivning 1952-68 (470). Udvalget af 21.1.1956 vedr. sømandsskat (373). Udvalget af 2.10.1959 ang. Landsskatterettens organisation (384).

Udvalget af 8.3.1961 vedr. ægtefællers beskatning 1961-67

(520). Udvalget af 17.5.1963 til gennemgang af sømandsskattebogen (525). Udvalget af 3.8.1963 vedr. forenkling af ejendomsbeskatningen (530). Udvalget af 6.8.1963 om boligudgifternes størrelse mv. i skatte- og finanspolitisk betydning (535). Arbejdsgruppen af 29.1.1967 vedr. ændring i kontrollovens straffebestemmelser (565). Regeringspartiernes skatteudvalg af 1969, 1969-71 (582). Selskabsskattebogen af 14.3.1969 (584). Udvalget af 9.9.1969 vedr. statsskatteadministrationen (585). Udvalget af 1.5.1970 til forbedring af kildeskatten (Dahlgaard-udvalget) (590). Udvalget af 1.9.1972 til forberedelse af en almindelig revision af lov om totalisatorspil (595). (POIMH)

Bestyrelsen af Toldvæsenet 1848-54 38

GENERALTOLDDIREKTORATET
1855-65GENERALDIREKTORATET FOR
SKATTEVÆSENETS
TOLDKONTORER 1865-1902GENERALTOLDDIREKTORATET
1902-19DEPARTEMENTET FOR TOLD- OG
FORBRUGSAFGIFTER 1919-89

Ved kgl. kundgørelse af 24.11.1848 blev toldvæsenet (jf. I s. 407-36) henlagt under Finansministeriet, og ved kgl. res. af 3.12.1848 blev det dernæst bestemt, at den påtænkte henlæggelse af toldvæsenet under en generaldirektør foreløbig skulle udsættes, således at bestyrelsen af toldvæsenet kom til at sortere umiddelbart under finansministeren, W. Sponneck. Da han afgik som minister, oprettedes der ved kgl. res. af 28.12.1854 med virkning fra 1.1.1855 et *Generaltolddirektorat*, og Sponneck udnævntes til generaltolldirektør. Ved bek. af 31.3.1865 samledes told- og afgiftsvæsenet med sager vedr. det direkte og indirekte skattevæ-

Folketingets Lønningskommission af 1917 er her fotograferet af Peter Elfelt. Formanden for enden af bordet var minister for offentlige arbejder, J. Hassing Jørgensen. Det var kommissionens opgave at skabe oversigt over statsembedsmændenes lønforhold og udarbejde udkast til lov om lønninger. På grundlag af kommissionens arbejde vedtog Rigsdagen i 1919 den lovgivning om tjenestemænd i staten, folkekirken og folkeskolen, der for første gang skabte sammenhæng i statens lønnings- og tjenestemandssystem (Det Kgl. Bibliotek).

sen, rangskat og lottosager i et *Generaldirektorat for Skattevæsenet* med virkning fra 1.4.1865.

Ved kgl. res. af 29.3.1902 blev *Generaldirektoratet for Skattevæsenet* ophævet med virkning fra 1.4. s.å., og dets sagområder deltes mellem et *Generaltolddirektorat* og et *Skattedepartementet*. Fra 1.10.1919 benævntes *Generaltolddirektoratet* *Departementet for Told- og Forbrugsafgifter* (*Tolddepartementet*).

Betydelige dele af *Departementets* sagområder udlagdes med virkning fra 1.4.1965 til et samtidigt oprettet *Direktorat for Toldvæsenet* (s. 1769). Med virkning fra 1.3.1989 nedlagdes *Departementet for Told- og Forbrugsafgifter*; dets sagområde sammenlagdes med *Skattedepartementets* sagområde i *Skattemin.s Departement*.

Efter *Generaltolddirektoratets* oprettelse i 1855 var visse sag-

områder fortsat forbeholdt ministerens afgørelse. Det var sager, der krævede kgl. resolution, budgetsager og klager over *Generaltolddirektoratet*. Disse sager behandlede 1.11.1855 - 31.12.1905 i *Finansministeriets Sekretariat* (s.350), dog 1.11.1856 - 1.8.1858 i *Sekretariatet i Ministeriet for Monarkiets Fælles Indre Anliggender* (s.225).

Kontororganisation og sagfordeling

I forbindelse med ændringen i 1919 fra *Generaltolddirektorat* til *Departement for Told- og Forbrugsafgifter* skete der visse ændringer af sagfordelingen mellem kontorenes journaler, se ndf. I 1934 ændedes kontororganisationen og sagsfordelingen igen.

1965 blev en række sagområder udskilt af *Departementet* og udlagt til det samtidigt oprettede *Direktorat for Toldvæsenet* (s.1769). Det medførte en ændring i *Departementets* organisation. Det var herefter delt i et *Sekretariatskontor* og 2 afdelinger, nemlig *Toldafdelingen* med 2 toldkontorer og en international konsulent og *Afgiftsafdelingen* med 4 forbrugsafgiftskontorer (1967-73 var 3. og 4. Kontor slået sammen til ét kontor). I 1973 deltes de 2 toldkontorer i hver 2 sektioner.

Fra 1981 var *Departementet* organiseret i et *Sekretariat* og 2 afdelinger med 8 fortløbende nummereret kontorer. 1. Kontor var sekretariat, 2.-5. Kontor udgjorde *Toldafdelingen*, og 5.-8. Kontor udgjorde *Forbrugsafgiftsafdelingen*.

Fra 1983 fik *Departementet* fælles journalplan.

Arkivdannelse

I perioden 1848-70 skete journaliseringen i geografiske delte journaler, A, B og C, men der er ikke fuldstændig kontinuitet i disse journaler perioden igennem. For 1865-70 er der således 2 rækker med A, B og C-journaler. 1870-1908 er der stadig en vis geografisk deling i journalerne med København i A-journalen og det øvrige land i B-journalen for told- og afgiftssager sammen med en saglig deling mellem disse sager og personale-, administrations- og budgetsager i C-journalen. Den saglige opdeling er delvist gældende fra 1909 med bibeholdelse af betegnelserne A, B og C-journaler. Fra 1.10.1924 er sager vedr. toldlov og toldforvaltning samlet i A-journalen og forbrugsafgifter i B-journalen. Af A-journalen udvikledes D-, E-, I-, K- og O-journalerne, og af B-journalen udvikledes F-, G-, H, L- og M-journalerne. G-jour-

nalen ophørte dec. 1959 som følge af en omfordeling af sagerne mellem 1. og 2. Forbrugsafgiftskontor. 1.10.1959 fik 2. Forbrugsafgiftskontor administrationen af vægtafgift af motorkøretøjer fra Ministeriet for Offentlige Arbejder, og 1972 overførtes administrationen af byggemoms til Boligministeriet.

Journaliseringen er i perioden 1848-1983 sket ved, at hver indkommen skrivelse har fået det første ledige nr. i en af journalerne, også selv om skrivelsen vedrørte en allerede oprettet foreliggende sag (rentekammersystemet). Hvis dette var tilfældet, er der foretaget samvisning til tidligere og senere journalnr. i venstre margin i journalen. Hvert år er der anlagt en ny journal med en ny nummerrække. Journalerne er forsynet med alfabetiske registre. Til hver journal hører en række kopibøger, ofte med registre. Journalsagerne er i hele perioden henlagt dels efter nr. og dels efter emne. Der er ingen oversigt over de emnebetegnelser, der har været anvendt i perioden, men de fremgår af afleveringsfortegnelserne. Sagerne i de emnebetegnede arkivpakker er henlagt i journalnr. orden, men der er ikke anlagt nye pakker for hver journalårgang. Når en emnepakke i Tolddepartementet havde fået en vis størrelse, blev den delt og den ældste del afleveret til Rigsarkivet. De forskellige aktpakker inden for en aflevering kan derfor indeholde sager fra vidt forskellige årgange. Det vil derfor ofte være nødvendigt at gennemgå en række afleveringsfortegnelser for at finde de ønskede sager.

Afleveringerne: Da der ikke er nogen periodemæssig inddeling af arkivalierne, er afleveringerne ret uoverskuelige. Afleveringerne fra perioden 1848-1926 er blevet omordnet i Rigsarkivet og danner nu de såkaldte *Gruppeordnede toldsager* (se ndf.). Afleveringerne fra 1927-70 af sagligt ordnede journalsager (omfattende sager fra vidt forskellige år) har hver sin særskilte afleveringsfortegnelse. En samlet fortegnelse efter journal-litra er under udarbejdelse.

Arkivalier afleveret til Rigsarkivet før 1985 betegnes *Aflevering A*. *Aflevering B* omfatter arkivalier afleveret i 1985, dvs. samtlige endnu-ikke-afleverede arkivalier dannet i Tolddepartementet indtil ca. 1965. *Aflevering C* består af de sager, som Tolddepartementet udlånte til Tolddirektoratet ved dets oprettelse i 1965.

NB: Arkivets inddeling i Aflevering A, B og C betyder, at de

arkivrækker, som ndf. er nævnt under Aflevering A, dvs. ved litrajournalerne (A- til O-Journalen) ca. 1909-65, findes i, fortsættes af og er sammenhørende med arkivalier i Aflev. B og C.

Henvisninger: G.N. Kringelbach: *Den civile Centraladministration 1848-93*, 1894. L. Laursen: *Den civile Centraladministration 1894-1913*, 1914. H. Jørgensen: *Den civile Centraladministration 1914-35*, 1935. *Kalender over Toldetaten i Kongeriget Danmark. Haandbog for Toldetaten*, 1871, 1874, 1877, 1881 og derefter hvert 3. år til 1944, 1946, 1947, 1949, 1951, 1953, 1954, 1956, 1957, 1959, 1961, 1963. 4de Bet. afgivet af Administrationskommissionen, 1926 (Sv.708). Herm. Andersen (red.): *Det danske Toldvæsen*, 1932. *Om Toldvæsenets organisatoriske og personelle ordning*, ved J. Thaulow, 1916. *Samme* ved P. Grønvold, 1924, 1933, 1938 og 1944. *Dansk Toldhistorie I-V*, 1967. Knud Wieth-Knudsen, *Privatarkiv nr. 3327*.

1. Danske Told- og Konsumtionskontor 1848-60

Indhold: Generalia og Kbh. (A): Kopibøger, journaler og journalsager 1849-60.

Sjælland, Bornholm, Møn og Samsø (B): Kopibøger, journaler og journalsager 1849-60.

Krydstoldvæsenet (C): Kopibøger 1849-60. Journaler 1847-60. Journalsager 1849-60.

2. Danske Told- og Konsumtionskontor 1848-60

Indhold: Fynske og lolland-falsterske sager: Koncepter til kopibøger 1848. Kopibøger 1849-57. Journaler 1849-57. Journalsager 1849-57. Fortegnelse over uafgjorte sager 1841-55.

Jyske sager: Kopibøger, journaler og journalsager 1849-57.

Jyske og fynske sager: Kopibøger, journaler og journalsager 1858-60.

Slesvigske Toldkontor 1852-65

Indhold: Kopibøger, journaler og journalsager 1861-65. Div. pakkesager 1840-65.

Holsten-Lauenborgske Toldkontor 1852-65

Indhold: Div. pakkesager 1842-65.

Karantænekontoret / Karantænesekretariatet 1848-52

Ved ophævelsen af Karantænedirektionen (kgl. res. af 21.7.1848, jf. I s. 220) henlagdes sagerne til Det Midlertidige Handelsministerium og indgik ved kgl. kundgørelse af 24.11.1848 i Finansmin. som et kontor, der med en karantænesekretær som chef varetog de kongerigske karantænesager. Pr. 1.10.1852 nedlagdes kontoret, og karantænevæsenets administration overgik til Justitsmin.s 1.Kt. (1926 til Min. for Sundhedsvæsenet, 1929 til Indenrigsmin.).

Hjælpemidler: Seddelreg. 12.

Indhold: Forestillinger 1848. Kopibøger 1848-52. Brevkoncepter 1848-52. Journaler 1850-52. Journalsager 1848-52. Revisionsjournaler med journalsager 1849-52. Div. regnskabsprotokoller 1848-52. Div. sager 1848-52.

Øresunds- og Strømtoldkontoret 1848-58

Indhold: Kopibøger m. registre 1850-60. Journaler m. registre 1849-59. Journalregistre 1850-58. Journalsager 1849-60. Div. regnskabsbøger (Øresunds Toldkontor). Nyborg strømtoldbøger 1850-58. Fredericia strømtoldbøger 1850-57.

Danske Toldkontor 1860-65**1. Toldekspeditionskontor 1865-69**

Pr. 1.4.1865 oprettedes igen et 2. Toldekspeditionskontor, hvortil sager vedr. grænsetoldvæsenet, Krydstoldvæsenet, budget, bevillinger og personale overgik (se ndf.).

Indhold: Generalia og Kbh. (A): Kopibøger, journaler og journalsager 1861-70.

Østifterne (B): Kopibøger, journaler og journalsager 1861-70.
Nørrejylland (C): Kopibøger, journaler og journalsager 1861-70.

2. Toldekspeditionskontor 1865-70

Indhold: Almindelige budget- og personalesager (A): Kopibøger, journaler og journalsager 1865-69.

Landtoldgrænsen (B): Kopibøger og journaler 1865-69. Journalsager 1863-69.

Krydstoldvæsenet (C): Kopibøger, journaler og journalsager 1865-69.

A-, B- og C-journal: Kopibog, journal og journalsager 1870.

Kontoret for Toldsager 1871-1910

Ved kgl. res. af 27.3.1869 samledes de 2 toldekspeditionskontorers sager i ét kontor. 1.4.1910 deltes kontoret atter i 1. og 2. Toldekspeditionskontor. Med skæringstidspunkt ved 1908/09 fortsattes A-, B- og C-journalerne herefter som rent emnemæssige journaler i forskellige kontorer.

Indhold: Generalia og Kbh. (A): Kopibøger, journaler og journalsager 1871-74.

Konkrete told- og afgiftssager vedr. hele landet (B): Kopibøger, journaler og journalsager 1871-74.

A og B: Kopibog A-B 1875. Kopibøger A 1876-1908, m. registre mrk. A-B. Journaler A og B 1875-1908. Journalsager A 1875-1908.

Personale, administration, budget (C): Kopibøger, journaler og journalsager 1871-1908.

Gruppeordnede Toldsager 1813-1926

Arkivgruppen Gruppeordnede Toldsager er resultatet af en samordning - foretaget i Rigsarkivet - af journalsager afleveret 1853-1927. Gruppen indeholder emneordnede akter fra perioden 1813-1926. Der er udarbejdet en særlig oversigt over indholdet (aflev.fortegnelse) med alfabetisk emneregister.

Indhold: 1. gruppe nr. 1-64. 2. gruppe nr. 1-98. 3. gruppe nr. 1-27. 4. gruppe nr. 1-168.

A-Journalen (1840-) 1909-65

A-Journalen førtes af 1. *Toldekspeditionskontor 1910-1914, 1. Ekspeditionskontors 2. Afd. 1914-34 og Toldafgiftskontoret 1934-65.*

A-sagerne omfattede bl.a. varers tarifiering og tara, toldfrihed efter toldlovens §§2 og 3 (undtagen §3,i) samt efter §11, vejledning, måling og gradering, pakhusleje og pakhusgods, statistik, ekspeditionstid, klareringsbestemmelser, diæter (undtagen strandsdiæter), erstatning for ødelagte og bortkomne varer (til C-Journalen 1934), etablering af industrielle virksomheder i Frihavnen, stempeling af spillekort, sukkerbeskatningen, toldgodtgørelse for sukker og sirup, chokolade, sukkervarer, kakao, frugtsafter og syltetøjer m.m. (til B-Journalen 1919), urigtigheder ved forsendelser af toldgods (undtagen jernbanegods), handelstraktater, udgivelse af cirkulærer vedr. told, øl-, spiritus- og sukkerbeskatningen m.m. samt tarifierings-cirkulærer (til C-Journalen 1919).

Sager vedr. frihavn og frilager overførtes fra B-Journalen 1919. 1934 overførtes sager vedr. kreditoplæg, privat transitoplæg, indsmugling, ind- og udførsel af landbrugsprodukter, våben, fodtøj mv. samt statistik, ligeledes fra B-Journalen.

I 1943 udskiltes en række sagområder fra Toldafgiftskontoret, da der oprettedes et Toldforvaltningskontor, se D- og E-Journalen ndf.

Indhold: Kopibøger A 1909-45. Kopibøger, Spiritus 1919-31. Kopibøger, Dispensationer for udførselsforbud 1920-23. Journaler A 1909-45. Journaler, Spiritus 1913-31. Journalsager A 1909-13. Sager vedr. tarif iht. lov 5.5.1908, 1908-24. Referater til tarifsager iht. toldloven af 1924, 1924-58. Tarifsager iht. loven af 1924, 1936-59. Smuglerier, §48, 1928-36 (aflev. marts 1939). Sager vedr. den tyske værnemagt 1940-48 (aflev. febr. 1949). Midlertidige udførselsforbud (aflev. febr. 1949). Bødefordelinger 1939 (aflev. febr. 1949).

Sagligt ordnede journalsager 1910-29 (aflev. nov. 1931), 1892-1936 (aflev. okt. 1937), 1840-1939 (aflev. marts 1941), 1869-1943

(aflev. febr. 1944), 1928-55 (aflev. 1958). Erhvervsundersøgelsen 1957-58.

B-Journalen (1890-) 1909-65

B-Journalen førtes af 2. *Toldekspeditionskontor 1910-34, Forbrugsafgiftskontoret 1934-46 og 1. Forbrugsafgiftskontor 1946-65.*

B-sagerne omfattede bl.a. kreditoplæg (til A-Journalen 1934), privat transitoplæg (til A-Journalen 1934), toldfrihed efter toldlovens §3 og for materialer til jernbaneanlæg, told- og afgiftsgodtgørelse, øl- og spiritusbeskatningen, Grænsegendarmeriet (til C-Journalen 1934), landtoldgrænsen (uanset udførsel, indsmugling (til A-Journalen 1944)), urigtigheder ved forsendelser af toldgods pr. bane, toldlås, kontorholdsloven (vederlag for kontorudgifter), toldintraderne, vægt- og måleredskaber, plomberings- og forseglingsmateriale, Toldvæsenets bygninger, lokaler og inventar, toldskilte og -flag, bådemateriel, forsikringer, handelsrejsende, konsulatafgift, strandinger (til C-Journalen 1934), ind- og udførsel af landbrugsprodukter (til A-Journalen 1934), karantæne (til C-Journalen 1934), vareafgift, bolværkspenge mv. samt havne- og brotakster (til C-Journalen 1934), frilagre og frihavn (til A-Journalen 1919), budget for så vidt angik kontorudgifter, bygningsudgifter, udgifter ved kontrollen med brønderierne og bryggerierne, driftsudgifter ved Københavns frilager og Frihavn, øvrige bestyrelsesudgifter, statsregnskabet.

I 1919 omfattede sagområdet i øvrigt sager vedr. tobaksafgift, afgift af lystfartøjer, stempelafgift af spillekort, afgift af udenlandske motorkøretøjers ind- og udpassage, skibs- og vareafgifter, toldgodtgørelse for sukker, sirup, chokolade, sukkervarer, kakao, frugtsafter og syltetøj m.m.

I 1934 kom hertil sager vedr. afgift af benzin, afgift af motorkøretøjer.

Efter udskillelsen i 1946 af sager til 2. Forbrugsafgiftskontor (se F- og G-Journalen ndf.) omfattede B-journalen flg. sagområde: Sager vedr. tobaksbeskatning, omsætningsafgift af chokolade og sukkervarer mm., sukkerbeskatning, afgift af konsum-is, afgift af glødelamper, radiorør, pap og papir, parfumer og toiletmidler og af kaffesurrogater samt statistik og budget vedr. forbrugsafgifterne.

I 1950 oprettedes i 1. Forbrugsafgiftskontor en ny journal,

H-journalen som følge af lov 437 af 19.11.1950 om omsætningsafgift af forskellige varer. H-journalen overgik i 1957 til det samtidigt oprettede 3. Forbrugsafgiftskontor, se ndf.

Indhold: Kopibøger B 1909-51. Journaler B 1909-19, 1920-22, 1924-44.

Sagligt ordnede journalsager 1890-1927 (aflev. juni 1929), 1922-31 (aflev. febr. 1932), 1908-34 (aflev. marts 1935), 1908-37 (aflev. juli 1939), 1912-42 (aflev. maj 1946), 1908-47 (aflev. maj 1952), 1906-54 (aflev. dec. 1955), 1920-51 (aflev. april 1956), 1929-53 (aflev. aug. 1957), Afgiftssager 1919-58. Spiritusbeskatning 1951-58. Sager vedr. stærke drikke 1950-58 (aflev. nov. 1959). Statistik og budget 1925-59/60. Div. afgifter 1920-60 (aflev. juni 1962). Motorskat 1946-60 (aflev. juni 1962 og okt. 1964). Benzinafgift 1927-62 (aflev. sept. 1963), Motorskat 1927-63 (aflev. 1964). Vægtafgift m.m. ca. 1940-63 (aflev. 1964). 1920-59 (aflev. nov. 1967).

C-Journalen (1859-) 1909-65

C-Journalen førtes af *1. Toldekspeditionskontor 1910-14, 1. Ekspeditionskontors 1. Afd. 1914-34 og Personalekontoret 1934-65.*

C-sagerne omfattede bl.a. personalets ansættelse, forflyttelse, afskedigelse, sygeanmeldelse, militærtjeneste, afløsning, funktion ved sukkerfabrikkerne, ferier og rejsetilladelser, lønningsforhold; tildeling af tjenesteboliger samt fastsættelse af leje, uniformering, kautioner, kontorhjælp, understøttelser, gageforskrivninger, livsforsikringslån, tilladelse til bierhverv, årsberetninger, fageksamen, tolddistrikternes grænser, arbejdstakster og arbejdsforhold i øvrigt, mønstringsvæsenet, procenter for opkrævning af havne- og bropenge, vareafgift mv., forholdet til etatsorganisationerne, budget for så vidt angik lønning, medhjælp, husleje godtgørelse, uniformering, flyttegodtgørelse, rejseunderstøttelse til udlandet, udgifter ved kontrollen med sukkerfabrikkerne og raffinaderierne, fra 1/4 1911 desuden hestehold og befordringsomkostninger samt dagpenge og fortæringsudgifter, herunder diæter for nattjeneste, udgifter til Toldvæsenets fageksamen.

Fra 1919 kom hertil udgivelse af cirkulærer vedr. told, øl-, spiritus-, tobaks- og sukkerbeskatningen m.m. (fra A-Journalen).

Fra 1934 omfattede sagområdet tillige sager overført fra A- og B-Journalerne vedr. mønstrings- og forhyringsvæsenet, strandinger, karantæne, skibs- og vareafgift, Grænsegendarmeriet, Landtoldvæsenet, bygninger, inventar og bådmateriel samt toldintraderne.

Alfabetisk ordnede personalesager for personale afgået 1848-1930 indgår i Gruppeordnede toldsager ovf. i gruppe 2, nr.63, 1931-40 i sagligt ordnede journalsager, aflev. nov. 1947 ndf. og 1941-64 i Aflev.C nr.1309-1527 ndf.

Indhold: Kopibøger C 1909-19. Journaler C 1909-19. Journalsager 1909-21. Budgetsager 1921/22-26/27 (aflev. sept. 1931), 1927/28-29/30 (aflev. nov. 1934). Tjenestelister 1926-27 (aflev. sept. 1931).

Sagligt ordnede journalsager 1887-1926 (aflev. maj 1928), 1905-27 (aflev. sept. 1932), 1921-29 (aflev. nov. 1934), 1863-1933 (aflev. febr. 1937), 1859-1935 (aflev. dec. 1939), 1892-1943 (aflev. nov. 1948), 1891-1951 (aflev. febr. 1957), 1912-57 (aflev. marts 1958). Afgået personale 1931-40 (aflev. nov. 1947).

D- og E-Journalen 1942-65

D-Journalen førtes af *Toldafgiftskontoret 1936-42, D- og E-Journalen af Toldforvaltningskontoret 1942-58 og 1. Toldforvaltningskontor 1958-65.*

I 1942 blev der af A-Journalen (Toldafgiftskontoret) udskilt sagområder til et Toldforvaltningskontor, som i den tidligere i Toldafgiftskontoret oprettede D-Journal og i E-Journalen fra 1942 behandlede sager vedr. skibsfart, jernbanetrafik, post, luftfart, landevejstrafik, frihavn, frilagre og transitoplæg, kreditoplæg med undtagelse af sager vedr. toldlovens §§26-27 og 29, pakhusleje, toldfrihed og toldgodtgørelse, godtgørelse af papirafgift til dagblade mv. og kontrollen med avispapirs anvendelse til dagblade, handelsrejsende, isafgift, udenlandske motorkøretøjers ind- og udførsel (afgift og ansvarsforsikring), indsmuglings-sager og andre sager vedr. overtrædelse af toldanordningerne bortset fra sager ang. urigtig angivelse af varers art, mængde og værdi ved ind- og udførsel, valutaordningen bortset fra klassificeringen.

1958 deltes Toldforvaltningskontoret. *1. Toldforvaltningskontor* med D- og E-Journalen havde herefter som sagsområde:

Skibsfart og trafik med jernbane, post, luftfartøj samt ad landevejen, de særlige forskrifter vedr. udførsel af tobak og spiritus mv., frihavn, frilagre og transitoplæg, kreditoplæg, pakhusleje, toldfrihed og toldgodtgørelse, isafgift, indsmuglingssager og andre sager vedr. overtrædelse af toldanordningerne bortset fra sager ang. urigtig angivelse af varers art, mængde og værdi ved ind- og udførsel samt sager ang. motorkøretøjer. De øvrige sager udskiltes 1958 til 2. *Toldforvaltningskontor*, se K-Journalen ndf.

Indhold: Kopibøger D 1938-50. Kopibøger E 1942-50. Journaler E 1942-65. §48-kartotek. Journalsager 1938-65.

F- og G-Journalen 1943-65(F), -59(G)

Ved delingen i 1946 af Forbrugsafgiftskontorets sagområde oprettedes 2. *Forbrugsafgiftskontor*, som førte de allerede anlagte F- og G-Journaler for sager vedr. beskatningen af drikkevarer, omsætningsafgift af guld- og sølvvarer, af motorkøretøjer, samt afgift af benzin og spillekort. G-journalen ophørte dec. 1959 som følge af en omfordeling af sagerne mellem 1. og 2. Forbrugsafgiftskontor.

Indhold: Journalsager 1943-65.

H-Journalen 1950-65

H-Journalen oprettedes i 1950 som følge af lov 437 af 19.11.1950 om omsætningsafgift af forskellige varer. Til 1957 førtes H-Journalen i 1. *Forbrugsafgiftskontor* og overgik herefter til det samtidigt oprettede 3. *Forbrugsafgiftskontor*.

I-Journalen 1955-57

1955 oprettedes et *Nordisk Kontor*, der bl.a. behandlede sager vedr. udarbejdelsen af en fælles nordisk toldtarif (I-Journalen). Kontoret blev nedlagt 1957, og I-Journalen indgik i Toldafgiftskontoret, se A-Journalen ovf.

Indhold: Kopibøger 1955-59. Journaler 1955-59. Materiale vedr. det nordiske økonomiske samarbejde. Sager vedr. Nordisk Råd 1955-61.

I-Journalen 1962-65

I Toldafgiftskontoret førtes fra 1962 en I-Journal for internationale sager, herunder sager vedr. EFTA, GATT, OECD mv.

K-Journalen 1958-65

Ved oprettelsen i 1958 af 2. *Toldforvaltningskontor* udskiltes kontorets sagområde af D- og E-Journalen (se ovf.). K-Journalens sagområde omfattede varers værdiansættelse, udenlandske motorkøretøjers ind- og udkørsel (afgift, ansvarsforsikring og indsmugling), skibsproviantering, toldfrihed for varer til fremmede diplomater og internationale organisationer.

Indhold: Kopibøger K 1956-57.

L- og M-Journalen 1962-65

Som følge af lov 211 af 16.6.1962 om alm. omsætningsafgift blev der oprettet et 4. *Forbrugsafgiftskontor*, som førte L- og M-Journalen.

O-Journalen 1962-65

I O-Journalen, som udskiltes af A-Journalen, førtes sager vedr. toldfritagelse og toldlempelser.

Aflevering B (1986)

Denne aflevering omfatter samtlige de arkivalier, der er blevet skabt i Tolddepartementet indtil ca. 1965, og som forblev dér efter Tolldirektoratets oprettelse. Afleveringen omfatter 3233 bd. og pk., hvortil der findes afleveringsfortegnelse.

Indhold: Kopibøger A 1946-65 (B 1-267). Kopibøger D 1951-65 (B 268-442). Kopibøger E 1951-65 (B 443-622). Kopibøger I 1962-65 (B 623-30). Kopibøger K 1958-65 (B 631-689). Kopibøger O 1962-65 (B 690-739). Journaler A 1946-65 (B 740-97). Journal D 1936-65 (B 798-842). Journal E 1942-65 (B 843-84). Journal I 1962-65 (B 885-90). Journal K 1958-65 (B 891-905). Journal O 1962-65 (B 906-16). Kopibøger B 1952-65 (B 917-97). Kopibøger F 1943

-65 (B 998-1264). Kopibøger G 1943-59 (B 1265-1451). Kopibøger H 1950-65 (B 1452-1507). Kopibøger L 1962-65 (B 1508-67). Kopibøger M 1962-65 (B 1568-81). Journaler B 1940,1945-65 (B 1582-1625). Journaler F 1943-65 (B 1626-52). Journal G 1943-59 (B 1653-74). Journal H 1950-65 (B 1675-91). Journal L 1962-64 (B 1692-1702). Journal M 1962-65 (B 1703-08). Kopibøger for embedsindstillinger 1875-1908 (B 2250-53). Kopibøger C 1920-65 (B 1709-2249). Journaler C 1926-65 (B 2254-2332). Registre til journal C 1926-65 (B 2333-73). Journalsager A 1908-65(74) (§-sager, EFTA, GATT, OECD, OEEC, ITO, andre toldunioner, Toldsamarbejdsrådet CCC, Forslag til toldlovsændringer, Konventioner og konferencer, Importafgift, Ekstraordinære foranstaltninger, Kornordningen af 1933) (B 2374-2773). Journalsager B 1908-65(72) (Forbrugsbegrænsende foranstaltninger, Spiritus, Stærke drikke, Omsætning af vin og spiritus, Ølafgift, Vin- og frugtvinafgift, Tobaksafgift, Parfumeafgift, Chokolade- og sukervareafgift, Konsum-is) (B 2774-3004). Journalsager F og G 1924-65 (Motor, Vægtafgift, Benzin, papir, pap) (B 3005-3080). Journalsager H 1911-68 (Forskellige forbrugsafgifter, Alm. omsætningsafgift) (B 3081-3196). Journalsager C 1886-1965 (Budget, Personale, Legater, Regnskab) (B 3197-3233).

Aflevering C (1985)

Denne aflevering består af de sager, som Tolddepartementet udlånte til Tolddirektoratet ved dets oprettelse i 1965 og, som er afleveret derfra. Afleveringen omfatter 3208 bd. og pk., hvortil der findes afleveringsfortegnelse.

Indhold: Journalsager A 1896-1965 (Tarifiering, Mulkter, Valutaordning, Ind- og udførsel af Fisk, Udførselsforbud, Tilbagebetaling, Vejning, Tara, Toldfrihed og -nedsættelse, Forklarende bemærkninger (C 1-595). Journalsager B 1894-1965 (Spiritus, Vin, Øl, Frugtvin, Konsum-is, Forbrugsbegrænsende foranstaltninger, Tobak, Chokolade (C 596-719). Journalsager C 1850-1974 (Toldsteder, Bygningssager, Budget, Stillinger, Lønninger, Vederlag, Personalesager, Anciennitetsfortegnelse) (C 720-1647). Journalsager D 1893-1965 (Straffesager)(C 1648-2342). Journalsager E 1896-1965 (Toldfrihed, Transitoplæg, Kreditoplæg, Frihavne) (C 2343-2613). Journalsager F 1927-65 (Omsætningsafgift af motor-

Det indre af Frederik IVs kancellibygning fra 1721 ("Den Røde Bygning") har gennemgået store ændringer i tidens løb, men mange stukarbejder, loftsmalerier, døre og paneler er bevaret. Dette kontor med to vinduer i gavlen mod Slotspladsen har "strøtapeter" fra 1720'erne, dvs. lærred med pålimede små partikler af uld. I loftet er der et maleri udført af Henrik Krock: "Freden og retfærdigheden mødes." Kontoret kaldes "Struensees værelse" og har været benyttet af Danske Kancellis oversekretær og senere af Finansministeriets øverste embedsmænd. Fra 1970'erne benyttedes kontoret af ministersekretæren, og efter en restaurering i 1989 er det indrettet til mødelokale (Foto: Tage Ludvigsen).

køretøjer, Benzin, Parfume, Papir og pap, Glødelamper, Mineralvand, Tændstikker, cigar- og cigarettændere, Kaffesurrogat, Spillekort, Grammofonplader, Vin og spiritus) (C 2614-2755). Journalsager G 1957-59 (Restaurationsafgift) (C 2756-2779). Journalsager I 1959-65 (EFTA) (C 2780-2804). Journalsager K 1922-65 (Værdifortoldning, Motorkøretøjer, Skibsproviantering) (C 2805-2937). Journalsager M 1963-65 (Alm. omsætningsafgift) (C 2938-40). Journalsager O 1962-65 (Toldfritagelse) (C 2941-3106). Diverse journalsager 1878-1966 (C 3107-32). Toldgrænsekorpset 1919-64 (Personale, Bygninger, Administration) (1-76).

Udvalg og kommissioner ad hoc 38/199

Indhold: Toldbodscommissionen af 1895 (25). Toldforordningskommissionen af 20.6.1913 (35). Toldbodscommissionen af 1919 (50). Skattekommissionen af 15.2.1937 (70). Motorafgiftskommissionen af 24.3.1947 (90). Toldkommissionen af juni 1952 (105). Toldforvaltningsudvalget af 5.5.1956 (115). Udvalget vedr. Udenrigshandelsstatistikken af 11.6.1956 (120). Toldgrænsekorpssudvalget af 1.3.1957 (140). Udvalget af 4.7. 1958 vedr. spørgsmål i tilknytning til evt. ny toldlov (145). Udvalget af 23.8. 1958 vedr. alm. omsætningsafgift (150). Udvalget af 19.11.1963 vedr. håndværkernes omsproblemer (180). Udvalget af 19.11. 1963 vedr. omsætningsafgift på byggematerialer (185). Udvalget vedr. merværdiafgift af 1964 (195). Toldgrænsekorpssudvalget af 26.11.1965 (210). Arbejdsgruppen af 13.5.1968 vedr. kommunemomsen (235). Udvalget af 19. 3.1969 vedr. kommunemomsen (240). (KH)

MINISTERIET FOR SKATTER OG AFGIFTER 1975-89 36

Min. for Skatter og Afgifter oprettedes ved kgl. res. af 13.2.1975. Dets forretningsområde fastlagdes ved bek. 40 af 20.2.s.å. således: De under Dept. for Told- og Forbrugsafgifter, Direktoratet for Toldvæsenet og Skattedepartementet hørende sagområder. Ministeriets arkivforhold behandles under disse provenienser. Kun ministerembedet var fælles.

Ministeriets sagområde hørte oprindeligt under Finansmin. Fra 11.10. 1971 til 19.12.1973 var Finansmin.s sagområde fordelt mellem et min., der havde samme sagområde som det senere Min. for Skatter og Afgifter, og som videreførte betegnelsen Finansmin., og et min., der under betegnelsen Økonomi- og Budgetmin. forenede de øvrige sagområder fra det opr. Finansmin. med Økonomimin.s sagområde.

Ved sammenlægningen i 1989 af Tolddepartementet og Skattedepartementet omdannedes Ministeriet for Skatter og Afgifter til Skatteministeriet. (NP/MH)

SKATTEMINISTERIET 1989- 46

Skatte- og afgiftssektoren gennemgik i 1989-90 en større om-lægning og fornyelse. 14.2.1989 besluttede skatteminister Anders Fogh Rasmussen, at Skattedepartementet (s. 366) og Told- og Afgiftsdepartementet (s. 383) skulle sammenlægges til ét departement. Denne sammenlægning skete med virkning fra 1.3.1989. Det nye departement fik 5 afdelinger: *International Afd.*, *herunder forvaltning og sekretariat* (med 1., 2., 3. og 4. Kt.), *Skattepolitisk Sekretariat* (med 5., 6. og 7. Kt.), *Erhvervsafd.* (med 8., 9. og 10. Kt.), *Afd. for Personskat* (med 11., 12. og 13. Kt.) og *Udviklings- og Projektafd.* Samtidig med Skatte- og Tolddepartementernes sammenlægning oprettedes en midlertidig Skatte- og Afgiftsstyrelse (s. 1755), der skulle forberede en sammenlægning af Tolldirektoratet (s. 1769) og Statsskattedirektoratet (s. 1753) med underliggende styrelser mv. Sammenlægningen af de to direktorater gennemførtes med virkning fra 1.1.1990. Den nye styrelse fik navnet Told- og Skattestyrelsen (arkivnr. 2495).

Indhold: Der er ikke afleveret arkivalier (1990). (MH)

Lønnings- og Pensionsvæsenet 1848-1958 33

LØNNINGS- OG PENSIONS-
DEPARTEMENTET 1958-1968
MINISTERIET FOR STATENS
LØNNINGS- OG PENSIONS-
VÆSEN 1968-71

LØNNINGS- OG PENSIONS-
DEPARTEMENTET 1971-87

Ved sin oprettelse overtog Finansmin. fra den ophævede Finansdeputation *Kontoret for Pensionssager* (I s. 507). Foruden det almindelige pensionsvæsen og den pligtige enkeforsørgelse fik kontoret pr. 1.1.1850 understøttelsessagerne fra det ved kgl. res. af 28.21.1849 ophævede Statssekretariatet for Nådessager. If. kundgørelse af 28.1.1852 udstraktes kontorets virksomhed til hele Monarkiet. I medfør af kgl. res. af 21.6.1856 hørte sager vedr. embedmænd under ministerierne for Kongeriget's særlige anliggender under indenrigsministeren. Indtil 1858 ekspederedes sagerne i *Kontoret for Pensionssager*, derefter i *Indenrigsmin.s Sekretariat*, indtil de i 1861 igen blev henlagt under Finansmin.

Ved lov 118 af 14.5.1909 ang. ophævelsen af Bestyrelsen for De Militære Underklassers Pensionering og Invalideforsørgelsen (*Invalidebestyrelsen*, s. 1720) oprettedes et tredje departement i Finansmin. for alle pensionssager. Ved kgl. res. af 17.9.1909 blev Pensionskontoret delt i *Kontoret for Pensions- og Invalideforsørgelsen* og *Enkeforsørgelseskontoret*. Det første af disse overtog pensions- og invalidesager fra *Invalidebestyrelsens* kontor. Dette kontor videreførtes i øvrigt som det nye departements tredje kontor under navn af *Anvisnings- og Bogholderikontoret*. Dets opgave var anvisning og bogføring af de pensioner og understøttelser, der forvaltedes af de to første kontorer.

Ved Finansmin.s omordning i 1925 oprettedes et *Lønningskontor*, der foruden tjenestemandslønninger og -normeringer beskæftigede sig med almindelige tjenestemandsspørgsmål, herunder tjenestemand's retsstilling, som tidligere havde været under Statsmin. *Lønningskontoret* hørte under ministeriets 1. Departement. I 1926 sammenlagdes *Enkeforsørgelseskontoret*

med *Kontoret for Pensions- og Invalideforsørgelsessager* i et kontor, kaldet *Kontoret for Pensions- og Enkeforsørgelsessager*. Ved 3. Dept.s nedlæggelse i 1928 blev dette kontor tilligemed *Anvisnings- og Bogholderikontoret* henlagt til 1. Dept. Ved en omlægning af sagerne disse kontorer imellem skiftede de i 1932 navn til hhv. *Kontoret for Pensionssager* og *Enkeforsørgelses-, Anvisnings- og Bogholderikontoret*.

Ved normeringsloven for 1943/44 oprettedes en *Lønnings- og Pensionsafdeling* i Finansmin. bestående af *Lønningskontoret* og de to ovennævnte kontorer. I 1948 ophævedes *Enkeforsørgelses-, Anvisnings- og Bogholderikontoret*. Pligtig enkeforsørgelse, hvis tegning var ophørt med lønningsreformen af 1919, overførtes til *Kontoret for Pensionssager*. *Anvisnings- og bogholderisager* henlagdes til et nyt kontor, *Anvisningskontoret*, der tillige fra *Lønningskontoret* overtog anvisningen og bogføringen af lønudbetalinger. I 1954 deltes *Lønningskontoret* i to kontorer; under 1. *Lønningskontor* henlagdes almindelige tjenestemandssager, fortolkning og ændringer i lov 301 af 6.6.1946 om statens tjenestemænd samt udarbejdelse af normeringslove. 2. *Lønningskontor* behandlede spørgsmål vedr. ydelser til tjenestemænd uden for fast løn (f.eks. tjenesteboliger), lønning til statens ikke-tjenestemandsansatte personale samt statens overenskomster.

Med hjemmel i lov 5 af 7.6.1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger oprettedes et *Lønnings- og Pensionsdepartement* omfattende de to lønningskontorer, *Pensionskontoret* samt den ved samme lov oprettede stilling som *Konsulent i Overenskomstspørgsmål*. Fra 1965 kaldtes konsulentens kontor 3. *Lønningskontor*. Året i forvejen var oprettet et 4. *Lønningskontor*, hvis område var tjenestemandsansættelse, tjenestemandslignende ansættelse samt sager vedr. overenskomst med H&K.

Ved bek. 261 af 22.6.1965 overførtes *Lønnings- og Pensionsdepartementet* samt *Anvisningskontoret* til Økonomimin. *Anvisningskontoret* blev herefter en del af *Lønnings- og Pensionsdepartementet*. Ved bek. 48 af 2.3.1968 ophøjedes Dept. til et *Min. for Statens Lønnings- og Pensionsvæsen*. Det nedlagdes igen ved regeringsskiftet 11.10.1971. Dept. kom nu under Økonomi- og Budgetmin. Da dette blev delt 27.9.1973, kom det under Budgetmin., ved regeringsskiftet 19.12.1973 påny kaldet *Finansmin.*

I 1973 bortfaldt *Anvisningskontoret*, efter at Statens Centrale

Lønanvisning var oprettet under Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning. Lønnings- og Pensionsdepartementet bestod herefter af 2 afdelinger med 7 kontorer, en *Statistisk* og en *Lægekyndig Konsulent*.

Pr. 1.1.1988 blev Lønnings- og Pensionsdept. forenet med Administrationsdept. til Administrations- og Personaledepartementet (s. 411).

De til Rigsarkivet afleverede arkivalier fra Lønnings- og Pensionsvæsenet består af flg. fonds: Lønningskontoret (eller 1. Lønningskontor), Anvisningskontoret (Anvisnings- og Bogholderikontoret eller Enkeforsørgelses-, Anvisnings- og Bogholderikontoret), Enkeforsørgelseskontoret, Pensionskontoret (Kontoret for Pensions- og Invalideforsørgelsen eller Kontoret for Pensions- og Enkeforsørgelsessager mv.), Den Statistiske Konsulent og Udvalg og Kommissioner ad hoc. Brugere af arkivet bør være opmærksomme på, at arkivalier fra ét kontor efter aflevering til Rigsarkivet kan være opstillet under et andet. Der er foretaget kassationer af pensions-, anvisnings- og understøttelsessager.

Lønningskontoret 1925-53

Lønningskontoret overtog fra Finansmin.s Sekretariat (s. 350) sager vedr. normering og aflønning af tjenestemænd og fra Statsmin. sager vedr. tjenestemænds retsstilling. Kontoret deltes i 1953 i 1. *Lønningskontor*, som fik almindelige tjenestemandssager, og 2. *Lønningskontor*, som havde sager vedr. statens ikke tjenestemandsansatte personale og vedr. ydelser til tjenestemænd udover fast løn. Afleveringsfortegnelsen indeholder specificeret oversigt over afleverede journalsager.

Indhold: Kopibøger 1926-53. Kopibøger for Finansmin.s Understøttelseskasse 1926. Journaler 1929-56. Journalregistre 1925-53. Journalsager 1925-53. Ansættelser 1933-39. Normeringslov 1925-46.

Anvisnings- og Bogholderikontoret 1909-73

Anvisnings- og Bogholderikontoret 1909-32, Enkeforsørgelses-, Anvisnings- og Bogholderikontoret 1932-48, Anvisningskontoret 1948-73.

Invalidebestyrelsens kontor blev ved bestyrelsens nedlæggelse

i 1909 overtaget af Finansmin. og videreført som dettes Anvisnings- og Bogholderikontor. Samtidig blev Invalidebestyrelsens pensions- og invalidesager afgivet til Finansmin.s Kontor for Pensions- og Invalideforsørgelsen (ndf.).

Indhold: Kopibøger 1924-27, 1929-32. Kopibøger for skr. vedr. militære underklassers pensioner 1923-24. Journalregister 1911-37. Journal 1909-51. Journaler over anvisninger til hædersgaven 1864 1914-28.

LA-journal 1925-28. LB-journal 1947-48. LF-journal 1925-27. LK-journal 1925-28. NL-journal 1925-27.

Pensionsreglementer for embedsmænd 1907-36. Af- og tilgangslister for embedsmænd 1919-26. Pensionsreglementer for enker og børn efter embedsmænd 1896-1936. Register til pensionsreglementer for enker og børn 1927-36. Pensionsreglementer for embedsmænd i søværnet 1932-36. Pensionsreglementer for enker og børn efter embedsmænd i søværnet 1932-36.

Pensionsprotokoller A (mænd af søværnet) 1889-1936, B (enker efter mænd af søværnet) 1922-33, C (børn af mænd af søværnet) 1913-31, D (mænd af hæren) 1901-36, E (enker efter mænd af hæren) 1909-36, F (børn af mænd af hæren) 1913-31, KE (enker efter hærens civile håndværkere) 1923-36, KF (børn af hærens civile håndværkere) 1923-36, MA (flådens civile håndværkere) 1907-36, MB (enker efter flådens civile håndværkere) 1922-36, MAH (mænd og enker fra Mønten og Assistenshuset) 1920-36, O (flv. tyske statstjenestemænd og deres enker og børn) 1922-36, OPU (ekstraordinære invalider og enker fra krigen 1864) 1917-33.

Den Militære Invalideforsørgelse: FG, FH og FJ (fredsinvalider af søværnet, enker og børn iht. ordinære invalidelove) 1910-36, FT, FO og FY (fredsinvalider af søværnet, enker og børn iht. ekstraordinære invalidelove) 1917-33, FK (fredsinvalider af hæren) 1909-36, FL og FM (fredsinvalider af hæren, enker og børn iht. ordinære invalidelove) 1910-36, FP, FU og FZ (fredsinvalider af hæren, enker og børn iht. ekstraordinære invalidelove) 1917-33, G, K og L (invalider og enker efter invalider fra krigen 1858-50 og 1864) 1922-36.

Reglementer for Finansmin. 1907-16, Handelsmin. 1922-26, Justitsmin. 1916-26, Kirkemin. 1916-21, Landbrugsmin. 1916-26, Min. for Off. Arbejder 1922-26, Udenrigsmin. 1916-26. Gagereg-

lement for Finanslovens §1-10 1920-28. Protokoller for ventepenge A 1922-29, embedsmænd 1926-36, militære underklasser 1932-36. Pensionsreglement for Monarkiets fælles pensionsliste 1904-12.

Understøttelse af toldbetjente, enker og børn 1910-18. Anvisningsprotokoller for understøttelse 1925-43. Pensioner og understøttelser af Den Overordentlige Invalidefond, samt div. legater 1891-1926. Kommunale pensionsbidrag vedr. personale ved politi- og arresthuse iht. retsplejelovens §117, 1941-63. Personalestatistik (trykt) 1851-82. Rekapitulation over de gennem Finanshovedkassen, amtstuer, toldkasser og Postvæsenet udbetalte pensioner, hædersgaver, invalideforsørgelse mv. 1929. Pensioner for ansatte ved statsskolerne 1939-50. Lønanvisningsprotokoller 1948-50.

Hædersgaver D (søfolk under 1. Verdenskrig), DD (søfolk i indenrigsfart iht. lov 93 af 20.3.1940), HD (søfolk i allieret tjeneste iht. lov 383 af 9.8.1945), SD (Besættelsestidens ofre og deres efterladte iht. lov 376 af 12.7.1945). Navneregistre til hædersgaver.

Navnekort over døde pensionister og afgåede lønmodtagere. Navnekort til RP-sager (returpension), TP-sager (tilbagebetaling) og BRG-sager (brudegave).

Hovedbøger 1924-32, 1935-45, 1949-51. Kassejournaler 1924-51. Forjournaler 1942-46. Kontrajournal 1938-39. Hovedbøger vedr. Statsskolerne 1921-39. Kassebøger for kontorholdsudgifter 1940-51. Den Overordentlige Invalidefond, legater 1913-26. Div. regnskabsprotokoller vedr. Den Overordentlige Invalidefond 1923-37. Scrapbog med blanket- og kuvertprøver.

Enkeforsørgelseskontoret 1909-26

Enkeforsørgelseskontoret udskiltes i 1909 af Pensionskontoret og blev i 1926 sammenlagt med Kontoret for Pensions- og Invalideforsørgelsessager. I 1932 overførtes enkeforsørgelsen til Enkeforsørgelses-, Anvisnings- og Bogholderikontoret (ovf.).

Indhold: Ekspeditionsprotokoller (kopibøger) 1909-16. Kopibog m. registre 1917-32. Register til kopibøger og journaler 1918-27. Journaler 1909-14. Journalsager 1909-18. Sagsbehandlerjournaler 1889-1919. Journalkort u.å. Enkeforsørgelsesskemaer A 1909

-19. Sager vedr. pligtig enkeforsørgelse 1900-78. Håndskrevne koncepter (uklar funktion) 1851-1957. Paradigma-sager, visdomsbøger samt sager vedr. Vestindiske Øer u.å.

Pensionskontoret mv. 1848-1987

Pensionskontoret 1848-1909, Kontoret for Pensions- og Invalideforsørgelsen 1909-26, Kontoret for Pensions- og Enkeforsørgelsessager 1926-32, Kontoret for Pensionssager / 5. Kontor 1932-87.

Kontorets sagområde blev pensionsvæsen og pligtig enkeforsørgelse, sagerne fra det i 1849 ophævede Statssekretariatet for Nådessager og pensions- og invalidesager fra den i 1909 ophævede Invalidebestyrelse. Enkeforsørgelsen var udskilt i perioden 1909-26 til et særligt kontor og afgaves fra 1932 til Enkeforsørgelses-, Anvisnings- og Bogholderikontoret.

Indhold: Ekspeditionsprotokoller 1849-1922. Sager til ekspeditionsprotokoller 1849-54. Kopibøger 1850-51, 1881-85, 1901-09, 1923-39. Kopibøger m. registre 1909-25. Kopibøger P II 1919-21. Kopibøger over pensionsanvisninger til embedsmænd 1873-82. Anvisningskopibog for de aftagende pensionslister 1857-75. Register til Anvisningskopibøger for embedsmænd 1905-19. Kopibøger for enker og børn 1858-90. Navneregistre (inklusive P II og militære underklasser) 1890-1939. Journal over åbentstående korrespondance 1858. Journaler 1848-1935 (1852 mangler). Register til journaler 1920-39. Journal for pensionister 1924-30. Register for pensionister u.å. Journalsager 1856-85. Journalsager (litra EM) 1919, (div. litra) 1939, (litra P) 1899-1939, (litra A1) 1900-39. Journalsager ang. enkepensioner 1849-56.

Udnævnelsesliste for embedsmænd (koncepter) 1897-1909. Enkeforsørgelsesberegninger 1887-92. Visdomsbog vedr. pensions- og enkeforsørgelsessager 1849-97. Foliojournaler for enkeforsørgelsen samt sager hertil 1871-1933. Register over pensionsansøgninger og pensionsforslag mv. 1849-52. Sager til pensionsjournal vedr. embedsmænds enker og børn 1849-53. Pensionsprotokoller for embedsmænd, enker og børn i Hertugdømmerne 1852-64, do. i Kongeriget 1850-99. Sager vedr. embedsmænd 1852-96. Sager vedr. enker og børn 1856-1908. Sager vedr. ny fælles enker og børn 1856-96. Versurpensionssager 1852-80.

Nådesekretariatssager: Kopibog 1887-94. Journal m. registre over det forrige Nådesekretariat 1850-52. Journalregistre 1867-73. Gratialejournaler m. registre 1853-86. Journalsager 1850-93. Gratifikationsprotokoller mv. 1849-52. Udgiftsekstrakter 1842-47. Navnefortegnelse over pensionister under det forrige Nådesekretariat 1850-52. Understøttelsessager A-Ø samt diverse 1850. Journalsager m. blanketter fra Hertugdømmerne 1852-63. Blanketter 1849-95. Forklaring og forslag over understøttelser 1851-72. Pensions- og understøttelsessager fra Hertugdømmerne 1849-63.

Enkeforsørgelseskemaer 1859-1909. Register til enkeforsørgelseskemaer u.å. Hovedbøger over bestillingsmænds forsørgelse 1871-1905. Div. gamle sager 1841-51. Protokoller over aflagende pensioner 1848-73. Forklaring over af- og tilgang til pensionslisterne 1843-81. Div. regnskabsprotokoller vedr. budgetter og livsforsikringen 1861-84. Protokoller over indtægts- og udgiftspensioner for Hertugdømmerne 1852-63. Pensionssager vedr. Island og Færøerne 1865-1938. Protokoller over indtægter og udgifter for pensionslister 1849-73. Den Sønderjyske Pensionskasse 1851-1924. Kgl. hofpensioner 1864-1921. Understøttelsessager 1930-39. Beregnet pensionsliste for statstjenestemænd 1924-29. Beregnet pensionsliste for folkeskolen 1933-34. Alderdomsforsørgelsen 1882-1909. Register over pensionisters lån 1936. Patrouillejournaler: Tolden i Gjøll 1928-29. Tolden i Norsminde 1933-34.

Ansøgninger om hædersgave til veteraner fra Treårskrigen 1906-20. Fortegnelser over veteraner fra 1864 indstillet til hædersgave 1914. Journal over hædersgaver 1906-20. Journal over andragender om hædersgave 1864, 1913-15. Kassebog for div. fonde for hædersgave til veteraner fra 1864, 1891-1929. Sager vedr. tildeling af hædersgaven for 1864, 1914-20. Udbetalingsbog for hædersgaven til veteraner fra 1864, 1922-26.

Udfyldte pensionsskemaer vedr. embedsmænd og enker 1851-61. Udgiftsbog for islandsk pension 1871-76.

Udvalg af 22.6.1937 ang. Statens Tjenesteboliger.

Den Statistiske Konsulent

Indhold: Personaletælling 1965.

Udvalg og kommissioner ad hoc 33/199

Indhold: Lønningskommissionen af 11.5.1929 (90). Udvalg af 8.7.1937 ang. ændring af de for statens tjenestemænd gældende ferieordninger (120). Lønningskommissionen af 17.3.1943 (145). Udvalg af 2.5.1951 ang. statstjenestemænds reguleringstillægsordning, kontorchef Francks arkiv (194). (PO/NP/MH)

Forvaltningsnævnets Sekretariat 1947-65 2157

Administrationsrådets Sekretariat
1965-70

ADMINISTRATIONS- 40
DEPARTEMENTET 1970-87

Tilbagevendende ønsker om at rationalisere og modernisere forvaltningsapparatet har medført nedsættelse af flere kommissioner o.l., bl.a. Administrationskommissionen af 1923 og Forvaltningskommissionen af 1946. Sidstnævnte er den direkte forløber for Administrationsdepartementet.

Forvaltningskommissionen 1946-52 nedsattes på initiativ af finansminister Thorkil Kristensen (Statsmin.s skr. 28.10.1946) med medlemmer fra såvel centraladministration og lokal forvaltning som privat erhvervsliv. Kommissionen skulle overveje muligheden for at indføre mere rationelle forretningsgange, mere decentraliseret sagsfordeling, større offentlighed i forvaltningen og afvikling af krigstidens midlertidige administrationsformer. Tilsvarende opgave fik Administrationsudvalget 1960-65 (Statsmin.s skr. 24.5.1960). Begge udvalg fremlagde resultaterne af deres overvejelse i en række betænkninger (se henvisninger ndf.).

Til at bistå institutionerne med konkrete rationaliseringsforanstaltninger foreslog Forvaltningskommissionen 27.8.1947, at der nedsattes et nævn - *Forvaltningsnævnet 1947-65* - der ligesom Forvaltningskomm. blev sammensat af personer fra såvel den offentlige som den private sektor. Forvaltningsnævnet udrustedes 1.10.1947 med et sekretariat, hvormed statens rationaliseringsbestræbelser fandt udtryk i et permanent organ. Arbejdet videreførtes i *Administrationsrådet 1965-74* (Økonomimin.s cirk. 198 af 15.9.1965, jf. Arbejdsmin.s cirk. 260 af 19.12.1968), og arkivdannelsen i Forvaltningsnævnets Sekretariat fortsattes uden brud i Administrationsrådets Sekretariat.

Forvaltningsnævnets (fra 1965 Administrationsrådets) Sekretariat/Administrationsdepartementet sorterede oprindeligt under Finansmin., fra 1966 under Økonomimin., fra 1968 under Arbejdsmin., fra 1971 atter under Økonomimin. og fra 1974 under Finansmin.

Administrationsdepartementet blev oprettet ved Statsmin.s cirk. af 16. 2.1970 med henblik på at fremme bestræbelserne for at opnå en hensigtsmæssig, effektiv og økonomisk statsforvaltning. Forretningsområdet bestod i udformning af generelle retningslinjer samt konkret bistand og rådgivning vedr. statsforvaltningens opbygning og funktion med særlig vægt på anvendelse af edb og tilrettelæggelse af de enkelte departementers planlægningsvirksomhed. Planer om væsentlige organisatoriske og administrative ændringer skulle så tidligt som muligt af vedkommende styrelse optages til forhandling med Administrationsdept., jf. Statsmin.s skr. 23.2.1971 til samtlige ministre.

Administrationsdept. blev organiseret i 3 kontorer:

1. *Kontor*: Sekretariat, konkret bistand med rationaliseringsforanstaltninger, ledelsesudvikling, undervisning, organer under departementet: Danmarks Forvaltningshøjskole, Statens Trykningskontor - senere Direktoratet for Statens Indkøb, Statens annonce- og reklamekontor - senere Statens Information, fra 1976 Statstidende og fra 1983 "Status". Direktoratet for Statens Indkøb overgik i 1984 til 4. Kt.

2. *Kontor*: Statsadministrationens organisation, fra 1973: lovgivningens administrative konsekvenser (cirk.skr. 23 af 23.3.1973), præmieringsordning, udflytning, årsberetning; fra 1983 samarbejde med forskningen, fra 1984 økonomisk-statistisk konsulentvirksomhed.

3. *Kontor*: Edb-anskaffelse, -anvendelse, -uddannelse, -personale, fra 1973 opbygning af edb-registre.

I 1975 oprettedes 2 nye kontorer:

4. *Kontor*: Regelmæssig (turnus-) gennemgang af statsadministrationens opgaver og virksomhed; fra 1981 Det Administrative Bibliotek, fra 1984 Direktoratet for Statens Indkøb.

5. *Kontor*: Koordinering af offentlig edb-anvendelse, sekretariat for *Edb-Samordningsrådet*; fra 1983 forskrifter for fælleskommunale edb-registre, edb-statistik; fra 1984 *Lovdatabase*.

I slutningen af 1983 oprettedes:

6. *Kontor*: Sekretariat for Teknologinævnet (teknologivurdering, dvs. af samfundsmæssige konsekvenser ved edb-teknik), tværministerielle edb-systemer, edb-journalisering, databaser - *Lovdatabase* i 1984 afgivet til 5. Kt. - kontorrationalisering. 6. *Kontors* ressort blev stort set hentet fra 1. Kt. I stedet varetog 1. *Kontor*: Koordinering af regeringens moderniseringsprogram, kampagnen for bedre publikumsbetjening.

1.1.1988 blev Administrationsdept. forenet med Lønnings- og Pensionsdepartementet i *Administrations- og Personaledepartementet*, se ndf.

Arkivdannelsen har først og fremmest afsat de traditionelle rækker af kopibøger (1948-), journaler og journalsager - kronologisk (1948-65) og emneordnede (1965ff.) - samt ujournaliseret udvalgmateriale. Ved oprettelsen i 1970 fik Administrationsdepartementet et for hele Departementet fælles emneinddelt journalsystem (sekretariatsbestemmelse 22.5.1965 for Forvaltningsnævnet, journalnøgle/journalinstruks 1970, 1973, 1976, 1977) med journalperioder 1970-74, 1975-83. I 1984 gik departementet over til edb-journalisering efter standardjournalsystem.

Henvisninger: Forvaltningskommissionens 1. bet. 1947 (Sv. 718) m. fl. Administrationsudvalgets 1. bet. 1962 (Sv. 729) m. fl. især 4. bet. 1964 (Sv. 736). Niels Petersen (i Nue Møller:) *Den offentlige forvaltning i Danmark* 1972 s. 254ff. Årsberetning for Administrationsdepartementet 1970/71ff. Fra og med beretningsåret 1973/74 udsendes en almindelig beretning og et projektkatalog. *Organisationsudvikling I-II*, udgivet af Administrationsdepartementet 1975-76. H. Würtzen: *Strukturrationalisering af det offentlige virksomhed*. Et dansk Forsøg, i: *Nordisk Administrativ Tidsskrift*, 1974 s. 7-13. Hans Henrik H. Østergaard:

De der gik sparevejen

6/8 68:

Der indkom kun 30 forslag til rationalisering af statsadministrationen fra dens egne medarbejdere.

Status over forsøg på effektivisering i den offentlige forvaltning. Finansministeriets Turnusgennemgang i Danmark, i: *Nordisk Administrativt Tidsskrift*, 1983 s. 128-141.

Statsmin., j.nr. 12-20-03. Finansmin.s Sekretariat, j.nr. 1947/5065.

Indhold: Journalsager 1-252, 1946-65. Journalsager A-Å (på institutionsnavn/opgave) 1965-74. Journalsager efter decimalklassifikationssystem 1970-74. (MH/NP)

ADMINISTRATIONS- OG PERSONALEDEPARTEMENTET 1988-

45

Departementet oprettedes pr. 1.1.1988 ved sammenlægning af Administrationsdepartementet og Lønnings- og Pensionsdepartementet og bestod af et sekretariat, en planlægningsenhed og en udviklingsenhed. Planlægningsenheden bestod af Lønafdelingen og Tjenestemandsafdelingen med tilsammen 7 kontorer. Udviklingsenheden bestod af 4 kontorer. Under Administrations- og Personaledept. hørte Det Administrative Bibliotek.

I de første år efter sammenlægningen fortsattes arkivdannelsen i de to tidligere departementers journalsystemer.

Henvisninger: Jørgen Grønnegaard Christensen: Flipperne fusionerer med nusserne, *Weekend-avisen* 31.12.1987. (NP)

Det Økonomiske Sekretariat 1947-50 29

Den Økonomisk-Statistiske Konsulents Kontor 1950-53

Det Økonomiske Sekretariat 1953-

ØKONOMI- og ARBEJDSMINISTERIET 1953-57

ØKONOMIMINISTERIET 1957-71

ØKONOMI- og BUDGETMINISTERIET 1971-73

ØKONOMIMINISTERIET 1973-

Efter 2. Verdenskrig søgte staten at styre samfundets økonomiske udvikling gennem finanspolitik, kreditpolitik, valutapolitik mv., og det fik i den forbindelse betydning at samordne statens aktiviteter på forskellige områder under hensyn til den økonomiske politik. Et skridt i denne retning var oprettelsen af Regerin-

gens Beskæftigelsesudvalg i 1940 (s. 1502). I forbindelse med regeringsskiftet 13.11.1947 dannedes Regeringens Økonomiudvalg bestående af de ministre, hvis forretningsområder havde størst betydning for den økonomiske politik. Vilh. Buhl udnævntes til minister uden portefølje med den opgave at forestå samordningen af den økonomiske politik. Samtidig oprettedes *Det Økonomiske Sekretariat* som et regeringsinstitut for økonomisk-politiske undersøgelser og rådgivning.

Den særlige ministerpost bortfaldt i årene 1950-53, men genoptoges da J.O. Krag 30.9.1953 udnævntes til minister uden portefølje med særligt henblik på udenrigshandelen og den økonomiske politik. I samme periode var *Det Økonomiske Sekretariat* henlagt som *Den Økonomisk-Statistiske Konsulents Kontor* under Finansmin. Pr. 1.11.1953 deltes Arbejds- og Socialmin., og de beskæftigelsesmæssige anliggender overførtes til J.O. Krag, hvis ministerembede betegnedes som økonomi- og arbejdsminister.

Ved regeringsdannelsen 28.5.1957 oprettedes for første gang et *Økonomiministerium*, hvortil *Det Økonomiske Sekretariat* blev henlagt, jf. bek. 176 af 20.6.1957. I normeringslovens forstand havde det nye ministerium endnu ingen selvstændig eksistens. Dets faste personale, siden 1958 ledet af en departementschef, var normeret under Finansmin. Udgifterne til Sekretariatet i øvrigt var på finansloven opført på en særlig konto under Statsmin. Men ved kgl. res. af 7.9.1961 blev *Det Statistiske Departement* samt sager vedr. Danmarks Nationalbank henlagt fra Finansmin. til *Økonomimin.*, som hermed blev et "rigtigt" ministerium med forretningsområde og egen rubrik på normeringsloven. Samtidig overgik hvervet som kgl. bankkommissær (statens forhold til Nationalbanken) fra finansministeren til økonomiministeren. Ved kgl. res. af 21.6.1965 flyttedes Lønnings- og Pensionsdepartementet fra Finansmin. til *Økonomimin.*, og hermed fulgte også de spørgsmål om statsadministrationens rationalisering, som var sat på dagsordenen med nedsættelsen af Administrationsudvalget af 1960, og som senere førte til oprettelsen af Administrationsdepartementet (s. 407).

Ved regeringsskiftet 2.2.1968 blev sagerne om statens administration lagt under Arbejdsmin. Af Lønningsdepartementet dannedes et nyt ministerium, der kaldtes *Min. for Statens Lønnings-*

og Pensionsvæsen. Ved bek. 458 af 13.10.1971 skete en modsat rettet omstrukturering. *Det Økonomiske Sekretariat*, Administrationsdepartementet, Budgetdepartementet, Lønnings- og Pensionsdepartementet samt Danmarks Statistik, *Det Økonomiske Råd* og sager vedr. Danmarks Nationalbank samledes i ét ministerium kaldet *Økonomi- og Budgetministeriet*. Ved regeringens omdannelse 27.9.1973 deltes det på ny, jf. bek. 653 af 27.10.1973, idet Budgetdepartementet, Administrationsdepartementet samt Lønnings- og Pensionsdepartementet udgjorde Budgetmin. (senere Finansmin.), mens de øvrige områder udgjorde *Økonomimin.*

De institutioner, der tilsammen dannede *Økonomimin.*, havde hver for sig en selvstændig stilling i forholdet til ministeren. Således hed det i lov 196 af 8.6.1966, jf. lovbek. 15 af 12.1.1972 om Danmarks Statistik §4 stk. 3: "De sager inden for Danmarks Statistiks forretningsområde, hvis afgørelse efter lovgivningen hører under økonomiministeren, forelægges af rigsstatistikeren direkte for ministeren". I lov 321 af 28.6.1975 om revision af statens regnskaber mv. bestemtes, at rigsrevisorens indstillinger vedr. revisionens eget budget efter forhandling med statsrevisorerne afgives direkte til økonomiministeren, og at rigsrevisoren varetager sekretariatsforretningerne for økonomiministeren i sager vedr. embedets forhold. På tilsvarende måde dannede disse institutioner egne arkiver; *Økonomimin.s* arkiv omfatter alene arkivalier fra *Det Økonomiske Sekretariat/Økonomimin.s* Departement.

Det Økonomiske Sekretariat havde ingen videre korrespondance eller sagsbehandling i traditionel forstand; det udgjorde en ekspertgruppe, som udførte økonomiske analyser på foranledning af Folketinget eller ministeren, og som stillede medlemmer til en lang række udvalg under andre ministerier. Det havde en emneinddelt journal bortset fra årene 1962-72, hvor der ikke førtes journal. Ved sagshenlæggelsen indgik udvalgssager på række med Sekretariatets øvrige projekter. Til afleveringerne 1988 og 1990 er der udførlige fortegnelser.

Henvisninger: Departementschef Knud Ole Damgaard Hansen, Privatakiv nr. 6647. Minister Kjeld Philip, Privatakiv (depot). Minister Poul Nyboe Andersen, Privatakiv nr. 8088.

Minister- og embedsmandsarkiver

Indhold: J.O. Krag 1951-57. Kjeld Philip 1960-64. Ivar Nørgaard 1965-68. Nyboe Andersen 1973-75. Per Hækkerup 1975-78. Anders Andersen 1978-79.

Samlet række ministerarkiver 1980-87, herunder Koordinationsudvalget 1984-87, Regeringsudvalget for Budgetsamarbejde mellem Stat og Kommune 1983-87 og Regeringens Skatteudvalg 1984-86.

Departementschef Kurt Hansens arkiv 1938-88, herunder Ministerudvalget for Økonomi og Finansiering 1949 og Regeringens Økonomiudvalg 1953-78.

Sekretariatssager

Indhold: Kopibøger 1948-53. Indgåede register 1948-56. Udgåede register 1949-50. Journaler (protokoller) 1946-78. Journalsager (A1 - Q14) 1949-59. Mødekalender 1961-73.

Anlægsudvalg 1947-51. Udvalg vedr. det danske langtidsprogram 1948-50. Huslejeudvalg 1949-53. Kontorsager 1950-56. Værdifast opsparing 1951-56. Kreditmarkeds statistikudvalg 1951-78. Udvalg vedr. økonomiske oversigter 1953-70. Statsfinanser, statsgarantier 1957-72. Pantebrevsrentens determinater 1958-70. Kraft og varme 1958-60. Trafikudvalget 1959. Planlægningsudvalg 1962-67. Nordisk samarbejde 1962-64. Dispensationsudvalget 1962-67. Det Økonomiske Råd 1962-67. Udvalget om grundpriser 1962. Refusionsudvalget 1963-68. Kennedy-runden 1963-65. Investeringsudvalg 1965-69. Udenrigshandel 1965-73. ATP 1966. Energiudvalget 1967-69. Udvalget om Fysisk Planlægning 1967-69. Udvalget vedr. Kastrup-Saltholm 1969. Udvalget vedr. Boligefterspørgsel. OECD-notater 1969-80.

Kapitalmarkedråd 1970-73. OECD/IMF kreditloft 1970-71. Slutskat 1970-82. Norske notater, bankstatistik 1971-79. Udenlandsk bankvirksomhed i Danmark 1972-73. Pengeinstitutters regnskabsaflæggelse 1972-80. Ivar Nørgaard, diverse 1972-82. Kreditformidling 1973-75. Den økonomiske situation i EF 1973. EF-udvalg, Special- og Markedsudvalg 1973-76. Indtægter, told og forbrugsafgifter 1974-84. Forbrugskreditrådet 1974. PØ-udvalg 1974-78. Finansudvalgets besparelse 1975-79. Rentetilpasning 1975-76. Penge- og kapitalmarked 1975-77. Skattemæssig

kontrol med obligationsrente 1977. Planlægningsudvalg, bet. 743 1978-79. EF, dansk energi 1978-79. Belåning af boligejendomme 1979. DØS-notater 1979-83. CMF/OECD kapitalmarked 1981-84. Anders Andersen, diverse 1982-83. Div. udvalg og topmøder 1971-79, 1982-83.

Udvalg og kommissioner ad hoc 29/199

Indhold: Tjenestemandskommissionen af 27.11.1965, 1965-69 (560). Udvalget af 9.6.1969 vedr. obligationsmarkedets forhold 1969 (580). (NP/MH)

MINISTERIET FOR ØKONOMISK SAMORDNING 1987-88 44

Ved regeringsomdannelsen 10.9.1987 blev folketingsmand Erhard Jacobsen udnævnt til minister for økonomisk samordning. Ministerens kontor og den lille stab af medarbejdere fik lokaler i Budgetdepartementet. Ved regeringsomdannelsen 3.6.1988 trådte hans parti, Centrumdemokraterne, ud af regeringen, og Ministeriet for Økonomisk Samordning blev nedlagt.

Indhold: Journalsager 1987-88. (MH)

Forsvar

KRIGSMINISTERIET 1848-1950 07

Krigsministeriet oprettedes 21.3.1848 og nedlagdes 30.9.1950.

Ressort og ressortændringer: Krigsmin.s sagområde var "det hele landkrigsvesen" (vgl. kundgørelse af 24.11.1848), dvs. de forretninger, der havde været varetaget af Generalkommissariatskollegiet (I s. 610ff.) og Bureauet for Armeens Kommandosager (I s. 613ff), jf. cirk. af 23.3.1848.

Ved kgl. res. af 24.11.1848 overførtes borgerlige korps fra Krigsmin. til Justitsmin. Ved kgl. res. af 14.12.1848 blev administrationen af Den Militære Klædefabrik fra Den Interimistiske Kommission ... (s. 1859) lagt direkte ind under Krigsmin. Ved lov af 9.4.1851 om pensionering af militæretatens underklasser blev dette sagområde overført fra Krigsmin. til Bestyrelsen for Pensioneringen af Militæretatens Underklasser samt Invalideforsørgelsen under Finansmin. (s. 400 og 1720). Ved kgl. res. af 13.12.1856 blev overbestyrelsen af topografiske arbejder under Generalstaben overført fra Krigsmin. til Departementet for Finanssager under Finansmin.

Ved kgl. res. af 14.2.1868 blev Generaldecisoratet for Armeens Revision fra Krigsmin. henlagt under Finansmin. Ved bek. 8 af 17.1.1908 overførtes 3. Revisionsdepartement fra Finansmin. til Krigsmin. Ved lov 77 af 31.3.1926 blev 1. og 2. Revisionskontor forenet og pr. 1.1.1927 overført til hovedrevisoraterne under Finansmin., jf. kgl. res. af 27.10.1926.

Ved bek. af 8.7.1870 om indløsning af byggefrihed for grundene inden for demarkationslinien på Sjællandssiden om København blev dette sagområde overført fra Krigsmin. til Dept. for Statsaktiverne og Domænerne under Finansmin.

Ved lov 242 af 27.5.1950 om forsvarets ordning, jf. bek. 396 af 29.9.1950, nedlagdes Krigsmin. og Marinemin., og deres forretningsområder blev overtaget af det pr. 1.10.1950 oprettede *Forsvarsministerium* (s. 447).

Organisation og struktur: Fra 1848 til 1868 var Krigsmin. organiseret i fire afdelinger (bek. af 31.12.1848) med et eller flere kontorer i hver afdeling. Perioden kendetegnes af hyppige struktur- og ressortændringer. Fra 1868 var ministeriet organiseret i to departementer med tilsammen syv kontorer. I 1908 udvidedes antallet af kontorer med tre: *Mobiliseringskontoret* under 1. Dept., jf. lov 34 af 28.2.1908 om tilvejebringelse af ... et mobiliseringskontor, og to *revisionskontorer*, der henlagdes under henholdsvis 1. og 2. Dept., jf. lov 35 af 28.2.1908 om nedlæggelse af et departementschefsemede under Krigsmin. *Kontoret for den Militære Klædefabrik* nedlagdes i 1926, jf. Kundg. for Hæren A 8-1926, og ved udgangen af samme år overførtes revisionskontorerne til Finansmin., jf. ovf.

I medfør af kgl. res. af 12.4.1927 omdannedes ministeriets sekretariat og to departementer til én *afdeling*. I medfør af kgl. res. af 7.5.1941 deltes denne ved oprettelse af 2. *Afdeling*, og i medfør af kgl. res. af 13.3.1946 oprettedes 3. *Afdeling*.

Hærens Arkiv, fra 1971 Rigsarkivets 3. Afd., var integreret i Krigsmin. Gennem en længere periode havde arkivarerne også sekretærfunktioner.

Ved kgl. res. af 5.9.1905 fik Krigsmin. og Marinemin. fælles (civil) minister, kaldet forsvarsminister. Chefen for Krigsmin. kaldtes direktør. En kort periode efter Besættelsens ophør fungerede hærens chef, generalløjtnant E. Gørtz, tillige som direktør for Krigsmin.

En udførlig redegørelse for de enkelte kontorers arbejdsområde findes i Administrative Samlinger. Ndf. gives en oversigt i to afsnit: Perioden 1848-68 og perioden 1868-1950.

Arkivets opbygning: Modsat civile ministerier mv. var arkiverne ved militære institutioner, herunder Krigsmin. og Marine-min., traditionelt opbygget omkring to akser: Udgående sager og indkommende sager. En sagsdannelse med samføring af indkomne skrivelser med interne notater, koncepter og kopier af udgående skrivelser kom sent. Først i 1925 begyndte man i Krigsmin.s 3. Kt. og i 1926 i 2. Kt. at lægge senere indkomne skrivelser ved den første skrivelse i en sag. Almindeligvis foregik henlæggelsen rent kronologisk, men i udstrakt grad med dannelse af gruppeordnede sager. Journaler og registre indeholder som regel henvisninger til tidligere og senere skrivelser i en sag (jf. afleveringsfortegnelse).

Fortegnelserne over arkivet er opdelt efter afleveringer og omfatter tre perioder: 1848-68, 1869-1913 og 1914-50 (1951). Arkivalierne blev almindeligvis fortegnet som henhørende under det kontor, som sidst havde haft forretningsområdet, uagtet det at arkivalierne kunne være overtaget fra et andet (nedlagt) kontor. I perioden 1848-68 er arkivalierne dog litereret og nummereret fortløbende uden hensyn til opdelingen på afdelinger og kontorer. Litra A betegner arkivalier 1848, litra B arkivalier 1849-63 og litra C arkivalier 1864-68. Fra 1914 er arkivet ordnet i følgende rækker: A Indgåede sager, B Journaler og registre, C Kopier af udgåede skrivelser, K Klassificerede (fortrolige mv.) sager, V Varia, Ø Økonomi. I oversigten ndf. fraviges denne orden. Nærmere efterretning må søges i afleveringsfortegnelserne.

Henvisninger: Administrationskommissionen af 1923, 3. Bet., 1925 s. 428-445 (Sv.707).

Departementschef Louis C.F. Lütken, Privatarkiv nr. 5920. Forsvarsminister Ole Bjørn Kraft, Privatarkiv nr. 6894.

Perioden 1848-68

Ministeriet blev i 1848 opdelt i 4 afdelinger: I Krigsministeriets Bureau mv., II Direktionen for Armeens Intendantur, III Direktionen for Armeens Materiel, IV Armeens Revisionsvæsen.

I Krigsministeriets Bureau 1848

Direktionen for Armeens Personel 1848-56

Direktionen for Kommandoen 1856-68

Afdelingen var en videreførsel af Bureauet for Armeens Kommandosager, der ved parolbefaling af 23.3.1848 ændrede navn til "Krigsmin.s Bureau". Om de senere omdannelser, se kgl. res. af 27.12.1848 og 11.6.1856. Afdelingen var 1848-56 organiseret med ét, derefter med to ekspeditionskontorer. Under (1.) Ekspeditionskontor dannede Krigsministerens Adjutant et særligt afsnit

Den svenske ingeniør og industrileder, Torsten Nordenfelt, indbød i 1885 en række lande til at overvære forsøg med hans nye opfindelse, en undervandsbåd. Forsøget fandt sted ved Landskrona, og Krigsministeriets folk var til stede. Fotografiet af prøveforsøget er i Krigsministeriet, 4. Kontor, Prøver og Forsøg, 1885.

med armeens kommando, militære operationer, hemmelig korrespondance og kundgørelser mv. som forretningsområde. I medfør af kgl. res. af 11.6. 1856 afgav afdelingen forretninger til et Sekretariat underlagt ministeren selv (postfordeling, organisations- og ressortforhold, lovekspedition med undtagelse af finanslov mv., dekorations- og nådesbevisning). Stillingen som sekretariatschef var ubesat 1860-63 og bortfaldt 1865, jf. kgl. res. af 14.7.1865, hvorefter forretningerne overtoges af Direktionen for Kommandoen.

Ved omorganiseringen 27.12.1848 afgav afdelingen sager vedr. "personalialia" til 1. kontor under Armeens Intendantur (se ndf.). Ved kgl. res. af 1.7.1856 overførtes bygninger, fæstningsanlæg, krigsmateriel fra 2. Kontor under Direktionen for Armeens Materiel, jf. ndf. Disse sager henlagdes til det nyoprettede 2. Kontor.

Bureauets/Direktionens korrespondance opdeltes på fire "protokoller" med forskelligt sagområde. Der skete under Treårskrigen flere omlægninger af protokollernes sagområder. Efter krigen reduceredes antallet af protokoller. Se nærmere redegørelse i afleveringsfortegnelsen.

Indhold: Krigsmin.s Bureau 1848: Kgl. forestillinger m. koncepter og registre. Kgl. og ad mandatum udgående ekspeditioner. Kopibøger, registre over udg. skr., registre til ekspederede sager, journaler, registre over indkomne sager - fordelt på: Protokol 1 (civile myndigheder, generalstabsofficerer og særlige korps), Protokol 2 (hærens afdelinger), Protokol 3 (personalialia) og Protokol 4 (krigsoperationer). Indkomne sager til krigsministeren.

Direktionen for Armeens Personel 1849-56: Forestillinger m. registre 1849-56. Kgl. og ad mandatum-ekspeditioner 1849-56. Kopibøger 1849-54. Ekstraktbog (journal) over udgående sager 1849-53. Register over ekspederede sager 1849-46. Ekstraktbog (journal) 1849-55. Indkomne sager 1849-55 fordelt på: Protokol 1 (alm. kommandosager), Protokol 2 (ansøgninger fra værnepligtige mv.), Protokol 3 (frivillige og fhv. militære) og Protokol 4 (armebefalinger, kundgørelser, krigsoperationer).

Register over hemmelig korrespondance 1849-52. Hemmelig kopibog 1849-53. Indkomne, hemmelige sager 1848-54. Hemmelig post (HP) 1855-63.

Sekretariatet 1856-68: Kgl. forestillinger m. koncepter og registre 1866-68. Forestillingskoncepter 1866-68. Kopibog 1857-66. Registre over udgående skr. 1857-68. Koncepter til udgående skr. 1867-68. Journaler 1863-65. Registre over indkomne sager 1856-68. Befalingsbog 1857-70.

Protokol 2: Personlige henvendelser til ministeren 1864.

Hemmelig korrespondance: Korrespondancebog (kopibog) 1857-66. Ekstraktbog (journal) 1858-62. Registre over indkomne sager 1858-65. Indkomne sager 1855-66.

Direktionen for Kommandoen 1856-68: 1. Kontor: Forestillinger m. registre 1856-68. Forestillinger (koncept) 1848-68. Supplement til forestillinger 1848-68. Kgl. og ad mandatum-ekspeditioner 1857-67. Kopibog 1856-68. Register over ekspederede sager 1856-68. Koncepter 1866-68. Registre over indkomne sager 1856-68. Indkomne sager 1856-68. Ansøgning om stillingstilladelse 1856-65. Ledige tjenester 1858-68. Ordenssager 1856-67. Bilag til indberetn. vedr. feltøvelse 1855-56, 1858.

2. Kontor: Artillerisager: Korrespondancebog (kopibog) 1856-68. Register over ekspederede sager 1856-68. Koncepter 1867-68. Journal 1856-64. Register over indkomne sager 1856-66. Indkomne sager 1856-64.

Bygningsager: Korrespondancebog (kopibog) 1856-68. Regi-

ster over ekspederede sager 1856-68. Koncepter 1856-68. Journaler m. registre 1856-68. Indkomne sager 1856-68.

Remontesager (udskrivning af heste): Korrespondancebog 1856-68. Register over ekspederede sager 1856, 1867-68. Koncepter 1866-68. Journaler m. registre 1856-68. Indkomne sager 1856-68.

II Direktionen for Armeens Intendantur 1848-68

Armeens Intendantur blev i 1848 organiseret med *tre ekspeditionskontorer*, et *Bogholderikontor* og et *Arkiv- og Kassererkontor*. Ved kgl. res. af 1.12.1848 oprettedes *4. Ekspeditionskontor*. Bogholderikontoret og Kassererkontoret var i perioden 1.4.1852 - 14.4.1855 henlagt under 4. Afd. Armeens Revision. Ved kgl. res. af 31.3.1858 udskiltes *Arkivkontoret* fra Kassererkontoret. Begge disse kontorer nedlagdes pr. 31.3.1865.

Pr. 1.7.1856 dannedes to nye kontorer under Armeens Intendantur: *Nyt 3. Kontor* og *nyt 4. Kontor*, som overtog sager vedr. munderingsvæsen (uniform, personlig udrustning) og Den Militære Klædefabrik i Usserød fra Direktionen for Armeens Materiel (ndf.), der ophævedes i medfør af kgl. res. af 11.6.1856 (Kundg. for Hæren 13-1856). Ved kgl. res. af 14.2.1868 indordnedes Bogholderikontoret under Finansmin., uden at dette i øvrigt fik betydning for kontorets forretningsområde.

Ved lov af 26.5.1868 om ordning af hærens forplejningsvæsen udskiltes Armeens Intendantur fra Krigsmin.s departement, og dermed blev følgende sager afgivet til *Forplejningskorpset* (hvis arkivforhold henhører under Rigsarkivets 3. Afd.): Normal løn-udbetaling, anskaffelse af brød/fourage og beklædning, inventar i sygehuse og kaserner, sygehusforvaltning, detaljer vedr. indkvartering og hærens faste træ.

1. Kontor 1848-68

Ved omordningen 27.12.1848 overtog kontoret "personalia" fra Direktionen for Armeens Personel og afgav armeens befodringsvæsen mv. til 3. Kontor under Armeens Intendantur. Sager

vedr. pensionering af hærens underklasser overgik 1851 til Finansmin. I 1856 afgav kontoret sager vedr. undervisningsanstalter og pension til 1. Kontor under Direktionen for Kommandoen. Fra 4. Kontor under Armeens Intendantur overtog kontoret til gengæld sager vedr. marchbestemmelser, transport og ekstraordinær indkvartering. Fra 1.4.1865 overtog det Arkivkontorets forretningsområde. Kontorets forretningsområde omfattede i øvrigt sager vedr. indkvartering, kaserners, vagters og sygehuses økonomi, dyrlægevæsen og legater.

Kontorets korrespondancesager fordeltes på tre såkaldte "protokoller". Der gennemførtes flere omlægninger af sagfordelingen mellem protokollerne. Opr. omfattede 1. Protokol "generalia", men efter omlægningen 1848 etater, bestallinger, rejse- og ægte-skabstilladelser, justitssager, befodrning og transport (1849 afgivet til 3. Kt.), legater og fordeling af tryksager. Efter 1851 videreførtes 3. Protokol (pensionsvæsen, Krigshospitalskassen) som "1. Protokol". 2. Protokol omfattede opr. landmilitissager (afgivet til 1. Afd.), senere sager vedr. intendantur og senere igen benådning af forbrydere, fordeling af tryksager, indkvartering, kaserners og slaveriers økonomi. Se nærmere redegørelse i afleveringsfortegnelsen.

Indhold: 1. Protokol (generalia): Korrespondancebog (kopibog), ekstraktbog (journal), register over indkomne sager og indkomne sager 1848-49. *1. Protokol (justitssager mv.):* Korrespondancebog (kopibog), register over ekspederede sager, journaler, register over indkomne sager og indkomne sager 1849-51.

2. Protokol (forplejningsvæsen): Korrespondancebog (kopibog), register over ekspederede sager, journaler, register over indkomne sager og indkomne sager 1849-55.

3. Protokol (pensionssager, Krigshospital, Christians Plejehus): Korrespondancebog (kopibog) og register over ekspederede sager 1849-55. Ekstraktbog (journal) over indkomne sager og indkomne sager 1848. Regnskab 1843, 1851.

Korrespondancebog (kopibog), register over ekspederede sager, journal, register over indkomne sager og indkomne sager 1856-68. Journal for søtransportvæsen 1864. Register over personelle sager 1864-66. Sager vedr. Det Classenske Legat til uddannelse af artilleristers børn 1852-68.

Landmilitissager: Korrespondancebog (kopibog), ekstraktbog

I 1902 nedsatte ministeriet Deuntzer en Forsvarskommission med Herman Trier som formand for at skabe en nyordning af forsvaret. Kommissionens arbejde trak ud, og betænkningen kom først i 1908. I Blækspruten tegnede Alfred Schmidt i 1906 dette øjebliksbillede fra kommissionens arbejde.

(journal), register over indkomne sager og indkomne sager 1848-49.

2. Kontor 1848-68

Kontorets forretningsområde omfattede sager vedr. gagering og lønningsvæsen, indskud i enkekasser og livsforsikringsanstalt, krigsskat, udarbejdelse af budget og finanslovsforslag. Pr. 1.4.1865 overtog kontoret det tidligere Kassererkontors forretninger. Pr. 31.5.1865 overtog det munderingsvæsenet fra det "nye" 3. Kontor (1856-65, opr. 1. Kontor under Direktionen for Armeens Materiel).

Kontorets korrespondancesager fordeltes på tre "protokoller", med følgende opr. sagområder: 1. Protokol: Pengevæsen i almindelighed. 2. Protokol: Lønningsvæsen, indskud i enkekasser. 3. Protokol: Undervisningsanstalter, krigsskat. Fra 1853 havde 1. Protokol gagering og lønning og 2. Protokol: Årsbudgetter, betalingsreglement, naturalforplejning. Der henvises til redegørelse i afleveringsfortegnelsen.

Indhold: Koncepter 1852-67. Indkomne sager 1855-68.

1. *Protokol:* Korrespondancebog (kopibog), registre over ekspederede sager, journaler (2 rækker), registre over indkomne sager (2 rækker) og indkomne sager (2 rækker) 1853-68.

2. *Protokol:* Korrespondancebog (kopibog) 1849-55. Kopibog 1852-68. Registre over udg. sager 1848. Registre over ekspederede sager 1849-68. Ekstraregistre over ekspederede sager (forskud mv.) 1849-53. Journaler 1849-55. Registre over indkomne sager 1848-51, 1866-68. Ekstraregistre over indkomne sager (forskud mv.) 1850-52. Indkomne sager 1848-56. Krigsskatberegninger 1848, 1850-51.

3. *Protokol (munderingssager):* Korrespondancebog (kopibog), registre over ekspederede sager, ekstraktbog/journaler, registre over indkomne sager og indkomne sager 1848, 1856-67.

3. Kontor 1848-56

Kontoret havde i 1848 forretningsområdet: Sager vedr. indkvarteringsvæsen, kaserners og slaveriers økonomi mv. Det overtog 27.12.1848 sager vedr. det militære transportvæsen ("befordringsvæsen"). Kontoret nedlagdes 30.7.1856, og sagområdet overgik til Armeens Intendantur, 1. Kontor.

Indhold: Korrespondancebog (kopibog) og registre over udgående sager 1848-55. Ekstraktbog (journal) 1848. Registre over indkomne sager 1848-55. Referatbog (journal) 1852-55. Indkomne sager 1848-55.

4. Kontor 1848-56

Ved oprettelsen 1848 fik kontoret sagerne vedr. forplejning, marchbestemmelser og ekstraordinær indkvartering som forretningsområde. Kontoret nedlagdes 30.6.1856. Sagområdet (og arkivalier) overgik til Armeens Intendantur, 1. Kontor.

3. Kontor 1856-66

(Det nye) 3. *Kontor* overtog sit forretningsområde, som var hærens munderingsvæsen, fra Direktionen for Armeens Materiel, 1. Kontor. Ved kontorets nedlæggelse 31.5.1866 overgik det til Krigsmin.s 2. Kontor.

Indhold: Korrespondancebog (kopibog) 1848, 1855-68. Journal 1857-68. Registre over indkomne og ekspederede sager 1856-68. Indkomne sager 1848, 1856-68. Hovedbøger 1855-68. Kassebøger 1854-66. Memorialer 1855-68.

4. Kontor 1856-66, 3. Kontor 1866-68

(Det nye) 4. Kontor, fra 1866: 3. Kontors forretningsområde var sager vedr. Den Militære Klædefabrik i Usserød. Efter 3. Kontors nedlæggelse 1866 blev 4. Kontor benævnt 3. Kontor.

Indhold: Korrespondancebog (kopibog) 1855-68. Journal 1857-68. Register over indkomne og ekspederede sager og indkomne sager 1856-68. Hovedbøger 1855-68. Kassebøger 1854-66. Memorialer 1855-69.

Bogholderikontor 1848-52, 1855-68

I perioden 1852-55 var Bogholderikontoret henlagt under Krigsmin.s 4. Afd. Ved kgl. res. af 14.2.1868 blev det udskilt fra Krigsmin. og henlagt under Finansmin.

Indhold: Kopibog 1848, 1855-65. Journal over indkomne sager 1855-66. Hovedbog 1848, 1855-65. Register til hovedbog 1855-68. Bogholderijournal m. registre 1855-68. Kasseanvisningskopibog 1855-65. Indtægtsordrebog 1856-65. Depositaordrebog 1856-67. Depositakontrolbog 1856-68. Krigshospitalskassens regnskab 1848.

Kasserer- og Arkivkontor 1848-65

I perioden 1852-55 var kontoret henlagt under Krigsmin.s 4. Afd. I 1858 blev det delt i et *Arkivkontor* og et *Kassererkontor*. Begge kontorer nedlagdes 31.3.1865.

Indhold: Register over kgl. ordrer og resolutioner 1848. Korrespondancebog (kopibog) 1848-66. Journal over indkomne sager 1862-65. Indkomne sager 1848-51, 1856-65. Lønningskassens regnskab 1855-62. Kassebog 1848, 1856-68. Depositabog 1843

-53. Depositakassebog for Krigsmin.s kasse 1856-64. Depositaregnskab 1856-69. Kassebog for legatkassen 1846-52, 1854-63. Legatkassens regnskab 1857-69. Månedsuregnskab 1857-69.

III Direktionen for Armeens Materiel 1848-56

Afdelingen fik i 1848 to ekspeditionskontorer: 1. *Ekspeditions-kontor* (mundering, dvs. uniformer og personlig udrustning og remontevesen, dvs. udskrivning af heste) og 2. *Ekspeditions-kontor* (artillerisager, armeens materiel i almindelighed). Ved kgl. res. af 20.12.1848 blev kontoret for Den Interimistiske Kommission af 10.2.1841 for ... Den Usserødske Fabriks Realisation (dvs. Den Militære Klædefabrik, se s. 1859) henlagt under afdelingen som dennes 3. *Kontor*. Ved kgl. res. af 11.6.1856 nedlagdes Direktionen for Armeens Materiel, og forretningerne deltes mellem Direktionen for Kommandoen, som overtog 2. Kontor samt remontevesenet fra 1. Kontor, og Armeens Intendantur, som overtog 3. Kontor samt munderingsvesenet fra 1. Kontor.

1. Kontor 1848-55

Kontorets sagområde var mundering og remontevesen.

Indhold: Munderingssager: Korrespondancebog (kopibog), register over ekspederede sager, ekstraktbog (journal) og register over indkomne sager 1848-55. Indkomne sager 1848, 1852-55.

Remontesager: Korrespondancebog (kopibog), register over ekspederede sager, ekstraktbog (journal), register over indkomne sager og indkomne sager 1848-55.

2. Kontor 1848-55

Kontorets sagområde var artillerisager og bygningssager.

Indhold: Artillerisager: Korrespondancebog (kopibog), register over ekspederede sager, ekstraktbog (journal), register over indkomne sager og indkomne sager 1848-55.

Bygningssager: Korrespondancebog (kopibog), ekstraktbog (journal) og indkomne sager 1848-55.

3. Kontor 1848-55

Kontorets sagområde var Den Militære Klædefabrik i Usserød, jf. s. 1859.

Indhold: Korrespondancebog (kopibog), journal, register over indkomne og ekspederede sager, indkomne sager, hovedbog, kassebog og memorialer 1848-55.

IV Armeens Revisionsvæsen 1848-56

Generaldecisoratet for Armeens Revision 1856-68

Under afdelingen hørte et *Revisionskontor*. Ved kgl. res. af 12. 10.1856 bestemtes, at stillingen som kontorchef skulle bortfalde ved vakance. I 1868 henlagdes Generaldecisoratet under Finansmin.

Indhold: Revisionskontor: Korrespondancebog (kopibog) 1855-67. Register over ekspederede sager, journal, register over indkomne sager og revisionsanmærkninger 1855-68. Register over indkomne sager i ekstrarevision 1853.

Perioden 1868-1950

Ministeriet var i denne periode delt i et Sekretariat og to departementer, fra 1927 samlet i én afdeling, fra 1941 delt i to, fra 1946 i tre afdelinger.

Ved anordning af 31.5.1868 fik krigsministeren bemyndigelse til at omordne ministeriet i overensstemmelse med Rigsdagens bevillinger. Indtil 1927 var ministeriet organiseret med en direktør, et sekretariat og 2 departementer. Stillingen som direktør var ubesat 1878-80 og 1884-1905, jf. kgl. res. af 15.1.1878, 20.10.

1880, 12.5.1884, 12.5.1905. I perioden 1906-09 var direktørstillingen forenet med stillingen som departementschef for 1. Departement. I perioden 1932-41 dannede 2., 3. og 4. Kontor en afdeling direkte under direktøren.

Under 1. Dept. hørte ministeriets 1. og 2. Kontor, Bogholderikontor og Mobiliseringskontor samt (1908-27) 1. Revisionskontor. Under 2. Dept. hørte ministeriets 3. og 4. Kontor og Kontoret for Den Militære Klædefabrik (nedlagt 1926) samt (1908-27) 2. Revisionskontor. I 1927 organiseredes ministeriet som én afdeling (Kundg. for Hæren A 23-1927). I 1941 udskiltes 3. og 4. Kt. samt Bogholderikt. i 2. Afd. (Kundg. for Hæren A 23-1941). I 1946 udskiltes 2. og 6. Kt. i 3. Afd. 1. Afd. bestod derefter af 1., 5. og 7. Kt.

Sekretariat 1868-1947, 7. Kontor 1947-50

Sekretariatets forretningsområde var fordeling af post, Krigsmin.s organisation, ekspeditioner til Statsråd, Rigsdag og øvrige ministerier, den endelige lovekspedition undtagen finanslovsforslag, udarbejdelse af "Kundgørelser for Hæren", "Håndbog for Hæren" og "Militær Lovsamling". I 1894 afgav Sekretariatet til 1. Kontor sager vedr. reglementariske bestemmelser, militære operationer og efterretningsvæsen (Kundg. for Hæren 12-1894).

Indhold: Forestillingskoncepter 1869-80. Kopibog 1895-1936. Kopibog for værnepligtssager 1914-50. Kopibog/Protokol vedr. udsættelse mht. genindkaldelse 1.9.1939 - 9.4.1940. Registratur over udgående skr. 1869-94. Journal over udgående sager 1895-1911. Journal over udgående værnepligtssager 1915-24. Udgående sager 1869-1913. Journal 1877-1950. Registratur over indkomne sager 1877-1924. Journaler over indkomne og over ekspederede værnepligtssager 1915-50. Indkomne sager 1869-1950. Indkomne værnepligtssager 1914, 1925, 1935, 1945, 1950. Registratur over indkomne fortrolige skr. 1909-12. Fortrolige skr. 1913-24. Protokol over benådninger 1937-43. Giftermålstilladelse mv. u.å. Sager vedr. ministeriets ordning u.å.

1. Kontor 1868-1950

Tidl. 1. Kontor under Direktionen for Kommandoen.

Kontorets forretningsområde var hærens kommando (perso-

nel), etater, styrkelister, undervisning, værnepligt, nådesbevisninger. I 1894 overtog kontoret reglementariske bestemmelser, militære operationer og efterretningsvæsen fra Sekretariatet og afgav i 1908 sager vedr. dannelse af felthæren til Mobiliseringskontoret.

Indhold: Forestillinger 1869-1913. Register over forestillinger 1868-99. Koncepter til forestillinger 1869-1913. Kopibog 1869-1950. Register til kopibog 1935. Register over ekspederede sager 1869-99, 1914-24. Register over udgående sager 1900-13. Register over indstillinger 1900-13. Navneregister over indstillinger 1914-24. Sageregister over indstillinger 1914-50. Koncept til udgående skr. 1869-99. Koncept til bestallinger 1969-1913. Registraturbog over udnævnelsesbreve 1910-15. Ekspederede sager 1900-13. Journal over indkomne sager 1914-50. Register over indkomne sager 1869-1913, 1937-50. Kronologisk register over indkomne sager 1903-07, 1910-12. Indkomne sager (på nummer) 1869-1950. Indkomne sager (gruppeordnede, se afleveringsfortegnelse) div. år. Kopibog C-sager 1927-51. Journal C-sager 1937-50.

Værnepligtssager: Kopibog, register over udgående værnepligtssager og register over værnepligtssager 1907-13.

Journal vedr. underofficerssager 1917-39. Underofficersspørgsmålet 1899-1922.

Fortrolige sager: Kopibog 1869-1924. Koncept 1868-1907. Registratur for indkomne fortrolige sager 1869-99. Journalregister for chefen for 2. Dept. 1911-14. Personalialia, officerer, fortroligt P (personel) 1905-60 (div. år). Fortroligt P 1863-1917, 1930. Fortrolige sager 1908-48.

Hærlov og forsvarslov 1909. Adjutantens kopibog 1902-24. Forfremmelseslister u.å. Div. sager vedr. begivenhederne 9.4. 1940 udtaget mhp. behandling i Den Parlamentariske Kommission. Ordensdekoration 1926-50. Varia 1916-48 div. år. Kvitteringsbog for udbetalt lønning 1840-1919.

2. Kontor 1868-1950

Tidl. 2. Kontor under Armeens Intendantur.

Kontorets forretningsområde var lønningsforhold, økonomi, forplejning, budget (med undtagelse af Forplejningskorpset, Artilleriet, Ingeniørkorpset og Generalstaben), forsørgelse og pen-

Personalet i Krigsministeriets 2. Kontor stillede op til fotografering en dag i 1910. Personerne er fra venstre overintendant G. A. V. O. Jensen, stabssergent Bodin, skriver Olsen, stabssergent Jacobsen, fuldmægtig S. Aage Hatting, skriver C. Jøhncke, overintendant A. Rasmussen, kaptajn F. G. Wortziger og endelig kaptajn P. F. V. Schreiber.

Kontoret varetog hærens lønningsforhold, sager vedr. enkeforsørgelse, pensions-sager, ministeriets budgetforslag, regnskaber og meget andet (Rigsarkivet, 3. Afd.s Billedsamling).

sion, legater. Regnskabsføreren i Krigsmin. var underlagt 2. Kontor. Kontoret overtog i 1894 Krigsmin.s arkiv fra 2. Dept.

Indhold: Kopibog (samt regnskabsoversigt) 1869-1948. Register over ekspederede sager 1869-1925. Kopibog u.å. Koncept til ekspederede skr. 1868-1913. Journal over udgående sager 1926-44. Bog over udgående sager 1938-48. Brevbog 1946-48. Journal 1869-99, 1914-49. Register over indkomne sager 1869-99. Bog over indkomne sager 1838-48. Register over særlige sager 1919-21. Indkomne sager (nummerisk) 1869-1948. Indkomne sager (gruppeordnede, se afleveringsfortegnelse) 1886-1950. Div. sager vedr. løn og tjenestereglement ("akterede sager") 1880-1931.

Kopibog for legatkassesager 1908-46. Register over legatkas-seskr. 1924-40. Legatprotokol 1908-21. Legatprotokol for udgående skr. 1922-49. Legatprotokol for indkomne skr. 1908-49. Legatkassebog 1863-1940. Regnskabsbog over erstatninger for øvelser på Sjælland 1908.

Kopibog for kassereren 1911-42. Register til indkomne skr. til

kassereren 1911-49. Kassebog 1913-48. Kassererens protokol for deposita 1906-25. Kassererens lønningsbog 1919-49. Regnskabsoversigt 1914-31. Lønningskort 1943-45. Kopibog for skr. til afdelingerne 1941-50.

Klassificerede sager: Protokol FTR (fortrolig) 1871-1929. Fortrolige sager P (personel) 1936-44.

Bogholderikontoret 1868-1945

6. Kontor 1945-50

Tidl. Bogholderikontoret under Armeens Intendantur.

Om kontorets navneskifte i 1945, jf. Kundg. for Hæren A 75-1945.

Indhold: Korrespondancebog (kopibog) 1867-1947. Journal over indkomne sager 1868-82, 1914-47. Registre over indkomne sager 1883-1947. Indkomne sager 1868-1913. Div. indkomne sager 1849-80 (div. år). Hovedbog A og B 1868-1949. Bogholderijournal A og B 1868-1949. Register til hovedbog 1868-1900. Kassebog 1848-52. Ordrebog for Finanshovedkassen 1865-1936. Journal over Finanshovedkassens indkomne beløb 1893-1911. Bilagsbog, Finanshovedkassen 1932-50. Koncept til regnskabsoversigt 1886-96. Regnskabsoversigt, finansår 1935-44. Finanslovsforslag 1895-1900. Kautionsager 1852-67. Journal over indkomne regnskaber 1904-11. Kontrolbøger m. kassens indtægter og udgifter 1848-59. Kardexkonto, kassationsprøve 1930-39.

Hovedbog for legatkassen 1853-61. Kassebog for legatkassen 1865-1909, 1945-49. Obligationsfortegnelse for legatkassen 1900-11. Legatjournal u.å. Skr. vedr. legatsager 1916-28. Legatkvitinger 1913-26.

Regnskabsoversigt for Hærens Krudtværk 1926-46. Specialopgørelse 1927-36. Krigsmin.s hovedkasse, detachementer, div. regnsk. 1943. Div. regnskaber m. bilag (kronologisk) 1919-27. Sammendrag af afdelingernes regnskaber for finansår 1932-49.

Indkomne skr. FTR (fortrolig) 1901-15, 1922-24.

Mobiliseringskontoret 1908-45

5. Kontor 1945-50

Kontorets sagområde blev overtaget fra 1. og 3. Kontor og omfattede mobilisering, telefon-, telegraf- og signalvæsen under mo-

bilisering samt efterretnings- og brevduevæsen. Om kontorets oprettelse og omdannelse, jf. Kundg. for Hæren A 23-1908 og A 75-1945.

Indhold: Kopibog 1914-19. Kopibog for udgående skr. 1914-48. Journal for udgående sager 1914-48. Register til journal for udgående sager 1912-17. Registratur for udgående sager 1914-48. Journal og registratur for indkomne sager 1914-48. Journal for indkomne sager vedr. mobiliserings- og sikringsstyrken 1914. Registratur over indkomne sager vedr. mobiliserings- og sikringsstyrken 1915-16. Registratur over værnepligtssager, mobiliserings- og sikringsstyrken, tillæg 1914-17.

Sagregistre u.å.

Sager: Fordeling af personel ved mobilisering 1914-30. Designing af personel ved mobiliserings- og sikringsstyrke 1939-48. Opstilling/regulering af Sønderjysk Kommando 1914-23. Mobiliseringskundgørelser og ekstraordinære indkaldelser 1914-29. Styrkelister 1914-29.

Indkomne skr. henlagt efter emne (se afleveringsfortegnelse) 1914-19. Værnepligtiges tjensteddygtighed og Kommissionen for samme 1913-24. Ansøgninger om fritagelse/bytte/rejsetilladelse 1920-29. Sagsakter, fortroligt (mobiliseringskundgørelse/-bestemmelse) 1909-49. Varia 1939-46.

3. Kontor 1868-1950

Tidl. 2. Kontor under Direktionen for Kommandoen.

Kontorets forretningsområde var beklædning, udrustning, krigsmateriel (undtagen bro-, ingeniør- og telegrafmateriel), forsyning og forsøg med våben og ammunition, bestykning af befæstede punkter, fabrikation af våben og krudt, hærens træ, hestehold og remontering. I 1908 afgav kontoret sager vedr. befordring og transport til Mobiliseringskontoret.

Indhold: Remonte- og hestesager: Korrespondancebog (kopibog) 1869-1924. Registratur for ekspederede sager 1869-1924. Kopibog, samråd, hestesager 1911-27. Kopibog vedr. indkøb af remonter 1906-09. Koncept til udgående skr. 1869-99. Journal og registratur for indkomne sager 1869-91. Registratur for indkomne remontesager 1881-1924. Indkomne hestesager 1869-1922. Ekspederede sager 1900-13. Protokol for og værdiskala for

heste 1899-1901. Civile medlemmer af mønstringskommission 1899-1909. Hestesager, "svar på alt" 1919-24.

Artillerisager: Korrespondancebog (kopibog), registratur for udgående /ekspederede sager, koncept til udgående skr. og journal og registratur for indkomne sager 1869-1919. Journal 1882-84. Indkomne sager 1869-1919. Div. sager 1904-14. Rapport 19. 11.1901 fra Feltskytskommissionen.

Munderingssager: Korrespondancebog (kopibog) 1869-1919. Registratur for ekspederede sager, koncept til udgående skr. og journal og registratur for indgåede sager 1868-1919. Registratur for indkomne sager 1900-1919. Indkomne sager 1868-1919. Ekspederede sager 1902-13. Diverse 1902-14.

Artilleri- og munderingssager: Korrespondancebog (kopibog), registraturer for ekspederede og for indkomne artilleri- og munderingssager samt indkomne artilleri- og munderingssager 1920-24.

Korrespondancebog (kopibog) udgående skr. 1925-50. Kopibog for oplysninger til ministeren 1883-93. Kopibog for udgående skr. ("chefen") 1904-14. Protokol for sager under ekspedition 1892-1913. Brevlister, "svar på alt" u.å. Protokol for andre sager, "svar på alt" 1900-13. Registraturbog (journal) og fortegnelse over udgående sager 1926-47. Sagsakter, gruppeordnede (se afleveringsfortegnelse) 1915-50. Kopibog, private breve (!) 1922-28. Kopibog, breve og exposéer 1919-21.

Varia (div. år) bl.a.: "Sorte bog", div. sager og lister 1932-40. "Huskebog" 1942-45. Fortegnelse over hærens heste, hingste- og hoppehistorier 1891-1921. "Sorte bog", oversigt over 3. Kontors konti. Bog over udbetalte beløb 1945-55.

Klassificerede sager: Kopibog for fortrolige skr. 1889-1911. Registraturbog for udgående/ekspederede fortrolige skr. 1899-1911. Registraturbog for indkomne fortrolige skr. 1889-1911. Krigsmin.s afvikling 1940-46 (grænseforsvar, tysk overtagelse af anlæggene, ekstraordinære forhold, hærens virksomheder mv.).

4. Kontor 1868-1950

Tidl. 1. Kontor under Armeens Intendantur.

Kontorets sagområde omfattede ingeniørmateriel, lejre, indkvartering (kantonnement), kasernes forsyning og anvendelse,

sygehusvæsen, befæstningsvæsen, bygninger og arealer, skydebaner, Generalstabens topografiske opmålinger.

Indhold: Kopibog 1869-1950. Kopibog for oplysninger til ministeren 1897-1908. Registraturer for ekspederede/udgående sager 1869-1950. Koncept til udgående skr. 1869-99. Journal og registratur for indkomne sager 1869-1940. Ind- og udgående post, kardex 1940-50. Udgående sager 1900-1913. Indkomne sager 1869-1910, 1912-35.

Div. sager (Københavns landbefæstning, lægetjeneste, sygehuse, kaserner, skydebaner, øvelseslejr, søforter, forsøg med våben) 1868-1913 (div. år).

Div. sagsakter (se afleveringsfortegnelse) 1864-1950 (div. år).

Registratur for kontorchefens særlige sager 1930-38. Budgetter 1885-1914. Konteringsbøger 1868-98. Protokol over afholdte udgifter 1907-08.

Varia 1932-48: Bygningstegninger, fæstningsplaner. Budget m. tillægsbevilling 1930-32, 1934-48.

Kontoret for Den Militære Klædefabrik 1868-1926

Tidl. 3. Kontor under Armeens Intendantur.

Kontoret nedlagdes 1926 og sammensluttedes med Klædeoplæggets Administration som Den Militære Klædefabriks Hoved- og Salgskontor, se s. 1859.

Indhold: Registre til kopibog 1870-99. Journal m. registre 1869-1900. Ind- og udgående sager 1869-99. Hovedbog 1868-1900. Kassebog 1866-97. Memorialer 1869-1900. Budgetter 1867-79. Kalkulationsbøger 1869-1900. Avlsgårdens regnskab 1890-97.

Revisionskontorerne (1868-)1908-26

Generaldecisoratet for Armeens Revision, som i 1868 overførtes til Finansmin., udgjorde her en særskilt enhed. I 1908 tilbageførtes revisionsvæsenet til Krigsmin. for pr. 1.1.1927 atter at blive henlagt til Finansmin., jf. ovf. I arkivet indgår arkivalier fra 2. Kontor under 4. Hovedrevisorat.

Indhold: Ind- og udgående sager, regnskaber, notater 1860-1926

(-1934). Journal over indkomne og behandlede regnskaber 1917-27. Varia (kautionssager, fortegnelse over fragtbreve) 1886-1924.

Embedsmandsarkiver

Indhold: Ministerkorrespondance 1947-50. Departementscheferne J.V.C. Gørtz', A.T. Seedorffs og L.C.F. Lützens private korrespondance. Krigsmin.s direktør, generalmajor E.B.Ulrichs referatprotokol 1910-14. (Departementschefs-?) kopibøger 1916-22, 1927-28. Div. korrespondance 1911-18.

Udvalg og kommissioner ad hoc 07/199

En del udvalgsarkiver indgår i sagerne og må søges ved hjælp af afleveringsfortegnelserne.

Indhold: Kommissionen af 26.2.1864 vedr. 4. Division. Generalkrigskomm. i Slesvig 1852-53. Udvalget af 11.12.1913 til undersøgelse af Hærens remontering (jf. 3. Kt. C152-C154, V5). Erstatningskommissionen af 1943 (jf. 3. Kt. A59-A62). Erstatningsudvalget af 1945 (jf. 3. Kt. A63-A106). (MH)

MARINEMINISTERIET 1848-1950 08

Marineministeriet oprettedes 21.4.1848 og nedlagdes 30.9.1950.

Ressort og ressortændringer: Ved kundg. af 24.11.1848 om fordelingen af forretningerne mellem ministerierne fik Marinemin. "det hele Søkrigsvesen", dvs. det samme som Admiralitets- og Kommissariatskollegiet havde varetaget (I s. 621ff.) samt fyr- og vagervæsenet, der overførtes fra Generaltoldkammeret (I s. 423ff.), jf. kundg. af 28.1.1852.

Ved kgl. res. af 7. og 22.10.1852 overgik regulering og oppebørsel af vagerafgift fra Marinemin. til Finansmin. Ved kgl. res. af 23.10.1852 overtog Marinemin. bestyrelsen af lodsvæsenet

i Hertugdømmet Slesvig (bortset fra lodseri på Ejderen og Den Slesvig-Holstenske Kanal) fra Min. for Slesvig. Ved kgl. res. af 7.1. og 4.3.1853 overgik behandlingen af søværnepligt-sager for Hertugdømmerne Slesvig og Holsten fra Marinemin. til Min. for Slesvig og Min. for Holsten. Ved kgl. res. af 14.9.1858 overgik embedet som havnekaptajn på Københavns Red fra Marinemin. til Indenrigsmin.

Ved bek. af 14.2.1868 overgik Krigs- og Marinemin.s anvisningsvæsen, hovedbogføring, regnskabsrevision og -decision til Finansmin. Ved bek. 8 af 17.1.1908 førtes de under Finansmin.s 3. Revisionsdept. hørende sager tilbage til Krigs- og Marinemin. Ved kgl. res. af 27.10.1926 overførtes Revisionskontoret pr. 1.1. 1927 fra Marinemin. til hovedrevisoraterne under Finansmin.

Ved bek. 117 af 14.7.1905 henlagdes sager vedr. navigationsundervisning pr. 1.1. s.å. fra Marinemin. til Indenrigsmin. Ved bek. 13 af 26.1.1906 henlagdes sager vedr. redningsvæsen fra Landbrugsmin. til Marinemin. Ved bek. 269 af 17.12.1908 henlagdes sager vedr. maskinisteksamen og subvention af handelsflådens øvelses- og skoleskibe fra Marinemin. til Handelsmin.

Sager vedr. værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde (lov 625 af 13.12.1917, fremsat gennem Krigsmin.) blev administreret af Marinemin. Lov 107 af 20.5.1933 om civil værnepligt fremsat af indenrigsministeren indebar, at dette område overgik fra Marinemin. til Indenrigsmin.

Ved bek. 248 af 17.9.1925 henlagdes flagsager fra Justits-, Handels- og Marinemin. til Statsmin.

Ved bek. 396 af 29.9.1950, jf. lov 242 af 27.5.1950 om forsvarets ordning §3 blev Krigsmin. og Marinemin. lagt sammen til Forsvarsmin.

Organisation og struktur: Ministeriet blev ved oprettelsen i 1848 organiseret i 4 kontorer, også benævnt afdelinger eller departementer:

- Sekretariats- og Kommandokontor
- Admiralitetskontor
- Kommissariatskontor, senere: Kommissariats- og Bogholderikontor og
- Revisionskontor.

Ved anvisnings- og revisionsvæsenets overførelse til Finansmin. i 1868 reduceredes antallet af kontorer (afdelinger/departementer) til 3. Indtil 1908 bestod Marinemin. af 3 departementer

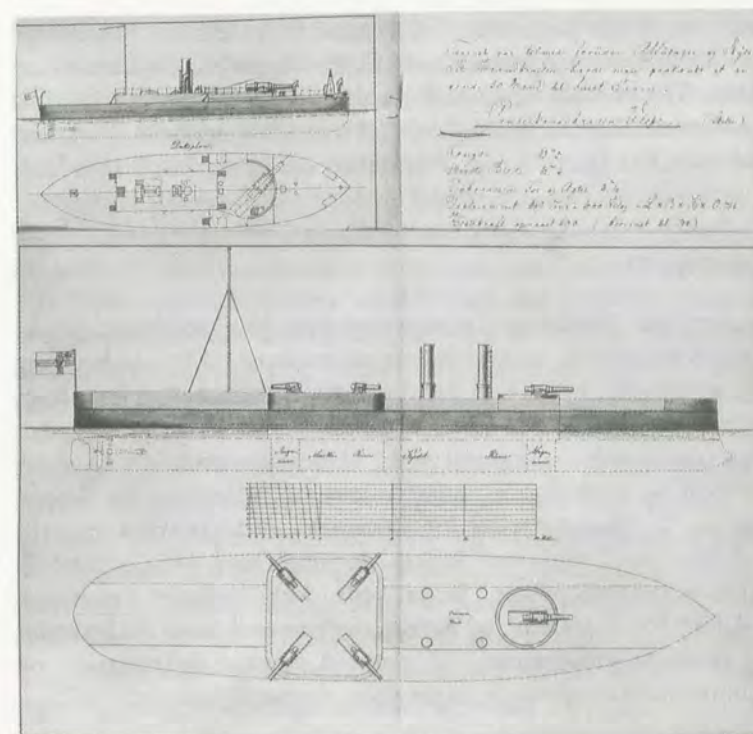
(1.-, 2.- og 3. Afd.), hvert dept. (afd.) med ét kontor. Da revisionsvæsenet i 1908 førtes tilbage til Marinemin., oprettedes under 3. Afd., Kommissariatsdepartementet, et *Revisionskontor*, så at denne afdeling kom til at bestå af 2 kontorer. Efter at Sekretariats- og Kommandodepartementet (1. Afd.) og Admiralitetsdepartementet (2. Afd.) gennem en tid havde stået under fælles ledelse, blev de i 1912 forenet til Admiralitetsdepartementet eller 1. Departement (med Sekretariats- og Kommandokontoret og Admiralitetskontoret). Kommissariatsdepartementet betegnedes herefter 2. Departement (2. Afd.).

I 1918 oprettedes i tilknytning til Admiralitetskontoret et *Kontor for Civil Værnepligt* vedr. anvendelse af værnepligtige til civilt arbejde. Kontoret nedlagdes i 1925, og administrationen af sagerne henlagdes til Kommissariats- og Bogholderikontoret, jf. Regnskabsføreren for Civil Værnepligt s. 922. I 1920 udskiltes kassererforretningerne fra Kommissariats- og Bogholderikontoret, og der oprettedes et særligt *Kassererkontor*.

I 1920 blev Revisionskontoret lagt under 1. Afd; i 1925 førtes det tilbage under 2. Afd. Indtil oprettelsen af Forsvarsmin. i 1950 bestod Marinemin. af 2. afdelinger, Admiralitetsafd. (stadig med Sekretariats- og Kommandokontoret og Admiralitetskontoret) og Kommissariatsafd. (med Kommissariats- og Bogholderikontoret, Revisionskontoret, også kaldet Lønnings- og Revisionskontoret, og Kassererkontoret, også kaldet Legatkontoret).

I 1887 dannedes *Marineministeriets Stab* med direktøren for ministeriets 1. Afd. som stabschef (Kundg. for Søværnet 25-1887). I medfør af lovene om søværnets ordning (lov 215 af 30.9.1909 og lov 345 af 10.8.1922) ændredes navnet i 1909 til *Flådens Stab* og fra 1924 til *Marinestaben*. Staben anførtes til stadighed som en afdeling i ministeriet. De følgende år anførtes endvidere *Efterretningsstationen* og *Marinens Skibsinspektion* som afdelinger i Marinemin. Skibsinspektionens arkivalier hører under Rigsarkivets 3. Afd.; de øvrige enheders arkiver anføres ndf. Ministeriets chef havde titlen direktør. Fra 1932 til 1950 var direktøren tillige chef for Søværnskommandoen og bestred som sådan den daglige ledelse både af departementet og af søværnet.

Arkivdannelse og forretningsgang: Modsat civile ministerier mv. var arkiverne i militære institutioner, herunder Krigs- og Marineministerierne traditionelt opbygget omkring to akser: Udgående sager og indkomne sager. En sagsdannelse med sam-

For at kunne følge med i den tekniske udvikling havde Marineministeriet sit eget efterretningsvæsen, der indberettede om fremmede magters skibe og våben. I 1877 var kaptajn T. von Jessen en tur rundt til de tyske orlogsværfter og skrev en rapport om en række af Tysklands nyeste skibe. Marineministeriet, Kommandokontoret, j.nr. 1877/119.

føring af indkomne skrivelser, interne notater og koncepter til/kopier af udgående skrivelser indførtes først på et sent tidspunkt. Marinemin.s arkiv består derfor af andre rækker end dem, man i øvrigt ser i ministerier, nemlig af følgende: Indgåede skrivelser, Koncepter til udgående sager, Registre over ind- og udgående skrivelser, Kopibøger, Korrespondancejournaler (kaldet "referatsprotokoller" eller "decisionsbøger"). Foruden rækkerne af ind- og udgående sager mv. rummer arkivet betydelige mængder af udskilte gruppeordnede sager.

Henvisninger: Administrationskommissionen af 1923, 3. Bet., 1925 s. 412ff. (Sv.707).

Generalinspektør i søværnet O.J.M. Kofoed-Hansen, Privat-

arkiv nr. 5792. Kontreadmiral Vilhelm C.A. Jøhnke, Privatarkiv nr. 2834. Kommandørkaptajn F.C. Pontoppidan, Privatarkiv nr. 6145. Viceadmiral Hjalmar Rechnitzer, Privatarkiv nr. 6188. Viceadmiral Aage Helgesen Vedel, Privatarkiv nr. 6499. Forsvarsminister Ole Bjørn Kraft, Privatarkiv nr. 6894.

Sekretariats- og Kommandokontoret 08/1 1848-1950

Sagområde: Fordeling af ministeriets post, lovekspedition, personlets ansættelse, uddannelse og advancement, skibes bemanning og udrustning, øvelser, fiskeriinspektion, skibschefers instrukser og rapporter, Kadetkorpset, Marinens justitsvæsen, videnskabelige og tekniske spørgsmål vedr. skibes konstruktion og vedr. artilleri og fortifikation, udarbejdelse af "Håndbog for Søværnet" og af "Kundgørelser for Søværnet", Orlogsværftet.

Sager vedr. Holmens Kirkes patronat blev 1864 afgivet til Kommissariatskontoret. Sager vedr. Søkortarkivet (undtagen Flådens Mærkevæsen) og Søtransportvæsenet blev 1912 afgivet til Admiralitetskontoret. Til gengæld overtog Sekretariats- og Kommandokontoret alle sager vedr. værnepligtige.

Indhold: Kgl. resolutioner 1879-1912. Protokol over kgl. resolutioner 1848-1912. Kopibog for forestillinger 1880-1910. Forestillinger, kopibog 1923-50. Forestillingskoncepter 1875-1923. Forestillinger, hemmelige ordrer 1848-51. Forestillinger 1948-74. Kommandokopibog 1948-50. Registratur over udgåede skr. 1848-1950. Referatsprotokol (journal) 1847-1950. Kommandosager, tekniske sager, kommandoskrivelser (journalsager) 1848-50. Div. sager 1848-73. Fyrskibsliste (lister over de Lappegrunden og Drogden Fyrskibe passerende skibe) 1884-1934. Officersbedømmelser 1848-1938. Kadetruller 1848-1935.

Admiralitetskontoret 1848-1950 08/2

Sagområde: Fyr-, vager-, lods-, og (fra 1906) redningsvæsen, sager vedr. søværnets faste mandskab, farvandsopmåling, vrags uskadelliggørelse, udarbejdelse af "Bekendtgørelser for Søfarende", navigationsundervisning (indtil 1908), opmudring af Flådens Leje, kystudkigsvæsen, Meteorologisk Institut.

Fra Sekretariats- og Kommandokontoret overtog Admiralitetskontoret i 1912 sager vedr. Søkortarkivet og Søtransportvæsenet og afgav til gengæld sager vedr. værnepligtige. Sager vedr. Nyboder, Hirsholmene og Christiansø, Søetatens hospitalsvæsen samt civil værnepligt blev i 1925 afgivet til Kommissariats- og Bogholderikontoret.

I arkivet har nogle af rækkerne betegnelserne: AB eller AD 1 (Admiralitetsbureau/Admiralitetsdepartement, lods- og hverningsvæsen, hverningsvæsen = udskrivningsvæsen), AB eller AD 2 (fyr- og vagervæsen), og AB eller AD 3 (divisionssager, dvs. søværnets faste mandskab) samt fra 1892 ADC (Admiralitetsdepartement Civil) og ADM (Admiralitetsdepartement Militær).

Indhold: Lods- og Hverningsvæsen (fortsættes 1892 under ADC): Kopibog m. registre (lods-, fyr- og hverningsvæsen) 1848-52. Kopibog m. registre (lods- og hverningsvæsen) 1853-91. Registre til udgående skr. (AB/AD 1) 1875-91. Koncepter (lods- og hverningsvæsen) 1848-74. Registre til indkomne skr. (AB/AD 1) 1875-91. Referatsprotokol (journal) m. registre 1847-91. Sager (lods- og hverningsvæsen/AB/AD 1) 1849-91. Div. sager og udtagne sager (se arkivfortegnelse) 1850-72.

Fyr- og vagervæsen (fortsættes 1892 under ADC): Kopibog m. registre 1853-91. Registre til udgående skr. 1875-91. Koncepter (fyrvæsen) 1845-67. Koncepter (fyr- og vagervæsen/AD 2) 1852-91. Registre til indkomne skr. 1875-91. Referatsprotokol m. registre (journal) 1852-91. Alm. sager (fyrvæsen/AD 2) 1848-91. Gruppessager 1848-74. Div. vagersager 1821-70. Fyrjournaler og -sager (dagbøger fra fyr og fyrskibe mv.) 1848-74. Div. regnskabsprotokoller u.å. Div. sager u.å. Sundlodserier u.å. Indkomne skr. (vagervæsenet) 1875-86.

Divisionssager/Mandskabssager (fortsættes 1892 under ADM): Kopibog m. registre (divisionssager/AB/AD 3) 1847-91. Reg. til udgående skr. (AD 3) 1875-91. Koncepter (divisionssager) 1848-74. Referatsprotokol m. registre (journal for divisionssager/AD 3) 1848-91. Mønstringsprotokol 1848-51. Mønstringsager 1848-74. Ruller, kommandolister.

ADC (civile sager): Kopibog 1892-1913. Registre til udgående og indkomne skr. 1892-1913. Koncepter 1892-1913. Referatsprotokol 1892-1913. Indkomne sager 1892-1911.

ADM (militære sager): Kopibog 1892-1913. Reg. til udgående

og indkomne skr. 1892-1913. Referatsprotokol 1892-1913. Indkomne sager 1892-1910.

Redningsvæsenet: Brevliste 1860-1912. Kopibog 1907-12. Journal 1852-1912. Journalsager 1852-1906. Fortegnelser over strandinger u.å. Udtagne sager og div. sager u.å.

Civil værnepligt: Journal over indgåede skr. 1918-33. Journal over udgående skr. 1917-33. Journal over hovednumre u.å. Fortegnelse over værnepligtiges beskæftigelse, årg. 1896-1906.

Udtagne sager: Holmens Kirke 1780-1855. Nyboder 1732-1918. Vrag uskadeliggørelse 1914-25. Christiansø 1920-21. Hirsholmene 1928-30. Meteorologisk Institut 1919-23. Fyrvæsenets kontrakter u.å. Gilleleje Flak Fyrskib 1916-16. Fyrinspektionsskibet "Argus" 1923-24. Forskelligt vedr. fyr 1909-21. Vagervæsenet 1916-22. Vagervæsenets kontrakter 1902-48. Lodsvæsenet 1913-21. Lodseri på Færøerne 1914-24. Lov om lodsvæsenet 1916. Esbjerg Lodseri 1914-24. Kystudkigsvæsenet 1916-19. Fyrbelysning, sejlanvisning, afmærkning 1914-19. Farvande ved Esbjerg og Helgolandsbugten 1914-19. Forsvarsforanstaltninger vedr. lodsforhold ved København, Store Bælt og Lille Bælt 1914-19. Tyske krigsforanstaltninger, minespærring syd for Drogden 1914-19. Fiskeri under krigen, forbud mod ålestangning ved Kalveboerne 1914-19. Lystsejladser i de danske farvande 1914-19. Leje af dampskibsmateriel og bugserbåde, køb af SS "Saltholm" 1914-19. Sagskartotek vedr. skibe og luftfartøjer (vrag) ca. 1940-50.

Lodsreglementer ca. 1830-70. E.J.S.K.Fischers samling: Bekendtgørelser om trufne foranstaltninger i forskellige farvande ..., 1915. Fortrolig korrespondanceprotokol 1947-50.

Kommissariats- og Bogholderikontoret 08/3 1848-1950

Sagområde: Marinens økonomi, anskaffelser, skibes forsyning med proviant, pengerekquisitioner, søværnets bygninger, søværnets intendanturvæsen, beregning af lønninger til officerer mv., udarbejdelse af Marinemin.s finanslovsforslag.

Indtil oprettelsen af et særligt kassererkontor i 1920 varetog Kommissariats- og Bogholderikontoret ministeriets kasserer- og arkivforretninger. Den omstændighed, at der siden 1860 har været ført særskilte rækker af korrespondanceprotokoller vedr. kassererforretningerne, antyder en intern opdeling inden for kon-

toret af tidligere dato. Fra Sekretariats- og Kommandokontoret overtog Kommissariatskontoret i 1864 Holmens Kirkes patronat. I 1925 overtog kontoret fra Admiralitetskontoret sager vedr. Nyboder, Hirsholmene, Christiansø og civil værnepligt.

Indhold: Forestillingskoncepter 1849-58. Kopibog m. registre 1848-1949. Registre over udgående skr. 1875-1949. Koncepter 1858-. Registre over indkomne skr. 1875-1923. Decisionsbog (journal) over divisionssager A 1848-52. Decisionsbog m. registre (journal) 1848-1950. Indkomne sager 1847-1950. Besigtigelsesbøger 1846-74. Hovedbog 1848-74. Hovedbog A 1914-32. Hovedbog B 1914-51. Hovedjournal 1932-51. Regnskabsjournal 1860-74. Regnskabsjournal A og B 1874-1932. Kassebøger 1934, 1940. Legatregnskab 1936-45. Kontroljournal 1860-69. Regnskabsoversigt. (Regnskabs-)Journalregistre 1874-1914. Gagebøger for officerer, læger og intendanten 1850-74. Gagebøger for civile ansatte 1867-74. Lønningsbøger 1876-1901. Materielkontibøger 1879-84. Mellemregningsbøger 1874-76. §23 - §26-bøger 1883-1894. Andragender om erindringsmedalje 1876. Toldattestbøger 1879-1895. Debetbøger fra forsk. skibe u.å.

Udtagne sager og gruppeordnede sager: (Pk. 1-53, ordnet efter flg. stikord): Anvisninger, arkiv- og bibliotekssager, avertering, assistancesager (ankere, arbejdere, ballastjern, geværer, grønlandsk administration, hæren, kanoner, kæder, metal, panserplader, "Polarstjernen" m. fl., sabler, Telegrafvæsenet), brandassurance, befodringsregulativ, bjærgeløn, bygningsarbejder, arbejder efter husbesigtigelse, dagpenge under arbejde uden for Orlogsværftet, dusør for tillavning af sygekost 1889-1919, dyrtidstillæg - forskelligt 1914-18, dyrtidshjælp, Redningsvæsen 1915, flag, foreninger, "Georg Stage", Intendanturkorpset, indførsler fra udlandet, Kammeradvokaten, kanoner, Kystudkigsvæsenet, krudttårne, Kadetskolen, kostforplejning, konstabelskoler, kontorudgifter, kontrakter, lønningssager, løndusør og forskud -bude og ordonnanser, Marinemin.s personale, ministerielle honorarer, -lønudbetaling 1874-1921, messereglementer mv., minesprængninger, medicinalvæsen, markentenderi, Mærkevæsenet - lejekontrakter, Orlogsværftet (bageriet, daglønnet personale, magasinerne, reglementer, særlige honorarer), orlogspenge -udrustningspenge, papirsager, pengerekquisitioner, postsager, pensionssager, rejse-, rekreations- og begravelseshjælp, regnskabs-

førere, regnskabsførelse i skibe, Skt. Pouls Kirkeplads, skattesager (ministerielle-), skattelister for udkommanderet personel, statusopgørelser, 25-pct. tillæg under krigen 1914-18, andre tillæg 1914-18, understøttelser (afslæde/én gang for alle), værnepligt, reserveofficerer.

Lønnings- og Revisionskontoret 1908-50 08/4

Sagområde: Revision, kassekontrol, inventarieregnskab for det af Marinens gods, som ikke sorterede under Orlogsværftet.

Indhold: Kopibog for udgående skr. 1926-50. Registre over udgående skr. 1926-50. Kopibog for indkomne skr. 1925-29. Referatsprotokol (journal) for indkomne sager 1930-50. Registre for indkomne skr. 1925-50. Indkomne sager 1930-50.

Kasserer-/Legatkontoret 1920-50 08/5 og 08/7

Sagområde: Kasseforretninger, Marinens legater. Der førtes allerede i 1860'erne, længe inden udskillelsen fra Kommissariatskontoret, særskilte journalrækker mv. vedr. kassererforretningerne.

Indhold: Kopibog 1916-48. Registre over udgående og indkomne sager 1860-1947. Journaler for indkomne sager 1916-35. Indkomne sager 1880-1924. Legater 1902-38. Indfrielse af lån 1925-38.

Marinestaben. Flådens Overkommando mv. 08/8 1887-1950

Marinemin.s Stab 1887-1909, Flådens Stab 1909-14, 1919-22, Flådens Overkommando 1914-19, Marinestaben 1922-50

I 1887 dannedes en *stab* i Marinemin. (Kundg. for Søværnet 25-1887), der skulle træffe forberedelser til hurtig mobilisering samt drive efterretningsvirksomhed. I medfør af lov 215 af 30.9.1909 om flådens ordning §5 benævntes den *Flådens Stab* (Kundg. for Søværnet 28-1909). *Flådens Overkommando* formeredes 31.7.1914 sammen med sikringsstyrken i forbindelse med udbruddet

Hjalmar Rechnitzer (1872-1953). Som ung søofficer havde Rechnitzer mange hverv, herunder skibskommandoer. Fra 1905 var han tilknyttet Marineministeriet, hvor han bl.a. førte tilsyn med udviklingen af en dansk ubåd. I 1917 blev Rechnitzer chef for ministeriets Sekretariats- og Kommandokontor og søværnets tilfornede i Militærkommissionen af 1919, hvis resultat blev forsvarsordningen af 1922. Rechnitzer overtog stillingen som direktør for Marineministeriet i 1923. På baggrund af uro i officerskorpset efter Besættelsen af Danmark fik han efter gentagne ansøgninger sin afsked i 1940.

På fotografiet fra 1933 ses Rechnitzer på en inspektionsrejse til Færøerne sammen med hovedrevisor Hertel Wulff (til højre) om bord på skibet "Fylla" (Det Kgl. Bibliotek).

af 1. Verdenskrig (Kundg. for Søværnet A 16-1914). Ved dens nedlæggelse 31.3.1919 blev flådens udrustede skibe mv. direkte underlagt ministeriet, og *Flådens Stab* genoprettedes (Kundg. for Søværnet A 3-1919, A 5-1919). I medfør af lov 345 af 10.8.1922 om Søværnets ordning benævntes den *Marinestaben*. Marinestabens sagområde var søværnets organisation, reglementer, personlets uddannelse, jurisdiktion, materiel- og personelforvaltning. Staben udbyggedes efterhånden med Kommandosektion, Operationssektion, Efterretningssektion, Administrationssektion (1945f.) og Ekspeditionskontor. En overgang var ministeriets Skibstilsyn organisatorisk henlagt under Marinestaben.

Indhold: Flådens Overkommando: Dagbøger 1914-19. Dagbøger 1940-45. Kopibøger 1923-49. Lister over indkomne/udgående

skr. 1939-58. Journaler 1932-49. Realregistre 1923-32. Registre over journaler og kopibøger 1938-49. Efterretningsstationen: Ind- og udgående meddelelser 1949-50. Udgående depecher 1914-19. Indkomne depecher 1915-19. Journalsager 1939-49. Situationsoversigter 1914-19. Sag vedr. Flådens Overkommando 1858-1936. Generalrapport 1932-37. Gruppeordnede sager (flere rækker, henlagt nummerisk/kronologisk/sagligt) 1889-1938 (div. år). Inspektionsskibet "Alkens" udeblivelse/eftersøgning 1948. Marineattaché/militærattaché i Moskva 1946-50. Store Bælts Marine-distrikt 1945-56. Div. protokoller og sager u.å.

Marineministeriets Efterretningsstation 08/6 1919-50

Ved nedlæggelsen af Flådens Overkommando i 1919 oprettedes *Marinemin.s Efterretningsstation* (Kundg. for Søværnet A 5 1919), der fortrinsvis behandlede oplysninger om fremmede statters flåder mv. og om skibsbevægelser i danske farvande. En del arkivalier fra efterretningsvirksomheden under 2. Verdenskrig skal søges i Rigsarkivets 3. Afd. (i Stockholmsarkivet).

Indhold: Indkomne skr. (bd. 1-44) 1919-39, (bd. 58-64) 1940 (NB april mangler). Udgående skr. (bd. 45-57) 1919-40. Ind- og udgående skr. (bd. 65-68) 1940 (NB april mangler). Ind- og udgående skr. (bd. 69-98) 1941-42. Lister over ind- og udgående skr. (bd. 99-112) 1943. Indgående skr. (bd. 112-127) 1929-41. Indgående skr. 1945-50. Udgående skr. 1945-46.

Udvalg og kommissioner ad hoc 08/199

Kommissionen af 23.1.1901 vedr. regnskabsførelse (40). Kommissionen af 5.8.1907 ang. lønninger i søværnet (50). Kommissionen af 7.5.1910 og 4.2.1911 til revision af gældende lønbestemmelser for hærens og søværnets håndværkere og arbejdere (55). Kommissionen af 28.12.1911 vedr. søværnets faste, daglønnede personales lønninger (60). Lønningskommissionen af 1917 (70). Kommissionen af 30.9.1925 vedr. det danske redningsvæsen (120). Udvalget af 10.10.1928 til gennemgang af forskellige forhold vedr. Fyr- og Vagervæsenet (150). Udvalget af 9.11.1942 og 26.1.1950 til revision af lodslov, kontorchef Francks papirer (347). Kommissionen af 23.4.1949 til undersøgelse af forskellige

forhold mht. den danske vejrtjeneste, kontorchef Francks papirer (449). (MH)

FORSVARSMINISTERIET 1950- 28

Ved Krigsmin.s og Marinemin.s nedlæggelse overgik forretningsområderne til det pr. 1.10.1950 oprettede *Forsvarsmin.* (bek. 396 af 29.9.1950, jf. lov 242 af 27.5.1950 om forswarets ordning). Samtidig udlagdes en række opgaver af forvaltningsmæssig karakter til en nyoprettet styrelse, Forsvarsstaben, der arkivmæssigt henhører under Rigsarkivets 3. Afd.

Ressortændringer: Ved bek. 329 af 19.12.1953 blev Vejrtjenesten i Grønland overført fra Statsmin. til Forsvarsmin. Ved bek. 290 af 19.9.1961 blev Tøjhusmuseet overført fra Forsvarsmin. til Min. for Kulturelle Anliggender. Ved bek. 252 af 3.7.1962 blev Københavns Militærhospital overført fra Forsvarsmin. til Undervisningsmin. Ved bek. 45 af 2.2.1971 blev Hærens Arkiv overført fra Forsvarsmin. til Min. for Kulturelle Anliggender. Ved bek. 321 af 12.6.1981 blev Meteorologisk Institut og Forsvarets Vejrtjeneste overført fra Forsvarsmin. til Min. for Offentlige Arbejder. Ved kgl. res. af 10.9.1987 blev Geodætisk Institut og 'Søkortarkivet' (dvs. søkortproduktionen under Farvandsdirektoratet) overført fra Forsvarsmin. til Boligmin.

Organisation og forretningsgang: Forsvarsmin. har siden oprettelsen gennemgået tre større omorganiseringer: I 1967 i forbindelse med oprettelse af Forvaltningsdirektoratet, - i 1970 i forbindelse med oprettelse af Forsvarskommandoen og nedlæggelse af Forvaltningsdirektoratet og i 1977 i forbindelse med nedlæggelse af Departementets 3. Afdeling. Den sidste omorganisering fik kun ringe betydning for forretningsfordelingen mellem de enkelte kontorer.

Henvisninger: Viceadmiral Aage Helgesen Vedel, Privatarkiv nr. 6499.

Perioden 1950-67

Kommissionen af 29.6.1949 om oprettelse af et forsvarsministerium skitserede et departement med 3 afdelinger og 10 kontorer, og dette forslag blev stort set fulgt, idet dog Marinemin.s Lønnings- og Revisionskontor videreførtes (indtil 1965) som Forsvarsmin.s 12. Kontor. I forbindelse med Danmarks tilslutning til Atlantpagten oprettedes et særligt NATO-kontor, Forsvarsmin.s 11. Kontor. Forretningsfordelingen var denne:

1. AFDELING (Personel og organisation)

1. *Kontor*: Organisation, beredskab (undtagen forsyninger), tjeneste og uddannelse, velfærd, sikkerhed, efterretningsvæsen, militære sager, der ikke henhørte under andre kontorer. 2. *Kontor*: Udnævnelse, forfremmelse og afskedigelse af militært personel og civile tjenestemænd i værnene, fordeling og anvendelse af befalingsmænd. Redigering af Kundgørelser for Forsvaret A. 3. *Kontor*: Værnepligtssager, befodringsvæsen. Kontoret nedlagdes 1967, hvorefter 9. Kontor benævntes 3. Kontor.

2. AFDELING (Materiel og bygninger)

4. *Kontor*: Krigsmateriel, ammunition, motorkøretøjer, skibe, fly, radar, film, heste og andre tjenestedyr. 5. *Kontor*: Uniformer, indkvarteringsmateriel, forplejningsinventar, sanitetsmateriel, forbrugsgods. *Katalogiseringssektionen* (1961-66) hørte under 5. kt. Kontoret nedlagdes 1967, hvorefter 7. Kontor benævntes 5. Kontor. 6. *Kontor*: Bygningssager, indkvartering, boliger, krigergrave, telekommunikation, kort til forsvaret. Kontoret lagdes i 1967 sammen med 4. Kontor, hvorefter 8. Kontor benævntes 6. Kontor.

3. AFDELING (Sekretariats- og økonomisager)

7. *Kontor*: Juridiske spørgsmål, militær straffe- og retsplejelov, dekoration, civile institutioner under Forsvarsmin., postfordeling. Redigering af Kundgørelser for Forsvaret B. 8. *Kontor*: Administration af love mv. vedr. lønning, pension, understøttelse, legatsager. 9. *Kontor*: Budget, rationalisering, forplejnings- og sundhedstjeneste, Forsvarets producerende virksomheder. 10. *Kontor*: Lønanvisning, udarbejdelse af kasse- og regnskabsbestemmelser for forsvaret. Kontoret nedlagdes 1967. 12.

Kontor: Lønanvisning til ansatte i ministeriet, personel i Søværnet og i udlandet. Kontoret nedlagdes pr. 1.4.1965, og dets forretninger deltes mellem 10. Kontor, *Forsvarsmin.s Kasse* og *Forsvarsmin.s Bogholderi*, jf. Kundgørelser for Forsvaret B 6-1965.

UDEN FOR AFDELINGERNE

11. *Kontor*: NATO-spørgsmål, folkeretlige spørgsmål.

Perioden 1967-70

Administrationskommissionen af 1960 anbefalede, at behandlingen af ministeriernes 'ikke-departementale' opgaver (rutinesager, konkrete sager) udskiltes fra departementerne og udlagdes til direktorater. I Forsvarsmin. nedsattes 1.4.1965 en intern arbejdsgruppe med henblik på delegering af sagområder til underordnede myndigheder. I sin betænkning af februar 1966 foreslog arbejdsgruppen, at ministeriets 3., 5.- og 10. Kontor blev udskilt/nedlagt, hvilket gennemførtes med oprettelsen af *Forsvarsmin.s Forvaltningsdirektorat* 1.6.1967 (s. 1858). Forvaltningsdirektoratet kom til at bestå af 4 kontorer samt ministeriets bogholderi og kasse. Antallet af kontorer i departementet reduceredes til 7, stadig fordelt på 3 afdelinger, jf. Kundgørelser for Forsvaret B 7-1967. Herefter var opgavefordelingen denne:

1. AFDELING (Personel og organisation)

1. *Kontor*: Organisation, uddannelse, beredskab. 2. *Kontor*: Personel.

2. AFDELING (Planlægning, rationalisering, budget)

3. *Kontor*: (tidl. 9. Kontor) Budget, rationalisering. 4. *Kontor*: (tidl. 4. og 6. Kontor) Planlægning, forvaltning af bygninger og materiel.

3. AFDELING (Juridiske spørgsmål, lønning, institutioner)

5. *Kontor*: (tidl. 7. Kontor) Juridiske spørgsmål, civile institutioner under Forsvarsmin. 6. *Kontor*: (tidl. 8. Kontor) Lønnings-spørgsmål.

Af ministrene er det nok forsvarsministeren, der har det smukkeste kontor, og det er ladet med historie. Kontoret var oprindelig spisesue i Det Württembergske Palæ (opført 1741-42), den nuværende Lerches Gård, Slotsholmsgade 10. Det er dekoreret med fire vægmalerier og fire dørstykker af Jacopo Fabris, og alle motiverne er fra hans hjemby, Venezia. Ved arbejdsbordet ses forsvarsminister Hans Engell, 1985 (foto: F. Bornkessel).

UDEN FOR AFDELINGERNE

7. *Kontor*: (tidl. 11. *Kontor*) NATO-spørgsmål, folkeretlige spørgsmål mv. I marts 1969 blev 7. *Kontor* underlagt 3. Afdeling.

Forvaltningsdirektoratet 1967-70, se s. 1858. Mellem Forvaltningsdirektoratets kontorer var forretningsfordelingen denne: - 1. *Kontor*: (tidl. 5. *Kontor*) Almen forvaltning, uniformer - 2. *Kontor*: Kostforplejning, kantiner, messer, økonomi - 3. *Kontor*: (tidl. 3. *Kontor*) Værnepligt, stampersonel - 4. *Kontor*: (tidl. 10.- og 12. *Kontor*) Anvisning af løn - Forsvarsmin.s Bogholderi - Forsvarsmin.s Kasse. Pr. 29.8.1968 blev Forsvarsmin.s Kasse underlagt Forvaltningsdirektoratets 4. *Kontor*, jf. Kundgørelser for Forsvaret B 17-1968.

Perioden 1970-77

I medfør af lov 334 af 18.7.1969 om forsvarets ordning blev værnskommandoerne afskaffet, og i stedet oprettedes pr. 1.1.

1970 en fælles *Forsvarskommando*, som i arkivmæssig henseende henhører under Rigsarkivets 3. Afd. Pr. 1.4.1970 nedlagdes Forvaltningsdirektoratet, jf. Kundgørelser for Forsvaret B 6-1970, og dets opgaver fordeltes mellem departementet og den nyoprettede *Forsvarskommando* således, at de 'ikke-departementale' opgaver i direktoratets 1.-, 2.- og 3. *Kontor* gik til *Forsvarskommando* og resten til departementet. I Forsvarsmin. oprettedes 2 nye kontorer, der begge lagdes under 3. Afdeling: - 8. *Kontor*: Kostforplejning, kantiner (tidl. direktoratets 2. *Kontor*) og - *Regnskabs- og Lønansvinningskontor* (tidl. i direktoratets 4. *Kontor*). Fra 24.5.1970 benævntes *Regnskabs- og Lønansvinningskontoret* 9. *Kontor*. Pr. 1.6.1972 nedlagdes 8. *Kontor*, og dets forretninger deltes mellem ministeriets 6. *Kontor* og *Forsvarskommando*. Samme dato ændrede 9. *Kontor* betegnelse til 8. *Kontor*, jf. Kundgørelser for Forsvaret B 11-1972. Pr. 1.5. 1972 oprettedes *Forsvarsmin.s Rationaliseringsafdeling*, og 15.5.1972 oprettedes *Forsvarsmin.s koordinerende Organ for Forsvarets tekniske Virksomhed*, jf. Kundgørelser for Forsvaret B 8-1972. Hermed var forretningsfordelingen i Forsvarsmin.s departement (1973-77) denne:

1. AFDELING

1. *Kontor*: Organisation, operativ planlægning og virksomhed, beredskab og mobilisering, uddannelse, efterretnings- og sikkerhedstjeneste, forbindelse til udenlandske forsvarsattachéer. 2. *Kontor*: Personaleadministration i forsvarets militære myndigheder, værnepligtsadministration.

2. AFDELING

3. *Kontor*: Bevillingslove. 4. *Kontor*: Investeringer, forsyninger og vedligeholdelse, overordnet forvaltning af krigsmateriel og kaserneetablissementer. 8. *Kontor* (tidl. 9. *Kt.*): Beregning og anvisning af løn, fastsættelse af kasse- og regnskabsbestemmelser, udarbejdelse af kontoplan og regnskabssystem.

3. AFDELING

5. *Kontor*: Juridiske spørgsmål, administration af civile institutioner og virksomheder, sekretariatssager. 6. *Kontor*: Lønningsbestemmelser. 7. *Kontor*: NATO-sager, folkeretlige spørgsmål. *Det koordinerende Organ for Forsvarets tekniske Virksomhed*: Rådgivende for ministeriet og *Forsvarskommando* vedr. samlet

materielforvaltning, tilsyn med koordineret drift af tekniske og producerende virksomheder i Forsvaret, rationaliseringsundersøgelser. *Forsvarsmin.s Rationaliseringsafd.*: Undersøgelser og analyser af virksomhed i værnene (undtagen materielforvaltning), behandling af indsendte rationaliseringsforslag.

Perioden 1977-

Pr. 1.4.1977 nedlagdes 3. Afd., jf. Kundgørelser for Forsvaret B 6-1977, og kontorerne omfordeltes på de to tilbageværende afdelinger således, at 1.-, 2.-, 6.- og 7. Kontor kom til 1. Afd., og 3.-, 4.-, 5.- og 8.- Kontor kom til 2. Afd. Pr. 1.6.1982 oprettedes et nyt (det tredje!) 9. Kontor, jf. Kundgørelser for Forsvaret B-6-1982. Forretningsområdet blev: Kontrakter (bl.a. i forbindelse med køb af-/leverancer til F-16 fly), revision.

Arkivdannelse, -ordning og -fortegnelse

Ved aflevering til Rigsarkivet er Forsvarsmin.s arkivalier fortegnet og opstillet i overensstemmelse med den praksis, der gælder for militære myndigheders arkiver, og som adskiller sig fra praksis i forbindelse med arkivalier fra civile myndigheder. De afleverede arkivalier danner følgende rækker: A Sagakter, B Registraturer/Postlister, C Brevkopier, D Forestillinger/Egne befalinger, V Varia, Ø Regnskabsmateriale. (Rækken F Straffesager, der indgår i militære myndigheders arkiver, findes ikke i ministeriets arkiv).

Kontorerne havde egne journaler og således egen og særskilt arkivdannelse. Fremgangsmåden ved journalisering og sagsdannelse vekslede fra kontor til kontor. Ved fortegnelsen og opstillingen af de afleverede arkivalier har Rigsarkivet fulgt de af kontorerne anvendte emnekoder.

Ved ordningen er arkivalierne registreret under den *afleverende* myndigheds proveniens. I afleveringerne fra Forsvarsmin. indgår således arkivalier, som stammer fra Krigsmin. og Marine-min. Forvaltningsdirektoratets arkiv rummer dele, som stammer

fra kontorer i Departementet og omvendt. Fortegnelserne afspejler delvis kontorerens ressort på afleveringstidspunktet. Ved ressortomlægningerne i ministeriet blev relevante dele af kontorerens arkiver nemlig afgivet til den myndighed, der overtog opgaveområdet, så dele af arkivet fra ét kontor skal i adskillige tilfælde findes blandt et andet kontors arkivalier. Arkivalierne er henlagt og registreret efter den oprindelige orden i kontoret, men ved aflevering til Rigsarkivet er der ikke taget hensyn til, at kontorerne ved strukturforandringer ændrede nummer. Arkivalier fra forskellige kontorer, som efter tur har haft samme nummer, er således opstillet og fortegnet i én, fælles rækkefølge.

De nedenstående oversigter over arkivets indhold må af de nævnte årsager sammenholdes med de udførlige afleveringsfortegnelser, Rigsarkivet har udarbejdet i forbindelse med arkivalierernes modtagelse og opstilling.

Henvisninger: Forsvarsmin. redigerer *Kundgørelser for Forsvaret A og B*. Bet. 1 af 14.9.1949 ang. oprettelse af et forsvarsmin., Rigsdagstid. 1949/50, A sp. 5419ff. (Sv. 780). Arbejdsgruppen vedr. Forsvarsmin.s rationalisering: *Foranalyserapport vedr. Forsvarsmin., juli 1973*, - og *Oversigter over kontorernes arbejdsområde, 1973*. Poul Verner Christiansen: *Slotsholmsgade 10 - Forsvarsministeriet i fortid og nutid*, 1985.

1. Kontor 28/1

Indhold: Kopibog (C1-C51) 1950-57. Registratur over indg. skr. (B21-B23) 1949-57. Emnekort (B1-B19) 1950-57. Fortegnelse over dokumenter, mødereferater (B23) 1950-56. Sagakter (A1-A111) 1950-57. Div. akter FTR (fortrolig, K1-) 1950-57. Varia, jf. afleveringsfortegnelse (V1-) 1947-60.

2. Kontor 28/2

Indhold: Forestillinger (D1-D15) 1951-65 m. registre (B69-B75) 1951-65. Kopibog (C1-C112) 1951-65 m. registre (B60-B65) 1953-63. Registraturer over ansættelsesbreve, afskedspatenter, rejsepas (B66-B69) 1951-63. Journal over indg. sager (B1-B15) 1951-65. Emnekort (B16-B59) 1951-65. Sagakter (A1-A763) 1951-65. Forskellige ældre registraturer (B76-B77) 1951-63. Kundgørelser for Forsvaret underskrevet af forsvarsministeren (V1-V7) 1954

-83. Aviser og avisudklip om affæren på officerskolen (V8) 1951. Personregistre.

3. Kontor 1950-67 28/3

Indhold: Kopibog (C1-C65) 1951-62. Emnekort (B1-B18) 1949-57. Sagakter, ansøgninger om indkaldelse (årgang/værn) (A1-A103) 1951-57. Sagakter i øvrigt (A104-A290) 1951-57. Sagakter, værnepligtssager, indkaldelse/udsættelse (A291-A577) 1934-57.

4. Kontor 28/4

Indhold: Kopibog (C1-C124) 1951-66. Emnekort, udklassificerede/nedklassificerede sager (B1-B35) 1946-60. Journal over udg. sager (B36-B53) 1951-59. Underregist. over skr. fra forsvarsattachéer (B54) 1956-59. Sagakter, udklassificerede/nedklassificerede sager (A1-A55) 1946-59. Sagakter på gamle numre (A56-A210) 1951-60. Sagakter på nye numre (A211-A362) 1956-67. Sagakter ex 121-137 (A363-A379) 1950-57. Regnskab, hærens feltudrustning, "sorte bog" (Ø1) 1946-61.

5. Kontor 1950-67 28/5

Indhold: Kopibog (C1-C52) 1950-67 (-1972, rækken fortsættes m. kopibøger fra 7. Kt., der efter 1967 benævntes 5. Kt.). Postliste (B1-B64) 1950-67. Kartotek over sager modtaget fra 4. Kontor (B9-B10) 1947-50. Emnekort (B13-B19) 1950-68. Stikordsregister (B20). Sagakter (på emnenummer) (A1-A91) 1946-62 (udlånt til Forvaltningsdirektoratet: A92-A147 1951-68). Sagakter (A148-A152) 1950-57 (overført til Forvaltningsdirektoratet: A153-A164). Vagtrapport (V1-V2) 1955-72.

Katalogiseringssektionen (1961-65): Kopibog (C53-58) 1961-66. Postliste (B7-B8) 1963-66.

5. Kontor (tidl. 7. Kt.) 1967-

Indhold: Kopibog 1967-72 (C34-C53, opstillet i forlængelse af kopibøger fra det i 1967 nedlagte 5. Kt.). Sagakter 1967-72 (A169-A370, tidl. årgangshenlagte, opstillet i forlængelse af sagakter fra det i 1967 nedlagte 5. Kt.)

6. Kontor 1950-67 28/6

Indhold: Kopibog (C1-C89) 1951-66. Registratur over udg. skr. (B1- B3) 1953-62. Emnekort (B4-B15). Sagakter (A1-A166) (1901-)1951-57(-1966) (legatsager).

7. Kontor (fra 1967 benævnt 5. Kt.) 28/7

Indhold: Kopibog (C1-C74) 1951-66. Register til kopibog (B5-B37) 1957-59. Emnekort (B1-B4) 1950-55. Sagakter (A1-A509) 1951-66.

8. Kontor (fra 1967 benævnt 6. Kt.) 28/8

Indhold: Kopibog (C1-C127) 1951-67. Sagakter (A1-A163) 1949-67.

8. Kontor 1970-72

Indhold: Kopibog over udg. skr. (C1-C5) 1970-71. Emneliste (B1) 1971. Journal over udg. skr. (B1-B3) 1951-55. Registratur over indg. skr. (B4-B6) 1951-55. Sagakter (A1-A166) 1950-67.

9. Kontor (fra 1967 benævnt 3. Kt.) 28/9

Indhold: Kopibog (C1-C17) 1950-55. Registratur over udg. skr. (B1-B3) 1951-55. Registratur over indg. skr. (B4-B6) 1951-55. Sagakter (A1-A166) 1950-67.

10. Kontor 1950-67 28/10

Indhold: Kopibog 1959-62, 1967-68. Journal 1951-68. Sageregister 1961-67. Sager 1950-68. Regnskabsbilag (Ø1-Ø39) 1963-64. Regnskabsbilag, tjenesterejser (Ø40-Ø59) 1963-65. Materiale overtaget 18.10.1950 fra 8. Kontor, jf. opregning i afleveringsfortegnelse (Ø60).

11. Kontor (fra 1967 benævnt 7. Kt.) 28/11

Indhold: Atlantpagtsager. Journal, London-arkivet, ind-/udg. skr. (V1) 1950-51. Kvitteringer, fortegnelser over NATO-dokumenter (V1-V3) 1950-51.

12. Kontor (i 1965 under 10. Kt.) 28/12

Indhold: Journal 1963-68. Postliste 1959-62. Sager 1956-68. Depositapost 1938-66.

Forvaltningsdirektoratet 1967-70

Indhold: 1. Kontor: Kopibog over udg. skr. (C1-C2) 1967-70. Postliste (B2) 1967-70. Stikordsregister og emnekort (B1). Sagakter (A2-) 1967-70.

2. Kontor: Kopibog (C1-C5) 1967-68. Udg. skr. (C6-C9) 1967-70. Registratur over indg. og udg. skr. (B1) 1967. Sagakter (A1-A28) 1967-70.

4. Kontor: Kopibog 1967-72.

Administrative chefers arkiver

Indhold: Forsvarsministrene Harald Petersen 1950-53 (V1-V2), Rasmus Hansen 1953-56 (V3-V4), Poul Hansen 1956-62 (V5-V9), Victor Gram 1962-68 (V11-V13), Erik Ninn-Hansen 1968-71 (V14-V19), Knud Østergaard 1971 (V20), Kjeld Olesen 1971-73 (V21-V27), Erling Brøndum 1973-75 (V28-V29), Orla Møller 1975-77 (V30-V36), Poul Søgaard 1977-78 (V37-V38).

Ministerbreve til kontorerne, kontorhåndbøger 1953-61 (V10).

Departementschefens notater og huskeliste 1946-54 (V39-V40). Departementschefens korrespondance 1951-57 (V41-V43). Departementschefs-/Afdelingschefssager 1947-55 (V44-V46).

Udvalg og kommissioner ad hoc 28/199

Indhold: Radarkommissionen af 1949, udvalgsrapporter i Forsvarsmin.s 6. Kt. (V8-V12) 1949-51. Boliganvisningsudvalget 1945-57, udvalgsrapporter i 5. Kt. (V1-V7). Det kunstneriske Udvalg for Hær og Flåde 1948-69, udvalgsrapporter i Forvaltningsdirektoratet 1. Kt. (A1).

Forsvarskommissionen af 9.5.1946 (143) (Mødereferater 1946-50, sekretærens, generalmajor P.N. Digmans arkiv, organisationslov 1951, personellov 1951, revision af 1951-loven). Kommissionen iht. lov 447 af 20.11.1950 ... vedr. nyordning af forsvaret (197). Kommissionen af 29.6.1949 ang. oprettelse af et

forsvarsministerium ("Kofoed-kommissionen", 140). Forsvarsmin.s Rationaliseringsudvalg, udvalgsrapporter i Forsvarsmin.s 5. Kt. (V11-V13). Forsvarsmin.s Klageudvalg 1954-69, akter i Forsvarsmin.s 5. Kt. (V3-V10). Forsvarsudvalget af 28.5.1955 (305). (MH)

1. Regeringens (1814-1815) og Hertugdømmets (1815-1848) arkiver i København og Slesvig.

- 1. Regeringens (1814-1815) og Hertugdømmets (1815-1848) arkiver i København og Slesvig.
- 2. Regeringens (1815-1818) og Hertugdømmets (1818-1848) arkiver i København og Slesvig.
- 3. Regeringens (1818-1848) og Hertugdømmets (1848-1864) arkiver i København og Slesvig.

Administrative delers arkiver

1. Regeringens (1814-1815) og Hertugdømmets (1815-1848) arkiver i København og Slesvig.

2. Regeringens (1815-1818) og Hertugdømmets (1818-1848) arkiver i København og Slesvig.

Landsdele og kommissioner af lov

1. Regeringens (1814-1815) og Hertugdømmets (1815-1848) arkiver i København og Slesvig.

2. Regeringens (1815-1818) og Hertugdømmets (1818-1848) arkiver i København og Slesvig.

Særligt stillede landsdele

Den Blandede Bestyrelseskommission for Hertugdømmet Slesvig 1849-50 09

Den Overordentlige Regeringskommissær for Slesvig 1850-51

MINISTERIET FOR HERTUGDØMMET SLESVIG 1851-64

Begivenhederne i marts og april 1848 medførte, at centraladministrationens opgaver for Slesvigs vedkommende indskrænkedes til at angå de ikke okkuperede øer, Als og Ærø. Disse forretninger henhørte dels under Det Slesvig-Holsten-Lauenborgske kancelli (TKIA), dels under de kollegier (Rentekammeret, Generaltoldkammer- og Kommercekollegiet, Finansdeputationen og de militære kollegier mv.), der hidtil havde været fælles for Kongeriget og Hertugdømmerne, og efter disse kollegiers ophævelse 24.11.1848 under de ministerier, som overtog forretningerne. Efter at Det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Kancellis præsident og deputerede m.fl. havde taget deres afsked den 24.3.1848, forladt Kbh. og stillet sig til rådighed for den provisoriske regering i Kiel, lededes kancelliet midlertidigt af udenrigsministeren med et par provisoriske medarbejdere, indtil det ophævedes 2.9.1849. Den lokale forvaltning i den dansk kontrollerede del af Slesvig varetoges af Regeringskommissionen af 3. april 1848 for Hertugdømmet Slesvig (s.1880) og september 1848 - november 1849 af Overbestyrelseskommissionen for Als og Ærø (Immediatkommissionen), se s.1882.

Ved våbenstilstandskonventionen af 10.7.1849 oprettedes Den Blandede Bestyrelseskommission for Hertugdømmet Slesvig (Landesverwaltung) bestående af den danske kabinetssekretær F.F. Tillisch og den prøjsiske regeringsvicepræsident Eulenburg

med britisk chargé d'affaires, oberst Hodges som opmand. Kommissionen, som havde sæde i Flensborg, trådte i virksomhed 25.8.1849 og var øverste myndighed i Slesvig, men var ikke i stand til at hævde denne i det af prøjsiske tropper besatte Sydslesvig. I begyndelsen af september 1849 henlagdes Als og Ærø til kommissionen, og forretningerne fordeltes på tre departementer; kun Finansmin.s slesvigske toldkontorer og de nu nedlagte kollegiers arkiver hørte under regeringen og centraladministrationen i København.

Ved freden i Berlin 2.7.1850 ophævedes Den Blandede Bestyrelseskommission. 13.7.1850 overtog Tillisch efter kgl. udnævnelse den civile styrelse af Slesvig som *Overordentlig Regeringskommissær for Slesvig*; det blev anset "for umuligt strax at ordne en ministeriel Regjering" af Hertugdømmet, hvis sydlige del endnu nogen tid var besat af fjenden. Tillisch var underordnet premierministeren som formand for Statsrådet, men havde i øvrigt vidtgående beføjelser. Forretningernes fordeling mellem de tre departementer opretholdtes i det væsentlige.

5.3.1851 udnævntes Tillisch til minister for Hertugdømmet Slesvig, og Regeringskommissionen omdannedes til *Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig*. 14.5.1851 oprettedes et Sekretariat, som fik sæde i Kbh. Der skete i øvrigt ingen større ændringer i organisation og forretningsområde; et Revisionsbureau for det Indirekte Skattevæsen oprettedes og ved kgl. res. af 31.10.1851 et Generaldecisorat for det Direkte Skattevæsen med sæde i Kbh. 30.5.1851 overgik postsager fra 3. Departements Postbureau til Generalpostdirektoratet.

Den kgl. kundgørelse af 28.1.1852 bestemte generelt, at de sager vedr. Slesvig, som tidligere havde hørt under Den Slesvig-Holstenske Provinsialregering, skulle varetages af Ministeriet for Slesvig. Endvidere skulle de for hertugdømmerne Slesvig og Holsten fælles ikke-politiske institutioner - Universitetet i Kiel, Ridderskabet, Den Slesvig-Holstenske Kanal, brandforsikringsvæsenet, Straffeanstalten i Glückstadt, Døvsstummeinstituttet og Dåreanstalten i Slesvig - behandles kollegialt med ministeren for Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg. Iht. samme kundgørelse overgik konsulatssagerne til Udenrigsmin., finans- og toldsager (15.2.) til Finansmin., firsager (1.3.) til Marinemin., som endvidere overtog det slesvigske lodsvæsen (23.10) med undtagelse af lodseriet på Ejderen og Den Slesvig-Holstenske Kanal.

Som følge heraf omorganiseredes ministeriets departementer, og alle kontorer undtagen Den Slesvigske Centralkasse overflyttedes til Kbh.

Indtil afståelsen af Slesvig og ministeriets ophævelse i 1864 skete der kun ret få ændringer i sagområdet. Domænevæsenet og forst- og jagtvæsenet overgik fra 1856 til Ministeriet for Monarkiets Fælles Indre Anliggender ("Fællesindenrigsministeriet"), og da dette ophævedes 1.8.1858, til Finansmin. Ved kgl. res. af 27.4.1856 overgik Det Slesvigske Generalkommissariats forretninger pr. 1.6. til Ministeriet for Slesvig (1. Dept.s 1. Kt.).

Ministeren for Hertugdømmet Slesvig afskedigedes 18.11.1864; det øvrige personale en måned tidligere.

Arkivet

Iht. fredstraktaten i Wien af 30.10.1864 art. XX udleveredes størstedelen af Ministeriet for Hertugdømmet Slesvigs arkiv til Prøjsen; der rekvireredes og udleveredes løbende akter til administrativ brug, indtil resten med undtagelse af forestillingsprotokollerne afleveredes 1873/76. Dog tilbageholdtes "historisk" materiale af mere almen betydning, herunder visse personalesager og sager af politisk betydning. Ikke-udleverede sager vedr. Ærø og "de otte sogne" (de ikke afståede dele af Haderslev Amt) indordnedes som en særlig *Speciel Del* af ministeriets arkiv.

Efter Slesvigs deling og Genforeningen i 1920 fik Rigsarkivet i 1936 som følge af den dansk-tyske arkivoverenskomst af 15.12.1933 betydelige dele af Ministeriet for Slesvigs arkiv tilbage: Journaler med tilhørende registre og et stort antal sagsakter, herunder akter fra Den Blandede Bestyrelseskommission og Den Overordentlige Regeringskommissær 1849-51 samt akter vedr. lokale nordslesvigske forhold. Derimod tilbageleveredes ikke kopibøgerne og aktgrupper, der kunne have retlig betydning i Tyskland (Sydslesvig), herunder en mindre del af de oprindeligt rekvirerede sager. Endelig blev akter fra ældre myndigheder (Rentekammeret, Provinsialregeringen mm.), som havde været tilakteret ministeriets sager, udskilt inden tilbageleveringen til Rigsarkivet. Skønsmæssigt omfatter disse ikke-tilbageleverede sager en femtedel af de arkivalier, som blev afgivet til Prøjsen efter 1864. En væsentlig del af ministeriets arkiv er således nu i *Landesarchiv* i Slesvig.

Efter tilbageleveringen fra Tyskland i 1936 består ministeriets

arkiv af en række delvis proveniensordnede grupper. Herunder er sagerne for størstepartens vedkommende henlagt i emnegrupper og kun i mindre omfang efter journalnummer. Forestillingsprotokollerne og de øvrige ikke-udleverede sager udgør en afdeling for sig. I det følgende er de ikke-udleverede og de i 1936 tilbageleverede arkivalier dog omtalt samlet under de proveniensmæssige grupper, som begge afdelinger er inddelt i.

Henvisninger: G.N. Kringelbach: *Den civile Centraladministration 1848-1893*, 1894 s.220-38. Axel Linvald: Dansk-tysk Arkivudveksling, i: *Historisk Tidsskrift* 10. rk. IV, 1937-38 s.109ff. Holger Hjelholt: Den dansk-tyske Arkivudveksling i April-Maj 1936, i: *Fortid og Nutid* XII, 1937-38 s.1ff. *Medd. om Rigsarkivet for årene 1921-55*, 1958 s.73ff. Hans Kargaard Thomsen: Arkivforhandlingerne med Preussen 1864-75, i: *Arkiv* II, 1987 s.167ff.

Hjælpemidler: Seddelreg. 44 er en ældre registratur over de arkivalier, som ikke blev udleveret ved afleveringen af ministeriets arkiv til Prøjsen. Endvidere er enkelte grupper af de fra Tyskland i 1936 tilbageleverede akter summarisk registreret her. Folioereg. 165c: *Fortegnelse over arkivalier afleverede fra Statsarkivet i Kiel 1936 III* s.109ff er de fra tysk side udarbejdede lister over tilbageleverede arkivalier. Folioereg. 110 s.107-11 er en ufuldstændig og nu delvis forældet fortegnelse over "historiske" akter, som ikke udleveredes til Prøjsen i 1873/76.

Oversigt over arkivet:

- Journaler (samt kasse- og regnskabsbøger mm.) s.463
- Rekvirerede akter (ministeriet som helhed) s.464
- Den Blandede Bestyrelseskommission og Den Overordentlige Regeringskommissær 1849-51 s.464
- Sekretariatet s.465
- 1. Departement 1849-52 s.467
- 1. Dept., 1. Kontor (A) 1852-65 s.467
- 1. Dept., 2. Kontor (B) 1852-65 s.468
- 2. Dept., 1. Kontor (A) 1849-65 s.469
- 2. Dept., 2. Kontor (B) 1849-64 s.470
- 3. Departement 1852-64 s.471
- Generaldecisoratet mm. (Revisionskontoret) 1851-64 s.472
- Speciel del (Ærø og de ikke afståede dele af Haderslev Amt 1775-1864) s.474

Journaler

Herunder kasse- og regnskabsbøger, fortegnelser over straffede.

Journaler og journalregistre er ordnet og opstillet som en samlet gruppe, mens de hertil hørende journalsager er indordnet som særskilte rækker i de pågældende departementers og kontorets arkiver sammen med de øvrige - og betydeligt mere omfattende - akter ordnet efter emne.

Indtil departementernes flytning til Kbh. i 1852 skete arkivdannelsen i disse, uafhængigt af inddelingen i kontorer. Fra ministeriets omorganisering i 1852 er journaler og akter dannet i kontorerne.

Hjælpemidler: Folioereg. 165c s.337-41.

Indhold: Sekretariatet: Haupt-Journal 1852-54. Register zum Haupt-Journal 1852-54. Sekretariats-journal 1853-65. Register til samme 1854-64.

1. Dept. (udelt): Journal 1850-52. Journalregister 1849-52. Sagregister 1852.

1. Dept. A (1. Kontor): Confirmationsprotokoll (journal) 1852-54. Register der Patente und Reskripte der Confirmationsprotokoll 1852-55. Journaler m. registre 1853-64.

1. Dept. B (2. Kontor): Confirmationsprotokoll (journal) 1863. Journaler m. registre 1853-64. Confirmationsprotokoll 1863-64. Register zum Confirm. Protokoll (Brandversicherungskontor) 1863. Journal A 1853-64. Journal B 1853-60. Journalregister 1853-64.

2. Dept. (udelt): Journaler m. registre 1849-52. Register zum Correspondenz-Journal 1852.

2. Dept. A (1. Kontor): Journaler 1853-64. Journalregistre 1853-64.

2. Dept. B (2. Kontor): Journaler 1852-64. Journalregistre 1852-64.

3. Dept.: Journaler 1852-64. Journalregistre 1852-64.

Revisionskontoret (Generaldecisoratet): Journaler 1849-63. Ministeriets kasse- og regnskabsbøger (71 bd.; uregistreret). Fortegnelse over de i Hertugdømmet Slesvig straffede Forbrydere 1826-62 (trykt). Verzeichnis der im Herzogthum Holstein bestraften Verbrecher 1790-1857 (trykt).

Rekvirerede akter (ministeriet som helhed)

Gruppen består af akter tilbageleveret fra Tyskland 1936, hovedsageligt sager, som prøjsiske myndigheder rekvirerede 1864-75.

Hjælpemidler: Seddelreg. 44. Detaljeret fortegnelse i folioereg. 165c s.109-211.

Indhold: Div. justitssager 1859-63. Konfirmerede testamenter 1849-63. Toldsager 1851.

Rekvirerede sager i flg. grupper: Kirkesager. Forhandlinger om skadeserstatninger ved sydslesvigske jernbaner. Det Schütz Grønlandske Legat 1853-57. Skolesager. Milde stiftelser, legater, stipendier, herunder Skolefonden. Ophævelse af mølletvang. Edlef Petersens Stiftelse. Justitsvæsen. Politivæsen i alm. Fortegnelser over markedspriser, indsendte fra forskellige byer. Sundhedspoliti- og veterinærvæsen. Fattigvæsen i alm. Skatte- og landvæsenssager, herunder udstykningssager. Landstutterivæsen. Kommunalsager. Næringssager. Handel, skibsfart, kanal- og lodsvæsen, herunder havnesager. Dige- og vandbygningsvæsen. Vej- og jernbanesager. Strandingsager. Domænesager, herunder Kronens møller. Forst- og jagtsager. Finanssager. Pensions- og understøttelsessager. Militaria. Varia.

Den Blandede Bestyrelseskommission og Den Overordentlige Regeringskommissær 1849-51

Arkivet består af sager, som blev tilbageholdt fra dansk side ved udleveringen til Prøjsen efter 1864. De sager, som blev udleveret og i 1930'erne tilbageleveret, indgår nu i grupperne af tilbageleverede arkivalier (journaler og akter) fra ministeriets 1. og 2. Departement, som arkivmæssigt var en fortsættelse af departementerne under Den Blandede Bestyrelseskommission og Den Overordentlige Regeringskommissær.

Hjælpemidler: Folioereg. 110 s.101-04.

Indhold: Forestillinger 1849-50. Landesverwaltung und Regierung Commissair. Publication der Verordnungen. Adresse und Erklärungen. Militaria (vedr. belejringstilstand, oprørshæren,

svensk-norske og prøjsiske tropper). Einquartierung etc. Krieg und Politica (betr. Rückkehr der Schleswiger nach Schleswig; Amnestie) 1851-52. Beamte 1852. Bestyrelseskommissionen i Flensborg 1849-51. Sager vedr. de af oprørske Embedsmænd til Rendsborg afleverede Penge i Bestyrelseskommissionens Tid 1852-53. Permissionspässe der aus den Insurgentenarmee heimkerenden Schleswiger 1851. Kriegerische und Politische Ereignisse, Politische Verhältnisse der Städte im Schleswig, Kriegerische und politische Demonstration etc. 1849-50. Politica 1848ff. Amnestie (vedr. Holsten). Sager af særlig historisk interesse og karakter (udelukkelse fra amnesti, belejringstilstanden) 1849-52. Stadfæstede og kasserede kammerherreudnævnelser mm. Erstatning for krigsskade 1848-50.

Kommissionen af 21.7.1850 til Udskrivning af Levnedsmidler for den danske Armee i Hertugdømmet Slesvig (nedsat af Den Overordentlige Regeringskommissær): Indkomne breve og koncepter 1850-52.

Sekretariatet

Sekretariatet oprettedes 14.5.1851 til ekspedition af de slesvigske sager, som nødvendigvis måtte afgøres i København. Arkiv- og personalemæssigt var det en fortsættelse af det kontor under premierministeren, som efter Det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Kancellis ophævelse 2.9.1849 og indtil Ministeriet for Slesvigs oprettelse behandlede sager vedr. Slesvig, som den overordentlige regeringskommissær indsendte til regeringens afgørelse. Der indgår tillige sager vedr. Regeringskommissæren for Holsten og Lauenborg 1851-52 i Sekretariatets arkiv.

Til Sekretariatets forretninger hørte kgl. ekspeditioner, sager vedr. provinsialstænderforsamlingerne, publikation af forordninger, ministeriets organisation, budget, personale og understøttelseskasse.

Hjælpemidler: Seddelreg. 44. Folioereg. 165c s.215-25. Person- og stedregister til forestillingsprotokoller 1851-63 (1865). Alfabetisk seddelreg. over embedsansøgninger. (Journaler se s.463.)

Indhold: Ikke udleverede arkivalier: Forordninger 1851-64. Forestillinger/Vorstellungen m. fortegnelser for hvert år 1851-65 (1849-50 se Slesvig-Holsten-Lauenborgske Kancelli). Copie

Buch über Briefe betr. Holstein u. Lauenburg 1851-52. Sager til den holsten-lauenborgske journal (korr. m. Regeringskommis-særen for Holsten og Lauenborg) 1851-52. Ekstrakter og vota. Sager vedr. slesvigske embedsmænds afskedigelse, fordrivelse og pensionering 1864-65. Homagialeder 1863-64. Konfirmation af bestallinger 1851-64. Den alm. politiske tilstand 1864. Politik 1848-64. Div. personalesager. Sager fra 1864-65, der efter deres indhold turde være at tilbageholde. Ang. Flensburger Zeitung og Den danske Slesviger mm. (understøttelser).

Breve til minister for Slesvig, Carl Moltke 1840-51. Sager ang. Rigsrådet og valg til dette 1854, 1864. Akter hørende til Stænderforsamlingen 1853-54. Korr. m. Den kgl. Kommissær ved Provin-sialstænderne 1853-54. Orden, rang, titler 1850-64. Ministeriets personale. Lokalerne i Ministerialbygningen. Slesvigs forfat-ningsforhold (Fællesforfatningen) 1853-56. Pensionssager. Fre-derik 7.s død og Christian 9.s tronbestigelse 1863.

Forarbejder vedr. lovudkast om brandforsikring 1860-63. Re-gistratur over samtlige akter ang. fattigvæsenet 1848-57. Akter ang. forhandlingerne om det æquivalent, der skal gives hertugen af Augustenborg for de augustenborgske godser mm. 1850-53. Forskelligt. Premierministerens sager ang. Slesvig 1849-50. Di-verse. - Embedsansøgninger 1850-64 (alfabetisk; seddelreg. i re-gistraturværelse).

Tilbageleveret fra Tyskland: Protokoller over stænderforsam-lingernes møder 1856-60. Konzeptforestillinger 1852-64. Rejsetil-ladelser for embedsmænd 1850-64. Akter ang. stænderforsam-lingerne 1852-63. Sporteltakst 1855-65. Ansættelse i ministeriet. Koncepter og indlæg 1856. Indberetninger fra 1859 om de sles-vigske kommuners gæld, fra 1862 om købstædernes økonomiske forhold. Omkostninger ved kasseundersøgelser 1851-62. Akta Normativa 1853-62. Akter vedr. stænderne i 1856-57 forelagte udkast til forordning. Indberetninger om publikationer af for-ordninger 1852-64. Om udfærdigelse af forsk. bevillinger 1854-58. Kontobøger vedr. oppebørslerne. Koncepter til embedsbe-stallinger 1853-60. Forskellige akter 1853-61. Budgetakter 1851-64. Ministeriets understøttelseskasse 1854-64. Stænderforsam-lingerne 1856-57. Gageforskud, lån 1864. Konfirmationsakter under Frederik 7. m. registrant. Akter fra Kassererkontoret 1850-64. Forarbejder til den slesvigske forfatningslov af 6.2.1854. Henlagte og uafgjorte sager 1852-64. Spredte akter 1851-64.

1. Departement 1849-52

Under 1. Dept. sorterede justitsvæsen, brandforsikringsvæsen, kommunernes forvaltning, fattigvæsen og den borgerlige næring i byerne og på landet, politi-, medicinal-, vejvæsen og jernbanesa-ger, militærsager, udskrivningsvæsen, indkvartering og under-visningsvæsen. 19.4.1852 udskiltes Departementets Afdeling for Kirke- og Skolesager (oprettet sept. 1850) til et selvstændigt 3. Dept.

Hjælpebidler: Folioereg. 165c s.227-49. (Journaler se s.463.)

Indhold: Tilbageleveret fra Tyskland (1. Dept. A og B): Sagligt ordnede sager gruppe I-XXXVII (detaljeret fortegnelse i fo-lioreg. 165c s.229-41). Sager ordnet efter amter, landskaber og herreder. Sager ordnet efter købstæder og flækker. Communica-toria.

1. Dept., 1. Kontor (A) 1852-65

Fra 19.4.1852 omfattede kontorets forretningsområde justitsvæ-sen, politisager og gendarmeri, medicinalvæsen (herunder de sager, som behandlede kollegialt med ministeren for Holsten og Lauenborg) samt land- og søværnepligt, fra 1.6.1856 sagerne fra det samtidig ophævede Generalkommissariat for Slesvig.

Hjælpebidler: Seddelreg. 44. Folioereg. 186c s.251-57. (Journaler se s.463.)

Indhold: Ikke udleverede sager: Fortegnelser over udtagne (ikke udleverede) akter. Konfirmation af embedsbestallinger 1864. Advokatbestallinger og notariusbevillinger 1863-64. Ældre ind-sendte embedsbestallinger 1856. Sager ang. homagialeder 1863-64. Forskellige akter fra 7.2.1864 og 7.3. 1865. Politica 1850-64. Bürgerverein in Schleswig (1849)-1853. Sager ang. de ulovlige adresser i stændertiden 1860-61. Gendarmerisager 1851-65. Krigsforholdene og krigsbegivenhederne 1864. Sprogforholdene i Slesvig 1859-63. Retsbetjente, jurisdiktions- og administrations-grænser 1852-64. Sager ang. advokater 1852-62. Medicinalsager 1850-64. Ekstrakter og vota 1851-64. Personalialia 1850-64. "Sager af væsentlig historisk og personlig interesse" 1848-51 (fra Regen-

burgs samling). Beretninger vedr. de sindssyge i de fra Haderslev afståede dele 1852. Politik I: De augustenburgske godsers indlemmelse under den danske krone (Overinspektoratet for de Augustenburgske Godser) 1848-63. Politik II: Bl.a. ang. fhv. borgmester Schow i Åbenrå 1849-56. Forskelligt 1852-64. Embedsstatistik til brug for Slesvigsk Ministeriums 1. dept. 1858-61. Undersøgelsessagen mod husfoged Bartholin for mislig embedsførelse 1860-61.

Tilbageleveret fra Tyskland: Kronologisk henlagte sager 1858-64. Lottosager. Forarbejder ang. vægtforordning af 13.6.1860. Udkast til forordninger til forelæggelse for stænderne i 1856-63. Ledige juridiske embeder. Ekspropriation til befæstningsanlægene i 1861-64. Ansøgning om konfirmation af div. bevillinger og privilegier 1863-64. 1. Dept.s budget 1850-63. Juridisk eksamen i Flensborg. Medicinalkommissionens virksomhed 1851-52. Akter vedr. vægtforordning af 13.6.1860. Protokollation og prioritetsorden i fallitboer 1856-63. Akter, som oprindeligt var bestemte til at tilbageholdes, men nu vil være at udlevere 1851-64. Forskellige akter 1864-65.

1. Dept., 2. Kontor (B) 1852-65

Kontoret oprettedes 19.4.1852 og havde sagerne ang. kommunernes forvaltning og den borgerlige næring i byerne på landet, jernbanesager, vejvæsen og fattigvæsen.

Hjælpeidler: Seddelreg. 44. Folioreg. 165c s.259-69. (Journaler se s.463.)

Indhold: Ikke udleverede sager: Ekstrakter og vota 1852-64 (m. fortegnelser). Ekstrakter og vota ang. jernbanesager 1852-62 (m. fortegnelser). Sager af personlig karakter 1852-57. Sager ang. homagialeder og konfirmation af bestallinger 1864. Forskelligt 1850-65.

Tilbageleveret fra Tyskland: Akter 1851-57. Sager til journalen 1858-64. Sager vedr. forskellige jernbaner. Forskellige chauseer og betalingslister. Liste over de af øvrighederne udstedte bevillinger til håndværks- og næringsdrift. Bevillinger til kniplingshandel. Fabrikker. Håndværks- og næringsdrivende. Mindre strandingstilfælde. Budgetudkast for købstæderne. Herredsrådsforhandlinger. Oversigt over købstædernes kommunale regnska-

ber. Akter ang. forordn. af 6.2.1854 ang. indkvartering i tilfælde af overordentlige troppeansamlinger. Akter ang. forordn. af 3.3.1860 om køretøjerne på chausseerne. Akter ang. patent af 3.3.1860 om vejforordningen. Akter ang. patent af 3.3.1860 om tillæg til fattigforordningen. Akter ang. patent af 31.3.1860 vedr. anlæg af visse chausseer og mindre landevej mm. Akter ang. patent af 31.3.1860 vedr. oprettelsen af understøttelseskasser for trængende. Akter ang. patent af 22.6.1861 vedr. godtgørelse for indkvartering. Ansøgninger om stadfæstelse af næringsbevillinger 1861-63. Budget for 1856-66. Blanketter til bevillinger. Forordn. af 3.3.1860 om bred- og smalfælgede hjul. Stændersager 1856-60 §63. Ansættelser og oprykning i ministeriet. Kniplingshandel. Fortegnelse over personer, som kunne ansættes til en årlig indtægt af 1200 rdlr. og derover. Liste over fabrikker og næringsdrivende. 1848-51. Formularer. Städtesachen. Akter fra tiden efter fredspræliminærene 1864. Chausseesachen. Correspondenzen. Concessionen 1861-62.

2. Dept., 1. Kontor (A) 1849-65

Under 2. Dept. sorterede de direkte skatters og domænernes forvaltning, landvæsenssager, forst- og jagtvæsen samt forvaltning af de kgl. slotte og haver. 26.11.1851 udskiltes Dept.s Revisionsbureau for det Direkte Skattevæsen til det samtidigt oprettede Generaldecisionat for Ministeriets Regnskabsvæsen.

2. Dept.s 1. Kontor varetog alle Departementets forretninger indtil omorganiseringen af ministeriet 19.4.1852, hvor et 2. Kontor oprettedes. Samtidigt nedlagdes det hidtidige 3. Dept., og de sager herfra, som ikke overgik til andre ministerier, fordeltes på 2. Depts. to kontorer. Herefter hørte til 1. Kt.: Direkte skatter, handels-, havne-, dige- og brosager, karantænevæsenet samt de for Hertugdømmerne fælles sager vedr. Den Slesvig-Holstenske Kanal, herunder Fyrskibet ved Tønning.

1. og 2. Kontors arkiver omfatter sagerne for perioden tilbage fra 1849, herunder sager fra 3. Dept., således som de fordeltes mellem de to kontorer i 1852. Jf. s. 375.

Hjælpeidler: Seddelreg. 44. Folioreg. 165c s.271-91. (Journaler se s.463.)

Indhold: Ikke udleverede sager: Kopibog 1864. Kopibog for konfirmationer 1863-64. Ekstrakter og vota (vedr. embedsmænd, skatter, havne, Ejderkanalen, stempelsager, diverse) 1851-64. Vota 1863-64. Bestallingers konfirmation 1851-64. Ikke-konfirmerede bestallinger under Frederik 7. Sager ang. homagialeder 1863-64. Rigsmøntens indførelse, regnskabsvæsenets ordning og Den Flensborgske Centralkasses nedlæggelse 1852-63. Forskellige samlede sager (også fra de andre dept.s sagområde; detailreg. i seddelreg. 44) 1849-64. Trykte kort vedr. digevæsenet på Sønderjyllands vestkyst.

Tilbageleveret fra Tyskland: Skattesager 1849-63. Husskatteregistre 1849-63. Collateralskat 1849-63. Skat ad ministeriets skr. af 12.5.1858. Befordringsskat. Ekstraordinær skat. Rangskat. Formuesforhold 1855. Skattesager (augustenborgske godser). Einkommensteuer. Stænderskat. Aufhebung der Kopfsteuer und des Verbittelsgeldes. Indkvarteringsskat. Kontributionsskattesager 1849. Abgabe u. Steuern, Pellworm. Fysikatspenge.

Havnesager 1852-64. Åbenrå havn. Dyvig. Haderslev. Højer. Sønderborg havn.

Sager vedr. embedsmænd: Beamten Journ.a-G. Embedsmænd 1853-1863. Sager vedr. de enkelte embeder inden for dige-, kanal-, skatte- og bygningsvæsen samt enkelte sager vedr. embeder under justitsvæsenet.

Forskellige sager (nr.168 - 294; se folioreg. 165 c s.283-291).

2. Dept., 2. Kontor (B) 1849-64

2. Kontor oprettedes 19.4.1852. Dets arkiv indeholder 2. Departements sager for perioden tilbage fra 1849 og sager fra det i 1852 nedlagte 3. Departement, således som sagområdet fordeltes mellem 2. Dept.s to kontorer i 1852, nemlig landvæsens-, kørsels-, bygnings-, fabrik- og industrisager samt domæne-, forst- og jagtsager. 4.1.1856 (vgl. res. af 19.12.1856) overgik domæne-, forst- og jagtsager til Ministeriet for Monarkiets Fælles Indre Anliggender.

Hjælpebidler: Seddelreg. 44. Folioereg. 165c s.293-325. (Journaler se s.463.)

Indhold: Ikke udleverede sager: Kopibog febr.- dec. 1864. Ekstrakter og vota I 1852-64. Ekstrakter og vota II (inddelt i sag-

grupper) 1850-64. Sager vedr. bygnings- og vedligeholdelsesarbejder på Gottorp Slot 1849-52. Formularbog.

Tilbageleveret fra Tyskland: Landwesenssachen (journal A - G 1849-52). Landvæsenssager henlagt efter årgang og herunder efter amt 1852-64. Forst- og jagtsager 1852-64. Koncessioner og konfirmationer. Møllesager (journal C - G og topografisk ordnet). Bygningssager (journal A- 1852 og topografisk ordnet). Forskellige sager (industri- og fabriksager mm.).

3. Departement 1852-64

Det oprindelige 3. Dept. (1849-52) var en fortsættelse af 3. Dept. under Den Blandede Bestyrelseskommission og Den Overordentlige Regeringskommissær. Postsagerne overgik 1851 til Generaldirektoratet for Postvæsenet. Ved Departementets ophævelse i foråret 1852 fordeltes sagerne dels på andre ministerier (finans- og toldsager til Finansmin., frysager til Marinemin., og konsulatssager til Udenrigsmin.). Det resterende sagområde overgik til 2. Dept. og fordeltes mellem dettes to kontorer. Det oprindelige 3. Dept.s arkiv vedr. 1849-52 er så vidt ses fuldstændigt fordelt mellem de andre kontorer, som i 1852 videreførte sagområdet.

19.4.1852 oprettedes et nyt 3. Departement, som fra 1. Dept. overtog sagerne vedr. kirke-, skole- og undervisningsvæsen samt de for Hertugdømmerne fælles sager vedr. Døvsstummeinstituttet.

Hjælpebidler: Seddelreg. 44. Folioereg. 165c s.327-33. (Journaler se s.463.)

Indhold: Ikke udleverede sager: Sager vedr. konfirmation af bestallinger og bevillinger 1851-64. Indberetninger om visitationer (ordnet efter provsti) 1850-63. Sager ang. ansættelse af skolelærere og om skolelærerembeder mm. 1856-64. Legater og stiftelser (alfabetisk ordnet). Fortegnelse over gejstligheden i Hertugdømmet Slesvig -1864. Fortegnelse og indberetninger vedr. indtægter ved præstekald, kirke- og skolelærerembederne 1851. Sager ang. patronatsretten og besættelsen af præstekaldet i Gelting 1849-60. Ekstrakter og vota. Sager ang. dansk og tysk kirke- og skolesprog 1850-60. "Nyere Sprogsager" (fra Regenburgs samlinger) 1850-61. Dansk kirke og skole i Flensborg By og

Provsti 1851-64. Forarbejder til besvarelse af den prøjsiske memoire 1862 om sprogforholdene i Slesvig. Politik I-II 1850-64. Forskellige sager 1849-64. Div. sager udtagne fra rentekammer-sagerne vedr. Hertugdømmerne (bl.a. kniplingsindustri, Dalby Mølle, Røddinggård) 1851-63.

Tilbageleveret fra Tyskland: Journalsager 1851-64. Indberetninger om jøderne 1854-62. Akter ang. forordn. af 7.2.1854 om jøderne. Akter ang. forordn. af 24.4.1860 om gudelige forsamlinger. Akter ang. patent af 8.1. 1861 vedr. catechumernes katechisation. Ang. de lærde skoler 1849-50. Normative bestemmelser. Indberetninger om udnævnelser af skolelærere. Budget 1852. Legater og stiftelser. Dansk undervisning ved Døvstummeinstituttet i Slesvig. Forskellige sager 1849-64.

Generaldecisoratet mm. (Revisionskontoret) 1851-64

Generaldecisoratet for Ministeriets Regnskabsvæsen oprettedes 26.11.1851 (kgl. res. af 31.10.1851) og omfattede alene revisionen af det direkte skattevæsens regnskaber. Ved kgl. res. af 12.3. 1852 udvidedes revisionsmyndigheden til at omfatte de regnskabssager vedr. Slesvig, der tidligere havde hørt under Rentekammeret, Det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Kancelli og Den Slesvig-Holstenske Regering. Efter henlæggelsen af domænesagerne og de kgl. forst- og jagtsager til Ministeriet for Monarkiets Fælles Indre Anliggender i 1856 forblev revisionen af sådanne regnskaber ved Generaldecisoratet.

Hjælpemidler: Folio-reg. 165c s.335 (summarisk). Detaljeret registratur i Seddelreg.44. (Journaler se s.463.)

Indhold: Ikke udleverede sager: Brandforsikringssager 1864. Akter vedr. Det Slesvigske Gendarmeri 1852-59. Journalsager vedr.

Fra våbenstilstandskonventionen i 1849 blev administrationen af de dele af Slesvig, som Danmark havde i behold, varetaget af Den Blandede Bestyrelseskommission for Hertugdømmet Slesvig. I kommissionens arkiv i Rigsarkivet findes en række politisager bl.a. vedrørende rejsende kunstneres ansøgninger om at optræde og forevise. I 1851 søgte en trup fra Paris om tilladelse til at fremvise et mekanisk teater, hvor publikum kunne se et stykke om overførslen af Napoleons aske fra St. Helena til Invalidekirken i Paris, et drabeligt slag i Afrika mellem franskmænd og arabere og billeder af Den Kinesiske Mur (Ministeriet for Slesvig/Den Blandede Bestyrelseskommission, 1. Departement, Politisager 1849-52, 9. 3. 1851, pk. 140).

MECHANISCHES THEATER PARIS.

Der Unterzeichnete gibt sich die Ehre, einem verehrlichen Publikum bekannt zu geben, daß er während seines Aufenthalts dahier ein Schauspiel neuer Art zeigen wird, darstellend die schönsten Bilder der alten und neuen Geschichte. Sowohl die natürliche Bewegung der Menschen, Pferde, Wagen etc., als auch die eleganten Behandlungsarten der Figuren, aus Kupfer, Bronze, Gipsplast etc. werden allgemeine Bewunderung erregen.

PROGRAMM.

Todtenseier Napoleons

oder
die Uebertragung seiner Asche von der Insel St. Helena
in den Invaliden-Dom zu Paris,

enthaltend die überraschendsten Wirkungen des schönen Panoramabaus einer Fläche von 500 Fuß Länge, eben so wie es im Theater des Circus zu Paris in der Reihe von 160 Vorstellungen fastgehabt wurde. Man erblickt den Leichenswagen, gezogen von 16 Pferden, zur Seite die Matrosen des Schiffes „Belle poule“, sodann die Soldaten der alten Kaisergarde, die Pariser Nationalgarde, das Schloßtrioß und das Officierscorps der Linie. — Die folgende Veränderung zeigt die Aufnahme von Napoleons Leiche in den Invaliden-dom, in Begleitung der Großmünderträger Frankreichs; der König empfängt den Degen und Hut Napoleons aus den Händen der Generale Bertschold und Gourgaud, während die Matrosen der „Belle poule“ den Sarg an Ort und Stelle bringen.

Der St. Marcus-Platz in Venedig.

Die Vertheidigung von Mazagran in Afrika,

oder 123 Franzosen gegen 12,000 Araber.

Man bemerkt hierbei das schaf. Musketensfeuer, das Pfeilgeschwärmel, den Transport der Verwundeten und das Klirren der Waffen; — die Araber scheitern zum Sturm auf die Befestigung, werden aber mit Steinwürfen, Flintenschüssen und den Bajonetten zurückgeworfen; mit einem Worte: Alles ist möglichst naturgetreu belebt dargestellt.

Die große chinesische Mauer.

Zum Schluß:

Die Messe um Mitternacht.

Tag- und Nacht-Effect nach den berühmten Daguerre zu Paris.

Das Local befindet sich

Täglich finden mehrere Vorstellungen statt.

Bei Tage: Todtenseier Napoleons. Der St. Marcus-Platz in Venedig. Die Vertheidigung von Mazagran in Afrika.

Preise der Plätze: Erster Platz gr. Zweiter Platz zum Steben gr.

Des Abends: Alle auf dem Programm angegebene Gegenstände.

Erster Platz gr. Zweiter Platz gr. Dritter Platz zum Steben gr.

Anfang Uhr.

Flutiaux, Mechanikus aus Paris.

regnskaberne affattelse 1848-60. Forskellige sager 1850-63. Regnskab for rejseunderstøttelser for fordrevne slesvigske embedsmænd 1866.

Tilbageleveret fra Tyskland: Akter fra Bestyrelseskommissionens tid 1850. Fortegnelser over udfærdigede og kasserede koncessioner, bevillinger 1848-63. Kautionsager 1848.

Indkomne sager: Sekretariats-journalsager 1857. Journalsager for Åbenrå Amt ca. 1854-56. Alm. sager 1848-64. Berichterforderungs-Protokol mm. 1852-56. Rigsmøntsagen. Kasseundersøgelser ca. 1843-63. Ansøgninger om krigsskaderstatning 1853-54, mm.

Revisionsefterretninger mm: Fortegnelser over amts- og landsregnskaber 1849-. Forfaldsterminer. Regnskabsaflæggelse 1852-62. Div. vedr. revision af skatteregnskaber ca. 1844-64. Oversigt over revisionens fremme 1808-1864. Revisionsefterretninger ca. 1846-64, herunder bl.a. chausseevæsenet, div. amter.

Kontorefterretninger og regnskabsformularer. Diverse.

Regnskaber og regnskabsekstrakter: Centralkassens regnskaber. Amts-, by- og godsregnskaber. Byer og flækker. Godser (Sønderborg Ladegård, Augustenborg, Gammelgård, Gråsten). Div. regnskaber for slesvigske institutioner og forvaltningsgrene (Karantænekommissionen, Chausseeregnskab, Forstkontoret, Døvstummeinstitutet, Ejderens lods-, fyr- og vagervæsen, havneregnskaber mm.). Skatteregnskaber (herunder ekstrakter og mandtal). Af- og tilgangslistor til husskatteregistre.

Skatteregistre: Skattelister over 1/2 pct. afgifter (ejendoms-overdragelse, arv, auktion) og 4 pct. afgifter (arv), ordnet efter amter, herreder, landskaber, byer og flækker, godsdistrikter. Notater vedr. regnskaber for Vajsenhuset i Slesvig 1852-63.

Indsendte oppebørselsekstrakter (kronologisk, herunder topografisk) 1851-66. Div. skatteregistre.

Afleveret 1964 fra Statsbogholderiet: Rechnungsübersicht über sämtliche Staats-Einnahmen und Ausgaben der Herzogthümer Schleswig-Holstein 1848-51.

Speciel Del

Gruppen omfatter de ikke udleverede sager vedr. Ærø og de ikke afståede dele af Haderslev Amt.

Hjælpebidler: Seddelreg. 44.

Efter afslutning af Treårskrigen 1848-50 blev de slesvig-holstenske embedsmænd, som ansås for at have været illoyale over for Danmark, ikke genansat. Bladet "Nemesis" havde dette forslag til redningsplan for de nødstedte (Det Kgl. Bibliotek).

Indhold: Sekretariatet: Sager vedr. Ærø og de ikke afståede dele af Haderslev Amt 1852-64.

1. Dept. A: Sager vedr. Ærø og de øvrige ikke afståede distrikter af Slesvig 1849-64. Testamenter 1849-54.

1. Dept. B: Sager vedr. Ærø og de ved Kongeriget forblevne dele af Haderslev Amt 1852-64. Næringssager ca. 1815-64. Fortegnelser over fabrikker og industrianlæg 1856-63. Håndværks- og næringsdrivende i landdistrikterne på Ærø 1853-58. Sogneforstanderskaber mm. i Haderslev Amt 1861.

Brandforsikringskontoret: Brandtaksationsprotokoller 1775-1862. Brandsager vedr. Ærø mv. 1807-64. Brandkasseregnskaber for Ærøskøbing og Ærø Landdistrikt 1844-64.

2. Dept. A: Journalsager vedr. skatteoppebørslen på Før og Amrum 1851-53. Journalsager fra de ikke afståede dele af Haderslev Amt 1849-65. Do. vedr. Ærø 1849-64. Jordebog over det nedlagte domanialgods på Ærø 1849. Landskat-Regulerings-Protokol for Tyrstrup Herred 1860. Havnesager (Ærøskøbing 1812-64, Marstal 1840-49, andre 1850-64). Torvepriserne i Ærøskøbing 1850-64. Karantæne-kommissionerne for Ærøskøbing og Marstal 1848-64. Forskellige sager 1848-64.

2. Dept. B: Strandingsager og vejsager mm. 1850-63. Kon-

cessioner på Ærø 1850-61. Benyttelsen af Kongeåen 1854-61. Udstykningsbevillinger benyttede ved skatteberegninger ca. 1850-66. Landvæsenssager 1849-64. Møllesager 1849-64. Mølletvangens ophævelse 1852-57. Forst- og jagtsager 1850-63.

3. *Dept.*: Forskellige kirke- og skolesager 1849-64.

Generaldecisoratet: Regnskabssager (oppebørselsekstrakter mm.) vedr. Ærø 1851-64. Forskelligt vedr. Ærø og de ikke afståede dele af Haderslev Amt ca. 1790-1864. Ekstrakter af Ærø brandkasseregnskaber 1852-64. Diverse. Handelspladsen Marstal 1861-64. Kasse- og revisionsundersøgelser 1848-64. (WR)

Den Danske Regeringskommissær for Holsten og Lauenborg 1851-52

10

MINISTERIET FOR HERTUGDØMMERNE HOLSTEN OG LAUENBORG 1852-64

Da Prøjsen og Østrig i 1850 besatte Holsten militært, blev overtilsynet med civilforvaltningen overdraget til en regeringskommission, hvori en prøjsisk, en østrigsk og en dansk kommissær havde sæde. Denne sidste post beklædtes fra febr. 1851 af H. A. Reventlow-Criminil, som tillige fungerede som kommissær i Lauenborg. Den 27.1.1852 udnævntes han til minister for hertugdømmerne Holsten og Lauenborg, og ved Helstatens rekonstruktion ved Kgl. kundgørelse af 28.1.1852 bestemtes, at ministeriet skulle overtage de holsten-lauenborgske sager, der tidligere havde hørt under Det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Kancelli og Rentekammeret samt Generaltoldkammer- og Kommercekollegiets sager vedr. handels-, industri-, fabrik-, havne- og karantænevæsen i Holsten og Lauenborg. Til ministeriet henlagdes endvidere de forretninger vedr. Holsten og Lauenborg, som tidligere havde påhvilet Den Slesvig-Holstenske Provinsialregering. De sager, som angik de for hertugdømmerne Slesvig og Holsten fælles

ikke-politiske institutioner - Universitetet i Kiel, Ridderskabet, Den Slesvig-Holstenske Kanal, brandforsikringsvæsenet, Straffeanstalten i Glückstadt, Døvstummeinstitutet og Dåreanstalten i Slesvig - skulle behandles kollegialt med Ministeriet for Slesvig.

Efter afslutningen af den prøjsisk-østrigske besættelse af Holsten i febr. 1852 blev langt størstedelen af sagerne fortsat behandlet i Kiel af de departementer for den civile forvaltning, som var oprettet 2.2.1851 af de tre regeringskommissærer. Kun sager, der krævede kgl. resolution, behandlede af en sekretær under ministerens umiddelbare tilsyn. De kielske departementer overførtes til Kbh. i sommeren 1852 (kgl. res. 11.6.1852) og indgik herefter i ministeriet, hvor sagerne fordeltes mellem fire departementer og et sekretariat (kgl. res. 12.10.1852). Pga. usikkerhed mht. personalets duelighed og loyalitet var dette indtil febr. 1854 kun konstitueret.

Den 1.12.1862 oprettedes *Den Kgl. Holstenske Regering* som en melleminstans under Ministeriet for Holsten og Lauenborg. Alle ministeriets sager vedr. Holsten overgik til Den Holstenske Regering med undtagelse af forestillinger og beretninger til kongen med hertil hørende korrespondance, kollegial forhandling af sager vedr. de institutioner, der vedrørte ministerierne for Holsten og Slesvig i fællesskab, de holstenske stændersager samt holstenske embedsmænds rejsetilladelser. Disse sager og sagerne vedr. Lauenborg behandlede herefter af ministeriets sekretariat, der omdannedes til et departement, mens de øvrige departementer bortfaldt. Den Holstenske Regering havde sæde i Kbh., indtil den overflyttedes til Plön i foråret 1863.

Ministeriets personale afskedigedes i okt.- nov. 1864. Den tidligere chef for Sekretariatet, W.C.I.J. Moltke, varetog indtil dec. 1865 sagerne vedr. afviklingen af ministeriet, der henlagdes under Konseilspræsidiets, og var endvidere sagkyndig kommissær i Udenrigsmin. ved udleveringen af arkivalier til Prøjsen iht. fredstraktaten af 30.10.1864 art. XX.

Hovedparten af ministeriets arkiv fulgte med Den Holstenske Regering til Plön i 1863. Sagerne vedr. Lauenborg og Sekretariatets arkiv afleveredes til Prøjsen 1865-67 og 1873-74 med undtagelse af forestillingsprotokollerne og visse personalesager mm. En del sager er afleveret til Rigsarkivet af W.C.I.J. Moltkes bo. Langt hovedparten af ministeriets og Den Holstenske Regerings arkiver er nu i *Landesarchiv* i Slesvig.

Hjælpeidler: Seddelreg. 44.

Indhold: Journal over ind- og udgåede breve for kgl. dansk regeringskommissær A.H.Reventlow-Criminil 10.1.1851 - 19.2.1852. (I Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig, Sekretariatet, er: Copie-Buch über Briefe betr. Holstein u. Lauenburg 1851-52. Sager til den Holstein-Lauenborgske Journal (korr. m. H.A. Reventlow-Criminil som kgl. kommissær for Holsten og Lauenborg) 1851-52.)

Sekretariatet: Vorstellungen m. registre 1852-63. Holst.-Lauenb. Ministerial-Journal 1864. Register til samme 1864.

Namenregister über eingesandte Homagialeide 1863. Acten betr. die Ableistung des durch Circulair des Ministeriums vom 19. Novbr. 1863 erforderten Homagialeides 1863-64. Berichte über die Haltung der Bevölkerung u. der Beamte in Holstein und Akten betr. die in Veranlassung des Bundesexecution erteilte Instruction 1863-64. Acten betr. die Unterstützung der von ihren Aemtern entfernten holsteinischen Beamten 1863-64. Akten betr. die Entlassung und Pensionierung der holsteinischen u. lauenburgischen Beamten 1863-65.

Akter vedr. Det Slesvig-Holstenske Ridderskabs besværing over indgreb i dets patrimonialjurisdiktion, patronatsret og skatteprivilegier mm. 1853-58. Auszüge aus den holsteinischen Amtsrechnungen (oversigt over domæne- og skatteindtægter) 1854-55. Div. universitetssager 1859-60. Trykte lovforslag mv.

Div. journalsager fra Dept. f. Finanserne i Kiel 1849-51. Div. sager vedr. Holsten og Lauenborg udtagne af Hertugdømmernes Rentekammersager 1852-59. Div. holsten-lauenborgske sager, udskilt fra Konseilspræsidiets arkiv, 1864-65.

W. C. I. J. Moltkes papirer: Akter vedr. organisationen af Sekretariatet og de der ansatte embedsmænds ansættelse og afskedigelse 1859-65. Acten die verschiedenen Kassen unter dem Min. für Holstein u. Lauenburg betreffend 1859-65. Sager ang. oprettelsen af en øverste regeringsautoritet i Holsten 1862-63. Stændersager 1853-63. Optegnelser ang. forbundseksekutionen i 1863 samt uekspederede sager 1862-64. Midlertidig lønning og pensionering af de under Min. for Holsten og Lauenborg hørende embedsmænd 1863-65. Breve (hovedsagelig ujournaliserede) til ministeren og forskellige ministerielembedsmænd 1852-64. Varia 1863-65. - Den Holstenske Regering: Breve til regeringen, præsidenten og forskellige råder 1862-63. (WR)

DET MIDLERTIDIGE MINISTERIUM FOR SØNDERJYSKE ANLIGGENDER 1919-20

18

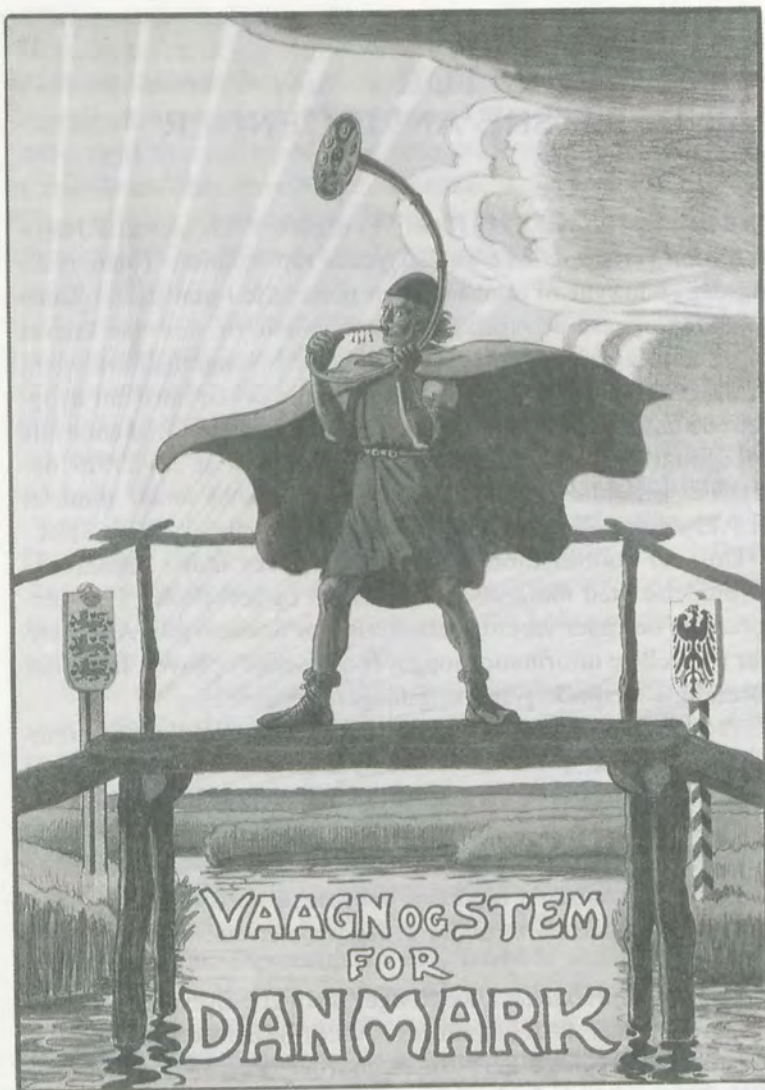
Ved kgl. res. af 24.6.1919 (bek. 391 af 30.6.1919) blev H.P.Hanssen, der var de danske sønderjyders repræsentant i den tyske rigsdag, udnævnt til minister uden portefølje i ministeriet Zahle med den opgave at varetage de særlige hensyn, der ville kræves taget som følge af eventuel indlemmelse i Kongeriget Danmark af dele af Sønderjylland. Fagministerierne skulle høre det nyoprettede ministerium eller indhente dets betænkning angående alle spørgsmål vedr. Sønderjylland. Ved lov 421 af 30.6.1919 oprettedes en stilling som midlertidig kontorchef under minister H.P.Hanssen. Se også Det Sønderjyske Udvalg af 1918 s.1888.

Ud over koordination af de lovforslag, der skulle behandles i forbindelse med indførelse af dansk ret og forvaltning i de genforenede områder varetog Ministeriet for Sønderjyske Anliggender forskellige informationsopgaver og sociale opgaver, herunder formidling af sønderjyske krigsfangere repatriering.

Ved ministeriet Zahles afsked 30.3.1920 bortfaldt ministerembedet. Ved bek. 151 af 12.4.1920 henlagdes de opgaver, der var overdraget minister H.P.Hanssen, til Statsmin. If. bek. 628 af 24.11.1920 ansås disse opgaver for at være bortfaldet, dog således, at det som hidtil påhvilede Statsmin. at varetage alle sager vedr. de sønderjyske landsdele og disses beboere, som ikke ifølge sagerne beskaffenhed hørte under et fagministerium.

Indhold: Departementet: Kopibøger 1919-20. Brevregister 1921-23 (brevregister 1920 i Kontoret i Åbenrå). Brevkopier 1919-23. Journalsager m. registre 1919-20. Pasjournal 1920-21. Journalsager 1919-20. Andragender om ansættelse. Oplysninger til Underretning for Sønderjyderne før Afstemningen, Kbh.1920 (fortryk).

Oplysningskontoret: Brevkopier m. register 1919-20. Journal 1919-20 (Journal 1920 f. Retstidende for sønderjyske Landsdele). Journalregister. Journalsager 1919-20. Lysbilledsag og plakater 1920.

Efter afstemning blev den nye dansk-tyske grænse trukket i 1920. Et midlertidigt ministerium blev oprettet bl.a. til at forestå forskellige informationsopgaver før og efter afstemningen. I ministeriets arkiv er bevaret en hel del valgplakater med budskaber og symboler, som ingen kunne tage fejl af. (Det Midlertidige Ministerium for Sønderjyske Anliggender, Oplysningskontoret, Plakater 1920).

H. P. Hanssen (1862-1936) - forrest th. - fører efter afstemningen danske embedsmænd over grænsen ved Frederikshøj 12.2.1920. H. P. Hanssen var fra slutningen af det 19. årh. i spidsen for nordlesvigernes nationale kamp. Han blev minister uden portefølje i ministeriet Zahle 1919-20, men med særligt ansvar for Sønderjylland. Medlemskabet af denne regering affødte i øvrigt kritik af H. P. Hanssen fra nationale kredse, som mente, at han havde forskrevet sig til Det Radikale Venstre (Det Kgl. Bibliotek).

Krigsfangesager: Kartotek o. krigsfanger. Journaler og brevregistre. Div. registre. Sønderjyske krigsfangers hjemsendelse. Sager vedr. krigsfanger, veteraner og invalider.

Kontoret i Åbenrå: Brevregister, journal m. register, journalsager 1920.

Div. sager: Krigsfangelister. Afstemning. Politistyrken i Sønderjylland. Besættelsestropper: Danske i det franske Alpejægerkorps, franske officerers besøg i Kbh., engelske besættelsestropper. Regnskabssager. Sønderjyske fond (regnskabsbilag). Protokol m. indlagte sager vedr. embedsmænds rejser til Sønderjylland 1920 før Genforeningen. Spørgeskemaer m.v. vedr. sko-

lelærere og forvaltningsmyndigheder i Sønderjylland 1919. Statsmin.s komité vedr. genforeningsfestlighederne 1920.

Udvalg ad hoc: Udvalget af 16.1.1920 til gennemgang af lovforslag vedr. de sønderjyske landsdele. (NP)

ISLANDSKE DEPARTEMENT / MINISTERIET FOR ISLAND 1848-1904

Islandske Departement blev oprettet ved kgl. res. af 10.11.1848 (se Statsrådets forhandlinger). Dets forretningsområde omfattede sådanne islandske, færøske og grønlandske anliggender, som i Danmark sorterede under Justitsmin., Indenrigsmin. og Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Departementets sekretariatssager (budget, personale mv.) blev ved kundgørelse af 24.11.1848 henlagt under indenrigsministeren, mens den ministerielle afgørelse af de sager, der behandlede i Departementet, foretoges af den minister, hvem den tilkom ifølge den almindelige forretningsfordeling mellem ministerierne.

Ved kgl. res. af 28.10.1855 blev Islandske Departement henlagt under justitsministeren, både mht. sekretariatssager som mht. de sager, i hvilke indenrigsministeren hidtil havde haft den ministerielle afgørelse (kommunalvæsen, landvæsen mv.). Den ministerielle afgørelse i Islandske Departements kirke- og skolesager forblev hos kultusministeren.

Islandske Departements *grønlandske sager* forblev dog under indenrigsministeren. Indtil 1858 behandlede de vedblivende i Departementets ekspeditionskontor, derefter i Indenrigsmin.s Kontor for Offentlige Arbejder.

Efter gennemførelsen af forfatningsloven af 5.1.1874 for Islands særlige anliggender oprettedes pr. 1.8.1874 Ministeriet for Island. Ændringen var mere formel end reel, eftersom mini-

steren, så længe Island blev administreret fra Danmark, var identisk med justitsministeren. Dog skete den ændring, at *de færøske sager* udsøndredes fra Ministeriet for Islands Departement og herefter afgjordes af ministeren i hans egenskab af justitsminister, mens afgørelsen i islandske kirke- og skolesager overførtes fra kultusministeren til samme minister i dennes egenskab af minister for Island.

I Islandske Departement førtes en særlig række af forestillinger, kopibøger og journaler for Island og en anden for grønlandske og færøske sager. Ved de sidstnævnte sagers udskillelse fra Islandske Departement og henlæggelse under to forskellige ministerier i 1858 og 1874 opretholdtes de som særlige saggrupper med arkivkontinuitet fra Islandske Departement. *Grønlandske sager 1849-1912*, se Min. for Grønland (s. 488). *Færøske sager 1849-1935*, se Justitsmin (s. 124).

Med udgangen af januar 1904 blev for første gang en islænding minister for Island. Ministeriet flyttede til Reykjavik og betragtes herefter som udgået af den danske centraladministration.

Ved denne lejlighed kom de i ministeriet beroende arkivalier til Reykjavik. I 1928 gennemførtes en aftale om arkivudveksling, hvorved de til Rigsarkivet afleverede islandske sager blev afgivet til Island med undtagelse af forestillinger og kopibøger. Hvad der var kommet til Island af disse rækker, blev ved denne lejlighed afgivet til Danmark (se I s.930-31).

Henvisninger: Harald Jørgensen (udg): *Statsrådets forhandlinger I 1848-1863*, 1954 s.244, 298f. Adalgeir Kristjánsson: Aflevering af arkivalier vedrørende Island fra Rigsarkivet i København i året 1928, *Nordiske arkivstudier*, 1977 s.253-62.

Konseilspræsiediet j.nr. 1848/57; Forestillinger 1855-61 nr.7 og 1874-81 nr.3. Justitsmin.s 2. Kt., j.nr. 1848/A 702; 1. Kt., j.nr. 1904/E 620.

Hjælpebidler: Folioereg 167: Designation over arkivudvekslingen med Island 1928.

Indhold: Forestillinger 1849-1903. Register over kgl. resolutioner 1849-1903. Brevbøger m. registre (kopibøger) 1849-73. Kopibøger 1874-1904. Brevregistre 1873-1904. Brev- og journalnummerfortegnelse 1870-1904. Register for kopibog 1904. (NP)

Grønlandske sager 1849-1912 30

Administrationen for Kolonierne i
Grønland 1908-12

Styrelsen af Kolonierne i Grønland /
Grønlands Styrelse 1912-50

Statsmin.s Grønlandsdepartement
1950-55, 1987-88

MINISTERIET FOR GRØNLAND
1955-87

Indtil 1908 blev Grønland administreret af Den Kgl. Grønlandske Handel under Indenrigsministeriet (se I s. 556ff. og ndf. s. 1903ff.), idet Grønlands kirke- og skolevæsen dog hørte under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

Den overordnede bestyrelse af den grønlandske handel og handelsstederne varetoges før ministerialreformen i 1848 af Rentekammerets Kontor for Islandske, Færøske og Grønlandske Sager (se I s. 364-65), mens det grønlandske kirke- og skolevæsen administreredes af Det Kgl. Missionskollegium (se I s. 207-09). Missionskollegiet, der sorterede under Danske Kancelli, fra 1848 under Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet, ophævedes 1859, og den direkte administration af det grønlandske kirke- og skolevæsen henlagdes til Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenets 1. Kt. (s. 138). (Enkelte sager vedr. Grønland fulgte i april 1848 med fra Danske Kancellis 3. Departement til Justitsmin.s 2. Departement, som ved udgangen af 1848 overgik til Indenrigsmin., se s. 115.)

Sagerne vedr. den overordnede bestyrelse af Grønlands handel og den almindelige administration af Grønland overgik i november 1848 fra Rentekammeret til Islandske Departement, som hørte under Indenrigsmin. (kgl. res. af 10.11. og 24.11.1848). Uanset at Islandske Departement i 1855 henlagdes til Justitsministeriet, vedblev de grønlandske sager at sortere under indenrigsministeren. Sagerne ekspederedes fortsat i Islandske Departement, indtil de ved kgl. res. af 16.2.1858 henlagdes til Indenrigsmin., hvor der oprettedes en særlig Grønlandsjournal, som 1858

-63 sorterede under Kontoret for Offentlige Arbejder, 1863-1912 under 1. Kontor (KK).

Ved lov 139 af 27.5.1908 om styrelse af kolonierne i Grønland udskiltes den almindelige administration af Grønland fra Den Kgl. Grønlandske Handel, og der oprettedes en *Administration for Kolonierne i Grønland* under ledelse af en administrerende direktør, som sidestilledes med en handelschef, begge under Indenrigsmin. En række vanskeligheder ved gennemførelsen af 1908-loven førte til lov 161 af 8.6.1912 om fællesstyre af de grønlandske anliggender mv. Loven bestemte, at alle sager vedr. Grønland, både de som hørte under Indenrigsmin. (den almindelige administration og handelen) og under Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet (kirke- og skolevæsen, jf. lov 52 af 1.4.1905), skulle henlægges til *Styrelsen af Kolonierne i Grønland*, hvis direktør fik direkte referat til henholdsvis indenrigsministeren og kultusministeren, fra 1916 kirkeministeren. Handelschefen, såvel som de grønlandske inspektører og de i Grønland ansatte provster underordnedes Styrelsen (bortset fra sager om rent kirkelige spørgsmål). Lov 134 af 18.4.1925 bibeholdt den hidtidige ordning af den grønlandske centralmyndighed. Direktoratet betegnedes herefter *Grønlands Styrelse*.

Ved kgl. res. af 30.4.1929 overførtes Grønlands Styrelse til Ministeriet for Søfart og Fiskeri, for hvilket statsminister Th. Stauning blev minister. Da statsministeren i 1933 (kgl. res. af 29.5.) blev fritaget for posten som søfartsminister, beholdt han ledelsen af de grønlandske anliggender, som henlagdes til Statsministeriet. Kirke- og skolesagerne forblev under Kirkemin. til 1935, hvor også de overgik til Statsmin.

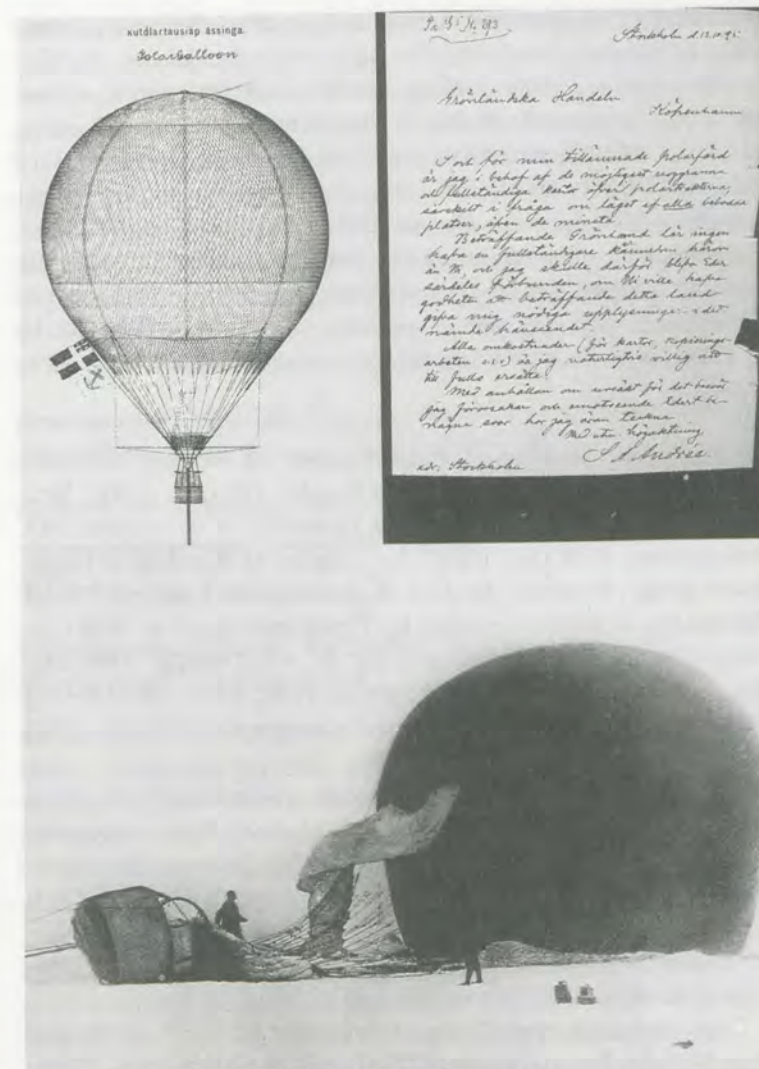
Da Grønland under 2. Verdenskrig blev afskåret fra Danmark, overtog landsfogderne den danske regerings beføjelser i Grønland - det såkaldte landsfogedstyre. Efter krigen overvejedes det at fordele de grønlandske anliggender mellem de respektive fagministerier. Grønlandskommissionen af 1948 anbefalede imidlertid, at der bibeholdtes et centralorgan for grønlandske anliggender i København. Ved en række love fra 1950 (271-78 af 27.5.) afløstes enhedsforvaltningen af Grønland af love for forskellige forvaltningsgrene (sundhedsvæsen, kommunalvæsen, kirke, skole mv.). Kort efter - pr. 1.7.1950 - ændredes Grønlands Styrelse til *Statsministeriets Grønlandsdepartement* (2. Departement). Med grundloven af 1953 blev Grønland ligestillet med de

øvrige dele af riget, og dansk lovgivning var herefter gældende i Grønland med mindre andet udtrykkeligt blev nævnt. Ved kgl. res. af 7.9.1955 oprettedes *Ministeriet for Grønland*, hvori Grønlandsdepartementet indgik.

Visse grønlandske sagområder overflyttedes i den følgende tid til de almindelige fagministerier: Politi og anklagemyndighed overgik 1.1.1965 fra Min. for Grønland til Justitsmin. Kirkesager overgik 1.1.1966 til Kirkemin. Til Min. for Kulturelle Anliggender overgik samtidig radio- og filmsager, og 1.4.1967 overgik også bibliotekssager hertil, indtil disse sagområder 1.4.1972 førtes tilbage til Min. for Grønland. Fiskeriundersøgelser overgik 1.4.1971 til Fiskerimin. og førtes tilbage til Min. for Grønland 1.11.1972. Folkeregistrering i Grønland overgik til Indenrigsmin. 1.7.1972. Kriminalloven for Grønland overførtes 1.7.1973 og sager om offentlige indsamlinger mv. 1.3.1982 fra Min. for Grønland til Justitsmin.

Ved lov 577 af 29.11.1978 (jf. lov 56 af 21.2.1979) indførtes hjemmestyre i Grønland den 1.5.1979, og det grønlandske Landsting og Landsstyre oprettedes. I løbet af de følgende 10 år overførtes en lang række sagområder fra Ministeriet for Grønland til Grønlands Hjemmestyre: 1979: Grønlands styrelsesordning og styrelsesordning for kommunerne. 1.1.1980: Skatter og afgifter, socialvæsen, folkeskole, kirke, radio og fjernsyn, biblioteksvæsen, arbejdsanvisning og erhvervsvejledning samt regulering af tilgangen af arbejdskraft til Grønland. 1.1.1981: Regulering af erhvervsmæssigt grønlandsk fiskeri, fangst mv. 1.1.1982: Erhvervsmæssige uddannelser, bistandsvirksomhed for grønlandere i Grønland, fredning, landsplanlægning, byplanlægning samt højskoler og museer. 1.1.1983: Stednavne i Grønland. 1.1.1984: KGHs produktions- og salgsvirksomhed, regulering af produktion og salg af grønlandske produkter, erhvervsstøtteordningen og næringslovgivningen. 1.1.1985: Offentlige og private arbejdsmarkedsforhold. 1.1.1986: Resten af KGHs virksomhed, besejling, porstvæsen, flyvepladser. 1.1.1987: Boligområdet, Grønlands Tekniske Organisation (GTO) og det dertil hørende ansvar for forsyning med el, vand og varme, havne og veje, telegraf og telefon. 1.1.1989: Miljøbeskyttelse, Grønlands Fiskeriundersøgelser, løn til offentligt ansatte.

Ved kgl. res. af 10.9.1987 nedlagdes Ministeriet for Grønland; sager vedr. sundhedsvæsenet overførtes til Sundhedsmin., og

En af de grønlandsekspeditioner, der har fascineret eftertiden mest, er svenskeren S. A. Andrées forsøg på at flyve over indlandsisen med en luftballon i 1896. Inden planen iværksattes, anmodede Andrée i et brev af 13.10.1895 Den Kgl. Grønlandske Handel (under Indenrigsministeriet) om så fuldstændige grønlandskort som muligt. Han vedlagde den her viste tegning over sin "Polarballon". Forsøget endte tragisk; ballonen strandede, og Andrée og hans besætning omkom af sult og udmattelse. Forinden havde han dog brugt det medbragte kamera, og da man i 1930 fandt ballonen og ligene af ekspeditionsmedlemmerne, var filmen i kameraet intakt og kunne fremkaldes. Det nederste billede viser en af Andrées optagelser efter nødlandingen på isen (Grønlands Styrelse, Danske og Fremmede Ekspeditioner 1886-1902).

sager vedr. undergrunden, herunder Råstofforvaltningen, Grønlands Geologiske Undersøgelse og Grønlands Fiskeri- og Miljøundersøgelses Miljøafdeling overførtes til Energimin., mens det øvrige sagområde forblev i Grønlandsdepartementet, som overførtes til Statsmin. Grønlandsdepartementet nedlagdes 1.1. 1989, idet Grønlands Hjemmestyre overtog yderligere nogle sagområder (se ovf.), mens Grønlandsdepartementets sagområde i øvrigt fordeltes mellem de respektive fagministerier; forholdet til Grønlands Hjemmestyre og koordinationen af rigsmyndighedernes opgaver vedr. Grønland samt bemyndigelseslove vedr. KGH og GTO m.m. forblev i Statsmin.s ressort (jf. bek. 854 af 16.9. 1988).

Henvisninger: Samling af Betænkninger og Forslag vedkommende Den kongelige grønlandske Handel, 1856 (Sv. 1401). Bet. afgivet af det nedsatte Udvalg til Drøftelse af de grønlandske Anliggender, 1921 (Sv. 1405). Bet. afgivet af Rigsdagens Grønlandsudvalg i Forening med en af grønlandske Landsraad valgt Delegation og Repræsentanter for Grønlands Styrelse, 1946 (Sv. 1408). Grønlandskommissionens bet. nr. 1-6, 1950 (Sv. 1409-14). Bet. afgivet af Grønlandsudvalget af 1960, 1963 (Sv. 1424 og 1428). Hjemmestyrekommisionens beretninger, 1976 (Sv. 3931, 3936, 3948).

Mogens Boserup: *Økonomisk politik i Grønland*, 1963. Niels Højlund: *Krise uden alternativ*, 1972. Axel Kjær Sørensen: *Dansk Grønlandspolitik efter 1945*, 1974. Samme: *Danmark-Grønland i det 20. århundrede - en oversigt*, 1983. Finn Gad: *Grønland*, 1984.

Grønlands Styrelse, Gruppeordnede sager 89. Min. for Grønland, j.nr. 0860-133-00.

Dept.chef Erik Hesselbjerg, Privatarkiv nr. 3279. Dept.chef Finn Nielsen, Privatarkiv nr. 6777. Direktør Carl Ryberg, Privatarkiv nr. 6235.

Grønlandske sager 1849-1912

Arkivet betegnes også "Indenrigsmin.s grønlandske sager". - I Islandske Departement førtes de grønlandske og de færøske sager i en fælles journal med tilhørende fælles kopibog, indtil ekspeditionen af de grønlandske sager i februar 1858 overgik til

Indenrigsmin., hvor der oprettedes en særlig Grønlandsjournal. Journal, journalsager og kopibog for de grønlandske sager 1849-58 indgår nu i Justitsmin.s Færøsager (s.124). Ved udskillelsen af grønlandske sager i 1858 udtoges de grønlandske forestillinger fra Islandske Departements forestillingsprotokol, og der dannedes et bind med grønlandske forestillinger 1849-57. Fra 1858 indgår forestillinger vedr. Grønland i Indenrigsmin.s fælles forestillingsprotokol (s.204). Fra 1863 indgår kopier af udgåede breve vedr. Grønland i den almindelige kopibog for Indenrigsmin.s 1. Kontor (s.207). Grønlandsjournalen ophørte med oprettelsen i 1912 af Styrelsen af Kolonierne i Grønland.

Henvisninger: *Materiale til en vejledning om Indenrigsministeriets arkiv*, Rigsarkivets 2. Afd. (dupl.), 1975 s. 57-58.

Indhold: Forestillinger 1849-57. Kopibog 1858-63. Journaler 1858-1912. Journalsager 1858-1912. Oprettelse af forstanderskaber 1862.

Grønlands Styrelse, Grønlandsdepartementet, Ministeriet for Grønland 1912-88

Fra sin oprettelse i 1912 havde Grønlands Styrelse departemental status. Grønlands Styrelses arkiv omfatter store, ikke altid registrerede grupper. Det omfatter desuden arkivalier fra perioden før direktoratets oprettelse; muligvis drejer det sig bl.a. om arkivet fra Administrationen for Kolonierne i Grønland 1908-12. Jf. også folioreg. 189 (vedr. KGH).

Arkivets hoveddel er de *emneordnede journalsager 1912-40*, hvortil der er en udførlig oversigt i afleveringsfortegnelsen. Register på kort og journaler til journalsagerne kan kun anvendes for journalsager 1941-49, der er ordnet efter journalnumre.

Arkivet omfatter mange delafleveringer af *regnskabsmateriale* modtaget fra Ministeriet for Grønland. Under *Indhold* ndf. er disse afleveringer opført efter afleveringsdato. Udførlige afleveringsfortegnelser over regnskabsmaterialet er i afleveringsfortegnelsen (30/2).

Statsministeriets Grønlandsdepartements journalsager (1950-56) er opdelt efter kontorer, men i øvrigt ordnet efter journalnumre, hvortil der er journalkort og journaler. Kontoropdelingen er gengivet i afleveringsfortegnelsen.

Ministeriet for Grønlands journalsager er ikke henlagt efter kontor, men er ordnet efter en emneordnet journalplan, som er en nødvendig nøgle til arkivet. Arkivet er opdelt i ældre sager fra før 1978 og nye sager efter 1978. Minister- og departementschefsarkiver er ikke omfattet af journalplanen, men afleveringsfortegnelsen indeholder detaljerede oversigter. Mine- og Oliekontorets sager og Råstofforvaltningens sager 1952-89 udgør et særskilt arkiv, se s. 1916.

I forbindelse med overførsel af sagområder til Hjemmestyret er der blevet udlånt sager hertil fra ministeriets arkiv.

Indhold: Grønlands Styrelse: Kortregistre til journalsager 1900-50. Journaler 1912-50. Gruppesager (1-116) 1912-40. Journalsager 1941-49. Emneordnede grupper uden nr.: Personale 1871-1940. Telegrafvæsenet 1941. Div. brevkoncepter 1902-07. Div. sager uden journalnr. 1926-27, 1929-32 og 1935-45.

Arkivet indeholder endvidere: Breve fra landsfogeden i Nordgrønland 1930-40. Telegrammer til Grønland 1933-45. Telegrammer til handelen 1946-47. Telegrammer til Styrelsen 1948-49. Telegrammer fra Grønland 1926-40. Kopibøger 1913-15, 1926-27. Kopibøger fra handelen 1888-1904. Kopibøger fra landsfogeden i Nordgrønland 1925-49, 1950. Udgående breve 1941-42. Skrivelser til tjenestemænd i Nordgrønland 1927-29. Telegrammer til tjenestemænd 1928. Skrivelser til rådene i Nordgrønland 1927-31. Skrivelser m. registre 1934-49. Kopibog til Nordkontoret 1947. Register for Nordgrønland 1930-31, 1933-34 og 1938. Kopier af radioavisen til Grønland 1927-28. Telegramkopier 1948-50. Pakkebøger 1915-25. Indgåede officielle skrivelser 1912. Flyvæsenets luftvirksomhed i Grønland 1932. Instrukser for grønlandske købmænd 1782-1825. Oversættelser af lov af 1.4.1925. Forarbejder til kgl. anordn. 1910. Regler vedr. Grønlands behandling på Rigsdagen 1850-1913. Kassebøger 1919-24. Hovedgægebøger 1890-1900, 1903-17 og 1921-29. Register 1927. Telegrammer fra styrelsen 1942 og 1947. Skrivelser og telegrammer 1947. Regnskab 1943-44. Instrukser 1875. Register 1878. Regnskaber for fonds og legater 1872-85. Gægebog 1927. Telegrammer fra Sydgrønland 1940-41. Grønlandsmissionens regnskaber 1900-06. Grønlands kirke- og skolevæsenes regnskaber 1906-09. Missionens hovedbøger 1900-09. Missionens kassebøger 1900-09. Telegrammer 1930-37. Statsregnskab 1905-11. Obligationer og andre aktier

1890-1921. Brevregistre 1929. Kopibøger 1941-46. Registre for landsfogeden i Nordgrønland 1933-34. Telegrammer fra landsfogeden i Nordgrønland 1940. Sager vedr. kortlægning 1934-35. Div. regnskaber 1913-32. Instruks til embedsmænd 1915-28. Direktør Daugaard-Jensens rejser 1906-11, 1924 og 1926. Telegrammer fra landsfogeden i Sydgrønland 1930-33. Kopibøger fra landsfogeden i Sydgrønland 1930-33. Administrationen af Grønland under krigen 1940-45. K.H. Oldendows manuskript om Grønland 1940-45. Grønlands radio 1940-45. Lønningsudvalget af 1939 og 1946. Landsfoged Eske Bruns rapport 1945. New York udstilling 1939. Retsprotokol for Godthåb 1943-45. Fuldmægtig M. Jensens rejserapport 1945. Udvalgsrapport vedr. kirker og skoler 1948. Direktør K. H. Oldendows embedspapirer 1940-45. Økonomisk/statistisk kontors skematiske indberetninger 1921-47.

Regnskabsarkivalier: Aflevering 8.2.1957: Bilag til regnskaber 1915-40. Skibes proviant og inventarieregnskab 1918-36. *Aflevering 29.4.1957:* Regnskaber 1917-39. Ukvitterede specifikationer 1901-39. Radiosager 1925-40. Missionssager 1900-09. *Aflevering 11.6.1957:* Rekvisitioner 1929-40. Lægevæsenet 1917-40. Præstegældsregnskaber 1917-40. Landsfogedregnskaber 1915-39. Koloniregnskaber 1915-39. Gægebøger 1915-40. Fiskeriforsøg 1917-31. Kassejournaler 1919-40. *Aflevering 16.3.1959:* Koloniregnskaber 1940-51. Lægevæsenet 1940-52. Seminariet 1940-52. Fåreavl 1940-50. Radio- og vejrtjeneste 1940-53. Præstegæld 1940-52. *Aflevering 16.9.1959:* Koloniregnskaber 1940-52. *Aflevering 16.2.1960:* Protokol over pengebreve 1886-1902. Skibsprotokol 1913-16. *Aflevering 29.3.1960:* Vareregnskaber 1939-52. Officielle grønlandske kasse 1938-52. Specifikationer og manifeste 1948-52. *Aflevering 18.11.1960:* Specifikationer og manifeste vedr. skibe og skibsværfter 1946-50. Regnskaber for skibe 1946-52. Rekvisitioner vedr. skibe 1941-45. *Aflevering 22.9.1961:* Radio- og vejrstationer 1933-52. Postvæsenet 1932-51. Videnskabelige sager 1924-52. Fiskere 1937-50. Telegrammer 1940-49. Telegrafjournaler 1939-47. Radiosager 1939-52. Grønlanderhjemmet 1946-50. *Aflevering 27.11.1961:* Brandassurance 1942-50. Brandforsikring 1940-52. Forsikringsager 1932-51. Div. regnskaber 1934-50. Gægebøger 1937-52. Kassejournaler 1943-51. *Aflevering 24.2.1962:* Prima Nota 1925-48. Kassejournaler 1925-50. Hovedbøger 1925-51. Kassebøger 1931-49. Journal for ind- og udgåede

Rigsdagens Grønlandsudvalg fotograferet i 1923 på vej til Grønland. Fra venstre ses indenrigsminister O. C. Kragh, som Grønlands Styrelse sorterede under. Dernæst rigsdagsmedlem C. Th. Zahle (i lys frakke) og lige over for ham direktøren for Grønlands Styrelse, Jens Daugaard-Jensen. Arkivalierne vedr. Rigsdagens Grønlandsudvalg er i Folketingets Arkiv og Bibliotek (Fotografi i Det Kgl. Bibliotek).

korrespondance 1950. Udbetalingsbog 1949-50. Lønningsbøger 1947-53. Regnskaber for videnskabelige ekspeditioner 1931-38. Aflevering 29.5.1962: Kopier 1938-52. Brevkopier 1949-51. Analyse indhandling 1930-48. Analyse af skibsfarten 1928-46. Forbrugsprotokoller 1891-1911. Regnskabsafslutning 1929-48. Aflevering 1.11.1962: Sager vedr. Kgl. Grønlandske Handel 1933-50. Postsager 1940-48. Radiosager 1946-48. Skibssager 1943-51. Præstegæld 1944-48. Div. missions- og præstesager. Børneforsorg 1938-45. Kontrabøger 1927-30. Div. ældre sager 1911-51 Div. regnskaber for byer 1931-47. Aflevering 16.1.1964: Kassebilag 1942-50. Div. bilag 1939-49. Finanslovsforslag 1940-44. Journalsager 1948-50. Aflevering 24.9.1964: Lønstatistik 1958-60. Kassebilag 1951-52. Div. pakker 1950-51. Aflevering 28.1.1965: Kassebilag 1951-52. Købsbilag 1951-52. Aflevering 8.6.1965: Kæmnerregnskaber 1952-53. Journalsager 1950-52. Kopibøger 1951-52. Aflevering 11.11.1965: Div. regnskaber 1950. Aflevering 1967: Div. korrespondance 1885-1904. Skrivelser fra landsfogeden i Sydgrønland 1929-30. Gamle bygningsregnskaber 1913. Administrationen af Kolonien Grønland 1913-14. Kongens

Grønlandsfond 1928. Normeringslov 1920-27. Div. ældre sager 1926-40. Div. regnskaber og rapporter.

Statsministeriets Grønlandsdepartement: Journalkort 1950-56. Journaler 1950-54. Kopibøger 1951-53. Journal for finanslov og tillægsbevillinger 1952-56. Journalsager 1950-54. Telegrammer 1951-54. Korrespondance vedr. tidsskriftet Grønland 1952-59.

Min. for Grønland: Journalplan (emneordnet) 1955-88. Journalsager 1955-88. Kopibøger 1956-82. Register til ind- og udgående post 1954-88.

Minister- og embedsmandsarkiver: Minister Johannes Kjærbo 1955-58, minister Kai Lindberg 1957-60, minister Mikael Gam 1960-64, minister Carl P. Jensen 1964-67, minister A.C. Norman 1967-75, minister E. Holger Hansen 1974-75 og minister Jørgen Peder Hansen 1975-80. Ministersekretærarkiver 1959-81.

Dept.chef Eske Brun 1940-61 og dept.chef. Erik Hesselbjerg 1966-78.

Et fælles emneordnet departementschefsarkiv 1950-78 omfatter følgende emner: Flyveplads i Thule, Station Nord, Station Sharon, Station Laron, flyvetilladelser, landingstilladelser, militærvidenskabelige forsøg, slædepatruljer, videnskabelige rapporter, transatlantisk telegrafkabel, pressesager, indrejsetilladelser, DEW-line, hjælpeskibe, luftfartsmidler, Ballistic Missile Early Warning System, fiskerigrænser, Thulesagen, militær-videnskabelige undersøgelser, raketprogrammer, Dansk-amerikansk Grønlandsudvalg, raketstation, kemiske våben.

Statistisk Kontor: Fangstlister 1881-1964. Folkeregister for områder uden for kommunalinddelingen 1963-78. Navnekort til folkeregister 1963-81.

Personaleafd.: Personalesager ordnet efter cpr.nr. og sorteret efter dato og måned 1900-78. Personalesager (50 000 numre) med navnefortegnelse. Lønsager ordnet efter cpr. nr. (prøver) 1900-78. Uddannelsessager 1900-78.

Regnskabsafd.: Indgået post 1961-65. Udgået post 1961-65. Kopibøger 1961-65. Journalsager 1953-65. Kontrakter 1955-65. Grønlandske regnskaber 1952-65. Kæmnerregnskaber Holsteinsborg 1965. Kæmnerregnskaber Julianehåb 1965. Kæmnerbilag 1955-65. Brevkopier 1952-60. Kontokort- og kontoplaner over ministeriets egenkapital, ejendomme og anlæg 1948-86. Boligstøtteudvalgets regnskaber 1953-86. Erhvervsstøtteudvalgets regnskaber 1953-86.

Udvalg og kommissioner ad hoc: Udvalgs- og kommissionsarkiver indgår i ministeriets journalsager, men enkelte er udskilt: Skatteudvalget af 13.12.1956 for Grønland (30/199/15), Prognoseudvalget af 17.11.1974 (30/199/218) og Kommissionen af 9. 10.1975 for Hjemmestyre i Grønland (30/199/275). (BB)